РПЦ 53

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 62924

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Издавач
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

Власник
За Српско пољопривредно друштво
Претседник МИРКО МИЉКОВИЋ

Уредник
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ,
доцент београдског универзитета

ЗА ГОДИНУ 1932

ГОДИНА ИЗЛАЖЕЊА LIX-59

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

БЕОГРАД
Штампарија „Сварлић" — М. К. Цветановића — Краљице Наталије 12 — Телефон бр. 20-732
1 9 3 2

Њ. В. КРАЉ ЈУГОСЛАВИЈЕ

АЛЕКСАНДАР I.

Највиши Заштитник Српског пољопривр. друштва. Највећи поборник унапређења пољопривреде, напредовања села и сеоског живота.

ПРЕГЛЕД
садржине „Тежака" за 1932 годину.

Објашњење: бр. значи број „Тежака" ст. значи број стране; чл. значи да је рад штампан у тежаку као чланак; бел. значи белешка; п и о значи питање и одговор; доп. значи допис; некр. значи некролог; л значи листак; Књ. п. значи књижевни приказ.

А. САРАДНИЦИ

Алексић Јован Ј. Млекарење на Старој планини у прошлости, садашњости и будућности чл. бр. 5. ст. 200 бр. 6. ст. 240.

Аничић Милисав К. Справљање јабуковаче чл. бр. 22 ст. 794.

Аџић Срећен М. Наше воћарство чл. бр. 4 ст. 118. Старе наше воћке које треба заштитити чл. бр. 15. ст. 564; бр. 16 ст. 594. Наше воћке чл. бр. 19 ст. 689.

Бановински лозни расадник у Белини. Распродаја резница дивље лозе. бр. 9. ст. 344.

Вукичевић Јанко Побринимо се за обилну и добру зелену пићу за лето и јесен чл. бр. 7 ст. 263.

Вукасовић Павле Др. О крвавој ваши п. и о. бр. 8 ст. 303. Жути или гвоздени црв ларве скочи-буба чл. бр. 10 ст. 367. Лешников жижак п. и о. бр. 20. ст. 720.

Градојевић Михаило Др. О дужностима и правима пољопривредника у Закону о сузбијању болести културних биљака чл. бр 1 ст, 17 бр. 2. ст. 45. Култура шећерне репе у Славовчји и њени непријатељи књ. п. бр. 1. ст. 28.

Дамњановић Милан В. Цене пољопривредних производа: бр 1. ст. 31; бр. 2; ст. 63; бр. 3; ст. 94; бр. 5. ст. 219;

бр. 6; ст. 250; бр. 7. ст. 283; бр. 9. ст. 345. Колико литара окруњеног кукуруза садржи 1 хл. кукуруза у клипу п. и о. бр. 10. ст. 373. Цене пољопривредних производа бр. 10. ст. 378; бр. 11. ст. 410; бр. 12, ст. 469; бр. 13. ст. 505; бр. 14. ст. 508; бр. 15. ст. 570; бр 16. ст. 604: бр. 17. ст. 638; бр. 18. ст. 672; бр. 19. ст. 704; бр. 20. ст. 736. Земаљски воћарски конгрес са изложбом воћа у Чачку чл. бр. 20. ст. 729; бр. 21. ст. 768; бр. 22 ст. 800.

Дуњић Милан М. Значај и мере за уносно гајење биља за производњу уља код нас чл. бр. 5. ст. 192. Новчана вредност стајског ђубрета п. и о. бр. 9. ст. 338. Како спречити пуштање стоке с јесени на угарене и засејане њиве п. и о. бр. 10. ст. 377. Производња раног поврћа за домаћу потребу чл. бр. 23. ст. 809. чл. бр. 24. ст. 842.

Ђорђевић Властимир инж. и проф. Поправка траве на ритским ливадама п. и о. бр. 1. ст. 26. Пролетња граорица чл. бр. 3. ст. 73. Гајење лана чл. бр. 9. ст. 329. Справљање сена чл. бр. 11. ст. 389. Гајење репе угарњаче као међуусев чл. бр. 12. ст. 453. Књига трава, књ. п. бр. 13. ст. 504. На којим се земљиштима сеје и добро успева луцерка п. и о. бр. 14. ст. 533. Бетонска ђубришта п. и о. бр. 14. ст. 535. Шашуљица трава п. и о. бр. 17. ст 630. Рђа на пшеници чл. бр. 18. ст. 651. Како се може најбрже сушити сено и силосовати зелена сточна храна п. и о. бр. 18. ст. 661. На каквим земљама успева добро суданска трава п. и о. бр. 18. ст. 665. Да ли могу оставити пшеницу-усев, да узри коју је град тукао п. и о. бр. 18. ст. 666. Да ли се могу житарице узастопце гајити п. и о. бр. 20 ст. 722. Вучији трн на ливадама п. и о. бр. 22. ст. 795.

Ђурђевић Мирко дипл. судски приправник. Кад општина присвоји земљу приватних како доказати право сопствености п. и о. бр. 10. ст. 375. Сме ли сопственик на своме имању убити зеца у доба забране лова п. и о. бр. 13. ст. 501. Право на земљиште које вода (отока) предвоји п. и о. бр. 17 ст. 629. Сме ли чувар винограда употребити оружје на штеточинца п. и о. бр. 24. ст. 847.

Жујовић Б. Јосифовићка инж. агр. Гајење карфиола чл. бр. 7. ст. 267. О гајењу цвећа на селу чл. бр. 15. ст. 558.

Зечевић Милорад П. Услови за успешан рад у градинарству чл. бр. 1, ст. 13. Сетва семена у топлој леји чл. бр. 2. ст. 41. Радови у топлим лејама после сетве семена чл. бр. 3. ст. 77. Пикирање расада и пресађивање на стално место чл. бр. 4. ст. 107. Употреба компоста у градинарству чл. бр.

5. ст. 198. Земљани орах (кикирики) чл. бр. 7. ст. 275. Сађење кромпира чл. бр. 8. ст. 300. Рана производња црвеног патлиџана на отвореном пољу чл. бр. 9. ст. 341. Како се гаји бостан (лубенице и диње) чл. бр. 12. ст. 462. Значај воде и заливање градине чл. бр. 14 ст. 523. Убељивање или блеђење површа чл. бр. 15. ст. 556. Спремање топлог леја за зиму чл. бр. 16. ст. 592. О берби кромпира чл. бр. 19. ст. 680. Стратификовање семена чл. бр. 20. ст. 714. Узимљавање ружа чл. бр. 21. ст. 751. Спремање ђубрета за топле леје чл. бр. 24. ст. 845.

Иваниħ Сшев. З. Др. Зашто уши зује чл. бр. 3. ст. 88. Диши на нос чл. бр. 5. ст. 208. Малокрвност п. и о. бр. 6. ст. 244. Црвени тифус и поплаве чл. бр. 11. ст. 403.

Ивковиħ Коста. Морска Чичока чл. бр. 1. ст. 12. бр. 4. ст. 103. Грашак чл. бр. 9. ст. 327.

Илиħ Драгомир инж. агр. Како можемо поправити слаба озима жита чл. бр. 8. ст. 296. Јесење ђубрење озимих жита чл. бр. 21. ст. 747.

Јанчиħ Г. К. Питање исхране домаће стоке нарочито у крајевима са сушним летом чл. бр. 19, ст. 682.

Јањиħ Јаша. Десетогодишњица „пољопривр. гласника" књ. п. бр. 7. ст. 278. Гајење Нане чл. бр. 10. ст. 356. Како да се искористе водоплавна земљишта Чл. бр. 12 ст. 450. Како се производе саднице гледичија и да ли је препоручљива за живу ограду п. и о. бр. 14. ст. 531. Смештање и поступање са житима у житницама и улога житарских задруга чл. бр. 16. ст. 588. Кожа од кртице п. и о. бр. 17. ст. 628.

Јекиħ П. Јован. Значај шума у привредном и културном животу нашега народа књ. п. бр. 20. ст. 726.

Јешиħ Сшеван, Сузбијање биљних болести и штеточина у Швајцарској чл. бр. 22. ст. 783.

Јовановиħ Александар Г. Течај за секретаре — благајнике — областних задруга за пољопривредни кредит при средњој пољопривредној школи у Ваљеву бел. бр. 5. ст. 218. Сомборски сир п. и о. бр. 10. ст. 372. Скоруп (кајмак) чл. бр. 13. ст. 494.

Јовановиħ Јов. П. Еспарзеша; Значај еспарзете за пчеларство и сточарство чл. бр. 10. ст. 365. Зашто угину пчеле преко зиме чл. бр. 12 ст. 464. О неговањуројева чл бр. 17. ст. 614. Како се може познати пчелина болест „носема" п. и о. бр. 18 ст. 660. По чему се распознају старе и младе матице, која матица излази саројем, и шта треба урадити са младом матицом која се нађе испред кошнице саројем п. и о. бр. 18 ст. 664. Одбир најмедоноснијих биљака Југославије књ. п. бр. 24. ст. 847.

Јосифовић Младен Др. Узоран рад чича Дамњана Дамњановића (са сликом) чл. бр. 1. ст. 23. Рђа (пламењача) на пшеници, њено развиће и мере одбране чл. бр. 17. ст. 620.

Калуђеровић И. агр. Баније-Бамње (Hibiscus esculentus) чл. бр. 18. ст. 648.

Крстинић Лука инж. агр. Заштита пшенице од главнице (сњети) (Tilletia sp.) од покривене га ри)Ustilago hordei) и овса од гари (Ustilago avenae) чл. бр. 4. ст. 111. Како да очувамо јабуке што дуже у свежем стању чл. бр. 17. ст. 617.

Лаћевић Драг. Употреба воде чл. бр. 3. ст. 65. О пољопривредној кризи и њеном сузбијању чл. бр. 6. ст. 227. Наводњавање чл. бр. 10. ст. 353. Воћарски реони чл. бр. 15. ст. 563. Употреба разноврсног воћа чл. бр. 16. ст. 593. Наше јабуке чл. бр. 18. ст. 657. Шта значи рационалан рад чл. бр. 19. ст. 673. Неке наше добре крушке чл. бр. 20. ст. 719. Боље воће у Јужној Србији чл. бр. 20 ст. 720.

Локош. Тим: Др. Сирак и његове сорте чл. бр. 1. ст. 4. Да ли је корисно сејати на угареној стрњини олајну репицу п. и о. бр. 3. ст. 89. Да ли соја пасуљ садржи отровних састојака п. и о. бр. 20. ст. 726.

Лолић Миливоје Н. Кратке пољопривредне поуке и вести: бр. 1 ст. 29; бр. 3 ст. 93; бр. 12 ст. 468. Гајење полувисоких и нисхих воћака чл. бр. 2 ст. 52. Удубљивање шљива чл. бр. 3 ст. 87. Поврће у народној исхрани чл. бр. 4 ст. 105. У ком одстојању садити крушке и јабуке п. и о. бр. 5 ст. 210. Четињари као украсно дрвеће чл. бр. 8 ст. 310. Како се гаји шпаргла чл. бр. 10 ст. 358. Могу ли се калемити планинске јагоде са крупним баштенским п. и о. бр. 14 ст. 534. Могу ли се калемити ораси и трешње и кад п. и о. бр. 14 ст. 534. Како се производи рани расад без топлих леја п. и о. бр. 14 ст. 534. Кога се месеца калеме шљиве и јабуке п. и о. бр. 17 ст. 630. Производња дуња чл. бр. 20 ст. 716. Да ли су добре дивљачице крушака „слапопаће" за подлогу пио. бр 21 ст. 759 Да ли бадем може успевати у околини ужичке Пожеге и на каквој земљи пио. бр. 23 ст 814.

Матић Мил. С. Скупштина пољопривредне подружине у Владимирцима бел. бр. ст. 217.

Миљковић Мирко. Gospodarski kalendar hrvatskog gospodarskog društva u Zagrebu књ. п. бр. 2 ст. 57. Organizacia rada књ. п бр. 2. ст. 57. Ценовник воћних, лозних и других производа из расадника и установа Дринске Бановине књ. п. бр.

3 ст. 92. Привредни живот Пољске чл. бр. 6 ст. 233. 58 редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва чл. бр. 8 ст. 290.

Министарство пољопривреде. Конференција о повећању производње уљарица чл. бр. 7 ст. 257. Пребирање ораха и пасуља бел. бр. 17 ст. 631.

Митровић Танасије Dr. О новој години чл. бр. 1 ст. 1. Исхрана музних крава пио. бр. 1 ст. 19. бр. 2 ст. 47. Наш извоз и увоз чл. бр. 2 ст. 33. Чедомиљ Мијатовић чл. бр. 11 ст. 385. Привредни адресар Краљевине Југославије бел. бр. 20 ст. 731. Нове књиге бел. бр. 21 ст. 762. Гајење питомих зечева књ. п. бр. 22 ст. 795.

Нешић Алекса. О сушењу детелине за сено чл. бр. 18 ст. 646.

Нешић Бора Љ. Покретна пољопривредна изложба и школа чл. бр. 2 ст. 58. Утакмица и изложба у Рибнику чл. бр. 3 ст. 90. Нов члан добротвор Српског пољопривредног друштва из Америке Димитрије Навковић бел. бр. 7. ст. 281. Трифолин станица у Српском пољопривредном друштву, велики успех у борби прогив вилине косице (кускуте). Откуп семена од детелине чл. бр. 9 ст. 321. † Негован Сремац некр. бр. 12 ст. ст. 467. Прикупљајмо и чувајмо сточну храну чл. бр. 14 ст. 521. Нов члан добротвор Српског пољопривредног друштва Срећко Миленковић управник бановинског расадника у Гор. Милановцу бел. бр. 17 ст. 637. Стечајеви за напредније начине радова бел бр. 17. ст. 663. Државне железнице за унапређење пољопривреде бел. бр. 17 ст. 634. Овчарска се лекција одржа у Сврљигу бел. бр. 18 ст. 656. Воћарско виноградарски калемарски курс у Д. Топлици бел. бр. 19 ст. 697. Рад српског пољопривредног друштва и његових подружина бел. бр. 20 ст. 727. Земаљска конференција о грожђу и изложба у Смедереву чл. бр. 20 ст. 705. Рад пољопривредних подружина бел. бр. 21 ст. 760. Пољопривредне књижнице и читаонице бр. 24. ст. 851. † Андрија Станојевић члан добротвор Српског пољопривредног друшта бр. 24. ст. 854.

Нижа пољопривредна школа у Госпићу. Летњи домаћични курс у Госпићу бел. бр. 7 ст. 282.

Николић Драг. инж. агр. О држању и нези приплодних свиња чл. бр. 3 ст. 82. О избору свиња за приплод чл. бр. 4 ст. 114.

Николић Мита Ђ. Савремена гледишта о правцима пољопривредне производње код нас и стварно стање чл. бр. 13 ст. 482; бр. 14 ст. 513; бр. 15 ст. 546; бр. 16 ст. 599. О чему

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

има да води рачуна пољопривредних кад производи у садашњици чл. бр. 17 ст. 613; бр. 18 ст. 641. Проблем наше пшенице чл. бр. 21 ст. 741; бр. 22 ст. 777 бр. 23 ст. 801. чл. бр. 24. ст. 853.

Петковић Љубисав Д. инж. агр. Први Земаљски воћарски конгрес у Чачку (с обзиром на хигијенску вредност воћа) чл. бр. 16 ст. 577.

Петровић Никола Ж. Положаји и места за винограде п. и о. бр. 11 ст. 407. Двогубо присађивање (калемљење) воћака п. и о. бр. 18 ст. 659. Ослобођење воћњака и малињака плаћања пореза бр. 20 ст. 712. Земаљски воћарски конгрес са изложбом воћа чл. бр. 22 ст. 769.

Пођадић Бож. Dr. Изгледи живинарства и потреба увођења гајења живине чл. бр. 18 ст. 653.

Пођовић Коста. Сточна храна чл. бр. 1 ст. 9; бр. 2 ст. 37; бр. 3 ст. 67; бр. 4 ст. 98; бр. 5 ст. 195. Прскајмо воћке бр. 4 ст. 198. Сточна храна чл. бр. 6 ст. 236; бр. 7 ст. 270; бр. 8 ст. 297; бр. 11 ст. 397. Пићне биљке које треба сејати упролеће и преко лета чл. бр. 10 ст. 362. Силаже и Силоси чл. бр. 12 ст. 456; бр. 13 ст. 488. Треба ли кромпир прскати бордовском чорбом чл. бр. 15 ст, 577. Досејавање ливада чл. бр. 19 ст. 675. Семе трава, о потреби и важности производње травног семена чл. бр. 31 ст. 748. Шљива „Ана Степ" и Талијанка чл. бр. 21 ст. 757. Које траве да гајимо ради производње семена чл. бр, 24. ст. 837.

Пођовић Б. М. Пољопривредна подружина у Вишеграду бр 24. ст. 849.

Пчеларска Задруга у Новом Врбасу. Оснивање пчеларске Задруге у Новом Врбасу бел. бр. 6 ст. 248.

Радојчић Света агр. Сточарско Задругарство у Колубари, чл. бр. 22 ст. 786.

Ранковић Бож. Ђ. Како се зову јабуке од којих је Трговачка омладина раздала грапчице п. и о. бр. 1 ст. 25. Вино и дуг живот бел. бр. 7 ст. 282. Вино и болест рада бел. бр. 7 ст. 282. Домаћични летњи курс у Госпићу бел. бр. 7 ст. 282. Да ли је боље садити на кречним земљама прокупац или црни пино п. и о. бр. 9 ст. 343. Мрки прелом вина чл. бр. 13 ст. 498. Калдрмисање винограда бел. бр. 14 ст. 580. Трећи међународни виноградски винарски конгрес у Риму бел. бр. 17 ст. 635, Шта треба урадити да шира добро преври п. и о.

бр. 19 ст. 696. Да ли је могуће да вино добије задах додавањем калијум-метабисулфита п. и о. бр. 20 ст. 724. Мало винарство књ. п. бр. 20 ст. 727. Колико дуже трају терисане виноградарске притке од нетерисаних. п. и о. бр. 20. ст. 725. † Коста Јанчић директор пољопривредне школе у Прокупљу некр. бр. 24. ст. 852.

Ратковић Сава М. Пољопривредна изложба у Кладњу чл. бр. 6 ст. 246.

Сйремић Драгутин Да ли је боље изданке шљива калемити или не п. и о. бр. 5 ст. 214.

Српско пољопривредно друштво. Позив на 58 годишњи редовни збор бр. 4 ст. 98; бр. 5 ст. 130. Извештај Управног одбора Српског пољопривредног друштва за 1931 годину бр. 5 ст. 131; бр. 6 ст. 226. Одговор Министра Двора на поздравни телеграм упућен Њ. В. Краљу са 58 ог редовног годишњег збора, и поздравни телеграм Српског пољопривредоог друштва бр. 8. ст. 289. Тежак излази сваког 1-вог и 15-ог у месецу бр. 11 ст. 409; бр. 16 ст. 603. Записник 58 ог редовног годишњег збора Српског пољопривредног друштва бр. 11 ст. 419. Земаљски воћарски конгрес чл. бр. 12 ст. 449. Попуст на железницама за свесоколски слет у Прагу. бел. бр. 12 ст 468. На знање: бр. 13. ст. 481. На знање: поруџбина на одплату бр. 15 ст. 545. Наша пошта бр. 15 ст. 569; бр. 16 ст. 603. Нове пољопривредне поруџбине бел. бр. 16 ст. 601. Свима подружинама бр. 19. ст. 698. Пажња пољопривредним подружинама бел. бр. 24. ст. 850.

Тодоровић Марко — Маша. Крчење: чл. бр. 3. ст. 71. Воћарски алат чл. бр. 5 ст. 205. Гајење шећерне репе чл. бр. 9 ст. 324. Шљива „Ана Степ" чл. бр. 19 ст. 694. Педесетогодишњица ниже пољопривредне школе у Краљеву чл. бр. 21 ст. 737.

Фазлагић М. агр. Преглед воћарства у Горњем Подрињу чл. бр. 22 ст. 788.

Феријанчић Марјан ветеринар. Кашаљ п. и о. бр. 2 ст. 49. Овчије богиње чл. бр. 3 ст 85. Ваши чл. бр. 5 ст. 203; бр. 7 ст. 277. Каква је болест код пловака кад само иде вода на кљун п. и о. бр. 7 ст. 280. Сраштење и сужење сиса чл. бр. 13 ст. 497. Прострел п. и о. бр. 13 ст. 503. Најпогоднпје доба старости јарца за приплод п. и о. бр. 13 ст. 503. О млеку и о манама млека наших домаћих животиња чл. бр. 14 ст. 526. Оболеле краве по телењу п. и о. бр. 14. ст. 532.

Какав је узрок појаве шуге код коза п. и о. бр. 14 ст. 536. Брадавице код живине на кожи и слузокожи п. и о, бр. 17 ст. 625 Пролив п. и о. бр. 17 ст. 626. Помањакање полног нагона п. и о. бр. 17 ст. 627. Да ли је потребно младим прасадма сећи зубе п. и о. бр. 18 ст. 663. Лечење телета које једе земљу п. и о. бр. 18 ст. 665. Оток као пропратна појава разних болести чл. бр. 21 ст. 752.

Б. САДРЖИНА

Објашњење: бр. значи број „Тежака"; ст. значи број стране; чл. значи да је штампан у „Тежаку као чланак"; бел. значи белешка; п- и о. значи питање и одговор; доп. значи допис; некр. значи некролог; л. значи листак; књ. п. значи књижевни приказ.

I Чланци општег привредног значаја.

О новој години чл. бр. 1 ст. 1. Наш извоз и увоз чл. бр. 2. ст. 33. Употреба воде чл. бр. 3 ст. 65. Кррчење чл бр. 3 ст. 71. Значај и мере за уносно гајење биља за производњу уља код нас чл. бр. 5 ст. 192. О пољопривредној кризи и њеном сузбијању чл. бр. 6. ст. 227. Привредни живот Пољске чл. бр. 6 ст. 233. Конференција о повећању производње уљарица чл. бр. 7 ст. 257. 58 редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва чл. бр. 8 ст. 290. Трифолин станица у Српском пољопривредном друштву у Београду. Један велики успех у борби против вилине косице (кускуте). Откуп семена пићних биљака од стране Пољопривредног друштва у Београду чл. бр. 9 ст. 321. Новчана вредност стајског ђубрета п. и о. бр. 9 ст. 338. Наводњавање чл. бр. 10 ст. 353. Земаљски воћарски конгрес чл. бр. 12 ст. 449. Савремена гледишта о правцима у пољопривредној производњи код нас и стварно стање чл. бр. 13 ст. 482; бр. 14 ст. 513; бр. 15 ст. 546. бр. 16 ст. 579. Први земаљски воћарски конгрес у Чачку (с обзиром на хигијенску вредност воћа) чл. бр. 16 ст. 577. О чему има да води рачуна пољопривредник кад производи у садашњици чл. бр. 17 ст. 673. Ослобођење воћњака и малињака од плаћања порезе чл. бр. 20 ст. 712. Педесетогодишњица више пољопривредне школе у Краљеву чл. бр. 21 ст. 738; Проблем наше пшенице чл. бр. 21 ст. 741; бр. 22 ст. 777; бр. 23. ст. 801. бр. 24 ст. 833.

II Ратарство са ливадарством.

Сирак и његове сорте чл. бр. 1. ст. 4. Сточна храна — о потреби важности и могућности јаче производње боље

сточне хране чл. бр. 1. ст. 9. бр. 2 ст. 37 бр. 3: ст. 67; бр. 4. ст. 98; бр. 5. ст. 195; бр. 6. ст. 236; бр. 7. ст. 270; бр. 8. ст. 297; бр. 11. ст. 397. Морска репа (чичовка) чл. бр. 1. ст. 12. Поправка ливада (трава) на ритским земљиштима п. и о. бр. 1. ст. 26. Пролећна грахорица чл. бр. 3. ст. 73. Да ли је корисно на угар (орање) посејати с јесени олајну репицу за зелено ђубрење п. и о. бр. 3. ст. 89. Овас или зоб чл. бр. 4. ст. 103. Пиљне биљке које треба сејати упролеће чл. бр. 7. ст. 261. Побринимо се за обилну и добру зелену пиљу за лето и јесен чл. бр. 7. ст. 263. Како можемо поправити слаба озима жита чл. бр. 8. ст. 296 Гајење шећерне репе чл. бр. 9. ст. 324. Гајење лана чл. б р. 9. ст. 329. Гајење нане чл. бр. 10 ст. 356. Пиљне биљке које се сеју касније упролеће и преко лета чл. бр. 10 ст. 362. Еспарзета. Значај еспарзете за пчеларство и сточарство чл. бр. 10 ст. 365. Колико литара окруњеног кукуруза садржи 1 хл. кукуруза у клипу од сората: зубан, подравски, округли чинквантино кукуруз п. и о. бр. 10. ст. 373. Каква је културна биљка брасква п. и о. бр 10. ст. 373. Како спречити пуштање стоке с јесени на кукурузишта и засејане њиве п. и о. бр. 10. ст. 377; бр. 11. ст. 406. Справљање сена чл. бр. 11. ст. 389. Како да се искористе водоплавна земљишта п. и о. бр. 12 ст. 450. Гајење репе угарњаче као међуусев чл. бр. 12. ст. 453. Силажа и Силоси чл. бр. 12. ст. 456. бр. 13. ст. 488. Прикупљамо и чувајмо сточну храну чл. бр. 14. ст. 521. На којим земљиштима се сеје и добро успева луцерка п. и о. бр. 14. ст. 533. Шашуљица трава п. и о. бр. 17. ст. 630. О сушењу детелине за сено чл. бр. 18 ст. 646. Како се може најпростије и најјевтиније силосовати зелена сточна храна п. и о. бр. 18 ст. 661. На каквим земљама успева добро суданска трава п. и о. бр. 18. ст. 665. Да ли се може оставити на њиви пшеница да узри коју је полузрелу потукао град п. и о. бр. 18. ст. 666. Досејавање ливада чл. бр. 19. ст. 666. Досејавање ливада чл. бр. 19. ст. 675. Да ли се могу житарице узастопно гајити п, и о. бр. 20. ст. 722. Јесење ђубрење озимог жита чл. бр. 21 ст. 747. Семе трава: о потреби и важности производње травног семена чл. бр. 21. ст. 748. бр. 24 ст. 837. Вучји трн на ливадама п. и о. бр. 22. ст. 795.

III Градинарство — Повртарство.

Услови за успешни рад у градинарству чл, бр. 1 ст. 13. Сетва семена у топлој леји Чл. бр. 2 ст 41. Радови у топлим лејама после сетве семена чл. бр. 3 ст. 77. Пикирање расада и пресађивање на стално место чл. бр. 4 ст. 107. Употреба компоста у градинарству чл. бр. 5 ст. 198. Гајење карфиола чл. бр. 7 ст. 267. Сејање кромпира чл. бр. 8 ст. 300. Граша

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

чл. бр. 9 ст. 327. Рана производња црвеног патлиџана на отвореном пољу чл. бр. 9 ст. 341. Како се гаји шпаргла чл. бр. 10 ст. 358. Како се гаји бостан (лубенице и диње) чл. бр. 12 ст. 462. Значај воде и заливање градине чл. бр. 14 ст. 523. Убељивање или блеђење површа чл. бр. 15 ст. 556. Спремање топлих леја за зиму чл. бр. 16 ст. 592. Пребирање пасуља бел. бр. 17 ст. 631. Бамија — Бамње (Hibiscus esculentus L.) чл. бр. 18 ст. 648. О берби кромпира чл. бр. 19 ст. 686. Да ли соја пасуљ садржи у себи отровних састојака п. и о. бр. 20 ст. 726. Производња раног поврћа за домаћу потребу чл. бр. 23 ст. 809. бр. 24 ст. 842. Спремање ђубрета за топле леје чл. бр. 24. ст. 845.

IV. Цвећарство.

О гајењу цвећа на селу чл. бр. 15 ст. 558. Узимљавање ружа чл. бр. 21 ст. 751.

V. Виноградарство и винарство са подрумарством.

Положаји и места за винограде п. и о. бр. 8 ст. 308. Да ли је боље садити на кречним земљама прокупац или црни пино п. и о. бр. 9 ст. 343. Мрки прелом вина чл. бр. 13 ст. 498. Калдрмисање винограда чл. бр. 14 ст. 530. Трећи међународни виноградарски и винарски конгрес у Риму бел. бр. 17 ст. 635. Шта треба урадити да шира добро преври п. и о. бр. 19 ст. 696. Да ли је могуће да вино добије задах додавањем калијума - метабисулфита и како се задах одстрањује п. и о. бр. 20 ст. 724. Колико дуже траје терисана виноградарска притка од нетерисане п. и о. бр. 20 ст. 725.

VI. Воћарство.

Узорни рад чича Дамњана Дамњановића чл. бр. 1 ст. 23. Добављене калем-гранчице јабука из Америке и њихов назив п. и о. бр. 1 ст. 25. Гајење полувисоких и високих воћака чл. бр. 2 ст. 52. Урубљивање шљива чл. 3 ст. 87. Наше воћарство чл. бр. 4 ст. 118. Воћарски алат чл. бр. 5 ст. 206. У ком одстојању садити крушке и јабуке п. и о. бр. 5 ст. 210. Да ли је боље изданке шљива калемити или не? п. и о. бр. 5 ст. 212. На каквом земљишту најбоље успева шљива пожегача, да ли је боље садити с пролећа или с јесени и може ли се по шљиваку садити и друго воће? п. и о. бр. 5 ст. 214. Земљани орах (кикирики) чл. бр. 7 ст. 275. Може ли се у воћњаку међу одрасле воћке сејати какав усев п. и о. ст. 407. Могу ли се калемити планинске јагоде са крупним баштенским јагодама п. и о. бр. 14 ст. 534. Воћарски реони чл. бр. 15 ст

563. Старе наше воћке које треба заштитити чл. бр. 15 ст. 564; бр. 16 ст. 594. Употреба разноврсног воћа чл. бр 16 ст. 593. Како да очувамо јабуке што дуже у свежем стању чл. бр. 17 ст. 617. Кога се месеца калеме шљиве и јабуке на спавајуће окце п и о. бр. 17 ст. 630. Пребирање ораха и пасуља бел. бр. 17 ст. 631. Наше јабуке чл. бр. 18 ст. 657. Двогубо присаћивање (калемљење) воћака п. и о. бр. 18 ст. 659. Старе и нове воћке чл. бр. 19 ст. 689. Шљива „Ана Степ" чл. бр. 19. ст. 694. Стратификовање семена чл. бр. 20 ст. 714. Производња дуња чл. бр. 20 ст. 716. Неке наше добре крушке чл. бр. 20 ст. 719. Боље воће у Јужној Србији чл. бр. 20 ст. 720. Шљива „Ана Степ" и Талијанка чл. бр. 21 ст. 757. Крушка „слапопаћа" као подлога п. и о. бр. 21 ст. 759. Преглед воћарства у горњем Подрињу чл. бр. 22 ст. 788. Може ли бадем да успева у околини Пожеге код Ужица, и на каквом земљишту п. и о. бр. 23 ст. 814.

VII. Сточарство.

Исхрана музних крава п. и о. бр. 1 ст. 19; бр. 2 ст. 47. О држању и нези приплодних свиња чл. бр. 3 ст. 82. О избору свиња за приплод чл. бр. 4 ст. 114. Овчарска и селекцијска задруга у Сврљигу чл. бр. 18 ст. 656. Да ли је потребно младим прасадма сећи зубе да не би себи исекли језик и да не уједају крмачу за сисе п. и о. бр. 18 ст. 663. Питање исхране домаће стоке зеленом пићом нарочито у крајевима са сушним летом чл. бр. 19 ст. 682. Сточарско задругарство у Колубари чл. бр. 22 ст. 786.

VIII. Сточно лекарство (ветеринарство).

Кашаљ п. и о. бр. 2. ст. 49. Овчије богиње чл. бр. 3. ст. 85. Ваши чл. бр. 5. ст. 203, бр. 7. ст 277. Каква је болест код патака кад само иде нека вода на кљун п. и о. бр. 7. ст. 280. Срашћење и сужење сиса чл. бр. 13 ст. 497. Болест прострел п и о. бр. 13 ст. 503. Кад су јарци способни за приплод п. и о. бр. 13. ст. 503. Колико коњима давати дневно соли п. и о. бр. 13 ст. 503. Овчији обад (штркаљ) п. и о. бр. 13. ст. 503. Оболење краве после телења п. и о. бр 14. ст. 532. Какав је узрок појаве шуге код коза п. и о. бр. 14. ст. 536 Брадавице код живине на кожи и слузокожи п. и о. бр. 17. ст. 625. Пролив код говеда п. и о. бр. 17. ст. 626. Помањкање полног нагона п. и о. бр. 17. ст. 627. Оболело теле што једе земљу п. и о. бр. 18. ст. 665. Оток као пропратна појава разних болести чл. бр. 21. ст. 752.

IX. Млекарство.

Млекарење на Старој планини у прошлости, садашњости и будућности чл. бр. 5. ст. 200; бр. 6. ст. 240. Сомборки сир п. и о. бр. 10. ст. 378. Скоруп (кајмак) чл. бр. 13. ст. 494. О млеку и о манама млека наших домаћих животиња чл. бр. 14. ст. 526.

X. Живинарство.

Изгледи живинарства и потреба увођења гајења живине чл. бр. 18. ст. 653.

XI. Пчеларство.

Оснивање пчеларске Задруге у Новом Врбасу. бел. бр. 6. ст. 248. Срдобоља или пролив код пчела п. и о. бр. 11. ст. 409. Зашто угину пчеле преко зиме чл. бр. 12. ст. 464. О неговању ројева чл. бр. 17. ст. 614. Како се може познати пчелиња болест „носема" као и како се она лечи и спречава п. и о. бр. 18. ст. 660. По чему се распознају старе и младе матице, која матица излази сројем, и може ли се млада матица коју су пчеле истерале сројем, додати пчелама у вршкару п. и о. бр. 18. ст. 664.

XII. Рибарство.

XIII. Шумарство.

Четинари као украсно дрвеће чл. бр. 8. ст. 310. Како се производе саднице од гледичије п. и о. бр. 14. ст. 531.

XIV. Болести, штеточине, непријатељи културних биљака и њихово сузбијање.

О дужностима и правима пољопривредника у закону о сузбијању болести и штеточина културних биљака чл. бр. 1. ст. 17; бр. 2. ст. 45. Заштита пшенице од главнице (снети) Tillecia sp) јечма од покривене гари (Ustilago hordei) и овса од гари (Ustilago avenae) чл. бр. 3. ст. 111. Прскајте воћке чл. бр. 5. ст. 199. О крвавој ваши чл. бр. 8. ст. 303. Жути или гвоздени црви, ларве скочи буба. чл. бр. 10. ст. 367. Треба ли кромпир прскати бордовском чорбом (исто вреди за винову лозу, парадајз, красавце) чл. бр. 15. ст. 557. Рђа (пламењача) на пшеници п. и о. бр. 17. ст. 620; Рђа на пшеници чл. бр. 18. ст. 651. Лешников жижак п. и о. бр. 20. ст. 720. Сузбијање биљних болести и штеточина у Швајцарској чл. бр. 22. ст. 783.

XV. Пољопривредне зграде и машине.

Бетонска ђубришта п. и о. бр. 14. ст. 535.

XVI. Пољопривредна индустрија.

Справљање јабуковаче чл. бр. 22. ст. 794.

XVII. Пољопривредно задругарство.

Задруга за продају живине и јаја у Београду бр. 1. ст. 29. Течај за секретаре благајнике месних задруга за пољопривредан кредит бел. бр. 5. ст. 218. Житарске задруге: смештање и поступак са житима у житницама и улога житарских задруга чл. бр. 16. ст. 588.

XVIII. Пољопривредна настава и народно просвећивање

Летњи пољопривредни течај у пољопривредној школи у Госпићу бел. бр. 7. ст. 282 Виноградарско виноградарски калемарски курс у Д. Топлици бел. бр. 19. ст. 697.

XIX. Сајмови, изложбе, предавања и курсеви.

Покретна пољопривредна изложба и школа бр. 2. ст. 58. Утакмица, изложба у Рибнику чл. бр, 3. ст. 90. Покретна пољопривредна изложба и школа бр. 4. ст. 116. Курс-течај за секретаре благајнике месних задруга за пољопривредни кредит при средњој пољопривредној школи у Ваљеву бел. бр. 5. ст. 218. Пољопривредна изложба у Кладњу чл. бр. ст. 246.

XX. Књижевност.

Култура шећерне репе у Славонији и њени непријатељи књ. п. бр. 1. ст. 28. Gospodarski kalendar hrvatskog gospodarskog društva. књ. п. бр. 2. ст. 57. Ценовник воћних, лозних и других производа из расадника и уступова дринске бановине књ. п. бр. 3. ст. 92. Деседогодишњица пољопривредног гласника Нови Сад 1921—1931 књ. п. бр. 7. ст. 278. Књига „Траве" књ. п. бр 13. ст. 504. Значај шума у привредном и културном животу нашега народа књ. п бр. 20 ст. 726. Мало винарство. књ. п. бр. 20. ст 727. Привредни адресар Краљевине Југославије за 1932 год. бел. бр. 20 ст. 731. Нове књиге бел. бр. 21. ст. 762 Гајење питомих зечева књ. п. бр. 22. ст. 796. Одбир најмедоноснијих биљака Југославије књ. п. бр. 24. ст. 847.

XXI. Пољопривредне Књижнице и читаонице.

Извештај о пољопривредним књижницама и читаоницама у 1932. години бр. 24. ст. 851.

XXII. Народно заравље и исхрана (домаћинство).

Зашто уши зује чл. бр. 3. ст. 88. Поврће у народној исхрани чл. бр. 4. ст. 105. Диши на нос чл. бр. 5. ст. 208. Малокрвност чл. бр. 6. ст. 244. Црвени тифус и поплаве чл. бр. 11. ст. 403.

XXIII. Друштва и скупови.

57. годишњи збор Српског пољопривредног друштва бр. 4, ст. 97; бр. 5. ст. 129. Извештај Управног одбора српског пољопривредног друштва поднесен 58 год. збору бр. 5. ст. 131. Позив на 58 год. збор. бр. 6. ст. 225. Одговор Министра Двора на поздравни телеграм упућен Њ. В. Краљу са 58-ог редовног годишњег збора и поправни телеграм бр. 8. ст. 289.

XXIV. Конгреси, зборови и конференције српског пољопривредног друштва.

Конференције о повећању производње уљарица чл. бр. 7. ст. 257.

Земаљска конференција о грожђу и изложба у Смедереву чл. бр. 20. ст. 705.

Земаљски воћарски конгрес са изложбом воћа у Чачку бел. бр. 20. ст. 729. Земаљски воћарски конгрес са изложбом воћа чл. бр. 22. ст. 779.

XXV. Остали рад српског пољопривредног друштва.

На знање подружинама и члановима с. п. д. о плаћању поштарине бр. 15. ст. 545.

На знање. Српско пољ. друштво купује сваку холичину семена овогод. детелине и луцерке бр. 15. ст. 569. Нове пољопривредне подружине бел. бр. 16 ст, 601. Стечајеви за напреднији начин рада бел. бр. 17. ст. 633. Продаја уљаних погачица за храну стоке бел. бр. 19. ст. 698. Рад Српског пољопривредног друштва и његових подружина 1 1931 години бел. бр. 20. ст. 727; бр. 21. ст. 761. Пажња пољопривредним подружинама бел. бр. 24 ст. 850.

XXVI. Пољопривредне подружине.

Скупштина пољопривредне подружине у Владимирцима бел. бр. 5. ст. 217. Упутства за оснивање пољопривредних подружина бр. 16. ст. 608. бр. 17 ст. 639 бр. 19 ст. 702. Рад пољопривредних подружина бел. бр. 21 ст. 760.

Пољопривредна подружина у Вишеграду бел. бр. 24 ст. 849.

XXVII. Цене пољопривредних производа у 1932 години.

Цене пољ. произв: на дан 28 Децембра 1931 год. бр. 1. ст. 31; бр. 2. ст. 63.

Цене пољопр. произв. на дан 11 априла 1932 год. бр. 3. ст. 94
„ „ „ „ „ 8 фебр. „ „ бр. 4. ст. 122
„ „ „ „ „ 25 фебр. „ „ бр. 5. ст. 219
„ „ „ „ „ 9 марта „ „ бр. 6. ст. 250
„ „ „ „ „ 21 марта „ „ бр. 7. ст. 283
„ „ „ „ „ 23 априла „ „ бр. 9. ст. 345
„ „ „ „ „ 8 маја „ „ бр. 10. ст. 378
„ „ „ „ „ 23 маја „ „ бр. 11. ст. 410
„ „ „ „ „ 8 јуна „ „ бр. 12. ст. 469
„ „ „ „ „ 24 јуна „ „ бр. 13. ст. 505
„ „ „ „ „ 10 јула „ „ бр. 14. ст. 508
„ „ „ „ „ 22 јула „ „ бр. 15. ст. 570
„ „ „ „ „ 9 август „ „ бр. 16. ст. 604
„ „ „ „ „ 24 август „ „ бр. 17. ст. 638
„ „ „ „ „ 8 септем. „ „ бр. 18. ст. 672
„ „ „ „ „ 24 септем. „ „ бр. 19. ст. 704
„ „ „ „ „ 6 октобра „ „ бр. 20. ст. 736
„ „ „ „ „ 21 октобра „ „ бр 21. ст. 768
„ „ „ „ „ 8 новембра „ „ бр. 22. ст. 800
„ „ „ „ „ 23 новембра „ „ бр. 23. ст. 832

XXVIII. Правна питања из области пољопривреде.

Кад општина присвоји земљиште приватних како треба доказати право сопствености п. и о. бр. 10. ст. 375. Сме ли сопственик на своме имању убити зеца у доба забране лова п. и о. бр. 13. ст. 501. Право на земљиште када вода раздвоји п. и о. бр. 17. ст. 629. Сме ли чувар винограда употребити оружје на штеточинца п. и о. бр. 24. ст. 847.

XXIX. Чланови добротвори и утемељачи приновљени у 1932. години.

Нов члан добротвор С. П. Д. из Америке Димитрије Никовић бр. 7. ст. 281. Нов члан добротвора Српског пољопр.

друштва г. Срећко М. Милинковић. Управник бановинског расадника у Гор. Милановцу бел. бр. 17. ст. 632. Андрија Станојевић члан добротвор Српског пољопр. друштва бр. 24 ст. 854.

XXX. Личне вести и појединих установа.

Државне жељезнице за унапређење пољопривреде бел. бр. 17. ст. 632.

XXXI. Некролози.

† Чедомиљ Мијатовић некр. бр. 11 ст. 385 са сликом Негован Сремац (са сликом) бр. 12. ст. 466. Коста Јанчић директор средње пољопривредне школе у Прокупљу некр бр. 24 ст. 852.

XXXII. Разно.

Вино и дуг живот бел. бр. 7. ст. 282. Вино и болест рака бел. бр. 7. ст. 283. Попуст на жељезницама посетиоцима свесоколског слета у Прагу бел. бр. 12. ст. 468. Поштарина по новој Уредби бел. бр. 13. ст. 481. Коже од кртице п. и о. бр. 17. ст. 628.

XXXIII. Кратке пољопривредне поуке и вести.

Цена сену од 0.80-1 дин. врло је добра и тада су ливаде рентабилне бр. 3. ст. 93. Зимско ђубрење воћака бр. 3. ст. 93. Продаја резница лозе код бановинског расадника у Бељини (Дрин. Бановина) бр. 9. ст. 344. Свих дваваест месеца у години жање се пшеница бел. бр. 12. ст. 468. Кинези једу пиринач уместо пшенице бел. бр. 22. ст. 468. Најскупља је кожа за крзно од каракул оваца бел. бр. 12. ст. 468.

XXXIV. Огласи.

Код невољности бр. 1. ст. 30.

Ригерове влачаре ваљавице — Ђераси и комп. бр. 1. ст. 31; бр. 2. ст. 63.

Бесплатно. Расправа бр. 1. ст. 31.

Реуматизам-Слоанов Линимент бр. 1. ст. 32,

Узорни вртлар и господар бр. 1. ст. 32.

Привредна Ревија бр. 1. ст. 32.

Код болова — Фелеров елзафлуид бр. 2. ст. 62; бр. 3. ст. 96.

Болови леђа — Слоанов линимент бр. 2. ст. 62; бр. 7. ст. 287; бр, 8. ст. 319; бр. 10. ст. 383.

Земљорадниче — Бата бр. 2. ст. 63; бр. 6. ст. 256; бр. 9. ст. 351; бр. 13. ст. 512.

Оглашујте у „Тежаку" бр. 4. ст. 121.

Добар тоалетни сапун бр. 4. ст. 126.

Болесни на плућима књига, Georg Fulgnera-Berlin бр. 4. ст. 127; бр. 6. ст. 255 бр. 9. ст. 352; бр. 10. ст. 384: бр. 14. ст. 542 ;бр. 17. ст. 639; бр. 19. ст. 702.

Ново звање kegentin домаћа плетарска индустрија Јосип Калиш Марибор бр. 4. ст. 127. бр. 5. ст. 223; бр. 6. ст. 255; бр. 7. ст. 288; бр. 8. ст. 320; бр. 9. ст. 352; бр. 10. ст. 384. бр. 11. ст. 448.

Штампарија „Скерлић бр. 4. ст. 127. бр. 5. ст. 223; бр. 11. ст. 448; бр. 14. ст. 542; бр. 16. ст. 608; бр. 17. ст. 639; бр. 19. ст. 702.

Воћари! Карбокримп-Биљана бр. 4. ст. 128. бр. 5. ст. 224 бр. 7. ст. 285.

„Тежск" излази сваког 1 и 15 у месецу бр. 5. ст. 218; бр. 9. ст. 349; бр. 11. ст. 409. бр. 12. ст. 477; бр. 14. ст: 541; бр. 15; ст. 574; бр. 16. ст. 603; бр. 17. ст. 637; бр. 19. ст. 702; бр. 20. ст. 734.

Управа лозног расадника у Јагодини обзнањује продају лозе и воћака бр. 5. ст. 222; бр. 6. ст. 254.

Бесаница-фелеров елза-флуид бр. 5. ст. 222; бр. 6. ст. 253; бр. 7. ст. 286; бр. 8. ст. 318; бр. 9. ст. 349; бр. 10. ст. 382. бр. 11. ст. 446; бр. 17. ст. 477.

Пачија јаја — економија Löbl-Сивац бр. 5. ст. 223; бр. 9. ст. 351.

Пчелин мед купујте бр. 5. ст. 223.

„Семе" Српско пољопривредно друштво бр. 6. ст. 254; бр. 7. ст. 286; бр. 9. ст. 350. бр. 10. ст, 382; бр. 11. ст. 446.

Продаја воћака из града Сенте бр. 6. ст. 254; бр. 7. ст. 286; бр. 8. ст. 319.

Прскалице верморел оригиналне продаје Српско пољопр. друштво бр. 6. ст. 255. бр. 7. ст. 288; бр. 8. ст. 320; бр. 9. ст. 352; бр. 10. ст. 384; бр. 11. ст. 448.

Конкурс Дринске Бановинс за сеоске домаћице бр. 7. ст. 287.

Кречни азот Д. Д. Руше код Марибора б р. 7. ст. 288; бр. 8. ст. 319; бр. 16. ст. 608; бр: 17. ст. 638.

„Шума" продаје семе шумског воћног и украсног дрвећа бр. 7. ст. 288.

Расадник у горњем Милановцу бр. 8. ст. 320.

Друштвеним подружинама и члановима на знање бр. 9. ст. 350. бр. 10. ст. 382; бр. 11. ст. 447.

Тежаци и Господари! Косе варцарке бр. 10. ст. 383; бр. 11 ст. 447.

Српско пољопривредно друштво даје позајмице без камате бр. 11. ст. 448. бр. 14. ст. 543.

Зорка, модра галица бр. 12. ст. 480; бр. 13. ст. 510; бр. 14, ст. 544; бр. 15. ст. 576.

Конзервисање воћа и поврћа стерелисањем издање С. п. д. бр. 13 ст. 509; бр. 14. ст. 542; бр. 15. ст. 575; бр. 16. ст. 607.

Реуматизма (гихта) ослободити се бр. 13. ст. 511.

Ценовник Срп. пољопр. друштва сезонских потреба бр. 13. ст. 511; бр. 14 ст. 542; бр. 15. ст. 575. бр. 16 ст. 607; бр. 17. ст. 640; бр. 18. ст. 671; бр. 19. 703; 9р. 20. ст. 735. бр. 21. ст. 767. бр. 22. ст. 799. бр. 23. ст. 831.

Наша (С. п. д.) пошта: купујемо сваку количину семена од овогодиш. луцерке и детелине бел. бр. 16. ст. 603.

Млекарство поправљено и допуњено издање Срп. пољопр. друштва бр. 16. ст. 607.

Württ. Пољопривредна школа код Hohenheima-Stuttgert бр. 10. ст. 608; бр. 17. ст. 639.

Порзол - Биљана бр. 18. ст. 672; бр. 19. ст. 704; бр. 20. ст. 736.

За летњу сетву бр. 20. ст. 734.

Позив на Славу Српског пољопривредног душтва бр. 21. ст. 762.

Стечај на упражњена места чиновника пољопривредне струке у Дунавској бановини бр. 21. ст. 766.

Воћарство Милутина Никетића бр. 21. ст. 768.

Бановински лозни и воћни расадник у Љубушком бр. 22. ст. 798; бр. 23. ст. 830.

Провидин - пажња свињогојцима бр. 22. ст. 800.

Изложба пољопривредних машина и стројева у Паризу (Улица Шотоден бр. 38) бр. 23. ст. 832.

XXXV Слике

Слика Њ. В. Краља Александра првог бр. 1, ст. 3.

Сл. 1. Дивљи сирак лево. суданси сирак десно бр. 1, ст. 5.

Сл. 2. Суданси сирак 1; афрички сирак 2; оскудни сирак 3.

Сл. 3. Sorghum vulgare v. breve 1; сирак цугара 2; сирак шећеран 3.

Сл. 4. Афрички сирак 1; цугара 2; шећерни сирак 3; обичан сирак 4; sorghum vulgare v. oblardum, 5 бр. 1, ст. 8.

Сл. 5. Чича Дамњан Дамњановић бр. 1, ст. 23.

Сл. 6. Набијање земље дашчицом у сандучету пред сетву 1; прављење бразда дашчицом за сетву семена бр. 2 ст. 43.

Сл. 7. Сетва семена руком из кесице бр. 2, ст. 44.

Сл. 8. Изглед посејаног семена у браздама; лево пра-

вилна густина сетве; десно неправилна густина бр. 2 ст. 44.

Сл. 9. Образовање круне код крушке првих година бр. 2, ст. 54.

Сл. 10. Образовање круне код крушке прве године рода бр. 2, ст. 55.

Сл. 11. Потпуно образовање круна код крушке бр. 2, ст. 56.

Сл. 12. Ашов за риљање око воћака у облику вила бр. 2, ст. 57.

Сл. 13. Справа за крчење (крчило) бр. 3. ст. 72.

Сл. 14. Канте за заливање у топлим лејама бр. 3, ст. 79.

Сл. 15. Подизање рамова на топлој леји бр. 3 ст. 81.

Сл. 16. Пикирање расада: а) вађење биљке; в) неправилно посађена биљка (пикирана) корен не сме бити савијен; в) прављење рупе руком и садиљом; г) притискање земље уз посађену биљку бр. 4, ст. 109.

Сл. 17. Овако се пикира расад у сандучићу или топлој леји бр. 4, ст. 109.

Сл. 18 Нож калемарски бр. 5, ст. 206.

Сл. 19. Нож калемарски-кресач бр. 5, ст. 206.

Сл. 20. Кундеове маказе бр. 5, ст. 206.

Сл. 21. Солинген маказе бр. 5, ст. 206.

Сл. 22. Маказе за скидање гусеничних гњезда бр. 5, ст. 207.

Сл. 23. Воћарске тестере ручне бр. 5, ст. 207.

Сл. 24. Кунеове тестере ручне бр. 5, ст. 207.

Сл. 25. Кунеове тестере ручне бр. 5, ст. 207.

Сл. 26. Четка за скидање маховине са воћака бр. 5, ст. 208.

Сл. 27. Четка за скидање маховине са воћака бр. 5, ст. 208.

Сл. 28. Сађење воћке бр. 5, ст. 211.

Сл. 29. Распоред сађења јабука и крушака бр. 5. ст. 211.

Сл. 30. Некаламљени изданак у растилу 1 год. старости бр. 5, ст. 213.

Сл. 31. Карфиол или цветача бр. 7, ст. 268.

Сл. 32. Земљани орах (кикирики) бр: 7 ст. 276.

Сл. 33. Одабране кртоле за семе бр. 8, ст. 301.

Сл. 34. Линија преко кртоле означава како не ваља сећи кртоле за сејање бр. 8, ст. 302.

Сл. 35. Корен и гране јабуке нападнуте од крваве ваши бр. 8 ст. 304.

Сл. 36. Парк украшен четињарима бр. 8, ст. 310.

Сл. 37. Парк са четињарима бр. 8 ст. 313.

Сл. 38. Лале бр. 9, ст. 331.

Сл. 39. Чешаљ за одвајање семена лана бр. 9. ст. 335.

Сл. 40. Ломача за лан бр. 9, ст. 337.

Сл. 41. Трлица бр. 10, ст. 337.

Сл. 42. Сађење Шпаргле бр. 10, ст. 360.

Сл. 43. Вађење шпаргле бр. 10, ст. 361.

Сл. 44. Еспарзета бр. 10, ст. 366.
Сл. 45. Скочи — буба бр. 10, ст. 368.
Сл. 46. Рожга за сушење сена бр. 11, ст. 389.
Сл. 47. Рожга другог облика за сушење сена бр. 11. ст. 389.
Сл. 48. Пирамида за сушење сена бр. 11, ст. 390.
Сл. 49. Баскије. бр. 11, ст. 391.
Сл. 50. Рогози за сено бр. 11, ст. 392.
Сл. 51. Репа угарњача бр. 12, ст. 454.
Сл. 52. Кадемљење ораха при врху у процеп бр. 14, ст. 535.
Сл. 53. Петунија бр. 15, ст. 559.
Сл. 54. Цинија бр. 15, ст. 560.
Сл. 55. Тагете бр. 15, ст. 561.
Сл. 56. Ресасти каранфил бр. 15, ст. 562.
Сл. 57. Кућа на селу у цвећу бр. 15, ст. 563.
Сл. 58. Крупноплоди лешници у природној величини чл. бр. 16, ст. 600.
Сл. 59. Улцињска балија бр. 18, ст. 649.
Сл. 60. Шљива „Ана Степ" бр. 19, ст. 695.
Сл. 61. Матично стабло и прпорак бр. 20, ст. 717.
Сл. 62. Резница бр. 20. ст. 718.
Сл. 63. Лешников жижак бр. 20, ст. 721.
Сл. 64. Шљива „Ana Späath" бр. 21, ст. 758.
Сл. 65. Конгрес воћара у сали чачанске гимназије бр. 22, ст. 771.
Сл. 66. Свеже ђубре на гомили за топлу леју бр. 24 ст. 845.

XXXVI. Записници Управног одбора Српског пољопривредног друштва у 1931/32 год.

Записник	48	сед.	држ.	25	новембра	1931	год.	бр.	1	ст.	29
„	49	„	„	2	децембра	„	„	бр.	2	„	59
„	50	„	„	9	„	„	„	бр.	2	„	60
„	51	„	„	16	„	„	„	бр.	3	„	95
„	52	„	„	23	„	„	„	бр.	4	„	123
„	53	„	„	30	„	„	„	бр.	4	„	124
„	1	„	„	5	јануара	1932	„	бр.	5	„	220
„	2	„	„	13	„	„	„	бр.	5	„	220
„	3	„	„	21	„	„	„	бр.	6	„	251
„	4	„	„	26	„	„	„	бр.	6	„	252
„	6	„	„	10	фебруара	„	„	бр.	7	„	284
„	5	„	„	3	„	„	„	бр.	8	„	316
„	7	„	„	17	„	„	„	бр.	9	„	346
„	7	„	„	24	„	„	„	бр.	9	„	348

Записник	9	сед.	држ.	2	марта	1931	год.	бр. 10	ст. 379
„	10	„	„	9	„	„	„	5р. 10	„ 380
„	11	„	„	16	„	„	„	бр. 11	„ 411
„	12	„	„	23	„	„	„	бр. 11	„ 413
„	58	редовног годишњег збора држан 28 марта 1932 год.					„	бр. 11	„ 415
„	13	сед.	држ.	30	марта	1932	год.	бр. 12	ст. 470
„	14	„	„	6	априла	„	„	бр. 12	„ 473
„	15	„	„	13	„	„	„	бр. 13	„ 506
„	16	„	„	20	„	„	„	бр. 13	„ 507
„	17	„	„	27	„	„	„	бр. 14	„ 539
„	18	„	„	4	маја	„	„	бр. 14	„ 540
„	19	„	„	11	„	„	„	бр. 15	„ 571
„	20	„	„	18	„	„	„	бр. 15	„ 572
„	21	„	„	25	„	„	„	бр. 16	„ 605
„	22	„	„	1	јуна	„	„	бр. 17	„ 636
„	23	„	„	8	„	„	„	бр. 18	„ 666
„	24	„	„	15	„	„	„	бр. 18	„ 668
„	25	„	„	22	„	„	„	бр. 18	„ 669
„	26	„	„	29	„	„	„	бр. 19	„ 698
„	27	„	„	6	јула	„	„	бр. 19	„ 700
„	28	„	„	13	„	„	„	бр. 20	„ 732
„	29	„	„	20	„	„	„	бр, 21	„ 763
„	30	„	„	27	„	„	„	бр. 21	„ 764
„	31	„	„	3	августа	„	„	бр. 22	„ 797
„	32	„	„	10	„	„	„	бр. 23	„ 815
„	33	„	„	17	„	„	„	бр, 23	„ 816
„	34	„	„	24	„	„	„	бр. 23	„ 817
„	35	„	„	31	„	„	„	бр. 23	„ 819
„	36	„	„	7	„	„	„	бр. 23	„ 820
„	37	„	„	14	„	„	„	бр. 23	„ 822
„	38	„	„	25	„	„	„	бр. 23	„ 824
„	39	„	„	30	„	„	„	бр. 23	„ 826
„	40	„	„	5	октобра	„	„	бр. 23	„ 829
„	41	„	„	12	„	„	„	бр. 24	„ 856
„	42	„	„	19	„	„	„	бр. 24	„ 857
„	43	„	„	25	„	„	„	бр. 24	„ 859
„	44	„	„	2	новембра	„	„	бр. 24	„ 861
„	45	„	„	9	„	„	„	бр. 24	„ 862
„	46	„	„	16	„	„	„	бр. 24	„ 864

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
/бесплатно/
Београд

Ослобођено Поштарине
Решење Мин. Поште и Тел. бр. 17306|24 год.

Бр. 1. Београд, 1. ЈАНУАРА 1932. год. Год. 59.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. **МИРКО МИЉКОВИЋ**
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р **ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ**
Стојана Новаковића улица број 32.

О Новој години.

Наступањем Нове године јавља се у сваком човеку помисао на стару годину и човек се и нехотице осврће на све оно што је урадио и преживео у старој, односно прошлој години. Бацајући општи поглед на рад у старој години и размишљајући о свему ономе што се у њој догодило, у сваког човека појављује се нагонски радост и жеља, да ће у Новој години бити срећнији него ли у старој, да ће Нова година бити у свему боља од старе. То што појединац осећа у себи и чисто за себе, он жели пренети и на другога, на свога познаника, пријатеља и рођака, па ту своју жељу изражава и поздравом о Новој години: „Срећна Нова година“.!

Ако се у 1932. год. осврнемо на стару годину, и ако се сетимо свега онога што смо у њој преживели, осетићемо да је она за све нас била врло тешка, а нарочито за наше пољопривреднике и пољопривреду, која се налази у великој кризи, највећој што смо је досада осетили. Такву годину, као што је била про-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБ

шла, да човек не пожели ни своме душманину. До прошле године опажали смо падање цена појединих пољопривредних производа, док су се други, нарочито они из сточарства, држали на цени и тиме колико толико надокнађивали губитке на другој страни. Али у 1931. год. срозаше се цене свих пољопривредних производа невероватно ниско, особито у другој половини године, да се просто у чуду питамо, шта да радимо и шта да производимо. Ма шта да почнемо не иде, ма шта да произведемо има слабу цену и пропју. Нико ништа не тражи, нико ништа не купује. Све се налази у једном општем застоју тако, да се у прошлој години не можемо ничим похвалити.

У многим местима година је оманула услед приличне суше, која је и прошле године доста дуго трајала, услед чега је настала и велика оскудица у сточној храни. Болести и штеточина на гајеним биљкама било је и у прошлој години, док су сточне болести биле нешто блажије, али је ипак било крајева у којима је дотеривање стоке на пијацу било забрањено. Воћњаци и виногради добро су понели, само је цена и тражња производа ових грана била слаба. У прошлој години цена стоке је сасвим ниско пала, што је и иначе тешко стање још више отежало.

Морамо отворено признати да нам је прошла година била ванредно тешка. Томе доприносе много и раније рђаве године, почев још од 1925, када се осетио почетак падања цена пољопривредних производа, затим водоплавна 1926. год., страшно сушне 1927 и 1928 год., упола добре 1929. и 1930. год., које су наше пољопривреднике све више материјално црпеле и слабиле њихову куповну моћ тако, да је оскудност достигла врхунац у 1931. год. Али се ипак тешимо чињеницом, да је у другим земљама још теже и горе него што је код нас. Ми смо производили и за себе и за извоз, само смо са извозом рђаво прошли у старој години. А у другим државама које увозе пољопривредне производе, а таквих је доста, не производи се онолико колико је потребно за исхрану њиховог становништва,

Њ. В. КРАЉ ЈУГОСЛАВИЈЕ

АЛЕКСАНДАР I.

Највиши Заштитник Српског пољопр. друштва,
Највећи поборник унапређења пољопривреде,
напредовања сеља и сеоског живота.

те је оно поред и иначе тешког стања остало још и гладно.

Данас се цео свет налази у општој привредној кризи, у великом сиромаштву и комешању. Страно становништво није више способно да купује онолико животних намирница колико је потребно, јер је осиромашило и маса радника незапослена, а њихове државе штите своју производњу високим увозним царинама и чине свакојаке сметње увозу са стране. Ради таквога стања ван наших граница, наши производи стоје, нико их не тражи и цена им је јако спала. Неке стране државе одбијају исплату увезене робе у своме новцу, те тиме још више отежавају извоз из извозничких земаља. Докле ће то трајати неизвесно је, али још сада се назиру извесне мере, које се у целом свету предузимају ради регулисања трговине, извоза и увоза, јер овако не може даље да остане.

У очекивању бољих времена и у нади да ће нам идућа година бити боља, улазимо у 1932. год., у 63. годину живота Српског пољопривредног друштва и у 59. год. излажења Тежака. Том приликом, а према досадашњем обичају, ни Друштво ни Тежак не заборављају да своме Највећем Заштитнику, Њ. В. Краљу Александру I. и целом Краљевском Дому честитају Нову годину и пожеле дуг живот и сваку срећу. И Друштво и Тежак не заборављају ни своје чланове ни своје Подружине, већ и њима честитају Нову годину и наступајуће празнике Христовог Рођења и желе им сваку срећу и напредак; да и даље буду вредни и марљиви, и да истрају у производњи првокласних производа.

Т. Митровић.

Ратарство.

Сирак и његове сорте.

У нашој пољопривреди још није довољно обраћена пажња на једну биљку, која у реду пићних биљака може да има великог значаја. То је *сирак* (Sor-

ghum). Понегде се он већ одавно гаји помало, било за метле, било за сточну храну. Чак и *дивљи сирак* (S. halepense), који се по усевима често јавља као најдосаднији коров, понекад се коси и за зелену храну и за сено. И заиста, он готово потпуно личи на културну сорту, на *суданси сирак* (S. sudanense), једногодишњу биљку, која врло добро успева чак и у сувљим реонима, а гаји се највише у Америци, па и за нас је несумњиво од интереса као пићна биљка. Разлика дивљег сирка од суданског лепо се види на слици бр. 1, на којој је лево дивљи сирак, а десно суданси. Битна је разлика између њих само у томе, што дивљи

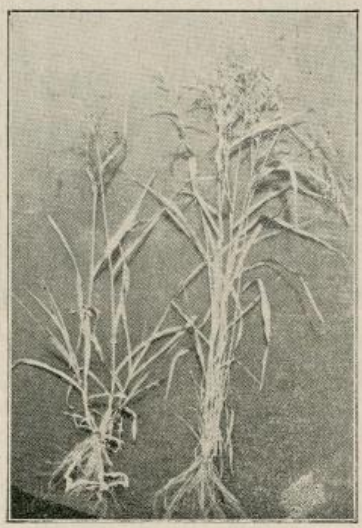

Сл. 1. Дивљи сирак лево, суданси сирак десно,

има јака, дебела подземна стабла (рицоме) поред кореновог система, док суданси никаквих рицома нема. Рицоми, као и код познате *зубаче*, служе дивљем сирку за размножавање; сваки делић овог дебелог,

црвенкастог рицома тера из својих пупољака ново стабло са новим кореном и на тај начин се јако размножава и може да закорови усеве. По осталим деловима, стаблу, лишћу и метлици дивљи и суданси сирак врло су слични. За њивско гајење може се препоручити само суданси.

Сирак оскудни (Sorghum exiguum) сличан је суданском сирку, само је нешто јачи, грубљи и са ређом метлицом, као што се види на слици бр. 2, 3. на којој се види још суданси 1. и афрички 2. Сирак оскудни

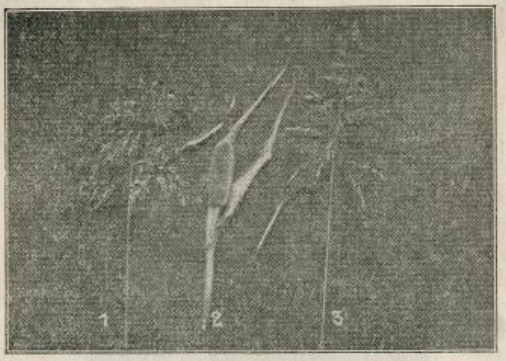

Сл. 2. Суданси сирак 1; афрички сирак 2; оскудни сирак 3.

можда има интереса за најсувље реоне, али у нашим опитима на Огледном добру Пољопр. — шумарског факултета у Земуну, он није показао никаквих преимућстава над суданским. Напротив, његово је стабло много грубље него код суданског, да би га требало косити много раније или кад се покоси у цвету мора се сецкати сечком.

Сорте високог сирка са крупним лишћем и дебелим стаблом, готово као код кукуруза, разликују се у главном по облику и величини својих метлица. Најоригиналнији је облик метлице код афричког сирка, као што се види на слици бр. 2. 2 — Дршке метлице

овде су сасвим кратке и на свакој таквој дршци налази се само један плодан цвет. Цело вретено метлице густо је начичкано таквим дршчицама, због чега метлица изгледа као шишарица или густ, дебео клас са безброј плодова — зрна, као неки крупни просо. Свакако афрички сирак има јако збијену, цилиндричну метлицу са семеном и које се чврсто држи на метлици, мало испада. Овај сирак даје велику количину изданака, и тако се бокори да је његова сирова маса већа, него код других сората. За зелену храну ова је сорта свакако једна од најбољих. А и семе њено у зрелом стању може да служи као добра храна за живину, свиње и т. д. У јужним земљама, где се сирак гаји, као код нас кукуруз, а издржљивији је тамо него кукуруз, зрео сирак примењује се чак и за људску храну, као у севернијим земљама просо, разуме се ољуштен.

Сорте сирка са више мање растуреним метлицама у ствари би могле све доћи у групу *Sorghum vulgare* т. ј. *обичног сирка*. Али пошто се ове сорте јако разликују по дужини појединих дршчица на метлици, осим тога имају и других особина, то је број засебних сората у овој групи прилично велики.

На нашој слици бр. 3. 1 види се метлица најобич-

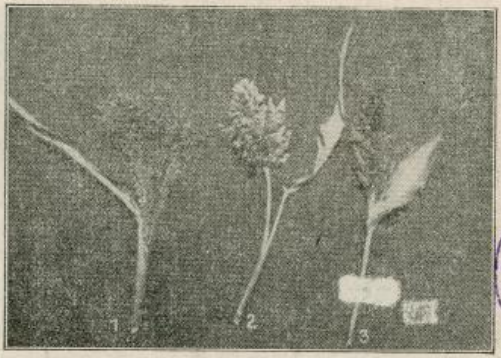

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛ. БЕОГРАД

Сл. 3. Sorghum vulgare v. breve 1; сирак дугара 2; сирак шећерац 3

нијег сирка, који би се могао назвати S. vulgare v. breve, т. ј. сирак са краћим дршчицама, растуреним по главном вретену метлице. Од њега се не могу правити боље метле, јер му је вретено доста дебело, а дршчице нису доста дугачке. Али као материјал за сочну, уопште за зелену храну, овај обични сирак исто је тако добар, као и кукуруз. Поред ове врсте на слици бр. 3. 2, види се *сирак — џугара* (S. cernuum) са збијеном метлицом која се при сазревању, особито кад је много семена, повија наниже, чега никада нема код других сората сирка. Ова сорта бар у нашим опитима, показује мање приносе како у зеленој маси, тако и у зрну. Десно од сирка — џугаре на сл. бр. 3. 3 види се метлица *сирка шећерца* (S. sacharatum), који се одликује већим садржајем шећера у биљци, особито у стаблу, тако да се бар у субтропским пределима ова врста сирка искоришћава за производњу шећера, или бар — шпиритуса. Сорта шећерног сирка „минезота“, коју је чувени Вилморен пренео из Америке у Француску, показала је преко 8% шећера у биљци, и воде преко 73%. Разуме се, да биљка са таквим садржајем шећера мора да има и приличну храниву вредност.

Најзад, на слици бр. 4. 5. — ми видимо најбољу

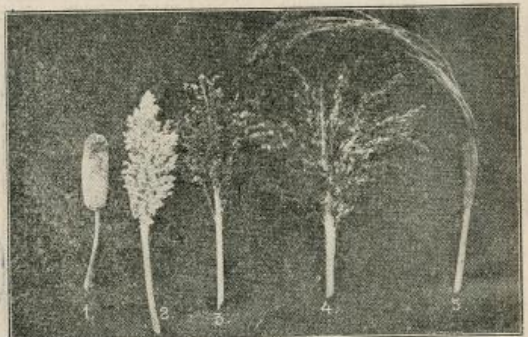

Сл. 4. Афрички сирак 1; џугара 2; шећерни сирак 3; обичан сирак 4; Sorghum vulgare v. oblongum 5.

сорту сирка за прављење метала. Ова би се сорта могла звати Sorghum vulgare v. oblongum. Све танке али доста чврсте (јаке) дршчице у метлици ове сорте почињу готово из исте тачке на стабљици и достижу дужину од пола метра и више. Зато метлица ове сорте даје изврстан материјал за прављење метала од сирка. Ове сорте има са нисним и са високим стаблима. Уколико је дужина дршчица код ових сората иста, боље је да гајимо ниске, а не високе, због што мање потрошње хранивих састојака из земљишта. Остале сорте на слици бр. 4. афрички, чије су цилиндричне метлице у зрелом стању (1), дугара (2), шећерни (3) и обични (4).

При систематском испитивању упоредне вредности разноврсних пићних биљака, које се све више проширује на Огледном добру Пољопривредног факултета у Земуну, и различне сорте сирка заузеће своје видно место. Било би од користи да се и на приватним имањима сирку као пићној биљци, поред кукуруза, као најближем његовом конкуренту, поклони већа пажња.

Dr. **Тим. Локот,**
проф. универс.

Сточна храна

I

О потреби, важности и могућности јаче производње боље сточне хране.

Страшна неман глади и ове године коси нашу стоку, ове године тако јако, као ретко које. Оно — познато је, да ми никада и ниједне године не пролазимо без веће или мање оскудице у сточној храни. Али ипак, оно што нас је снашло ове године, загрдило је. Стока ће нам бити више него преполовљена, јер и оно што се не буде на брзу руку затрло по кланицама или извезло по сваку цену, и оно ће појести зима, т. ј. оно ће појести само себе. Слика наше стоке

биће на пролеће тужна. А о рачуну, какав ће се показати код наших пољопривредника, да се и не говори. Данас већ купује се у неким местима сено по истој цени по којој се продаје жива вага стоке. Ако се пак узме у обзир да је за прозводњу једног килограма телесне тежине стоке потребно поприлици петнаест килограма сена, онда је рачун кратак, јасан и — страшан. Још је страшније то, што ће највећма страдати наши најбољи и најнапредније пољопривредници, они, који читају пољопривредне књиге и новине, и који верују у оно што им саветујемо ми школовани њихови другови. И сувише је било пролих година савета: преокрените газдинства у правцу јачег сточарства, јер је житарство нерентабилно, јер пшеницу нико не треба и не тражи, и томе слично. Познајем много њих, ваљаних и напредних, који су послушали такав савет, па и по цену задужења набавили стоку, које раније нису имали довољно. Многима од ових честитих људи данас прети пропаст, и о томе ваља добро повести рачуна, да се *такви дужници* не отерају у бескућнике и просјаке.

Та околност, што је несташица сточне хране наш свакогодишњи немио гост, потстиче нас да ипак једном озбиљно размислимо о тој ствари, и да без претеривања пречистимо то питање, како бисмо једном тачно и јасно знали, шта можемо, а шта не можемо, па према томе онда подесили и наше сточарство.

Темељ сточарству мора да буде производња сточне хране, а никако обрнуто, да сточарство одређује производњу сточне хране.

Где се ради по овом другом правилу, а не по првом, а тако бива код нас у врло много случајева, тамо онда не могу изостати ни последице: оскудица сточне хране, гладовање стоке, претерани догон стоке на пијаце и продаја по сваку цену, и још многе друге неприлике и невоље које су с тим скопчане.

Да би се могле лечити последице треба познавати њихове узроке. Узрока несташице сточне хране има

више. Један од главних, ако не и најглавнији, јесу *неповољне климатске прилике — суша и влага.*

Превелика суша врло неповољно се испољава на слабом порасту биљака. Њено је дејство особито убитачно тамо, где је човек сву бригу око растења биљака препустио природи, а он сам није се нимало потрудио да им ма у чему помогне. Зато најјаче страдају од суше *природни травњаци*, и ништа није чешће него у годинама суше глад и оскудица сточне хране у крајевима где се сточарство ослања само на такве природне травњаке.

И превелика влага у једнакој је мери опасна као и превелика суша. Особито много губи због влаге она сточна храна, која треба да се спреми за зиму, јер је влагом отежано сређивање и спремање зимске хране. Од превелике влаге у једнакој мери страда и храна с природних травњака, као и она што је произведена на њивама.

Међутим, кад би сваки пољопривредник боље него данас познавао све начине и могућности сређивања добре сточне хране, па кад би онда на основу тих знања подесио свој рад у циљу веће производње боље сточне хране, више је него сигурно, да се неповољне климатске прилике неких година не би ни близу тако јако испољавале као данас. Можда би чак било и случајева где бисмо пожелели повремено и јаку сушу, или где би нам била пријатна повремено и већа влага, па да нам посао буде успешнији.

Наша Отаџбина, то је познато, читав је музеј најразличнијих типова земље. Исто се може казати и за наше климате, јер код нас је стециште разних клима, чији утицај до нас допире из великих удаљености, од руске степе, Океана и Средоземног мора, додавши томе још и специјалне климате неких наших подручја. Зато у нашој Отаџбини и можемо да нађемо и палму, и наранџу, и лимун, и смокву, и пиринач, и афијон, и сезам, и дуван, и винову лозу, и пшеницу, и кукуруз и т, д. — па све до правих алписких биљака које расту само у високим пределима. Исто је тако велика

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

и разноликост оних биљака које могу да послуже за сточну храну. Баш ова околност и омогућује нам да за сваки наш крај изаберемо групу оних пиħних биљака, које у том крају најсигурније успевају.

Реонирање нигде нам није толико потребно ни тако важно као баш у производњи биљака за сточну храну.

Буде ли се то спровело онако како најбоље одговара *специјалним приликама* појединих наших крајева, и буде ли се у свакоме крају пазило да се гаје оне пиħне биљке, које су за њега *од природе дате*, онда ħе нестати за нашу стоку гладних година.

Данашње техничко знање нашег пољопривредника *о производњи биљака за сточну храну*, мало је. Још мање је његово техничко знање и вештина у самоме *хранењу стоке*. У томе је, то се сме поштено рећи, и бољи пољопривредник још неук.

Предње речи нису изречене у злој намери, већ са искреном жељом да себи помогнемо и постанемо бољи и напреднији. У нашој од Бога благословеној, лепој Отаџбини то се може, па и мора.

У наредним бројевима Тежака биħе укратко обрађена сва ова врло важна и занимљива питања.

Коста Поповић.

Морска репа.

(Чичока)

Морска репа у ботаници спада у исти род у који и сунцокрет, на који такоħе много и наличи, само се од овога разликује што има кртсле. Кртолама својим налик је на кромпир.

Морска репа потиче из Бразилије и отуда је донесена у Европу. У Европи је она позната још од пре 350 година, дакле много раније од кромпира. Али пошто њен укус људима не прија баш тако много, зато и није тако распространьена, и доцније, пошто се познаше користи од кромпира, њу сасвим занемарише. Доцније, пак, вратише се пољопривредници у многим пределима опет морској репи ради исхране свиња.

Нема ниједног другог гајеног усева, који би био задовољан са сваком климом и са сваком земљом, као што је морска репа. Иако потиче из топле Бразилије, опет може да поднесе такву хладну климу, на којој сви остали наши крто-ласти усеви морају да пропадну. Што је најглавније, она може и да презими у земљи без икакве бојазни да ће пропасти, и само ако би земља била сасвим мокра, онда може да промрзне и да иструли. Изузимајући баруштине, морска репа успева у свакој земљи. У тешкој, масној глини исто тако као и у мршавој, шљунковитој пескуши.

Што се тиче обрађивања земље, оно ваља да буде исто онако као што је и за кромпир.

Једина тешкоћа при гајењу морске репе састоји се у томе, што још није решено питање, које место ваља она да заузме у плодореду. За њу је све једно ма шта пре ње било сејано, али није све једно, који ће усев доћи после ње. Из земље она се вади позно, тек под зиму или чак с пролећа, стога овде не може бити ни говора о јесењем орању. А тешко иде и са сејањем јарих усева, јер је апсолутна немогућност повадити из земље све кртоле, па ове испод ових усева прорасту. Једино што после морске репе добро успева, то је грахорица и смеша, т. ј. сејање различитих усева заједнички за зелену пиљу. *Но најбоље је морску репу сејати* на особитом комаду земље, на коме она може да остане 10 и више година, јер се кртолама заосталим у земљи непрестано размножава.

Стабљика није добра храна за стоку, али је добра за гориво, а нарочито за пећи за печење хлеба. Када се осуши и на ситне комадиће исецка врло добра је за ложење пећи, наравно помешана са дрвима. Али кртоле су изврсна храна за стоку, а првенствено за свиње.

Сеје се као и кромпир. На 1 хек. иде семена — кртола 1500—2000 кгр. Са 1 хек. добија се приноса, т. ј. кртола 25.000—30.000 кгр., а стабљика у пола овога.

К. Ивковић.

Повртарство.

Услови за успешан рад у градинарству.

Успешан рад у градинарству може се постићи само тако, ако се испуне извесни услови, чији је главни задатак у томе, да се на једном делу земљишта, које називамо градином, производи што више поврћа, али да се земља не изнури и да земљиште што дуже послужи за градину.

Да се то постигне морају се испунити ови услови и радови:

1. Избор места за градину.

Место. Први услов за градину јесте положај места. Није свако место подесно за градину и гајење поврћа. Место за градину мора бити равно. Ово је важно нарочито за јужне крајеве, где се земља јако загрева. Не сме бити стрмо, јер на таквом месту није корисно заливање и наводњавање, нарочито за биљке које најбоље успевају у влажном климату, пошто се вода брзо слива и од мање је користи за биљке. Место за градину мора бити заштићено нарочито са северне и северо-источне стране и са оне стране одакле дувају јаки ветрови. Мора бити изложено сунцу и не сме бити у великом заклону. Светлост и ваздух неопходни су, јер помоћу светлости биљке узимају храну из ваздуха и стварају биљно зеленило, а оне које су у засенку постају бледе.

Вода. Други услов за успешно развиће градинарства јесте вода. Сува и безводна места нису за гајење градинарских усева. Градинарске биљке богате су водом и оне за правилно своје развиће изискују много више воде но остале биљке. Вода служи за растварање хранивих материја у земљишту, јер су биљке способне да приме храну само растворену у води. Потреба у води није подједнака за све градинарске усеве. Исто тако потреба у води повећава се сразмерно са повећањем топлоте. Што је лакша и мекша вода, утолико је боља за биљке. Најбоље дејство на биљке има вода од киша, али је овакве воде ретко могуће имати у довољној количини. После кишнице најбоља је текућа вода. Ако такве нема, онда се може употребити бунарска или изворска, али како је оваква вода хладна и рђаво утиче на градинарске усеве, најбоље је да се скупља у базене, резервоаре, бурад и т. сл. и што дуже држи у овим судовима док се не загреје од сунчане светлости.

За заливање 1 квадрат. метра градине потребно је 10 до 21 л. воде, а за сезону од $3^1/_2$ месеца лако је одредити колико је потребно воде за једну градину, кад се зна њена површина.

Особине земљишта. За градину земљиште мора бити јако, богато хранивим материјама, али не сувише трошно и песковито. Најбоља је лака глинуша или глинаста пескуша, која садржи довољно хумуса. Горњи слој плодног земљишта треба да је што дебљи, јер поврће пушта корен дубоко. Доњи слој треба да је пропустљив. Ако је земљиште влажно, ваља га исушити.

Ако се мора употребити тешко земљиште за градину,

треба га поправити додавањем песка, а сувише лако поправити додавањем глине.

II. Уређење градине.

Ограђивање. После избора места за градину ово се ограђује. Градина се може оградити на разне начине: каменом, где га има; циглом, само је оваква ограда скупа, плотом; копањем јарка и ископаном земљом правити бедем; дрвеном оградом од дасака и на крају живом оградом од дрвећа и шибља. Ограда је потребна да се градина сачува од штете.

Обрада земљишта. Обрада земљишта за градину састоји се у претходном риљању, које се врши на дубини два ашова. Овако дубоко риљање важно је из многих разлога: у дубоко изриљану земљу вода лакше продире у доњи слој и скупља се резерва влаге; ваздух лакше продире у дубину и потпомаже разлагање и растварање хранивих материја које се налазе у земљишту у чврстом стању, исто тако и ваздух садржи у себи нешто влаге и неке храниве материје, које су потребне биљкама. Земљиште те материје лакше прима (усисава) и даје биљкама преко жила корена да их искоришћавају. Затим риљамо земљиште постаје трошно, не загрева се тако брзо и мање испарава воду.

Ђубрење. Градинарски усеви јако изнуравају земљиште и сиромаше га, зато је потребно често ђубрење. За градину је најбоље ђубре мешанац (компост), па онда стајско говеђе и коњско ђубре. Свеже стајско ђубре употребљава се ујесен, разбаца се по земљишту и прекопавањем одмах затрпа; упролеће се земљиште поново прекопава, али се не ђубри. За пролећно ђубрење може се стајско ђубре употребити само ако је старо и згорело. Само се говеђе свеже ђубре може употребити одмах. За лака земљишта најбоље је говеђе, а за тешка коњско ђубре.

Пошто је за градину најбоље ђубре компост, то њега ваља увек имати спремљеног у довољној количини. Компост се може спремити из сваког стајског ђубрета и из свих других отпадака, али је најбољи од људског измета. Одржавање свих хранивих материја у компосту састоји се у томе, што се стајско ђубре када почне да превире, а да не би из њега изветриле храниве материје, меша са земљом. Меша се са земљом зато, што она има особину да усисава и задржава у себи те храниве материје, које после предаје биљкама. Према томе компост се спрема на овај начин: ископа се јама у квадрату, величине према потреби ђубрета или према количини ђубрета; добро је ако јама може да буде бетонирана. У тако спремљену јаму сипа се један слој баштенске земље, дебљине 15—20 см., на овај слој земље сипа се слој ђубрета;

на слој ђубрета сипају се сви отпаци из кујне и куће, коров из башта, лишће, стара слама и т. д. За овим опет слој земље исте дебљине као и први. То се остави недељу дана да се слегне, а после истека ових времена понавља се пуњење јаме као и први пут и тако се продужује док се јама напуни. Врло је добро ако се јама преко лета полива, нарочито осоком. После 6 месеци ђубре се у јами прекопа и даје му се облик. Свака три месеца ово се прекопавање и превртање понавља. За 1½ год. компост је готов. Код последњег прекопавања додаје му се пепео, чађ и креч. Једна кола овако припремљеног ђубрета — компоста — имају у себи четири пута више хранивих материја за биљке од 4 кола старог стајског ђубрета, које је спремљено на отвореном пољу.

Планирање и подела на парцеле и леје. Овај рад у градини један је од важних радња за наводњавање. Прво се градина подели на парцеле и леје. Парцеле се деле стазама, а ширине су према простору градине и потребама у раду, и могу бити широке 3—5 м. Леје се одвајају малим стазама; ширина леје до 1 м. и дужина према потреби. Леје се праве или ниже од стаза у топлим крајевима са топлом климом, или уздигнуте у северним крајевима. Овакве леје праве се према начину заливања, кад се праве ваде и јаркови за заливање.

После поделе градине на парцеле и леје ове се прекопавају и планирају. Прекопавање градине врши се и после сваке бербе поврћа. Ако је код првог сађења или сејања било јако ђубрење, то се после прве бербе сади поврће које не тражи јако ђубрење, а код трећег сађења опет се бирају биљке које још мање траже ђубрење.

Топле леје. У градини је неопходно имати топле леје за производњу раног расада онога поврћа које за своје развиће и сазревање тражи дуже време, па се пресађује у градину. За топле леје бира се суво и заклоњено место, па се ископа јама 50—100 см. дубине, према врсти да ли се прави потпуно топла или млака леја; дужина леје по потреби, а ширина нормална је 1 до 1½ метар. За загревање леје употребљава се свеже коњско ђубре које се наслаже у ископану јаму. У јаму се поставља дрвени сандук, а за покривање рамови застаклени. После 3—4 дана када се ђубре у леји загреје, пуни се једним слојем добро припремљене земље, а када се земља загреје, врши се сејање семена поврћа за производњу расада.

Како се сеје семе у градини на стално место или у топлим лејама за производњу расада, говорићемо у другом чланку.

Милорад П. Зечевић.

О дужностима и правима пољопривредника

у Закону о сузбијању болести и штеточина културних биљака.

Наш народ иако мирољубив, показао је одличне ратничке особине у току минулих ратова. Примењујући разне ратне вештине са разумевањем и истрајношћу, он је успео да победи и уништи своје *спољашње непријатеље* и да од њих одбрани своју самосталност и слободу. У војсци је наш сељак добијао поуку и обуку, *како* ће да уходи и испитује непријатељску силу, *како* ће да нападне и у *које ће време* да нападне непријатеља да би га сигурније уништио. У војсци је учио да рукује експлозивним материјама и сложеним оруђима за борбу, и у свима тим пословима он је дао доказа, да је бистрога ума, да лако схвата и да уме да примени оно што му се покаже. Шта више наша војска или наш народ што је све једно и исто, показали су се као ненадмашни у иницијативи, самосталности и истрајности у вођењу борбе, што нам је признао цео свет.

Настало је сада ново доба, али борби још није дошао крај. Остало нам је да сада на целој линији поведемо одлучну и истрајну борбу против наших *унутрашњих непријатеља*, а то су многобројне *пољопривредне штеточине*, које се исто тако могу победити само истрајношћу и примењујући против њих разне борбене мере и средства као у правом рату. И борба против штеточина захтева подизање одбранбених шанчева и ровова, употребу ватре и воде, заразних бакцила, отровне течности и загушљиве гасове, тешке ваљке, експлозивне материје и аероплане. Културан пољопривредник да би себи омогућио угоднији живот и благостање, мора да сообрази своја негдашња ратна знања новом духу времена: у место да сабљом отсеца људске главе, мораће да отсеца воћарским маказама као људска глава велика гусенична гнезда са својих воћака и шумског дрвећа; бацачем пламена, прскалицом, отровима и рововима да уништава небројене хорде скакаваца; загушљивим гасовима и експлозивним хемиским материјама да сузбија најезде пољских мишева, тркуница и хрчкова; да отровима трује и љутим течностима прља многобројне штеточине, непријатеље својих засејаних њива, винограда, воћњака и шума.

И за ово ново ратовање треба се припремити и обучити. Најважнија ствар пре свега је *добро познавати свога непријатеља*. Знати *где* се он налази, *како* он живи, које су му навике, *како* у које годишње доба *изгледа, када* се у масама

скупља на једном месту, да бисмо га могли напасти кад је за нас најзгодније, и уништити га са најмање труда и трошка. Поред познавања штеточина морамо знати разне начине и средства за њихово уништавање, а овоме се морамо учити. Поуке ове врсте треба примати, мере борбе примењивати и у дело спроводити, ефикасност средстава пробати и о њиховом се дејству уверити. У недоумици тражити поуке, обавештења и упутства од стручних државних установа, од Пољопривредних огледних и контролних станица или надлежних органа, среских пољопривредних референата, који морају у овом случају бити воће, официри и команданти у овим борбама против наших унутрашњих непријатеља.

Као што смо своје раније генерације убојним покличима преко патриотских друштава и школа спремали за ослободилачке ратове, који су нам донели народну слободу и уједињење, тако сада морамо спремати народ и школску младеж *за ослободилачки рат од штеточина*. Знања о непријатељима наших пољопривредних и шумских култура као и о начинима њиховог сузбијања морају постати опште позната. Стање неосетљивости и индиферентности према разорној акцији штеточина не сме даље остати овакво какво је. Већ у народним школама морају се деци давати основне поуке о нашим најважнијим штеточинама и корисним животињама. У гимназијским програмима више ће требати да се говори о штитастој ваши на шљиви, о крвавој ваши на јабуци као и о другим нашим штеточинама, а мање о животињама далеких и непознатих нам земаља. Мање теориског, а више практичког знања потребног за доцнији живот у нашим приликама.

У овој борби до истраге против штеточина ми имамо и многобројне савезнике у *корисним животињама*, које нападају и које се хране штеточињама, те и њих морамо познавати, штитити и своју им потпору указивати. Ту на прво место долазе *слепи мишеви, кртице, ровчице;* дневне и ноћне *птице грабљивице*, које уништавају велики број пољских мишева и других глодара; птице које се хране инсектима нарочито *кукавице, ласте, сенице, детлићи, роде* и др.; *гуштерови, слепићи и жабе*, а поред ових, многобројна савезничка војска паразитских и грабљивих инсеката, који се хране штетним инсектима као што су разне *осе најезнице, пчајнице, мухе гусеничарке, буба маре* и др.

Као што војни закони траже од сваког обвезника да у случају опасности брани земљу, тако и *Закон о сузбијању штеточиња и болести на културним биљкама* захтева од сваког држаоца земљишта:

1. Да штити свим подесним мерама и начинима своје културе од штеточина и болести и да их сузбија сопственим снагама и средствима у право време (§ 3. т. 1.).

2. Да примењује на подесан начин од власти прописане, специјалне мере за сузбијање и узме учешћа у извршивању општих мера; да се подвргава у томе раду прописима власти и званичних стручних установа и органа, који руководе борбом против биљних болести и штеточина (§ 3. т. 2.).

3. Да по потреби даје сопствену или о своме трошку потребну радну снагу за извршење радова приликом општег сузбијања (§ 3. т. 3.).

4. Да одмах обавести општинску власт о првом појављивању извесних биљних болести и штеточина. Исто тако да пријави и све друге болести и штеточине, које се редовно или периодично, с времена на време у великој множини и опсегу појављују, па и симптоме (знаке), по којима се може закључити, да ће се биљне болести и штеточине појавити, нарочито када постоји опасност за суседне културе или читаве крајеве — чим за то сазна (§ 3. тачка 4.).

5. Да помаже званичне установе и инспекције давањем потребних истинитих и веродостојних саопштења о појављивању и кретању биљних болести и штеточина (§ 3. т. 5.).

— наставиће се —

Др. М. Градојевић.

Сточарство.

Исхрана музних крава.[1])

Ако водимо рачуна о ономе што је речено у ранијем броју Тежака (од 15 дец. 1931. год.) по овоме питању, морамо се постарати да бремене краве добро хранимо, да би се пред телењем налазиле у добром стању ухрањености, а да не буду угојене нити мршаве. Оне потребују извесну количину хране за одржавање свога сопственог организма и за растење телета у утроби. Према подацима Хансона рачуна се да је на сваких 100 кгр. живе мере краве потребно просечно 1 хранива јединица (равна 1 кгр. јечма) и 90—100 грама сварљиве беланчевине дневно, с тим додатком, да лакше краве потребују нешто више неголи теже. На основу ових чињеница, утврђених многобројним испитивањима, можемо одредити оброк за бремене краве разне тежине.

Према различитим местима производње у нашој земљи мора се прилагодити исхрана крава. Ми имамо предела у којима се највише производи груба, кабаста храна, те ње и сувише има и за исхрану крава. У томе случају хранење музних

[1]) Одговор на питање Љубомира И. Станојевића, члана Пољопр. књижнице и читаонице у Кусићу.

крава зими мора се обавити кабастом храном, те од ње ваља сачинити и оброк. У оваквим случајевима оброк би изгледао овако :

за краву тешку 250 крг. и за дан :

I. ливадског сена	2 крг.
сламе пшеничне	2 кгр.
кукурузне шаше	3 кгр.
пшеничних мекиња	2 кгр.

за краву тешку 350 кгр. и за дан :

II. ливадског сена	2 кгр.
сламе пшеничне и јечмене (смешено)	2 кгр.
кукурузне шаше	2 кгр.
кукурузне јарме	0·5 кгр.
пшеничних мекиња	2 кгр.

за краву тешку 450 кгр, и за дан :

III. детелинског сена	4 кгр.
овсене сламе	3 кгр.
кукурузне шаше	3 кгр.
прекрупе од овса	2 кгр.
пшеничних мекиња	1 кгр.

за краву тешку 550 кгр. и за дан :

IV. ливадског сена	5 кгр.
кукурузне шаше	3 кгр.
јечмене сламе	2 кгр.
кукурузне јарме	1 кгр.
пшеничних мекиња	2 кгр.

У изнесеним примерима оброка за краве различите живе мере, поред сена, сламе житарица и кукурузне шаше, налази се и снажна храна, која се може давати у јарми од кукуруза, од овса и од јечма, затим мекиње, којих има доста у нашој земљи. Без снажне хране, односно без зоби, не може се одржати и добро исхранити једна бремена крава, пошто сама кабаста храна има врло мало беланчевина, те се она мора надокнадити јачом храном, зрнастом у виду јарме или прекрупе, или мекињама. Сем тога, не сме се претеривати са давањем кабасте хране, јер код бремених крава она запрема доста простора у стомаку и тиме врши притисак на младунче у утроби и одузима му места, те се оно не може правилно развити.

Раније изнесени примери оброка не могу се сматрати правилним, јер у њима нема сочне хране, која би оброк учинила укуснијим и која би повољно дејствовала на животињски организам. Сочну храну чини репа сточна, укишељена (силосована) храна, разни сточни купуси, свежи резанци шећерне

репе или суви, па пре хранења навлажени, па и бундеве којих код нас има доста. Када има овакве хране, а у извесним крајевима наше земље има је, онда се њоме могу сачинити одговарајући оброци, много укуснији и сварљивији, јер у зимским, сувим оброцима треба да има и сочне хране. Срмо практично хранење и оброци, који се дају бременим кравама, изгледали би овако:

за краву тешку 350 кгр. и за дан:

V.	сена ливадског	3 кгр.
	кукурузне шаше	3 кгр.
	сточне репе	10 кгр.
	пшеничних мекиња	1·5 кгр.
	или	
VI.	сена ливадског	3 кгр.
	слама пшеничне	4 кгр.
	бундева црвених	10 кгр.
	прекрупе од јечма	1 кгр.
	пшеничних мекиња	1 кгр.

за краву тешку 450 кгр. и за дан:

VII.	сена ливадског	3 кгр.
	сламе овсене	4 кгр.
	укушељен (силосов.) кукуруз	15 кгр.
	прекрупе од овса	1 кгр.
	пшеничних мекиња	1·5 кгр.
	или	
VIII.	сена детелинског	3 кгр.
	сламе пшеничне	3 кгр.
	свежих резанаца шећер. репе	10 кгр.
	јарме од кукуруза	1 кгр.
	пшеничних мекиња	1·50 кгр.

Ови оброци претстављају мешавину суве и сочне хране, кабасте и снажне хране, каква је потребна за зимско хранење. Летње хранење много је лакше извести, јер лети има доста зелене хране, која би се кошена доносила кравама ако је хранење искључиво у стаји, затим паше, којом се краве хране. Поред зелене хране треба давати и кабасте хране, сламе или плеве, поред снажне хране, ако краве остају у стаји. Ако су краве на паши преко целога дана, добијају ујутру и увече још и снажне хране, колико је обично у ранијим оброцима предвиђено.

Када краве почну давати млека, тада се количина хране одмерава још и по количини млека коју краве дају. Као што је и раније био случај, у извесним крајевима наше земље за исхрану музних крава постоји сено, кабаста и снажна храна,

те је потребно из такве хране сачинити оброк, који би одговарао живој мери и млечности музара. Одгајивачи кажу, ми немамо репа ни укишељене хране, немамо бундева ни резаница репе, па ипак желимо да знамо како ћемо хранити музаре оним што ми производимо. Ми ћемо им и то изнети, али им морамо рећи, *да се без сочне хране не може да истера пуна млечност музара ниши је хранење уносно.* Када се нема куда, да видимо како изгледају оброци:

за музаре тешке 250 кгр. које дају 8 лит. млека дневно:

IX.	сена ливадског	4 кгр.
	кукурузне шаше	3 кгр.
	сламе пшеничне	3 кгр.
	пшеничних мекиња	2·50 кгр.
	или	
X.	сена детелинског	4 кгр.
	овсене сламе	3 кгр.
	кукурузне шаше	3 кгр.
	пшеничних мекиња	2 кгр,

за музаре тешке 350 кгр. које дају 10 лит. млека дневно:

XI.	сена ливадског	5 кгр.
	кукурузне шаше	4 кгр.
	сламе пшеничне	3 кгр.
	јарме од кукуруза	1·50 кгр.
	пшеничних мекиња	2 крг.
	или	
XII.	сена ливадског	4 кгр.
	кукурузне шаше	4 кгр.
	јечмене сламе	4 кгр.
	јарме од кукуруза	1·50 кгр.
	пшеничних мекиња	2 кгр.

за музаре тешке 450 кгр. које дају 20 лит. млека дневно:

XIII.	сена ливадског	6 кгр.
	кукурузне шаше	5 кгр.
	плеве пшеничне	4 кгр.
	јарме од кукуруза	2 кгр.
	пшеничних мекиња	6 кгр.
	или	
XIV.	сена детелинског	4 кгр.
	кукурузне шаше	5 кгр.
	плеве овсене	5 кгр.
	трињa од детелине	3 кгр.
	пшеничних мекиња	5 кгр.

— наставиће се —

Dr. Т. Митровић.

Воћарство.

Узоран рад чича Дамњана Дамњановића.

Примером се много више постиже него речју. Ово нарочито важи у пољопривреди. Пољопривредник је по природи својој неповерљив и нерадо прима нове ствари, измене у своме раду, пре него што се сам осведочи о њиховој непобитној корисности.

Сл. 5. Чича Дамњан Дамњановић.

Један напредан земљоделац, постизавајући боље резултате захваљујући своме бољем раду, може много више утицати на своју околину, него чак и један стручњак, који се задржи само на убеђивању речју. За ово нам пружа изванредан пример снажан утицај једног напредног воћара на подизање и усавршавање воћарства у уколини ужичке Пожеге. Обилазећи наше важније воћарске крајеве у току прошлог лета, био сам врло пријатно изненађен полетом који се запажао у воћарству у селима Висибабе, Разовци, Тврдићи и Узићи, недалеко од Пожеге. Поред лепо подигнутих и одгојених воћњака, ту сам нашао и приватне воћне расаднике

у којима се на најрационалнији начин производе саднице најодабранијих сората, нарочито јабука. У целом овом полету најзначајнији удео припада старом воћару Дамњану Дамњановићу из Висибабе, чији јабучар са боскопском лепотицом, канадском ренетом, златном енглеском парменком, маљенком, колачаром, будимком и другим одабраним сортама претставља једно право уметнико дело. Чича Дамњан, кога цео крај тако зове, погурен под теретом година, поваздан је ту и сваку воћку негује и љубоморно чува. Разговарати с њим је једно право задовољство. Неисцрпно познавање воћарског заната, стечено радом од пола столећа, улива поверење у сваку његову реч. Рођен 1864 године; у основној школи остаје свега две године и чим стиже на снагу, он се одаје воћарству. Шљива и јабука га нарочито интересују. Убрзо постаје вичан калемар и не оставља у оближњој шуми ниједну неоплемењену дивљаку. Младице јабука и крушака вади из шума, расађује по имању и калеми. Са свих страна прикупља боље сорте шљива и јабука и сади на своме имању. Где је год чуо да постоји каква лепа сорта шљива ишао је и доносио саднице и калемгранчице. За једну сорту шљива ишао је чак у село Пауне код Ваљева, код попа Вићентијевића. Тако је прикупио око своје куће осамнаест разних сората шљива, и све сорте јабука које се гаје у широком реону од Чачка до Ужице, од којих и данас чува знатан број. Од г. Драгише Лапчевића, док је овај наш народни трибун и пријатељ радног народа боравио у Пожези, добио је 1898 г. чувене сорте јабука боскопску лепотицу и енглеску златну парменку. Вођен здравим инстинктом, чича Дамњан подиже чист јабучар и тиме потврђује, да се јабука не сме сматрати као споредна воћка, већ да она заслужује да се стави на равну ногу са шљивом, па чак и испред ње. Чича Дамњан све више проширује свој рад и заснива свој сопствени расадник, у коме производи дивљаке потребне за подлогу при калемљењу. Сађењу воћака обраћа сву пажњу и кад му земљиште не изгледа добро, он копа велике јаме у које доноси добру земљу са плодних парцела и тако осигурава својим воћкама лепо развиће. Данас свака његова воћка је однегована као каква јединица у богатих родитеља. Плодови из његових воћњака су увек првокласни и по крупноћи и по лепоти и увек радо тражени од свију трговаца воћем. Чича Дамњан се саживео са својим воћкама тако, да врло често заборавља на себе; неуморан је и увек нешто нађе да послује у своме јабучару и шљивару. И данас, у скоро 70 година, он подиже нове воћњаке, као да је у цвету младости. Пун крепости и ведрога духа, он још увек гледа у будућност са здравим оптимизмом. Прошле године, недалеко од куће, засадио је неколико редова црнога бора. Каже: „Досађује нам ветар, па сам посадио ове борике

да нам кућа буде заштићена." И ако ће ово борје представљати заштиту од ветра тек после 30—40 год., када чича Дамњана вероватно не ће бити, њему је то све једно. Он ради као да ће вечито живети. А то је пример коме би требало следовати.

Овакав узоран рад чича Дамњанов је усекао дубоки траг у привредни живот целе околине. Дивни воћњаци и расадници који красе сада тај лепи крај, претстављају најлепши споменик кога је чича Дамњан себи за живота подигао.

Др. Младен Јосифовић.

Питања и одговори.

Питање: Молим Друштво за извештај: како се зову јабуке од којих је пролетос Трговачка комора раздавала калем-гранчице, да ли су исте добре и за препоруку? Калем-гранчице су добављене из Америке.

С поштовањем,
Тадија Тодоровић
учитељ у Јежевици, срез пожешки.

Одговор: Трговачка комора у Београду набавила је из Америке калем-гранчице од ових сората јабука:

Winesap (винсап = вински сок); Yellow Newtown (јело Њутаун = жута нововарошка); Jonathan (Џанатан = Џанатанка или Јонова) и Delicious (Делишес = укусна), — које се гаје у Канади.

Те калем-гранчице раздељене су среским воћним расадницима у земљи, где је у току пролећа 1931 године са њима окалемљен већи број једногодишњих дивљака, тако да ће у некојим расадницима већ крајем ове 1932, а у другим идуће 1933. године бити способних садница за сађење на сталном месту. У неким расадницима прекалемљене су са овим сортама у круни једном већ калемљене јабукове саднице, тако да у тим расадницима већ сада има садница од ових америчких сората јабука способних за сађење.

Коме ће се и у којим крајевима и под којим условима издавати ове готове саднице од америчких сората јабука у циљу испитивања њиховог успевања код нас, њихове родности и вредности плода, биће израђен нарочити распоред са упутствима.

Све набављене сорте јабука су добре трговачке сорте, управо засада најбоље у Канади, а да ли су за препоруку за гајење код нас, то ће се видети у току испитивиња идућих

година, па оне које се покажу издржљиве, родне и доброг квалитета, задржати за даље размножавање.

Бож. Ђ. Ранковић.

Питање: Имам ливаду на ритском земљишту, која је досада била добра, а сада на њој расте само пиревина и неке некорисне траве. Шта треба да радим да поправим ливаду.

Сава Јуришин.
Жабаљ.

Одговор: Ваша је ливада као што се из питања види потпуно пропала, те се сама од себе не може поправити нити ма каквим другим површинским мерама. Стога Вам не остаје ништа друго, до да ливаду разорете и на њено место подигнете нову ливаду. Овај посао извешћете овако:

Још ове зиме преорите ливаду по могућству што дубље. Пре разоравања, добро би било, ако Вам је то могуће, да растурите 400—500. кгр. креча по хектару, и да ископате неколико упоредних јарака ради одвођења сувишне воде, пошто се Ваша ливада налази на ритском земљишту. Преорану ливаду оставите у браздама да презими, а спролећа, када се земља довољно просуши подрљајте је. Како је Ваша ливада јако закоровљена, то не смете сејати одмах семена од трава, већ морате, ради уништавања корова, гајити једну или две године усеве, помоћу којих се могу сузбити коровске биљке. Најбољи усеви за сузбијање коровских биљака јесу: окопавине (сточна репа, кукуруз) и густо посејано пиће биљке (грахорица, грашак у смеши са житарицама). Који ћете усев гајити на Вашој ливади, зависи од економских прилика Вашег газдинства? Ако имате другу ливаду, на којој можете произвести потребну сточну храну, онда посејте кукуруз и сточну репу, а ако немате, посејте пролетњу грахорицу у смеши са овсом. За сетву једног хектара грахорице, треба Вам 120 кгр. семена од грахорице и око 40 кгр. семена од овса. Семе од грахорице можете набавити код Српског пољопривредног друштва. Сетву грахорице извршите спролећа што раније (још у марту месецу). Када грахорица почне да цвета, покосите је и осушите у сено, а земљиште одмах плитко преорите (4—6 см. дубине) и оставите га да лежи до јесени. Ујесен преорите ливаду опет дубоко, а на пролеће посејте семе од трава. Ако приметите, да је и после гајења кукуруза, репе или грахорице, остало још много корова, онда морате још једну годину гајити напред поменуте усеве, па тек треће године сејати семе од трава. У овом случају поступићете овако: ако сте у првој години на ливади гајили кукуруз и сточну репу, онда друге године посејте,

где је био кукуруз репу, а где је била репа, кукуруз или целу површину озимим грашком у смеши са каквом житарицом (160 кгр. семена од грашка и 50 кгр. семена од овса, ражи или пшенице); а ако сте у првој години гајили грахорицу онда можете посејати грашак. Поступак при овом раду види се из следећих скица:

Год.	Природна ливада
1	Кукуруз и репа
2	репа и кукуруз или озими грашак
3	семе од трава (нова ливада)

Год	Природна ливада
1	пролећна ливада
2	озими грашак
3	семе од трава (нова ливада)

На овај начин успећете да сузбијете коравске биљке и да земљу поправите, што ће бити од велике важности по развиће нове ливаде. Добро би било да између гајења усева прве и друге године, у првом случају, да пођубрите земљу згорелом стајском ђубретом (20000—30000 кгр. по хектару), а у другом случају са 400. кгр Томасовог фосфорног брашна и 300 кгр. 40% калијеве соли.

Када све ово урадите, онда друге године с јесени или треће године с пролећа посејте семе од трава. Ја ћу Вам овде препоручити од којих ћете трава семе набавити и у којим количинама. За Вашу ливаду сматрам да треба да набавите семе од следећих трава: барског звездана 15 кгр; обичног звездана 1. кгр.; хибридне детелине 1·5 кгр; црвене детелине 2·5 кгр.; мачијег репа 8 кгр.; француског рајграса 4. кгр; јежевице 10. кгр.; ливадског вијука 8. кгр.; италијанског рајграса 2. кгр.; тимотијеве траве 7. кгр.; тоноковице — трстике 5 кгр.; беле расуље 2 кгр.; чешљика 1·5 кгр; енглеског рајграса 5. кгр. и обичне ливадарке 3. кгр Сва ова семена можете набавити код Српског пољопривредног друштва. Напред изнесене количине семена довољне су за површину од једног хектара.

Што се тиче сетве семена, извршићете је овако: најпре поделите семена по тежини (тешка засебно, лака засебно) и помешајте их. Прво посејте тешка семена и задрљајте плитко ливаду, а затим лака. По извршеној сетви лаких семена поваљајте ваљком ливаду. При сејању водите рачуна, да семе што равномерније растурите по површини. Овде хоћу да Вам напоменем још нешто, а то је: да за сетву земљиште мора

бити добро припремљено, грудве иситњене а површина поравњена. Сетву извршите руком на сачму.

Најзад сматрам за потребно, да Вам напоменем, како се врши ђубрење земље кречом. Набавите потребну количину печеног креча и оставите га под какав трем. После неколико дана због упијања влаге креч ће се раздробити у ситан прашак. Овако ситан креч растурите по ливади и заорите га.

Ing. **Властимир Ђорђевић**, проф.

Књижевни приказ

Култура шећерне репе у Славонији и њени непријатељи написао *Др. Ж. Ковачевић* — Осијек 1931. г. Издање Пољопр огледне и контр. станице у Осијеку. Наш познати стручњак и радник у области заштите културних биљака г. Др. Жељко Ковачевић, написано је књижицу под горњим насловом, која ће добро доћи сваком пољопривреднику и стручњаку.

У својој публикацији писац нас детаљно упознаје са околностима које у Славонији највише ометају културу шећерне репе. У почетку су изнети сви главнији моменти, који омогућују јаче распростирање штеточина, затим је у општим цртама дата слика о агрикултури у Славонији, поглавито у околини Осијека. О репиној пипи, највећем непријатељу шећерне репе у нашој држави и повољнијим за њу приликама доста је речено, као и о важнијим моментима, које је потребно познавати при њеном сузбијању. Подједнако је наглашена важност како механичке, тако и хемиске методе, као и разне недаће ових метода. На овај начин цело је питање борбе свестрано осветљено. Из публикације се види, да је писац појединче начине борбе испитивао на самом терену и да има у својој околини људе, који познају важност заштите културног биља. Из изнетих података види се на жалост, да репина пипа у тим крајевима захтева организовану борбу, које, како видимо, ни тамо нема у довољној мери. Док велепоседник ради и сузбија штеточине на репи, малопоседници и сељаци још не увиђају потребу овога рада. Из даљег излагања види се на жалост и то, да борба са штеточинама на репи стаје и много новаца.

Према важности и степену шкодљивости споменуте су осим репине пипе и други непријатељи шећерне репе: палеж на корену и бухач. Најзад, у неколико тачака дато је упутство, шта треба радити у будуће, па да се избегну непријатна овогодишња искуства.

Књижица је написана јасно и убедљиво, те ће користити

свакоме интересенту ако је прочита. Г. Др. Ковачевић дао нам је овим редом понован доказ, да добро познаје терен свога рада и околину која га окружује и шта јој треба дати, те је са овим радом потпуно успео.

Др. Мих. Градојевић.

Кратке пољопривредне поуке и вести.

— У Београду је основана Задруга за продају живине и јаја. Овим ће се побољшати цене живини, ако одгајавачи буду имали задружне свести.

— Цена стоци непрестано пада. Дебеле свиње на шабачкој пијаци продају се по 4—5 динара килограм живе ваге. Не стоји боље ни са осталом стоком.

Цена сену је врло добра, од 0.80 — 1 динар. килограм.

Записници.

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

48. седнице, држане 25. новембра 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, п. претседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, М. Николић, А. Рашковић, В. Матић, С. Ратковић, Н. Петровић, Т. Владисављевић и Б. Ранковић и гост Драг. Николајевић.

Претседавао г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I. 799) Прочитан је и усвојен записник 47. седнице Управног одбора.

II. 800) примљен је знању записник 47. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 563 за куповину књига ради продаје, бр. 564 за штампање књига „Конзервисање воћа и поврћа стерилисањем“ и бр. 565 за штампање књиге „Млекарство“.

III. Прочитан је записник 47. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

801) Да се прима знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

802) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 346, а одбије по предлогу бр. 350.

803) Да се исплати 253.60 дин. на име подвоза књига, по акту бр. 9803.

803) Да се Подружини у Вл. Долу не може да продужи рок за исплату дуга, већ да се тражи да новац положи од 15. децембра о. г.

805) Да се усвоји предлог књиговође по реферату бр. 9783 с тим, да се по тач. 1. донесе доцније решење, по тач. 2. да се отпише разлика на терет пољопр. фонда, по тач. 6. да се сумњива потраживања отпишу у о. г. ако буде могућности, а у будуће да се у буџет уноси сваке године извесна сума на отпис и по тач. 7 да попис изврше г. г. Д. Спремић, Н. Петровић, М Николић и С. Ратковић.

IV. Прочитан је записник 47. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

806) Да се прикупе понуде за рафију, црвену детелину, луцерку, плави камен и прскалице Верморел.

807) Да се по акту бр. 9831, пошаље понуда за тријере.

808) Да магационер отпутује у Нови Сад и присуствује оферталној лицитацији за тријере.

809) Да се одобрава набавка 66 кгр. винске киселине' по извршеној поруџбини.

V Прочитан је записник 47. седнице програмског одбора, па је одлучено:

810) Да се Народној књижици и читаоници у Богмиловићима поклоне књиге у вредности 200— дин.

811) Да се на идућој седници решава о штампању рачунских књига за Подружине.

Саопштења и предлози:

VI 812) Прочитани су позиви на конгрес Југословенско-пољског привредног друштва и Трговачке омладине на помен члановима. Одлучено да иду на конгрес г. Др. М. Градојевић, а на помен г. М. Миљковић.

813) Г. С. Ратковић саопштава да је у име Друштва присуствовао Слави Друштва Књигиње Љубице. Одбор прима знању са захвалношћу.

814) Г. Др. М. Градојевић саопштава да је у име Друштва присуствовао Кангресу Југословенских ветеринара. Одбор прима знању са захвалношћу.

Са овим је седница закључена.

КОД НЕВОЉКОСТИ

неколико капи Феллеровог бол ублажујућег мномирисног Елзафлуида на шећеру или у млеку још је увек добро дејствовало. То штити и против грчева, кашља промуклости и т. д. Покусна флаша 6 дин., двострука флаша 9 дин., посвуда. Поштом 9 покусних или 6 двоструких или 2 велике специјалне флаше без даљњих трошкова 62 дин. код апотекара Еуген В. Феллер, Стубица Доња, Елсатрг 366. Савска Бановина.

Цена пољопривредних производа, на дан 28. децембра 1931. г.

Пшеница	
Тиса I до Бачког Градишта, 80,1% шлеп	180—270
Тиса II Жабаљ – Тител, 80, 1% шлеп	178—266
Бегеј, 80,2% шлеп	177—264
Банат, 79, 2% „	175—260
Бачка, 79, 2% „	174—258
Канал Тиса са Кулом, 80, 2%	177—264
Канал Дунав са Црвенком, 79, 2%	173—256
Србија Дунав, 77, 3%	170—250
Срем, 78, 2% „	170—250
Сава—Србија и Босна, 77,3% шлеп	169—249
Бачка горња, 80,1% вагон	175—265
„ доња и Сомбор, 79,2% вагон	170—255
Банат, 79, 2% вагон	170—255
Гл. пруга Србије до Ћуприје, 77,3% вагон	165—245
Гл. пруга Србије од Параћина на југ, 77,3% вагон	165—245
Куманово, 77, 3% вагон	165—245
Косово, 75, 4% „	165—245
Срем, Славочија и Хрватска, 78,2% вагон	165—245
Кукуруз	
Бегеј, сушен, промпт	72— 77
Дунав Банат „	72— 77
„ Босна „	73— 78
„ Срем „	73— 78
Сава	58— 61
Гл. пруга српијанска	92—98
Банат. бели сушен, пар. Вршац	78—82
Сремски сушен	72—75
Банат. утов. стар. Вршац, сушен	69—72
Бачка	62—65
Срем. пар. Инђија, повр.	61—64
Овас	
Српски, пар. Београд	140—143
Бачки, „	142—147
Сремски, „ лађа	140—145
Македон. Косов. „	120—130
Узана пруга	125—130
Сремски, босански	125—130
Јечам	
Барањски, 65/66	170—190
Македонски	110—120
Главна пруга	115—130
Пасуљ	
Српијански, 2—3% са вређама	190—200
Хрватске станице 2%	180—190
Сремски 2% са вређама, Сава	190—200
Бачки 2%, шлеп Дунав, са вређама	190—200
Суве шљиве	
Обична гарнитура	390—400
95/100	340—350
110/120	290—295
Ораси	
Узанс српијански у џаковима пак. по 50 кгр.	290 - 320
Узанс босански	270—300
„ дрински	260 —290
Стока и сточни производи	
Свиње тешке	6 – 6·50
„ средње	5 – 5·50
„ лаке	4 – 4·75
Волови I кл.	5·50 – 6
„ II	4·50 - 5
„ III	3 – 4
Маст	11—11·50
Сланина	8—10
Живина	8·50—9
Јаја	71—80
Разно	
Кромпир	120 —150
Црни лук	270—300
Мек. вагон Београд са вреh.	90—100
Сено „ „	85—95
Рашна шпица	255—256

РИГЕРОВЕ ВЛАЧАРЕ ВАЉАВНИЦЕ

РАЗНИ ФИЛЦОВИ и РЕЗЕРВ. ДЕЛОВИ

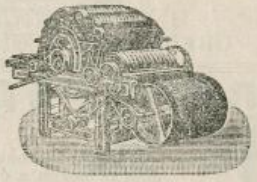

Генерални заступници

А. ЂЕРАСИ и КОМП.

ВИШЊИЋЕВА 3, ЈОВАНОВА ПИЈАЦА

БЕСПЛАТНО

популарна научна расправа: — Како повратити и одржавати даље здравље, снагу и радну способност. Писати: Југомосте, Београд, пошт. фах 409 под „Расправа".

РЕУМАТИЗАМ
можете зауставити

Без обзира дали су болови у мишићима или зглобовима, СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ ће их одстранити. Без утрљавања — одмах продире, грије и умирује. Не трпите — имајте увек боцу при руци.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против реуматизма, ишијаса, болова у крстима, болести леђа, болова дисторзије и контузије и против свих врсти болести мишића.

Добива се у свима АПОТЕКАМА и ДРОГЕРИЈАМА.

Слоан-ов линимент
одстрањује болове.

»УЗОРНИ ВРТЛАР И ГОСПОДАР«
МЕСЕЧНИК ЗА НАПРЕДНО СЕОСКО ГОСПОДАРСТВО

ТРАЖИТЕ ОГЛЕДНЕ СВЕСКЕ

даје Вам исцрпиве упуте и подуку у узорном вртларству, узгоју ружа (цвећа) и насада, воћарству, ливадарству, виноградарству, те свеукупном сеоском господарству Надаље даје упуте и подуку о неги и узгоју домаћих животиња, пчеларству и перадарству. — Обилан садржај. Потребан лист сваком грађанину и сељаку. — Годишња претплата дин. 60. , полугодишње дин. 30.—, Тражите огледни примерак и претплатите се на овај корисни и поучни лист. Управа и редакција „Узорни Вртлар и и Господар" Загреб. Масарикова улица 30 II.

ПРИВРЕДНА РЕВИЈА

Водећи економски часопис у држави. Сарађују сви економски писци и сви водећи привредници.
Отмена опрема и велики опсег.
ПРЕТПЛАТА ГОДИШЊЕ САМО ДИН. 250.—
ТРАЖИТЕ ОГЛЕДНЕ ПРИМЕРКЕ.
УПРАВА И РЕДАКЦИЈА „ПРИВРЕДНЕ РЕВИЈЕ"
ЗАГРЕБ. Масарикова ул. 30-II.

Штампарија „СКЕРЛИЋ" — Мил. К. Цветановића
Београд — Краљ. Наталије 12 — Тел. 20-732.

/бесплатно/
Београд

Ослобођено Поштарине
Решење Мин. Поште и Тел. бр. 17306|24 год.

Бр. 2. · Београд, 15. ЈАНУАРА 1932. год. Год. 59.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Наш извоз и увоз.

Интересантни смо ми људи и интересантна је наша привредна политика. Када се нађемо на крају календарске године и када се преко дневних листова широј јавности саопште званичне цифре извоза и увоза, онда се по дневним листовима пише о томе, како да нам извоз буде већи од увоза (трговински биланс активан). У томе има тачних и паметних расправљања, а има их скроз погрешних; главне се ствари заборављају, а споредне истичу.

Тако се и концем ове године по многим дневним листовима расправљало о нашем извозу и увозу, предлагане су мере за повећање нашег извоза, међу којима је било и чисто смешних ствари. Сва та расправа учинила је утисак нечега врло површнога, без дубљег познавања ствари, без икаква система, а што је најглавније, изостављена је основица, која је једина у стању да учини извоз већим од увоза, изостављена је *пољопривреда у својој целини*, па су из ње овде онде подирнуте и напипане њене поједине гране, погрешно

називане народном привредом. Они који расправљају нису начисто, шта је пољопривреда, а шта је народна привреда, те се због тога у јавности мало зна и мало говори о пољској привреди или пољопривреди.

Кад се узме погрешна основа, испада целокупна расправа погрешна, па погрешни испадају и закључци који се изводе и до којих се долази. Тако се једино и може протумачити што су поједини писци дошли на идеју и до закључка, да ћемо ми једино моћи повећати наш извоз, учинити трговински биланс активним, *ако јаче почнемо развијати домаћу индустрију и ако ју будемо заштитили високим увозним царинама.* Сем пољопривредних стручњака и чисто пољопривредних листова још нико не рече и не написа ништа у дневним листовима о томе: *да домаћу пољопривреду треба заштитити; да јој треба пружити све што је потребно да она развије своју пуну моћ уносне производње и пружи потребне сировине за разноврсну прераду; да треба јачати пољопривредну индустрију и ју заштитити на корист домаће пољопривреде, па са њеним прерађеним производима изаћи на светску пијацу.*

Никоме не пада на ум да заступа гледиште, да ми као пољопривредна земља треба да реорганизујемо нашу пољопривреду тако, да не будемо принуђени и да уопште не смемо увозити пољопривредне производе, које било за потрошњу или за прераду можемо произвести у земљи. Само ако уштедимо тај увоз пољопривредних производа, довољно ће бити да нам трговински биланс буде активан и у најтежим годинама, односно да наш извоз буде већи од увоза. Не треба да идемо уного уназад па да видимо шта ми радимо. Довољно ће бити да погледамо нашу спољну трговину у 1929. год. Ми смо те године увезли:

1. јечма	. . . . .	кгр.	8.161.007	Дин. 17.693.584
2. овса	. . . . .		694.613	1.628.793
3. кукуруза	. . . .		19.325.877	48.152.907
4. пиринца	. . . .		25.469.395	117.870.505
5. кромпира	. . . .		25.529.928	35.606.419

		кгр.	Дин.
6.	грашка, сочива и осталог	866.860	4.969.464
7.	осталог поврћа и варива		19.000.000
8.	уљаног семена репице, сунцокрета, сезама, мака, тикава, лана, конопља и рицинуса .	20.173.195	80.879.503
9.	воћа свежег и сушеног, које и код нас успева	1.609.282	13.321.451
10.	лешника без љуске, највише из Италије .	174.265	4.908.864
11.	бадема зрелог, без љуске, највише из Италије	81.801	2.943.034
12.	семе луцерке, црвене детелине, шећерне и сточне репе, и махунастог пићног биља	2.668.595	26.809.944
13.	сточне хране (сена, сламе и остало) . .	1.483.194	1.149.484
14.	масти свињске, највише из Америке . .	1.487.770	23.541.530
15.	лоја сировог, топљеног и пресованог .	4.134.058	37.026.032
16.	овче вуне	2.076.416	74.796.193
17.	кожа домаћих животиња сирових, мокро сољених или у кречу метаних	7.441.514	161.644.350
18.	конзервираног млека	60.851	873.730
19.	сирева разних . . .	168.032	6.143.956
	Свега смо увезли кгр.	121.606.653	за д. 678.979.894

Ето шта смо ми као пољопривредна земља увезли из иностранства од чисто оних производа, које нам и наша пољопривреда може пружити. Само ових 19 набројаних тачака износе 678 милиона динара увоза, а где

су још они многобројни производи, који би се могли пронаћи међу увезеним предметима, и чија би сума изнела још и више. Ови увезени производи и многи милиони које смо издали иностранству за увезене производе, говоре нам јасно шта треба чинити и којим путем ваља поћи. Не треба да лупамо главу много како ћемо учинити увоз мањим, а још мање треба истицати домаћу индустрију и њену заштиту као једино средство за активирање трговинског биланса. Није сва несрећа у томе, што смо увезли из иностранства пољопривредних производа за 678 милиона, него је још већа несрећа у томе, што смо увозили пољопривредне производе са стране, док наши домаћи остају неизвезени. Ни време ни простор листа не дозвољавају да улазимо у подробна објашњења раније изнесених тачака и цифара, али морамо признати да оне значе читав један програм рада, читав један систем, којега треба подробно разрадити и кога треба систематски спроводити у дело без обзира на материјалне жртве за то потребне. Да је се пре 8 или 10 година имало једнога одређенога циља и правца, који су наши пољопривредни стручњаци и Српско пољопривредно друштва предлагали, данас бисмо са много мање жртава подносили садашње стање. Када тога није било раније, није касно ни данас приступити изради тога пољопривредног програма. Само је важно схватити ствар тачно, признати пољопривреду као најважнију грану народне привреде, па њу реорганизовати тако и обилно је потпомоћи да издржи данашњу кризу, а она ће бити у стању то да учини пре сваке индустрије. Ако нам се данас слабо исплаћује и немају тражње житарице, окренимо се производњи онога што смо увозили из иностранства, да бар за половину смањимо тај увоз. Нека успемо да смањимо увоз у овој години за 300 милиона динара, па ће нам за толико бити извоз већи од увоза и у најгорим годинама. Јер је срамота да ми увозимо јечам (сигурно пиварски), кромпира, сена, свињске масти и друго, кад и ми то можемо производити. Потребно је ојачати и

прераду пољопривредних производа у земљи, али под условом да та пољопривредна индустрија буде од користи и пољопривреди, а не само индустрији. Ако је до помоћи и до заштите, на првом месту стоји пољопривреда, и њој треба поклонити свеколику пажњу.

Dr. Т. Митровић.

Ратарство.

Сточна храна.

II

Шта је сточна храна? Именом сточна храна обележавају се све оне материје које у себи садрже корисних састојака, које стока хоће да једе и који њеном здрављу нису шкодљиви.

Да се ово боље разуме, потребно је да буде објашњено са неколико примера.

Недавно донеле су новине како је магаре једног бугарског сељака појело дењак банкнота са тридесет хиљада лева. Заиста скупа „храна." Да је тога часа пред магаретом поред банкнота лежао и један бодљикава чкаљ, магаре би се сигурно одлучило да њега поједе, а банкноте не би ни погледало. Магаре би учинило тако због тога, што оно сигурно и тачно зна да би се од чкаља мало и нахранило, јер је то већ више пута чинило. Не би њега сметале бодље чкаљеве. — Ако би тај исти чкаљ метнули пред краву, и она би покушала да га поједе, али би га оставила, пошто би се на њега избола, и остала би гладна.

Месо је такође једна материја у којој је садржано много хранивих састојака. Исто тако и сено је материја која садржи хранивих састојака. Али, ако би сено и месо ставили једно поред другог, па наше домаће животиње понудили да бирају шта хоће, то би свиња и пас узели месо, а коњ и говеда узели би сено. Свиња и пас угинули би од глади и поред обиља најбољег сена, а коњ и говода поред меса. Свиња и пас неће да једу сено, а коњ и говеда неће месо. Сено дакле није храна првима, а месо потоњима.

И слама је таква материја у којој је по хемиској анализи садржано хранивих састојака. Но ипак стока нерадо једе сламу ако има да једе што боље. И ма колико сламе живинче појело, није му та храна много беријетна. Ово долази отуда, што се храниви састојци из сламе врло тешко варе, па животиња мора да утроши више радне снаге да сламу свари него што из сламе у накнаду добије хранивих састојака. Зато су храниви састојци из сламе од слабе користи.

Напослетку има доста и таквих биљака које домаће животиње врло радо једу, и у којима је садржано доста корисних хранивих састојака, али осим хранивих има у њима и таквих састојака, који су шкодљиви по здравље животиња. На пример: лупина, неке врсте граорице и састрице (кад се почну зрнити), хељда (шкоди само животињама беле длаке), шећерни сирак, млада бела детелина и т. д. — И све овакве биљке не смеју се употребљавати за сточну храну док се из њих не уклоне по здравље животиња штетни састојци.

Према томе биће нам јасно зашто је потребно нагласити *да се сточном храном сматра оно: што садржи корисних хранивих материја; што стока хоће да једе; и оно што здрављу стоке не шкоди.*

Зашто гајимо и држимо домаће животиње? Домаће животиње држимо да од њих добијамо месо, млеко, маст, вуну, кожу, радну снагу и т. д., те напослетку сточни гној.

Прастари човек није гајио домаће животиње, већ је своје потребе подмиривао ловом. Тек када плен лова није више достајао да подмири његове потребе, почео је он да припитомљава неке мале дивље животиње, и тако после дуго времена постадоше домаће животиње.

Прастари човек био је потпуно дете природе. Што је природа давала он се тиме служио. Најприступачније биле су њему свакако биљке и њихови плодови, помоћу којих је и најлакше припитомио баш оне животиње које се хране биљкама.

Између данашњих људи природи најближе стоје пољопривредници. Они су произвођачи биљака. И као

такви они су и скоро једини гајачи и држаоци домаћих животиња. Не може се у нормалним приликама замислити да и неко други држи стоку, а скоро никако се не може замислити, да неко други, ко није пољопривредник, и гаји стоку. Само су изнимни случајеви где се и без пољопривреде држи стока, као што чине нпр. варошке млекаџије, рабаџије, фијакерџије, те војска. Још рећи су случајеви да неко, ко није пољопривредник, гаји стоку. Млекаџија, рабаџија, фијакерџија, војска — сви ови купују стоку увек од пољопривредника. Само понеки велики љубитељ, нпр. сопственик тркачких коња, или љубитељ живине, упушта се кадгод да и сам буде гајач, али и ту свршава ствар у већини случајева неуспехом.

Гајач и држалац стоке по природи ствари јесте пољопривредник. Али, да би он тај свој посао свршавао што успешније, потребно му је много знања. Једно од најпотребнијих знања јесте и знање доброг и разумног хранења стоке, чему је опет темељ знање производње добре сточне хране и познавање њене вредности и правилне употребе. Без овога нема напредног сточарства.

Зашто стоку хранимо?

Прво зато, да она може да живи. И друго зато, да она може да нам даје ону корист због чега је и држимо.

Да се од стоке добије каква корист (млеко, месо, маст, вуна, радна снага и т.д.) потребно је да се стока добро храни. Стока која се добро не храни, не може своме господару давати користи. Ако количину хране смањимо на ону најмању количину, која је стоци потребна само да се одржи у животу, стока престаје давати корист, или ако и даје још нешто млека или радне снаге, то иде на рачун њеног тела. Она ће бивати све слабија и мршавија. Све ово збива се још брже ако стоци не дајемо ни онолико хране колико јој треба за одржање самог живота. Она ће нагло измршавити, укопнити, и на крају — угинути од глади. Познато је то свакоме пољопривреднику.

А сада да научимо како наука ову ствар тумачи.

Она нам каже: свака животиња треба један део хране, односно хранивих састојака, само да би се одржала у животу. Јер и она животиња, која баш ништа не ради и ништа не производи, ипак ради и за тај рад троши храну. У сваке живе животиње непрестано раде њено срце, плућа, и стомак; у њеном се телу ствара топлота и губи се из тела у атмосферу; мењају се и обнављају у телу истрошене и покварене материје и накнађују се свежима, а старе се излучују. Све ове радње збивају се у свакој живој животињи, и ове радње и дају обележје животу. Наука каже: то су *животне функције*.

А да се одрже те функције живота, *неопходно је потребна* извесна количина хране. Ову количину хране наука зове *храна за одржавање*. Од те количине хране не може животиња да дâ никакву другу производњу, сем што живи и што оставља сточни гној.

Храна за одржавање није дакле продуктивна. На тој храни остају животиње на истој мери, оне не расту, не гоје се, не дају млека, вуне или снаге. Зато је јасно, да би врло непаметно било држати животиње на самој храни за одржавање, јер то би значило држати потрошаче који храну ничим не плаћају. Само у изнимним случајевима, у великој оскудици сточне хране, пољопривредник мора да прибегава и томе средству, да би само исхранио своје животиње до бољих времена. Но и у томе случају подносе то само животиње које су већ потпуно израсле, док би закржљале младе и још не израсле животиње.

Хранити животиње самом храном за одржавање исто је што и хранити потпуно изнемогле старце, који седе у запећку и чекају свој задњи дан, а не могу ништа да привређују.

Ко хоће да од својих животиња има и користи, тај им осим хране за одржавање мора давати и *производну храну*, која ће се у њиховом телу прерадити на разне производе: месо, маст, млеко, вуну, радну снагу, и т.д., према врсти животиње и сврси ради које их држимо.

Да поновимо сад укратко што смо напред нау-

чили: животиње хранимо да их одржимо у животу, и да нам оне храну прераде у неки животињски производ. Она количина хране која је потребна за одржавање живота зове се *храна за одржавање*. Она количина хране која је преко потребе хране за одржавање зове се *производна храна*.

Од хранења животиња имаће користи само онај, који својим животињама даје и храну за одржавање и производну храну.

Само у временима велике оскудице сточне хране морају се животиње држати на самој храни за одржавање. Али, ова је храна најскупља, јер од ње пољопривредник нема никакве користи.

Коста Поповић.

Градинарство.

Сетва семена у топлој леји.

Пред сетву семена у топлим лејама, семе треба прво раскужити. Раскужњавање семена има великог значаја, јер се на тај начин униште заразне клице, које се најчешће јављају при клијању биљака и биљке страдају. Овај рад врши се на тај начин, што се семе потопи у разне растворе и то; у 2% раствор плавог камена, у који се спушта семе и држи до 5 минута; у 0.5% раствору плавог камена може се семе држати 12—16 часова; у раствору формалина (1 део формалина на 300 делова воде) држи се семе у платненој кеси до 20 минута. После сваког оваквог потапања семена ради раскужњавања, семе се пажљиво опере и просуши.

После овога врши се:

Квашење или потапање семена у воду. Многи градинари у циљу што бржег добијања расада и ради бржег клијања семена врше пре сетве квашење семена водом или га потапају у воду да набубри. И то је једна корисна радња и има добрих страна, јер се на тај начин семе боље спреми за клијање и клијање

му је много брже. Неко семе доводи се на овај начин до самог клијања, па као такво сеје у топле леје.

Али и при овом раду треба знати да се свако семе не сме квасити, нарочито се не сме квасити врлоситно семе, семе које брзо клија и семе које је свеже, особито купуса, салате и ротквице. Такво се семе сеје по површини влажне земље, не покрива се земљом, већ се даском лако притисне на земљу и оно за 2—3 дана никне. Ако се кваси оно се квари, страда и мање је клијаво. Али ако је овакво семе старо, онда га треба квасити и држати на влази до 2 часа.

Свако семе које се кваси, пре квашења треба опрати да се не би развила трулеж, а после квашења просушити, јер се мокро семе тешко сеје равномерно, пошто се згрудва и лепи за руке.

Семе лука, шаргарепе, першуна и мирођије ниче спорије и треба га потапати у воду пред сејање и држати 48 часова. Семе диња и краставаца за рану производњу, ваља прво довести до клијања у топлој соби између тканина или крпа; ово се постиже када се у влажним крпама држи дуже време у води да набубри и да пусти клицу. Вода се мора мењати два пута дневно, ујутру и увече.

У Бугарској, чији су градинари познати као добри вештаци за производњу раног поврћа, ради убрзавања клијавости семена, и за брзу производњу расада, примењују овај начин: узме се једно сандуче дубине 25 см., па се на дно наспе 10 см. влажне земље, на овај слој земље постави се платнена кеса са семеном, које је поквашено у води, па се сандуче допуни земљом. Отвор сандучета покрије се даском или асуром, па се онда урови на површину свежег коњског ђубрета, у дубину 20 см. После 24 часа провери се да ли је сандуче топло или хладно. Ако је сандуче много топло, уклања се са њега један део покривача од ђубрета, а ако је хладно мање се дебљи покривач ђубрета. После 2—3 дана почиње свакодневно да се проверава да ли је семе набубрило и почело да пушта клицу. Кад семе пусти клицу, преноси се у топлу леју и пажљиво сеје

у браздице, а покрије ситном земљом. Чим биљке избију на површину земље почиње одмах проветравање топле леје, иначе расад пропада од недостатка ваздуха и светлости. Кад је све тако урађено, онда настаје:

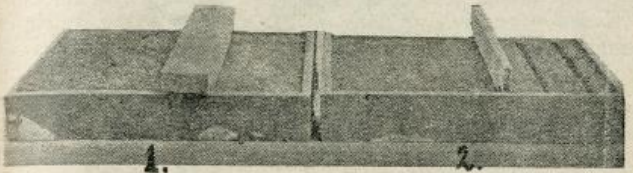

Сл. 6. Набијање земље дашчицом у сандучету пред сетву 1; прављење бразда дашчицом за сетву семена 2.

Сетва семена. Сетва семена у топлим лејама врши се као и на отвореном пољу из два разлога: или за гајење на сталном месту или за производњу расада, који се после пресађује. У првом случају семе се сеје умерене густине, па се после проређује, а у другом се случају сеје густо, т. ј. на таквом растојању, колико је потребно за биљку док се не расади. Семе се сеје омашке (руком) или на оцаке, у кућице (рупе). Ситно се семе при сетви меша са песком или ситном земљом да би се равномерније посејало. За сетву руком сејач треба да је добро извежбан. Сејање се може вршити непосредно из руке или из кесице у којој се семе налази или из картона дебеле хартије. Крупно семе непосредно се сеје из кесице на тај начин, што се кесица отвори, притисну се ћошкови да се издује, па се ухвати десном руком тако, да се кажипрстом може лако ударати да семе испада. Из картона дебеле хартије на тај начин, што се намењена количина за сетву сипа на картон дебеле хартије, која се мало повије у облику лопатице, узме десном руком и опет ударом кажипрста избацује семе (сеје).

Посејано семе покрије се танким слојем ситне земље, дебљине отприлике колико чини двострука величина семена. Крупно семе, као краставаца, покрива

се грабуљама, па се после земља набије даском да би семе боље прилегло уз земљу. Ако се при сетви земља

Сл. 7. Сетва семена руком из кесице.

суши од јаке топлоте у леји, ваља земљу попрскати водом и тада није потребно набијање земље.

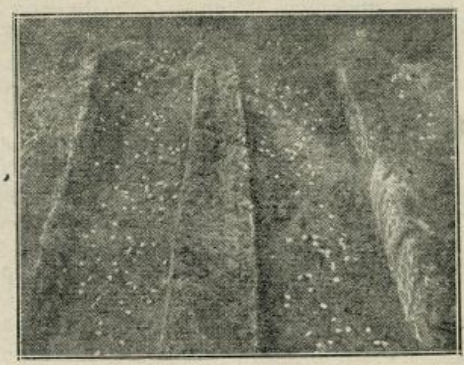

Сл. 8. Изглед посејаног семена у браздама; лево правилна густина сетве; десно неправилна густина.

Ситно семе, као салате и купуса не покрива се земљом при сетви, већ само посеје по површини влажне земље, даском лако притисне на земљу и остави тако док не почне да клија, а кад пусти клице и покаже

се на површини земље једна навлака у виду беле плесни, онда се површина земље поспе танким слојем ситне, црне земље. Ово посипање земљом врши се кроз сито. Код оваквог сејања ваља пазити да земља буде влажна, а то се одржава прскањем кроз малу решетку са ситним рупама, или се пошкропи четком, која се умаче у воду, држи левом руком, а прстом десне руке вуче се по четки да она шкропи; такво је поливање довољно. Поливање семена није потребно. Али ако се поливање посејаног семена мора вршити, онда се оно врши пажљиво, јер се поливањем може оголити семе, које пропадне.

После сетве семена топле леје покривају се стакленим рамовима а озго асуром, које се чим биљке никну, постепено скидају, да би биљке добиле потребну светлост.

Милорад П. Зечевић.

Биљне болести и штеточине.

О дужностима и правима пољопривредника

у Закону о сузбијању болести и штеточина културних биљака.

(свршетак)

Ако хоћемо да будемо лојални грађани морамо се покоравати постојећим законима своје земље. Закон о сузбијању биљних болести и штеточина тражи дакле од свију држалаца земље да врше дужности побројане у раније тачкама. Према њему сваки је пољопривредник *војни обвезник*, коме је стављено у дужност да брани онај комад земље, који му припада. А у тежим случајевима да се мобилише као војник за општу борбу. Сви пољопривредници према томе сачињавају један *борбени фронт* против биљних штеточина и болести, и сваки од њих има да стоји будно и свесно на бранику свога имања и општих интереса.

Ако пољопривредници не врше своју дужност, коју закон, а пре свега њихов властити интерес од њих захтева, онда се штеточине у њиховом крају несметано развијају и множе, њихов број из године у годину расте, док штеточине не пре-

узму маха. Када то наступи, онда је штеточинама победа осигурана, оне су господари ситуације, а пољопривредницима не остаје друго, него да само гледају како им на очиглед пропадају знојем и трудом подигнути воћњаци, виногради, градине и усеви. Кад штеточине и болести преовладају, онда је човек према њима немоћан. Борба са њима у таквим случајевима веома скупо стаје и обично даје слабе резултате.

Зато сваки пољопривредник треба добро да упамти и да примењује ово основно војничко правило: *Непријатеља уништавај одмах, чим га опазиш, па макар да га има у малом броју!*

У повољним приликама штеточине се брзо множе. Ако их је ове године само 100, идуће ће их бити 1000 и 10.000, треће године биће их милионима.

Код нас се обично чека до последњег тренутка, док зло не узме маха, па тек се онда дигне повика на штеточине, када оне већ пустоше и када обично већ нема помоћи.

Прошле године смо имали навалу *маро канских скакаваца* у северној Војводини, а на јабукама у Моравској и Дринској бановини слично се био размножио *јабучни мољац*. Док су скакавци били мали и скакутали по утрињама и пашњацима нико се на њих није обазирао, ништа није учињено да се они униште; а кад су поодрасли и ударили на усеве, онда су летеле депеше, тражена је хитна помоћ, звани су стручњаци из пољопривредних станица да донесу спас и лек. Исто је тако било и са јабучним мољцем. Док су гусенице биле мале, сваки је видео њихова паучинаста гнезда на јабукама, али нико ништа није предузимао против њих. Тек кад су воћке остале без лишћа, онда се чуо вапај. Зато понављам: *штеточине се морају сузбијати одмах чим се приметe, па макар да их је мало не чекати да се намноже и штету учине.*

Ово сузбијање дужан је сваки пољопривредник да врши првенствено на своме имању, али у случајевима да су се штеточине јавиле у читавој општини, срезу и области, мора се против њих повести општа, организована борба. У том се случају изврши права *мобилизација* пољопривредника са дотичних територија; *команду* над свима узимају опште управне власти, а стручно спровођење борбених мера пољопривредни органи. Изради се општи план борбе, установи се један најзгоднији начин уништавања и онда се у одређеним данима једновремено прелази у напад. При оваквом заједничком, општем сузбијању, мора сваки притежалац земље најпре да примени и изведе прописане мере на своме имању, а затим сви заједнички на општинском и државном земљишту.

Закон о сузбијању болести и штеточина на културним биљкама поред ових дужности, које тражи од држалаца земље, даје им и одговарајућа права. Министарство пољопривреде и

бановинске пољопривредне закладе дужни су да сваке године предвиде у својим буџетима кредите, из којих се има давати помоћ оним општинама, у којима се биљне болести и штеточине појаве у угрожавајућој мери, ако материјална средства појединих општина нису довољна за хитну набавку потребног материјала и справа за сузбијање (§ 18.).

Закон предвиђа и оснивање Задруга за сузбијање биљних штеточина и болести, којима је горепомената помоћ првенствено намењена.

У случају појаве биљних болести и штеточина угрожавајућег карактера, за чије сузбијање мора пољопривредник да уложи већу суму новаца, но што износи пореза на дотично земљиште, он се ослобођава порезе на дотично земљиште за ту годину, ако је сузбијање са успехом извршио.

Уз пријаву за ослобођење од порезе, држалац одбрањеног земљишта подноси уверење од општинске власти, оверено од среског начелника уз назначење колико просечно износе трошкови око тога успешног извршеног сузбијања. Овакве пријаве и уверење ослобођавају се од свих државних и самоуправних такса.

Закон дакле тражи од сваког пољопривредника да се појединачно и скупно бори против биљних штеточина и болести, а пољопривредницима даје стручну помоћ од Пољопривредних огледних и контролних станица (Београд, Осијек, Загреб, Љубљана, Сарајево, Сплит), од стране среских пољопривреднит органа, даје потстрека за оснивање задруга за сузбијање штеточина и болести угрожавајућег карактера, даје општинама у тежим случајевима право на новчану помоћ, а ослобађа поједине пољопривреднике једногодишње порезе на она земљишта, на којима је сузбијање било са успехом извршено.

Dr. Мих. Градојевић.

Сточарство.

Исхрана музних крава.[1])

(свршетак)

У оним пределима, у којима се гаје сточне репе, бундеве (дулеци), где има укишељене (силосоване) хране, резанаца репе свежих и сувих, џибре од кукуруза или кромпира, и отпадака пољопривредне индустрије, тамо ће и исхрана музних крава бити потпунија и може се искористити пуна млечност музара.

[1]) Одговор на питање Љубомира И. Станојевића, члана Пољоприв. књижнице и читаонице у Кусићу.

Како изгледају оброци у овоме случају, види се из ниже наведених примера:.

за музаре тешке 250 кгр., које дају 8 лит. млека дневно:

XV.	сена ливадског	3.— кгр.
	кукурузне шаше	2.— кгр.
	пшеничне сламе	2.— кгр.
	сточне репе	15.— кгр.
	пшеничних мекиња	2.50 кгр.
	или	
XVI.	сена ливадског	3.— кгр.
	кукурузне шаше	2.— кгр.
	овсене сламе	2.— кгр.
	бундева црвених	15.— кгр.
	пшеничних мекиња	2.50 кгр.

за музаре тешке 350 кгр., које дају 10. лит. млека дневно

XVII.	сена ливадског	2.— кгр.
	кукурузне шаше	3.— кгр.
	сламе пшеничне	3.— кгр.
	укишељене хране од кукуруза	20.— кгр.
	трињa од детелина	4.— кгр.
	пшеничних мекиња	1.— кгр.
	или	
XVIII.	сена детелинског	4.— кгр.
	кукурузне шаше	3.— кгр.
	плеве пшеничне	3.— кгр.
	свежих резанаца шећер. репе	20.— кгр.
	пшеничних мекиња	2.— кгр.

за музаре тешке 450 кгр., које дају 20 лит. млека дневно:

XIX.	сена ливадског	4.— кгр.
	кукурузне шаше	3.— кгр.
	плеве пшеничне	3.— кгр.
	бундева црвених	25.— кгр.
	трињa од детелина	5.— кгр.
	пшеничних мекиња	5.— кгр.
	или	
XX.	сена детелинског	4.— кгр.
	кукурузне шаше	3.— кгр.
	плеве пшеничне	3.— кгр.
	сточне репе	25.— кгр.
	трињa од детелина	4.— кгр.
	пшеничних мекиња	4.— кгр.

Овако би изгледали оброци прорачунати са сочном храном, према различитој живој мери и млечности музних крава,

али се у практичној примени својој морају контролисати на самим кравама. Из ових оброка видеће наши одгајивачи колико треба давати хране музним кравама, па нека их упореде са оним што су досада давали. Тако ће пронаћи грешке које постоје, па се неће жалати да им је млека мало и лошег.

За хранење музних крава, и уопште стоке, важно је припремити храну и давати је по извесном реду. Сено се даје онакво какво је, слама, ако се меша са јачом храном, сецка се сечком. Кукурузну шашу треба исецкати ако се жели искоришћавање и стабљика. Репу и бундеве (дулеке) треба исећи ситно и не давати их смрзнуте и труле. Зрнасту храну треба давати у виду прекрупе или јарме.

Хранење музних крава треба вршити у одређено време, које ће сваки одгајивач изабрати како му је најзгодније. Једном уведено време хранења треба после тачно одржавати. Количину хране коју крава треба да поједе за дан, поделити у оброке; на два ако је дневна количина хране мања, на три оброка ако је велика (јутро, подне и вече). Кравама се даје свака врста хране засебно, кабаста, сочна и снажна храна, и то чим се једна поједе даје се друга. Репе, бундеве, силосована храна даје се најпре, ако су велике количине које се дају. Затим се јасла очисте од остатака или од земље ако је има, па се даје снажна храна. После ње краве се напоје и најзад се даје сува храна, и то најпре сено, па кукурузна шаша, па слама или плева. Ако је количина кабасте хране велика, оставља се извесна количина после главног вечерњег хранења за полагање кравама.

Док краве једу свој јутарњи оброк, треба очистити лежишта од измета, посути чистом сламом, истимарити краве, да би после јела могле мирно лећи и преживати. Тада треба краве оставити на миру и не узнемиравати их. Мужа се врши према приликама и према уобичајеном времену, али јутарња мужа треба да се обави по извршеном тимарењу и проветравању стаје.

Пожељно би било да нас одгајивачи, који буду примењивали овакво хранење, известе, да ли је оно успешно, да ли је утицало на побољшање млечности и каквоће млека, и како се одржавала жива мера за време музности, да би се могле исправити грешке, ако их буде.

Т. Митровић.

Ветеринарство.

Кашаљ.[1])

Кашаљ је једна несвесна појава, коју животиња само до једног извесног степена може да задржи. Кашаљ изазивају

[1]) Одговор на питање Ђорђа Пешића, из Александровца, Општине ратајске, Вардарске бановине.

махом разни периферни надражаји, поглавито надражаји огранака живца вагуса у органима за дисање. Најостетљивији јесте ткз. нервус ларинг. супер. који се налази у гркљану и почетку душника. Мање је осетљива слузокожа душника, плућа готово никако, док оболења плућне марамице изазивају кашаљ.

Кашаљ се појављује: 1.) приликом удисања страних тела: дим, прашина (прашљива храна), оштри гасови, (амонијак, хлор.); 2.) приликом удисања хладног ваздуха; 3) код запаљења слузокоже гркљана, душника, и бронхија, даље код упале грудне марамице, при позледама грудне марамице, нарочито код говеда, када прогутају какав оштар предмет (иглу, жицу, ексер и т. д.); 4.) при присуству излива, слузи или страних тела (хране) у органима за дисање, као и при присуству разних паразита. Кашаљ је код појединих врста животиња различит. Код здравих коња је кашаљ јак, оштар, звучан, док је кашаљ код говеда више слаб и дуготрајан. Појава кашља код животиња је увек знак једног осетљивог, болног надражаја. Код разних болести различито се испољава.

Често пута приведе се марвеном лекару за лекарску помоћ болесно грло са претходним подацима о болести, да грло кашље. То наравно није довољно за установљење болести. Зато је ветеринар принуђен да вештачки изазове код болесног грла кашаљ притиском на горње делове душника или на сам душник. Ако коњ и при најмањем притиску кашље, доказ је, да код коња постоји једна увећана осетљивост. Па и по самом начину кашљања — да ли често или ређе кашље, да ли је кашаљ у вези са боловима, да ли је јак или слаб, да ли је звучан или туп, да ли има избацивања или не — може се донекле утврдити природа болести. Према томе није довољно да сопственик изјави да коњ кашље, већ треба да ветеринару пружи све остале податке, које је приметио на болесном грлу, те на тај начин доста припомогне да се болест утврди.

Кашаљ у вези са јаким поремећајима у организму — високом ватром, тешким дисањем, јаким изливом из носа, утученошћу, немањем апетита и т. д. — не би требао да сопственик сам узима у поступак, већ да се обрати марвеном лекару, јер се у томе случају ради о једној тешкој болести, где би само правилно лечење од стране стручњака могло имати успеха.

Међутим, наилазимо често пута код наше стоке на једну болест, која је праћена јаким кашљем и отежаним дисањем, док сви остали горе наведени знаци недостају. То је *сиња*. Болест је махом неизлечива, а најважнији су знаци: кашаљ, непрекидно и убрзано дисање, без икаквог повећања температуре.

Узроци: Хранење плеснивом и прашљивом храном, стајање у загушљивим коњушницама може временом изазвати сипњу. Често се појављује сипња као последица запаљења и катара плућа, упале грудне марамице и т. д. Након запаљења плућа постаје део плућа беззрачан, након упале плућне марамице може доћи до срашћења плућа са грудним кошем. Због претерано напорног рада попрскају у плућима пухлице или потпуно сраста. Све ово отежава дисање и изазива сипњу. Сем тога могу проузроковати сипњу и мане срца, нагомилавање течности у грудној шупљини и у срчаној кеси, притисак отечене јетре или слезине на плућа и т. д.

Установити сипњу углавном није тешко. Али има случајева где и искусан ветеринар тек након неколико прегледа и то тешком муком успе да установи болест. Код јаке сипње коњ још док се налази у штали и ништа не ради тешко и брзо дише, апетит му је добар и нема температуре нити му је срчани рад увећан. Установити болест у том степену није тешко ни неуку. Код мало сипљивих коња не примећујемо у штали готово ништа. Промене се показују тек када коња запрегнемо и мало јаче потерамо.

Најчешће се појављује сипња код коња, ређе код радних волова, доста често код ловачких паса и то већином код старијих грла.

У већини случајева наступа код оних грла, која се непрекидно употребљавају за напорне радове. То је обична појава код нашег сељака, који је навикао да своју стоку употребљава за најтеже радове још у раној младости, док се организам још није потпуно развио. Код коња испод 5 година старости ретко ћемо наићи на сипњу, док је код старијих коња једна врло честа појава. Сем тога игра врло важну улогу код сипње и сама исхрана, јер слабо и недовољно храњени коњи лакше подлежу тој болести.

Како смо већ раније казали, сипња се у почетном стадијуму може врло тешко установити. Прегледом плућа нећемо наћи никаквих битних промена у плућима. Једино што је начин дисања унеколико промењен, док је фреквенција дисања готово иста као и код здравог коња. Употребљавамо ли оваквог коња за који напорнији посао, онда ће се ове промене јаче испољавати. Коњ се брзо замара, зноји се и теже дише. Ако је болест узела већега маха, онда се то отежано дисање примећује и за време кад коњ ништа не ради.

Кашаљ наступа обично код јаче сипљивих коња као последица једног бронхиалног катара, који се у међувремену у плућима развио. Кашаљ је слаб, кратак и обично туп. Често се у вези са сипњом појављују и знаци слабости срца, нарочито после напорног рада. Након извесног времена наступају код сипљивих коња и поремећаји у органима за варење.

и крвоток. Коњи постепено опадају у снази. На доњем делу трбуха и груди као и на ногама појављују се тестасти отоци и тако временом грло потпуно онеспособи.

Хоћу на овоме месту, да истакнем једну појаву, коју прекупци коња и џамбаси врло добро познају и често употребљавају, а која је заправо једна грдна подвала и законом забрањена. Сипља се наиме на извесно време може прикрити. Лишће, корен или семе појединих биљака, које садрже један јак отров, т. з. атропин, могу унесене у организам, било кроз уста било убризгавањем под кожу, својим дејством свести дисање на нормално тако, да се сипљив коњ нипошто не разликује од здравог коња. Дејство тог отрова наступа већ после $^1/_4$ сата и траје цео дан, таман толико колико је потребно да се продаја обави. По престанку дејства тога отрова наступа код коња још горе стање него раније.

Најчешће се употребљавају: *буника* Hyoscyamus niger) *татула* (Datura stramomium) и (Atropa belladonna) велебиље пасквица, девесин, курјача, виника.

Код убризгавања атропина под кожу наступа дејство већ после неколико минута и траје од 1—3 часа.

Претсказивање, да ли ће се ова болест моћи излечити, врло је неповољно. Али пошто се болест споро развија, може стока још годинама да послужи при умереној употреби у ходу и са малим оптерећењем. Свака у току болести наступајућа компликација има неповољан итицај, првенствено наступајући бронхијални катари и слабост срца.

Пошто немамо специфичких лекова за лечење те болести, морамо своју пажњу обратити поглавито на што бољу исхрану сипљивих грла и на што мање употребљавање за напорне радове. На тај начин моћи ћемо колико толико да очувамо њихову употребљивост за дуже време. Сва лековита средства показала су се досада безуспешним.

Мар. Феријанчић.

Воћарство.

Гајење полувисоких и ниских воћака.

По природи својој, винова лоза припада пузавим биљкама, јер расте десетину метара уз дрво. Виноградар је орезивањем успео да ову биљку сведе на један метар, да би је могао лакше обрађивати: прскати, сумпорисати и напослетку и брати. То исто је учињено, већ одавно, и за све врсте воћака И њима је вешт воћар маказама спречио природан пораст. И овде се тежило да воћка развије своју круну што ближе земљи, како би је воћар лакше обрезивао, бранио од непријатеља и

болести, заштитио од ветрова и напослетку лакше обрао њене плодове, па још добио и у простору, јер се ниске воћке саде збијеније од високих.

Наши виноградари, благодарећи виноградарским стручњацима, одавно су научили најновије начине орезивања и уопште све остале савремене начине рада у винограду тако, да ни у чему не изостају од добрих виноградара из суседних земаља. Док је овако код гајења винове лозе, дотле у неговању, а нарочито орезивању воћака, није много учињено. Воћка се орезује док је млада, да јој се да нешто што личи на круну, а после се све оставља природи. Заиста, треба признати, да је орезивање воћака доста теже схватити него ли орезивање лозе. Правилно воћку орезати, круну јој образовати, а нарочито доцније орезати је, јесте најтежи посао који би пољопривредник имао да обавља на своме поседу. То је управо занат као што је занат и косити и орати, само мало тежи од ових последњих.

Пошто простор листа не дозвољава опширно описивање формирања полувисоког и ниског воћа, то ћу у кратким потезима изнети читаоцима „Тежака“ како се добијају полувисоки и ниски облици:

I. Крушака:

Полувисоку или ниску крушку можемо добити само ако је калемимо на дуњу. Уосталом дуња треба да буде код нас једина подлога за крушку, јер то захтева састав земљишта, па било да је гајимо као ниску или полувисоку воћку.

Од свих воћака које гајимо крушка најбоље подноси све могуће облике који су у пракси у воћарству, и као таква она даје увек одличан род и по количини и по квалитету.

а.) *Полувисоко стабло.*

Полувисоко стабло треба да је високо од 0.80-1.20. метара. Боље је да се узме овај први број. Ову висину усвојило је и Министарство пољопривреде, које је наредило бановинским расадницима да само овакав облик гаје. То је требало одавно да се учини, поготову за крушку која има веома крто дрво, које се под утицајем мало јачег ветра врло лако ломи, а још лакше плодови јој пре зрења опадају.

Као што је и напред речено, подлога треба да буде дуња, произведена прпорцима или изданцима произведеним нагртањем старих дуњевих пањева. Крушка на дуњу калеми се искључиво очењем на спавајући пупољак. Сваки други начин није добар, јер се крушка довољно не споји са подлогом и при најмањем ветру одваја се од дуње.

Једногодишњи младар увек је довољан да да потребну висину дебла од 0.80-1.20 м.

Упролеће друге године прекрати се овај младар на одређеној висини тако, да бочни пупољци створе круну на штету врхног пупољка који би продужио да расте у висину. У току лета горњи пупољак расте, али се развијају и најближи бочни пупољци. Преко лета воћар скраћује доње леторасте који избију по деблу, а оставља само пет бочних и врхни младар. (види сл. 9.).

(Сл. 9.)

Упролеће треће године, пошто је створен први спрат-врхни младар орезује се за једну трећину дужине, а тако исто и бочни младари. У току лета врхни младар ствара нов спрат, а први спрат, т. ј. доње гране спориje расту у дужину, док се бочни пупољци на тим гранама развијају у родне гранчице, прстенасте бодље и родне пупољке, који већ у идућој години треба да донесу прве плодове (види сл. 10.).

Четврте године образује се нов спрат на исти начин као и треће године и тако се иста радња понавља 6 година. (види слику 11.)

Када је крушка добила велику круну од 5 спратова, она већ није више у могућности да ствара нову грађу у висину, јер сву њену снагу црпе побочне гране и гранчице, а нарочито род који је из године у годину све обилнији. Оваква крушка

стално рађа, ниједну годину не промаши, сем ако јој род не стуре елементарне непогоде.

Даља нега састоји се у скидању водопија (изданака) које могу да поремете грађу воћкину, и у скраћивању свих гранчица на главним гранама, које имају изгледа да терају у дрво.

(Сл. 10)

За орезивање оваквих и оволиких крушака потребне су двокрилне лествице, јер се на крушку не смемо пењати, да јој не би поломили родне гранчице које се налазе по свима главним гранама. И приликом бербе употребљавају се исте лествице.

Приноси са овако однегованих крушака су велики, крећу се од 200-300 килограма, према старости дрвета. Оваква једна благодарна воћка захтева око стабла сваке године риљање, а сваке треће године ђубрење са потпуно згорелим стајским ђубретом. Риљање око воћака врши се нарочитим ашовом који је у облику вила, тако да се приликом риљања жиле не секу (види слику 12).

Преко лета, ако суша дуже потраје, прскати лист и плод

пред веће обичном водом са виноградарском или воћарском прскалицом. Довољно је на свако дрво избацити 2-3 литра воде, а то не изискује ни нарочиту вештину ни новац, нити пак велики труд. Од ове, на први поглед незнатне радње, зависи и крупноћа и квалитет рода.

На горе описани начин однеговане крушке могу се садити на растојању од 4 метра, али се земљиште за исте мора рилоговати на два ашова као и за виноград, затим добро пођубрити и преко лета по потреби прашити.

Напослетку треба да напоменем, да сваки воћар, који буде хтео овако да ради, треба да изабере најбоље сорте, а не да сади: такуше, лубеничарке, јечмењаче, житњаче и бог зна какве још наше полудивље сорте.

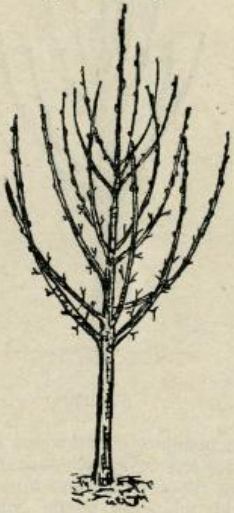

(Сл. 11)

Крушка је била одувек најбоља и најскупља воћка, због тога је Французи највише гаје, јер по укусу и по квалитету најбоља јабука одговара тек средњој крушки.

Бановински расадник у Владимирцима има одличан сортимент француских крушака готових за издавање као: војводкиња од Ангулема, Др. Јулије Дујот, Наполеонка, Дилова масловка, Клержоа масловка, анжевинка, конгресовка, Колмарова, зимска деканткина, париска графица и др. Од ових

рушака управа расадника имала је част да лиферује и Дворској економији.

(Сл. 12)

У идућим бројевима биће изнесени остали облици прикладни за крушку као: пирамида, кордони, палмете и шпалири

Миливоје Н. Лолић,
срески пољопривредни референт.

Књижевни приказ

Gospodarski kalendar Hrvat. gospodarskog društva u Zagrebu. За годину 1932 изашао је из штампе са лепим сликама из хигијене ратарства, сточарства, воћарства, пчеларства, виноградарства. Заступљено је: задругарство, ратарство, народно здравље (здравство) воћарство, виноградарство, пчеларство, живинарство, (перадарство), сточарство и млекарство. Осим тога, месечни радови за поједине месеце, опширан попис пољопривредних књига као и сајмови (вашари) за Хрватску, Славонију, Далмацију, Међумурје и Прекомурје. Господарски календар је према богатом садржају врло јевтин. За чланове

господарских друштава и за тачне претплатнике господарског листа дин. 7.50 а за нечланове дин. 11.50 са поштарином. За хрватске сељачке задруге, аграрне заједнице, сточарске задруге вреди иста цена као и за чланове. Календар се наручује код Хрватског господарског друштва у Загребу, Бранимирова ул. бр. 41 и у свима књижарама.

Изашао је 1 број часописа „Организација" намењен популарисању научне организације рада.

Како се у уводу каже: научна организација рада или рационалазација, како је неки зову — довела је данашњу привреду у тешку кризу. И само онај који систематски примењује научну организацију рада, моћи ће да одоли овој тешкој привредној конкуренцији. Часопис је обиман садржајем. У њему су одабрани радови међу којима као важније помињемо: Рационализујмо сељака; Рационализација занатске производње као средство против иностране конкуренције; Зашто треба да штитимо домаће производе и т. д.

Издавач и уредник Dr. ing. Фран. Подбрежник, Приштинска 44 — Београд.

М.

Покретна пољопривредна изложба и школа.

Искуство нас је научило да не само наш народ већ и народи напреднијих држава од наше, сваку новину у пољопривредној науци и пропаганди примају се најбољим резултатима онда, када се настава и пропаганда изводе очигледним примерима.

Тако исто утврђено је, да приређивање разних пољопривредних изложба врло корисно утиче на потстицање пољопривредника за напредније и савременије газдовање у пољопривредној производњи, јер им се баш на тим изложбама даје могућност, да на изложбеним предметима уоче разлику између напреднијег и примитивнијег и бољег и лошијег.

Имајући на уму ово двоје, а с обзиром на то, што на тим досада приређиваним пољопривредним изложбама на више места није било могућности, да се поред најбољих и селекционисаних грла стоке и живине, разних ратарских и повртарских усева и плодова, воћа и грожђа и прерађевина њихових, нису могле да изложе и све пољопривредне справе и машине, вештачка гнојива и друга помоћна средства за пољопривредну производњу уопште, увидело се, да постоји једна велика празнина у васпитном, поучном погледу, па да те изложбе потпуно одговоре своме циљу.

Да би се указана празнина испунила баш оним чињеницама, које су досадањем раду недостајале, а пољопривредна

пропаганда и поуке у народу код нас изводиле како се у културнијим државама изводе, неколико наших признатих пољопривредних стручњака покренули су идеју оснивања и отварања покретне пољопривредне изложбе и школе.

Министарство пољопривреде, саобраћаја и трговине и индустрије и све пољопривредне и здружне установе и организације приватне иницијативе прихватиле су покренуту идеју, и ми ћемо ускоро кроз нашу пространу Краљевину видети једну културну новину, видећемо једну обилну и лепо уређену пољопривредну изложбу, која ће, иако смештена у око 20 жељезничких вагона, у пуном смислу претстављати нашу државу у пољопривредном, задругарском, индустријско-техничком и стручно васпитном погледу.

Како ће ова пољопривредна изложба и школа проћи широм наше Краљевине где год има жељезничког пута нормалне ширине, и како ће уз изложбу увек путовати и најбољи пољопривредни стручњаци-предавачи, пропагатори и инструктори, то ће она у исто време нарочито за наш земљораднички, па и интелектуални и раднички свет, послужити као врло добра школа са извођењем наставе и обавештења уз практичну примену (демонстрације) разних пољопривредних справа и машина и других помоћних средстава, те је као такву најтоплије препоручујемо свима пољопривредницима, а највише члановима пољопривредних и задружних установа и организација.

И Српско пољопривредно друштво ће на овој изложби узети активна учешћа и имаће своје одељење у једном вагону, те жели да ниједан од његових и подружинских чланова не пропусти прилику, да ову изложбу посети, јер ће од те посете имати велике користи у погледу свога стручног васпитања и просвећивања.

Изложба и школа ће се отворити и из Београда кренути почетком идуће 1932. године, а тачан дан њеног отварања, поласка и распоред задржавања на жељезничким страницама, објавиће се накнадно преко Тежака и других стручних и дневних листова.

Бор. Љ. Нешић.

Записници.

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

49. седнице, држане 2. децембра 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: В. Матић, Д. Спремић, Т. Владисављевић, М. Николић, Др. М. Градојевић, С. Ратковић, Н. Белобрк, Б. Ранковић и А. Рашковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I. 815) Прочитан је и усвојен записник 48. седнице Управног одбора.

II. 816) Примљен је знању записник 48. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 583 за куповину књига за продају и бр. 584 за штампање правила за подружине, за суму од 2980- дин. у 2000 примерака.

III. Прочитан је записник 48. седнице финансијског одбора па је одлучено:

817) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000- динара.

818) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 315, а одбију по предлогу бр. 352.

819) Да се Подружини у Рибнику продужи рок за исплату дуга, као и Изложбеном одбору у Смед. Паланци.

IV. Прочитан је записник 48. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

820) Да се прима знању да је прегледано стање књига у магацину и да се усвајају предлози: да се у будуће књиге не узимају у комисион, као и да се сортира библиотека са књигама којих нема, а има их у магацину.

V. Прочитан је записник 48. седнице програмског одбора, па је одлучено:

821) Да се усвоји предлог о штампању рачунских књига за подружине.

VI. Саопштења и предлози:

822) Г. Претседник саопштава, да је био на помену који је приредила Трговачка омладина својим умрлим члановима. Исто тако саопштава г. Др. М. Градојевић да је био на конференцији Југословенско-пољске привредне лиге. Одбор прима знању са захвалношћу.

823) По питању сарађивања са Пољопривредним отсеком Министарства саобраћаја, одлучено је, да се у сарађивању узме активно учешће преко одбора у који да уђу г. г. Др. Т. Митровић, Др. М. Градојевић, Т. Владисављевић, Н. Петровић и Д. Спремић чланови управе, као и друштени инспектор г. Б. Нешић.

Са овим је седница закључена.

50. седнице, држане 9. децембра 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, и чланови: Д. Спремић, М. Николић, А. Рашковић, Б. Ранковић, Н. Белокрк, Н. Петровић, Др. М. Градојевић, С. Ратковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио инспектор г. Б. Љ. Нешић.

824) Прочитан је и усвојен записник 49. седнице Управног одбора.

II 825) Примљен је знању записник 49. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 49. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

826) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

827) Да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

828) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 357.

829. Да се усвајају предлози бр. 358, 359, 361 и 364 о роковима за исплату дуговања.

830) Да се прими натраг о њиховом трошку од Подружине у В. Каменици 100 кгр. карбокримпа и од Подружине у Баничини једна прскалица.

831) Да се усваја предлог бр. 362. о ликвидацији помоћи додељене Попружини у В. Каменици за изложбу.

832) Да се исплати из касе 5.265— дин. на рачун штедње службеника.

833) Да се одбију понуде за штампање Тежака у идућој години, па претседништво нађе слободном погодбом повољније услове али с тим, да цена не буде већа од 3.600— дин. од броја.

IV Прочитан је записник 49. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

834) Да се припреми локал за Трифолин машину и остане при ранијој одлуци о пријему исте.

835) Да се понуде за рафију, црвену детелину и сточну репу држе у евиденцији до одлуке о набавци.

836) Да се набавка семена ливадских трава изврши од домаћег најповољнијег понуђача, пошто је фирма Бургер и Комп. отказала ликвидирање.

V Прочитан је записник 49. седнице програмског одбора па је одлучено:

837) Да се готовина Подружине у Трстенику пошаље Друштву да са њом поступи по чл. 28 Подружинских правила.

838) Да се претставка секретара Подружине у Белој Паланци г. Љубановића пошаље на мишљење претседнику и члановима Управног и надзорног одбора.

839) Да г. Др. Градојевић изради поучне плакате о зимској борби противу штеточина и болести културних биљака.

840) Да програмски одбор изради маршуту за Инспектора ради прегледа Подружина и наплате дуга.

VI Саслушана су мишљења Инспектора за Подружине па је одлучено:

841) Да се покретној пољоприв. изложби и школи, понуде књиге друштвеног издања у суми до 1.000— дин. ради

бесплатног раздавања пољопривредницима. Такође да јој се понуде са 20% и оне књиге које Друштво набавља ради продаје. Осим тога да се извести, да ће јој Друштво из реда својих чланова повремено стављати на расположење предаваче из разних пољопривредних грана с тим, да му за предаваче стави на расположење четири железничке карте за бесплатну вожњу.

842) Да се замоли Управник Железничке радионице у Смедереву за извештај, да ли је потребно да се упути један од друштвених чланова управе ради споразума о уређењу друштвеног вагона за покретну пољопривредну изложбу и школу. Ако одговори да је потребно, онда да иде ппредседник г. Др. Т. Митровић.

VII Саопштења и предлози:

843) Прочитано је писао Маршалата Двора Њ.В. Краља којим извештва да су примљена два пољоприв. календара за 1932.г. за дворску библиотеку и по налогу Њ. В. изјављује захвалност на пошиљци. Одбор прима знању са узвиком „Живео Краљ".

844) Ппретседник Др. Митровић саопштава да је као делегат Друштва на дан 6. т. м. присуствовао прослави 30 год. проф. универзитета г. Д. Томића и 25 годишњице Завода за испитивање материјала. Одбор прима знању са захвалношћу.

Са овим је седница закључена.

КОД БОЛОВА

настали усled прехлада, нарочито код болова у леђима, тргања, управо је благодат трљати се са старим кућним средством и козметикумом: Феллеров Еллзафлуид. Покусна флаша 6 дин., двострука флаша 9 дин. посвуда. Поштом 9 покусних или 6 двоструких или 2 велике специјалне флаше 62 дин. франко код апотекара Еуген В. Феллер, Стубица Доња, Елсатрг 366. Савска Бановина.

БОЛОВИ ЛЕЂА

зауставите их

СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ надвладава болове, умирује брзо и чини Вас удобним Нетом Вас болови напазну, лагано намажите, без утрљавања, мало СЛОАН-ОВЕ масти. Продире и умирује болосне делове и мишиће и убија болове.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против крстобоље, реуматизма, ишијаса, болова дисторзије и контузије и против свих врсти болести мишића.

Добива се у свим АПОТЕКАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове

Цена пољопривредних производа, на дан 11. јануара 1932. г.

Пшеница

Тиса I до Бачког Градишта, 80,1% шлеп	180—270
Тиса II Жабаљ—Тител, 80, 1% шлеп	178—266
Бегеј, 80,2% шлеп	177—264
Банат, 79, 2% „	175—260
Бачка, 79, 2% „	174—258
Канал Тиса са Кулом, 80, 2%	177—264
Канал Дунав са Црвенком, 79, 2%	173—256
Србија Дунав, 77, 3%	170—250
Срем, 78, 2%	170—250
Сава—Србија и Босна, 77,3% шлеп	169—249
Бачка горња, 80,1% вагон	175—265
„ доња и Сомбор, 79,2% вагон	170—255
Банат, 79, 2% вагон	170—255
Гл. пруга Србије до Ђуприје, 77,3% вагон	165—245
Гл. пруга Србије од Параћина на југ, 77,3% вагон	165—245
Куманово, 77, 3% вагон	165—245
Косово, 75, 4% „	165—245
Срем, Славонија и Хрватска, 78,2% вагон	165—245

Кукуруз

Бегеј, сушен, промпт	72— 77
Дунав Банат „	72— 77
„ Босна „	73— 78
„ Срем „	73— 78
Сава	58— 61
Гл. пруга српска	92—98
Банат, бели сушен, пар. Вршац	78—82
Сремски сушен	70—75
Банат, утов. стар. Вршац, сушен	69—72
Бачка	62—65
Срем, пар. Инђија, повр.	61—64

Овас

Српски, пар. Београд	140—143
Бачки, „	142—147
Сремски, „ лађа	140—145
Македон. Косов. „	120—130
Узана пруга	125—130
Сремски, босански	125—130

Јечам

Бараљски, 65/66	170—190
Македонски	110—120
Главна пруга	115—130

Пасуљ

Српски, 2—3% са вређама	170—180
Хрватске станице 2%	170—180
Сремски 2% са вређама, Сава	180—190
Бачки 2%, шлеп Дунав, са вређама	180—190

Суве шљиве

Обична гарнитура	390—400
95/100	340—350
110/120	290—295

Ораси

Узанс српски у џаковима пак. по 50 кгр.	290—320
Узанс босански	270—300
„ дрински	260—290

Стока и сточни производи

Свиње тешке	6—7.50
„ средње	5—5.75
„ лаке	4—4·75
Волови I кл.	6—6·50
„ II	4·50—5·50
„ III	3·50—4
Маст	10—11
Сланина	9—10
Живина	9—9·50
Јаја	80—85

Разно

Кромпир	100—110
Црни лук	270—310
Мек. вагон Београд са вреће.	90—100
Сено „	85—95
Рашна шпеша	252—255

РИГЕРОВЕ ВЛАЧАРЕ ВАЉАВНИЦЕ

РАЗНИ ФИЉОВИ и РЕЗЕРВ. ДЕЛОВИ

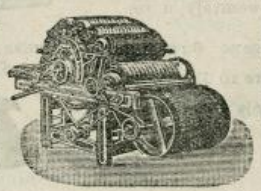

Генерални заступници

А. ЂЕРАСИ и КОМП.

ВИШЊИЋЕВА 3, ЈОВАНОВА ПИЈАЦА

ЗЕМЉОРАДНИЧЕ

Ево за Тебе добрих, јефтиних и непромочивих чизама које ће верно чувати Твоје здравље по киши снегу и у води.

★

Ове чизме израђене су од гуме са јаким гуменим ђоновима и трају два пута више него обућа од коже. Дођи у нашу најближу продавницу, испробај их, биће ћеш задовољан са њима, јер ће Ти оне помоћи да и по најгорем времену посвршаваш радове у пољу.

Ако си добро обувен обавићеш са мање труда много више посла, него ако си слабо обувен.

169.-

Предност ових чизама је такође у томе што се не морају виксати, већ је довољно да се блато опере са водом.

Исте овакве чизме само лаковане деци за школу коштају и то:

за дете до 6 год. Дин. 69.-
за дете до 12 год. Дин. 99.-
за Твоју домаћицу „ 99.-

Vrsta 9897-82

Чизме од гуме најбоље чувају здравље од кише снега и блата кад радите у пољу.

Bata

ЖЕЛИМО ДА ТЕБИ И ТВОЈУ ПОРОДИЦУ ПОСЛУЖИМО КАО НИКО ДРУГИ У ОБУЋАРСКОЈ СТРУЦИ.

Штампарија „СКЕРЛИЋ" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-752.

Универзитетска Библиотека
/бесплатно/
Београд

Ослобођено Поштарине
Решење Мин. Поште и Тел. бр. 17306|24 год.

Бр. 3. Београд, 1. ФЕБРУАРА 1932. год. Год. 59.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. **МИРКО МИЉКОВИЋ**
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

Употреба воде.

Ми имамо пуно *мањих* река са *великом* снагом, а *парни млинови* замењују *воденице*.

То је једна неправичност, која непосредно погађа наше економске интересе. Где год има река, или и потока, с релативно јачом снагом, тамо треба на сваки начин подизати воденице, водене млинове, јер су они несразмерно јевтинији и по својој конструкцији, чак и кад им турбина пружа покретну снагу, и по томе, што они не горе ни дрво, ни угаљ, који су сразмерно врло скупи, нити траже толику радну снагу, какав је случај код парних млинова.

Водени млинови су не само бескрајно јевтинији и по саставу своме и по свим укупним утрошцима, већ су још ван опасности од пожара.

Водене млинове треба подизати модерне, с турбинама, јер је тако могуће водену снагу искористити и за производњу електрике, којом би се село ноћу осветљавало, опет врло јевтино, много јевтиније него што данас кошта гасно осветљење, које је уз то

скопчано и са пожарима и са нездравим ваздухом који оно ствара.

Вода од река и потока, лепо ухваћена и лепо регулисана, још би се могла употребити за заснивање рибњака с многобројном рибом, раковима и шкољкама, из којих би се становништво изобиљно могло снабдевати изврсном и за здравље врло пробитачном храном, те би изванредно много приштедили сваковрсну стоку, коју немилосрдно кољемо и издашном употребом меса свој организам трујемо постепено али сигурно.

Поред река и потока се могу заснивати и мочила, толико потребна за мочење лана и конопља, а особито је велика економска потреба да те влакнасте биљке гајимо на што већем пространству.

Осим тога, поред тих текућица треба засновати чиста сточна појила, како би се стока увек напајала свежом водом.

Затим долази и подмиривање једне *велике* и *огромне* потребе наше земљорадње: наводњавање, затапање, орошавање усева, ливада и воћњака, који често пате од несташице кише у *право време*, често пута пате и од праве правцате суше, каква је била у једној од минулих година. Једним наводњавањем, затапањем, натапањем и орошавањем постижу се изванредни успеси у давању влаге усевима, ливадама и воћу, да се може бити сасвим без кише. Утолико пре, ако се употребе парне пумпе, које црпе воду не само из река, потока, кладенаца, бунара, бара и т. д., већ и воду испод саме земљине површине, да се читаве њиве заливају правом кишом, као што су то пумпе што их лиферују многа предузећа у Немачкој, па и предузеће Hydor у Берлину.

Оваква многострука употреба воде, која доноси *огромне* користи, а у последњем случају још и обезбеђује велике и обилате жетвене приносе и поврћа, и кукуруза, и пшенице, и јечма, и овса, и разноврсне сточне пиће, и траве, која у томе случају може давати два обилата откоса и трећу отаву, и обилатога воћа, и т. д., треба да потстакне пољопривреднике да

се њене употребе лате, и да живо настану да им вода, која им данас више штете наноси неголи користи, отпочне читавим милијардама набијати народну кесу. А неискоришћавање воде доноси данас читав мањак од неколико милијарди динара.

Д. Л.

Ратарство.

Сточна храна.

III

Врсте сточне хране и њихове најважније особине.

Има много материја које се употребљавају за храну домаћих животиња.

Највећи део свих ових материја потиче од биљака, но ипак има доста и таквих које потичу од животиња. С обзиром на порекло, имамо дакле *биљну и животињску* сточну храну.

Међу домаћим животињама има их које су углавном способне да се хране биљном храном, као и таквих које траже животињску храну, и напослетку таквих, које требају обе врсте, т.ј. мешовиту храну.

Најизразитији биљождери јесу преживари и једнокопитари. Месождер је мачка и пас. Сваштојед је свиња и перната живина. И човек може да користи мешовиту храну. То долази отуда, што је у неких животиња орган за варење хране врло пространи дугачак, а у других мали и кратак. Прве су животиње биљождери, друге месождери. На пример: дужина органа за варење у овце 25 пута је толика колика је дужина њеног тела, а у пса само 5 пута као тело, (одговарајући број у коња јесте 10, у говеда 20, у свиња 15, у човека 7 до 8).

Но и све животиње из групе биљождера хране се извесно време животињском храном, а то је док сисају мајчино млеко. Али у обичним нашим газдинствима највећи део сточне хране потиче ипак од биљака, и наше домаће животиње можемо сматрати машинама

које нам те биљне материје прерађују и претварају у боље производе по каквоћи, какви су потребни за исхрану културног човека. Према томе стока је у некоме газдинству првенствено потрошач оних биљних производа који се ниједним другим начином не би могли боље искористити. Разуме се, напредан пољопривредник жели и труди се да његова стока те производе што боље искористи. Па кад му се та жеља срећом и испуни, он прелази и на јачу производњу сточне хране, употребљавајући за то и оне површине земље, на којима би могао гајити и друге корисне усеве као на пр.: жита, трговачке, индустријске и друге разне биљке. Тада почиње у газдинству ново доба, које под добрим руководством води напретку, и које се може само пожелети и нашој пољопривреди.

Сточне хране биљног порекла имамо много врста. Према томе који делови биљака се употребљавају за храну, и у коме се стању они употребљавају, разликујемо:

а) зелену храну, свежу и укишељену; суву храну — сено, сламу и плеву, кртоле и корење; зрнасту храну.

б) отпатке из разних пољопривредних индустрија, на пр. мекиње, резанце шећерне репе, меласу, разне погаче што остају после цеђења уља, млекарске отпатке и т. д.

Оне врсте сточне хране што су наведене под а) производе се непосредно у сваком газдинству. Оне су опет: или главни природни производ земљишта дотичнога газдинства, као што је на пр. трава с природних пашњака и ливада, где никоја друга биљка не би боље успевала; или су главни производ њива засејаних баш оним биљкама које служе за сточну храну, које биљке пољопривредник сеје ако од сточарства има више користи него од које друге гране газдинства; или су пак узгредни производи код гајења других усева, као што је на пр. слама, плева, кукурузовина и т. д.

Све ове напред побројане врсте сточне хране називају се *домаћом или у сопственом газдинству произведеном сточном храном.*

Али, ни све врсте те домаће сточне хране нису подједнако вредне за исхрану стоке.

Пошауну потребу хране могу домаће животиње да подмире само на доброј паши, или ако се обично хране добром зеленом храном, или ако се хране добрим сеном. Ове врсте сточне хране садрже у себи довољно и свих хранивих састојака, и осим тога оне имају и онакву запремину, да у желудац биљождерних животиња може да стане и довољна количина хране.

Непотпуна храна јесте слама и плева, а то стога, што ова храна не садржи довољно хранивих састојака, и што се тешко вари. А како оне запремају велики простор, то ни у најпространији желудац преживара, а још мање у желудац коња, не може да стане онолика количина такве хране, колика би била потребна, па да животиња из ње свари довољну количину хранивих састојака.

Богата у хранивим састојцима јесу разна зрна и семена, затим мекиње, уљане погаче, и разне врсте сточне хране животињског порекла, као на пр.: сушена крв, рибље брашно и т.д. — Ове врсте хране својом количином хранивих састојака не заузимају велику запремину, па се ни њима самима не би могле хранити биљождерне домаће животиње.

Из предњег разлагања може се разабрати да имамо различних врста сточне хране, и то:

1) с великом запремином и потпуном количином хранивих састојака;

2) с великом запремином и малом количином хранивих састојака;

3) с малом запремином а великом количином хранивих састојака.

Врсте хране назначене под 1) и 2) зовемо *кабастом сточном храном.*

Врсте хране назначене под 3) зовемо *снажном или јаком храном.*

Само у ретким случајевима пољопривредник ће бити у могућности да своје животиње храни само једном врстом хране у којој је садржано свега што жи-

вотињама треба, као што бива на пр. на доброј паши, или ако се има обиље добре зелене хране или сена. Таква храна зове се *главном* или *потпуном храном*.

У већини случајева пољопривредник има да утроши и слабије и лошије врсте сточне хране, на пр.: сламу, плеву, кукурузовину и т. сл. — О самој оваквој храни наше домаће животиње *не могу* напредовати, а једва да могу и живети. Оваквом храном можемо се само испомагати у недостатку довољне количине главне хране, или ако хоћемо да је искористимо поред боље хране. Таква храна зове се *помоћном храном*.

Разуме се да помоћну храну ваља употпунити довољном количином хранивих састојака у којима је она сиромашна. За ту сврху најподеснија је зрнаста или снажна храна, коју зато зовемо и *допунском храном*.

Према томе пољопривредник ће скоро увек морати да сву расположиву сточну храну распореди тако, *да његова сточка добија мешавину од главне, помоћне и допунске хране*. Прве две врсте хране он ће распоредити тако, да животиње њих добијају у равномерном оброку за читав период хранења (на пр. преко читаве зиме). А допунску храну мора пољопривредник подешавати према потреби, и према томе, како су његове животиње способне да ту храну исплаћују у сразмери вредности и пијачне цене допунске хране.

Основица правилне исхране наших домаћих животиња мора на сваки начин да буде **потпуна храна**, *а помоћна и допунска храна увек су само оно што им и име каже.*

Међутим, ако би погледали како ова ствар изгледа у већини наших газдинстава, то би нашли, да потпуне хране или никако немамо, или је немамо у довољној количини. Многи наш пољопривредник мисли да се стока може исхранити и самим узгредним производима газдинства. Ко тако мисли вара се на сопствену штету.

Коста Поповић.

Крчење.

Велики пољски послови свршени су, и сада се има довољно времена за зимске радове које можемо полако један по један свршавати, те да и за време зиме нешто привредимо.

Сваки, а земљорадник и зими има посла на своме имању, када хоће да ради, око стоке, воћњака, винограда, ливаде, пашњака, а нарочито на њивама које се обрађују, па и око спреме и оправке алата и справа; пуно послова има за свакога ко хоће да ради.

Од велике је користи за свакога да сада преко зиме не седи без посла, већ да и зими ради сваки дан по који посао, и када пролеће дође да је све свршено и спремно и за рад способно, те да се онда не дангуби.

У те зимске радове које сада треба предузети долази као ваљан рад „крчење“ и чишћење њива, ливада и пашњака од трња, џбуна жила и пањева, којих има свуда, а нарочито по њивама оранicама и ливадама које служе за производњу сена. Све ово смета у раду и наноси велике штете при самом раду — орању, сејању дрљању па и сетви; а врло често се деси да при раду изломимо по коју справу или алат само зато, што нисмо на време то све отклонили.

Савремена земљорадња данас се не може замислити без справа и алата, а те справе и алате не можемо употребити ако нам њиве и ливаде нису чисте од трња, џбуна, корова и пањева.

Крчење је прави зимски рад и када се нема других послова, а од тога рада имамо двојаке користи: очистићемо наше њиве и ливаде да нам при раду ништа не смета; све се то може за гориво употребити само да се мало осуши.

За крчење се употребљава секира, будак, ашов, а ако има мало већих пањева препоручује се једна проста али корисна справа, тако звано „крчило.“ Сви пањеви који се не могу будаком извадити, треба ашовом откопати и онда крчилом ишчупати.

Приложена слика показује нам ту малу али корисну справу, којом се врло лако и просто рукује, и свако је може сам направити; добро је да има и колица, а ако се не може, уместо колица може да послужи какав подметак под мотку, који се од дрвета спреми и за то удеси.

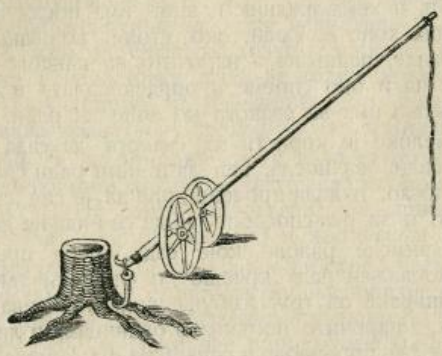

Сл. 13. Крчило.

Као што нам слика показује „крчило" се састоји из колица или подметача и једне дуже, јаче мотке, која је близу доњега дела, при крају утврђена за осовину колица, и на доњем делу окована, а има гвоздену куку, на коју се натакне ланац у виду вериге или дужа јака кука којом се закачи жила до самог пања, како се на слици лепо види. На другом крају вуче се за уже, а после за мотку, све док се жиле не ишчупају.

Мотка овако намештена, како слика показује, са ужетом на крају, служи за лако и брзо вађење пањева те се зато и цела справа зове „крчило".

Из свега овога што је овде изложено, јасно се види, да је ово један рад прост, а сада му је време да се он предузме и преко зиме сврши. Када се њиве и пашњаци једном искрче као и ливаде, онда стално остају чисте, те ће нам рад на њима бити лакши и имаћемо веће користи.

Уопште при крчењу треба ову справу, крчило, употребљавати, јер она умањује радну снагу која се двоструко више утроши када нема ове справе. Барут и остала средства, која би се могла употребити за вађење пањева, данас су сувише скупа и не рентира се њихова употреба.

Како је то лепо видети с пролећа чисте њиве, ливаде и пашњаке, све без трња, џбуна и пањева, те ће рад на њима бити лакши и кориснији.

Марко-Маша Тодоровић.

Пролећна грахорица.

Између једногодишњих биљака из фамилије легуминоза за исхрану домаћих животиња заслужује нарочиту пажњу пролећна грахорица, утолико пре, што су услови за њено успевање код нас веома повољни и што се она може искористити за исхрану свих врста домаћих животиња. Грахорица се може употребити за исхрану стоке у зеленом стању — као зелена пиња — и у сувом — у облику сена. Њено доста нежно стабло и велика маса лишћа чине је погоднијом за справљање сена од осталих махунастих биљака; грашка, црвене детелине, луцерке, које имају дебела и воденаста стабла, те се због тога тешко и споро суше. Поред тога треба имати у виду и то, да грахорица — како по својим приносима, тако и по квалитету сена и зелене пиње не изостаје иза осталих једногодишњих пиљних биљака. Са једнога хектара, при повољним условима успевања, грахорица може дати од 4000—4500 кгр. сена и 16000—20000 кгр. зелене пиње. Сено и зелена пиња од грахорице, богати су у беланчевинама, те су погодни за исхрану крава музара и младе стоке. (Види таблицу о саставу сена и зелене пиње.)

Састав сена и зелене пиње од грахорице.

	Суве материје	Беланчевина	Угљених хидрата	Масти	Целулозе	Минерал. материја
Сено у % садржи	82·3	14·2	32·8	2·5	25.5	8·5
Зелена пиња садржи	17·6	3·8	5·5	0.6	9·0	1·7

Но важност грахорице није само у овоме. Грахорица као и свака друга легуминоза утиче на побољшавање физичких

особина земље, обогаћава земљиште азотом и претставља врло погодан предусев за све културне биљке, а нарочито за житарице. Житарице после грахорице дају врло добре приносе. Најзад овом приликом да поменемо још две околности које иду у прилог гајења грахорице, наиме, што се грахорица може увести у плодоред без неких нарочитих тешкоћа, и што је производња семена од грахорице проста. О плодореду за грахорић и производњи семена говорићемо доцније, а сада најпре дуа кажемо нешто о гајењу грахорице.

Грахорица у погледу поднебља (климе) није велики пробирач. Благодарећи кратком животу (вегетационој периоди) који траје око три месеца, она може успевати свуда где има довољно водених талога (киша) упролеће. Но ово не значи да грахорица може успевати на сувише влажним земљама. Напротив, претерано влажне земље не подноси, а нарочито оне у којима је подземна вода близу до површине. Земље претерано тешке и влажне, као и лаке а суве нису погодне за гајење грахорице. Најбоље земље за грахорицу су средње умерено влажне земље, које садрже довољно креча. На бескречним земљама грахорица не успева.

Обрађивање земље за грахорицу треба обавезно изводити с јесени. Обрађену земљу преко зиме треба оставити у браздама да презими, како би упила што више воде, и како би се под утицајем зимских мразева издробила. С пролећа, када се земља довољно просуши треба је подрљати, а затим одмах приступити сетви. У случају да је земља мршава, ваља је поћубрити фосфорним и калијевим ђубривима, или бар пепелом. Довољно је ако се на један хектар растури по 150 кгр. суперфосфата и калијеве соли. Ова ђубрива необично повољно дејствују на развиће грахорице. Калијум треба растурати с јесени, а суперфосфат с пролећа пред сетву. Ако се за ђубрење грахорице употреби пепео, онда пепео треба растурити с јесени, у количинама од 600—800 кгр. по хектару. Ђубрива после растурања треба задрљати.

Што се тиче сетве, грахорицу треба сејати рано с пролећа — још у почетку месеца марта, а ако временске прилике дозвољавају и у фебруару. Бојазан да грахорица од позних мразева измрзне, није оправдана, пошто њено семе клија на топлоти од 2—3°Ц. (испод нуле). Посејана грахорица крајем фебруара или почетком марта стасава за употребу, као зелена пића месеца јуна, т.ј. у оно доба, када обично нема друге зелене хране. Сетва грахорице може се вршити омашке — на сачму — из руке или сејалицом — и на редове — сејалицом. Сетва на редове сејалицом боља је од сетве на сачму, јер обезбеђује боље развиће усева, а тиме и веће приносе. Ако се грахорица гаји за зелену пићу, намењену површину за грахорицу не треба одједанпут засејати, већ у временским раз-

мацима од недељу дана. На овај начин посејана грахорица стасаће за употребу повремено, а произведена пића може се искоришћавати дуже време.

За сетву једног хектара потребно је 120—150 кгр. семена од грахорице. Грахорица се не сеје као чист усев, већ обично у смеси са каквом житарицом (овсом или др.), јер њено стабло полеже, што смета правилно развиће и косидбу усева. Стога пред сетву семену грахорице треба додати 30—40% семена од какве житарице (40—50 кгр), па затим овако смешано семе посејати. По извршеној сетви, семе треба задрљати. За време гајења (пораста) грахорицу треба дрљати, у случају да се по површини земље ухвати кора или да се коровске биљке појаве у већој мери.

Било да се грахорица гаји ради производње зелене пиће или ради производње сена, косидбу треба вршити онда, када грахорица почиње да цвета или у доба цветања. У ово време покошена грахорица даје по каквоћи најбоље сено и зелену пићу. Прецветала грахорица врло брзо огруби, услед чега изгуби много од своје каквоће.

Напред смо напоменули да је производња семена од грахорице врло проста и да сваки пољопривредник може сам производити семе без икаквих тешкоћа. За производњу семена треба оставити извесну површину грахорице (према потреби) да сазри, а затим покосити. Да ли је грахорица зрела, односно њено семе, познаје се по томе, што махуне добијају мрку боју, а семе очврсне. Не треба дозволити да семе презри, јер лако испада из махуна. Косидбу грахорице за семе треба вршити рано изјутра, док још није спала роса, или пред вече. Покошену грахорицу ваља осушити, зденути у пластове, затим превући на гумно и овршити на обичним вршалицама, на којима се врше жито. Са једног хектара може се добити од 800—1200 кгр. семена. Према томе, да се произведе потребна количина семена за сетву једног хектара, довољна је површина од 12—18 ари.

Што се тиче места у плодореду, грахорица може доћи после сваког усева, само треба водити рачуна о томе, да се бар за 4 године не поврати на исто место. У овом случају нас интересује питање, како ћемо увести грахорицу у плодоред, а да не пореметимо плодоред заступљен на газдинствима већине пољопривредника: кукуруз, пшеница. Ово се може постићи, ако се кукурузно поље подели на два или три дела и један засеје грахорицом, а други или друга два пшеницом, а на пшеничном пољу треба засејати кукуруз. Идуће, т. ј. друге године, на пшеничном пољу треба засејати кукуруз, а на кукурузном, половину или две трећине пшеницом, а другу половину или трећину грахорицом. На пољу где је била

грахорица треба сејати увек пшеницу. Како изгледају ови плодореди види се из следећих скица:

Год.	Кукуруз		Пшеница	
1	1/2 пшен.	1/2 грахор.	кукуруз	
2	кукуруз	пшеница	1/2 пшен.	1/2 грахор.
3	грахор.	кукуруз	кукуруз	пшеница
4	пшеница	пшеница	грахор.	кукуруз
5	кукуруз	кукуруз	пшеница	грахорица

Скица бр. 1.

Год.	кукуруз			пшеница		
1	2/3 пшеница		1/4 грахор.	3/3 кукуруз		
2	кукуруз		пшеница	пшеница		1/3 грахор.
3	пшеница	1/3 грах.	кукуруз	кукуруз		пшеница
4	кукуруз	пшеница	пшеница	пшеница	1/3 грах.	кукуруз
5	грахор.	кукуруз		кукуруз	пшеница	пшеница

Скица бр. 2.

У првом плодореду (скица бр. 1.) када се грахорица сеје на 1/2 кукурузног поља, односно 1/4 целокупног њивског земљишта, грахорица се враћа на исто место сваке четврте године, а у другом случају (скица бр. 2.), када се грахорица гаји на једној трећини кукурузног поља, односно једној шестини целокупног њивског земљишта, враћа се сваке шесте године. У техничком погледу овај други плодоред бољи је од првог, јер се у њему грахорица враћа на исто место после шест година. Иначе у оба плодореда гајење грахорице иде једне го-

дине на рачун кукуруза, а друге на рачун пшенице. Да би сваке године била иста површина под појединим усевима, и да би производња била равномернија и разноврснија, поред кукуруза, пшенице и грахорице треба гајити и друге усеве као јечам, кромпир, сточну репу и т. д. Са овим усевима плодореди би изгледали овако:

I.	II.	III.
1) кукуруз	1) кркуруз	1) кукуруз
2) јечам (или овас)	2) јечам	2) јечам
3) грахорица	3) грахорица	3) сточ. репа и кром.
4) пшеница	4) оз. пшеница	4) грахорица
	5) с. репа и кром.	5) оз. пшеница
	6) оз. или пр. овас	

Најзад да поменемо још и то, да поред пролећне грахорице постоји и озима грахорица и да за гајење озиме грахорице важи све оно што је речено за пролећну грахорицу. Једина разлика је у томе, што се озима грахорица сеје јесен у октобру месецу.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић,**
проф.

Градинарство.

Радови у топлим лејама после сетве семена.

Опште напомене. После сетве семена у топлим лејама ради производње раног поврћа или раног расада, настају важни радови, који се морају обављати са великом пажњом, да би се постигле што сигурније и боље користи. Ови радови састоје се у неговању посејаног семена и поникли биљака: у заливању, проветравању, подешавању топлоте, сенчењу, пикирању, плевљењу, копању и одбрани од штеточина.

Не може се дати тачан савет кад треба који од ових радова у топлој леји вршити. Може само да се објасни циљ ових радова, а све остало постиже се праксом и пажљивим посматрањем топлих леја. Почетницима са топлим лејама можемо дати савет да ове леје не праве сувише рано у зиму јер код раних топлих леја треба веће пажње и извежбаности, а код позних мање. Највећа се корист постиже кад се употреби топломер за контролу топлоте и то један се намести, у прозору куће на северној страни, а други на јужној страни на сунцу. Код тачног одређивања топлоте у сенци и на сунцу, најлакше је одредити какав је рад потребан у топлој леји и са којом брзином који рад треба вршити.

За гајење биљака у топлим лејама постоје основна правила која се састоје у томе: да се у прво време, од сетве семена до ницања биљака, пропушта ваздух само у том случају, ако је у топлој леји велика топлота и много паре. Светлост у то време није потребна. А то другим речима значи, да су за почетак ницања биљака потребни само влага и топлота и свега тога има довољно, јер испарење од сагоревања ђубрета подржава влажност и топлоту. Али кад биљке никну настаје нови период у њиховом животу, који се продужава до пуног развића клица и образовања првих правих листића, и у то доба свога пораста биљке су врло осетљиве те су им потребни светлост, ваздух, сувља земља и нижа топлота. Све ове услове код ране производње поврћа теже је испунити, зато што је ваздух у то време врло хладан, сунце није тако топло и биљке могу промрзнути. Кад се пак код биљака развије право лишће, у које време доњи део биљке добије мрко-зелену боју, биљкама опет треба већа топлота и влажност, светлост и ваздух и тада им треба припуштати што више светлости и ваздуха.

Заливање биљака у топлим лејама. Од дана сетве семена до ницања биљака у топлим лејама није потребно никакво заливање, јер тада у њима има довољно влаге и испарења загрејаног ђубрета. Иако се покаже споро ницање биљака, опет не значи да долази услед недостатка влаге, већ долази најпре од дебелог покривача само посејаног семена или од ниске топлоте. Недостатак топлоте лако се може запазити по залеђеном стаклу на рамовима и по спором ницању биљака. Док су биљке у ницању, заливање се не сме вршити. У ово доба може се вршити заливање само у томе случају, ако је земља сува од топлоте ђубрета и биљке вену. Ако такав случај наступи (ма да је редак), може се уместо заливања вршити орошавање

За време образовања правих листова код биљака, заливање или орошавање врши се млаком водом. За заливање је најбоља кишница, па текућа вода. Колико пута и када треба заливати, не може се за сваки случај тачно рећи. Може се само као правилно рећи ово: што су биљке старије, што је влаге у топлој леји мање услед смањења ђубрета сагоревањем, и што је спољна топлота ваздуха већа, биљке потребују чешће и јаче заливање.

Код сваког заливања треба се прво уверити о степену влажности земље, и то не само на њеној површини, но и у дубини. Дешава се да је површина земље сува, а доњи слој још довољно влажан и обрнуто. Код првог случаја довољно је само орошавање, а код другог случаја треба заливати док се земља не засити. Овакво заливање понавља се само тада, када је земља сува.

Ране топле леје, када је још хладно време, заливају се пре подне, да би се до увече окупило довољно топлоте под рамовима, да ноћу биљке не би страдале од ниске топлоте. Упролеће и улето (топло време) залива се изјутра или после подне, зато што се преко дана влага јако испарава и одлази раније но што се биљке укорене.

Заливање се врши кантама, са једним, два или три радника, што зависи од потребе у заливању и од броја топлих леја. Северна страна леје залива се више и чешће од јужне. Кад је време облачно или кишовито, не треба заливати.

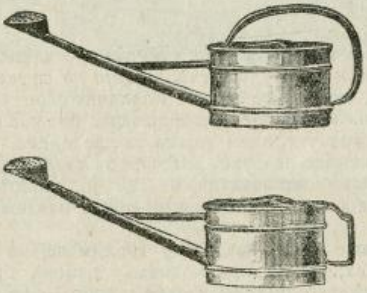

Сл. 14. Канте за заливање.

Подешавање топлоте у леји. Да би се знала топлота ваздуха и земље у топлој леји, потребно је вршити испитивање топлоте. Ово испитивање топлоте може се вршити за време ницања биљака на овај начин; кад почне ницање биљака, изјутра се подигну сасвим мало два рама на леји од 8 рамова, и тако подигнути рамови држе се до подне. Ако су биљке за то време добиле у порасту и количини под рамовима који су били подигнути, онда се то подизање рамова може продужити и другог дана и до образовања правих листова; ако пак поникле биљке за то време нису добиле у порасту, онда подизање рамова више не треба вршити док се не покаже њихов пораст. У таквом случају рамови се још покривају асурама. Овај посао мора се изводити обазриво, нарочито с погледом на температуру спољњега ваздуха, и ко није вичан да се уме снаћи при извођењу овога посла, боље је да га не врши, јер може непажњом да уништи цео рад и материјал у топлој леји.

Даље, загревањем ђубрета у топлим лејама, које је у прво време јаче, има довољно топлоте, те оваква контрола није нужна; али после 3—5 недеља топлота је све мања у

топлој леји и тада се може вршити контрола топлоте на горњи начин, ако се у то време изводи расад, пошто је тада топлота ваздуха ближа топлоти у леји. Недостатак топлоте у то време допуњује се сунчањем леја. Ако је у клијалишту биљака потребно повећати топлоту ваздуха и земље за боље развиће биљака под рамом, онда се то загревање врши заливањем топлом водом. Овакво заливање топлом водом и загревање леја особито је корисно за краставце. Оно се врши овако: сунчаних дана залије се леја топлом водом и то под сваким рамом засебно, па се рам одмах спусти и чврсто затвори; тако се ради док се цела леја не залије. Рамови се држе затворени и то дуже кад је време хладно и краће кад је топло.

Од високе топлоте страдају купус, ротквице и салата.

Пропуштање ваздуха (вентилација) У свеже напуњеним топлим лејама скупља се велика количина паре, а тиме се повећава топлота. У доцније време развића биљака пара се смањује. Према томе у топлим лејама за све време, мења се и топлота и влажност ваздуха. Зато треба стално контролисати и топлоту и влажност ваздуха, па ако је топлота висока, а ваздух густ од паре, регулисавати проветравањем (вентилацијом).

Одређивање стања ваздуха у топлим лејама врши се подизањем рамова; ако се при подизању рамова примети јака топлота и приметно таложење паре у виду капљица на рамовима и стаклу, онда се биљкама мора пропустити ваздуха, јер капљице које падају наносе штету биљкама.

Да би се знало тачно да ли биљке у топлим лејама страдају од недостатка топлоте или влажности, неки сеју у топле леје оне биљке, које показују ове недостатке; такве су биљке осетљивије и брже показују недостатке. Тако, међу биљкама које не потребују велику топлоту и задовољавају се средњом топлотом потсејава се ротквица, која брзо расте и прве поникле биљке својим изгледом јасно показују уколико су топлота и влага леје добри за биљке у њој. Између биљака које траже велику топлоту, као што су краставци и диње, не сеје се ротквица за контролу, већ се после пикирања ових биљака, потсеју опет семена од краставаца или диње, јер су ове биљке док су још млађе, осетљиве на топлоту и влагу и могу довољно да покажу контролу леје.

Вентилација или пропуштање ваздуха врши се подизањем рамова да потребне висине. За подизање рамова служе подметачи којима се подешава висина подизања рамова. Рамови се обично подижу са северне стране ако нема ветра, или са противне стране ветра. (Види сл. 15.)

Кад су кишне и хладне ноћи, или уопште рано упролеће када је хладно време, ваздух се у топле леје пропушта из-

јутра, да би се раније покриле леје да се до ноћи накупи топлоте у њима. Доцније, кад је ведро и хладно, припуштање ваздуха врши се постепено према сунчаној топлоти, тако: изјутра се рамови мало подижу, у подне мало више, по подне опет ниско, а пред вече затворе и покрију асурама.

Сл. 15. Подизање рамова на топлој леји;
подметач постављен положено, на ребро и усправно.

За биљке које се производе за расађивање на отвореном пољу, рамови се подижу са северне стране, а наизменично са северне и јужне стране да би цео расад био подједнако навикнут на свеж ваздух. Уколико више настају топли дани проветравање се појачава и на крају рамови се сасвим уклањају.

Расад купуса захтева пажљив надзор код привикавања на свеж ваздух. У топлим данима са њега треба скидати рамове и покривати само ноћу, али не сасвим чврсто затварати; затим остављати леје потпуно отворене и дању и ноћу.

Кад су дани сунчани, а ноћи хладне, треба обратити нарочиту пажњу и у случају мраза или слане добро је да се простор око леја надими паленьем сламе да се загреје ваздух.

Сунчање и сенчење леја. Покривањем топлих леја асурама, у циљу заштите од хладноће, остављају се биљке у мраку, када не могу да стварају биљно зеленило, те постају бледе, у порасту се издуже, постају кончасте, ломе се и угину. Да тога не би било код биљака, потребно је топлим лејама поред ваздуха и светлост, па се зато сваког дана скида покривач од асура на неко време и тако биљке постају здравије и отпорније.

На јачој сунчаној светлости пикиране и пресађене биљке треба опет сенчити. Сенчење се врши код неких биљака и за време цветања и сазревања плодова као код диња и краставаца. Уопште младе биљке морају се сенчити, нарочито код нагле промене у топлоти и код сунчане припеке да сунце биљке не спржи.

Милорад П. Зечевић.

О држању и нези приплодних свиња.

У већини крајева наше простране отаџбине укорењена је навика, да се узгоју приплодних свиња не обраћа готово никаква или врло мала пажња. Сматра се наиме, разумљиво сасвим погрешно, да је свиња животиња, која не захтева никакве специјалне неге. Довољно је, многи мисле, пустити пар свиња у воћњак и оставити их саме себи, бацивши им с времена на време за храну по мало кућних помија или каквих других отпадака, који се за другу сврху не могу употребити. Резултати оваквог рада никада не могу бити онакви, какви треба да буду при рационалном узгоју и какве узгајачи свиња очекују.

Свиња, као и све остале домаће животиње, захтева, да се њеном узгоју посвети пуна пажња, ако се од ње жели добити неке стварне користи.

Први услов за успех при узгоју свиња је обезбеђење пристојног склоништа — т. ј. подизање пристојне стаје за свиње. Није довољно набавити грла добре расе и из доброг запата, па да се од истих увек има стварне користи, већ се таквим грлима мора обезбедити пристојно склониште, пружити потребна нега и исхрана, па тек да иста могу дати очекиване користи. Обезбеђењу пристојног склоништа за приплодне свиње данас се код нас у већини случајева не поклања довољна пажња. Сматра се да је довољно укопати већу или мању рупу у неком нагнутом земљишту, покрити је сламом или лозом, и то је довољна заштита од свих непогода. Неки опет сматрају да је за узгој приплодних свиња потребно подићи стаје са што масивнијим зидовима и што мрачније. Зато није чудо, кад се код нас данас чак у селима наиђе на свињце израђене од бетона, са малим прозорчићима и бетонским подовима. Држање приплодних свиња у оваквим стајама може дати само негативне резултате.

Мрачна и хладна склоништа су исто као и за сва остала жива бића, тако и за свиње, убитачна. У таквим су склоништима свиње подлежне великој опасности од прехладе. Таква склоништа су нарочито опасна за супрасне крмаче и млада прасад. Последице таквих склоништа су врло често побацивање, прашење већег или мањег броја мртвих прасади, као и врло велики проценат угињавања младих прасади. Штета коју трпи наша народна пољопривреда због оваких нехигијенских склоништа за свиње свакако је огромна.

Но не сме се из предњег извести закључак, да хигијенска склоништа за свиње треба да буду раскошно изграђена. Не. Она морају бити сасвим проста али зато да одговарају потре-

бама живота оних живих бића, која ће у њима живети. Пре свега оваква склоништа морају бити подигнута на сувом и оцедном терену. Она морају бити довољно светла, довољно приступачна свежем ваздуху и да температура у истим није подложна брзој и великој промени. То не значи да морају бити сувише топла, већ напротив, да су лети нешто хладнија, а зими нешто топлија од спољњег ваздуха.

За приплодне свиње је боље да је температура у стаји чак нижа, разумљиво не претерано ниска, него пак висока без довољног проветравања, као што је то код нас у већини случајева. Сем наведеног, стаја за приплодне свиње мора бити увек чиста. Уобичајена навика да свиња воли да живи у нечистоћи и блату, скроз је погрешна, јер је свиња врло чиста животиња, само јој треба пружити могућности да то буде, т. ј. уредити јој чисто склониште и редовно га чистити.

Није нам намера, да овим чланком препоручујемо пољопривредницима, поготову данас, у доба тешке пољопривредне кризе, подизање масивних и скупих стаја за свиње, већ напротив, да скренемо само пажњу на чињенице, које треба имати у виду при подизању па ма било и најједноставнијих стаја.

Свака стаја за свиње, па ма она била израђена од најјевтиниjег материјала, може одговорити наведеним условима, ако се при изградњи исте обрати пажња на њих. Сваки пољопривредник може чак сам са врло мало средстава направити такве стаје, које ће бити хигијенске и добре за држање приплодних свиња. Материјал за ове стаје може бити од дрвета или цигле, а никако бетона и камена, пошто су и један и други зими претерано хладни за свиње, а сем тога допирање свежег ваздуха у унутрашњост стаје кроз бетонске зидове је сасвим онемогућено. Нарочито се не би смели подови и преградни зидови, са којима је свиња при лежању у додиру, правити од бетона и камена. Дрво је уопште врло препоручљив материјал за изградњу стаја за свиње, јер омогућава добро проветравање и то баш у најдољим слојевима стаје, из којих свиње углавном и удишу ваздух, а сем тога онемогућава прехлађивање свиња при наслањању на дрвене зидове и преграде. Дрвени зидови могу бити једноставни или још боље дупли, са размаком од 30—40 см., која се шупљина испуни сламом, плевом, струготином или каквим другим рђавим спроводником топлоте. Под стаје може бити од дрвета или боље од цигле, при чему се шупљине између цигле испуне цементом, у циљу непропуштања мокраће и влажења земљишта испод лежишта. Под мора имати известан нагиб, неколико сантиметра на дужном метру, у циљу лакшег отицања мокраће. Важно је сем тога обратити пажњу и на осветл-

ње стаја за свиње. Површина свих прозора треба да је најмање 15% од површине стаје.

Сем наведеног треба обратити особиту пажњу на корита — валове. Она морају бити тако израђена и постављена, да је чишћење врло лако изводљиво, јер заостала храна се брзо укисели, што изазива поремећај у варењу, што је нарочито опасно за младу прасад. Најбоља су корита од глеђосане, печене глине.

Поред подизања потребних склоништа за свиње, потребно је при узгоју истих обратити нарочиту пажњу на кретање по чистом ваздуху. Ово је нарочито важно за млада грла, која се мисле употребити за приплод. На чистом ваздуху млада грла улишући свеж ваздух навикавају се постепено на временске промене, те на тај начин постају доцније донекле отпорнија не само против непогода, већ и разних болести. При кретању се даље развијају плућа и јачају мишићи, те ће таква грла бити пуно развијенија и јача, као и издржљивија према лошијим условима одржавања од оних грла, која све време проводе у стајама. Зато је врло важно још млада грла навикавати постепено на мање а потом и веће временске промене и непогоде. У вези са кретањем приплодних свиња врло важну улогу игра испаша.

Млада и сочна детелина или луцерка су од врло великог значаја за исхрану свиња и њихов правилан развој, поготово за млада грла. Младе биљчице богате су минералним деловима и витаминима, који су за развој младих грла од пресудног значаја. Зато сваки ко држи свиње, мора бар једну парцелицу засејати детелином или луцерком, где ће сваког дана, разумљиво изузев кишног времена, пуштати приплодна грла на испашу. Но и по најгорем времену се приплодна грла морају пустити бар 1—2 сата на чист ваздух. За ту сврху могу се у непосредној близини стаје направити испусти — т. ј. одређени простори у које приплодна грла могу по вољи излазити и удисати свежи ваздух. Ови испусти могу се удесити тако, да сваки бокс — одељак у стаји, има посебан испуст, тако да на пример свака крчма са прасадима може изаћи у одговарајући испуст не узнемирујући при том остале, које се налазе у истој стаји.

Једно време се веровало да приплодне свиње треба што мање да се крећу, јер услед кретања губе у тежини, али се најзад увидело, да тежина приплодних свиња није ни близу тако важна, као што су здравље и моћ навике на лошије услове одржавања. Зато је данас држање приплодних свиња што више на слободи, у вези са испашом, постало код напреднијих пољопривредника врло раширено и даје свуда најбоље резултате. При том се иде тако далеко, да млађа грла (назимад) намењена за приплод, као и крмаче до на неколико дана пред

прашење проводе цело лето, па често до касно ујесен, на отвореном пољу — паши, где им се подигне мали, сасвим примитиван заклон против кише и ветра. Само крмаче са малим прасадима проводе извесно време по прашењу у стајама.

Приплодни нерастови морају се држати одвојено од крмача, у коју сврху је најбоље подићи им мале заклоне и оградити известан простор, где ће се по вољи кретати.

На паши треба приплодним свињама обезбедити довољно воде, јер им је за време великих жега потребна вода не само за пиће, већ и за расхлађивање — купање, а не блаћење, како се код нас погрешно мисли, да се свиња мора блатити; ако она има на расположењу чисту воду, она ће ређе ићи у њу, неголи у блато.

Поред изнесеног, потребно је на испашама или испустима поставити какве диречиће или облице, на једном крају мање, а на другом више одигнуте од земље, о које ће се свиње моћи по вољи чешати и испод њих провлачити, јер је то чешање врло потребно за свиње, односно њихову кожу.

То би углавном били најглавнији моменти, на које треба обратити пажњу при држању и нези приплодних свиња, а поред осталих, о којима ће касније бити речи у овом листу.

Ing. agr. **Драг. Николић.**

Ветеринарство.

Овчије богиње.

Обрад Јешовић из Сиге, може одговор на своје питање наћи у Пољопривредном календару за 1932. год. на страни 155. и 157., јер се у његовом случају, а на основи добивених података ради било о овчијим богињама било о шуги на глави код оваца. Вероватно да постоји код његових оваца једна доброћудна форма овчијих богиња.

Пошто је ова последња болест врло распрострањена у нашим крајевима, а може у појединим случајевима нанети тешке губитке нашој привреди, није на одмет да се мало детаљније позабавимо том болешћу.

Његови наводи, да сељаци из његовог краја ту болест називају *огањ*, могу се протумачити на тај начин, што је повишица телесне топлоте код те болести један од првих знакова.

Некад је превлађивало мишљење, по некојим крајевима још данданас то верују, да је узрок богињама слабо и недовољно хранење као и нехигијенске, загушљиве стаје. То није сасвим тачно. Ма да то доприноси лакшем ширењу и тежем

спречавању и сузбијању те заразе, али за појаву богиња мора да постоји заразна клица, коју наука до данас још не познаје, а за коју знамо да постоји и да је невидљива.

Заразе се обично све овце у једноме стаду, ако болест није на време примећена и ако нису на време предузете све мере предосторожности. Пренос бива било непосредно додиром здравих оваца са болеснима, било посредно на заједничкој попаши, на водопоју, у железничким вагонима, простирком и храном, па чак и оделом чобана и.т.д. Клице су врло отпорне и задрже своје дејство чак 5—6 месеци и могу се разнети прашином и у удаљеније крајеве, нарочито при ветровитом времену.

Најприродније је зараживање кроз органе за дисање. Са ваздухом улазе заразне клице у плућа, одакле прелазе у крв и крвотоком у крвне судове коже и слузокоже.

Инкубација, време од момента инфекције (зараживања) до прве појаве знакова болести, износи 6—8 дана, при хладном времену нешто више. Болест сама почиње са увећаном телесном топлотом и катаралним знацима. Овце су утучене, немају апетита, убрзано дишу. Очни капци затворени су, слузокоже очију црвене, око сузи. Често се појављује и излив из носа. Овако стање траје 1—2 дана.

Након тога избију на кожи и то на местима, где нема вуне, црвене, округле мрље. Овакве мрље налазимо првенствено око очију, уста и носа, на унутрашњој страни ногу, на вимену, испод репа и т.д., ретко кад на грудима и трбуху. Већ сутрадан избију на средини тих мрља мале бубуљице, које се доцније претварају у пликове, величине грашковог зрна. Кожа у околини тих пликова црвена је, поткожно ткиво отечено. Развој тих пликова траје 5—6 дана.

Садржина тих пликова, која је у почетку чиста и провидна, почиње након 2—3 дана да се мути услед присуства гноја, док коначно сасвим не побели. Црвенило око пликова постаје све јаче. Овај процес траје обично 3 дана.

У даљем развоју садржина тих пликова па и сами пликови почињу да се суше и претварају се у 1/2—1 мм дебеле красте. Под крастама ствара се нова кожа и после 4—6 дана красте отпадају. На местима где су биле красте остају црвене белеге.

Телесна топлота, која је у почетку болести веома висока, почиње опадати већ након 2—3 дана, да би се понова попела упоредно са загнојавањем пликова. Са појавом краста падне и телесна топлота на нормалу.

Локално лечење ништа не помаже. Добар свршетак болести можемо увек очекивати код здравих, средње угојених, млађих оваца, код лепог, сувог времена, код дијеталне исхране и код пространих, зрачних и чистих стаја.

Код старијих, изнурених и болешљивих оваца може се врло лако развити злоћудна форма овчијих богиња са великим губицима, нарочито још ако уз то влада велика врућина или зима, ако је стално кишовито време, ако су стаје нехигијенске, ако стока добива покварену храну или се уопште слабо храни.

Богиње су такође опасне за сувише угојене овце, за бремените овце и за јаганце. Нарочито последње, богиње просто косе.

Зато ћемо се при појави заразе придржавати горњих напомена. Сувише угојене овце хранићемо дијеталном храном, давањем зелене хране, репе, напоја од мекиња и. т.д. Слабим и изнуреним овцама појачаћемо храну.

Лечење тешко болесних оваца не доноси никакве користи, може само да нашкоди општој ствари и успешном сузбијању заразе, јер су тешко болесне овце један сталан и непрекидан извор заразе.

Спровести морамо све мере предохране уколико је то могуће, а нарочито тада, када се у суседству појавила зараза. Треба да будемо на опрези при увођењу нових грла. Куповином приновљена грла држати одвојено извесно време, избегавати заражене путеве, попаше и појишта.

Појави ли се зараза у једноме стаду, онда сместа одвојити болесне овце од здравих и засебно их сместити, те одредити за њих одвојену послугу. Здраве овце што пре калемити. Ово последње оставити ветеринару. Калемљење је једино сигурно средство. Калемљењем улажујемо заразу, сводимо губитак на најмањи и скраћујемо трајање болести.

Мар. Ф. Феријанчић.

Воћарство.

Урубљивање шљива.

Стара шљивова стабла, обрасла маховином, густо посађена, са врло високом круном и заражена штитастом ваши нису више способна да доносе обилан род, а још мање да се одрже у оваквом стању. Пошто оваква стабла претстављају гро наших шљивака, то се намеће питање, како да се са њима у овом моменту поступи.

Предложено је да се овакви шљивари покрче, али то је по мом мишљењу погрешно и сувише штетно решење, јер крчењем ових шљивака изгубићемо 3/4 годишње производње.

Има једно много боље решење, које се састоји у овоме: Старе шљиве, како наши земљорадници називају своје

запуштене шљиваке, нису старе, јер је век шљивин много дужи него што то сматрају наши воћари. Оне нису старе, већ изнурене и запуштене. Оне још могу дуги низ година обилно да рађају ако би им се указала потребна нега.

Већина оваквих шљивака изгубила је свој природан изглед, те више личе на јаблане него ли на шљиве. Да би се оне довеле у нормално и по воћаре корисно стање, треба урадити овако:

Старе шљиве урубити (засећи-углавити) у првим ракљама до дебла, пажљиво оштром секиром или тестерицом. Овом приликом проредити густо засађене шљиве тако, да остану у размаку од 6 па и више метара. Маховину са дебла скинути. Шљивак пођубрити добро згорелим стајским ђубретом, узорати и на узораном земљишту сејати неки ратарски усев (сточну репу, кромпир, а нарочито бостан, а може и кукуруз).

Из овако урубљене шљиве избиће бујни леторасти, које треба на време проредити, да не би остали сувише густи. Ови млади леторасти створиће круну, која треће године по урубљивању доноси већ род. Овако регенерисан шљивак може корисно да нам послужи још дуги низ година. О прскању противу штитасте ваши нећу ни говорити, јер се то само по себи разуме. Прскати се мора, то већ сада сваки земљорадник зна.

Тврдим да у срезу посавско-тамнавском није никада више засађено младих шљивака неголи у овој години. Земљорадници су тек сада осетили колико им користи шљива доноси. Зато треба прекинути крчење шљива и чувати ово што имамо, дајући им само потребну негу.

Обичај да се на покрченим земљиштима подижу нови шљивари, скроз је погрешан, јер на изнуреном земљишту тешко ће моћи да успевају исте воћке.

Урубљивање треба одмах учинити, пре него што шљива потпуно пролиста. Ово треба да ураде и они воћари, који нису били у могућности да своје шљиве прскају, које су много заражене штитастом ваши, па ма оне биле још у добром стању, јер ће само тако да предухитре неминовну пропаст својих шљива, која им прети у овој години.

Миливоје Н. Лолић,
срески пољопривредни референт.

Народно здравље.

Зашто уши зује.

И код здравих понекад зује уши. Међутим, много чешће зујање у ушима је знак неког обољења. Кад зује уши здравом

човеку, ипак постоји неки поремећај у организму. Често зује уши ако смо преморени или ако смо раздражени. Уши зује и ако су пуне масти и прљавштине.

Звук који долази споља чујемо јер надражи слушне живце који се налазе у унутрашњем уху. Али често пута зујање или шум могу се произвести и у нашем телу. То унутрашње зујање не чује околина, али се у нашим ушима чује.

Кроз тело протиче крв, зглобови се покрећу, мишићи раде. Све то производи у нашем телу разноврсне звуке, шуми, зуји, лупа. Док смо потпуно здрави не примећујемо те звуке, навикли смо на њих исто онако као што готово и не примећујемо уличну буку, јер смо на њу навикли. Тек ако се појача, примећујемо је. Тако је и са овим унутрашњим шумом. Ако су неки органи болесни, те производе већи шум или јаче зујање, долази тај звук и до ушију и чујемо га. Ако је срце болесно, те неправилно ради и има променљиве таласе којима крв шаље у тело, ако су очврсле крвне жиле (артерије), те показују јачи притисак и отпор крви, која кроз њих протиче, јављају се јачи звуци у телу и то чујемо. Код болесника с отврдлим артеријама (артериосклероза) често се јавља зујање или шум у ушима. Нарочито кад се јаче напрежу и замарају. Али ове унутрашње шумове изазивају и друге сметње као на пр. гушавост, поремећаји у варењу, застој и навала крви у глави. Тада се у ушима чује зујање или брујање.

Ако смо сувише уморни, надражени, од болести ослабили или после претераног пића и пушења и сличних надражаја, живци и мозак постају осетљивијим, те се чује као зујање, брујање или шуштање и обичан рад крви.

И од ушних болести појављују се зујања и брујања у ушима. Ако су уши запушене ушном машћу или нечистоћом долази до надражаја слушних живаца и унутрашњих шумова.

Напослетку зујање и брујање у ушима долази и у болестима мозга и живаца.

Зујање и брујање у ушима често је врло непријатно, а кад учеста и неподношљиво. Оно, као што се види, може бити знак тежих и озбиљнијих обољења, те је потребан стручан лекарски преглед да би се утврдило од чега долази и да би се предузело потребно лечење.

Др. Стев. З. Иванић.

Питања и одговори.

Питање. Да ли је корисно да посејем по угареној стрњици олајну репицу, па да исту на пролеће заорем, те да служи као зелено ђубрење за кукуруз. Ако је корисно, да ли за један или више усева?

Недељко М. Јелисић.
тежак из Обудовца, срез брчки.

Одговор. Иако се озима олајна репица ретко примењује за зелено ђубрење, она је разуме се и за ову сврху врло згодна биљка, јер изгледа да се при заоравању лако распада. Али олајна репица добро успева само на добро нађубреном земљишту, иначе се слабо развија те преко јесени и зиме не даје довољно зелене масе за заоравање у марту месецу. Дакле, ако би се желело да се озима олајна репица искористи за зелено ђубрење, онда би требало одмах по жетви жита разбацати по њиви стајско ђубре и заорати на око 15—20 см. дубине, па после прве добре кише њиву подрљати, посејати семе олајне репице било омашке или врстачном сејалицом Што се раније посеје то боље, ако наступи сувише сува јесен. Семена треба 12—15 кгр. на хектар. Ако сејање успе, озима олајна репица до марта месеца створиће велику количину нежног лишћа, доброг материјала за зелено ђубрење. На жалост, при заоравању олајне репице биће стајско ђубре делимично избачено на површину, на штету његовог дејства. Али у заједници са заораним зеленим ђубрењем кукуруз ће имати свакако повољних услова за своје развиће. Зелено ђубрење може се искористити углавном само за један усев.

Dr. T. Локош.

Извештаји са изложаба.

Утакмица — изложба у Рибнику.

Изложбу-утакмицу је организовала и обавила Пољопривредна подружина у Рибнику. Она је приређена на сеоској утрини између рибничке основне школе и цркве, поред жељезничке пруге и државног пута Краљево-Трстеник-Крушевац.

На изложби је узело учешћа 123 излагача са 208 изложених примерака. Било је изложено: бикова 74, јуница 47, пастува 8, омица 13, нераста 24, 35 стабала живине и 7 практично и јевтино подигнутих кокошарника.

Водоосвећење и свечано отварање изложбе извршено је у 9 часова. Пре отварања изложбе госте и излагаче поздравио је секретар Подружине г. Влада Лапчевић, учитељ, који је у свом поучном и врло лепом и пригодном говору изнео значај ове изложбе и потребу стручног просвећивања пољопривредника. После говора г. Лапчевића ја сам у име Српског пољопривредног друштва поздравио излагаче и госте, изнео у неколико важност сточарства као пољопривредне гране и захвалио се управи Подружине и њеним члановима за уложени

труд и жртве за припређивање изложбе. После мене говорио је изасланик Кр. банске управе, инж. агроном г. Мита Петровић, управник Пољопривредне станице и претседник наше Подружине у Крушевцу, који је својим врло убедљивим, лепим и поучним говором похвалио рад Подружине у Рибнику и препоручио пољопривредницима удруживање и земљорадничке задруге и пољопривредна друштва, да би удружени лакше подлели све тешкоће са којима имају да се боре, а нарочито последице данашње економске кризе и депресије. За овим је срески Начелник у Трстенику као претставник власти кратким, али лепим говором одао признање иницијаторима и излагачима за припређивање ове изложбе, која казује шта марљивост и труд могу да ураде на добро народа и државе.

После изређаних говора ја сам као претставник Друштва огласио изложбу отвореном, умолио госте и посетиоце да је разгледају, а оцењивачки суд да изложене примерке и предмете прегледа, оцени и награде одреди.

Поред осталих многобројних гостију и посетилаца, изложбу су посетили и г. г. Крстић, начелник Управног оделења Министарства унутрашњих послова и Ђерасимовић инспектор из Крушевца.

Оцењивачки суд сачињавали су г. г. Милан Дуњић, начелник Министарства пољопривреде у пензији, инж. агр. Мита Петровић, управник Пољопривредне станице у Крушевцу, Вучко Величковић, пољопривредник из Јасиковице, Милан Бинић пољопривредник из Оџака и ја. Рад оцењивачког суда трајао је све до 14 часова, када се отпочело издавање награда, које су до 14 ½ часова све раздате у присуству оцењивачког суда, подружинске управе и већег броја излагача.

Награђено је 58 излагача са наградама у новцу и 29 са похвалницама.

Прву награду за бика од 800 динара добио је г. Благоје Дубичанин из Оџака, а другу од 500 дин. г. Сава Думановић из Рибника. Поред ових било је и раздато још 9 награда у укупном износу од 1000 динара. За јунице прву награду од 800 добио је г. Душан Стевановић из Омашнице, а другу од 500 г. Милан Дуњић из Стопање. Поред ових било је и за јунице још 9 награда у износу од 1000 динара.

За пастуве прву награду од 600 динара добио је г. Тома Рашковић из Почековине, а другу од 400 дин. г. Радош Раденковић из Г. Рибника. За омице прву награду од 600 дин. добио је г. Душан Радивојевић из Г. Рибника, а другу од 400 г. Милан Авдрић из Омашнице. Поред ових раздато је за пастуве још 4 награде у износу 500, а за омице још 4 награде у износу 600 динара.

За нерасте прву награду од 300 динара добио је г. Вуле Ђокић из Г. Рибника, а другу од 200 г. Василије Николић из Д. Рибника, а раздато је још 7 награда у износу од 500 дин.

За живину-кокошке прву награду од 200 динара добио је г. Љубиша Милић, а другу од 150 дин. г. Милан Дуњић оба из Стопање, а поред ових раздато је још 7 награда у износу од 450 динара.

За практично и јевтино подигнуте кокошарнике, прву награду од 200 динара добио је г. Јован Арсић, а другу од 150 дин. г. Добросав Рашковић оба из Почековине. Раздате су још 4 награде у износу од 200 динара.

За приређивање ове изложбе, али искључиво за награде излагачима, Подружина је на име помоћи добила од Краљевске Банске управе 5000, од Српског пољопривредног друштва 3000 и од г Рашковића, управника Дворске економије 100 динара. Поред ових помоћи Подружина је од својих средстава за награде и режиске трошкове утрошила преко 4000 динара.

После завршене изложбе и раздавања награда, посетиоцима и гостима са стране и изасланицима приређен је банкет у рибничкој школи.

Труд и рад управе Пољопривредне подружине у Рибнику и њених вредних чланова за сваку је похвалу, јер је ова изложба по објективном суду и оцени свих посетилаца и гостију, потпуно успела.

Бор. Љ. Нешић,
инспектор за Подружине.

Књижевни прикази.

Ценовник воћних, лозних и др. производа из расадника и установа Дринске бановине.

Пољопривредно одељење Дринске бановине на чијем челу стоји начелник г. Бора Станисављевић, наш признати пољопривредни стручњак, — у згодан час пружа нашим пољопривредницима — воћарима у Дринској бановини, која има веома повољних услова за воћарство, Ценовник воћних, лозних и других производа из бановинских и њних расадника и пољопривредних установа Дринске бановине.

У Ценовнику су означени услови за издавање и продају расадничких производа; цене воћних садница, воћних младица (дивљачица), лозе, украсног дрвећа и др. производа у бановинским, среским и другим воћним расадницима и пољопривредним установама.

Из прегледа продаје воћних садница видимо да у Бановини има: 3 бановинска воћна расадника: у Чачку, Горажду и Бељини; 19 бановинских срески воћних расадника: у Бајиној башти, Чачку, Прељини, Шапцу, Ужицу, Љубовији, Обреновцу, Каменици, Чајетини, Зворнику, Гучи, Ариљу, Косјерићу, Владимирцима, Крупњу, Лозници, Мионици, Пожези и Ивањици; један срески воћни расадник у Вишеграду, у Средњој пољопривредној школи у Ваљеву и бановинској нижој пољопривредној школи у Бутмиру — Илици (код Сарајева).

У сваком расаднику, односно установи, означено је које су сорте заступљене од: јабука, крушака, бресака, шљива, трешања, дуња, и то како домаће тако и стране сорте. Све су те сорте лепо описане. На крају ценовника унета је практична поука о сађењу и гајењу воћака.

Ова веома корисна књижица се ценовником и ако има свега 25 страна, можемо рећи да обухвата све што је главно за пољопривредника — воћара, јер у њој је написано, описано и предочено све што један угледан домаћин — воћар треба да зна. Зато ово књижицу топло препоручујемо читаоцима Тежаковим.

М.

Кратке пољопр. поуке и вести.

— Цена сену је врло добра од 0.80 — 1 динар килограм. Значи да је ливада у овој години најрентабилнија и поред тога што цена стоци пада. А наш сељак претвара и последњу ливаду у мршаву ораницу.

— Новоподигнути шљиваци по чл. 11 Закона о непосредним порезима ослобођавају се 6 година од пореза. Пошто се после појаве штитасте ваши нагло саде млади шљиваци а стари крче, воћари треба ову олакшицу, коју им држава пружа, да искористе. За упутства треба се обратити срескоме економу.

— Преко зиме, када пољопривредник нема великог посла, треба да изнурене воћњаке најубри добро згорелим стајским ђубретом. Земљу око воћке одгрнути и сипати 10 — 20 килограма ђубрета, затим одгрнуту земљу поново вратити на своје место. Оваквим ђубрењем постижемо два циља: прво воћки пружимо обилну храну, а друго, очувамо влагу и спречимо испарење за време суше преко лета.

Цена пољопривредних производа, на дан 11. јануара 1932. г.

Пшеница

Тиса I до Бачког Градишта, 80,1% шлеп	180—250
Тиса II Жабаљ—Тител, 80, 1% шлеп	178—248
Бегеј, 80,2% шлеп	177—247
Банат, 79, 2% „	175—245
Бачка, 79, 2% „	174—244
Канал Тиса са Кулом, 80, 2%	177—247
Канал Дунав са Црвенком, 79, 2%	173—243
Србија Дунав, 77, 3%	170—240
Срем, 78, 2% „	170—240
Сава—Србија и Босна, 77,3% шлеп	169—239
Бачка горња, 80,1% вагон	175—245
„ доња и Сомбор, 79,2% вагон	170—240
Банат, 79, 2% вагон	170—240
Гл. пруга Србије до Ћуприје, 77,3% вагон	165—235
Гл. пруга Србије од Параћина на југ, 77,3% вагон	165—235
Куманово, 77, 3% вагон	165—235
Косово, 75, 4% „	165—235
Срем, Славонија и Хрватска, 78,2% вагон	165—235

Кукуруз

Бегеј, сушен, промпт	73— 78
Дунав Банат „	73— 78
Сава	58— 61
Гл. пруга српјанска	92—98
Банат, бели сушен, пар. Вршац	66—70
Сремски сушен	73—76
Банат. утов. стар. Вршац, сушен	72—75
Бачка	62—66
Срем. пар. Инђија, повр.	64—66

Овас

Српски, пар. Београд	140—143
Бачки, „	142—147
Сремски, „ лађа	140—145
Македон. Косов. „	120—130
Узана пруга	125—130
Сремски, босански	125—130

Јечам

Барањски, 65/66	170—190
Македонски	110—120
Главна пруга	115—130

Пасуљ

Србијански, 2—3% са врећама	170—180
Хрватске станице 2%	170—180
Сремски 2% са врећама, Сава	180—190
Бачки 2%, шлеп Дунав, са врећама	180—190

Суве шљиве

Обична гарнитура	390—400
95/100	340—350
110/120	290—295

Ораси

Узанс србијански, у џаковима пак. по 50 кгр.	290—320
Узанс босански	270—300
„ дрински	260—290

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—7.50
„ средње	6—7
„ лаке	5—6
Волови I кл.	6—6·50
„ II	5—5·75
„ III	4—4·75
Маст	10—11
Сланина	9—10
Живина	9—10
Јаја	60—70

Разно

Кромпир	100—110
Црни лук	250—310
Мек. вагон Београд, са врећ.	90—100
Сено „	85—95
Рашна шпица	215—216

Записници.

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

51. седнице, држане 16. децембра 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Белобрк, Н. Петровић, Т. Владисављевић, А. Рашковић, Др. М. Градојевић, Милош Николић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 845) Прочитан је и усвојен записник 50. седнице Управног одбора.

II 847) Примљен је знању записник 50 седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 604 и 609. По предлогу бр. 602 да се понуди 500.— дин., а предлог бр. 603 да се одбије пошто се нема буџетске могућности.

III Прочитан је записник 50 седнице финансијског одбора, па је одлучено:

847) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000.— динара.

848) Да се не може дати помоћ по тражењима бр. 10173 и 10262, пошто се нема могућности.

849) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 368.

850) Да се у чл. 9. ст. 3., чл. 10. ст. 2, и чл. 12 ст. 3. правилника о службеницима унесе допуна, да службеници имају право на улог који Друштво улаже на њихове личне књижице само у случају, ако служе непрекидно најмање пет година.

851) Да се од 1. јануара 1932. г. смање следећи лични издаци овако: дневнице на путовања чланова управног и надзорног одбора, од 160.— на 140.— дин., дневнице чланова специјалних одбора и чланова надзорног одбора из места, од 100.— на 80.— динара и принадлежности службеника за 5% од бруто износа.

IV Прочитан је записник 50. седнице набављачког одбора па је одлучено:

852) Да се Банској управи на Цетињу, понуде тријери, по њеном тражењу.

853) Да се необвезно извести фабрика „Зорка“ да ће Друштву требати 10—12 вагона плавог камена. У исто време да се траже понуде од ње и других фабрика.

854) Да магационер употреби неколико надничара за сређивање магацина, ради лакшег инвентарисања.

855) Да се пита Верморел, зашто нуди прскалице скупље од свога заступника и да му се скрене пажња, да ће Друштво да потражи другу фабрику. Засада поручити преко заступника 400 ком.

V Прочитан је записник 50 седнице програмског одбора, па је одлучио:

856) Да се одбије молба бр. 10218, пошто се књиге растурају само преко Пољопр. књижница и читаоница.

857) Да се усваја маршрута за пут Инспектора, у циљу прегледа рада код Подружина и наплате дуговања.

858) Да се штампају рачунске књиге за Подружине по предлогу бр. 171.

Саопштења и предлози.

VI 859) Г. Др. Т. Митровић реферише, да је ишао у Смедерево у радионицу вагона, и споразумео се о уређењу друштвеног вагона за покретну пољопр. изложбу и школу. Одбор прима знању.

860) Претседник саопштава да је преминуо Милован Гавриловић, пуковник у пензији, редован члан Друштва и оснивач и претседник Подружине у Белановици. Одбор прима знању и одаје пошту умрломе устајањем са: Бог да му душу прости !

Са овим је седница закључена.

ЗА МАСАЖЕ

код прехлада, тромог кола̂ња крви, а нарочито код реуматичних болова, узима се најбоље као поуздано кућно средство Фелеров миомирисни Елзафлуид. Покусна флаша 6 Дин., двострука флаша 9 Дин. посвуда. Поштом 9 покусних или 6 двоструких или 2 велике специјалне флаше без даљних трошкова 62 Дин. код апотекара Еуген В. Фелер, Стубица Доња, Елсатрг 366. Савска Бановина.

Штампарија „СКЕРЛИЋ" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Универзитетска библиотека Београд
/бесплатно/

Ослобођено Поштарине
Решење Мин. Поште и Тел. бр. 17306|24 год.

Бр. 4. Београд, 15. ФЕБРУАРА 1932. год. Год. 59.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Позив.

На 58. редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва, који ће се држати на основи чл. 40—43 друштвених правила, 27 марта 1932 године у друштвеном дому у Београду, са овим дневним редом:

1) Претседник или његов заменик отвара збор у 9 часова;

2) Подноси се извештај о раду друштвене Управе, годишњи рачун о приходу и расходу, извештај о стању целокупне друштвене имовине и извештај Надзорног одбора;

3) Подноси се на одобрење буџет прихода и расхода за текућу годину, која почиње 1 јануара;

4) Решава се о куповини и продаји непокретног имања;

5) Решава се о писменим предлозима друштвене Управе, Подружина и појединих чланова, који су поднесени Управи најмање 15 дана пре збора;

6) Бирају се чланови Управног и Надзорног Одбора;

7) Бирају се почасни и редовни чланови.

Право гласа на збору имају само опуномоћени изасланици Подружина и они редовни чланови, који су у исто време чланови ма које Подружине (чл. 11 правила), што ће доказати чланском картом.

После исцрпљеног дневног реда, односно у 4 часа по подне, реферисаће г. Милан Новаковић, начелник Пољопр. одељења Дунавске бановине „О обавезном осигурању усева и плодова од града у Дунавској бановини".

Сутра дан у 9 часова, показиваће се рад са трифолин машином за чишћење детелинског семена од вилине косице и корова.

Бр. 809 од Српског пољопривредног друштва, 4 фебруара 1932 год. у Београду.

Ратарство.

Сточна храна.

IV

Састојци сточне хране.

Материје које се употребљавају за сточну храну сложене су од више разноврсних хемиских састојака. Постоји о томе читава и врло опсежна наука о којој су написане многе књиге. Имамо о томе и ми добру књигу. *Наука о хранењу корисних домаћих животиња* од дра М. Климер-а, у српском преводу К. Поповића, па ко жели да се с тим предметом врло добро упозна, тај нека прочита ову књигу (може се наручити код Српског пољопривредног друштва, а цена јој је 60 дин.)

Најновије што сваки пољопривредник треба да зна о састојцима сточне хране јесте ово:

1) Главни састојци материја које служе за сточну храну јесу:

а) вода
б) сува материја

Овакву анализу сточне хране може лако да изведе сваки пољопривредник. Нека само накоси нешто зелене траве, на пр. 100 килограма, па је на сунцу осуши. Он ће видети да је трава сушењем постала лакша. Зашто? Зато јер се из ње исушила вода. Из 100 килограма зелене траве добиће отприлике само 30 килограма сена. Но и у овом сену остало је још нешто воде која се из њега може сасушити само вештачким сушењем, а не може на сунцу. У сувоме сену, или у сувоме зрневљу жита и т. д. има још увек око 14 до 16% воде, док је у зеленој трави било и више од 75% воде, а само 25% суве материје.

2) Пољопривредник може да изврши још једну анализу сточне хране: ако је спали и сагори, на пр. ако сагори сено што га је произвео из зелене траве. Шта ће се десити? Сено ће изгорети уз појаву пламена, дима и топлоте, а на згаришту остаће извесна количина пепела. Приликом горења изветриће у облаку водене паре и она вода што се није могла из сена исушити на обичној сунчаној топлоти. Из те просте „анализе" можемо научити да је суви део сточне хране састављен од

а) пепела (соли)
б) сагорљивих делова

Пепео се у науци зове именом *минерални састојци.*

Сагорљиви део хране у науци се зове именом *органски састојци.*

3) Пољопривредник може сточну храну да анализује још и даље. Он то и чини, а ја ћу му овде то само дозвати у памет и потсетити га где и како он то чини.

На пример:

Пољопривредник храни своје свиње кукурузом и ове се од кукуруза врло добро гоје.

Ако он кукурузом храни коње, и ови ће се угојити, и биће врло способни за тежак, али полаган рад, али кукурузом храњени коњи много се зноје и у касу никако не могу издржати као коњи који се хране овсом.

Ако би кукурузом хранили младу прасад, то ће се и ова јако угојити, али ће слабо нарасти. Много боље прасад расту кад се хране мекињама, грашком, бобом, овсом, јечмом, зеленом детелином и травом.

Сваки бољи пољопривредник зна из искутства која је врста сточне хране више подесна за стварање масти, која за месо, млеко, вуну, радну снагу и т. д.

Наука је истражила све ово још тачније, па по науци ми данас можемо тачно да објаснимо зашто је на пример кукуруз одлична храна за животиње које се гоје и које вуку терет; овас за животиње које расту и које трче; мекиње за животиње које се музу, и т. д. — То долази отуда, што у храни у њеном органском делу има разних састојака, које је наука сврстала у две групе, и то:

а) у органске састојке у којима нема азота.

б) у органске састојке у којима има азота.

Све органске састојке изградила је биљка у своме листу из угљена и воде.

Састојци наведени под а) по свом хемиском саставу стварно не садрже ништа друго до ли угљен и воду.

У састојцима под б) осим угљена и воде има још и азота. Ови су састојци по своме хемиском саставу стварно више него они први, и зато су састојци са азотом за извесне потребе телу више вредни од састојака без азота, што ћемо касније још боље научити.

Наука нам је још и даље помогла, па је поближе истражила те органске састојке хране, и нашла међу њима као најважније ове:

а) међу састојцима без азота: *маст, скроб, шећер, целулозу;*

б) међу састојцима са азотом: *беланчевине, амиде, витамине, ферменте;*

Скроб и шећер зове наука једним именом *угљени хидрати.*

Разуме се да осим овде побројаних најважнијих органских састојака у сточној храни има још и много других, но практични пољопривредник не може о свима њима да води рачуна. Ипак у извесним случајевима он

то мора, на пример ако нека храна садржи и *отровних састојака,* као што често пута бива.

Ако сад поновимо што је напред написано о састојцима сточне хране, па покушамо то предочити сликом, то ћемо добити ову прегледну и лако разумљиву слику:

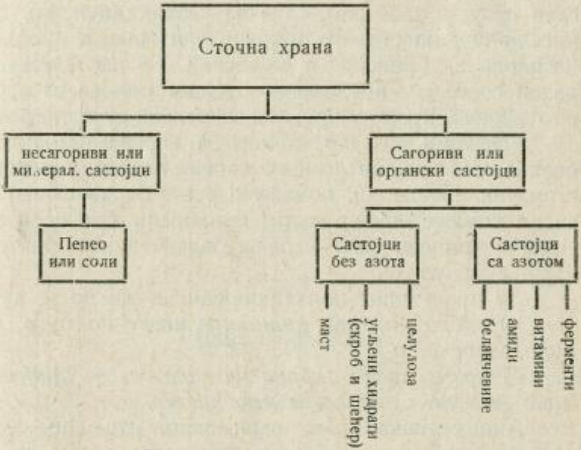

Шта се збива са храном у животињском телу? Храна, коју је животиња појела, подложена је у њеном телу великим променама. Углавном ове се промене одигравају у два чина.

Први чин је *варење хране.*

Други чин јесте *исхрана тела свареном храном* са свима оним појавама које се испољавају и које сачињавају појам живота.

Варење хране обавља се у животињском органу за варење. Оно почиње у устима, наставља се у стомаку, и свршава у цревима. Варење хране врло је сложена хемиско-биолошка радња, чији је крајњи резултат тај, да се из поједене хране један њен део претвори у течност, коју нарочите ресице у цревима упијају и

преносе у крвне жиле; а други део, несварена храна — излази из црева кроз чмар у облику балеге.

За варење хране потребна је знатна количина *радње* (за жвакање и гутање, за ваљање хране у стомаку и помицање хране у цревима). Потребна је надаље и велика количина *сокова за варење,* који имају ту особину да храну хемиски мењају. Сокови за варење ови су: слуз из уста (птиалин), слуз из стомака (пепсин), сôнокисели сок из стомака, и три слузи жљезде гуштераче (амилопсин, трипсин и стеапсин), те напослетку још разни сокови у цревима. — Осим сокова за варање око варења хране у цревима запослене су и *бактерије.*

Углавном дејство сокова за варење и бактерије овакво је: птиалин помаже варење скроба; пепсин и стомачни кисели сок помажу варење беланчевина; стеапсин помаже варење масти; амилопсин помаже варење скроба; трипсин даље варење беланчевина, и бактерије варење целулозе.

За практичног пољопривредника важно је да зна:

а) скоро ниједна храна не може да буде потпуно сварена, и

б) разне врсте хране не варе се све подједнако лако, већ неке лакше, а неке теже.

Ако се нека храна вари лако, мање ће се око тога утрошити рада, и таква ће храна разуме се, бити за животињу хранивија.

Зашто се нека храна вари лакше, а нека теже, то зависи највише од тога *каква је опна* ћелица дотичне хране. Све органске материје (и биљне и животињске) сазидане су од ћелица, као што је на пр. кућа сазидана од камења или цигаља. Свака ћелица може се сматрати као једна кесица, споља обложена опном, и испуњена ћеличним соком и језгром. У младе биљке и животиње ћеличне опне врло су танке, а ћелице пуне сока. У старе биљке и животиње ћеличне опне су задебљане и здрвењене, дакле тврде, а сок је засушио. Најбоље можемо то да разликујемо ако једемо месо од прасета и од старога вепра; а наша стока ако једе отаву и ако једе житну сламу. Ћеличне опне у младе

траве танке су, па сокови варења лако кроз њих пробијају да растопе у ћелицама корисне састојке хране; напротив ћеличне опне у оматорелој храни дебеле су, дрвене и тврде, па сокови за варење из таквих ћелица тешко извлаче храниве састојке, т. ј. варење је тешко и непотпуно. Тако се ето догађа да нека врста оматореле сточне хране по хемискоj анализи показује велику количину беланчевина или скроба, али та велика количина је за животињу ипак од слабе користи, јер животиња више снаге мора да утроши па да овакву оматорелу сточну храну свари, него што снаге она из ове сварене хране може да произведе. Нарочито вреди ово за храниви састојак *целулозу* (од целулозе и јесу изграђене ћеличне опне), од које стока, и ако је свари има мале практичне користи.

(Наставиће се)

К. Поповић.

Овас или зоб.

Овас спада међу најстараје сточне усеве и заједно са јечмом рачуна се у пролећне усеве, који су најраспрострањенији. Изгледа као да нема ниједног другог стрног усева, који тако рећи без икакве бриге може да успева, као што је овас. Кад је земља већ и сувише исцрпљена (изнурена) тако, да други усеви не могу више да успевају, овас на њој још прилично успева. И онда се често чују тужбе како и овас хоће да омане, како исцрпљује земљу и како је закоровљава. Наравно, мора да омане кад се сеје у исцрпљену земљу, али ако се посеје у добру земљу, онда ће да буде као и јечам, па још и бољи.

Овас је најбоља храна за стоку, а нарочито за *коње*. Од њега се прави и прекрупа, а у време нужде и невоље, нарочито по планинским и сиромашнијим пределима, пече се од овсена брашна хлеб, па се напослетку још употребљава место јечма и при кувању пива.

Раније је овас између свију пролећних усева, т. ј. стрних имао најмању цену, али данас, по каткад има већу цену и од јечма, пошто је његова потрошња по гарнизонима за исхрану коња већа од јечма.

Између свију пролећних усева он може најбоље да издржи и сувишну сушу, а и мало више влаге.

Као што напред рекох, овас је добра храна за коње и за другу стоку, а успева и на таквој земљи, на којој јечам више не може, то је онда јасно, да је он земљораднику веома значајан усев. Успева и на хладнијој земљи, и на пескуши која није сасвим сува, а задовољан је и са таквом земљом на којој други стрни усеви не могу да успевају. Али само се од себе разуме, да је много пробитачније сејати га на доброј него на лошој земљи. На доброј земљи бива веома много снажан. Стога га ваља и сејати на добре и јаче земље. Одлично успева на крчевинама, после детелине, луцерке, окопавина, на исушеним мочварима, и подноси сваку врсту ђубрета, премда се непосредно за њега ретко кад ђубри. У трећањеју сеје се после озимице на оним земљама на којима јечам не може да успева, а после њега земља се обично угари, или се сеје кукуруз.

Овас се сеје гушће него други пролећни усеви зато што се он не бокори тако јако и дошније клија од других усева. Њега ваља дошније посејати зато што му је за клијање потребно мало више влаге него другим усевима. Обично се сеје у фебруару и марту. Овас клија после 8 дана, а треба га посејати у дубини 2—6 см. По гдекоја врста овса страда од пролећних мразева зато што је осетљивији. Такве сорте овса треба сејати у априлу, а не сувише рано.

Обичан овас приспева веома неједнако, а жање се у августу месецу, али увек је пробитачније предузети жетву раније, јер му зрно врло лако испада из класја. Ако је већи део зрна узрео, онда га ваља одмах жети, не чекајући ни потпуно дозревање осталог зрна. Зрно које прво узре бива најбоље. Пошто се пожање може се одмах повезати ако није влажан и трављив и онда се снопови дену у крстине, или се, ако је влажан, остави

да прележи у редовима-руковетима, па ако је потреба онда се једанпут преврне, па се тек после везује у снопове.

На један хектар иде семена из руке 150—200, а сејалицом 100—150 кгр. Од сетве до жетве треба му 105—155 дана. Са 1 хек. добија се зрна 1500—3500 кгр., а сламе око 2400—4000 кгр. Слама је врло добра за исхрану стоке, јер је стока радо једе, а и доста је хранива.

К. Ивковић.

Поврће у народној исхрани.

Храна коју свакодневно узимамо у ма коме облику има за циљ да човечији организам јача, одржава и надокнађује губитке које настају услед рада или растења. Храна сагоревањем служи и за одржање нормалне топлоте човечијег организма. Произведена топлота се изражава у калоријама.

Калорија је јединица за мереље топлоте добивена сагоревањем. Једна калорија је сила која загрева за један степен топлоте килограм воде. Килограм ћумура, при сагоревању, у стању је да произведе 7—8 хиљаде калорија. Свака храна: хлеб, месо или поврће у стању су да у човечијем организму сагоревањем произведу известан број калорија.

Научници су опитима дошли до закључка да једном средње развијеном човеку треба око 2.800 калорија за 24 часа, да би одржао свој организам у добром стању, а да не изгуби у тежини. Ако храна коју узимамо није у стању да произведе овај број калорија, човек почиње нагло да мршави. Али ако напротив производи већи број калорија, нагомилава се у организму резерва, која се назива гојењем. Ово већ залази у област медицине, те о томе није потребно даље објашњење.

И ако вегетаријанци (људи који не једу месо) доказују да се без меса може живети, ипак се потрошња

меса, наравно у ограниченој мери, непрестано повећава. Нарочито је запажено да месо одлично дела код особа које много умно или физички раде. Употреба меса за исхрану изгледа апсолутно потребна. Напротив ове теорије има народа који у веома малој количини троше месо (Јапан и Кина).

Од свих материја које човек узима за храну, најче су: маст, масло и зејтин.

Зрна појединих махунарки имају велику храниву вредност: сочиво производи 3.374 калорија по килограму, зрео пасуљ 3.444, грашак 3.422. Међутим најбоље говеђе месо производи само 1.600 калорија по килограму. Због тога и јесте велика срећа што наш народ троши много пасуља, који се одавно сматра као народно јело, док је употреба меса врло мала, нарочито код сиромашнијег сталежа на селу, који је из дана у дан све многобројни.

Лиснато и главичасто поврће: купус, салата, спанаћ, шаргарепа, лук и др. дају слабију храну. Свако кило не производи више од 2—3 стотине калорија или 7—8 пута мање од пасуља. Што би значило да би један човек требао да потроши 8—10 килограма овога зеленила дневно за одржање свог организма. Али с обзиром на запремину, немогућа је употреба искључиво овога поврћа. Док је ово поврће сиромашно као храна, дотле је оно богато у витаминима, о којима медицина у последње време много говори. Ови су витамини потребни нарочито за децу да би се боље развијала и брже расла. Даље, ово поврће даје организму потребне минералне соли. Из свега овога да се закључити, да је човеку потребна свакодневна употреба поврћа у његовој исхрани. Употребом поврћа спречава се склероза, тако честа код особа које троше веће количине меса. И скорбут се отклања честом употребом разновсног поврћа. Разне зелени и салате служе као одлично средство за правилно функционисање стомака и црева.

Употреба поврћа у исхрани код варошког света је врло велика, чему иду у прилог ниска цена и на-

вика. Овоме су много допринели и баштовани, који су се настанили око сваке вароши, где производе огромне количине поврћа свију врста. Једино им се може приговорити да мало производе: шпарглу, целер, артичоку и печурке, јер ове врсте поврћа спадају у ред првокласне хране.

Напротив, производња и употреба поврћа на селу је врло ограничена. Од многобројних врста само је продрло ово: купус, паприка, патлиџан, лук и кромпир. И ово поврће не производи свако газдинство, већ само они који се сматрају напреднијим. Пасуљ нећу помињати, јер се он свуда гаји, али као што смо напред рекли ова биљка замењује месо, те производњу истог треба још јаче развити уношењем бољих сората у којима ми оскудевамо. Има пак крајева у нашој земљи који знају само за раштан (лиснати купус) и кромпир, а то је велика штета.

За гајење поврћа нису потребне велике површине земље. Неколико ари (10—15) су довољни да снабдевају преко целе године породицу од 5–6 чланова.

Рад у повртњаку и ако разноврсан, ипак није тако тежак. Семенарске радње: Тиме Владисављевића и Тодора Мраовића, тако познате нашим пољопривредницима, издају сваке године каталоге — ценовнике, које бесплатно разашиљу. У овим ценовницима за сваку врсту поврћа написано је укратко како се гаји. На кесицама, у којима се семе разашиље, такође стоји кратко упутство како се поврће треба сејати и даље неговати. Вредно је још напоменути да је г. Т. Владисављевић издао врло опширну књигу „Поврће и његово гајење“ која ће свакоме ко се буде интересовао за гајење поврћа пружити потребна упутства.

Миливоје Н. Лолић,
срески пољоприв. референт.

Градинарство.

Пикирање расада и пресађивање на стално место.

Прво пресађивање младих биљака, произведених из семена назива се *пикирање*. Ово пикирање (пресађивање) биљака

врши се ради тога, да би се коренов систем младих биљака што боље развио, услед чега биљке постају чврсте и здраве. То се постиже уклањањем једнога дела сржне жиле приликом пресађивања и сађењем нешто мало дубље но што је биљка дотле била, да се убрза развиће бочних жила и на корену и на даљем делу стабла (врату корена). Затим, пикирање има задатак да биљке добију већи простор за своје развиће, богатију средину у хранивим материјама и већи приступ ваздуха и светлости. Ако се биљке не пикирају, корен иде дубоко у земљу и нису добре за пресађивање на отвореном месту.

За пикирање биљака у топлим лејама бира се сунчан дан и са топлотом, која не сме бити нижа од 2—4° Ц. изнад нуле. Рамови на топлим лејама подижу се онолико, колико је потребно за правилан рад, и то са стране одакле не дува ветар, а са оне стране одакле дува ветар заштити се леја. Преко леје постави се даска на коју се наслања радник при раду у леји. Пикирање је рад лак и изводи се овако: биљке се ваде из земље помоћу дрвене садиљке десном руком, а левом се придржава. Вађењем из земље одваја се свака биљка и труди се да се на њеном корену и жилама сачува што више земље. Извађене биљке смештају се у сандуче и преносе се на место где треба да се пикирају. Вади се што мање биљака, т.ј. онолико колико се може што пре пикирати. Сад се садиљком, која се држи у десној руци, прави рупа, левом се руком спусти садница у рупу, пошто се претходно откине (уклони) један део сржне жиле и посади до самог доњег лишћа. Затим се опет садиљком с једне стране и руком с друге стране земља притисне уз посађену биљку и добро учврсти. За пикирање се не мора употребити баш дрвена садиљка. Рупа се може правити кажипрстом десне руке, левом се спушта биљка у рупу, а обема рукама притисне земља око биљке да се учврсти. (сл. 16.)

Пре вађења расада за пикирање, расад се залије, да се земља овлажи ради лакшег вађења, а тако исто залије се и земља где се врши пикирање ради лакшег пресађивања.

Растојање пикираних биљака узима се просечно 6—8 см., а за патлиџан, лук и краставце 8—10 см. код првог пикирања.

Кад се заврши пикирање у једном рангу, пикиране биљке се залију добро или се оросе, да се земља што боље слегне уз биљке, па се рамом покрију. За 2—3 дана, док се биљке не укорене, рамови се држе чврсто затворени, а чим се биљке опораве од пресађивања, врши се проветравање леја.

Пикирање раног расада купуса врши се у хладној леји, а позног расада на леји на отвореном пољу, где мора бити земља припремљена.

У погледу времена када треба пикирати, може се рећи ово: што је раније пикирање утолико боље, само ако се има

слободног простора за пикирање и ако време допушта. Прво пикирање корисно је да се изврши онда, када биљке имају

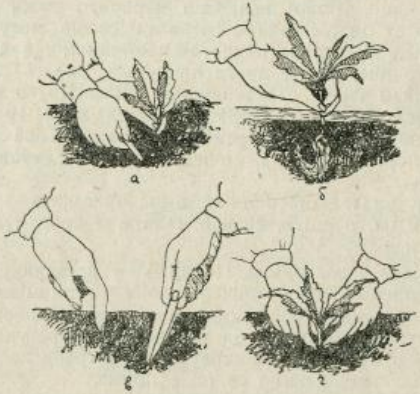

Сл. 16. Пикирање расада: а) вађење биљке; б) неправилно посађена биљка (пикирана), корен не сме бити савијен; в) прављење рупе руком и садиљком; г) притискање земље уз посађену биљку.

2—3 листића и када она два доња листића добију хоризонталан положај. Кад се биљке пикирају у овом стадијуму пораста најкорисније је, јер подносе пикирање без болести и

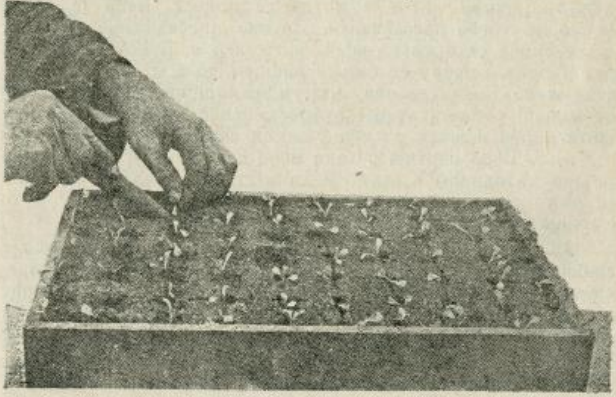

Сл. 17. Овако се пикира расад у сандучићу или топлој леји.

штете. Ово време обично наступа после 3—5—7 дана од ницања. Прво пикирање обично се врши у сандучићима, саксијама или у самој топлој леји. Ово нарочито важи за ситне биљке. Ако су биљке толико ситне да се не могу узимати прстима, онда се узимају пинцетом или танком садиљком. Ако су биљке крупне, или је друго пикирање, онда се може вршити у топлим лејама, расаднику и на лејама. Друго пикирање врши се после 10 дана од првога, а треће после 10—15 дана од другог пикирања. Ово време може да се мења и зависи од брзине пораста биљака, степена развића и слободног места за овај рад.

Између краставаца и диња после пресађивања може се сејати мирођија, першун, спанаћ, салата, и црни лук за продају на зелено.

Пикирање у расаднику. Пикирање у расаднику или у лејама на отвореном пољу врши се као и у топлим лејама, само по могућству када је време облачно или у крајњем случају увече, да сунчани зраци не би увећавали испарење и расад се сушио. Али и код овога пикирања време треба да је топло, јер у хладној земљи расад се теже прима.

И овде је потребно заливање после пикирања и сенчење, нарочито ако је време топло. Сенчење се врши са јужне стране.

Пресађивање на стално место. Кад пикиране биљке одрасту, пресађују се на стално место. И ово пресађивање као и пикирање у расаднику врши се по могућству када је време облачно или увече. Добро је кад се пресађује пред кишу, ако такво време може да се подеси. Када је време хладно не треба пресађивати. За ово пресађивање повађене биљке скупе се у киту, па се кита левом руком ухвати за врат корена, окрену се биљке лишћем доле и посеку се дугачке жиле. Затим се ова кита умочи кореном у припремљени раствор од свежег говеђег ђубрета, глине и воде. Ова смеса штити корен и жиле од суше, а код сађења боље се пријубе уз земљу. Већа партија расада мене се у корпу, чије се дно постави маховином и преноси до места пресађивања Ако расад има дугачко лишће корисно је да се ово скраћује, а то се врши онда када се режу корен и жиле.

За расађивање најбоље је ако се има три човека, ако је велика количина расада. Један узима расад из корпе и предаје другом, који левом руком прима расад, а десном помоћу садиљке прави рупу у коју мене расад, док трећи иде за њима и притиска земљу уз биљку. Сади се дубоко докле је врат корена бео или до доњег лишћа.

И код овог сађења биљака, ако је земља добро припремљена, трошна и ситна, није потребна садиљка за прављење рупа, јер се земља осипа у рупу и боље је да се прави

кажипрстом десне руке, левом се спушта биљка у рупу, а обема рукама притисне се земља око биљке да се учврсти.

Али ако се биљке саде са земљом и рупе морају бити шире, ове се праве нарочитом садиљком или ашовом, или се направи јарак, разместе биљке у њему према потребном растојању, па руком земља нагрне на корен и притисне да се биљке учврсте.

После сађења ваља добро залити. Чак и онда се залива када је земља довољно влажна и ако за време сађења пада киша, јер заливање има задатак да вода приљуби земљу што боље уз биљку.

После заливања добро је да се око биљака поспе ситном сувом земљом ради чувања влаге.

Сенчење је и овде потребно после сађења, нарочито ако је време топло и оно се врши са јужне стране.

Ако је расад висок побијају се притке и веже.

Милорад П. Зечевић.

Биљне болести и штеточине.

Заштита пшенице од главнице (снети) (Tilletia sp.) јечма од покривене гари (Ustilago hordei) и овса од гари (Ustilago avenae).

Одбрана пшенице од главнице претставља један део проблема повећања жетвеног приноса. Главница (снет) је код нас врло распрострањена и наноси осетне губитке култури пшенице. Неких година може уништити већи део жетве (30—40%). Поред тога, од главнице страда и квалитет пшенице, што неповољно утиче на цену овог производа. Са могућношћу преображаја наше ратарске производње у смислу повећања површине зиратног земљишта засејаног пиварским јечмом и овсом, долази до великог практичног значаја и одбрана јечма и овса од гари.

Начин развића пшеничне главнице, покривене гари на јечму и гари на овсу у односу на биљку хранитељку умногом се подудара. Тако најважнији моменат код поменутих болести јесте чињеница, да се код свих трију *зараза преноси* из године у годину *помоћу спора, невидљивих за наше око, које се налазе на самој површини семена пшенице, јечма и овса.* Када посејемо овакво семе, које је на око здраво, али које носи невидљиве споре на својој површини, онда овакво семе нормално клија, ниче и развија се у младе биљчице. Тако заразивши своју хранитељку, поменуте болести се развијају у унутрашњости њезиној и то упоредо са њеним раз-

вићем. Овако нападнуте биљчице ни по чему се не разликују од здравих, незаражених биљчица. Тек пошто житарице класају, болест се може сигурно утврдити. Коначни резултат оболења је тај, што разоравају унутрашњост зрна, претварајући га у црни прах (споре главнице) или претварају у црни прах не само унутрашњост зрна него и целе класке у класу (споре гари на јечму и овсу).

Треба поменути да и споре (црни прах) главнице и гари, које су заостале у земљишту после жетве, могу пренети заразу на здраво, посејано семе. Али ова чињеница не долази у обзир за широку праксу, јер је безначајног карактера. Главни извор заразе претстављају споре на површини семена и овај извор заразе уклонити, значи практично заштитити пшеницу од главнице, а јечам и овас од гари. Још један извор заразе од споредног значаја претстављају *отпаци од вршења жита*, ако их бацимо на ђубриште, па истим ђубримо њиву на кратко време пред сетву и зато и о овом моменту треба водити рачуна у борби противу пшеничне главнице и гари на јечму и овсу.

Што се већа количина спора налази на површини семена, утолико ће и зараза бити већа. Временске прилике (топлота, влажност) играју такође важну улогу као и при развићу свих паразита уопште. Тако пшенична главница напада пшеницу нарочито између 5° и 20° Ц. при којој температури могу клијати споре главнице. Међутим пшеница, хранитељка главнице, може клијати и на нижој температури од 5°Ц. (почев од 3°Ц.) и ако ова температура за време сетве и клијања пшенице потраје неколико недеља, онда споре главнице неће моћи клијати, и појава главнице ће изостати.

Мере борбе. Поред директног сузбијања главнице и гари на јечму и овсу, треба напоменути једну важну чињеницу, наиме, да су разне сорте пшенице различито осетљиве према главници и селекција у том правцу може учинити велике услуге пракси.

Наведене болести, које сваке године у неком крају наше земље смањују жетвене приносе, могу се ефикасно *сузбијати прийремом (дезинфекцијом) семена пред сетву*. За ову сврху пољопривредна пракса познаје много средстава, која имају своје добре и рђаве стране и у погледу ефикасности не показују велике разлике.

Још одавно употребљавају се у пољопривредној пракси средства, која се растворе у води, у одређеној пропорцији, и онда се у овакав раствор потапа семе извесно време и суши за сетву. Класичан претставник ове групе јесте *расйвор йлавог камена* (*бакарног сулфаша.)* Али у задње време, за дезинфекцију пшеничног семена од главнице, са успехом се употребљава т. з. *сува дезинфекција*, која се састоји у томе,

да се семе једноставно запраши неким антикриптогамским средством у виду прашка и одмах је готово за сетву. Ова сува средства потискују из праксе средства за потапање семена пшенице, нарочито на великим имањима, јер необично убрзавају овај посао, и под извесним условима, дају потпуно сигурне резултате.

1. Употреба плавог камена. Најсигурнији и најефикаснији начин припреме семена за сетву јесте *потапање семена* у раствор плавог камена или у раствор неког другог ефикасног средства. При употреби плавог камена поступа се на следећи начин: спремити 0,5 % раствор плавог камена (½ кгр. плавог камена на 100 литара воде и у тај раствор потопити семе за сетву тако да раствор буде над семеном. Затим се усуто семе добро промеша, и сплаве се сва зрна и остала нечистоћа, која исплива на површину. Кад је прошло ½ сата, семе се вади или се раствор оточи, и онда се семе мало просуши неколико минута. Затим се запраши кречним прахом и непрестано се меша и преврће док се не добије сасвим суво семе. Само добро осушено семе може се сејати. Овај начин спремања семена за сетву даје најбоље резултате, и не сме се пропустити кад је жито јако заражено. Али зато захтева много времена.

Кад је жито мање заражено може се успешно применити *метод квашења семена пред сетву.* Семе се метне на чисто место и са малом количином 0,5% раствора плавог камена или неког другог ефикасног средства полије и меша енергично док се целокупна маса семена што боље не овлажи. Што је мешање боље и дуже, успех је сигурнији. Потребно је и овде (код употребе плавог камена) накнадно запрашивање са кречним прахом.

Иако је антикриптогамска вредност плавог камена апсолутно утврђена дугогодишњом употребом овога сретства, ипак треба водити рачуна о томе, да плави камен неповољно утиче на енергију клијања и на клијавост уопште. Ово штетно дејство плавог камена нарочито долази до изражаја код семена оштећеног при вршидби. Кроз повреде на зрну раствор плавог камена продире у његову унутрашњост и врши штетно дејство на саму клицу (ембрио) зрна. Али ова рђава страна плавог камена може знатно да се ублажи накнадним запрашивањем дезинфицираног семена кречним прахом.

2. Употреба формола. Ово средство је заменило плави камен у неким земљама, а особито је *подесно за припрему семена јечма и овса.* Паре формола продиру између плевица и зрна, где могу бити нагомилане споре од покривене гари на јечму и гари на овсу, док разни други раствори тешко тамо продиру. Формол је снажан и енергичан антисептик, који налази разнолику и широку примену. У трговини

долази под именом формалина, безбојне течности (40% раствор гасовитог формалдехида). Припрема семена формалином је врло једноставна и проста: на 100 литара воде успе се 250 грама (четврт литра) формалина и тако се добије 0·25% раствор, у који се потапа семе и држи потопљено 10—15 минута. После назначеног времена семе се извади или се раствор оточи, и семе метне на гомилу и још влажно покрије једним платном, ћирадом, за време од 3—4 сата, да би се избегло испаравање формалдехида. Припрема семена је врло проста, и под извесним условима (тачно придржавање јачине и времена потапања, затим временске прилике) даје врло добре резултате. Незгода је што не оставља траг на обрађеном семену, јер брзо испари и понекад може да утиче неповољо на клијавост. Зато треба сејати одмах после дезинфекције.

3. Употреба нових средстава. Успулун, гермизан, тилантин и т. д) у новије време производи хемијска индустрија извесна нова средства (већином живина органска једињења), која имају то преимућство над плавим каменом, што никако не утичу штетно на клијавост семена, а у погледу дезинфекционе моћи, иако нешто заостају за плавим каменом, дају ипак за праксу задовољавајуће резултате. У неким земљама ушла су у широку пољопривредну праксу на место плавог камена (Немачка, Северна Америка и др.) Употребљавају се потпуно на исти начин као и плави камен т. ј. у воденом раствору, јачине 0,25—0,3% (250 до 300 грама на 100 лит. воде.) Семе се држи у овом раствору ½ сата.

4. Припрема пшеничног семена за сетву сувим путем т. ј. простим запрашивањем семена. Али овај се начин припреме може употребити само за пшенично семе и то не у свима случајевима него само кад је пшеница само слабо заражена главницом. Та средства су: порзол, успулун универзал, тилантин, сересан, абавит и т. д. Примена је врло једноставна и брза: узме се 200—300 грама једног од поменутих средстава на 100 кгр. пшенице и то се добро измеша у каквом затвореном суду тако, да свако зрно буде што боље покривено прашком дотичног средства. Мање количине семена за сетву могу се измешати са средством у неком џаку или на гомили. Што се енергичније меша и дуже (обично око четврт сата) то се постиже бољи резултат.

Ing. Лука Крстинић.

Сточарство.

О избору свиња за приплод.

Код већине наших сточара укорењена је, на жалост, навика, да се избору грла за приплод не поклања готово

никаква или бар недовољна пажња. Сматра се наиме, да је свеједно, да ли ће се употребити ово или оно грло за приплод. Неразумљиво је донекле такво мишљење већине наших сточара, кад је позната чињеница, да бар неки од њих обраћају прилично велику пажњу при избору семена разних житарица, при избору воћке са које узимају калемграничице за калемљење. Они знају да ће од квалитета семена увелико зависити жетва, да ће од вредности воћке, са које су узели калемграничице, зависити вредност воћке, коју калеме, или на жалост још увек слабо или готово никако не знају, да ће њихов успех у сточарству зависити увелико од избора грла за приплод.

Док се у говедарству у последње време почела обраћати бар извесна пажња избору бикова и крава за приплод, дотле се у свињарству избору нерастова и крмача за приплод још увек не обраћа готово никаква пажња.

У већини случ јева купују се грла за приплод на сточним тржиштима, од сасвим непознатог продавца, не испитујући порекло таквих грла, нити пак њихову ваљаност за приплод. Последице оваквог рада су те, да се таква грла најчешће и поред најбоље неге и исхране не могу употребити за приплод, услед разних мана, које таква грла у већини случајева имају. Те мане су: тешко или никако оплођење, побацивање прасади, једење младих прасади, слаба млечност, касно стасавање за приплод, слаба плодност, споро растење, рђаво искоришћавање хране и т. д.

Ко од сточара жели имати стварне користи од држања свиња, мора при избору грла за приплод обратити особиту пажњу. Пре свега грла за приплод треба куповати само од већ познатих одгајивача свиња, у које смо сигурни, да нас неће преварити и дати нам лажне податке о тим грлима. При куповини оваких грла треба пре свега обратити пажњу на њихово здравствено стање и порекло. Треба мало погледати родитеље дотичних грла. Уверити се у њихову расну чистоту, плодност, стасност (доба стасавања за приплод), брзину и величину пораста, број сиса; млечност, која се огледа у тежини прасади, за време док се хране само млеком мајке; могућност брзог гојења у вези са искоришћавањем хране; правилност облика тела. Треба обратити особиту пажњу на то, да грла за приплод немају какве рђаве навике, као што су једење прасади, клање са осталим свињама и т. д.

Врло важно је, ако не и најважније при избору грла за приплод обратити пажњу на здравствено стање грла, које мислимо употребити за приплод. *Здравље је основ свега и само здрава грла могу поред одговарајуће неге и исхране дати одгајивачу жељене користи.* Здравље у вези са општим склопом животиње и њеном отпорношћу према неповољним

условима живота (временским променама, разним болестима, лошијој исхрани и т. д). је извор целокупне продуктивности, односно корисности сваког појединог грла.

Здраво грло одликује се пре свега од болесних живахношћу и добрим апетитом, као и потпуном мирноћом при одмарању и варењу хране.

Најсигурнији су пак знаци, да је неко грло здраво: правилна развијеност тела; чиста, глатка, сијајна и мекана кожа, сјајне чекиње, влажна слузокожа, умерена урањеност ,(грла не смеју никако бити угојена), јасан израз очију, живахан темпераменат и правилно и живахно кретање. Оваква грла не смеју показивати знаке нервозе и претеране живости односно немирности. Наведени фактори су од врло великог значаја при гајењу, свих врста домаћих животиња и од њих ће у главном зависити успех при гајењу свиња.

Поред наведеног треба обратити пажњу на стање у коме се налази грло, које се жели употребити за приплод. Већина наших сточара тражи, да су таква грла што дебља, сматрајући, разуме се, погрешно, да су таква грла најбоља за приплод. Недавно ми је један, који себе сматра напреднијим сточарем, показао своју крмачу јоркширске расе, стару скоро 2 године, жалећи се да никако не тражи нераста. Када сам му одговорио, да је крмача услед претеране угојености изгубила уопште полни нагон и могућност оплођења услед масне дегенерације полних жлезда, он ми је одговорио, да је сматрао да приплодна грла треба да су што дебља. Исти случај је и са приплодним нерастовима, који врло лако услед претеране исхране изгубе моћ скакања и оплођења. Услед тога треба обратити пажњу, да приплодна грла никад не буду сувише храњена, нити да одају и најмањи знак угојености. Разумљиво је, да приплодна грла не смеју бити претерано мршава, но ипак је боље да су нашто мршавија него угојена, јер се мршава грла бољом исхраном могу поправити и одлично послужити за приплод, док се угојена грла не могу ни у ком случају више употребити за приплод.

Важно је, даље, обратити пажњу и на број сиса код приплодних грла. Уколико је овај већи, утолико је и плодност таквих грла већа. Нормалан број сиса код крмаче је 12. Сисе морају бити здраве и нормално развијено.

На спољашни облик тела приплодних грла треба обратити такође особиту пажњу. Глава треба да је правилно развијена и да је средње величине. Она не сме бити сувише дугачка, кратка ни узана. Врат не сме бити сувише дугачак, ни танак. Труп треба да је дугачак и леђна линија да је права или мало испупчена, а никако угнута, јер су угнута леђа нарочито опасна за крмаче за време бремености, јер услед велике тежине прасади леђа се још више угибају, услед чега

постоји опасност да се кичма јако повије Зато оваква грла са угнутим леђима треба избацивати из запата. Грудни кош мора бити добро развијен, довољно дубок и широк, јер се у њему налазе најглавнији органи (плућа и срце), који морају бити такође добро и правилно развијени, јер је иначе, у противном, немогуће правилно функционисање организма. Сапи да су што шире и дуже. Ноге треба да су правилно развијене. Да нису много дугачке и да су што јаче. Оне не смеју бити искривљене нити унутра, нити упоље, нити пак сувише подвучене. Даље, морају бити тако дуге, да се трбух код супрасних крмача не вуче по земљи.

Поред већ наведеног при избору грла за приплод треба обратити особиту пажњу, да изабрана грла, која ће се парити, нису у крвном сродству. Парење свиња у блиском крвном сродству т. ј. II и III степену сродства (родитељи са децом, браћа са сестрама и родитељи са унучадима међусобно парени) је врло опасно код свих врста домаћих животиња, али ни код једне врсте није тако опасно, као код свиња. Свиње су осетљивије од свих других врста домаћих животиња при парењу у блиском крвном сродству и зато га треба безусловно избегавати. Видео сам пуно запата свиња (шумадинке и мангулице) које су и поред приличне неге и исхране изгледале мизерно. При испитивању узрока увидео сам, да то долази услед парења у блиском крвном сродству. Наши сточари не уобичавају, да нерастове измењују и крв обнављају у својим запатима, већ годинама узимају за приплод нерастове из свог сопственог запата. Последице оваквог рада су појаве дегенерације појединих делова тела. Појава дугачке њушке, дугих ногу, слабих и угнутих леђа, слабе плодности, касног стасавања, честог побацивања прасади и т. д.

Да би се те нежељене појаве избегле, неопходно је потребно вршити измену нераста бар сваке треће године. При тој измени могу велику услугу учинити свињарске, односно сточарске задруге, које воде матичне књиге и добављају са стране добре нерастове за приплод.

Изабрана грла за приплод треба уписати у посебне-матичне књиге, у којима ће свака крмача и нераст имати посебан лист. У ове књиге се уносе обележја сваког појединог грла, његова нумера, ако је има, посебни знаци као боја или друге карактеристичне одлике. У њих се убележавају родитељи сваког грла, дан његовог прасења, дан увођења у књигу, дан оплођења (букарења), дан и број опрашених прасади, њихова тежина после четири недеље (ова служи за утврђивање млечности крмача) дан мерења и тежина грла; код нерастова свака крмача, коју је и кад оплодио, као и број присади од сваког прашења.

При куповини грла за приплод треба захтевати уверење

о пореклу сваког појединог грла. Оваква уверења издаје свињарска, односно сточарска задруга, која води матичне књиге. Разумљиво, да се оваква грла морају боље платити, него она, која немају никаквог уверења о пореклу, но то је свакако много боље, када се узму у обзир сва преимућства тога, него купити нешто јевтиније грла, о чијем пореклу немамо никаквог доказа. Оправданост тога је свакако, после свега изнесеног о избору грла за приплод, довољно јасна.

Ing. agr. **Драг. Николић.**

Воћарство.

Наше воћарство.

Зима је време одмора вредних ратара, прибирање нових снага за нове радове идућег пролећа, лета и јесени. Осим тога је зимско доба и најудесније време за разговоре преко „Тежака" о озбиљним стварима, и за размишљање о прочитаном, па и о размени мишљења о истакнутим питањима, са својим друштвом.

Стога ћу, ево овде истаћи на размишљање једно врло важно воћарско питање, а наиме: *колико треба да подижемо воћњака?*

Но, да бих уваженим „Тежаковим" читаоцима отворио што већу вољу за размишљање о овом важном питању, морам најпре овде да учиним једну напомену.

Знате ли ви, браћо моја, читаоци „Тежака", да је наша драга Отаџбина, наше лепа Југославија, не само лепа и велика, већ да је за воћарство права „обетована земља", благословена од Бога и од природе? Удесније земље за воћарство нема у Европи, а мучно још гдегод и на другом месту у свету. — Није ово само хвалисање празним речима, већ је права истина, основана на стварности.

Ево, помислите само ово: ми у нашој Југославији имамо сва три европска поднебља: јужно-европско, средње-европско и северно-европско. Ниједна друга европска држава нема ове благодати и у оволикој мери као ми. А то нам даје могућности да имамо у својој земљи најразноврснијег воћа, и јужнијег и севернијег, док друге државе немају те могућности. — Осим тога, сва су ова три наша поднебља блага и умерена у сваком погледу, те нису ни сувише топла (као у Грчкој и јужној Италији), нити су сувише хладна (као у Немачкој, Шведској, северној Русији, па чак и у Чешкој). А то је од неизмерне користи за успешно гајење воћарства. Због тога је наше воће и слађе, и укусније, и мирисније а и обојеније, него ли воће северних европских крајева. Али, није наше воће

ни онако сувопарно и преслатко, као грчко и јужноиталијанско, већ је сочно и врло пријатно. Најбољи је за ово пример наше грожђе, које је од Новог Сада на север све кисело, а од Ђевђелије на југ преслатко и сасушено, те иде у трговини као суво грожђе („розине"), док је наше сочно и слатко, да га је милина јести свеже, зато се и продаје на јагму у иностранству. Из овога можете и сами, читаоци, закључити, да се код нас може гајити воће и бољег укуса, и мириса и крупноће и боје, него ли другде, те *да се и наш труд може боље исплаћивати него њихов*, и да ће наше воће моћи и на њиховим трговима наћи бољу проходњу него ли њихово.

Осим свега овога, распоред површине земљишта између брда и долина, између шума и поља, такав је у нашој земљи, да се за воћарство не може пожелети бољи.

Из свега овога излази, да вреди потражити мало зимског времена, да се о свему томе размишља.

А сад; да пређемо на саму ствар.

Последње две три године показало се, да се сејање житарица (пшенице, јечма, овса, ражи, кукуруза) не исплаћују више, као доскора што је било. Из тога је изведен закључак, да треба нашу пољопривреду да преудесимо. И нашло се онда, на основи многих околности, да ће најбоље бити да неки део житарица заменимо воћем, а неки део њива воћњацима. Воће се, заиста, могло последње две три године боље и лакше уновчати од житарица, и у њему нам је било мање такмаца на европским тржиштима, него ли у житарицама. Осим тога увидело се, да и ми морамо прилагођавати и преудешавдти нашу пољопривреду према светским тржиштима.

Ово није дакле непаметно мишљено и смишљено, нити је за одбацивање; али — то морам одмах рећи — само у том случају, *ако се не би претеривало* у овом правцу преудешавања наше пољопривреде.

У овом ће смислу бити и израђен овај чланак: у смислу опомене за времена.

Ја се, наиме, бојим, да у овом пребацивању обраде житарица на воће, не претерамо. А то је баш врло лако могућно, кад се увиди читава опасност од премного житарица. Људи се поплаше, па јурну да се што пре спасавају од опасности. И онда, наравно, најлакше се улети у другу, можда чак и већу опасност.

Исти би био овакав случај и кад би се сувише брзо прелазило од житарица ка воћу. Тада би најлакше могло најзад испасти оно народно: „Што је брзо, то је кусо!"

Ето, из те моје, држим оправдане, бојазни, хоћу овде одмах да истакнем: да *наше преудешавање пољопривреде не сме бити, ни сувише брзо ни сувише обимно, већ умерено и обазриво.*

При размишљању о овом великом и важном предузећу треба вазда имати на уму, да наша жита, на нашој земљи и под нашим небом, никад не оману сасвим, већ увек донесу колико толико плода, те се свет може ипак исхранити. Напротив, са воћњацима није тако. Воћњаци могу тако оманути, да се целе године не добије с њих ни један једини плодић. Сваком су познате пустоши на воћњацима од гусеница, од позних слана („мразева“), или од дуготрајних киша за време цветања воћа.

Осим ових недаћа, познато је и то, да се житарице кад приноси, те се не може беритет продати сав, могу лако сачувати и за више година, без опасности да пропадну. Са воћем је, напротив друкчије. Непродато свеже воће од једне године, тешко се може сачувати за идућу годину, тек као осушено, или прерађено у пекмез, мармаладу, укувано на разне начине, а све са много труда и са много издатака новчаних.

Даље, није тајна ни та могућност код воћа, да воћке не роде по две, три године узастопце, док је то скоро непознато код житарица.

И онда шта следује у таквим случајевима за воћаре, а шта за ратаре?

Из свега овога морају се извести ови закључци:

а) да треба бити врло пажљив и опрезан при пребацивању пољопривреде са житарица на воћарство;

б) да се не смеју при овом пребацивању сасвим напуштати житарице, већ да се мора увек задржати један део њива за жито, — као и обратно;

в) да се најбоље зиратно земљиште, било као њиве или као ливада, не смеју претварати у воћњаке или винограде, већ да се мора задржати за житарице.

Из овога, пак, досадашњега не сме се извести закључак, да треба дићи руке од воћа и воћњака. Не, никако! То би било и велико зло. Ми морамо ићи за временом и с временом. Само бих ја желео, — као што је овде мало пре речено — да тај ход за временом буде извођен опрезно и смишљено, и увек прорачунато унапред. *Ми морамо отсада подизати више воћњака, много више него досада; али не смемо при том претеривати и пренагљивати ни у једном ни у другом правцу.* Нарочито се не сме ниједан земљорадник ослањати само на једну грану пољопривредну: не ни на жито само (као што је често бивало досад), али не ни на воће само (како би могло бити у будућности). —

При подизању нових воћњака, не сме се ништа радити површно и аљкаво, већ све најбоље и најсавршеније. Свак се мора потрудити, те изабрати воће најприкладније за

свој крај и своју земљу, најпаметније га засадити, стабла најбрижљивије одгајивати, плодове најпажљивије убирати, узабране најпажљивије паковати, спаковане плодове најумешније транспортовати.

Све само најбоље урађено даће и најбоље уновчење, те ће се онда постићи и најбоља награда за свој труд.

Иначе полутански обрађено, са надом у неку глупу судбину или слепу срећу, мора дати и резултате и глупе и слепе.

Усудске судбе нема, њу данас стварају сами људи и околности; а срећа се данас више не среће, већ се сустиже и хвата!

Као допуна и заокругљеност свега досадашњега нека буде ово у кратким напоменама: не садити воћке ма где, већ на земљишту подесном за дотичну врсту воћа; не узимати ма које воћке, да је их што више на броју, већ само одабране; не куповати воћне саднице најјевтиније и најлошије нити ма од кога, већ првокласне, најскупље и само из чувених расадника; размеравање земљишта извести према правилима о воћарству, а не према жељи да би стало што више воћака на извесном простору*), одгајивање засађених воћака не треба вршити овлашно, већ својски и с разумевањем; круну („крошњу“) на свакој воћци треба зналачки образовати, а доцније је тако и неговати; брати плодове као што је већ речено, најпажљивије, паковтти их најмарљивије, а превозити их најпоштедније! —

Само тако одлично радећи, моћи ће се и одлично успевати!

проф. **Сретен М. Аџић.**

Оглашујте у „Тежаку“

који се штампа у 10.000 примерака и залази у најнапредније сељачке домове по свима крајевима наше отаџбине.

*) Кад се засаде воћке у троуглима, а не у квадратима, више и станова истом простору, доцније и мање засењавају једна другу, те дају више и бољих плодова.

Цене пољопривредних производа, на дан 8. фебруара 1932. г.

Пшеница

Тиса I до Бачког Градишта, 80,1% шлеп	180—250
Тиса II Жабаљ—Тител, 80, 1% шлеп	178—248
Бегеј, 80,2% шлеп	177—247
Банат, 79, 2% „	175—245
Бачка, 79, 2% „	174—244
Канал Тиса са Кулом, 80, 2%	177—247
Канал Дунав са Црвенком, 79, 2%	173—243
Србија Дунав, 77, 3%	170—240
Срем, 78, 2% „	170—240
Сава—Србија и Босна, 77,3% шлеп	169—239
Бачка горња, 80,1% вагон	175—245
„ доња и Сомбор, 79,2% вагон	170—240
Банат, 79, 2% вагон	170—240
Гл. пруга Србије до Ћуприје, 77,3% вагон	165—235
Гл. пруга Србије од Параћина на југ, 77,3% вагон	165—235
Куманово, 77, 3% вагон	165—235
Косово, 75, 4% „	165—235
Срем, Славонија и Хрватска, 78,2% вагон	165—235

Кукуруз

Бегеј, сушен, промпт	75— 80
Дунав Банат „	76— 80
Банат. бели сушен, пар. Вршац	75—78
Сремски сушен	73—76
Банат. утов. стар. Вршац, сушен	75—78
Бачка	68—71
Срем. пар. Инђија, повр.	68—71

Овас

Српски, пар. Београд	138—140
Бачки, „	140—147
Сремски, „ лађа	140—145
Македон. Косов. „	120—130
Узана пруга	125—130
Сремски, босански	125—130

Јечам

Бараљски, 65/66	170—190
Македонски	110—120
Главна пруга	115—130

Пасуљ

Србијански, 2—3% са вређама	170—180
Хрватске станице 2%	170—180
Сремски 2% са вређама, Сава	180—190
Бачки 2% шлеп Дунав, са вређама	180—190

Суве шљиве

95/100	330—350
110/120	300—315

Ораси

Узанс србијански, у џаковима пак. по 50 кгр.	210—250
Узанс босански	200—240

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—8
„ средње	5.50—6.50
„ лаке	5—6
Волови I кл.	6—6·50
„ II	5—5·75
„ III	4—4·75
Маст	10.50—11.50
Сланина	9—10
Живина	9—10
Јаја	50—60

Разно

Кромпир	100—110
Црни лук	260—330
Мек. вагон Београд, са вреће.	90—100
Сено „	85—95
Рашна шпета	248—251

Записници.

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

52. седнице, држане 23. децембра 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, потпретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, М. Николић, В. Матић, А. Рашковић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Белобрк, Н. Петровић и Др. М. Градојевић и гост г. Макса Николић, редован члан из Београда.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 860) Прочитан је и усвојен записник 51. седнице Управног одбора.

II 861) Примљен је знању записник 51 седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 51 седнице финансијског одбора па је одлучено;

862) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— дин.

863) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 373.

864) Да се упути магационер у Нови Сад, да од Банске Управе подигне кауцију коју је Друштво положило уз понуду за тријере.

865) Да се Удружењу студената агронома из Београда, поклони 10 Календара за 1932. год.

866) Да се замоли Рибничка Подружина, да прими од среског пољопр. реф. из Трстеника 20 кгр. семена луцерке, које није могао да прода.

867) Да се продужи рок за исплату дуга по предлозима бр. 277 и 380, а одбије по предлозима бр. 378 и 379.

IV Прочитан је записник 51. седнице Набављачког одбора, па је одлучено:

868 Да се Зетској бановини пошаље понуда за воћарски алат по њеном тражењу.

869) Да се понуде бр. 10333 и 10398, држе у евиденцији.

870) Да магационер отпутује на Бење и закључи куповину 5000 кгр. натуралног семена црвене детелине, по датом му упутству.

871 Да се по тражењу Вардарске бановине пошаље понуда за тријере.

872) Да се од Кундеа поручи воћарски алат по предлогу бр, 254.

873) Да се набавка ливадских трава изврши по предлогу бр. 255.

V Прочитан је записник 51 седнице програмског одбора: па је одлучено:

874) Да се Подружини у Бабушвици начелно одобри да преда један део имања, па да за добивени новац подигне свој дом на другом делу плаца, ако се са тим сложи годишњи збор и управа се обавеже да ће дом подићи још у току исте године.

875) Да се одговори Подружини у Чачку, да се не може усвојити њен предлог. Награду коју Друштво даје за упис чланова и испуњење обавеза према Друштву, Подружина може да користи по своме нахођењу.

Саопштења и предлози.

VI 876) Прочитано је писмо Маршалата двора Њ. В Краља, по коме по налогу Њ. В. Краља изјављује захвалност на послатој честитци о Крсном имену. Одбор прима знању са Живео Њ. В. Краљ и Његов Дом.

877) По молби ливнице „Балкан" да се испита њена лећна прскалица за воћке и лозу одлучено је, да прскалицу комисијски испитају г. г. Б. Ранковић, Др. М. Градојевић, Н. Петровић и Д Спремић, пошто ливница положи таксу.

878) Ппретседник саопштава, да се споразумео са штампарима о цени за штампање Тежака у 1932. г. и да је најповољније услове дала штампарија „Скерлић" и понудила цену 3600.— дин. Одбор прима знању и одобрава да се штампање Тежака уступи штампарији „Скерлић"

Са овим је седница закључена.

53. седнице држане 30. децембра 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: В. Матић, А. Рашковић, Б. Ранковић, Н. Петровић, С. Ратковић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк, М. Николић, Д. Спремић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић

I 879) Прочитан је и усвојен записник 52. седнице Управног Одбора.

II 880) Примљен је знању записник 52. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 52. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

881) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

882) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 382, а одбије по предлогу бр. 383

883) Да се одобрава Подружини у Кусадку, да чланski улог плати у две рате, т. ј. прву рату у почетку године а другу у месецу априлу.

884) Да се од Подружине у Ћаковици, тражи наплата дуга судским путем.

885) Да се усвајају предлози бр. 386 и 387 о роковима исплате дуговања Подружина у Крњеву и Брестову.

886) Да се по предлогу бр. 388 не могу дати помоћи, пошто се нема могућности.

887) Да се о православној Новој години изда у име напојнице разним разносачима, 200— дин. и 20 Календара за 1932. г.

IV Прочитан је записник 52. седнице набављачког одбора па је одлучено:

888) Да се понуди бр. 10466, набави 300 кгр. багремовог семена.

889) Да се по предлогу бр. 258, набави 3000 кгр. семена црвене детелине и 5000 кгр. сточне репе.

890) Да се по предлогу бр. 259, набаве означени делови за Верморелову прскалицу.

891) Да се по предлогу бр. 260, одбије понуда за семе арпацика.

V Прочитан је записник 52. седнице програмског одбора, па је одлучено:

892) Да о годишњој скупштини Подружине у Чачку, одржи предавање о пољопривредној кризи г. М. Дуњић, редован члан.

Саопштења и предлози

VI 893) По позиву завода за унапређење спољне трговине да се да оглас у Привредном адресару који се припрема за иностранство, одлучено је, да се оглас не даје.

894) Прочитано је писмо г. Н. Петровића, члана Управе, којим се извињава што не може да учествује у одбору за попис имовине, због неодложних приватних послова. Одбор прима знању стим, да се нов члан не одређује, пошто су остала три члана већ при крају посла.

895) По молби ливнице „Балкан“ да јој се поново испита леђна прскалица за лозу и воће, пошто је учинила исправке по примедбама комисије, одлучено је, да прскалицу понова испитају исти чланови комисије, пошто ливница положи таксу.

Са овим је седница закључена.

Покретна пољопривредна изложба и школа.

У броју 2 Тежака за ову годину под горњим насловом обећали смо нашим читаоцима и члановима да их известимо о дану поласка Покретне пољопривредне изложбе и школе из Београда. Сада смо у могућности да то своје обећање испунимо, стављајући до знања свима који се интересују, да ће Покретна пољ. изложба и школа свечано бити отворена у недељу 14. овога месеца, а 17 се креће одређеним правцем — најпре у Јужну Србију, а по том у Северну, свуда где постоји нормални колосек железничког пута.

Изложба је врло лепо уређена, интересантна је и поучна, те исту препоручујемо свима члановима Друштва и Подружина и читаоцима Тежака да је посете.

За пољопривреднике и економски слабије посета и разгледање изложбе је бесплатно.

„Тежак“ излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампана табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 15, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа повољна — по такси. Рачун код Поштанске штедионице 50.350.

ДОБАР ТОАЛЕТНИ САПУН

није онај, који само угодно мирише, него онај, који својим састављима у медицинском смислу чисти и дејствује на кожу. Само овако може бити користан за негу лепоте Феллерови Елзасапун здравља и лепоте баш су зато толико цењени. Пакет са 5 прста сапуна за 52 дин. без поштанских трошкова код апотекара Еуген В. Феллер, Стубица Доња, Елсатрг 366. Савска Бановина.

БОЛЕСНИ НА ПЛУЋИМА!

Већ много хиљада излечених!

Затражите одмах књигу о мојој **новој уметности хранења** која је многе спасила. Она може да се употреби код сваког начина живота те помаже, да се болест брже савлада. Нестаје знојење и кашаљ по ноћи, тежина тела се диже, а постепено окрепљење заустављa болест.

Озбиљне личности

лекарске знаности потврђују, да је моја метода изврсна, те радо допуштају њену употребу. Што пре почнете са мојим начином хранења тим боље је.

Посве бесплатно и просто од поштарине

примићете моју књигу, из које ћете црпити упуте, вредне да их сазнате.

Пишите одмах

доста је и једна дописница на нижу адресу:

Сабирно место поште:

GEORG EULGNER,
Berlin-Neukölln
Ringbahnstrasse 24. Abt 485

Regentin

НОВО ЗВАЊЕ

ЗА ДАМЕ И ГОСПОДУ НАМЕШТАЊЕМ МАШИНЕ ЗА ПЛЕТЕЊЕ У КУЋИ. ГАРАНТИРАНА ЗАРАДА ОД ОКО ДИН. 1.500.— МЕСЕЧНО, ЈЕР МИ КУПУЈЕМО ИЗРАЂЕНЕ СТВАРИ, ПЛАЋАМО НАДНИЦУ ЗА ПЛЕТЕЊЕ И ШАЉЕМО МАТЕРИЈАЛ ЗА ПЛЕТИВО. ПИШИТЕ ЗА БЕСПЛАТНЕ ПРОСПЕКТЕ ЈОШ ДАНАС НА:

Домаћа Плетарска Индустрија, бр. 85
ЈОСИП КАЛЊШ, Марибор, Трубарјева 2

ШТАМПАРИЈА

»СКЕРЛИЋ«

БЕОГРАД
ТЕЛЕФОН 20-732.
Кр. Наталије 12.

Израђује све штампарске послове по најумеренијим ценама. Израда брза и тачна.

ВОЋАРИ!

без добре неге воћака, у коју на првом месту долази прскање, нема добре бербе воћа!

Најбоље је средство за прскање воћака против разних штеточина и болести

Оригинални холандски препарат

КАРБОКРИМП

који са апсолутно сигурним успехом убија штитасте ваши, крваве ваши, лисне ваши, јабукову пипу — цветождере, јаја и ларве разних гусеница, маховину, лишајеве и т. д.

КАРБОКРИМП је од стручњака препоручен као најбољи препарат, те је стога у употреби и најјефтинији.

ВОЋАРИ! сада је најбоље време за прскање воћака Благовремено поручите карбокримп, ако желите да сачувате воћке од сигурне пропасти и да добијете добру берву воћа

ТРАЖИТЕ ЦЕНЕ И УПУТСТВА на АДРЕСУ:

„БИЉАНА“ А. Д.

Телефон 20-380 БЕОГРАД пошт. фах 423.

КАРБОКРИМП се може добити и код:

Српског Пољопривредног Друштва

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
бесплатно/ Београд

Ослобођено Поштарине
Реш. Мин. Поште и Тел. бр. 17306/24 год.

Бр. 5. Београд, 1 МАРТА 1932. год. Год. 59

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Позив.

На 58. редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва, који ће се држати на основи чл. 40—43 друштвених правила, 27 марта 1932 године у друштвеном дому у Београду, са овим дневним редом:

1) Претседник или његов заменик отвара збор у 9 часова;

2) Подноси се извештај о раду друштвене Управе, годишњи рачун о приходу и расходу, извештај о стању целокупне друштвене имовине и извештај Надзорног одбора;

3) Подноси се на одобрење буџет прихода и расхода за текућу годину, која почиње 1 јануара;

4) Решава се о куповини и продаји непокретног имања;

9

5) Решава се о писменим предлозима друштвене Управе, подружина и појединих чланова, који су поднесени Управи најмање 15 дана пре збора;

6) Бирају се чланови Управног и Надзорног Одбора;

7) Бирају се почасни и редовни чланови.

Право гласа на збору имају само опуномоћени изасланици подружина и они редовни чланови, који су у исто време чланови ма које подружине (чл. 11 правила), што ће доказати чланском картом.

После исцрпљеног дневног реда, односно у 4 часа по подне, реферисаће г. Милан Новаковић, начелник Пољопр. оделења Дунавске бановине „О обавезном осигурању усева и плодова од града у Дунавској бановини".

Сутра дан у 9 часова, показиваће се рад са трифолин машином за чишћење детелинског семена од вилине косице и корова.

Решењем г. Министра саобраћаја МСБр. 3073 од 22 фебруара о. г. одобрена је повластица у пола цене на државним железницама и државним бродовима, члановима Друштва и изасланицима подружина који буду долазили на збор.

Повластица важи од 25—29 марта о. г. с тим, да се на полазној станици купи цела карта која ће важити и за повратак уз потврду Друштва, да је њен власник био на збору.

Бр. 809 од Српског пољопривредног друштва, 4 фебруара 1932 год. у Београду.

Извештај Управног одбора

Српског пољопривредног друштва о раду у 1931. години, поднесен 58. редовном годишњем збору.

А. Општи део.

Последњих година пољопривреда се налазила у доста тешком положају. Једне године суша, друге поплава, треће падање цена пољопривредних производа, довеле су пољопривредника у врло тежак положај. Ипак се надало, да ће 1931. година поправити стање пољопривредника, јер је у почетку то обећавала. Али опет настадоше сушни дани и изгледи на родну годину пропадоше. Но и ако неродност у свима крајевима није била таква да би се очајавало, наступиле су друге прилике, које су укочиле трговину у целом свету, услед чега је настао под цена нарочито пољопривредних производа, што је изазвало ову ванредно тешку кризу.

Српско пољопривредно друштво, коме је циљ и задатак да помаже пољопривреднике, сматрало је за своју дужност да нарочито у овим тешким тренуцима свима средствима која су му стојала на расположењу притекне у помоћ својим члановима, не жалећи за то труда ни новчаних издатака, у уверењу да ће то доцније, у бољим приликама, обилато надокнадити. Тако је узмеђу осталог Друштво, иако за то није добило никакву помоћ са стране, још прошле године својим подружинама повећало кредит, како би се оскудни чланови могли помоћи и снабдети потребама за производњу, да не би због оскудице у средствима за производњу запали у безизлазан положај.

Много је труда и посла уложио Управни одбор Друштва да свима захтевима одговори и пољопривредницима пружи нужну помоћ у виду бескаматног кредита, преко својих подружина. И сав тај огроман посао Управа је радила са пуно воље и енергије преко сталних ужих одбора и у општим седницама. Ужи одбори били су следећи:

а) финансиски одбор, у коме су радили: г.г. Александар П. Рашковић, Сава М. Ратковић и Милош Николић. Овај одбор старао се о извршењу буџета и водио рачуна да друштвене финансије иду правилним током;

б) набављачки одбор, који су састављали: г.г. Никола С. Белобрк, Никола Ж. Петровић и Драгутин Спремић, старао се о благовременом снабдевању магацина свима потребама за пољопривредну производњу. Нарочиту је пажњу обраћао на квалитет робе и цену;

в) програмски одбор, сачињавали су: г.г. Dr. Михаило Градојевић, Вића П. Матић и Тима Владисављевић, старао се о извршењу друштвеног програма рада. Осим тога, овај одбор расматрао је све предмете који су се односили на васпитно-пропагандистички рад и чинио предлоге за држање изложаба, предавања и курсева;

г) књижевни одбор, сачињавали су: г.г. Мирко Миљковић, Dr. Танасије Митровић и Божидар Ђ. Ранковић, а био му је задатак, да преко Тежака и других књижевних издања пружи пољопривредницима поука из напредне пољопривреде.

У току године образовани су и привремени ужи одбори, који су трајали док се дотични посао не сврши. Такви су одбори били: за инвентарисање, за испитивање тријера, сејалице и прскалица.

Такође у току године сазивање су седнице секција и конференција, на којима су претресања питања већег значаја.

Уз овај извештај Управног одбора прилаже се и извештај Надзорног одбора, са прегледом остварeног буџета, рачуном прихода и расхода и рачуном изравнања.

Б. Програм рада и његово извршење.

Пословање Управе ослањало се поглавито на програм рада који је утврђен на једној од првих седница.

Цео програм рада извршен је осим тачке б., пошто ни једна подружина није тражила помоћ нити банска управа сарадњу.

Програм рада за 1931. годину био је овако утврђен:

I. У васпитно пропагандистичком правцу.

1. Помоћу својих подружина и редовних чланова, помоћу чланова Управе и чиновника друштвених, преко свога органа „Тежака" и других издања, и раздавањем откупљених поучних књига и брошура, Друштво ће у народ ширити савремена знања за напредак свих грана пољске привреде.

2. Приређивањем конференција и конгреса за расправљање важних пољопривредних питања и закључцима донесеним на њима, Друштво ће настојати да утиче на унапређење пољопривреде у нашој Краљевини.

3. У циљу потстицања пољопривредника на напредније начине рада у свима пољопривредним гранама, Друштво ће приређивати утакмице и расписивати стечаје за напредак појединих пољопривредних грана у крајевима где се осећа потреба за јачом пропагандом и очигледним примерима. У

овоме раду Друштво ће користити сваку прилику да у народ уноси савремене справе, селекционисано семе, стоку, живину и помоћна средства.

4. Друштво ће своје подружине помагати и морално и материјално у приређивању пољопривредних изложаба, а где год је могуће и потреба се укаже, оснивање се продајна одељења за све изложене предмете.

5. У циљу ширења пољопривредног и општег знања и код женског земљорадничког света, Друштво ће уз сарадњу својих Подружина и банских управа радити на помагању организовања и обављања течајева за сеоске домаћице.

6. Према указаним потребама и захтевима својих подружина или тражењима банских управа, а уз њихову сарадњу, Друштво ће помагати приређивање краћих течајева и курсева из оних пољопривредних грана, за које се потреба буде указала.

7. Друштво ће преко својих чланова, чиновника, државних и банских пољопривредних органа, народних учитеља, свештеника, школованих пољопривредника и осталих пријатеља напретка пољске привреде, радити на оснивању својих подружина и савеза подружина.

8. Друштво ће преко својих чланова, подружина, чиновника, банских пољопривредних органа, свештеника и учитеља, радити на оснивању пољопривредних књижница и читаоница.

9. Ради чвршће везе у раду између Друштва и горе поменутих установа, Друштво ће ове преко својих изасланика и чиновника чешће обилазити, контролисати, давати инструкције, уносити вољу за рад и појачавати љубав и преданост према овим установама и њиховом задатку.

10. Друштво ће преко својих чланова, подружина и банских пољопривредних органа радити на оснивању сточарских, воћарских, виноградарских и других задруга.

11. Ради пропагирања боље исхране стоке, друштво ће радити преко својих подружина на гајењу пићних биљака, подизању вештачких ливада и пашњака и њиховом бољем неговању.

12. Друштво ће у своме дому одржавати пољопривредну књижницу и читаоницу и старати се да ову постепено снабдева најбољим домаћим и страним делима.

13. У циљу што јаче пропаганде за сузбијање биљних штеточина и болести, Друштво ће наставити рад на приређивању практичних предавања и набавци справа и средстава

потребних за ову сврху, и сем тога организоваће обавештајну службу преко својих подружина о појави и ширењу биљних болести и штеточина, а такође и сточних болести, уколико је то могуће.

14. Друштво ће и даље радити и настојати на томе, да се најбоље пољопривредне справе и материјал, набављени у земљи и иностранству ради унапређења пољске привреде, испитује ради утврђивања њихове каквоће и ваљаности за наше прилике, и тек тада раздају народу. Ако се потреба укаже, Друштво ће приређивати и утакмице разних пољопривредних справа.

II. У пословно посредничком правцу.

15. Друштво ће набављати пољопривредне справе, разно селекционисано семе, воћне и лозне калемове, материјал и помоћна средства за повећање и побољшавање пољопривредне производње, и ове преко својих подружина и чланова раздавати народу.

16. Друштво ће помагати да се производња и селекција разног семена ратарских усева и пићних биљака врши у нашој земљи и настојати да се врши откуп овога за крајеве у којима се осећа оскудица у њему, ако одговара условима за откуп.

III. Остали радови Друштва.

17. Друштво ће одржавати везе са досадашњим пољопривредним организацијама у земљи и на страни, а ступаће у тешњу везу са месним задругама за пољопривредни кредит и осталим организацијама пољопривредног и задружног карактера.

18. О годишњем збору Друштво ће по могућству приредити конгрес или како популарно предавање.

19. Друштво ће радити на прибављању свега што је потребно да се приступи подизању друштвеног дома.

20. Поред изложеног Друштво ће предузимати и радити и све друге, у овом програму непредвиђене послове, који се не противе правилима друштвеним, а који ће донети користи за постигнуће циља и задатка Друштва.

1 Рад у васпитно — пропагандистичком правцу.

Васпитна пропаганда извођена је писменим и усменим путем, као и помоћу поклона књига друштвеног издања и

замене друштвеног листа „Тежак"; односно ова је пропаганда извођена путем Тежака, Календара, предавања, курсева, изложаба, бесплатног давања књига, семена и садница, а све у тесној сарадњи са подружинама. Интересовање код пољопривредника било је врло велико, и они су тражили од Друштва савете и поуке по свима гранама пољске привреде.

Да је рад Друштва због благотворан, најбољи је доказ тај, што број подружинских чланова стално расте. Истина, пораст је мали, али свакако ће пољопривредници на крају крајева да увиде, да ступањем у чланство подружина могу себи много да користе, служећи се бескаматним кредитом, нарочито у времену кад су без пара и помоћи с друге стране.

Иако је криза велика и тешка, Друштво се ипак постарало да преко подружина бесплатно разда члановима 5.000 кгр. раног кромпира за семе и 1.000 ком. зрелих калемова афуз-али набављеног из Бугарске и да учини нужне припреме за бесплатно подизање вештачких ливада код чланова подружина, на површини око 30 хектара. Надамо се да ће пропаганда у овоме правцу много користити пољопривредницима и да ће их упутити да у своме интересу ступају у чланство подружина, а где ових нема да исте оснивају.

У циљу појачања пропаганде и да би се јужном делу наше Отаџбине олакшала веза са Друштвом, предузети су кораци да се у Скопљу отвори друштвена филијала, која је тамо постојала пре светског рата.

1. Књижевни рад.

Књижевни рад имао је циљ, да путем писмених, сезонских и практичних поука пружи пољопривредницима потребна упутства и савете за рад. Поред тога, књижевни рад имао је за циљ и проширавање просвећености, стварање љубави према природи и стоци, као и да пружи пољопривреднику корисно занимање у часовима кад је беспослен.

За васпитну пропаганду служили су поглавито Тежак и Пољопривредни календар, а поред њих и разне друге пољопривредне књиге које су продаване или поклањане.

а) *Тежак* је као и досада излазио два пута месечно на 32 стране, а изузетно према потреби и на више страна. Он је поред великог броја сезонских чланака, донео и велики број одговора на питања појединих читалаца.

На жалост, ма да сваки увиђа да је Тежак врло користан пољопривредни лист, он се ипак врло споро шири и годинама се већ штампа само у 10.000 примерака! Ма да се у циљу ширења Тежака чини врло велика пропаганда, успех је

незнатан. Част изузецима као што су Пољопривредна одељења Банских управа у Бања Луци, Сарајеву и Новом Саду, која су из својих средстава претплатила већи број лица или установа на Тежак, те им и овим путем изјављујемо нашу захвалност.

Како се Тежак растурао последњих година види се из овог прегледа:

Године	Број претплатника		
	чланова Подружина	Осталих	Свега
1920	3.466	702	4.168
1921	6.483	302	6.785
1922	8.067	1.433	9.500
1923	6.350	1.139	7.489
1924	6.392	1.222	7.614
1925	5.936	1.448	7.384
1926	6.238	1.664	7.902
1927	6.242	1.380	7.662
1928	7.157	1.243	8.400
1929	6.990	953	7.943
1930	7.626	1.002	8.628
1931	8.029	1.030	9.059

Уредник Тежака био је г. Dr. Танасије Митровић, п. претседник.

б) *Календар са практичним пољопривредним поукама*, штампан је у 15.000 примерака, а и њега је уредио г. Dr. Т. Митровић, ппретседник. Календар је такође донео врло практичне и поучне чланке из пера наших признатих стручних писаца.

в) *Откупљено је* у току године 6.700 ком. књига пољопривредне садржине, које су књиге употребљене за препродају, а у циљу ширења пољопривредног знања и помагања пољопривредне књижевности.

г) *Набављено је и примљено на поклон за друштвену библиотеку* 294 ком. разних стручних дела.

д) *Поклоњено је* подружинама, разним читаоницама и курсистима 836 ком. књига.

ђ) *По претплати* примани су ови листови: Службене новине, La Vie á la Campagne, Revue de Viticulture, La Vie Agricole et Rurale u Deutsche Landw. Presse.

е) *У замену* за Тежак примљено је 78 разних листова и часописа.

2. Веза са пољопривредним подружинама.

Непрекидну и што чвршћу везу са својим подружинама Друштво је одувек сматрало као неопходну потребу. И томе циљу Друштво је сваку своју акцију и рад на пропаганди у народу спроводило преко својих подружина и уз активну њихову сарадњу, а сваку акцију и рад својих подружина свима могућим средствима помагало.

Веза између Друштва и подружина одржавана је путем коресподенције, посредовањем у набавкама пољопривредних потреба доласком подружинских делегата и претставника у Друштво и одласком друштвених делегата и чиновника у подружине.

И поред пољопривредне кризе, која се у 1931 години у врло јакој мери осетила и у најплоднијим крајевима наше Краљевине, ипак је број друштвених подружина повећан са 9, а број чланова подружинских са 403. Ово повећање, мимо сталног настојања Друштва да оно буде што веће, дошло је и отуда, што су пољопривредници увидели да су пољопривредне подружине за њих најзгодније и најбоље пољопривредне организације, јер у њима налазе осетну помоћ у добијању на кредит пољопривредних справа, разног семена и др. материјала, а сем овога у Тежаку и Пољ. календару имају и потребне поуке и савет за рад и управљање својим газдинствима.

Колико је друштвенчх подружина било у 1931 години, колико је која чланова имала и колико јој је кредита у истој години одобрено, види се из следећег прегледа:

Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.	Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.
1	Александровац—Жупа	53		24	Ваљево	84	
2	Аранђеловац	190	30000	25	Варварин	25	
3	Алексинац	21		26	Влашки До—Азања	56	27500
4	Ариље	28		27	Владимирци	105	
5	Александровац—пожар.	15		28	Велико Градиште	52	
6	Азања	25	12612	29	Власотинци	25	
7	Београд	85	20000	30	Вел. Дренова—Трстеник	83	41500
8	Бабушница	39		31	Високо—Босна	45	
9	Босанска Дубица	54		32	Врање	73	18000
10	Богатић	52		33	Велика Плана	32	20000
11	Брезовица—Трстеник	17	6000	34	Вишеград—Босна	28	9000
12	Брестово—В. Поповић	15		35	Власеница—Босна	29	
13	Бања Лука	19		36	Горњи Милановац	353	
14	Борач—Кнић	19	6000	37	Гуча—Драгачево	75	15000
15	Бегаљица—Гроцка	40	20000	38	Голобок—Смед. Паланка	82	41000
16	Бањевац—Умка	21		39	Грабовац—Трстеник	32	16000
17	Брестовац—Лесковац	21	15000	40	Гостивар	43	20000
18	Брестовац—Кнић	23	10500	41	Гардиновци—Тител	17	
19	Бечевица—Кнић	21	15000	42	Д. Топлица—Мионица	31	4081
20	Белановица	180	50000	43	Д. Крчин	23	25000
21	Бијељина—Босна	42		44	Ђурђево—Бачка	32	
22	Бољевац	86	20000	45	Ђураковац—Исток	54	12000
23	Бела Паланка	78		46	Житковац	54	

Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.	Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.
47	Жабаљ—Бачка	28		70	Куманово	29	
48	Жабари—Пожарев.	26		71	Конак—Банат	20	
49	Жуковац - Књажевац	27	3000	72	Крагујевац	68	
50	Зајечар	53		73	Качаник	36	
51	Зворник—Босна	20		74	Кладањ—Босна	18	10000
52	Зеница—Босна	28		75	Кусадак—См. Паланка	22	6000
53	Затоња В. Градиште	18	9000	76	Кула—Пожаревац	26	13000
54	Звездан—Зајечар	23		77	Лазаревац	34	10000
55	Ивањица	9		78	Лозница—Јадар	43	
56	Јагодина—мушка	51		79	Лесковац	62	20000
57	Јагодина—женска	48		80	Лаћевци—Прељина	21	
58	Јагњило—Младеновац	43	20500	81	Лапово	26	
59	Крупањ	29		82	Лозна—Трстеник	25	12500
60	Краљево Село	15		83	Љубовија	154	10000
61	Крушевац	88		84	Медвеђа—Трстеник	134	93800
62	Куршумлија	37		85	Макци—В. Градиште	38	18000
63	Кладово	21		86	Мрчајевци—Прељина	65	20000
64	Ковин	41	20500	87	Митровица—Срем	17	
65	Краљево	165		88	Митровица—Косово	23	5540
66	Кратово	22	10000	89	Мојсиње—Прељина	56	12000
67	Ковачица—Банат	20		90	Мала Плана	30	15000
68	Каменица—Ваљево	43	15000	91	Михаиловац—Смедерево	10	
69	Крњево—В. Орашје	131	50000	92	Милутовац—Трстеник	23	11000

Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.
93	Мионица	28	7000
94	Ниш	77	
95	Неготин—Крајина	28	
96	Нова Кањижа	15	
97	Негославци—Вуковар	14	
98	Нови Пазар	114	50005
99	Обреновац	15	
100	Омашница—Трстеник	44	22000
101	Олово—Босна	15	
101	Петровац—Пожарев.	84	
103	Пећ	25	
104	Пирот	77	
105	Приједор—Босна	37	
106	Плевље	26	
107	Постење—Н. Пазар	19	
108	Пољна—Трстеник	21	
109	Предејане	15	
110	Петровац на Мору	19	
111	Прилеп	42	3000
112	Прњавор—Босна	26	
113	Прибој на Лиму	37	10000
114	Пурачић—Босна	18	
115	Прилике—Ивањица	105	25000
116	Прешево	23	
117	Планиница—Бољевац	26	
118	Пожега—ужичка	82	
119	Рача—крагујевачка	34	
120	Рудник—качерски	66	
121	Рибник—Трстеник	228	100000
122	Ракинац—Марковац	41	15000
123	Рашка	68	20000
124	Рожанци—Сопот	22	
125	Радовање—В. Плана	20	6000
126	Сарајорци	22	8000
127	Стари Бечеј	57	
128	Свилајнац	39	
129	Сента	53	
130	Салаш—Крајина	15	
131	Србобран—Бачка	74	
132	Сопот	144	100000
133	Сански Мост—Босна	20	
134	Сребрница—Босна	24	
135	Страгари—јасенички	39	22400
136	Славковица—Љиг	15	5000
137	Соко Бања	20	
138	Стојачак-Банич.-См. Пал.	17	10000

Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.	Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.
139	Скопље	58	30000	151	Умка	20	
140	Станар Бачка	15		152	Фојница - Босна	18	
141	Смедерево	169	100000	153	Цариброд	24	5000
142	Сврљиг	70	11240	154	Церовац—Смед. Паланка	26	17500
143	Суботица	32	50000	155	Царево Село	27	10000
144	Св. Никола--Овче Поље.	26		156	Чачак	272	50000
145	Топола крагујевачка	20		157	Чафлук—Печењевци	86	40000
146	Турија - Кучево	16	8000	158	Чуруг—Бачка	16	
147	Трновче В. Орашје	20	10000	159	Честин - Гружа	21	5000
148	Топоница—Ниш	16	7000	160	Чајетина	16	
149	Ужице	20		161	Шабац	57	
150	Удовице—Смедерево	61	31500	162	Шавник—Црна Гора	19	
					СВЕГА:	8029	1615673

Број подружина по бановинама био је овакав: Дунавска 58; Моравска 40; Дринска 34; Вардарска 15; Зетска 10 и Врбаска 5.

У 1930 години Друштво је имало 153 подружине са 7526 чланова.

У 1931 години основано је нових подружина 18, а обновило је рад од оних које у 1930 и ранијим годинама нису радиле 11. Дакле свега је приновљено 29 подружина, а 20 њих које су у 1930 години радиле у 1931. нису обновиле рад.

У циљу потстицања подружина, да број чланова повећају и да на време одговоре обавезама које имају према Друштву, Управни одбор одлучио је да таквим подружинама, односно главним функционерима, призна награду по 3.— динара од уписаног члана. Вероватно, да је и овај начин пропаганде имао утицаја на бројно повећање чланова.

3. Стечаји за напредније начине рада.

Ради потстицања пољопривредника на рационалније газдовање у пољопривредној производњи у циљу васпитном и економском, а с обзиром на досадашње резултате постигнуте расписивањем стечаја за напредније начине рада по разним пољопривредним гранама, који би имали јачег утицаја на њихово унапређење, у крајевима где су исте заостале, Друштво је расписало ове стечаје:

I Ратарство, сточарство и живинарство.

1. За правилно уређено газдинство, увођење правилног плодореда и постигнут највећи принос на малом газдинству почев од 3 хектара па навише.

Могу се такмичити пољопривредници из свих бановина у којима има друштвених подружина.

Рок пријаве у току 1933 године, а преглед и оцена имају се извршити у 1934 години.

Награде су I 2000, II 1000 и III 500 динара.

2. За рационално гајење стоке са одгајивањем говеда у циљу производње млека и остварен највећи приход од ове гране.

Могу се такмичити пољопривредници из свих бановина у којима Друштво има својих подружина.

Награде су I 2000, II 1000 и III 5000 динара.

Рок пријаве у току 1932, а преглед и оцена извршиће се у 1934 години.

3. За практично подигнут живинарник и правилно гајење живине са селекцијом најбољих носиља.

Право на утакмицу имају пољопривредници из свих бановина у којима Друштво има својих подружина.

Награде су I 2000, II 1000 и III 500 динара.

Рок пријаве у току 1932, а преглед у току 1934 године.

4. За рационално гајење гусака у циљу гојења и трговине производима од њих: месо, маст и перје.

Могу се такмичити пољопривредници из бановина у којима Друштво има својих подружина, где има повољних услова за гајење гусака, а гајење је слабо развијено.

Награде су I 2000, II 1000 и III 500 динара.

Рок пријаве у току 1932 а преглед и оцена 1934 године.

II Воћарство и виноградарство са подрумарством.

1. За правилно подигнут и најбољим трговачким сортама засађен јабучар, шљивар, крушар, орашар, и воћњак

од најбољих сората кајсија на простору од најмање пола хектара.

Право на утакмицу имају пољопривредници из воћарских крајева и срезова из свих бановина у којима Друштво има својих подружина.

Награде су пет првих по 1000, пет других по 700 и пет трећих по 500 динара.

Рок пријаве у току 1932 а преглед и оцена 1934 године.

2. За правилно подигнут и најбољим стоним и трговачким сортама грожђа засађен виноград на простору од најмање пола хектара.

Право на утакмицу имају пољопривредници из правих виноградских крајева из свих бановина у којима има друштвених подружина.

Награде су I 1500, II 1000 и III 500 динара.

Рок пријаве у току 1932 а преглед и оцена 1934 године.

3. За правилно подигнут подрум за сређивање и прераду грожђа и неговање вина.

Могу се такмичити пољопривредници из виноградских крајева свих бановина у којима Друштво има својих подружина.

Награде су I 3000, II 2000 и III 1000 динара.

Рок пријаве у току 1932, а преглед и оцена 1934 године.

III Повртарство.

1. За правилно гајење разноврсног поврћа на селу у циљу рационалније исхране народа.

Могу се такмичити пољопривредници из свих бановина у којима Друштво има својих подружина.

Награде су I 1500, II 1000 и III 500 динара.

Рок пријаве у току 1932 а преглед и оцена 1933 године.

2. За гајење поврћа у школским баштама ради међусобне утакмице у циљу пропаганде за гајење поврћа на селу у ширим размерама.

Могу се такмичити основне школе у свима бановинама у којима Друштво има својих подружина.

Награде су I 1500, II 1000 и III 500 динара.

Рок пријаве у току 1932 а преглед и оцена 1933 године.

IV Прерада воћа и поврћа и продаја.

1. За правилну и практичну прераду воћа и грожђа у безалкохолна пића и успешно уновчавање ових.

Могу се такмичити пољопривредници из свих бановина у којима има друштвених подружина.

Награде су I 1500, II 1000 и III 500 динара.

Рок пријаве у току 1932 а преглед и оцена 1933 године.

2. За практично и правилно конзервисање поврћа и воћа за зимску и пролећну исхрану на селу и продају ових.

Могу се такмичити пољопривредници из свих бановина у којима Друштво има својих подружина.

Награде су I 1500, II 1000 и III 500 динара.

Рок пријаве у току 1932 а преглед и оцена 1933 године.

V Пољопривредно рачуноводство.

1. За уредно, брижљиво и правилно вођено пољопривредно рачуноводство у газдинству, из кога треба да се види целокупан приход и расход газдинства и домаћинства.

Могу се такмичити пољопривредници из свих бановина у којима Друштво има својих подружина.

Награде су I 3000, II 2000 и III 1000 динара.

Рок пријаве у току 1932, а преглед и оцена 1934 године.

Општи услови за утакмицу.

1. Пријаве за утакмицу пољопривредници ће подносити преко друштвених подружина или непосредно Друштву од којих ће примати обавештења за рад.

2. Јабучари, шљивари, крушари, орашари и воћњаци кајсија, пријављени за утакмицу, имају бити подигнути у 1932 или 1933 години, а тако исто и виногради.

3. Прераду воћа и грожђа и конзервисање поврћа и воћа, пријављени утакмичари морају вршити најмање једну годину дана раније и оне године када се преглед буде вршио.

4. Пријављени утакмичари за пољопривредно рачуноводство морају дати доказа да су исто за своје домаћинство водили најмање једну годину раније и оне године када се преглед буде вршио.

5. Сви пријављени утакмичари у својим пријавама морају изјавити, да су им услови за утакмицу познати, да на исте пристају и да ће за све време, од дана поднесене пријаве па док се преглед и оцена не изврше, бити дужни да преко подружина, преко којих су пријаве поднели, или непосредно буду у вези са Друштвом.

6. Право на утакмицу и на награде које Друштво даје имају само чланови друштвених подружина, а на евентуалне награде Министарства пољопривреде, Народне банке, Краљевских банских управа и др. институција, имају и остали пољопривредници, ако установа која награде даје не буде друкчије услове поставила.

7. Утакмица за сваки објекат ма ког одељка узеће се у поступак ако се за исти пријави најмање три утакмичара.

Објављујући ове стечаје Друштво је позвало све чланове својих подружина и остале пољопривреднике да за утакмицу пријаве означене објекте и радове, који ће у дотичном крају према приликама донети највише користи утакмичару, околини и општој ствари — унапређењу пољопривреде и економском јачању народа.

Расписани стечаји објављени су и у Пољопривредном календару за 1932 годину.

4. Предавања и курсеви.

И ове године Друштво је и непосредно и посредно преко својих подружина радило на организовању и обављању предавања и курсева у циљу ширења пољопривредног знања у народ.

У току 1931. године обављена су ова предавања:

1. На годишњој скупштини чланова Пољопривредне подружине у Чачку 11 јануара одржана су два предавања. Прво је одржао као делегат Друштва његов председник г. Др. Танасије Митровић, о гајењу живине, а друго инж. агр. г. Драгомир Илић о важности употребе вештачких ђубрива. Предавање г. Илића пропраћено је објашњењима на филму. Оба предавања саслушало је преко 200 пољопривредника.

2. На скупштини чланова Пољ. подружине у Сопоту такође 11. јануара, одржао је предавање г. Душан Тошић, ср. пољ. референт и секретар Подружине, о јесењем и зимском дубоком орању и о гајењу воћака. И овде је било преко 200 слушалаца.

3. На скупштини чланова Подружине у Рибнику на дан 11 јануара одржао је предавање г. Милан Дунић, начелник Министарства пољопривреде у пензији — редован члан Друштва, са темом: „Како да се раздуже наши сељаци". Предавање је саслушало око 100 пољопривредника.

4. На дан — 18 јануара на скупштини чланова Подружине у Жуковцу код Књажевца одржао је предавање њен претседник г. Јанко Станковић, учитељ, о важности сточарства. Присутно је било 40 чланова.

5. На скупштини чланова Подружине у Сенти — Бачка 18 јануара одржано је предавање „О актуелним пољопривредним питањима. Предавач је претседник Подружине г. Сава Вујић, агроном.

6. На скупштини чланова Подружине у Качанику одржано је предавање о важности пољопривредних подружина као пропагандистичких и посредничко-набављачких установа. Предавање је одржао г. Радован Бојовић, срески пољопривредни референт и секретар Подружине у Качанику.

7. У општинама: гушевачкој, нишевачкој и будимској среза сврљишког Моравске бановине, одржана су у месецу фебруару три предавдња из сточарства, ратарства и виноградарства у присуству од по 50—70 слушалаца. Предавање је одржао уз материјалну помоћ Друштва од 400 динара г. Миливоје Жујовић, срески пољ. референт и секретар Подружине у Сврљигу.

8. На дан 24 маја одржано је предавање из воћарства за чланове Пољопривредне подружине у Пурачићу — Босна и др. пољопривреднике у Милином селу, среза тузланског. Предавање је о трошку Друштва од 200 динара одржао г. Ст. Бабић, ср. пољ. референт у Тузли.

9. На дан 27 септембра и 18 октобра одржана су два предавања у општинама забрђској и вучевској, среза прибојског, Зетске бановине, о подизању и гајењу воћака. Оба предавања саслушало је више од по 100 слушалаца — пољопривредника. Предавање је о трошку Друштва одржао г. Страхиња Рогић, срески пољопр. референт и секретар Подружине у Прибоју на Лиму.

Поред означених предавања одржаних у народу, Друштво је помоћу својих чланова одржало низ пољопривредних предавања за народ преко радиа, и то:

1. 11 јануара одржао је предавање г. Др. Мих. Градојевић, доцент Пољ.-шум. факултета у Београду: „О зимским радовима у воћњаку ради заштите воћака од штеточина и болести".

2. — 1. фебруара одржао је предавање г. Јаша Јанић, ср. пољ. референт у пензији: „О чувању пољских имања".

4. — 8. марта одржао је предавања г. Милан Драгаш, вински надзорник, са темом: „Сврха увођења у живот закона о вину и његове важније одредбе".

5. 29. марта предавање о одгајивању пилади одржао је инж. агр. Драгомир Ј. Грујић, секр. Мин. пољопривреде.

6. 3. маја одржао је предавање г. Др. Михаило Градојевић о томе, како ће пољопривредник најбрже добити савет и стручну помоћ у борби против штеточина и болести на својим гајеним биљкама.

7. — 17. маја одржао је г. Др. Павле Вукасовић, биолог Централног хигијенског завода у Београду, предавање о корисним инсектима.

Осим ових предавања Друштво је преко својих делегата и чиновника користило сваку прилику, да у народ унесе што више потребног знања и да утиче на стручно просвећивање и васпитање пољопривредника.

У току ове године Друштво је помоћу својих Подружина помогло организовање и обављање ових курсева:

1. — Шестодневни калемарско воћарско-виноградарски курс у Сопоту, који је одржан у времену од 6—11 априла. На овоме курсу било је 105 сеоских младића из среза космајског, који су обучени у подизању, гајењу и калемљењу воћака и винограда. Друштво је обављање овога курса помогло са 200 динара за награде курсистима.

Курсом су руководили и наставу са очигледним примерима изводили г. г. Душан Тошић, секретар Подружине — срески пољопривредни референт и Раде Томић, његов помоћник — благајник Подружине.

2. — Шестодневни воћарско-калемарски курс у Вишеграду у времену од 27 јула до 1. августа, на коме је 24 младића из разних села среза вишеградског обучено у подизању, калемљењу и гајењу воћака. Курсом је руковао и наставу изводио г. Алексије Ефанов, срески пољопривредни референт — секретар подружине у Вишеграду.

Друштво је обављање курса помогло са 1000 динара за награде курсистима.

3. Седмодневни воћарско-калемарски курс у Прибоју на Лиму у времену од 3—10 августа. На курсу је било 10 младића, (из свих општина среза прибојског по 2 младића).

Курсом је руковао г. Страхиња Рогић, срески пољопривредни референт и секретар Подружине у Прибоју.

4. — Петнаестодневни плетарски курс у Смедереву за обуку младића из околине у изради корпи за бербу, паковање и транспорт грожђа.

Курс је обављен у времену од 16 до 31 августа. На курсу је било 20 младића из околине Смедерева. Курс је обављен иницијативом Подруживе у Смедереву.

Курсом је руковао и стручну наставу изводио г. Драгутин Тасић, плетар Пољопривредне школе у Вршцу, кога је пољопривредно одељење Краљ. банске управе у Новом Саду о свом трошку послало.

Друштво је обављање овога курса помогло са 3000 дин.

Поред предавања и курсева, Друштво је намеравало да и путем очигледне праксе повећа знање наших пољопривредника, па је у том циљу радило на организовању средстава за слање младића на праксу у напредније крајеве наше Домовине и у иностранство. Али, пошто се нису могла да осигурају средства, то се ова замисао није могла ни да изведе.

5. Изложбе

У своме дугогодишњем раду Друштво је дошло до искуства, да су изложбе пољопривредних производа и стоке врло

погодан, практичан и без осетних тешкоћа спроводљив начин рада у васпитно-пропагандистичком погледу за потстицање и међусобну утакмицу пољопривредника у циљу поправке свеколике пољопривредне производње и по количини и по квалитету. На основу овога, а по изјављеној жељи својих подружина и других установа и организација, Друштво је у овој години помогло организовање и обављање пољопривредних изложаба у овим местима:

1. У Зајечару 14 маја Краљ. банска управа моравске бановине приредила је сточарско живинарску изложбу уз активну сарадњу онд. пољопривредне подружине. Друштво је приређивање ове изложбе помогло са 1000 динара и упутило свога делегата.

2. У Рибнику код Трстеника приредила је пољопривредна подружина врло успелу пољопривредну изложбу — утакмицу свих врста домаће стоке и живине на дан 26 јула. Друштво је организовање ове изложбе помогло и инструктивно и са сумом од 3000 динара у разним справама, семену и књигама, а награде излагачима. Ову изложбу помогла је и Кр. банска управа моравске бановине са 5.000 динара

3. Краљевска банска управа моравске бановине и пољопривредна подружина у Свилајнцу приредили су 10 септембра сточарско — живинарску и пчеларску изложбу, која је по броју изложених грла и по квалитету њиховом одавала један од најнапреднијих крајева наше државе у сточарству. Организовање и обављање ове изложбе Друштво је помогло са 3000 динара и упутило свога делегата на исту.

4. У Љубушком — Приморска бановина, приређена је 20 септембра виноградарско воћарска изложба.

Изложбу је приредио акциони изложбени одбор Кр. банске управе. Друштво је ову изложбу помогло са 2000 динара.

5. — У Смедеревској Паланци у времену од 25—30 септембра, нарочито организован приређивачки одбор састављен од претставника свих пољопривредних и задружних установа и организација, уз помоћ Краљевске банске управе Дунавске бановине, Министарства пољопривреде, Српског пољопривредног друштва и др. установа приредио је врло успелу општу пољопривредну изложбу, која је у њеном сточарском делу била изражена са ванредно добрим и чистокрвним грлима.

Изложба у Паланци била је за нарочито одређену изложбену област која је обухватила преко 10 срезова.

Друштво је на овој изложби узело активног учешћа излажући веће количине справа, семена и књига, а поред тога помогло је приређивање изложбе са 7000 динара и упутило свога делегата.

6. — У Шапцу је Пољопривредна подружина организовала и 27 и 28 септембра приредила општу пољопривредну изложбу, која је такође успела.

Друштво је организовање и обављање ове изложбе помогло са 4000 динара и на исту упутило свога делегата.

7. — У Сврљигу, Моравске бановине, Пољопривредна подружина је организовала и обавила лепо успелу општу пољопривредну изложбу, чије је организовање и обављање Друштво помогло са 4000 динара.

8. — У Гучи, среза драгачевског, Дринске бановине, Пољопривредна подружина са среским пољопр.-референтом и пољопривредни одбори приредили су сточарско воћарску изложбу која је постигла врло леп успех! Изложба је обављена 4 октобра са великим учешћем излагача.

Друштво је организовање и обављање ове изложбе помогло са 3000 динара, и на изложбу упутило делегата. Обављање изложбе помогла је и Краљ. банска управа Дринске бановине.

9. Пољопривредна подружина у Ваљевској Каменици организовала је и 4. октобра приредила општу пољопривредну изложбу, која је с обзиром на то, што се у Каменици радом Подружине честе изложбе приређују, ипак добро успела. Друштво је приређивање ове изложбе помогло са 2.500 динара и упутило свога делегата.

Приређивање изложбе обилно је помогла и Краљ. банска управа Дринске бановине.

10. Пољопривредна подружина у Кладњу, уз помоћ краљ. банске управе Дринске бановине и Друштва, приредила је од 4—6 октобра општу среску пољопривредну изложбу, која је и поред слабог економског и културног стања дотичног краја врло добро успела.

Друштво је обављање ове изложбе помогло са 2500 динара и упутило свога делегата на исту.

11. У Братунцу, среза сребрничког, Краљ. банска управа Дринске бановине организовала је преко својих органа општу пољопривредну изложбу, која је уз активну сарадњу пољопривредних подружина у Љубовији и Сребрници приређена и обављена 4 и 5 октобра. И ова изложба је врло добро успела.

Друштво је приређивање ове изложбе помогло са 2000 динара и свога делегата упутило.

12. *У Ваљеву* Пољопривредна подружина уз сарадњу осталих хуманих и др. установа и организација приредила је и од 11—14 октобра обавила општу пољопривредну изложбу са врло добрим успехом.

Друштво је приређивање ове изложбе помогло са 4000 динара и упутило свога делегата.

13. У Мионици, среза колубарског, Дринске бановине, Пољопривредна подружина је уз помоћ Банске управе, Министарства пољопривреде и Друштва приредила и обавила 18 и 19 октобра општу среску пољопривредну изложбу, која је и поред неповољних и готово ружних времена ипак врло добро успела. Друштво је приређивање ове изложбе помогло са 3.000 динара и делегата упутило.

14. У Доњој Чаћевици је Друштво помогло Соколску чету у приређивању пољопривредне изложбе са 500 динара у воћарском алату за награде излагачима. Изложба је приређена 20 и 21 септембра.

Све помоћи за изложбе које је Друштво дало, издате су у пољопривредним справама, разном семену и поучним књигама, те су на овај начин све награде најкорисније употребљене.

Поред издатих помоћи у материјалу, Друштво је организовање и обављање изложаба помагало у инструктивном погледу и помоћним средствима—тацнама за изложбене производе и др.

6. Рад конференција и секција.

У току године претресана су на конференцијама и секцијским седницама следећа питања:

1. Упознавање пољопривредника са законом о шумама.
2. Пропаганда у циљу заштите и обнављање приватних шума, као и потпомагање пошумљавања кршева.
3. Сузбијање исхране стоке брстом, лисником и шумском пашом.
4. Потпуно замењивање гајења коза на целисходнији начин.
5. Сузбијање горосече.
6. Потпомагање утамањивања вукова и других штеточина, и заштита корисних животиња и птица.
7. Сарадња пољопривредника са шумарима.
8. Гајење коза с обзиром на нов закон о шумама.
9. Предлози за избор почасних и редовних чланова.

II Рад у пословно-посредничком правцу.

Као и ранијих година тако и ове, скоро сав труд Управног одбора био је уложен око благовременог и потпуног снабдевања пољопривредника свима потребама за рад. Може се рећи да је Управа томе задатку потпуно одговорила, т.ј. колико је то од ње зависило. Ако је и било застоја, то је било кривицом подружина, јер оне нити плаћају дуг на време, те тиме Друштву везују руке при новим набавкама, нити пак поруџбине извршују благовремено, већ у последњем часу, што

изазива застој у послу. О овоме се пише и говори сваком згодном приликом, али све забадава!

Разуме се, да је Управа при набавкама обраћала првенствено пажњу на квалитет робе, па тек у другом реду на цену, јер оно што је добро није скупо. Отуда је извесна робе код Друштва нешто мало скупља, али у већини случајева јевтинија је, јер Друштво не тражи зараде, већ цене робе калкулише тако, да може да покрије режиске трошкове. Треба увек имати у виду, да Друштво јевтину робу не набавља јер је рђавог квалитета, што је на штету пољопривредника, и ако се то буде имало у виду, онда и протести о ценама не треба ни да се појављују.

1. Посредовање у набавкама.

Рад у пословно-посредничком правцу наилазио је и у овој години на велике тешкоће. На првом месту долази неста шица обртног капитала, због врло слабе и неуредне отплате дуга појединих подружина. Друга велика незгода долази од неблаговремених поруџбина, јер се роба обично тражи у последњем моменту, чак депешом или телефоном. Због овога Друштво није у могућности да тачно предвиди шта ће се све и колико тражити и трошити, па да такву робу и у потребној количини набави.

Али, и поред огромне привредне и финансиске кризе, страховитог пада цена пољопривредних производа, а самим тим и слабе куповне моћи нашег земљорадника, рад на снабдевању наших подружина био је потпуно задовољавајући.

Било је извесних тешкоћа код снабдевања плавим каменом, чија је тражња у 1931 години била врло велика, јер домаћа фабрика код које се Друштво снабдевало, није била у могућности да изради довољну количину, те је Друштво у последњим данима сезоне морало да набавља робу са стране и да на њу плаћа увозну царину, пошто је домаћа фабрика заштићена. Па и поред тога, Друштво је ипак успело да задовољи потребе својих чланова и подружина, без повећавања цене, јер је давало плави камен и испод цене коштања, само да задовољи тражњу.

Друштво је било принорано, пошто скоро сву робу плаћа унапред, а даје на почек, да закључи већи краткорочни заложни зајам код Државне хипотекарне банке, само да својим обавезама на време одговори.

Кад се има у виду да Друштво на овај зајам плаћа камату, док оно од својих дужника никакву камату не наплаћује, онда се тек има права слика свих тешкоћа са којима се Друштво бори и на које наилази у свом пословању.

Колики је био обрт са робом у 1931 години, показује овај

Извод

издатих справа, алата, семена, књига и др. материјала из друштвених магацина:

Сумпора	4.001	кгр.
Рафије	8.711	„
Плавог камена	136.099	„
Карбокримпа и дрворина	5.222	„
Дуванског екстракта	1.523	„
Разних препарата (калиметабисулфита, азбеста, порзола, желатина ит.д.)	816½	„
Маниле за везачице	180	клуб.
Разних вешт. гнојива	27.692	кгр.
Жице за ограду и матичњаке	1.400	„
Сиришта	151	боцу
Дистола за овце и говеда	4.041	капс.
Семе грашка и грахорице	20.912	кгр.
„ сточне репе	4.932	„
„ мухара	4.117	„
„ црвене детелине	5.922	„
„ луцерке	20.577	„
„ багрена или гледича	430	„
„ разног	2.654	„
„ кромпира	5.000	„
Разних прскалица	621	ком.
„ запрашивача	145	„
„ преса за грожђе	10	„
„ мућача	9	„
„ широмера	96	„
Малигана и калциметара	51	„
Воћарских и калем. ножева	4.637	„
„ тестерица	1.275	„
„ чел. четки и струг.	1.439	„
„ берила	219	„
„ белегија и брусева	196	„
„ и др. маказа	2.380	„
Разних плугова	397	„
„ дрљача	86	„
„ прашача	58	„
„ сејалица	19	„
„ крућача	16	„
„ ветрењача	8	„
„ сецкалица	35	„
„ култиватора	62	„
Вршалица	2	„
Гепла-витлова	2	„

Тријера-Маро	14	кгр.
„ разних Хајдових . .	66	„
Косачица	2	„
Прекрупача	1	„
Коњских грабуља	1	„
Ваљака троделних	4	„
Попових везачица	13	„
Апарата за запраш. семена .	1	„
Преса за сено	1	„
Трокара, алки за бикове и сл.	90	„
Модела воћа	3	колекц.
Разних патент-тегла	1.679	ком.
Млекарских справа	34	„
Разних ратар. алатки (ашова, мотика, вила, грабуља ит.д.)	516	„
Гума за тегле и за калемљење	27	кгр.
Рез. делова за плугове . . .	232	ком.
„ „ „ прскалице . .	1.237	„
Разних пољопр. књига . . .	21.757	„

Све у укупној вредности од

Дин. 4.386.044.66

2. Инспекција подружина.

Иако је Друштво како у ранијим годинама тако и у 1931 години настојавало и желело да рад и стање што већега броја његових подружина буду прегледани, ипак су се појавиле разне сметње, више техничке природе, а унеколико и службени односи особља, те је инспекција извршена само код 35 подружина и то у овим местима: В. Долу — Азани, Сопоту, Обреновцу, Ваљеву, Ваљ. Каменици, Љубовији, Бајиној Башти, Ужицу, Пожези, Чачку, Краљеву, Трстенику, Грабовцу, Медвеђи, В. Дренови, Крушевцу, Тољевцу, Д. Крчину, Течињу, Милутовцу, Рековцу, Ражњу, Аранђеловцу, Белановици, Гор. Милановцу, Рашкој, Новом Пазару, Кос. Митровици, Скопљу, Врању, Чифлуку, Брестовцу код Лесковца, Брестовцу код Књића и Топоници и Бечевици у ср. гружанском.

Код прегледаних подружина утврђено је да се рачунске књиге код знатног броја воде и небрижљиво и неблаговремено, а било је случајева где је овај посао био потпуно занемарен, услед чега су се појављивале неправилности и пометње, што је увек ишло на штету самих установа а каткад и угледу одговорних лица удило.

Потребно је да нагласимо, да је Друштво предузело корак за измену § 19 закона о унапређењу пољопривреде,

који изрично забрањује среским пољопривредним референтима активан рад у подружинама, иако су ове само пропагандистичке и стручно васпитне установе, чија је сврха готово истоветна са радом и дужношћу пољ. референата у народу, у коме им умногоме помажу.

3. Друштвене финансије.

Стање друштвених финансија у 1931 години, с погледом на општу кризу и падање цена свима пољопривредним производима, може се рећи да је било доста добро ликвидно и да је друштвена имовина у активи.

Друштво има свој текући рачун код Поштанске штедионице у Београду под Бр. 50359.

Од фондовске готовине припада фонду добротвора:

1. Пок. Фрање Вшетечког, индустријалца из Београда, Динара 31.058.— у злату, чији се приход има трошити на помагање пољопривредне струке, првенствено на давање потпора питомцима за изучавање пољопривредних грана.

2. Димитрија Грујића, проте из Уровице, среза брзопаланачког, Дин. 12.712.— у сребру, чији се приход има трошити само на књижевне пољопривредне радове.

3. Пок. Паје Тодоровића — Ђаковчића, бив. претседника Српског пољопривредног друштва, Дин. 15.691.— у сребру, чији се приход има трошити на награде напреднијим земљорадницима, које ће се издавати у пољопривредним потребама, на штампање пољопривредних поука, и на слање младића на праксу, курсеве и усавршавање у појединим пољопривредним гранама. У овај фонд уносиће се за десет година по 5000 Дин. годишње по друштвеном буџету, док не достигне суму од Динара 50.000 и

4. Удружења државних економа, пољопривредних чиновника и службеника, Динара 20.406.55 у сребру, који Друштво може употребљавати као свој обртни капитал с тим, да му на крају сваке године додају суму, колику би давала на име камате Државна хипотекарна банка. Док овај фонд не достигне суму од Дин. 40.000, половина његовог прихода, трошиће се на награде најбољим ђацима пољопривредних школа: у Краљеву и Букову, а друга половина иће ће на повећање фонда, и кад достигне суму од Дин. 40.000. Друштво ће цео његов приход трошити у васпитно — пропагандистичке сврхе, по своме нахођењу.

Од стране финансиског одбора, зршен је сваког месеца преглед стања касе и рачуна; а од стране Надзорног одбора свака три месеца.

По буџету за 1931 год. предвиђено је примање, односно издавање — Динара . . . . . 772.100.—

А остварено је овако:

примање динара . . . . . 836.869·43
издавање динара . . . . . 819.889·58
укупан обрт био је динара . . . . . 1.656.759·01

према томе већи је обрт био, него што је буџетом предвиђено:

код примања динара . . . . . 64.769·43
код издавања динара . . . . . 47.789·58
укупан обрт робе био је динара . . . . 7.605.532·26
продано је робе за динара . . . . . 4.386.044·66
набављено је робе за динара . . . . . 3.219.487·60

Према томе мање је издато за набавку робе динара . . . . . 1.166.556·06

Поједине буџетске партије остварене су по приложеном прегледу на стр. 156/7.

Поред буџетских примања добивено је у току године на име помоћи на разне циљеве:

1.) Од Министарства пољопривреде помоћ за подизање вештачких ливада Динара 30.000—

2.) Од Краљеввке-банске управе, Нови Сад, помоћ за појачање резервног фонда Динара 50.000— и

3.) Од Народне банке, за унапређење пољопривреде Динара 20.000.—

4.) Од Народне банке, за награде излагача на сточарским изложбама, а из фонда пок. Љубе Срећковића, бив. гувернера, Динара 4.000—

Свега Дин. 104.000—

Ма да друштвене финансије не стоје рђаво, ипак је Управни одбор решио, да се од 1. јануара 1932 г. смање следећи издаци овако:

а) дневнице чланова ужих и специјалних одбора, од 100— динара на 80—;

б) дневнице чланова Управног и Надзорног одбора, кад су на путу, од 160— динара на 140—, и

в) принадлежности службеника са 5%.

Прилажу се рачуни изравнања и прихода и расхода из којих се види:

а) кретање сума прихода и расхода и

б) стање имовине на крају године.

ПРЕГЛЕД ОСТВАРЕНОГ

Ред. број	ПРИХОД	Буџетом предвиђено	Стварно примљено	Више примљено	Мање примљено
		Д и н а р а			
1	Камата од фонда поч. Фрање Вишетечког	1.600 —	1.534 20	—	65 80
2	„ „ „ Димитрија Грујића	700 —	706 —	6 —	—
3	„ „ „ поч. Паје Тодоровића	300 —	592 —	292 —	—
4	Државна помоћ	150.000 -	150.000 —	—	—
5	Улози чланова добротвора и утемељача	2.500 —	2.400 —	—	100 —
6	„ „ „ пољопривред. подружина	220.000 —	242.934 —	22.834 —	—
7	Претплата на Тежак	20.000 —	22.076 90	2.076 90	—
8	Продаја Пољопривредног календара	30.000 —	31.198 50	1.198 50	—
9	Приход од продаје справа, семена, алата, књига и др.	240.000 —	292.631 11	52.631 11	—
10	Штампање огласа у Тежаку	30.000 —	17.761 80	—	12.838 20
11	„ „ „ Пољопр. календару	10.000 —	5.670 —	—	4.330 —
12	Кирија од друштвених зграда	6.000 -	6.000 —	—	—
13	Камата од улога	15.000 —	10.838 92	-	4.161 08
14	„ „ хартија од вредности	16.000 —	20.255 —	4.255 —	—
15	Разни приходи	30.000 —	32.871 —	2.871 —	—
		772.100 —	836.869 43	86.264 51	21.495 08

БУЏЕТА ЗА 1931. ГОД.

Ред. број	РАСХОД	Буџетом предвиђено	Стварно издато	Више издато	Мање издато
		Д и н а р а			
1	Прибадлежности и осигурање особља	271.500 —	284.687 40	13.187 40	
2	Канцеларијски материјал	14.000 —	14.657 50	657 50	
3	Набавка књига и листова за библиотеку	2.000 —	1.918 60		81 40
4	За воду, чишћење канала и ђубре	14.000 —	17.488 30	3.488 30	
5	Осигурање робе	8.000 —	7.956 —		44 —
6	Оправка зграда	5.000 —	4.073 —		927 —
7	Осветљење и оправка електричне инсталације	10.000 —	14.244 60	4.244 60	
8	Огрев	10.000 —	8.580 —		1.420 —
9	Трошкови за пошту, телеграф и телефон	3.000 —	4.799 45	1.799 45	
10	Трошкови за Славу	3.000 —	2.950 —		50 —
11	Путни трошкови чланова Управе	8.000 —	5.529 —		2.471 —
12	Штампање Тежака, хонорари уреднику и писцима	150.000 —	159.603 25	9.603 25	
13	Штампање Календара, хонорар уреднику и писцима	74.000 —	73.621 30		378 70
14	Штампање поука С.П.Д. Тежакове библиотеке, поука Омлад. дружина, хонорар уред., писцима и рецензентима	10.000 —			10.000 —
15	Оснивање пољопривредних подружина, инспекција и путовања чиновника	15.000 —	7.217 —		7.783 —
16	Пољопр»вредна предавања, курсеви и течајеви за сеоске домаћице	10.000 —	6.454 —		3.546 —
17	Прирећивање пољопривред. изложаба	50.000 —	54.869 70	4 869 70	
18	Награде студентима Пољопривредног факултета за Св. Савски темат	2.000 —	2.000 —		
19	Пољопривредном фонду по чл. 41. правила, улог чланова добротвора и утемељача	2.500 —	2.400 —		100 —
20	Пољопривредном фонду по чл. 41. правила 10% од привреде	1.750 —	2.785 42	1.035 42	
21	Фонду поч. Фрање Вшетечког	1.600 —	1.534 20		65 80
22	„ Димитрија Грујића	700 —	706 —	6 —	
23	„ поч. Паје Тодоровића	300 —	592 —	292 —	
24	За оснивање и помагање пољопривред. књижница и читаоница и других установа	5.000 —			5.000 —
25	Хонорар за рад у ужим и специалним одборима	60.000 —	71.383 50	11.383 50	
26	Непредвиђени расходи	20.000 —	39.770 54	19.770 54	
27	Фонду за пољопривредну пропаганду	15.000 —	25.068 82	9.318 82	
28	„ поч. Паје Тодоровића	5.000 —	5.000 —		
		772.100 —	819.889 —	79.656 48	31.866 90

РАЧУН ИЗРАВНАЊА НА ДАН

ИМОВИНА

1	Готовина у благајни . . .			175.752	20		
	Улози			355.877	85	531.630	05
2	Непокретност					8 652.000	—
3	Хартије од вредности . . .					250.720	—
4	Намештај и прибор					94.435	69
5	Роба: у справама, алату, семену и др.	1,682.193	10				
	у књигама	409.659	20			2.091.852	30
6	Потраживања разна:						
	а) Од пољопривредних подружина по отвореним рачунима	1,011.175	41				
	од разних пољопривредних установа по привремен. рачунима	189.467	50			1.200.642	91
						12.820.980	95

31 ДЕЦЕМБРА 1931. ГОД.

ДУГ

	Главница на крају 1930 год.					9.147.919	27
	Фондови:						
1	а) Пољопривредном фонду на крају 1930 године	2,987.391	50				
2	Улози чланова добротвора и утемељача	2.400	—				
	10% од привреде	2.875	42	2.982.576	92		
	б) Фонду поч. Фрање Вештечког			31.058	—		
	в) Фонду Димитрија Грујића			12.712	—		
	г) Фонду поч. Паје Тодоровића-Ђаковчића			15.691	—		
3	д) Фонду Удружења државних економа			20.406	55	3,072.444	47
4	Комисиона роба					411·955	84
	Обавезе:						
	Разним установама					188 661	36
						12·820.980	95

РАЧУН ПРИХОДА И РАСХОДА

ПРИХОД

1	Приход од кирије					6.000	—
2	Државна помоћ					150.000	—
3	Приход на хартије од вредности					20.255	—
4	Камата од улога					10.838	92
5	Приход од Тежака и Пољопр. календара:						
	а) чланси улози	242.934	—			296.209	40
	б) претплата на Тежак	22.076	90				
	в) продаја Календара	31.198	50				
6	Приход од огласа у Тежаку и Пољ. календ:						
	а) огласа у 1931 г. у Тежаку	17.161	80			22.831	80
	б) огласа у 1931 г. у Календару	5.670	—			2.400	—
7	Улози чланова добротвора и утемељача					185.891	45
8	Приход од пољопривредног фонда						
9	Разни приходи:						
	а) приход од Нар. Банке за друштвене циљеве	20.000	—				
	б) Разлика на курсу на 122 комада обвез. 2½ ратне штете, примљених од Минист. финансија — Одељења држав. дугова, у замену за раније примљен бон од Дожаве у износу ном. дин. 130.571,75 по берзан. курсу дин. 41228,30, а који је у своје време, када је бон примљен, прокњижен по нижем курсу	10.011	80				
	в) Разни други ситни приходи (казне на плате особљу и др.)	2.859	70			32.871	—
10	Привреда од обрта					292.631	11
						1.019.928	68

НА ДАН 31 ДЕЦЕМБРА 1931 ГОД.

РАСХОД

1	Плата особља и осигурање					284.687	40
2	Канцелариски материјал					14.657	50
3	Инспекција и оснивање пољопр. подруж.					7.217	—
4	Прирећивање пољоприв. изложаба					54.869	70
5	Штампање Тежака и хонорари	159.603	25				
6	Штампање Календара и хонорари	73.621	30			233.224	55
7	Разни трошкови:						
	а) осветљење и разне оправке електр. инсталације	14.244	60				
	б) путни трошкови чланова управе	5.529	—				
	в) огрев	8.580	—				
	г) Набавка књига и листова за библиот.	1.918	60				
	д) Ђубре, вода и оправка водовода	17.488	30				
	ђ) Осигурање робе	7 956	—				
	е) Оправка друштвених зграда	4.073	—				
	ж) Разне таксе за пошту, телеграф и телефон	4.799	45				
	з) Дневнице ужих одбора и путни трошкови и дневнице Надзорног одбора	71.383	50				
	и) Поклон у књигама	6.487	—				
	Камате и трошкови по ломбард. зајму, провизија и трошкови по тек. рачуну код Поштанске штедионице, као и камата фонду Удружења државних економа	10.329	94				
	ј) Камате пољ. фонду Срп. пољопр. друштва за 1931 г. на капитал овога фонда а који му припада према чл. 44 друштвен. правила, (овај је износ прокњижен и у примању у корист рачуна пољопр. фонда	185.891	45				
	к) Разни течајеви за сеоске домаћице. курсеви и предавања	6.454	—				
	л) За израду слика (проте Димитр. Грујића	2.400	—				
	љ) Награда 2-ци студената Пољопр. факултета за Св. Савски темат по 1000 д.	2.000	—				
	м) Осигурање друштвених зграда	707	90				
	н) трошкови за друштвену славу	2.950	—				
	њ) разни други ситни трошкови укупно	26.332	70			379.525	44
8	Амортизација						
	а) Од намештаја и прибора на дин. 104928,54 отписује се 10%	10.492	85				
	б) По чл. 41 правила припада пољ. фонду - улози чланова добротв. и утем	2.400	—				
	в) По чл. 41 правила припада пољ. фонду 10% од привреде на 27854,24	2.785	42				
	г) За фона Паје Тодоровића издваја се као III рата која је унета у буџет 1931	5.000	—				
	д) Приход од привреде од дин. 75.068,82 у 1931 г. има се резервисати за отпис сумњивих потраживања	25.068	82			45.747	09
						1.019.928	68

III Остали рад.

Као и увек, Друштво је било у сталној вези са сличним установама у земљи, а одржавало је везу и са установама у иностранству. Ове везе углавном имале су обавештајни карактер, у циљу да се снабдевање врши повољније а у корист пољопривредника.

Осим тога, одржаване су тешње везе са Банским управама у циљу пропаганде и снабдевања пољопривредним потребама тамошњих пољопривредника.

У циљу васпитно-пропагандистичком Друштво је ове године издало 2000 динара награде студентима Пољопривредног факултета Београдског Универзитета, за најбољи Светосавски темат.

Друштво се такође бавило испитивањем пољопривредних машина (сејалица, тријера, прскалица), припремама за земаљско-воћарски конгрес, за земаљску изложбу оваца, за подизање станице за пречишћавање детелинског семена, давало на захтев министарстава мишљења по предлозима закона, уредаба и правилника, бавило се питањем за отварање своје филијале у Скопљу, објавило стечај за штампање разних пољопривредних књига, изменило и допунило правила за подружине, сарађивало са Министарством саобраћаја у циљу култивисања земљишта поред пруга и т. д.

Што се тиче подизања друштвеног дома, учињена је понуда Министарству саобраћаја, да откупи друштвено имање, па ако се ово питање повољно реши, онда ће се моћи приступити питању о друштвеном дому.

У току године Друштво је уступило бесплатно своје локале: Шумарској подружини у Београду за држање скупштине; Оснивачком одбору инвалидске задруге такође за држање скупштине; Пољопривредном живинарском друштву из Београда за држање курса из живинарства и Југословенском ветеринарском удружењу и друштву за заштиту животиња и растиња за приређивање изложбе.

V. Лични односи.

I Чланови Друштва.

У току године број чланова повећао се са 2 добротвора 2 утемељача, 4 почасна, 81 редовна и 403 подружинска члана, па је на концу године било чланова.

Оснивача	11
Добротвора . . .	78
Утемељача	503

Почасних	137
Редовних	1.155
Подружинских . .	8.029
Свега је било чланова	9.940

У току године умрли су ови чланови: Борислав Павловић, апотекар у Нишу; Венцеслав Валента, директор више пољопривр. школе у пензији из Београда; Ђорђе Радојчин, саветник Банске управе у Новом саду; Јован Мандић, винарски надзорник у Скопљу; Јелисавета-Цаја Мирка Миљковића, председника Српског пољопривр. друштва у Београду; Крста Јовановић, ср. пољопривр. референт у пензији из Београда; Михаило Павловић, трговац из Београда; Максим Богавац, рачуновођа Државног парка у Топчидеру; Милутин Илић, пензионер из Београда; Милован Гавриловић, пуковник у пензији из Белановице; Светозар Мутавџић, пољопривредник из Тоболца код Трстеника и Цветко Николић, виноградар и пчелар из Зајечара.

II Чланови Управног и Надзорног одбора.

Према прописима чл. 15 и 24 правила, ове године иступају;

а) из Управног одбора.

1. председник г. Др. Танасије Митровић;
2. члан г. Божидар Ђ. Ранковић;
3. „ г. Тима Владисављевић;
4. „ г. Вића Матић;
5. „ г. Милош Николић;
6. „ г. Др. Михаило Градојевић;

б) Надзорног одбора.

1. члан г. Милан Јов. Илић;
2. „ г. Милутин Гец.

Чланови који иступају из одбора могу бити понова бирани, а избор се врши тајним гласањем, са једном листом и само међу редовним члановима.

III Особље.

Код особља промене није било, а на концу године било је ово стање:

Чиновника сталних 7
„ хонорарних . . . 1
Служитеља 3
Свега 11

Потпретседник,
Dr. **Танасије Митровић**. с. р.

Претседник,
Мирко Миљковић. с. р.

Чланови управе:

Божидар Ранковић, Никола Белобрк, Dr. Мих. Градојевић, Никола Петровић, Драгутин Спремић, Александар Рашковић, Милош Николић, Тима Владисављевић, Вића Матић и Сава Ратковић.

Извештај Надзорног одбора

Српског пољопривредног друштва, поднесен 58 редовном годишњем збору.

У смислу чл. 26 друштвених правила, Надзорни одбор састајао се тромесечно једанпут ради прегледа рада Управног одбора уопште. Према томе, састанци Надзорног одбора одржани су у следећим данима: први састанак 29 и 30 априла, други 30 јуна и 1 јула, трећи 5 и 6 октобра 1931 г. и четврти 8. фебруара 1932 г.

Свесни части која нам је указана избором за чланове Надзорног одбора, ми смо најпажљивије испитивали рад Управног одбора, и марамо одмах у почетку да констатујемо, да су сви послови отправљани тачно и савесно, у смислу правила и одлука годишњег збора, и да је Управни одбор имао пред очима једини циљ, да у овом тешком и по земљораднике критичном стању помогне и што више користи пољопривреди. По нашем најдубљем уверењу Управни одбор потпуно је одговарао постављеном циљу, о чему су се несумњиво уверили сви они који су прочитали извештај о његовом раду у прошлој години.

Надзорни одбор пажљиво је прегледао благајну, магацине и одлуке Управног одбора, затим остварење буџета рачун изравнања и рачун прихода и расхода, па је све то сравнио са главним и споредним књигама и утврдио, да су сва књижења и рад тачни и исправни и да изнесени рачуни покузују верну слику њихову.

На први поглед могло би се замерити Управном одбору, да има велику суму на дугу, али, ако се има у виду истакнуто начело Управног одбора, да у овом тешком стању помогне а не да одмогне, онда ће члановима бити јасан овакав рад. Потраживања су осигурана пуноважним званичним документима, осим оних за 1925 и 1928 годину у износу 21.822.50 динара.

Међутим, утешно је и са задовољством констатујемо, да је дуг разних пољопривредних установа осетно смањен. Тако, тај је дуг износио претпрошле године 593.476·20 дин. а прошле само 189.467·50 дин. дакле смањен је за 404.008·70 динара.

Што се пак тиче извршења буџета, стање стоји овако:

	примање	издавање
Буџетом је предвиђено примање, односно издавање	772.100.—	772.100.—
Више је примљено, односно више је издато . . .	86.264·51	79.656·48
Свега је примљено, односно издато	858.364·51	851.756·48
Мање је примљено, односно издато	21.495·08	31.866·90
Стварно је примљено, односно издато	836.869·43	819.889·58
Кад се од примања одбије издавање	819.889·58	—
Показује се уштеда од динара	16.979·85	

Дакле, буџет стварно није прекорачен, него је шта више показана уштеда од 16.979·85 динара, што је за данашње тешко стање врло значајно и што доказује да се газдовало врло обазриво и пажљиво.

Но ипак, с обзиром на чл. 21. правила констатујемо ову чињеницу:

У току године по буџету је издато	динара	819.889·58
Буџетом је био предвиђен издатак	„	772.100·—
Издато је више но што је буџетом одобрено	„	47.789·58

Овај вишак издавања учињен је поглавито на: пропаганду, разне дажбине као и на личне издатке. Како такав издатак одобрава поменути чл. 21. правила у величини до 50.000— динара, то ово износимо збору знања ради с предлогом, да се призна и одобри, јер је учињен само у корист и добро Друштва и подружина.

Прегледом магацина робе утврдили смо, да се стање слаже са књигама и да је сва роба у добром стању.

Као што смо напред навели, утврдили смо: да је рад друштвене управе беспрекоран, тачан и исправан и да се радило свесрдно и савесно исто онако, као што ради добар домаћин у својој кући.

Са напред наведених разлога предлажемо и молимо збор:

1. Да прими извештај Управног одбора и изда му разрешницу за целокупан рад и рачуне у 1931. години, и
2. да дâ разрешницу и Надзорном одбору.

10. фебруара 1932. Претседник,
Београд. **Алекса Љ. Поповић** ср.

Чланови:

Милан Дуњић ср.
Милан Јов. Илић ср.
Милутин Ф. Гец ср.
Милош В. Поповић ср.

Извештаји подружина.

Број друштвених подружина и број подружинских чланова повећавају се истина полако, али непрекидно.

Како се број подружина попео на 162 а број њихових чланова прешао 8000, то је Друштво стављено у могућност да свеколику своју делатност преко својих подружина спроводи.

Међу друштвеним подружинама има врло јаких и у раду толико агилних, да и саме — по својој иницијативи предузимају обилније и по опште интересе корисне послове, те као такве претстављају важне културне центре у својој околини за стручно просвећивање и економско јачање народа.

Да би се рад подружина у 1931 години могао видети, а тиме и извештај о раду Друштва претстављао што потпунију целину, то се у овом делу извештаја у кратком изводу излажу извештаји по реду пријема, који су примљени до дана када је извештај дат у штампу.

1. Пољопривредна подружина у Сврљигу.

Подружина је у 1931 години имала 70 чланова.

Поред агилног рада у посредовању у набавкама пољопривредних справа, разног семена и другог материјала за своје чланове, Подружина је активно радила и на пропаганди у народу. Наиме, приредила је 3. и 4 октобра врло успелу општу, среску пољопривредну изложбу, на којој је узело учешћа око 400 излагача разних пољопривредних производа, стоке и ручних радова. На име награда издато је излагачима 16.000 динара, од које је суме Банска управа у Нишу дала 12.000, а Српско пољ. друштво 4000 динара. Поред овога Подружина је помоћу свога секретара г. Жујовића одржала неколико практичних пољопривредних предавања у разним општинама сврљишког среза, која су била у вези са очигледним примерима.

Примања по дневнику касе за 1931 год. износе 15.613·21 а издавања 14.528·03 динара. Готовина за пренос у 1932 го-

дину износи 1085·18 дин. У овај рачун-биланс нису урачунати трошкови око приређивања изложбе и приходи од ње.

2. Пољопривредна подружина у Бечевици — ср. гружански.

Подружина је имала 21. члана

Рад Подружине састојао се само у посредовању у набавкама справа, семена и др. материјала потребног њеним члановима, ради чега је на подлози своје обвезнице добила и повукла све потребе на кредит од Друштва.

Примања по дневнику касе износе 5.318·50 а издавања 2455·20 динара. Готовина за пренос у 1932 год. износи 2863·30 динара. Стање подружинске касе и имовине на крају 1931. године било је овакво: готовина 1485·30, вредност робе у магацину 602·85, вредност инвентара 986·— и у потраживањима од чланова 7394·57, што чини свега 10.473·72 динара, од које суме Подружина дугује Друштву 8.967.— а њена имовина износи 1.506·72 динара.

3. Пољопривредна подружина у Петровцу на Мору
— Бока Которска —

Подружина је имала 19 чланова.

Рад Подружине састојао се у набавкама разног семена, плавог камена и уметног гнојива.

Готовина по дневнику касе на крају године износила је 527·50 динара.

4. Пољопривредна подружина у Вишеграду.

У 1931. години Подружина је имала 28 чланова.

Рад Подружине се састојао у посредовању у набавкама пољопривредних справа, семена и др. материјала за своје чланове. Набављено је исгих за 3490 динара.

Поред овога Подружина је приредила и обавила калемарски курс за обуку сеоских младића из целога среза. Курс је трајао 6 дана, од 27 јула до 1 августа. Курсиста је било 24. Успех курсиста у раду и настави био је потпуно задовољавајући. По завршетку курса слушаоцима су раздељене награде у воћарском алату, разном семену и књигама у вредности 1000 динара.

Подаци о материјалном стању Подружине недостају.

5. Пољопривредна подружина у Д. Крчину, срез темнићски.

Подружина је имала 22 члана.

Рад Подружине састојао се у посредовању у набавкама пољопривредних справа, разнога семена и др. материјала потребног члановима. У ову сврху Подружина је на подлози своје обвезнице добила отворен кредит код Друштва од

25.000.— динара с тим, да исти може да користи према правилима и према броју чланова. Подружина је набавила и својим члановима раздала справа и материјала у вредности 9.767·— динара и сав дуг Друштву до краја године измирила.

Примања по дневнику касе у току године износе 10.918·12 а издавања 10.917·30 динара. Готовина за пренос у 1932 год. износи 0·82 динара. Поред овога Подружина има робе у магацину у вредности 892·— и у покретности, инвентару 145·— динара, те укупна њена имовина за једногодишњи рад износи 1037·82 динара.

6. Пољопривредна подружина у Алексинцу.

Подружина је имала 21. члана.

Рад Подружине ограничио се само на посредовање у набавкама справа, семена и материјала потребног члановима.

Примања по дневнику касе износе 5.677·60 динара, а издавања 3179·— динара. Готовина за пренос у 1932 год. износи 2.498.60 динара. Поред ове готовине Подружина има у справама и материјалу у магацину у вредности 318 динара, те укупна њена имовина на крају 1931. године износи 2816·60 динара.

7. Пољопривредна подружина у Јагњилу.

Подружина је имала 53 члана. Радила је само на посредовању у набавкама за своје чланове, у коју сврху је по својој обвезници од Друштва добила кредит од 21.500 динара.

Примања по дневнику касе износе 28023. — а издавања 8.250.10 динара. Готовина за пренос у 1932 год. износи 19.772.99 динара, која се састоји у потраживању од чланова у 19635.— а у готовини 137.— динара. Суму од 19635.— динара подружина дугује Друштву, те је њена готовина свега 137.— динара.

8. Пољопривредна подружина у Пироту.

Подружина је имала 77 чланова.

Подружина је радила врло агилно на снабдевању својих чланова разним потребама, чиме је и број својих чланова осетно у овој години повећала. Поред рада на снабдевању Подружина је својим члановима и другим пољопривредницима давала поуке и савете из разних пољопривредних грана. Подружина је заказала пчеларски курс, али га због недостатка средстава није одржала.

Примања по дневнику касе износе 26.793.70, а издавања 23.916.50 динара. Готовина за пренос у 1932 год. износи 2.877.20 динара. Поред овога Подружина има 7 обвезница

ратне штете у вредности 1.750.— затим робе у магацину у вредности 6.941.— што чини свега 12.082.20 динара подружинске имовине на крају 1931 године.

9. Пољопривредна подружина у Власотинцима.

Подружина је у 1931 год. имала 25 чланова.

Рад Подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним пољопривреоним потребама и на пропаганди да се што већи број чланова упише у Подружину.

Примања по дневнику касе износе 7.704.— а издавања 6.191.— динара. Готовина са пренос у 1932 год. износи 1.513.— динара.

10. Пољопривредна подружина у Србобрану.

Подружина је имала 74 члана. Подружина је радила на пропаганди за упис што већег броја чланова и на заједничкој набавци пољопривредних потреба.

Подружина има своју готовину од улога у 16 990.— динара.

11. Пољопривредна подружина у вароши Лапову.

После четири године застоја у раду, Подружина је иницијативом њеног претседника г. Љубе Р. Јовановића и његових сарадника у 1931. години обновила рад и имала 26 чланова.

Рад Подружине састојао се у посредовању у набавкама за своје чланове а највише плавог камена.

Подружина је нарочито захвална претседнику варошке општине што је одобрио да све своје послове обавља у одајама општинске зграде и тиме јој умногом помогао рад и опстанак.

Готовина подружинска на крају 1931 године износи у новцу 2.461.— и у материјалу 588.— Свега 3.049.— динара.

12. Пољопривредна подружина у Сараорцима.

Подружина је имала 22 члана.

Рад Подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним потребама, ради чега је на подлози своје обвезнице добила отворен кредит код Друштва у 10.000 динара.

Примања по дневнику касе у току године износе 9.649.89 а издавања 5.763,50 динара. Готовина за пренос у 1932 год. износи 3886 динара. Поред овога Подружина има свој инвентар у вредности од 2000 динара (књиге за читаоницу, орман, раф

и један крушач), а осим тога има код чланова на дугу 3.724.19 динара.

Подружина дугује Друштву 3.045.— динара, а остало је њена имовина.

13. Пољопривредна подружина у Чачку.

Бројно стање чланова у 1931 год. било је:

редовних	272
добротвора из ранијих година . .	1
утемељача „ „ . .	4
Свега	277

Рад ове Подружине кретао се у оба правца њеног делања у посредничко набављачком и у пропагандистичком.

Снабдевање својих чланова Подружина је вршила преко Друштва на подлози своје обвезнице од 50.000 динара и набавила и међу чланове раздала пољопривредних справа, семена и др. материјала у вредности од преко 60.000.— динара.

У пропагандистичком правцу рада Подружина је помоћу својих чланова стручњака држала практична пољопривредна предавања, као и предавања из хигијене људи и ветеринарства, а осим тога давала поуке и савете својим члановима

На своме селектору, кога је у 1930 год. примила од Пољопривредног одељења Дринске бановине, Подружина је пречистила које семена за сетву, које за продају 211.378 кгр. пшенице и на Маротовом тријеру 2.699 килограма. Да Подружина ништа друго није радила, већ да је само жито на својим селекторима за семе и продају чистила, па би умногом своме циљу и задатку одговорила.

По завршном годишњем рачуну види се да је Подружина остварила у току године прихода 91.948.47, а учинила расхода 82183.07 динара, што значи да се од буџетом предвиђених сума није могло остварити око 40%.

На крају 1931 године финансиско и имовно стање Подружине било је овакво:

у готовом новцу и вредећим папирима дин. . .	6319.—
у роби у магацину	25253.—
вредност инвентара	10000.—
вредност непокретности — земљиште и зграде .	300.000.—
на дугу код чланова	7.946.40
Свега динара	349518.40

Од ове имовине Подружина само Друштву дугује 17.810.— динара, а остало је све њена имовина.

14. Пољопривредна подружина у Аранђеловцу.

Подружина је имала 190 чланова.

Рад Подружине састојао се углавном у посредовању у набавкама пољопривредних справа, семена и др. материјала потребног члановима.

Подружина је на подлози своје обвезнице у 30.000 динара, добила отворен рачун код Друштва и по истом набавила и међу своје чланове раздала справа, семена и др. материјала за суму од преко 60.000 динара и Друштву одужила све сем 5.325.50 динара, колико је у 1932 годину пренесено.

Поред рада у посредничко набављачком правцу, Подружина је у своме програму за 1931 год. предвидела да у заједници са Сточарским друштвом у Аранђеловцу приреди општу пољопривредну изложбу, али се од приређивања исте морало одустати због јаке суше и погоршања опште економске кризе. Подружина је помоћу својих чланова иако слабије, ипак узела учешћа на обласној општој пољопривредној изложби, која је крајем септембра приређена у Смедеревској Паланци.

Стање подружинске касе и имовине на крају 1931 год. било је овако:

примања по дневнику касе износе	76.907.60	дин.
издавања „ „	61.191.—	„
готовина за пренос у 1932 г. износи	11.718.69	„
вредност робе у магацину . . .	5.910.10	„
Свега имовине динара	17.629.10	„

Од ове суме подружина дугује Друштву 5.355.50 а њена имовина износи 12.303.60 динара.

У жељи да члановима изађе у сусрет и да им робу са што нижом ценом, Подружина је и свој капитал унеколико умањила.

15. Пољопривредна подружина у Сенти — Бачка.

Подружина је имала 53 члана.

Рад Подружине кретао се у два главна правца, у пропагандистичком и посредничко набављачком. Наиме, Подружина је помоћу својих чланова стручњака г.г. Др. Радивоја Лазића, среског пољопривредног референта, Марка Ђурића, среског ветеринара, Др. Владислава Матејића, среског лекара и Саве Вујића, агронома и претседника Подружине, приређивала и обављала за народ поучна и популарна предавања из пољопривреде, ветерине и народне хигијене.

Подружина је учинила сав труд и вољу да оснује житарску задругу у Сенти, али на жалост није наишла на по-

требно разумевање код пољопривредника и тако је ова корисна идеја остала само покушај.

Врло добар успех Подружина је постигла у раду са својим селектором на коме је у току 1931 године пречишћено које за семе које за трговину 292.648 кгр. пшенице и 6.455 кгр. јечма, дакле скоро 30 вагона.

Како идеално схватају потребу опстанка и рада Подружине у Сенти њени вођи и главни функционери, од интереса је навести два пасуса њеног годишњег извештаја, поднесеног годишњој скупштини чланова и Друштву, а који гласе:

... „Данас је дата прилика сваком члану да каже што држи за потребно и да изврши критику нашега прошлога рада али у једном правцу, који би имао да јача и развија нашу Подружину, а не да је евентуално потпуно дотуче"

„Ова подружина у нашим крајевима мора постојати, јер она диже дух и самопоуздање нашег националног пољопривредног елемента, а уједно је и видан доказ да ни ми Срби не изостајемо у напретку пољопривреде од осталих напредних народа, што у овим крајевима има нарочити значај" ...

Подружина је ранијих година активно радила на заједничкој набавци вештачких ђубрива за потребе својих чланова, а ове године — 1931 овај рад је због наглог пада пољопривредних производа морао јако ослабити.

Имовно стање Подружине на крају године било је овакво:

у готовом новцу	9.437.78	дин.
вредност инвентара — селектор и др.	57.306.50	„
у вредећим папирима . .	10.000.—	„
у роби у магацину . . .	1.632.—	„
потражив. од града Сенте .	5.000.—	„
потраживање за селектор	13.089.60	„
Укупно	96.521.88	

Иако је од вредности инвентара отписано 8.360.— дин. биланс Подружине је ипак активан.

16. Пољопривредна подружина у Топоници — Кнић.

Подружина је имала 16 чланова. Рад Подружине састојао се у набавкама справа, семена и др. материјала потребног њеним члановима. За овај циљ Подружина је поднела Друштву своју обвезницу и добила отворен кредит, који је до краја године потпуно измирила.

Готовина Подружине за пренос у 1932 год. износи 314 дин.

17. Пољопривредна подружина у Брестовцу — Лесковац.

Подружина је имала 21 члана.

Рад Подружине састојао се само у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама, које је Подружина вршила на подлози своје обвезнице дате Друштву ради отварања кредита.

Готовина са којом је Подружина располагала на крају године за пренос у 1932 годину износи 1.127.81 динара.

18. Пољопривредна подружина у Петровцу — пожаревачком

Подружина је имала 84 члана.

Рад Подружине састојао се у снабдевању њених чланова разним пољопривредним потребама и давању потребних савета. Снабдевање својих чланова Подружина је вршила за готов новац и по привременом отвореном рачуну код Друштва. Како је Подружина своје финансијско стање знатно поправила, те је престала потреба да даје обвезницу и отвара кредит код Друштва.

Подружина је организовала и припремила све што је потребно да приреди сточарско живинарску изложбу у Петровцу, али се од приређивања одустало, пошто је Банска управа због штедње отказала помоћ.

Примања по дневнику касе у току године износе 41.035, а издавања 20.891.80 динара. Готовина за пренос у 1932 год. износи 20,143.20 динара. Поред ове готовине Подружина има у роби у магацину 2 730.25, те укупна имовина износи 22.873.45 динара, од које Подружина дугује Друштву 1.598 динара, а остало је њена имовина.

19. Пољопривредна подружина у Сопоту.

Подружина је имала 444 члана. Ово је трећа година откако је подружина у Сопоту у сваком погледу најјача од свих у саставу Српског пољопривредног друштва.

Рад Подружине кретао се у два главна правца, у васпитно пропагандистичком и посредничко-набављачком. У васпитно пропагандистичком правцу урађено је следеће:

1. Помоћу редовног члана Подружине г. Душана М. Тошића, среског пољопр. референта, одржана су по свима општинама среза космајског поучна пољопривредна предавања, увек са демонстрацијама, очигледном наставом, о сузбијању штитасте ваши на шљивама и др. воћним штеточинама. Поред ових предавања дате су поуке и савети члановима из свих осталих пољопривредних грана.

2. Подружина је у времену од 6—11 априла приредила и обавила шестодневни калемарски курс на коме је било 117

младића. Курс је обављен у Бановинском воћном расаднику у Сопоту. Курсом је руководио и наставу изводио г. Душан Тошић, ср. пољ. референт и управник расадника са својим помоћником г. Томићем.

3. Подружина је на дан 5 јула одржала ванредну скупштину својих чланова на којој је основала Космајску земљорадничку житарску задругу, која је већ у току године дала врло добре резултате.

У посредничко набављачком правцу свога рада, Подружина је такође показала потпуно задовољавајуће резултате, јер је набавила и међу своје чланове раздала разних пољопривредних справа, семена и др. материјала у вредности 105.315.25 динара

Примања по дневнику касе износе 135.863, а издавања 130.370.10 динара. Готовина за пренос у 1932 годину износи 5.492.96 динара. Поред ове готовине Подружина има у роби у магацину у вредности 21.416, а на дугу код чланова 32.043.10, што укупно износи 58.682 динара, од које суме дугује Друштву 43.073 динара, а остало је њена имовина.

За сав успех у раду Подружине и њену јачину има се највише захвалити секретару њеном г. Душану Тошићу, ср. пољ. референту, који је најенергичније радио.

20. Пољопривредна подружина у Санском Мосту.

Подружина је имала 20 чланова.

Рад Подружине састојао се у пропаганди за упис што већега броја чланова, али је у томе било мало успеха, а поред тога и у снабдевању својих чланова и санирању имовног стања подружинског и рашћињавању њенога дуга Друштву, што је и урађено и сада Подружина има чисто стање своје имовине.

Имовина Подружине сем инвентарске вредности износила је на крају године и 736.50 динара у готову.

21 Пољопривредна подружина у Јагодини (мушка).

Подружина је имала 51 члана.

Подружина је радила само на снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама преко Друштва и из свога магацина које је раније набављала. И поред старања управе за упис што већег броја чланова, ипак је број ових осетно опао, чему је узрок недостатак потребне пропаганде и сарадња пољопривредних бановинских органа, школованих пољопривредника и бивших пољопривредних чиновника.

Готовина по дневнику касе за пренос у 1932 годину 3.370.22 динара, вредност робе у магацину 4.864 динара, што чини свега имовине 8.234.22 динара.

22. Пољопривредна подружина у Крагујевцу.

Подружина је имала 68 чланова.

Подружина је радила на снабдевању својих чланова разним пољопривредним справама, семеном, књигама и другим потребама. Поред овог предвидела је у свом програму рада и приређивање опште среске пољопривредне изложбе у Крагујевцу, од које се је одустало због приређивање изложбе у Смед. Паланци.

По завршном годишњем рачуну Подружина на крају године има готовину за пренос у 1932 годину од 4.662.28 дин., а поред ове и у роби у магацину у 597.70 динара.

23. Пољопривредна подружина у Мионици.

Подружина је после трогодишњег застоја у раду обновљена у 1931 години на заузимање г. г. Стевана Маресевића, ср. пољ. референта и Миливоја Пауновића, учитеља у пензији. У 1931 год. имала је 30 чланова.

Рад Подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама. Поред овога Подружина је организовала и обавила са успехом прву сточарско-воћарску изложбу у Мионици, на којој је пољопривредницима издато на име награда у пољопривредним справама, семену и др, у вредности од 13.340 динара. Обављање ове изложбе помогли су Краљ. банска управа Дринске бановине и Српско пољопривредно друштво.

Примања по дневнику касе износе 27.875.95, а издавања 26.377.50 динара. Готовина за пренос у 1932 годину износи 1.497.55 динара, од које суме Подружина дугује Друштву 1458 динара, а остало је њена имовина. Поред готовине од 39.55 динара Подружина је из својих средстава набавила за заједничку употребу својих чланова једну прскалицу за воће, један плуг обртач и једну ливадску дрљачу.

24. Пољопривредна подружина у Вел. Градишту.

Подружина је имала 52 члана. Рад њен се састојао у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама и давању разних поука и савета из свих пољопривредних грана. Подружина је у свом програму рада предвидела и приређивање једне опште пољопривредне изложбе за срез рамски, али се од ове одустало због јаке суше и тешког економског стања пољопривредника због пољопривредне кризе.

Готовина за пренос у 1932 годину износи 3.399 динара.

25. Пољопривредна подружина у Крњеву — В. Орашје.

Подружина је имала 131 члана. Рад Подружине састајао се искључиво у снабдевању њених чланова разним пољопривредним справама и алатима, семеном, плавим каменом, рафијом и др. материјалом. Подружина је за своје чланове од Друштва на подлози своје обвезнице набавила разне робе у вредности 56.606.30 динара.

Примања по дневнику касе износе 65.157.75 а издавања 63.732.88 динара, те готовина за пренос у 1932 год. износи 1.414.87 динара.

Због јаког града, који је у лето пао скоро на целом атару села Крњева, Подружина није могла како треба да одговори својим обавезама према Друштву и да му дуг исплати.

26. Пољопривредна подружина у Крушевцу.

Подружина је имала 88 чланова.

Рад Подружине састојао се у посредовању у набавкама разних пољопривредних справа, семена и др. материјала за своје чланове и остале пољопривреднике.

Поред овога Подружина је предузела све потребне мере за приређивање једне опште пољопривредне изложбе у Крушевцу, ради чега је приређена и обављена једна успела конференција свих пољопривредних и хуманих установа и организација, али је исход исте нешто због неспоразума нешто због тешких економских прилика остао без резултата:

Имовно стање Подружине на крају 1931 год. било је овако :

у готовом новцу	14.342.05	дин.
у акцијама Аграрне Банке . . .	5.000.—	„
у роби у магацину	2.870.—	„
Свега	22212.45	дин.

Од ове суме Подружина ништа никоме не дугује, већ је сва њена имовина, која се преноси у 1932 годину.

27. Пољопривредна подружина у Љубовији.

Подружина је имала 154 члана.

Рад њен у 1931 години састојао се највише у посредовању у набавкама пољопривредних справа, семена и др. материјала за своје чланове. Поред овога Подружина је својим члановима давала поуке и савете из разних пољопривредних грана.

Подружина је активно сарађивала на приређивању бановинске пољопривредне изложбе у Братунцу за срезове азбуковачки и сребрнички.

Примања по дневнику касе износе 26.172, а издавања 26.151 динара. Готовина за пренос у 1932 годину износи 21 динар. Поред овога Подружина има справа у магацину и у потраживању код чланова у износу од 1992 динара, а кад се овој суми дода вредност њеног инвентара у 528.30 динара, онда целокупна њена имовина износи 2.541.30 динара.

28. Пољопривредна подружина у Лесковцу.

Подружина је имала 62 члана.

Радила је искључиво на снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама преко Српског пољопривредног друштва. Вредност набављених справа, семена и др. материјала раздатог члановима износи 27.099 динара. Снабдевање својих чланова Подружина је вршила на подлози своје обвезнице дате Друштву у износу од 20.000 динара.

Поред изложеног Подружина је преко својих чланова стручњака давала разне поуке и савете својим члановима и др. пољопривредницима из разних пољопривредних грана.

Готовина подружинска за пренос у 1932 годину износи 1264.73 динара. Поред овога Подружина има робе у магацину вредности 138 динара.

29. Пољопривредна подружина на Руднику — ср. качерски.

Подружина је имала 66 чланова.

Рад Подружине стастојао се у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама преко Српског пољопривредног друштва за готов новац. Поред посредничко-набављачког посла Подружина је помоћу својих функционера и чланова стручњака давала поуке из разних пољопривредних грана.

Примања по дневнику касе у току године износе 34.494.67 а издавања 14049.— динара. Готовина за пренос у 1932 годину износи 20.445.67 динара. Поред овога Подружина има у магацину справа и др. материјала у вредности 6.610 динара, те целокупна њена имовина у почетку 1932 године износи 27.055.67 динара.

30. Пољопривредна подружина у Бањој Луци.

Подружина је имала 19 чланова.

Рад Подружине састојао се како у васпитно-пропагандистичком, тако и у посредничко набављачком правцу. Подружина је више пажње поклонила васпитно-пропагандистичком раду, те је помоћу својих чланова одржала у народу низ предавања стручних и општега значаја, која су била врло добро посећена, пажљиво слушана и потпуно успела.

Подружина је предвидела обилатији програм рада за 1932 год. и нада се већем успеху, како у погледу пословања и пропаганде, тако и у погледу бројнога стања чланова.

Готовина подружинска за пренос у 1932 год. износи 3.574.86 динара.

31. Пољопривредна подружина у Свилајнцу.

Подружина је имала 39 чланова.

Рад Подружине кретао се у оба главна правца њенога делања, т. ј. у васпитно-пропагандистичком и посредничко-набављачком. Подружина је снабдевала своје чланове разним пољопривредним потребама преко Друштва и давала им поуке и савете из оних пољ. грана и послова за које су се обраћали.

Подружина је 10 септембра приредила и обавила врло успелу сточарску изложбу уз помоћ Српског пољ. друштва и из својих сопствених средстава.

Подружина је из скромних средстава одредила суму од 8.000 динара за подизање народног дома у Свилајнцу, у коме ће Подружина имати своју канцеларију и користити остале просторије за предавања и изложбе.

Готовина подружинска за пренос у 1932 годину износи 11.044.40 динара.

32. Пољопривредна подружина у Гостивару.

Подружина је имала 43 члана. Рад Подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама које је вршила преко Друштва на основу своје обвезнице, по којој је имала отворен кредит у 20.000 динара.

Примања по дневнику касе у току године износе 19556.75 а издавања 17691.50 динара. Готовина за пренос у 1932 год. износи 1.865.25 динара, поред које Подружина има у справама и материјалу у вредности од 354— динара.

33. Пољопривредна подружина у Брестовцу — Књић.

Подружина је имала 23. члана. Рад Подружине састојао се искључиво у снабдевању својих чланова разним потребама, које је вршено од Друштва на основу обвезнице подружинске од 10.500 динара. На подлози своје обвезнице Подружина је користила 9.864.— динара кредита код Друштва, од које суме је отплатила 5.632.50 а остала дужина 4.231.50 динара. Готовина за пренос у 1932 год. износи 1000.50 дин.

34. Пољопривредна подружина у Соко Бањи.

Подружина је имала 20 чланова. Радила је у току године само на снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама. По програму рада за 1932 годину Подружина је предвидела обилнији рад како у посредничко-набављачком тако и у васпитно пропагандистичком правцу.

Готовина подружинска на крају 1931 године износила је 339 динара.

35. Пољопривредна подружина у Честину — Гружа.

Подружина је имала 21. члана.

Подружина је радила на снабдевању својих чланова пољопривредним справама, семеном и др. материјалом. Снабдевање је вршено на подлози подружинске обвезнице дате Друштву за отварање кредита од 5.000— динара. Подружина је за своје чланове набавила разних потреба у вредности 6795 динара.

Имовина подружинска на крају године износила је у готову 400.—, у роби у магацину 1517.— у покретности-инвентар 300.— и на дугу код чланова 1.500, што износи свега 3.717.— динара, од које дугује Друштву 3.280.— динара, а остало је њена имовина.

36. Пољопривредна подружина у Жуковцу-Књажевац.

Подружина је имала 23 редовна члана и 4 утемељача.

Рад Подружине кретао се у оба главна правца њеногa делања, т. ј. и у васпитно пропагандистичком и у посредничко набављачком.

На дан годишње скупштине чланова г. Јанко Станковић, учитељ и један од првих оснивача Подружине одржао је предавање из сточарства, а у мају месецу приликом држања ванредне скупштине предавање о прскању винограда противу пламењаче и пред слушаоцима извео начин справљања бордовске чорбе за прскање и контролисање ове помоћу лакмусове хартије.

Поред овога Подружина је на подлози своје обвезнице од 3000 динара уредно снабдевала своје чланове оним пољопривредним потребама које су они тражили.

Стање подружинске касе и имовине на крају године било је овако:

у каси готовина	625·50	д.
вредност робе у магацину	969·—	„
вредност покретности — књижнице и др.	3200·—	„
на дугу код чланова и др. лица . . .	2061·—	„
Свега динара	6855.50	

од које суме дугује Друштву 2.002 и приватним лицама 27 динара, а остало је све њена имовина.

37. Пољопривредна подружина у Бољевцу.

Подружина је имала 86 чланова. Рад Подружине се у главном састојао у снабдевању својих чланова разним справама, алатима, семеном и др. материјалом. Подружина је издала обвезницу Српском пољопривредном друштву од 20.000.— динара и на подлози исте вршила снабдевање својих чланова.

Поред овога Подружина је радила на припремању приређивања и обављања опште пољопривредне изложбе за срез бољевачки, али до остварења ове идеје није дошло, јер Банска управа није никакву помоћ дала, а помоћ Срп. пољ. друштва од 3000 динара и подружинска средства била су недовољна.

Подружина се нада, да ће њен рад у новој години — 1932 бити плоднији да ће остварити жељу чланова да приреди пољопривредну изложбу.

Примања по дневнику касе износе 35 800.94, а издавања 29.727.10 динара. Готовина за пренос у 1932 годину износи 6.073.84 динара од које Подружина дугује Друштву 5.671.— дин. а остало је њена имовина.

38. Пољопривредна подружина у Ваљ. Каменици

Подружина је имала 49 редовних чланова.

Рад Подружине кретао се у оба главна правца њеног деловања. Тако, Подружина је у васпитно-пропагандистичком правцу урадила следеће: 1) на дан 4. октобра приредила је и обавила успелу сточарско воћарску изложбу, а уз помоћ Дринске бановине и Српског пољ. друштва; 2) организовала је подизање вештачких ливада код два своја члана; 3) основала је Пољопривредну књижницу и читаоницу у Каменици и снабдела је књигама и др. потребама; 4) организовала и уз помоћ Банске управе одржала течај за сушење шљива на сушници Др. В. Стојковића, на коме је узео учешћа велики број пољопривредника; и 5) Подружина је помоћу својих чланова г. г. Александра Кононова, ср. пољ. референта и секретара подружине и Живојина Јаковића, његовог помоћника, одржала низ поучних предавања из разних пољопривредних грана; 6) Подружина има 4 воћарске прскалице и бурад за растварање средстава противу биљних болести и штеточина, које даје на послугу својим члановима; и 7) подружински чланови су најистакнутији и најнапреднији пољопривредници у срезу подгорском, који својим радом у сваком погледу предњаче у својим селима и служе за пример, међу

којима се видно истичу: г. г. Живан Јовановић, Милан Крстић, Милоје Ристивојевић, Лука Јевтић, Живко Живковић, Здравко Јовановић, Игњат Настић, Милан Видаковић и Крсман Вучићевић, претседник Подружине.

У посредничко набављачком правцу рада Подружина је такође одговорила своме циљу и задатку и на подлози своје обвезнице дате Друштву од њега на кредит набављала и својим члановима по њиховом захтеву раздавала разне пољопривредне справе, семе и др. материјал. Укупна вредност набављених потреба износи 21.052.— дин.

Примања по дневнику касе износе 30.105.75 а издавања 26.113.50 дин. Готовина за пренос у 1932 год. износи 3.992.25 дин. Поред ове готовине Подружина има робе у магацину у вредности 4.099.50, на дугу код чланова 1.105.— а у покретној имовини — инвентару (прскалице, намештај књиге и др.) у вредности 4.000.— динара, што износи имовину од укупно 13.196.75.— динара.

39. Пољопривредна подружина у Ваљеву.

Подружина је имала 84 члана.

Рад Подружине и у 1931 год. кретао се у два главна правца, васпитно — пропагандистичком и посредничко — набављачком.

У васпитно-пропагандистичком правцу Подружина је урадила следеће:

1. помоћу својих чланова стручњака г. г. Недељка Савића, Др. Жив. Б. Живковића, инж. агр. Власте Ђорђевића проф. Сред. пољ. школе, Николе Скрјабина, среског референта и Др. Раде Стефановића, среског лекара, одржала низ стручних популарних предавања за народ.

2. — на дан 12, 13 и 14 октобра, у сарадњи са осталим хуманим и професионалним установама и организацијама, а уз помоћ Краљ. банске управе Дринске бановине и Српског пољ. друштва одржала је општу пољопривредну изложбу, која је врло добро успела.

3. купила је и монтирала селектор „Петкус" са електричним мотором, који ће врло велику услугу чинити селекцији — пречишћавању стрних жита како за семе, тако и за тржиште.

У посредничко-набављачком правцу Подружина је своје чланове снабдевала свима потребама за повећање и побољшање пољопривредне производње, које је Српско пољ. друштво у својим магацинима имало.

Имовно стање Подружине на крају године било је овакво:

у канцеларискоm намештају прибору и књигама:	25.000 дин.—,
робе у магацину у вредности	8.443 „ —,
у обвезницама код чланова	16.242 „ —,
и у готову по дневнику касе	81 „ —,
свега динара	49.766 дин.—,

Подружина никоме ништа не дугује, те је све означено њена имовина

40 Пољопривредна подружина у Смедереву.

Подружина је основана 25 јануара 1931 године и имала 169 редовних чланова.

И ако нова, Подружина је одмах отпочела агилније да ради на извршивању свога програма и постизавању свога циља и задатка развијајући акцију у раду и у васпитно-пропагандистичком и посредничко-набављачком правцу.

Одмах у почетку Подружина је Српском пољопривредном друштву издала обвезницу на 100000 динара и на подлози исте на кредит вршила набавке пољопривредних справа, семена и др. материјала и ове раздавала такође на кредит својим члановима. Вредност набављене робе износи 55.643 динара.

Подружина је покушала организовање и обављање ратарско-сточарске и виноградарске изложбе у Смедереву, али се ова намера није могла да оствари стога, што нису прибављена довољна средства за награде излагачима и режиске трошкове.

Подружина је организовала петнаестодневни плетарски курс у Смедереву и овај уз помоћ Срп. пољ. друштва обавила у времену од 16 до 31 августа. На курсу је било 18 младића из 7 општина среза подунавског. Курсом је руководио и наставу изводио г. Драгутин Тасић, учитељ плетарства у Пољопривредној школи у Вршцу.

Младићи су обучавани првенствено у изради корпа за бербу и паковање грожђа и воћа, а затим и за друге потребе у пољопривреди.

На завршетку курса издате су награде курсистима који су показали најбољи успех и добро владање. Награде су дате у плетарском и виноградарско-воћарском алату и прибору и у књигама о гајењу културне врбе и гајењу винограда. Вредност издатих награда износи 966 динара.

Стање подружинске касе и имовине на крају године било је овако:

вредност робе у магацину	1.591·60 динара
На дугу код чланова	22.642·— динара
Свега дин.	24.233·60 динара

Од ове суме Подружина дугује Друштву 22.543·— динара
те њена имовина остаје у . . . . . 1.690·— динара

41 Пољопривредна подружина у Страгарима — јасеничким.

Подружина је имала 39 чланова. Радила је само на снабдевању својих чланова разним справама, семеном, плавим каменом и др. потребама. Све потребе Подружина је набављала од Срп. пољ. друштва на подлози своје обвезнице на отворен кредит.

Подаци о имовном стању Подружине на крају године недостају.

42. Пољопривредна подружина у Доњ. Топлици—Мионица.

Подружина је имала 31 члана. Иако нова, она је још у првој години свога рада показала много користи не само за своје чланове, већ и за остале пољопривреднике у месту и околини.

Поред рада у посредничко-набављачком правцу, којим је на подлози своје обвезнице дате Српском пољопривредном друштву снабдевала своје чланове разним справама, семеном и др. материјалом, Подружина је уз помоћ Краљевске банске управе Дринске бановине набавила један Мар тов тријер на коме је само прошле јесени пречишћено 94.183 кгр. пшенице за семе и продају. Затим, Подружина је помоћу својих чланова стручњака одржала неколико предавања из сточарства, живинарства и др. грана.

Имовно стање Подружине на крају године било је овако:

готовина по дневнику касе	265·70 динара
вредност робе у магацину	1242·77 динара
вредност инвентара (тријер вага и др)	5172·50 динара
код чланова на дугу	773.25 динара
Свега	7454·22 динара

Од ове имовине Подружина дугује друштву 3000 динара а остало у 4.454·22 дин. њена је имовина.

43 Пољопривредна подружина у Краљеву.

Подружина је имала 165 редовних чланова.

Рад Подружине се састојао и у васпитно-пропагандистичком и у посредничко-набављачком правцу. Тако Подружина је помоћу својих чланова стручњака одржала низ по-

пуларних и практичних пољопривредних предавања за своје чланове и др. пољопривреднике, која су извођена са очигледном наставом и примерима. Овоме — пропагандистичком послу подружина је, сматрајући га најважнијим, поклањала нарочиту пажњу и изводила га систематски, са уверењем да ће тиме најпре постићи свој циљ и задатак.

Поред овога Подружина је радила на снабдевању својих чланова разним пољопривредним справама, семеном и др. потребним материјалом. Снабдевање својих чланова Подружина је вршила из сопствених средстава, пошто добро материјално стоји, због чега није подносила обвезницу ни тражила отварање кредита.

Подаци о материјалном стању Подружине на крају године нису послати са записником и инвентаром, те се не износе.

44. Женска пољопривредна подружина у Јагодини.

Подружина је у 1931 години имала 48 чланова.

Због тешке и дуготрајне болести претседнице ове Подружине, г-ђе Нате Мијушковић, рад Подружине се сводио на најмању меру и на њено одржавање.

Подружина је предвидела агилнији и плоднији рад у 1932 години, који ће се равнати са њеним делањем у ранијим годинама, које је дало врло задовољавајуће резултате.

Подружина је пред инвентарске и магацинске вредности располагала само са сумом од 460 динара.

45. Пољопривредна подружина у Белановици.

Подружина је имала 180 редовних чланова. Рад Подружине састојао се највише у снабдевању неких чланова пољопривредним справама, семеном, књигама и др. материјалом. Снабдевање чланова вршено је на подлози подружинске обвезнице дате Срп. пољ. друштву на суму од 50.000·— динара. Све потребе давате су члановима такође на кредит на њихове личне обвезнице.

Подружину је задесила једна голема невоља. У децембру месецу, када је требало сабирати подружинске финансије и одужити дуг Српском пољопривредном друштву, њен претседник од оснивања и главни функционер за све подружинске послове, Милован Гавриловић, пуковник у пензији зв. „Шукри паша," преминуо, те је његовом смрћу Подружина поред губитка свога оснивача и вође, остала у несређеном стању и са дугом Друштву од 47.854.50 динара.

46. Пољопривредна подружина у Омашници-Трстеник.

Подружина је имала 44 редовна члана.

Рад Подружине састојао се искључиво у снабдевању њених чланова разним пољопривредним потребама. Снабдевање је вршено на подлози подружинске обвезнице од 22.000 динара, дате Друштву, од кога је снабдевање искључиво и вршено.

Од повученог кредита Подружина је остала дужна Друштву 5000 динара, која се сума налази код подружинских чланова, од којих се због кризе дуг није могао наплатити.

Готовина подружинска на крају године, поред вредности инвентара, износи 3950.— динара.

47. Пољопривредна подружина у Шапцу.

Подружина је имала 57 чланова.

Подружина је радила на снабдевању својих чланова разним потребама, које је вршено од Срп. пољ. друштва. Поред рада на снабдевању, подружина је у месецу октобру уз помоћ Крсљ. банске управе Дринске бановине од 10.000 и Српског пољопр. друштва од 4.000 динара, приредила општу пољопривредну изложбу, која је с обзиром на економске и временске прилике ипак врло добро успела. Све награде излагачима на изложби издате су у пољопривредним справама, алатима, разном семену и књигама. За режиске трошкове Подружина је из својих средстава утрошила 1.141.50 динара, те је на крају године њена готовина износила само 25 комада обвезница ратне штете у номиналној вредности од 25.000 динара.

48. Пољопривредна подружина у Прешеву.

Подружина је основана 1931 године и имала 24 редовна члана. Радила је највише на снадбевању својих чланова свима пољопривредним потребама, које су они захтевали и које је Српско пољопривредно друштво у својим магацинима имало.

Поред тога Подружина је преко свога претседника г. Љутомира Симића, ср. пољ. референта, давала својим члановима поуке и савете из свих пољопривредних грана.

Подаци о материјалном стању Подружине на крају 1931 год. недостају, те стога нису изнети.

49. Пољопривредна подружина у Куманову.

Подружина је имала 29 редовних чланова.

Подружина је радила највише на снабдевању својих

чланова разним справама, алатима, семеном и др. материјалом. Поред овога Подружина је преко својих чланова стручњака давала својим члановима разне поуке и упуте из свих пољопривредних грана.

Укупна примања по дневнику касе износе 8.495.12, а издавања 6.743.10 динара. Готовина за пренос у 1932 годину износи 1752.02 динара. Поред ове готовине Подружина има робе у магацину у вредности 995.99, те укупна имовина износи 2748.— динара, од које никоме ништа не дугује.

50. Пољопривредна подружина у Пожези--ужичкој.

Подружина је обновљена у 1931 години и у истој имала 82 редовна члана.

Рад Подружине кретао се и у васпитно-пропагандистичком и у посредничко-набављачком правцу. Подружина је своје чланове снабдевала разним потребама и преко свога секретара г. Јове П. Станојевића, ср. пољ. референта, обављала разна поучна пољопривредна предавања и упуте из свих пољопривредних грана.

Примања у току године износе 3280, издавања 2964, а готовина за пренос у 1932 год. 316 динара.

51. Пољопривредна подружина у Лозници.

Подружина је имала 43 члана.

Рад Подружине због неспоразума и неслагања међу члановима управе и због неправилног и самовољног рада неколицине чланова, био је у сваком погледу слаб. Нова управа за 1932 годину прегла је свим силама да подружинске финансије уреди и санира, а затим да развије корисну акцију Подружине ради постизања њеног циља и извршења задатка.

Примања по дневнику касе износе 3773, издавања 2619.60, а издавања 4.734 дин., те готовина за пренос у 1932 години износи 9.970.25 динара, а готовина за пренос у 1932 годину 1153.35 динара.

52. Пољопривредна подружина у Медвеђи-Трстеник.

Ова Подружина спада међу најстарије. Основана је још 1896 године, откада непрестано делује и ради и ова установа је умногом допринела да се виногради пропали од филок-

сере у целој околини брзо обнове и подигну у већем обиму но што их је било на домаћој лози.

Подружина је у 1931. години имала 134 члана. Радила је највише на снабдевању својих чланова највише виноградарским справама, прибором и материјалом, а затим и осталим потребама. Вредност набављених и члановима раздатих справа, алата, семена, плавог камена, рафије и др. у 1931. години износи око 100.000 динара, од које суме је Подружина остала дужна 34.096 динара. Набавке су вршене од Српског пољ. друштва на подлози подружинске менице, која је као подлога дата и на основу које је добијен отворен кредит.

Примање по дневнику касе мимо набавки износе 14.704·25, а издавано 4.734 дин., те готовина за пренос у 1932 год. износи 9.970·25 динара.

53. Пољопривредна подружина у Пећи-Метохија.

Подружина је имала у 1931. години 13 чланова добротвора и 30 редовних.

Рад Подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним пољопривредним справама, семеном, плавим каменом, рафијом и др. материјалом. Снабдевање је Подружина вршила од Срп. пољопр. друштва из својих средстава.

Поред овога Подружина је као и досада давала живом речи поуке и упуте својим члановима из разних пољопривредних грана.

Због опште депресије, а нарочито због пољопривредне кризе, рад Подружине био је у овој години нешто слабији но раније.

Стање подружинске касе и имовине на крају 1931. године било је овако:

готовина у каси	227·—	дин.
готовина на приплоду код Трг. инд. банке у Пећи	95.224·—	„
готовина на приплод код банке у Тетову	80·—	„
у акцијама прив. Аграрне Банке	5.000 —	„
у роби у магацину	3.150·—	„
у потраживању од чланова и др. лица	18.370·—	„
у намештају и прибору	1.600 —	„
Свега динара	123.651·—	
отпис на сумњива потраживања	10.370·—	
остаје подружинска имовина у	113.281·—	дин.

54. Пољопривредна подружина у Приликама-Иванјица.

Подружина је имала 105 редовних чланова.

Рад Подружине кретао се у два главна правца: у вас-

питно-пропагандистичком и посредничко-набављачком. Тако, Подружина је своје чланове снабдевала разним пољопривредним потребама. Снабдевање је вршено од Срп. пољ. друштва по отвореном кредиту од 25.000 динара на подлози Подружинске обвезнице дате Друштву.

У васпитно-пропагандистичком правцу Подружина је активно сарађивала на припремама и обављању шесто недељног пољопривредног течаја, на коме је и секретар Подружине г. Секула Пандуровић, учитељ, био предавач-наставник.

Поред изложеног Подружина је давала поуке и упуте из разних пољопривредних грана и послова, како својим члановима тако и осталим пољопривредницима.

Имовно стање Подружине на крају године било је овако:

готовина у каси	160·— дин.
вредност робе у магацину	2.627·— „
у потраживању од чланова	16.518·— „
Свега	19.305·— „

Од ове суме Подружина дугује Друштву 18.945·—, те њена имовина износи свега 360·— динара.

55. Пољопривредна подружина у Зајечару.

Подружина је имала 53 члана. Подружина је радила и у васпитно пропагандистичком и посредничко набављачком правцу и урадила је следеће:

Активно је сарађивала и радила на приређивању сточарске изложбе која је обављена 1. маја у Зајечару. Затим организовала је и обавила калемарско-воћарски курс у пољопривредној школи.

Помоћу свога секретара г. Владе Петровића и Станоја Станковића, професора пољ. шклоле, активно је сарађивала и и радила са месним одбором народне одбране на држању практичних пољопривредних предавања не само у срезу зајечарском већ и бољевачком.

Поред изложеног Подружина је своје чланове снабдела пољопривредним справама, алатима, семеном, плавим каменом, рафијом и др. материјалом.

Примања у току године по дневнику касе износе 25.867·25, издавања 15.586·50, те готовина за пренос у 1932 год. износи 10.280·75 динара.

56. Пољопривредна подружина у Макцима-В.Градиште.

Подружина је имала 38 чланова.

Рад Подружине састојао се највише у снабдевању својих

чланова пољопривредним справама, семеном пићних биљака, плавим каменом, рафијом и др. материјалом. Снабдевање чланова вршено је од Срп. пољ. друштва на кредит на подлози подружинске обвезнице.

Поред овога Подружина је помоћу својих чланова учитеља давала разне поуке и упуте за боље и савршеније газдовање и уређење газдинства.

Примања по дневнику касе износе 3839, издавања 450, а готовина за пренос у 1932 год. 3389. динара.

57. Пољопривредна подружина у Рачи,-краг.

Подружина је имала 34 члана.

Рад Подружине састојао се у старању, да се Подружина реорганизира и њена делатност развије, пошто је радом претходне управе доведена до ликвидације. Поред овога Подружина је радила на снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама и помоћу чланова стручњака давала својим члановила разне поуке и упуте по свима пољопривредним гранама.

Због рада претходне управе, која је учинила да и чланови занемаре установу и са неповерењем јој прилазе, нова управа је имала доста тешкоћа и сметни да своју замисао о реорганизовању и развијању рада изведе.

Примања по дневнику касе износе 10.742.75, издавања 6794.80, а готовина за пренос у 1932 год. 3947.95 динара. Поред ове готовине Подружина има робе у магацину у вредности 698.25, што износи имовину од 4646.20 динара, од које суме Друштву дугује 968 динара, а остало је њена имовина.

58. Пољопривредна подружина у Краљевом Селу.

Подружина је имала свега 16 чланова.

Рад Подружине састојао се искључиво у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама. Снабдевање је вршено од Срп. пољ. друштва за готов новац, а члановима су справе и материјал давани и за готов новац и на кредит.

Примања по дневнику касе износе 7.227.42, издавања 6.410.36, а готовина за пренос у 1932 год. износи 817.06 динара. Поред ове готовине Подружина има робе у магацину у вредности 958.05, на дугу код својих чланова 1.203.25, у покретности 45, те укупна њена имовина износи 3.023.36 динара.

59. Пољопривредна подружина у Тополи — краг.

Подружина је имала 19 чланова.

Подружина је радила само на снабдевању својих чла-

нова разним пољопривредним справама, семеном и др, материјалом. Снабдевање је вршено од Друштва за готов новац.

Примања по дневнику касе износе 3.930.30, издавања 570, а готовина за пренос у 1932 годину 3.360.30 динара.

60. Пољопривредна подружина у Ковину — Банат.

Подружина је имала 41 редовног члана.

Рад Подружине састојао се у издржавању и уређењу подружинског воћног и лозног расадника и у снабдевању својих чланова разним пољопр. справама, алатима, семеном, плавим каменом и др. потребама. Снабдевање је вршено од Српског пољ. друштва на подлози подружинске обвезнице, по којој је она код Друштва имала отворен рачун.

Имовно стање Подружине на крају 1931 године било је овако:

готовина код Ковинске банке .	10214 дин.
„ „ благајника . . .	247 „
на дугу код чланова	6438 „
у акцијама Прив. аграр. банке	5000 „
у роби у магацину	827 „
Свега динара	22716

Поред ове имовине у новцу и материјалу Подружина има и свој воћни и лозни расадник који претставља знатну вредност.

Према изложеном билансу Подружина је своје стање у новцу смањила за скоро 2000 динара у односу према стању из 1930 год.

61. Пољопривредна подружина у Борчу — Кнић.

Подружина је имала 19 чланова.

Рад Подружине састојао се највише у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама од Друштва. Снабдевање је вршено на подлози подружинске обвезнице дате Друштву, код кога је Подружина имала отворен рачун — кредит од 6000 динара.

Поред рада на снабдевању својих чланова Подружина је са осталим хуманим установама у Борчу активно радила на оснивању народне књижнице и читаонице.

Подружина је на своме тријеру марке „Маро" вршила чишћење жита-пшнице за семе, како својих чланова тако и осталих пољопривредника.

Имовно и финансијско стање Подружине на крају 1931 године било је овако:

готовина по дневнику касе .	24.40	дин.
робе у магацину у вредности	975.—	„
вредност покретности (тријер намештај и др.) . . .	10150.—	„
дуговање чланова подруж.	5464.50	„
Свега динара	16.613.90	

од које суме дугује Друштву 4986 динара, а остало је њена имовина.

62. Пољопривредна подружина у Владимирцима.

Подружина је имала 105 редовних чланова.

Рад Подружине састојао се најпре у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама. Снабдевање је вршено од Српског пољопривредног друштва на отворен рачун. Поред овога Подружина је помоћу свога секретара г. Миливоја Лолића, ср. пољ. референта, давала својим члановима поуке и савете из разних пољопривредних грана.

Примања по дневнику касе износе 32.299.40, издавања 31.788.40, а готовина за пренос у 1932 годину 511 динара.

Подружина има још на дугу код њених чланова 16.372.40 динара и робе у магацину у вредности 1.077 динара, али дугује Друштву суму од 18.822 динара, те стварно своје имовине мало има.

63. Пољопривредна подружина у Сребрници — Босна.

Подружина је имала 24 члана.

Рад Подружине састојао се у снабдевању њених чланова разним пољопривредним потребама и у давању поука и упутстава из разних пољопривредних грана.

Поред изложеног Подружина је активно сарађивала на организовању и обављању пољопривредне изложбе у Братунцу, за срезове сребрнички и азбуковачки.

Примања по дневнику касе износе 7.271.40, издавања 6.054, а пренос готовине у 1932 годину 1.217.40 динара. Поред овога Подружина има робе у магацину за 171 динар, затим код чланова и у покретности 1.684.60 динара, те њена укупна имовина на крају 1931 године износи 3073 динара, док је на крају 1930 год. износила 2591.30, што значи да је у току 1931 год. увећана за 521.30 динара.

Значај и мере за уносно гајење биља за производњу уља код нас[1)]

Гајење уљаног биља врло је значајно за напредак наше пољопривреде уопште. Истина уљане биљке доста изнуравају земљу, али ако се они отпаци — уљане погаче — при изради уља употребе за исхрану стоке и ако се преко добивеног сточног ђубрета земљи врати одузети јој азот, фосфор и калиј, онда се не ремети плодност земље (њена статика), јер се самим уљем из газдинства износе углавном угљеник, кисеоник и водоник, дакле елементи којих у ваздуху има у изобиљу.

Уљани усеви добри су као претходни усев за све житарице, поглавито за пшеницу. Они остављају земљу чисту од корова, а стога, што доста њих рано сазревају, даје се и пољопривреднику могућност да земљу за следећи усев лепо припреми и да њиховом продајом прибави потребна средства за жетву стрног усева.

У пределима где и преко лета има довољно воденог талога, може се после рано сазрелих уљаних усева успешно гајити и нека пића биљка (мухар, грахорица, сточни грашак, серадела и кукуруз на сачму), као међу-усев. Гајењем уљаних усева не само што би се знатно унапредило ратарство, већ би нам се умногом побољшало и наше врло заостало сточарство.

Развићем технике увећава се потрошња уља и самим тим и могућност уносног гајења биља за производњу уља. У многим земљама за време европског рата гајене су уљане биљке у већим размерама не само за производњу уља, већ и за израду глицерина, врло важног састојка експлозивних материја.

Следећи статистички подаци показују нам колико је и код нас у 1929. г. гајено хектара појединог усева и колики је био укупан принос за целу земљу.

[1)] Реферат са предлозима делегата Српског пољопривредног друштва, г. М. Дуњића, начелника Министарства пољопривреде у пенз., поднесен конференцији Министарства пољопривреде, за унапређење производње уљаног биља. —

	засејано ха	укупан принос мет.ц
Лан	13.845.06	13.771
Олајна репица .	11.432.23	73.787
Мак	8.315.75	5.261
Сезам	400.—	3 000
Свега :	33.993.04	95.819

Из овога се види да у нашој земљи могу уопште успешно да успевају уљани усеви и то: најбоље успева уљана репица у Дринској, мак и сезам у Вардарској, а лан у Савској бановини. Само би требало раширити гајење рицинуса и кикирики у Вардарској бановини.

Неке се количине семена за уље извозе, што нам показују следећи статистички подаци извоза за 1930. годину:

	количина кгр.	у вредности динара
уљане репице . .	17.019	56.664
мак	563 082	2,787.000
лан	100 420	471.580
тиквено семе .	1,188.271	3.320.517
Свега :	1,868.792	6,635.761

Како нам доле показују статистички бројеви увоза за 1930. г. остатак семена уљаних биљака није био довољан да подмири нашу индустриску потребу, и зато је увезено :

	количина кгр.	у вредности динара
уљане репице . .	1,506,122	4,097.400
мак	598.554	3,669.596
тиквено семе . .	1,169 000	3,780.755
лан	5.544 359	26,222.144
сезам	6,714.108	28,296.650
сунцокрет . . .	437.666	885.170
кикирики . . .	1,033 910	18,736.790
Свега :	17,003.728	85,688.505

Уља увози се	1,903.171	16,804.005
Укупно	18,906.899	102.492.510

Кад се одбије извозом добивена сума у динара 6,635.761

показује наш трговински биланс уљаних биљака пасиву (мањак) од динара 95,856.749.

Ова је појава за жаљење, да једна чисто аграрна земља увози пољопривредне производе, који могу успешно и код нас да напредују, само ако се са врло мало жртава омогући пољопривредницима њихово уносно гајење. Тада би се гајење уљаног биља проширило тако, да би се задовољиле потребе домаће индустрије и да се потпомогне активирање нашег трговинског биланса са динара 95,856.749.

Као претставник Српског пољопривредног друштва, предлажем да се умоли Краљевска влада, да предузме привредно-политичке мере за обезбеђење уносног гајења уљаних усева, а те су:

1. Да већим царинским ставом оптерети увоз страног уља;

2. Да високом извозном царином спречи извоз уљаних погача;

3. Да даље врло великим царинским ставовима потпуно онемогући увоз семена уљаних биљака;

4. Да подесним законским одредбама нагна домаће индустријалце да поред употребе наше интелектуалне и физичке радне снаге троше искључиво и у производњи домаћу сировину;

5. Индустријалце треба законом принудити да са произвођачима сировина закључе унапред уговор о цени и о осталим условима испоруке.

Само овим и сличним мерама може се очекивати напредак у пољској привреди.

Милан Дуњић,

редован члан Српског пољ. друштва.

Ратарство.

Сточна храна.

IV

(свршетак)

Из оног кратког теориског излагања у прошлом броју пољопривредници треба да упамте ово:

1) да се количина корисних хранивих састојака неке врсте сточне хране не оцењује по стварној хемиској анализи, већ по томе, колико тих састојака тело животиње може да свари и колико утроши око тога варења.

2) да се и храниви састојци из хране варе утолико лакше, што су тање ћеличне опне, т. ј. што је млађа нека храна. Заматорела храна тешко се вари и слабо користи животињама.

Други чин промена хране, сада већ сварених хранивих састојака, свршава се у целом телу животиње, а углавном овако:

Сварени, т. ј. у течно стање преведени састојци хране, између којих су најважнији; вода, соли, беланчевине, маст и угљени хидрати (скроб и шећер), доспевају у крв и лимфу. Пошто је дисањем кроз плућа доспео у крв још и кисеоник из ваздуха, настаје сада у телу полагано сагоревање хранивих састојака. Услед тога ствара се *телесна топлота,* која код разних домаћих животиња износи 36 до 40 степени Целзијуса.

Храниви састојци из крви троше се још за производњу разних сокова у телу (нпр. за сокове варења). Овај утрошак хранивих састојака иде на одржавање животних радњи, и то је она храна за одржавање, о којој смо раније чули да је свака животиња безусловно мора имати и без које не би могла живети.

Ако је из хране сварено и више хранивих састојака него што је потребно за одржавање живота, онда се тај сувишак хранивих састојака у телу животиње троши *у продукшивне сврхе,* т. ј. *он се претвара у разне животињске производе.* Према врсти животиње,

и према врсти и количини сварених хранивих састојака, биће и производња различна, а углавном оваква:

Животиње које расту требају и троше храну од које се изграђују кости и месо (мишићи).

И бремене животиње требају исто такву храну.

Животиње које снагу троше у раду требају хранивих састојака из којих се у телу ствара снага.

Животиње које муземо требају састојке за производњу млека.

Кокош за ношење јаја треба друкчију храну од кокоши коју товимо.

Све ово на први поглед изгледа много сложено и замршено. Па ипак — кад све ово будемо пажљиво проучили, видећемо да је врло просто. Треба само да добро знамо који храниви састојак даје у телу топлоту, који даје маст, месо, кости, и т. д. Ево о томе кратке и прегледне слике:

топлоту могу у телу да производу ови састојци: на првом месту *маст, угљени хидрати* (скроб и шећер); на другом месту *беланчевине*

кости се производе у телу од оних соли што сачињавају пепео хране

месо се производи у телу од беланчевина поред довољне количине осталих састојака, нарочите воде и соли.

радну снагу производе у телу исти они састојци који производе и топлоту

млеко се производи из беланчевина, масти, воде и соли

храна за одржавање, т. ј. она храна, која је животињи потребна за одржавање организма, мора да садржи извесну количину свих главних хранивих састојака, дакле и воде, и соли, и беланчевину и угљених хидрата и масти.

Из предњега јасно произилази, *да храна мора бити подешена према врсти животиње и према сврси за коју животињу хранимо.* Сасвим друкчије мора да буде састављена храна за животињу која

расте, друкчије за одраслу животињу која се тови, или која се музе, или која ради.

Из ниже назначеног прегледа пољопривредник ће добити јасну слику о томе, шта сваки састојак из хране може да произведе у телу животиње:

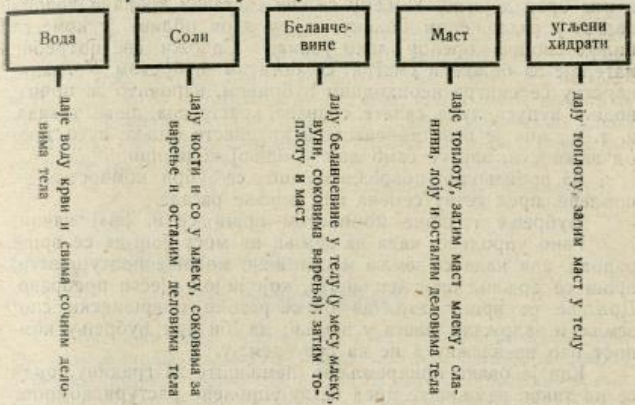

Ако у предњем прегледу мало пажљивије расмотримо шта даје беланчевина, а шта дају маст и угљени хидрати, то ћемо опазити; да беланчевина из хране може у телу да произведе све оно што производи и маст и угљени хидрати; али обрнуто, маст и угљени хидрати из хране никако не могу у телу да замене беланчевину. Зато је беланчевина врло важан састојак хране, који животиња у свакој храни мора имати у довољној количини, а без кога остали састојци не би могли тело животиње одржати у животу. Ово је утолико важније знати, што већина разних врста сточне хране оскудева баш у томе хранивом састојку-беланчевини.

Како се ово теориско знање о састојцима сточне хране на врло прост и лак начин примењује у пракси хранења домаћих животиња, о томе ће бити говора у наредном чланку.

Коста Поповић.

Градинарство.

Употреба компоста у градинарству.

Компост је оно ђубре које се добија из разних отпадака биљног и животињског порекла. Компост је врло јако ђубре и има брзо дејство. У њему се сви саставни храниви делови налазе у разложеном облику, т.ј. у оном облику, у коме га биљке својим кореном лако узимају. Садржи све потребне материје за биљке и сматра се богатим ђубретом. У градинарству се сматра неопходним ђубривом, нарочито за производњу купуса, лука, салате, спанаћа, краставаца, диња, тикава, и. т. д., док је и за коренасте и кртоласте биљке исто тако од важности, али се само даје у мањој количини.

За производњу површа земљиште се ђубри компостом у-пролеће, пред сетву семена или сађење расада.

Ђубрење градине компостом врши се на овај начин:

Рано упролеће, када на земљи не могу још да се врше радови, али када се земља местимично почиње просушивати, врши се дрљање оног земљишта, које је још ујесен преорано. Дрљање се врши зато, да би се разбио површински слој земље и задржала влага у земљи; да би при ђубрењу компост пао на влажну а не на суву земљу.

Кад је овако припремљено земљиште за градину, онда се на такво земљиште пред сетву упролеће растури компост па пооре још једанпут. Компост се растури у подједнакој дебљини преко целе површине (6—8 см) и орањем затрпа на дубину око 14 см. После овога врши се дрљање и подела градине на леје, а за овим сеје се семе или расађује расад.

Ако се у градину уноси и вештачко ђубриво поред компоста, онда се компост растури одмах после орања и одмах продрља, да га ветар не би разнео.

Када компоста нема у довољној количини да се може нађубрити цела површина земљишта, онда се ђубри непосредно у јаме под биљкама и свака биљка засебно. Тада се узима за једну биљку око 3—4 прегршти компоста, помеша са земљом и пођубри јама која је спремљена за сађење расада, па се онда посади расад. Но овај начин ђубрења компостом врши се само онда, када је градина мала или када се биљке саде на већем растојању као: краставци, диње, лубенице, тикве, кромпир и т. д.

Краставцима и празилуку компост се додаје овако: кад се направи леја, тада се за краставце низ леју направе две бразде, а за прази лук 4 бразде, на дубини 25 – 30 см. У ове се бразде меће компост који се претходно помеша са земљом (пола земље, а пола компоста). Затим се бразде поравнају, па се сади расад или сеје семе.

Тиквама, лубеницама и дињама, које се саде на знатно већем растојању, компост се додаје овако: обележи се кочићима место за сађење; око сваког кочића ископа се јама на ½ м. дубине и ширине. При копању јаме горњи део земље оставља се на једну страну, а доњи на другу страну. Кад су јаме готове, онда се оном горњем слоју земље што је ископан из јаме, дода иста количина компоста, измеша се добро и сипа у јаму до половине њене дубине; за овим се сади расад и јама попуни опет плодном земљом, која се смеша са истом количином компоста. Ако такве земље нема довољно, када је ископана из јаме, узима се горњи део земље међу радовима. Неплодни слој земље који је ископан из јаме растури се по површини.

Милорд П. Зечевић.

Биљне болести и штеточине.

Прскајте воћке!

Понављам опет ранији свој савет: *прскајте воћке против штеточина*, нарочито шљиве против *штитасте ваши*, а јабуке против *крваве ваши*. Сад је зато још погодно време. Но то погодно време све више се ближи своме крају. Крајем месеца марта и почетком априла крећу већ сокови у воћкама, бубре пупољци и спремају се да се развију. Тада је прскање већ рискантно. Јер ако желимо да сигурно уништимо штеточине, раствор којим прскамо мора да је довољно јак. Ако такав раствор употребимо у време, кад се пупољци развијају, он шкоди и њима. Употребимо ли пак слабији раствор он неће нашкодити пупољцима, али неће нашкодити ни штеточинама. Значи нећемо их уништити. Зато прскајте неодложно одмах!

Сигуран успех постиже се раствором карбокримпа, или раствором дрворина. Против штитасте ваши треба употребити 7%-ни раствор, а против крваве ваши 10%-ни. Пре прскања воћке морају бити добро припремљене, т.ј. орезане, очишћене од маховина и старих грана, очишћене од старе, труле коре и т. д. Ово пак зато, да би се што више штедело у материјалу за прскање, који ипак стаје новаца, а тамо се троши без потребе. Маховина, сува кора и гране јесу баш она места где се штеточине могу врло добро да завуку и скрију од течности којом се прска. И око стабала треба земљу откопати, па стабло и горње корење очистити од вашију и премазати раствором карбокримпа, јер и тамо се ваши скривају и после се оданде размиле по гранама. Треба радити у сваком погледу савесно, јер без тога нема успеха.

Добре воћке доносе нам сваке године све више користи, јер се добро воће врло лако продаје, и добра му је цена. Помислимо, да су доста сељака 1930. године примили за јабуке по *осамдесет хиљада динара а понеки* и *више*. Док је овако с воћем, дотле се и најбоља пшеница на пијацама одбија, јер је свуда има преобилно, како се то барем тврди.

Воћке постају у нашим газдинствима све важнији чинилац, па је грех пуштати да и даље пропадају, као што је бивало док нисмо умели да се против штеточина бранимо. Важно је знати још и то, да је карбокримп ослобођен увозно царине као најбоље средство за одбрану воћака и зато је знатно јевтиниј него ранијих година. Тим мање смемо пуштати, да нам воћке и даље уништава штитаста и крвава ваш. Карбокримп и дрворин продаје Српско пољопривредно друштво.

К. Поповић.

Сточарство.

Млекарење на Старој планини у прошлости, садашњости, и будућности.

Мало је предела који су подесни за млекарење као Стара планина, односно њени огранци. Мало је предела у којима су испуњени сви услови за израду специјалитета, какав је и пиротски качкаваљ. Масно (овче) млеко, чист ваздух, вода и извежбаност у изради, све то утиче на израду робе од првокласне трговачке вредности, чему се и једино има захвалити, што је пиротски качкаваљ далеко чувен.

Једно ипак, и поред свега овога недостаје, а то је: добра пијаца. Овоме има много дубљих узрока у општој привредној кризи, али има и таквих, који само и једино од нас зависе. Пре свега, производња качкаваља порасла је знатно и проширена без мало на целу нашу Краљевину. Обим производње проширио се на штету квалитета, и ми видимо производњу качкаваља у великом опсегу од крављег млека у Банату и др. крајевима, где услови за израду истог ни најмање нису испуњени, јер није како је речено, млеко једини услов за израду качкаваља. Напротив, млеко је само сировина, као и у другим индустријама, коју треба прерадити; како ће се прерадити, то је друга ствар, а под којим ће условима качкаваљ сазрети, то је најважније. То најважније на пример у Банату није испуњено: промаја, хладан ваздух и хладна вода за испирање качкаваља. Но, није сва несрећа у томе, што је производња увећана, премда, разуме се, цена робе зависи од понуде и потражње: већа понуда мања цена и обратно. Највећа

несрећа је у томе, што ми видимо данас да се усред Београда продаје банатски качкаваљ од крављег млека под именом пиротског качкаваља! Ово је свакако неправедно не само за млекарство Пирота, већ за млекарство уопште. У доба, када се тежи све већој спецификацији производа у циљу што лакшег подношења конкуренције, ово је неразумљиво! Зар није боље и праведније, да сваки производ носи своје право име?! Јесте, а ово је поштено и часно. — Први дакле узрок, што у данашње време и првокласни пиротски качкаваљ не може да прође, јест на првом месту несолидна шпекулација са производима сродним, који ни издалека нису њему равни, а који му убијају вредност. Ово у нашој земљи.

Истина је међутим, да се качкаваљ уопште, а пиротски посебице, још увек највећим делом извози и троши у источним и јужним, обично муслиманским земљама: Турској, Египту и др. Међутим, у последње време су и те земље услед опште кризе постале сумњиве пијаце за наш качкаваљ, због чега су многе фирме претрпеле страховит, ако не потпун крах. Због овога је број трговаца који се баве закупом млека за израду качкавања све мањи из године у годину, због чега опет највише трпи сточар-произвођач, јер је тражња много мања од понуде, услед чега пада цена млеку. Међутим, има трговаца који су често сами узрок своје несреће, јер мешају робу сумњиве вредности с челик-робом, чиме убијају цену пиротском качкаваљу на страни. Ово чине у намери да прође нпр. банатски качкаваљ поред „балканског" — планинског, што им се љуто свети, али овим шкоде и одличном пиротском качкаваљу несумњиве вредности. — Ово је други узрок због чега наш пиротски качкаваљ губи пијацу.

Трећи узрок, као најважнији јест тај, што је производња качкаваља неорганизована.

Сем тога, као врло важан узрок, који треба отклањати јесте, што потрошачка публика у најширим масама није навикнута на употребу качкаваља, и што наш народ пати од слабости да прецењује стране производе и даје им првенство пред нашим производима, ма да су често наши производи и бољи по садржини, само им можда недостаје углађеност. — Ово су најважнији узроци, ма да их има и више.

Ово је само сумаран поглед на стање које тренутно влада у млекарству Пирота, односно Старе планине, из кога се види да постоји млекарска криза, т. ј. криза качкаваља, коју треба благовремено лечити.

Сада да се вратимо на тему и да видимо, у најглавнијим цртама, како је изгледало млекарство Старе планине у прошлости, како изгледа у садашњости, а како би, што је најглавније, требало да изгледа у будућности, па да се не доживе разочарења, која неминовно претстоје.

А.) Раније, до самог рата, млекарству се ни издалека није поклањала пажња, која му се данас указује. До самог рата прерада млека на Старој планини (срез нишавски) била је врло примитивна и скроз нерентабилна. Она се састојала само у изради сира за домаћу потрошњу, и то је све. Ако што од истог претекне за продају добро јест, ако не, ником ништа. При таквом стању ствари видимо да чељад преко целе године обилује у сиру, а пара за сир, односно млечне производе, ретко се узимала. Израда качкаваља била је врло ретка.

Организација овог старог („бачијског") начина прераде млека на Старој планини састојала се у овоме: око 10 маја по старом календару удружи се цело једно село у циљу заједничке прераде млека. Овце се скупе („мешање бачија") уједно по хиљаду и више брава („бачија"), и целог лета заједно пасу. Према броју оваца, бивало је и више од једне бачије у једном селу. На дан мешања бачија изврши се обрачун, ко ће колико добити млека, изводи се тако звани „премлаз", који се састоји у томе, што сваки сточар добро напасе своје овце, па их у одређено време (око подне) доводи на одређено место, где се пред комисијом помузу и забележи количина млека. Ко највише млека добије зове се „стадник", и он први „бачева", односно, прво се њему даје сир. Поред сира, израђивало се масло и посан сир („вурда"), и они су дељени сразмерно.

Сирар се звао „бач", кога је бирала управа бачије. Прерада није вршена на једном месту, већ се бачија премештала с њиве на њиву, пошто је сваком сточару припадао и гној од оваца. Према овоме, није се могла имати ни стална зграда за прераду, већ се привремено израђивала кућица од поплета, покривена грањем, која се звала „комарник", а која је служила највише за то, да заклони сирарске каце од сунца да не пуцају. На једном месту (њиви или ливади) остајало се дотле, док се дотичном сточару не изда количина прерађевина, која му припада. Ово се понављало док се свима удруженим сточарима не намири дуг, а потом, ако има времена још до Крстовадне (пошто је заједничка прерада трајала до Крстовдана), израђиван је заједнички („сеоски") сир и продаван, а новац дељен сразмерно, на сличан начин као раније.

Овако је било пре 20 година, у доба када је још владало поверење међу људима, када је још било слоге и поштовања.

Ми из овога видимо, да је начин прераде био због крајности примитиван и нерентабилан! Јер, зар је могуће оценити млечност овце по томе, што она да за један једини дан? Зар није могуће да појединац тога дана припреми своје овце да даду млека два пута више него обично? Јесте, мо-

туће је. Да али су ти људи онда били ретки, па се од тога није ни правило питање, јер се имало повереље, што данас није случај.

Ми даље видимо нешто, што је од велике важности, што се онда могло врло лако да изведе, а што се данас не да лако извести. Ми видимо, да је то доба идеализма било врло подесан моменат за задружно организовање. Онда, када се није правило питање од пара; онда, када се имало повереље; онда, када су идеализам и полет били на много вишем степену, било је могуће створити чврсте, више мање хомогене задружне заједнице, које се, вероватно, никада не би распале, а које би делале на општу корист села, сељака, сточарства, целог краја, па и Државе. Да је онда изведена задружна организација млекарства, наша Стара планина била би данас друга Швајцарска, а пиротски качкаваљ би свакако имао сигурних пијаца. Млекарство Старе планине било би данас вероватно на врхунцу своје моћи.

Пропуштен је тај златан моменат, вероватно из разлога, што се није могло тако дубоко у будућност назрети, и ми смо данас затечени неспремни, не само на пољу млекарства, већ више мање у свима гранама пољопривредне делатности. Но не треба због тога клонути, већ радити и чврсто веровати у коначан успех и постигнуће крајњег циља.

(наставиће се)

Јов. Ј. Алексић
ср. пољопр. референт.

Ветеринарство.

Ваши.

Велику бригу задаје сељаку једна болест, која би се заправо морала убројити у заразну, јер прелази од животиње на животињу и која се појављује првенствено код мршаве, слабо однеговане стоке, а која не поштеђује ни добро у храњену стоку. Ту болест налазимо и код коња, и код говеда, и код свиња, и код кокошака, уопште код свију домаћих жнвотиња, нарочито у зимско доба, а не изостаје ни у летње доба.

Наш сељак врло добро познаје ту болест, зна њезине ћудљиве последице и употребљава све могуће и немогуће домаће лекове, који су често пута од користи, али чија неправилна примена може изазвати врло неугодне последице па чак и смрт.

То су ваши. Најчешће се појављују код говеда, најређе код оваца и намноже се за релативно кратко време у невероватном броју.

Углавном разликујемо две врсте вашију: једна тако звана Haematopinus која сише крв, а друга Trichodectes која се храни од длака и перути. Ове последње појављују се првенствено код слабих, изнурених животиња, са дугачком, чупавом длаком и обично нестају чим се стока боље храни. Haematopinus може се међутим појавити и код добро храњене стоке.

Свака врста животиња има своје нарочите ваши и оне могу прећи са једне врсте животиње на другу, а не могу се на њој трајно одржати.

Знакови су тако карактеристични, да није потребно да се опишу, јер су довољно познати. Хоћу да напоменем само то, да није редак случај, да млада вашљива прасад чак и угину услед малокрвности.

Женке легу своја јаја на длаку, из којих се код погодне топлоте (30—32 степена) излегу у току од 10—20, па чак и до 30 дана ембриони. Ови ембриони у току од просечно 2 недеље 3 пута мењају кожу и постану тако способни за оплођавање. Након 10 сати од последњег мењања коже отпочне плођење и већ после 24—48 сати и сами легу јаја. Код топлоте испод 16 степени јаја се даље не могу развијати; тако исто њима шкоди влага и суша. Без хране угину и ваши и гњиде после 39 дана. То важи за оне ваши, које пију крв. Највећа од те врсте вашију јесте свињска ваш, која постигне дужину од 4.5 мм.

Trichodectes сличне су првима. Разлика је у томе што се хране од перути и финих длака. И код њих женке легу јаја. Ембрионални развој траје 5—8 дана и њихове ларве су након 2 недеље способне за плођење. Живе већином на глави, врату и ногама животиња.

Перад има своју нарочиту врсту ваши.

Лечење: Да ли је потребно вашљиве животиње шишати или не? О томе постоје подвојена мишљења. Мислим да је целисходније ако се животиње шишају, нарочито оне које су вашљиве у јачем степену, јер се већ самим шишањем одстрањују велике количине вашију и гњида, па поред тога и лекови имају боље дејство на шишану кожу. За време јаких мразева треба да смо на опрези и да шишање изводимо само онда, ако смо животиње обезбедили топлу стају.

Најсигурније средство код коња јесте живина маст. Узима се 10 грама живине масти, разблажи се двоструком количином сировог вазелина и ту количину помоћу четке за тимар добро утрљати у поједине делове тела. Ово се понови још 2 пута у размаку од по 10 дана, што значи три мазања у току 30 дана. Не узимати већу количину од 10 грама, јер је маст отровна и не дозвољавати да коњ лиже намазана места. *Избегавати употребу те масти код говеда.*

Добра су још и следећа средства: петролеј-спирит (1:10) петролеј-зетин (1:1—5), прање са 3—4% дуванског екстракта. Не сме се цела животиња на једанпут мазати, него сваки дан по 1/3 тела а 4 дан прати сапуном и топлом водом. Лечење треба поновити после 8 дана. Лечење 3 пута обављати. Стају добро раскужити 5% топлом натријевом лужином.

(наставиће се)

Мар. Ф. Феријанчић
ветер. капет. I класе.

Воћарство.

Воћарски алат.

Ускоро ће отпочети радови у воћњаку и винограду, те за ове послове морамо имати воћарски алат, који је свакоме воћару и добром економу неопходно потребан и користан, како би све послове још од почетка па до краја свршавао увек на време и успешно.

Сваки коме је овај алат потребан, треба да се стара и по могућству увек набави само оно што је добро, а оно што је добро то је и корисно. Добар воћарски алат никада није скуп, њиме се лакше и брже ради, а и дуже траје. Ето због тога је наша намера да са ово неколико реди свакоме скренемо пажњу сада када му је време за то, који је воћарски алат најпотребнији, који је најбољи и где се тај алат може набављати.

Ми данас читамо из разних новина многе рекламе, које рекламирају разноврсну робу, па и воћарски алат разних система и разних фабриката, који се на пракси нису показали добри и издржљиви; то су већином трговачке рекламе и ми се нећемо на то осврнати, јер оне имају чисто трговачки карактер.

Писац ових редова износи овде своје велико искуство из праксе за време од 40 година, па и данас ради овим воћарским алатом, те ће сада свакоме бити јасно, који је воћарски алат најбољи, и да не купује оно што се на пракси показало као лоше и некорисно.

У најнужнији воћарски алат долази; калемарски нож, нож кресач, маказе, тестерица, маказе за скидање гусеничних гнезда и четка за чишћење маховине са стабла. Ето то је тај преко потребан воћарски алат без кога се не може замислити рационално воћарство, а може да послужи и за послове у винограду.

Нож калемарски и кресач најбољи су марке „Кунде“, како челично сечиво, тако и техничка његова израда; лепо секу, лако се оштре, дуго трају, (види сл. 18 и 19), немају такмаца и за сваку су препоруку.

Сл. 18. Нож калемарски.

Сл. 19. Кресач.

Воћарских маказа за резање воћака и лозе има стотину система, од свих тих система нема бољих од марке „Кунде“, па после ових дође „Солинген“, које су врло добре за резање винограда.

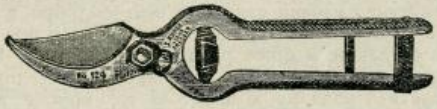

Сл. 20. Кундеове маказе.

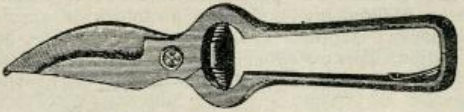

Сл. 21. Солинген маказе.

Без ових маказа не треба да је ниједна кућа која има воћњак и виноград.

За скидање гусеничних гнезда са воћака; а могу корисно да послуже и за орезивање сувише високих воћака, имамо само два система, маказе са федером и без федера. За сваку је препоруку само овај систем који има федер, јер се њиме лако и брзо врши скидање.

Како се овом справом рукује, то сваки зна, те овде о томе немамо потребе да говоримо.

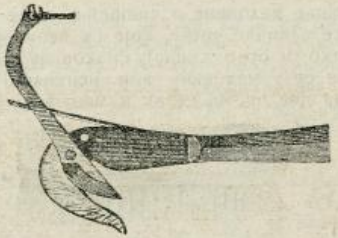

Сл. 22. Маказе за скидање гусеничних гнезда.

У воћарству па и виноградарству нужно је имате и воћарску тестерицу, јер као што смо напоменули, и она долази у нужан воћарски алат без кога се не може.

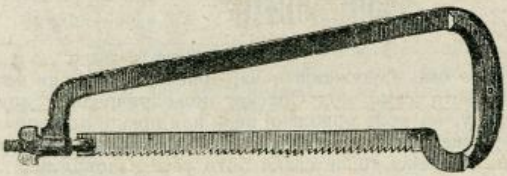

Сл. 23.

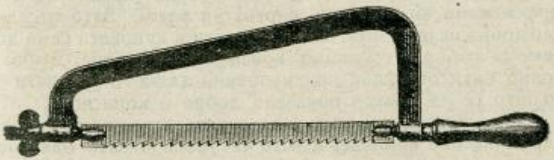

Сл. 24.

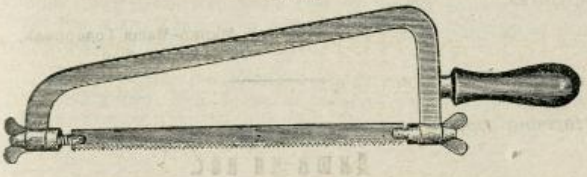

Сл. 23, 24 и 25. Кундеове воћарске тестерице.

Горње слике показују три врсте тестерица разних система, а све су једне фабрике, тако зване „Кунде", које су трајне, а одлично секу.

За скидање маховине и чишћење коре на стаблу употребљавају се челичне четке, које су веома корисне и практичне, јер лако и брзо скидају маховину са воћке, гнезда инсеката који су у маховини или испуцаној кори оставили јаја. Њих има две врсте, већих и мањих.

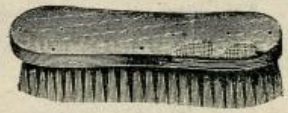

Сл. 26.

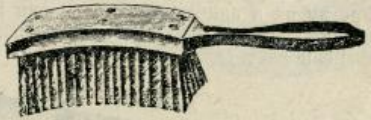

Сл. 26 и 27. Четке за скидање маховине.

Сав овај најнужнији и најкориснији воћарски алат може се набавити само код Српског пољопривредног друштва у Београду, по врло повољној цени или преко пољопривредних подружина где их има. Ако набавља само најбољи и најсолиднији материјал, то ће сваки бити увек задовољан.

Милиони су динара дати за алате и справе, и данас би се могло сакупити читаво брдо тих рђавих справа и алата, па данас немамо ни пара, ни справа ни алата. Зато отсада морамо добро пазити шта се има купити и куповати само добро. Време је озбиљно и тешко, криза на све стране, и због тога морамо бити обазриви при куповини алата и узимати само оно што се на пракси показало добро и корисно.

Тако исто данас има маса справа и алата који хоће да подражава ове најбоље, и зато се треба чувати ових подражавања и не куповати по радњама, већ само код Срп. пољ. друштва.

Марко-Маша Тодоровић,
економ.

Народно здравље.

Диши на нос.

Болести улазе на уста. То је стара истина. Још стари Индијанци пре неколико хиљада година нарочиту су пажњу обраћали у васпитању деце, да их науче дисати на нос при

затвореним устима. Још они су знали да дисање на уста доводи до оболења. Ако дишемо на уста увлачимо непосредно у ждрело, душник, па и у плућа заразне клице. Али дисањем на уста и назебе се лакше, јер хладан ваздух продире без претходног загревања у грло и плућа, те одузима овим органима велике количине топлоте, да би се загрејао до топлоте човечијег тела.

Баш сад кад је ваздух хладнији и влажнији имамо много чешћа обољења од запаљења крајника, ждрела, грла, кијавице, али чешће се јављају и акутне заразне болести као: гушобоља, скрлет, грипа; много је више и запаљења плућа и плућне марамице.

Поред других узрока, који олакшавују назебе и заражења није незнатан и рђава навика, да се дише на уста. Посматрајте пролазнике улицом. Више од три четвртине света дише полуотвореним или чак и отвореним устима.

Природан начин дисања је дисање кроз нос. То има великог значаја. Нос задржава велики део прашине и клица из ваздуха, он је једна врста цедила за ваздух. Поред тога нос нас опомиње као чуло мириса, да ли ваздух није загађен. Напослетку ваздух се, пролазећи кроз нос, загрева и овлажи, ако је сув. Ово је врло важно. Прочишћен и загрејан ваздух иде у душник и плућа.

Децу нарочито треба навикавати да дишу на нос. Ако и поред свих покушаја деца не дишу на нос, треба питати лекара за савет, јер у таквом случају могу постојати у носу препреке.

Што је важно нарочито за зимске дане, то је да се зна дисати. Нарочито кад се изађе из топле куће на хладан ваздух, не сме се брзо и дубоко дисати. Слузокоже носа и ждрела су загрејане, па ако брзо приме велике количине хладног ваздуха, може доћи до оболења. Али то не значи да је здраво и корисно, што многи раде, да се нос и уста увијају шаловима, марамама или јаком од капута, крзненим огртачем и сл. Тако се и сувише разнеже слузокоже органа за дисање, те још лакше назебе.

Здравље ће се најбоље очувати ако дишемо кроз нос, а уста затворимо. Док се не навикнемо на хладан ваздух треба дисати полако. Ово ће многим изгледати ситница, али може спречити крупне болести.

Dr. **Стеван З. Иванић.**

Питања и одговори.

Питање: Имам земљиште у величини 80 ари у брду, окренуто југу. Изриљано 35 см. Земља црна смоница без камена. Молим за обавештење на коме растојању и на који начин треба да садим калеме, а у истом и препоруку које сорте јабука и крушака које се највише траже треба да посадим. У коме расаднику могу да набавим препоручене сорте.

Велисав Вујовић.
Конарево.

Одговор: Земљиште које сте одредили за сађење јабука и крушака је одлично и добро је уређено.

Југ није добар положај за јабуку, јер воћка изложена југу добија преко лета сувише сунчане светлости и топлоте, те пати од суше, што јабука не воли. Једино у Словеначкој јужни положај за јабуку је добар. Али ако је брдо прилично високо, онда се ова сметња отклања, те се садња може извршити са сигурним успехом.

Још одмах морају се ископати рупе, где ће се јабуке посадити, да земља добро измрзне. Рупе треба да су дубоке најмање 50 сантиметара. Ширина рупе треба да буде колико и дубина. Уз сваку рупу донети 15—20 кгр. потпуно згорелог стајског ђубрета, које ће се приликом садње добро помешати са земљом. Ако иловача преовлађује, што је сигурно, онда није рђаво ако се избачена земља из рупе помеша и са 1/3 песка, који ће створити земљу растреситијом, како би ваздух што лакше продирао у земљу као и киша.

Отстојање за сађење јабука треба да буде 8 метара у квадрату, што чини 127 воћака за целу површиину. Обележавање места за сађење врши се великим приткама (колцем), које треба да је право и без коре. Ове притке после визирања остају уз посађене воћке, да их ветар не ниха. (сл. 29).

Сађење извршити половином фебруара или почетком марта. У рупу се поврати земља која је претходно добро измешана са ђубретом и песком тако, да се направи банак (сл. 28). Воћка се постави да жиле обухвате овај банак преко кога се правилно распореде. Затим се земља нагрне око жила и добро се нагази. Садити се не сме дубље него што је воћка била у растилу. Може да дође 2—3 см. дубље, јер се земља доцније слегне за оволико те би воћка остала сувише плитко посађена. Садити када је земља растресита и сува, јер ако је сувише влажна створи се малтер, што може да има рђавих последица доцније. Пре сађења повређене жиле оштрим маказама прекратити, па их затим потопити у густ раствор земље и говеђе балеге. Ово блато ухвати се за жиле, те је примање

воћке сигурније. Преко земље око воћке ставити слој сламног ђубрета, који ће преко лета спречити испаравање влаге и стварање коре на површини. У случају велике суше, добро је воћке 2—3 пута добро залити.

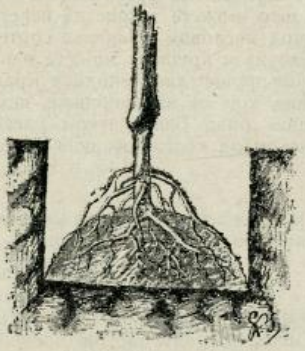

Сл. 28. Сађење воћке.

Пошто желите да имате и крушке, можете само између редова јабука посадити на растојању од 4 м. крушке полувисоке, по могућности калемлене на дуњи, што чини још 127 комада крушака, (сл. 29). На тај начин имаћете комбинован

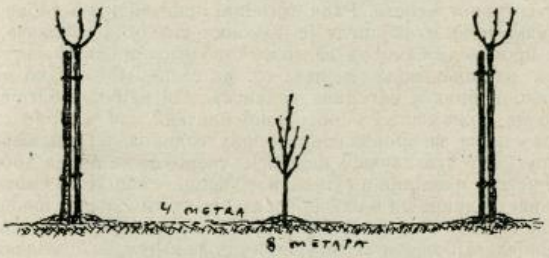

Сл. 29. Распоред сађење јабука и крушака

воћњак и искористићете боље површину. Редове за сађење окренути југу, како би крушке имале довољно светлости и топлоте и онда када се јабуке јаче развијају.

Простор између воћака, док су ове још младе, можете искористити сејањем бостана, пасуља, бундева, кромпира и др. повртарских, ниских усева.

Што се тиче сората, упућујемо вас да прочитате наш чланак, који је изишао у овогодишњем Пољопривредном календару под насловом „Трговачке сорте јабука“, само број ових сведите на најмању меру 1 или две сорте.

Крушака можете да изаберете јесење или зимске сорте, боље ове прве, што можете такође да нађете у Тежаку од прошле године под насловом „Најбоље сорте крушака“.

Ове сорте јабука и крушака можете наћи у среском расаднику или у Пољопривредној школи у Краљеву. У случају да их ове установе, које су вам најближе, немају, обратите се једном дописницом било Бановинском расаднику у Владимирцима, било неком од оближњих воћних расадника.

М. Лолић.

Питање: Да ли је боље изданке шљива калемити или не? На који је начин најбоље калемити шљиву?

Добросав М. Радојчић,
члан љубовијске Пољоприв. подруж.

Одговор: У нашем народу постоји пословица која гласи: „Какав отац такав син, каква мати таква кћи“. Ово важи и за наше воћке, па и шљиву. Ако смо ради да новозасађени шљивар добро и редовно рађа и доноси добар и крупан плод, онда је први услов за то, да саднице од којих подижемо шљивар буду произведене из изданака узетих само од добрих, здравих и добро рађајућих стабала, која су кроз дуги низ година дала сигурног доказа о томе. Иначе без тога нема сигурног успеха. Ради тога при производњи и добивању изданака прва и најпреча је дужност сваког одгајивача, да исте произведе само од ваљаних стабала. Али врло често и поред најбоље воље дешава се, да се не може лако доћи до тако добрих и сигурних изданака. Ни најбољи одгајивач често не може наћи у непосредној близини или засебно само добра стабла за производњу добрих садница, но у мешавини са другим. У том случају није искључено да се поред добрих узму нешто и лошији и сумњиви изданци, те због тога имамо и сумњиве саднице од њих произведене, а с тим и цео шљивар. Да би се ово отклонило и за производњу узео првокласан материјал, најбољи и најсигурнији пут је калемљење изданака. Само помоћу добро изабране калем-гранчице могуће је учинити тачан избор доброг порекла и преношење добрих особина на будућу садницу. Само ово па је довољно да нам каже, да је потреба калемљења изданака врло велика и значајна. Али и поред овога постоји још једна такође велика и важна потреба калемљења, без које нема добро онеговане и довољно отпорне изданачке саднице Скоро код свих из-

даначких садница постоји мана, да оне имају слаб корен и са мало ситних жилица, услед чега се теже примају и више по сађењу болују. Као што се види мана није мала, и зато је дужност сваког одгајиваца да туману при производњи истих отклони или сведе на најмању меру. Ово ће се моћи постићи ако се ти изданци још у првој години накалеме у растилу при земљи. Кад се изданак у ово доба старости окалеми, онда му се при калемљењу отсеца дотадање старо дебло, чиме се, а још и прављењем засека при калемљењу, смањује за извесно време потрошња хране за надземне делове, те се ова сад више троши за снажење корена, јачање и повећање броја жилица. На овај начин ове саднице губе раније наведену ману. Па не само то, но окалемљени изданак бујније и снажније расте и као такав даје лепше, правије и снажније дебло, пре достиже довољну висину и јачину за сађење на стално место, што је од велике добити. Да је ово тачно види се из слике 30., из које се види колика је

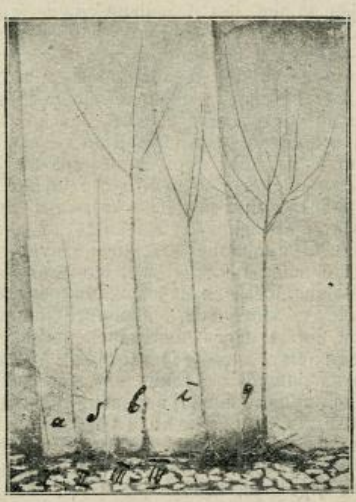

Сл. 30. а некалемљен изданак у растилу од 1 год. старости
б „ „ „ „ „ „ 2 „ „
в калемљен изданак „ „ „ „ 2 „ „
г неокалемљени изданак, садница стара 3 год.
д калемљени „ „ „ „ „ 3 год.

разлика у порасту неокалемљеног и калемљеног изданка једне старости и на једном истом месту и земљишту.

Према изложеном се види, да је потреба калемљења изданака врло велика, а код оних који се добивају са стране и из несигурне руке неопходно нужно, управо може се рећи да без овог калемљења нема сигурног, доброг рађања и доношења крупног плода подигнутих шљивара.

Драг. Ј. Спремић.

Питање. На каквом земљишту најбоље успева шљива пожегача; када је најбоље време сађења шљиве, јесен или пролеће; да ли је добро по шљивару садити и понеку другу воћку и коју?

Митар Полић.

Одговор. Наша шљива пожегача по својој природи ими средње развијен корен, без развијене сржне жиле. Немајућу развијену сржну жилу, она свој корен и не пушта дубље а земљу од 40—50 см., а врло ретко дубље, већ се он развија у горњем слоју земље ближе површини, а то је у ораници Како су јој и остале споредне жиле средње развијености и нешто слабије но код осталих воћака, она жилама теже продире у тешко и збијено земљиште. Што се пак тиче степена влажности самог земљишта који шљива тражи, у томе су подељена мишљења. Неки, а нарочито страни воћари веле, да шљиву треба садити поред речица и потока и уопште по равницама и влажном земљишту. Не знам да ли је ово збиља за њихове прилике и земљишне особине потпуно и у чему, али знам да за нас и наше прилике није, јер је код нас искуством утврђено, да шљива посађена на влажном земљишту, пати од лишаја, маховине, смолоточине, а нарочито још и од трулежи жила. Ако се и поред овога постигао некакав успех код нас на оваквом земљишту, што је реткост, то пре има да се захвалити можда општој оскудици влаге дотичне околине, а још више можда пропустљивијој здравици дотичног земљишта. Кад се пак каже, да шљива не воли већу влагу, тиме није речено да она воли више осушено земљиште. Не, напротив, она за своје повољно успевање тражи умерено влажну земљу. И кад би се могао одредити тачно највећи степен влаге који она захтева, и тада поставило питање, да ли она воли преко тога још који степен више или мање, могло би се рећи да је за њу боље неки степен мање но више. Из овог пак излази, да наша шљива пожегача за своје снажно напредовање, дуг век и обилно рађање, захтева дубоко, јако, доста растресито и умерено влажно земљиште у горњем слоју, т. ј. ораници, са

нешто пропустљивом здравицом. Ово је правило кога се при избору земљишта за шљивар треба придржавати. Разуме се по себи, да је овде могуће учинити добар избор земљишта само код оних одгајивача, који имају од чега изабрати, т. ј. који имају таквог. Али шта да раде они који немају баш таквог земљишта. У том случају добри, вредни и марљиви одгајивачи могу од овог донекле отступити и узети нешто лошије, јер су такви одгајивачи у стању, а нарочито на подесним положајима, да извесне лоше особине земљишта поправе. Али се овде мора напоменути, да и при томе отступању од горњег правила не сме ни најбољи одгајивач ићи тако далеко, па да за шљиву узме и најлошије земљиште, јер поправка истог захтева толико трошкова, колико ни најбољи очекивани приноси од шљива не могу покрити, те би била већа штета од користи.

Поред овога, а како шљива за изградњу свога плода, т. ј. коштице, потребује доста креча, то при избору доброг земљишта треба увек тежити да се изабере оно, које у себи има нешто креча, како се исти не би доцније вештачким путем додавао.

Доба сађења. Многи наши па и страни воћари кажу да је јесење сађење воћа уопште, па и шљива, најбоље, а за овим зимско, па пролећно. Један стари немачки воћар у томе иде још даље па вели, да је бољи новембар од децембра, децембар од јануара, јануар од фебруара, фебруар од марта. Дакле што је раније то боље. Кад би кроз сва три ова доба биле подједнако повољне временске прилике за рад око припреме земљишта и извођења самог сађења, а нарочито кад би биле земљишне особине код свију и свакога такође подједнако повољне, да се кроз сва три доба на истом може повољно радити, онда би предње мишљење било на своме месту. Али како су и временске прилике и земљишне особине у већини различите, отуда већ видимо да ово мишљење не може важити као правило за сва места и сва земљишта, јер су временске прилике и земљишне особине главни чиниоци за сађење. Наиме, иако се зна да је јесење сађење боље но пролећно, ипак је често пута услед недостатка кише, велике влаге, блата и т. д. немогуће у таквој јесени извршити добро и правилно сађење, а нарочито ако је још земљиште иловачасто и тешко, те је у том случају већ боље пролећно сађење од јесенског. Према томе, овде се може доста поуздано рећи, да су за доброг, вредног и умешног одгајивача сва три доба сађења скоро подједнако добра. Уколико је рецимо јесење сађење боље од пролећног у погледу бољег примања, утолико је пролећно боље од јесењег у погледу бржег, лакшег, бољег и потпунијег извођења, те је и само примање боље. Кад се ово

каже, ипак то не значи, да са сађењем треба оклевати и одуговлачити до последњих дана пролећа. Напротив, за извођење сађења треба бити спреман још рано ујесен и спреман чекати најпогодније време за извођење сађења, ма оно пало у које било од ова три доба. Јер без лепог и подесног времена нема доброг, правилног и потпуног сађења, а кад тога нема, ту не помаже ни најбоље доба. Стога велим, сади шљиву ујесен и зими до раног пролећа, али само посади исту како треба и по лепом времену, нарочито сади је одмах по вађењу из растила, па ће успех примања бити повољан.

Чист шљивар или у мешавини? Ако се пође са гледишта већег бројног приноса једног шљивара, онда се одмах може рећи да је сађење чистих шљивара боље. Али ако пођемо са једне чисто практичне стране ради лакше и јевтиније неге посађених шљива и веће узгредне користи од истих, онда ћемо видети да има разлога који налажу и сађење неких других воћака по шљивару. Ко је намерно или случајно имао у свом шљивару неку другу воћку, нарочито оне које зру пре шљива, морао је запазити једну добру страну истих. А то је, да те воћке обично роде кад шљиве не роде, па је тај род добродошао. Нарочито је запазио да такве воћке услед ранијег зрења опадањем свог плода изазивају свиње, живину па и овце, које се налазе по шљивару, да су више у покрету, трче од једне до друге воћке, и да услед тражења тих плодова више утиру траву и коров испод воћака и оближњих шљива, што је рачуна се од врло велике користи по посађене шљиве, и по уштеду у радној снази. Као што се види, могло би се рећи, да је ово једна ситница, о којој при подизању шљивара не би требало водити рачуна, но садити чисте шљиваре. Али кад се узме да се на овај начин омогућује с једне стране лакше и јевтиније одржавање чистијег земљишта под истим, а с друге стране веће користи од држања свиња испод истих, онда се види да сваки онај, који је у могућности да свој шљивар добро огради и у њему држи свиње, неће погрешити ако по истом посади и понеку другу воћку.

За ову сврху најбоље су ране воћке и то: јанарика, трешња, рана шљива. Уколико су раније утолико боље. Њихов распоред по шљивару треба удесити тако да у једном, реду буде на сваких 10—15 шљива 1. ком. али исте из других редова да не буду близу. Једном речи да буду прошаране. Да не би исте својим јачим порастом гушиле шљиве, треба им круну чешћим кресањем одржавати у потребној висини и ширини.

Драг. Ј. Саремић.

Белешке.

Скупштина пољопривредне подружине у Владимирцима. На дан 31 јануара т. г. одржана је редовна годишња скупштина Пољопривредне подружине среза посаво тамнавског. Скупштину је отворио претседник подружине г. Милан Јов. Илић, прота из Владимираца. У своме говору наш уважени прота поздрављајући присутне истакао је тешко економско стање села и сељака, у које га је довела данашња економска криза. Говори даље о плодосном раду Српског пољопривредног друштва у Београду на унапређењу пољопривреде и просвећивању пољопривредника, а затим истиче велику важност задругарства и задружне организације села и сељака и моли све присутне да ову Подружину као и друге задружне организације добро чувају и да се збију у што гушће редове свесних задругара, јер ћемо само путем јаке задружне организације села и сељака успети да се спасемо данашње економске кризе.

После овог прешло се на дневни ред: избор чланова за оверу записника, извештај о раду управног и надзорног одбора, избор нових чланова за управни и надзорни одбор и решавање о предлогу буџета и програму рада за 1931 г.

За чланове Управног одбора изабрани су и то: за претседника г. Милан Јов. Илић, прота из Владимираца, за ппретседника г. Милоје Анић, пољопривред. и за чланове: г. г. Драгољуб Врбић, пол., Радивој Шујић, пол., Иван Исаиловић, пол., Стеван Мирковић, учитељ, Милорад Марковић, учитељ, Милан Милошевић, пол. и Милош Панић, пол.

За чланове надзорног одбора изабрани су: г. г. Трифун Томић, школ. пол. из Бељине, Радомир Милосављевић, пол. из Сувог Села, Петроније Ћосић, узорни ратар из Владимираца, Драгослав Филиповић, претседник општ. книћске и Милорад Радовић, претседник општ. и банки већник из Коцељеве.

Пошто је дневни ред испрпљен, јавио се за реч наш уважени редован члан подружине г. Милорад П. Марковић, народни посланик за овај срез и у своме дужем говору подвукао лепа настојања Њ. В. Краља, Краљевске Владе и Народног Претставништва да се нађе што брже решење за излаз из овог економског стања. Осврће се затим на велике речи Њ. В. Краља из Престоне беседе: „Привредна криза тражи хитне и одлучне, али и добро промишљене мере. Незапамћени пад цена пољопривредних производа створио је врло тешке прилике у нашем сељачком свету. Омогућити сељаку примерном ценом његових производа напредан живот, подигнути опет његову потрошну снагу и створити му повољније услове за привредни кредит, главни је проблем који

стоји пред вама. Довршењем аграрне реформе остварено је начело, да је земља онога ко је ради, и тиме су за све крајеве створени социални и привредни услови за здрав развитак нашега села. Краљевска Влада ће настојати да целисходном пољопривредном политиком подигне квалитет наше сељачке производње и да систематским развијањем задругарства ојача привредну снагу нашег земљорадника.

Наша спољна трговинска политика уложиће све снаге за очување и ојачање наших аграрних тржишта у иностранству, не пуштајући из вида заштиту равномерног развитка свих грана привреде".

Затим се осврне на извесна места из Адресе Народног Представништва и моли све присутне да се моле Свевишњем за дуг живот и срећну владавину нашег љубљеног Краља, који ће умети и овом приликом спасти свој народ.

Мил. С. Матић.

Течај за секретаре — благајнике месних задруга за пољопривредни кредит — при Средњој пољопривредној школи у Ваљеву. Обласна задруга за пољопривредни кредит у Београду, уз сарадњу наставника Средње пољопривредне школе у Ваљеву, приредила је течај за секретаре-благајнике месних задруга за пољопривредни кредит. Први течај трајаће од 1 до 15 фебруара т. г. и држи се у згради Средње пољопривредне школе, где курсисти имају и храну по цени коштања.

У програм течаја улази задружно књиговодство као главни предмет, а заступљене су и важније пољопривредне гране у одабраним одељцима. Настава траје 6 — 7 часова дневно.

Течај посећује 35 ученика од 18—50 година старости, а који су из срезова: рађевског, колубарског, јадарског, ваљевског, тамнавског и подгорског.

„Тежак" излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампана табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 15, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа повољна — по такси. Рачун код Поштанске штедионице 50.350.

Цене пољопривредних производа, на дан 25. фебруара 1932. г.

Пшеница

Тиса I до Бачког Градишта, 80,1% шлеп	180—250
Тиса II Жабаљ—Тител, 80, 1% шлеп	178—248
Бегеј, 80,2% шлеп	177—247
Банат, 79, 2% „	175—245
Бачка, 79, 2% „	174—244
Канал Тиса са Кулом, 80, 2%	177—247
Канал Дунав са Црвенком, 79, 2%	173—243
Србија Дунав, 77, 3%	170—240
Срем, 78, 2%	170—240
Сава—Србија и Босна, 77,3% шлеп	169—239
Бачка горња, 80,1% вагон	175—245
„ доња и Сомбор, 79,2% вагон	170—240
Банат, 79, 2% вагон	170—240
Гл. пруга Србије до Ћуприје, 77,3% вагон	165—235
Гл. пруга Србије од Параћина на југ, 77,3% вагон	165—235
Куманово, 77, 3% вагон	165—235
Косово, 75, 4% „	165—235
Срем, Славонија и Хрватска, 78,2% вагон	165—235

Кукуруз

Бегеј, сушен, промпт	75— 80
Дунав Банат „	76— 80
Банат. бели сушен, пар. Вршац	75—78
Сремски сушен	73—76
Банат. утов. стар. Вршац, сушен	75—78
Бачка	72—75
Срем. пар. Инђија, повр.	74—77

Овас

Српски, пар. Београд	138—140
Бачки, „	140—147
Сремски, „ лађа	140—145
Македон. Косов. „	120—130
Узана пруга	125—130
Сремски, босански	125—130

Јечам

Барањски, 65/66	170—190
Македонски	115—125
Главна пруга	115—130

Пасуљ

Српски, 2—3% са вређама	180—190
Хрватске станице 2%	180—190
Сремски 2% са вређама, Сава	180—190
Бачки 2%, шлеп Дунав, са вређама	180—190

Суве шљиве

95/100	330—345
110/120	300—315

Ораси

Узанс српски, у џаковима пак. по 50 кгр.	205—225
Узанс босански	195—215

Стока и сточни производи

Свиње тешке	6—6.50
„ средње	5—5.75
„ лаке	4—4.75
Волови I кл.	6—7
„ II	5—5·50
„ III	4—4·50
Маст	10.50—11
Сланина	9—10
Живина	11—12
Јаја	50—60
Млеко овче	3—3·50
„ краљче	2·75—2·90
Сир српски	13—14
Кајмак	26—28

Разно

Кромпир	100—110
Црни лук	260—330
Мек. вагон Београд, са вреч.	90—100
Сено „	85—95

Хартије од вредности

Рашна штета	247—248
Аграрна банка	240—

Записници.

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

1. *седнице, држане 5. јануара 1932. г. у друштвеном дому у Београду.*

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић Др. М. Градојевић. С. Ратковић, В. Матић, М. Николић, Т. Владисављевић, А. Рашковић, Б. Ранковић, Н. Петровић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 1) Прочитан је и примљен записник 53. седнице Управног Одбора;

II 2) Примљен је знању записник 53. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 638, за куповину књига за продају.

III Прочитан је записник 1. седнице финансиског одбора,

3) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

4) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 2.

5) Да се одобрава продужење рока за исплату дуговања по предлозима бр. 3 и 5.

6) Да се тражи од срп. пољопр. референта из Пријепоља да дуг плати, пошто је робу он поручио.

7) Да се не може дати помоћ по тражењу бр. 64, пошто се нема могућности.

8) Да се тражи од Подружина из Бечевице и Д. Топлице, да што пре и што више дуга одуже.

IV Прочитан је записник 1. седнице набављачког одбора па је одлучено:

9) Да се одбију понуде бр. 10620 за прскалице, бр. 10639 за томасову згуру, бр. 10570 за семе и бр. 16 за челичне четке.

V Прочитан је записник 1. седнице програмског одбора па је одлучено:

10) Да се на питање бр. 32 одговори, да се дуговања не могу отписати у име награде.

VI Саопштења и предлози.

11) По позиву железничке радионице из Смедерева, да се упути једно лице ради споразума о уређењу друштвеног вагона за пољопривредну покретну изложбу и школу, одлучено је да иде г. Др. Т. Митровић ппретседник.

Са овим је седница закључена.

2. *седнице, држане 13 јануара 1932 г. у друштвеном дому у Београду.*

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, и чланови: Д. Спремић, М. Николић, А. Рашковић, В. Матић, Т Владисављевић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Петровић, Др. М. Градојевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 12) Прочитан је и примљен записник 1. седнице Управног одбора.

II 13 Примљен је знању записник 1. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 2. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

14) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

15) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 9.

16) Да се усвајају рокови за исплату дуговања по предлозима бр. 10, 11, 12, 13 и 15.

17) Да се Подружини у Зајечару призна 209.50 дин. на име орбтног пореза и таксе.

18) Да се од Подружине у Нишу тражи да врати пресу коју је имала у комисиону.

19) Да се штампање рачунских књига за подружине, уступи штампарији „Скерлић" за 7.330.— дин.

20) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

IV Прочитан је записник 2. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

21) Да се прими знању извештај Дунавске бановине, да ће трифолин машина бити монтирана код Друштва. У вези са тим, да се набави нечишћеног семена луцерке 1000 кгр. и црвене детелине 200 кгр.

22) Да се по понуди бр. 162 набави 50 кгр. азбеста и 2 кгр. рибље бешике.

23) Да се по актима бр. 113 и 114 пошаљу понуде за вештачка ђубрива, порзол и бурад за запрашивање.

24) Да се по тражењу бр. 142, не шаље понуда за вештачка ђубрива.

25) Да се по понуди бр. 77. откупи само 6 крњача по 400.— дин., пошто је цена врло повољна.

26) Да се одбију понуде бр. 119 и 158 за семе и бр. 144 за абавит.

27) Да се од Верморела поручи један инјектор против филоксере.

28) Да се усваја предлог бр. 12 за набавку фуражних сецкалица.

V Прочитан је записник 2 седнице програмског одбора, па је одлучено:

2) Да се усвоји предлог по молби Подружине у Сврљигу о дејству за укидање заштитних царина и изради закона о заштити од елементарних непогода. Исто тако, да се одликују похвалницама заслужна лица за рад у Подружини.

30) Да се да бесплатно семе за подизање вештачких ливада, тројици чланова Подружине у Нишу.

31) Да се Подружини у г. Милановцу поклони књига у вредности 500— дин. за раздавање члановима о годишњем збору.

32) Да се по извештају Инспектора о извршеном прегледу код подрружина, поступи по предлогу бр. 5.

33) Да се на скупштину Подружине у Рибнику упути као делегат г. Ђ. Радовић, редован члан из Краљева.

34) Да се у циљу поправке производње кромпира, набави 5000 кгр. добрих кртола и продају члановима по цени коштања.

VI Саопштења и предлози.

35) саслушан је извештај комисије за инвентарисање, па је исти усвојен с тим, да се мањци на растур. и др. расходују као и дотрајали намештај. Осим тога решено је, да се теглама од мајолике снизи цена на 10.— дин. по комаду.

36) Прочитане су приспеле честитке за Божић и Нову годину. Одбор прима знању са Живели!

37) Прочитан је позив Салона пољопр машина из Париза, на свечано отварање изложбе и банкет. Одбор прима знању са захвалношћу.

Са овим је седница закључена.

БЕСАНИЦА

понајвише је последица нервозног стања. Стална нега тела са Фелеровим миомирисним Елзафлувдом, овим већ преко 35 година прокушаним њушним средством и козметикумом, увек је корисна. Покусна флаша 6 Дин., двострука флаша 9 Дин. посвуда. Поштом 9 покусних или 6 двоструких или 2 велике специјалне флаше без даљних трошкова 62 Дин. код апотекара Еуген В. Фелер, Стубица Доња, Елсатрг 366. Савска Бановина.

ОГЛАС

Управа ловног и воћног расадника у Јагодини, има на продају велики избор:

1.) Првокласних ловних калемова асталских сората: Афус-Али, Мускат Хамбург, Мускат Јулијев (Чабски Бисер), Смедеревку и Шаслу. с

2.) Резница америч. лозе: Рипарије Порталис и Рупестри Ди-лот.

3.) Трогодишњих воћ. садница: јабука, крушака, трешања и кајсија.

Ловни и воћни материјал, продаваће се по одређеном ценовнику Краљ. Банска Управа у Нишу.

УПРАВА.

»KHAKI CAMPBELL«

ПАЧИЈИХ ЈАЈА

ГАРАНТИРАНО ИЗ Холандије ИМПОРТИРАНИХ ПАТАКА 2 ДИНАРА ПО КОМАДУ, СВЕЖИХ, МОГУ СЕ ДОБИТИ У СВАКОЈ КОЛИЧИНИ. На имању имамо 250 комада носилица и 50 мужјака. Јаја разашиљемо у нарочитим патент кутијама постављеним ватом уз оригиналну фабричну цену са доплатом. Кутије су за 25 — 50 — 100 ЈАЈА.

ГАРАНТИРАМО ЗА ЧИСТОЋУ РАСЕ ПАТАКА И СВЕЖИНУ ЈАЈА.

ЕКОНОМИЈА LÖBL
СТ. СИВАЦ, БАЧКА

НОВО ЗВАЊЕ

ЗА ДАМЕ И ГОСПОДУ НАМЕШТАЊЕМ МАШИНЕ ЗА ПЛЕТЕЊЕ У КУЋИ. ГАРАНТИРАНА ЗАРАДА ОД ОКО ДИН. 1.500.— МЕСЕЧНО, ЈЕР МИ КУПУЈЕМО ИЗРАЂЕНЕ СТВАРИ, ПЛАЋАМО НАДНИЦУ ЗА ПЛЕТЕЊЕ И ШАЉЕМО МАТЕРИЈАЛ ЗА ПЛЕТИВО. ПИШИТЕ ЗА БЕСПЛАТНЕ ПРОСПЕКТЕ ЈОШ ДАНАС НА:

Домаћа Плетарска Индустрија, бр. 85
ЈОСИП КАЛИШ, Марибор, Трубарјева 2

ШТАМПАРИЈА

»СКЕРЛИЋ«

БЕОГРАД
ТЕЛЕФОН 20-732.
Кр. Наталије 12.

Израђује све штампарске послове по најумереним ценама. Израда брза и чиста.

ПЧЕЛИН МЕД КУПУЈЕ

Alois Guttmann,
Bratislava, Č. S. R.
Republikplatz 28.

ВОЋАРИ!

Без добре неге воћака, у коју на првом месту долази прскање, нема добре бербе воћа!

Најбоље је средство за прскање воћака против разних штеточина и болести

оригинални холандски препарат

КАРБОКРИМП

који са апсолутно сигурним успехом убија штитасте ваши, крваве ваши, лисне ваши, јабукову пипу — цветождере, јаја и ларве разних гусеница, маховину, лишајеве и т. д.

КАРБОКРИМП је од стручњака препоручен као најбољи препарат, те је стога у употреби и најјефтинији.

ВОЋАРИ!

Сада је најбоље време за прскање воћака. Благовремено поручите карбокримп, ако желите да сачувате воћке од сигурне пропасти и да добијете добру бербу воћа

ТРАЖИТЕ ЦЕНЕ И УПУТСТВА на АДРЕСУ:

„БИЉАНА“ А. Д.

Телефон 20-380 БЕОГРАД пошт. фах 423.

КАРБОКРИМП се може добити и код:

Српског Пољопривредног Друштва

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
/бесплатно/
Београд

Ослобођено Поштарине
Реш. Мин. Поште и Тел. бр. 17306/24 год.

Бр. 6. Београд, 15 МАРТА 1932. год. Год. 59

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Позив.

На 58. редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва, који ће се држати на основи чл. 40—43 друштвених правила, 27 марта 1932 године у друштвеном дому у Београду, са овим дневним редом:

1) Претседник или његов заменик отвара збор у 9 часова;

2) Подноси се извештај о раду друштвене Управе, годишњи рачун о приходу и расходу, извештај о стању целокупне друштвене имовине и извештај Надзорног одбора;

3) Подноси се на одобрење буџет прихода и расхода за текућу годину, која почиње 1 јануара;

4) Решава се о куповини и продаји непокретног имања;

5) Решава се о писменим предлозима друштвене Управе, подружина и појединих чланова, који су поднесени Управи најмање 15 дана пре збора;

6) Бирају се чланови Управног и Надзорног Одбора;

7) Бирају се почасни и редовни чланови.

Право гласа на збору имају само опуномоћени изасланици подружина и они редовни чланови, који су у исто време чланови ма које подружине (чл. 11 правила), што ће доказати чланском картом.

После исцрпљеног дневног реда, односно у 4 часа по подне, реферисаће г. Милан Новаковић, начелник Пољопр. оделења Дунавске бановине „О обавезном осигурању усева и плодова од града у Дунавској бановини".

Сутра дан у 9 часова, показиваће се рад са трифолин машином за чишћење детелинског семена од вилине косице и корова.

Решењем г. Министра саобраћаја МСБр. 3073 од 22 фебруара о. г. одобрена је повластица у пола цене на државним железницама и државним бродовима, члановима Друштва и изасланицима подружина који буду долазили на збор.

Повластица важи од 25—29 марта о. г. с тим, да се на полазној станици купи цела карта која ће важити и за повратак уз потврду Друштва, да је њен власник био на збору.

Бр. 809 од Српског пољопривредног друштва, 4 фебруара 1932 год. у Београду.

О пољопривредној кризи и њеном сузбијању.

Пољопривредна криза је болесно, нередовно стање пољопривредне производње. Она је изазвана знатно увећаном производњом пољопривредних добара у свету, тако да светске пијаце и њени потрошачи ису нбили у стању да сву понуђену робу утроше (апсорбују). Услед ове веће понуде, а мање тражње пољопривредних производа, њихове су цене пале испод производних трошкова и на тај начин наступила је пољопривредна криза, која је код нас захватила поглавито пољопривредне предузетнике, т.ј. лица, која се искључиво баве пољопривредом.

У чисто индустриским земљама *пољопривредна криза не постоји; тамо је привредна криза* погодила само индустриско радништво, које је услед тога остало без посла и зараде, и живи искључиво од државне помоћи.

У пољопривредној производњи, као и у индустрији, крупна су пољопривредна газдинства у могућности, да у пољопривредној производњи примене све познате тековине модерне технике, међутим у ситном пољопривредном газдинству заостаје технички развитак. У садашњој пољопривредној кризи лепо се огледа победа технички моћнијих газдинстава. Због тога наши пољопривредници могу да производе жито, повр'е, стоку, месо и млеко само са врло високим трошковима око производње, док трошкови производње на великим поседима, са развијеном послератном техником Аустрије, Аргентине, Савезних Америчких Држава, Канаде и Русије знатно су нижи и тиме они на светским тржиштима конкуришу нашим производима. Овим су наши пољопривредни предузетници принуђени да своје производе продају испод вредности производних трошкова и на тај начин они губе ренту земљину, т.ј. приход од природне плодности своје земље или награду за обављен рад на производњи и интерес од уложеног газдинског капитала.

Пољопривредна криза у Европи захватила је углавном само пољопривредне земље, а поглавито нашу ратом исцрпљену земљу. Она ће, ако се погодним мерама не отклони или не ублажи, остати све док се људство толико не умножи, да могадне утрошити сву сада увећану производњу. Ако се пак уопште пољопривредна криза ускоро не сузбије, наше ће пољопривредне масе изгубити куповину моћ за сва она добра која они не производе, и тиме ће се и код нас брзо изазвати привредна криза.

До пре европског рата, пажња појединих народа била је управљена да своје потребе подмирују на тај начин, што су сва средства за производњу и своју радну снагу употребљавали за производњу оних добара, која су могли јевтиније производити него њихови суседи, затим су та добра продавали својим суседима и за добивен новац куповали од њих она добра, која су њихови суседи могли јевтиније да производе.

При овако слободној размени еспапа, ми смо производили пољопривредне производе, жито и стоку за индустриске земље, а оне су за нас производиле индустриске продукте. Сада су пак узајамне високе царине и забране увоза онемогућиле ову међународну поделу рада. Царине даље спречавају и развитак међународне размене робе и поскупљују еспапе и тиме изазивају међународну привредну кризу.

Сада се све државе налазе у међусобном економском рату. Зато се и примећује да страни индустриски капитали пребацују преко наше границе своја индустриска предузећа, да у нашој слабо индустриски развијеној земљи, а под окриљем *заштитне царине* прибаве својој индустрији велике добити и тиме још више погоршају пољопривредну кризу. Ево и примера за то: на купљени метар шајка у Чехословачкој за 35 динара, плаћа се код нас заштитна царина око 40 динара. Према овоме, са подвозом и царином, стао би код нас метар чехословачког шајка око 80 динара. По истој тој цени продају и наши индустријалци свој шајак, што значи да заштитну царину плаћају потро-

шачи и да она не иде у државну касу, већ се цела слива у џепове наших идустријалаца. Не мање од ове заштитне царине пољопривредну кризу погоршавају и *картелске царине,* којима је једини циљ, да својим претерано високим царинским ставовима омогуће картелисаној индустрији, да може несметано пењати цене својој роби. Ово се најбоље види код несразмерно високих цена нашег пива, омогућених само високом картелском царином. Због ове претеране царине Чехословачка је отказала потрошњу нашег вина и за љубав тежње малог броја пивара за сувише великом зарадом, принуђене су да трпе ову кризу хиљадама породица произвођача вина.

Исто тако пољопривредну кризу појачава и врло висока *финансиска царина,* која служи таквој индустрији као: пољопривредне справе и машине. Пољопривредник, немајући могућности да плаћа ову високу посредну порезу, остаје радије при скупљој примитивној производњи, која му још више увећава губитак на продатим производима.

Не мислим да код нас уопште не треба развијати индустрију, напротив, са развијеном индустријом и јевтиним њеним производима, сасвим би ишчезла и пољопривредна криза, али за развиће и заштиту такве младе индустрије довољна је само *васпитна царина,* која служи таквој индустрији да јој помогне стати на своје сопствене ноге. После се она може оставити да даље живи и без заштитне царине, утолико пре, што је код нас јевтинија сировина и радна снага но ма у којој другој индустриској земљи.

Валутни поремећај потпомгнут још и исплатом девалираних аустриских новчаница, много је допринео нашој пољопривредној кризи и привредном поремећају размене добара, јер све што се у земљама са слабом валутом производи, јевтино се продаје и обратно, производи земаља са здравом валутом морају се скупо плаћати.

На развој пољопривредне кризе код нас доста је утицала слаба стручна спрема пољопривредних преду-

зетника и неуређено пољопривредно законодавство. Тако на пример на развиће пољопривреде штетно утиче: распарчавање пољских добара; стварање деобом, по праву наслеђа, све више и више ситних непроизводних пољских поседа; недовољна имовна сигурност изазвана разним пољским потрицама и злонамерним штетама; штета усева од града и помора стоке; неуређен — врло скуп хипотекарни и лични кредит, који § 471 Грађанског судског поступка ни у чему није земљорадника обезбедио, већ напротив натоварио му високу интересну стопу.

Општа привредна криза може се сада сузбити једино међународном привредном организацијом европских земаља (општим или делимичним разоружањем, увођењем заједничке монете и узајамним трговинским уговорима на бази компнезација).

Пољопривредну пак кризу код нас може сада ублажити само државна управа. Леп пример пружа нам Чехословачка, која је, да би помогла своју пољопривреду и индустрију, наредила да се 25% шпиритуса, прављеног од кромпира, додаје бензину. Та мера даље користи још и активирању њеног трговинског биланса, јер ће се у будуће бензин увозити за $^1/_4$ мање од целокупне потрошње у земљи.

За олакшање садање тешке пољопривредне кризе државна управа требала би да предузме следеће мере:

1. Да један добар део заштитне царине наплаћује од наше индустрије у виду порезе, и да тим вишком прихода потпомогне пољопривредну производњу;

2. Да погодним компензационим трговинским уговорима са индустриским државама, а нарочито са Енглеском, омогући пролу нашим пољопривредним производима, а као накнаду томе, да олакша увоз поглавито оних индустриских добара, који служе у пољопривредној производњи;

3. Ради брже и јевтиније међународне размене добара, да већим субвенцијама помогне развиће поморског трговачког бродарства, и да железничке и паробродске тарифе доведе у службу привредне политике;

4. Високом заштитном царином да онемогући нашој индустрији да троши стране сировине које могу да се и код нас производе као: вуна, лан, конопље, уљано семе, пиварски јечам, хмељ, лој, коже, воће и поврће. Исто тако да укине извозну царину на све пољопривредне производе: месо, маст, коже, лој, воће и поврће, жито и т. д.;

5. Свим средствима да потпомаже развијање задружне производње, прераде и потрошње. У времену ниских цена жита, вина и др. пољопривредних производа, пољопривредне задруге да захтевају од својих чланова да не износе своје жито и вино на пијацу, већ да их чувају у складиштима и подрумима, а потребан новац у висини 50% вредности робе смештене у задружним складиштима добијају од задруга у виду ломбардног кредита, т. ј. кредита на залогу робе. На тај начин могу се сачекати и боље цене. Потрошачким задругама избегава се скупа посредничка трговина, која се гура између произвођача и потрошача и одузима друштву вредности не умножавајући му богатство. Ако се потрошачке задруге тако оснаже, да потребне еспапе саме производе у својим радионицама, онда ће за своје чланове искористити и ону добит, коју иначе вуку картелисани индустриски капитали. Задружном производњом пољопривредних производа омогућило би се искоришћавање најновијих тековина модерне технике, а с тим и јевтиније производње и код малих пољопривредних поседа;

6. Да изврши груписање (комасацију) пољопривредног земљишта;

7. Да нарочитим законом о наслеђу спречи слободну деобу земљишта испод економски нужног минимума;

8. Да пољопривреднику обезбеди његове тековине од потрице и злонамерне штете, завођењем пољске полиције;

9. Да обезбеди пољске усеве од града и стоку од помора облигатним осигурањем за целу земљу;

10. Да пољопривреднику омогући јевтине дугорочне хипотекарне као и краткорочне личне кредите тиме, што ће укинути § 471 Грађанског судског поступка, који само отежава задобивање повољног личног кредита.

11. Да донесе закон о сузбијању зеленаштва, које искоришћава и често злоупотребљава тежак положај нашег пољопривредника и чини га још тежим;

12. Да донесе закон о оснивању пољопривредне коморе, која ће стајати на бранику интереса пољопривредника и која ће пољопривреднике васпитавати да мисле о привредно политичким питањима;

13. Да обрати што већу пажњу општем и стручном образовању мушког и женског сеоског подмлатка и оспособи га за будући позив у пољопривредном животу и раду;

14. Да предузме врло строгу, али паметну штедњу у државном газдинству.

Да и појединн земљорадник припомогне сузбијању пољопривредне кризе, треба да прихвати напуштену домаћу радиност и да за себе и за своју породицу израђује одело, рубље, обућу, џакове и сламарице од домаће сировине. Нарочито треба да троши своју вуну, лан, кудељу, кожу и др., а да напусти потрошњу страних сировина: свиле, памука, јуте и др.

Напослетку остаје ми још само да понова нагласим, да је нашем пољопривреднику још једини спас у пољопривредним удружењима, задругама и задругарству. У тим економски снажним установама и појединац постаје део моћног чиниоца, који креће, регулише и одређује цене својих производа, све у циљу што веће добити. *А кад се једном постигне да сви земљорадници буду удружени, нестаће пољопривредне кризе и наступиће пољопривредни процват и благостање на селу.*

М. Д.

Привредни живот Пољске

Како се све више разграњавају трговинске везе између Југославије и братске нам Пољске државе, није без интереса да упознамо читаоце „Тежака“ и ширу јавност о *привредном животу пољске државе.*

Данашња територија републике Пољске, пре светског рата припадала је Русији, Немачкој и Аустро-Угарској, те је кроз стотине година привредни живот у Пољској био различит, јер је носио обележје Москве, Берлина и Беча. За време светског рата Пољска је била поприште великих ратних похода као и Југославија и њене територије економски уништене и разорене.

По свршетку светског рата Пољска република је формирана са целокупним државним уређењем. Пољска република заузима просторно 388.000 км², са преко 30 милиона становника. Од ове површине пада 48,6% на зиратну (обрађену) земљу; 24.1% на шуме и 16,9% на ливаде.

Већина становништва у Пољској, преко 65% бави се земљорадњом; 22% трговином и индустријом, а 13% разним другим пословима. Прираштај становника у Пољској врло је велики, јер износи 1.6%, т. ј. пола милиона годишње.

Национално богатство Пољске републике цени се на 88 милијарди златних франака.

Код средњег приноса жетве, Пољска произведе 120 милиона метар. центи жита, што је довољно за исхрану њеног становништва. При рационалној обради земље, њени стручњаци рачунају да Пољска може да продуцира до 300 милиона метар. центи, да постане извозничка земља аграрних производа и исхрани 73 милиона становника.

Прво место у пољској житарској продукцији заузима *раж,* чији је жетвени принос у 1930 години изнео 70 милиона мц. Продукција пшенице износи просечно $^1/_3$ од продукције ражи. Јечма просечно производи 15.5 милиона мц., а овса око 26 милиона метарских центи.

У погледу кромпира заузима Пољска република *треће* место у свету. Принос у 1930 години био је 310 милиона м.ц. Видно место у аграрној продукцији заузима шећерна репа (око 47 милиона м. ц.), а затим *лан* (после Русије највећи произвођач), *сочиво* и *грахорица*.

Гајење стоке у Пољској вратило се у предратно стање. На првом месту стоји свињарство које претставља озбиљнију цифру у пољском извозу. У 1930 години добивено је од извезених свиња 310 милиона злоти (1 милијарда 980 милиона динара). Јак је извоз: живине, јаја и масла.

Огромно богатство су Пољске неоспорно шуме, које се одликују необичном разноликошћу врста дрвећа, те зато дрварска индустрија у пољском економском животу заузима врло важно место. У 1927 години извезено је 6.5 милиона тона дрвета за грађевине, летве, фурнире, целулозу, жељезничке прагове, телеграфске стубове и т. д.

Пољска република има велико рудно богатство. Прво место заузимају наслаге каменог угља, прорачунате на 62 милијарде тона. Годишња продукција износи 40 милиона тона, од којих се 60% троши у земљи, а 40% извози у стране државе. У Југославији продаје се под именом „шлески угаљ".

На подножју Карпата налазе се богата поља *нафте*, чији је центар Борислав. Године 1930 било је у експлоатацији 2.816 окана. Годишња продукција нафте износи 700.000 тона.

Од осталих рудних блага која се налазе у Пољској, наводимо; гвоздене руде око 500.000 тона годишње; цинкове руде око 400.000 тона, калијеве соли око 300.000 тона и т. д.

Пољопривредна индустрија има нарочито повољне услове за свој развитак. Продукција шпирита постигла је за време последње кампање 878.000 хектолитара. 68 фабрика шећера произвеле су 698.000 тона шећера. Продукција пива подмирује домаћу потрошњу, а пољска ракија и ликери уживају светски глас.

У Пољској има у довољној количини сировина чије се прерађевине траже и троше на домаћим пијацама, те Пољска република није у великој зависности од *извоза* као Немачка и Чехословачка. Негативна је чињеница по развој пољске индустрије недостатак капитала на новчаном тржишту, а прилив страног капитала је минималан.

У пољској фабричној индустрији прво место заузима *текстилна индустрија*. Вредност продукције 1929 године била је две милиарде злота. У тој индустрији запослено је 26% целокупног броја фабричких радника, т.ј. 180.000 особа.

Поред текстилне индустрије развија се успешно индустрија *конфекције* (запослено 100.000 радника), *металне индустрије* за израду алата за обрађивање, мотора и разноврсне машине и стројеви за погон. Око 250 фабрика производе пољопривредне машине. Ту је индустрија жељезничког парка, авијона, хемиска индустрија гуме, каљача, вештачке свиле, жижица, олова, хартије, фабрике стакла и т. д.

Структура привредног живота у Пољској јасно је изражена у трговинском односу са иностранством. У 1930 години извезла је у иностранство за 2.433 милиона злота, а увезла 2.246 мил. злота. — Активни салдо 187 мил. злоти.

Трговински односи између Пољске и Југославије налазе се сада тек у почетку свога развоја, но постоје велике могућности да се ти односи узајамно у великом степену развију.

Извоз из Пољске у Југославију претстављао је вредност 1930. год. 114 милиона или 1.63% целокупног југосл. увоза.

Пољска је извозила у Југославију металне израде, угаљ, парафин, машине (текстилне и пољопривредне) текстилије, семе шећерне репе, уљане плодове, со ит.д.

Вредност југословенског извоза у Пољску износила је 1929 г. 90 милиона, а 1931 г. 42 милиона или 1.82% целокупног југословенског извоза.

Југославија углавном извози у Пољску: дуван, суво и свеже воће, вино, руде специјалне вредности, коже, екстракте за штављење кожа, рибе и т. д.

Уз правилну организацију трговинских веза између Југославије и Пољске, како југословенски увоз у Пољску тако и пољски увоз у Југославију, могао би да буде у знатној мери повећан. Пораст југословенског експорта у Пољску односио би се углавном на: вино, рибе, руде, свеже и суво воће и поврће; док с пољске стране углавном на: текстилну робу, разноврсне машине и производе хемиске индустрије.

Рад у том правцу већ је отпочео и неоспорно ће у кратком времену дати врло повољне резултате за обе пријатељске државе.

М. М.

Сточна храна.

V

У серијама чланака што их под горњим насловом доноси *Тежак* изаћи ће овај чланак преко реда и раније него што би иначе требао да изађе. Ово због тога, да би се наши пољопривредници још у право време могли користити његовим поукама и извести оне важне радове, за које би после било прекасно. Овако ћемо чинити можда у наредним бројевима, јер *главна је практична страна*, а за теорију има се времена и касније.

Да добијемо много доброг ливадског сена и добру пашу.

И поред тога што у нашој држави имамо преко 1,700.000 хектара ливада и преко 2.900.000 хектара пашњака, т. ј. под травником $^2/_5$ целокупне површине нашега плодног земљишта, оскудица у сточној храни сталан је наш гост сваке године, а ове она је прави затирач наше стоке. Мора се свакако то правдати и

прошлогодишњом сушом, али само донекле. Јер кад би се код нас са ливадама и пашњацима боље поступало, ми нипошто не би доживели катастрофу сточарства, јер би се произвело више пиће, и јер би се морале наћи и неке старе резерве, које сваки пољопривредник треба да чува. Овако како је данас, није добро, а дебели слој снега што покрива нашу земљу још за дуго одгодиће онај жељени час да се види зелена травица, како би се гладна стока могла истерати на пашу. Већ за јануарске голомразице неки су то били учинили.

Располажем обилним материјалом о ранијим својим радовима око поправљања травника, па сам овај материјал с много пажње и тачности средио тако, да се могу употребити само коначни резултати, дакле оно што наш пољопривредник треба да знаде, да би имао потребно упутство шта треба да уради.

I. Ливаде и пашњаке треба очистити од трња и шикаре. Ово се разуме само по себи, а ипак се не чини. Где расте трње и шикара, тамо нема места трави. Искрчена површина за толико повећава травник, и то најбољом земљом. Добро је да се по таквој „крчевини" поспу трње, а још боље — ако је искрчена површина овећа, да се по њој посеје смеса травног семена. О самом семену биће још речи на свршетку ове расправе.

II. Ливаде и пашњаке треба истребити од камења. Тиме се добива боља ледина, лакше се и чистије коси, стока и човек чувају се од змија које се често задржавају међу каменом.

III. Са ливаде и пашњака треба испуштати сувишну воду. Сувишна и устојана вода замочварује ливаде, због чега на њима расту лоше и отровне траве, и због чега оне постају легло разних и опасних болести. Често је пута довољан само један мали шанац па да се изведе сувишна вода.

IV. Ливаде и пашњаке треба наташати живом текућом водом. Ово је особито корисно рано упролеће и преко лета, и особито ако је вода мутна, јер

таква вода ливаду не само што залива, већ је гноји. И најпростијим направама може се то често пута врло добро извести, али на жалост на много места ипак се још не изводи.

V. Ливаде и пашњаке треба дрљати. Ујесен и упролеће треба ливаде и пашњаке дрљати. За њих је дрљање оно што је орање и копање за оранице. Дрљањем се уништава и маховина, поравњују се кртичњаци, и у јакој се мери користи ливадским биљкама, јер се земља отвара приступу ваздуха, који много користи поправљању земље и множењу корисних бактерија. Моји опити изведени у циљу, да се види за колико више сена уроди на дрљаној ливади наспрам недрљане, показали су: *да се дрљањем принос сена повећава за 550 килограма по хектару и да му се квалитет поправља.*

Зато не би требало да се нађе пољопривредник који овог пролећа не би подрљао своје ливаде и пашњаке. Ко нема ливадску дрљачу може то учинити и обичном. Што више пута пређе дрљача преко ливаде, то боље. Може се и дотле дрљати, док ливада сасвим не поцрни да се бусен траве на њој и не види.

VI. Ливаде и пашњаке треба гнојити кречом. Свуда где су земље бескречне треба ливаде и пашњаке гнојити кречом. То је врло корисно и због тога, што на кречној земљи расту слатке траве и детелине, а на бескречној, особито ако је и одвише влажна, расту киселе траве и отровни корови. Стока која се храни пићом с кречних ливада и пашњака има снажне и чврсте кости и даје више млека. А стока храњена пићом са бескречних ливада и пашњака има слабе и мекане кости и даје мање млека.

Најбоље је и најевтиније ливаде и пашњаке гнојити кречном прашином што се у кречанама може купити по јевтиној цени. Може се узети на хектар до 1000 килограма креча, и то ће бити довољно барем за 5 година. Најбоље је да се кречна прашина посипа ујесен, али може се и упролеће. Помоћу креча повећава се принос пиће и поправља се њен квалитет. *Са сва-*

ких 100 килограма креча повећан је код мојих опита принос сена за 177 килограма. Ако килограм кречне прашине стоји 20 пара, онда се са сваких 100 динара уложених за куповину креча, употребљеног за гнојење травника, производе 885 килограма сена у првој години, а дејство му траје бар 5 година. Гнојење кречом бескречних травника одлична је и сигурна, врло јевтина инвестиција, особито ако још иде упоредо и са гнојењем сточним гнојем.

VII. Ливаде и пашњаке треба гнојити сточним гнојем. Ово вреди особито за врло лоше ливаде, но врло је корисно и за добре. Лоше ливаде и пашњаци не могу се поправити без сточнога гноја. Где има доста сточног гноја, и добре, па и најбоље ливаде и пашњаци много су благодарне за њега. Најбоље је ако се извози добро сагорели сточни гној (још бољи је компост) ујесен или рано упролеће, па се наситно растури. Количина боље је да је мања, али да се гноји чешће, бар сваке треће године (око 300 товара по хектару).

Код мојих опита *повећан је помоћу сточног гноја принос сена у првој години за 650 килограма по хектару.*

VIII. Ливаде и пашњаке треба заливати осоком. Где су гнојишта уређена тако, да се осока не оцеђује у земљу, или да не отиче у јарак, већ где она отиче у јаму за осоку, тамо се може изводити најбољи и најкориснији начин гнојења травника, а то је: заливање осоком. Боље је травнике заливати осоком, него гнојити их сточни гнојем, јер земља осоку брзо упије, па толико материје не ветри као из гноја. Заливање осоком може се изводити скоро у свако доба године, а најбоље ујесен, преко зиме (кад земља није смрзнута) и рано упролеће. Осоком никад не можемо ливаду или пашњак, покварити, ма колика била количина којом поливамо. Но ипак, и ту је боље да се разумно располаже и тако залије што већа површина.

(свршиће се)

Сточарство.

Млекарење на Старој планини у прошлости, садашњости и будућности.

(свршетак)

Да видимо даље, како се развијало млекарство Старе планине.

В.) Пред балкански рат, за време ратова, и после рата, прерада млека добија већ други облик, и ми видимо да се упућује у правцу израде качкаваља. Рат је показао да је качкаваљ изврсно средство за снабдевање војске, и тиме потстакао и његову производњу, која се све више из дана у дан проширује. Прерада млека добија закупачко-трговачки карактер у целом протском крају, а нарочито у срезу нишавском, на Старој планини.

За време рата и непосредно после рата владао је закупачки („њесимски") режим производње качкаваља. Народ је давао своје овце у експлоатацију трговцима за одређени рок (од 10-V до 13-IX по старом календару), а основ за погодбу био је: млеко од две овце за време од 10 маја до Крстов-дана; доцније је овај рок скраћен до Велике Госпође.

После рата, до 1925 године, цене закупа кретале су се навише, и достигла се цена од 100.— динара од једне овце, односно 200.— од две овце („чиф", пар). После овога времена цене закупа све више падају, а услови закупа бивају све више на штету сточара. Због овога се јавља покрет противу закупа, а за продају млека од литра. Било је примера да сточар уновчи од литра 100% боље своје млеко, што је јединствено деловало на обарање закупачког режима, и од 1925 год. па наовамо, млеко почиње да се даје трговцима од литра.

Од овог доба, прерада млека поставља се на разумнију основу. Млеко се даје трговцу од литра, по цени која се обично унапред одреди. Ово се може назвати режимом млекарења, којим су интереси сточара много боље заштићени, али овде сточари много више узимају учешћа у радовима за време периоде муже. Обично се удруже по 4—5 или 10 људи, здруже овце, музу их преко лета и дају трговцу млеко, а они се обрачунавају према броју оваца. Ово је, дакле, већ један облик удруживања, али само у циљу заједничке производње, а не и прераде, и то у мањем обиму. — Ваља напоменути да је за време закупа сву бригу од оваца за време периоде муже водио трговац; сточар да своје овце 10-V, а прима их 13-IX, и друго га се није ништа тицало.

При продаји, млеко се мери на густину, чиме се контролише углавном присуство веће количине воде, односно да ли је кварено путем додавања воде.

Систем млекарења је углавном данас у примени, с разликом што се појављује по која задруга за заједничку прераду млека. Задруге примају млеко од својих задругара по истом принципу као и трговац.

Млекарских задруга има прилично, али нису све правне — регистроване. Више их има нерегистрованих, које се оснивају пред сам почетак рада. Обично се образују онда, кад већ виде каква ће бити цена млеку. Овакве задруге, које се организују на врат на нос, немају чврсте организације, те се врло брзо распадају. Сем тога, оне не могу да скупе у своје окриље све сточаре, због чега се овце поделе на задругарске и незадругарске. Међутим, трговцу се не исплати да израђује качкаваљ од мале количине млека, те се често деси да поједина села не створе задругу а изгубе и трговца, због чега претрпе знатну штету, чему је узрок, као што се види, неорганизованост, јер често један настран сточар разбије цело село, и тиме нанесе штете целом једном селу.

Регистрованих млекарских задруга нема много (око 10 у срезу нишавском), али се оне све више повећавају.

Дакле, данашње млекарење јест комбинација од млекарског режима на трговачкој основи и задружног млекарења, те се може рећи, да млекарење данас претставља прелаз из трговачког у задружни режим, који може народу донети велике користи.

Из напред изложеног види се како се начин млекарења мењао поступно од примитивнога ка савршенијем, и можемо рећи, да је млекарење на Старој планини до данас прошло кроз ове четири фазе: а) бачијарска; б) трговачко-закупачка („њесимска"); в) трговачко-млекарска (млеко се даје трговцу од литра) и г) трговачко-млекарска-задружна (израду качкаваља врше делом трговци, купујући млеко од сточара од литра, а делом задруге примајући млеко од својих чланова такође од литра). — Видели смо које су рђаве стране појединих од ових система млекарења, а сад да видимо, даље, који би режим млекарења био најбољи за будућност.

С.) Будућност, свакако, припада задругарству. Јака задружна организација претстављала би најсавршенији облик млекарског режима, а интереси сточара били би потпуно заштићени. Млекарско задругарство, сем тога, било би у стању да створи бољу пијацу качкаваљу, и да се бори противу шпекулације, која јако штети угледу оригиналног пиротског качкаваља.

Данас, кад извоза готово нема и кад је цена сточарских производа такође пала, упућени смо више мање на домаћа тржишта. Задруге би биле у стању да створе среску млекарску задругу која би могла имати своју продавницу у Пироту, а потом у свима већим центрима наше државе, као: у Београду,

Нишу, Скопљу, Сарајеву, Новом-Саду, Загребу, Љубљани, и др. На тај начин би се потрошачкој публици гарантовало да јој се даје збиља оригиналан пиротски качкаваљ, и о томе не би имало сумње, јер би задруга с једне стране тежила да придобије што већи број потрошача, а с друге стране да сузбије шпекулацију, која се појављује на штету оригиналног пиротског качкаваља.

Према овоме, морало би свако село или најмање свака општина имати по једну добро организовану млекарску задругу, а ове би се удружиле у среску млекарску задругу, која би у Пироту имала складиште и продавницу, а филијале по центрима, које смо напред поменули.

Пети стадиум млекарског режима, у који треба млекарење да уђе, јест чисто задружно млекарење, односно, израда качкаваља искључиво задружним путем.

Млекарске задруге се постепено оснивају, али би ово требало форсирати. Управо, форсирати задружно васпитање сељачких маса по предлогу Д-р Уњварлића („Пољ. Гласник" бр. 1 за 1932 год. „Потреба јачег задружног васпитања"), како би будуће задруге уопште, а млекарске посебице, стајале на много чвршћим ногама. Кад се буду сељачке масе толико пробудиле, да увиде да им ван задруга нема спаса, и кад се буду тако задругарски васпитале, да у задругарству гледају звезду претходницу свога привредног делања, и шта више, своју егзистенцију, ићи ће много лакше с оснивањем и опстанком задруга, што је најважније.

И сувише су познате оне многобројне и драгоцене користи, које може имати пољопривредник од задругарства. На овом месту изнећу само један факат, из кога ће се још јасније видети, да је сељаку збиља једино у задругарству спас. По попису, било је у 1931 год. у срезу нишавском 112.560 млечних оваца. Свака овца даје за време периоде муже просечно 50 литара млека, што чини 5,628.000 литара млека. Литар млека плаћан је од стране трговаца просечно 1,80 дин., што чини 10,130.400.— динара. Међутим, задруге су уновчиле литар млека по 2,50— динара (по одбитку свих трошкова), те би предња количина млека, да је уновчена задружним путем, коштала 14,070.000.— динара. Из овога се види, да је само за једну једину годину отишло у трговачке руке 3,939.600.— динара крвавог народног зноја. Да је ова сума остала у народу, то би за један срез, какав је нишавски, значило доста! Ето на који начин се може решити пољопривредна криза, а с тим побољшати живот пољопривредника, што у питању задругарства највише од њега самог зависи!

Ако се предњи рачун изведе под претпоставком да је означена количина млека прерађена у качкаваљ задружним

путем, изгледало би овако: од 100 лит. млека добија се просечно 15 кгр. сувог качкаваља, те би се од 5.628.000 литара млека добило 844.200 кгр. качкаваља. Ако се ова количина качкаваља прода по цени од 17.— дин. по килограму, добила би се сума од 14,351.000.— динара. У овом случају је рачун још повољнији, јер би у народу остало још више новца: 4.220.600.— динара, у место 3.939.600.— динара. Ово је и разумљиво, јер би задруге уновчиле качкаваљ много боље него млеко, и много боље него садање задруге, које продају качкаваљ трговцима, те ипак један део своје зараде уступају њима. У будуће би задруге продавале качкаваљ највише директно потрошачима, те би био задовољан и потрошач, а и задруге би качкаваљ много боље уновчиле.

Дакле, створити најмање у свакој општини по једну чврсто организовану млекарску задругу, организовати ове у среску млекарску задругу, потом на најширој основи организовати продају качкаваља директно потрошачима, — то је оно, што треба урадити за будућност, али што пре, како би се млекарство, а с тим и сточарство Старе планине могло унапредити, или бар одржати. Ово би у исто време био предлог и за унапређење сточарства, јер су млекарске задруге у чврстој вези са сточарским задругама и, јер и саме млекарске задруге утичу посредно на унапређење сточарства. Ово је разумљиво, јер ако и млечни производи изгубе цену као што је случај са стоком, неће се имати рачуна да се држи иста, због чега ће нарочито овчарство и козарство јако назадовати.

Ове мере су, истина, више мање приватно правног карактера, али, да би се оне могле извести, потребна је помоћ бановине и државе, и то морална и материјална. Све се на њима у данашње време разбија, премда не би требало тако да буде.

Држава је у овом погледу доста учинила, створивши јевтин пољопривредни кредит, само треба да буду пољопривредници свесни, па да се удруже у кредитне задруге и да исти користе, чиме би омогућили себи да чекају продају качкаваља спокојно, што је један од најглавнијих услова за опстанак млекарских задруга. *Задруге се не могу ни замислити без кредитних задруга.*

Савез задруга и бановина имали би да пруже у подједнакој мери моралну и материјалну помоћ.

Извођење ових мера значило би решење млекарске кризе, што је од животног значаја за читав један крај и за националну млекарску индустрију, коју треба на сваки начин унапредити на општу корист појединца и целине.

Јов. Ј. Алексић.
срески пољопр. референт.

Малокрвност.[1])

У обичном животу често се говори о малокрвности и врло често се греши у схватањима о том знаку обољења. Мисли се да је малокрвност једноставна болест, у којој болесник нема довољно крви. Међутим, малокрвност је најчешће само знак који прати разне болести. У првом реду ако су болесни органи који стварају крвна зрнца, а нарочито боју крви, долази до малокрвности, али и многе друге болести прати малокрвност. Најчешће се омалокрви ако се неким крварењем изгуби много крви као у повредама крвних судова или у већим повредама мишића или унутрашњих органа.

Али до малокрвности може доћи и од рђаве исхране и недовољне неге. Ово је најчешћи узрок малокрвности у деце и нарочито баш преко зиме се јавља малокрвност деце. Деца побледе, подбухну, имају несвестицу, не иште им се јело, мрљава су, трома, око врата им се нанижу жлезде, а неки пут баш и велике жљезде. Та деца су као увео цвет, лица увела, испијена, очи упале, често имају тамне колутове испод очију. Поглед им је болан и жалостив. Нека су мирна и страшљива, друга лако раздражљива, кисела, кењкава, пробирају... Сваки час окашљаве, промукну, добију крајнике. Врло лако прелазе на њих заразне болести.

Ово бледило је најчешћа последица рђавих услова живота. Сад, преко зиме, брижни родитељи затварају децу, нарочито ону најмлађу, у собу да не назебу. И старију, школску, чим се врате из школе, затворе у топлу собу. И баш због тога долази до обољења, од чега децу чувају. И кад су здраве, простране, светле и зрачне собе, па долази до обољења, ако се стално у њима борави. Међутим, ако су станови тескобни, ниски, влажни, ваздух се поквари и устоји, а то утиче на крв и органе за производњу крви, те се јавља малокрвност.

И исхрана је узрок малокрвности деце. Има родитеља који мисле, да децу треба кљукати млеком, месом, јајима, па да им буду здрава и дурашна. А деца постану бледа и малокрвна, и поред ове хране, која је заиста јака и корисна, али која ипак није довољна, јер нема све оно, што је човеку, а нарочито детету потребно за правилно развијање тела, крви и снаге. Човечје тело тражи разнолику, мешану храну, тражи многе састојке за правилну исхрану и правилно телесно напредовање. Ако неки састојци недостају, нема правилног напредовања и растења, нема правилне обнове крви, долази до обољења и малокрвности. Деца као и одрасли морају се хранити намирницама животињског и биљног порекла. Крв наша стално се обнавља. Црвена крвна зрнца живе само 2—3

[1]) Одговор на питање Милосава Антића из Шуљковца код Јагодине.

па се замењују новима или се прерађују. Зато треба са храном узимати састојке за њихову прераду. Зато су потребни сви храниви састојци, а нарочито беланчевине и соли, посебно соли гвожђа. Поред тога врло је важно да храна има витамина. А соли и витамина има у храни биљног порекла, нарочито у поврћу и воћу.

Ако желимо да сачувамо децу од малокрвности, треба их правилно хранити и што више изводити на чист ваздух. Не треба се бојати зиме. Баш кад је снег и мраз има тако лепе прилике да се деца науживају. Санкање, клизање, грудвање, јурење по снегу, дају снаге телу, а чист ваздух изазива бржи рад организма, убрзава обнову крви.

Ако још обратимо пажњу на исхрану, те деци поред млека и млечних производа, мало јаја и још мање меса, дајемо доста биљне хране, нарочито поврћа и воћа, сачуваћемо их од малокрвности, јер ће тело добијати све састојке потребне за обнову крви.

На тај начин сузбићемо у највише случајева малокрвност. Али има и болести, које доводе до малокрвности. Има их и код деце и код одраслих. У овом случају потребно је и нарочито лечење. Од неко доба по новинама и по листовима неки несавесни људи објављују своје спасоносне лекове против малокрвности. Међу њима има и правих лекова. Али прави лек је само за праву болест. Да би се употребио неки лек, треба утврдити да ли одговара болести. И најбољи лек, ако се употреби у болести, којој не одговара, неће имати дејства. А малокрвност је знак разних болести, те према томе треба прво утврдити, која је болест изазвала малокрвност, па тек потом тражити прави лек. Лекар треба да утврди болест и препише лек и тек онда се можемо надати успеху.

Код одраслих још је опасније напамет се лечити од малокрвности, јер код њих малокрвност често пута долази као последица врло тешких и опасних унутрашњих болести, где уопште и не треба лечити малокрвност него болест од које је дошло до губљења крви.

Код жена врло често долази до врло великог губитка крви, па и опасне малокрвности, ако се поремети месечно прање. После месечног прања жени нису потребни никакви лекови за обнову крви. Изгубљена крв се за неколико дана поврати сама по себи. Али ако се месечно прање поремети од болести утробе, долази и до тежих малокрвности. А врло тешке болести материце, јајника и других стољних органа, могу изазвати велика крварења, за која се мисли, да долазе од месечног прања. Међутим, никакве везе с њим немају. Долази до тих крварења од запаљења материце, од израштаја у материци и јајницима, код старијих жена и од рака у материци.

Ако се лечи малокрвност, а не утврди се болест женских

органа, па да се она лечи, губи се само драгоцено време, јер извесне болести могу се излечити само ако се у право време отпочне с лечењем.

И не треба се заваравати огласима о лековима. У неким случајевима и ти лекови помогну, обично кад би болест сама по себи прошла и да се не лечи или много ређе, ако се случајно подеси лек за болест. У озбиљним и тешким болестима ти лекови неће помоћи, а изгуби се време за лечење (на страну што се и новац улудо потроши), па онда ни лекар ни лекови не помажу, јер је болест обузела маха. Тако је много људи пропало, тако су се многе несреће десиле.

D-r **Стев. З. Иванић.**

Пољопривредна изложба у Кладњу.

Од 4—6 октобра т. г. у Кладњу (Босна) приређена је општа пољопривредна изложба. Приредила ју је тамошња Пољопривредна подружина са Среским пољопривредним одбором, уз материјалну помоћ Кр. Банске управе Дринске бановине у 10.000.— и Српског пољопривредног друштва у 2.500.— дин.

Изложба је смештена у основној школи, а стока на сточној пијаци. Излагачи су били заступљени скоро из свих села среза кладањског, а било је неколико излагача и из среза власеничког, но без права на награђивање.

У име Банске управе изложбу је отворио пробраним речима срески начелник г. Душ. Милићевић, који је предложио, те су са изложбе одмах упућени поздравни телеграми Њ. В. Краљу, Претседнику владе, Министру пољопривреде, Бану Дринске бановине и Српском пољопривредном друштву. Потом је г. Ратковић као изасланик Српског пољопривредног друштва поздравио излагаче и присутне објаснивши им укратко користи пољопривредних изложаба и од тога да имају што јачу Пољопривредну подружину, преко које Пољопривредно друштво у Београду ради на унапређењу пољопривреде у држави. Г. Андрија Мијатовић, пољопривредни референт у Кладњу и главни организатор ове изложбе, говорио је о многобројним тешкоћама на које је наилазио у раду око прикупљања предмета за изложбу, од које он очекује велики потстрек за свој будући рад у срезу на унапређењу оних пољопривредних грана, које за то највише услова имају. Истакао је и ко је све највише допринео да се изложба одржи у пркос неродној години и општој оскудици.

У раду на пропагирању за што бољи успех ове изложбе, г. Мијатовићу је највише помагао г. Мумин Шарић, начелник кладањске општине и члан изложбеног одбора, који су по најгорем времену из села у село заједнички ишли и објаш-

њавали користи од изложбе. Њих двојицу помагао је у овом послу и цео изложбени одбор, коме је на челу био ср. начелник г. Милићевић и чланови Тајиб Ђозић, Ибрахим Гоњић, Вића Савић, Асим Абибовић, Авда Хасић и Никола Јовичић.

На укусно и за ову потребу практично израђеним стелажама било је изложено 292 предмета и то: пшенице 32 примерка, кукуруза 31, овса 14, ражи 5, крупника 5, јечма 4, ељде 2, проса 1, пасуља 35, кромпира 10, лука црног и белог 5 и осталих повртарских усева око 40 примерака. У одељењу за воће било је изложено: јабука 20 примерака, крушака 7, сувих шљива 3, ораха 6, бресквн 2, грожђа 2, и по један примерак осушених јабука и крушака. Затим у одељењу конзервисаног - прерађеног - воћа и поврћа: по 2 примерка од трешања, по 1 од јагода, шљива, крушака, кајсија, јабука, шипака, краставаца 4 и од патлиџана 7, које је изложила г-ђа Емилија Мијатовићка и зашта је добила награду, златну диплому.

Тимотије Савић изложио је сир, кајмак, бутер и масло, а Шабан Мизраковић полугвоздени плуг обртач, који је нарочито лак и подесан за тамошње брдске крајеве. Шабан је израдио лично и растурио око 200 плугова у околини. Тек основани тамошњи воћни расадник изложио је по 2 саднице од јабука и крушака, које су на посетиоце пољопривреднике најбољи утисак оставиле. Мухамед Бајић, изложио је поред ратарских и повртарских усева, и на примитиван начин окалемљених воћних садница, још и 2 кошнице покретног сања и 1 трмку са пчелама, центрифугу за цеђење меда и пчеларску капу, што је све сам израдио. Добру центрифугу израдио је Тајиб Ђозић.

Награђени су првим наградама за најбољу пшеницу: Дервиш Хаџић, Асим Џаклић и Остоја Росић; за кукуруз: Мумин Шарић, Мехмед Салиховић, Мустафа Имамовић и Ибрахим Авдић; за кромпир: Мумин Шарић, Мустафа Бегић, Остоја Росић и Мехмед Алија Абимовић; за пасуљ: Лазар Чојић, Мухамед Бајић, Мумин Шарић и Мухамед Церберовић; за раж; Тајиб Ђозић; за купник: Ахмед Куљанин и Мумин Шарић, Асан Везовић и Ристо Баловић.

Награђени су првом наградом за најбоље јабуке: Тимотије Савић, Абдулах Гогић, Марко Чаја, Мујага Гурда, Омер Мешковић, Адем Хамза и Тајиб Ђозић; за крушке: Ахмед Хасић, башта среског начелства, Абдулах Гогић и Адем Шеић.

У одељењу стоке било је свега 75 грла, а изложило их је 64 излагача и то: крава са теладима 18, бикова 17, јунаца 8, кобила са ждребадма 7, пастува 15, једна крмача са прасадма; једно стабло кокошију чистокрвних плимут-рок. У овом одељењу награђени су: за најбољу краву са телетом: Даница Вуловић, Алекса Алексић, Јово Васиљевић, Мустафа Јахић, Милкан Тодоровић и Ибрахим Машић; за јунице Ристо Ба-

ловић и Мухамед Бајић; за бикове: Авдо Сарајлић и Тодор Васиљевић; за чист запат санских коза Тимот. Савић; за пастуве Идрис Салиховић и Алекса Алексић.

Говеда су босанског типа (буше), а крава награђена првом наградом малез је домаћег говечета са сименталским. Коњи су ниски, кратки и добри токмаци за терен на коме су.

Како и најстарији људи у Кладњу тврде да не памте, да је икад досад ма каква изложба код њих приређивана, онда с правом може се рећи да је ово заиста прва пољопривредна изложба у истом месту и у срезу. Кад се то има у виду, онда није никакво чудо, што скоро нико од пољопривредника није ни појма имао шта је то изложба и шта је њен циљ. Још кад се томе дода да је овде имало дошаптавања: како се све то предузима у циљу оцењивања економске снаге земљорадника због опорезивања, онда и оволики одзив колики је од излагача био, може се објаснити великим поверењем, што га је за годину и по дана стекао у целом срезу пољопривредни референт г. Мијатовић, који је овом изложбом углавном прокрчио пут будућим изложбама, а у чему и јесте највећи успех исте.

Управни одбор Пољопривредне подружине заједно са изложбеним одбором молио је изасланика Друштва за дејство, да пољопривредни референт г. Мијатовић буде одликован за његов истрајан рад на просвећивању земљорадника и унапређењу његове производње, а стим и живота.

Као најбољи доказ те њихове тврдње служи успех у оснивању расадника, који је насушна потреба за тај за воћарство подесан крај.

Око уписа предмета за изложбу и око свршавања осталог административног посла, доста је г. Мијатовићу помогао г. Стева Ђокић, званичник ср. начелства, не тражећи за то никакву награду, те и овим путем похваљујемо његов труд и добру вољу, да тиме допринесе успеху изложбе.

Сава М. Ратковић.

Белешке.

Оснивање Пчеларске задруге у Новом Врбасу. У недељу дне 17. јануара 1932. год. основана је у друштвеном дому Пчелarskog друштва Пчелarska задруга с. о. ј.

Побуду за ово дао је почасни претседник пчел. друштва г. М. Walter, који је нацрт са неколицином вредних и агилних пчелarskih drugova izradio već u mesecu novembru prošle godine, te je već gotov nacrt izneo pred sazvanom osnivačkom glavnom skupštinom.

Pod pretsedništvom g. Waltera koji je u potankosti temeljito obrazložio potrebu osnivanja opšte Pčelarske zadruge, prisutni pčelari uvideli su neophodnost za osnivanje jedne takve, te su jednodušno zaključili osnivanje.

U toku pretresanja odlučeno je, da će se novoosnovana zadruga zvati: Pčelarska zadruga s. o. j. sa sedištem u Novom Vrbasu (Dunavska banovina). Njen delokrug rada obuhvatiće celu teritoriju Kraljevine Jugoslavije. Pčelarska zadruga osnovana je kao član Zemljoradničke-centralne kreditne zadruge u Novom Sadu.

Njeni su ciljevi:

a) povoljno unovčavanje svih pčelarskih proizvoda svojih članova.

b) zajednička nabavka svih za pčelarstvo potrebnih sprava, alata,

c) voditi stalno neprekidnu propagandu za prodaju našeg domaćeg meda, koji je za prodaju sposoban i to uz pripomoć svih mogućih dopuštenih sredstava i

d) potpomaganje naših pčelarskih i ostalih pčel. funkcionera moralno a po mogućstvu i materijalno, kako bi se racionalno i moderno pčelarstvo u nas što više širilo.

Članom zadruge može postati svaki pčelar jugoslovenski državljanin, koji želi unovčiti svoje sopstvene proizvode te se pridržava zadružnih propisa. Trgovci pčel. proizvoda i sprava ne mogu biti primljeni za članove.

Svaki član je dužan prilikom pristupa svojeručno potpisati prijavnicu te ima upisninu od Din. 10.— za svaki pojedini udeo odmah uplatiti. Za svakih 10 komada pčelaca ima se uplatiti po jedan udeo u iznosu od Din. 50.— i to u vreme i na način kada to bude vodstvo tražilo od svakog prijavljenog člana. Svaki član jamči sa *desetostrukim* iznosom upisanog udela za lakše i bolje poslovanje zadruge. Udeli se u toku prvih tri godina ne mogu otkazati, a onda mora se godinu dana ranije do kraja meseca septembra vodstvu prijaviti. Isplata će se onda izvršiti tek posle zaključka poslovne godine u gotovom novcu uz odbitak eventualnih troškova. Na udele ne isplaćuje se nikakva dividenda niti kamata.

Dužnost je svih članova svoje proizvode, koje misli unovčiti, prijaviti zadruzi te javiti tačnu količinu i vrstu. Uz prijavu treba priposlati i mali uzorak, te će vodstvo dalje sve potrebno učiniti. Prilikom preuzimanja proizvoda dobije svaki odgovarajuću kaparu.

U vodstvo zadruge izabrani su 2 pretsednika i 3 člana, a u nadzorni odbor 1 pretsednik i 2 člana.

Na temelju napred izloženog pozivamo sve pčelare koji misle da će im ova zadruga biti od koristi i zastupati njihove interese, da se u što većem broju upišu za članove ove zadruge te da uplate propisanu upisninu i udele prema veličini njihovih pčelinjaka.

Za prijavnicu i ostala obaveštenja treba se obratiti Upravi zadruge, koja će dotičnome sve potrebno propisati.

Draga braćo pčelari! Dobro se promislite o važnosti jedne ovakve potrebne vaše Pčelarske zadruge, te pristupite istoj što pre, kako bi se moglo sa radom odmah te u svemu obimu otpočeti.

Uprava Pčelarske zadruge s. o. j.
u Novom Vrbasu (Dunavska banovina)

Цене пољопривредних производа, на дан 9. марта 1932. г.

Пшеница

Тиса I до Бачког Градишта, 80,1% шлеп	180—250
Тиса II Жабаљ—Тител, 80, 1% шлеп	178—248
Бегеј, 80,2% шлеп	177—247
Банат, 79, 2% „	175—245
Бачка, 79, 2% „	174—244
Канал Тиса са Кулом, 80, 2%	177—247
Канал Дунав са Црвенком, 79, 2%	173—243
Србија Дунав, 77, 3%	170—240
Срем, 78, 2%	170—240
Сава—Србија и Босна, 77,3% шлеп	169—239
Бачка горња, 80,1% вагон	175—245
„ доња и Сомбор, 79,2% вагон	170—240
Банат, 79, 2% вагон	170—240
Гл. пруга Србије до Ћуприје, 77,3% вагон	165—235
Гл. пруга Србије од Параћина на југ, 77,3% вагон	165—235
Куманово, 77, 3% вагон	165—235
Косово, 75, 4% „	165—235
Срем, Славонија и Хрватска, 78,2% вагон	165—235

Кукуруз

Бегеј, по отварању пловидбе	83— 87
Дунав Банат „	83— 87
Банат. бели сушен, пар. Вршац	83—89
Срем, Земун	83—85
Банат. утов. стар. Вршац, сушен	83—89
Бачка бели	86—89
Срем, Дунав	83—87

Овас

Српски, пар. Београд	138—140
Бачки, „	140—147
Сремски, „ магацин	140—145
Македон. Косов. „	120—130
Узана пруга	125—130
Сремски, босански	125—130

Јечам

Барањски, 65/66	170—190
Македонски	115—125
Главна пруга	115—130

Пасуљ

Српски, 2—3% са вређама	185—195
Хрватске станице 2%	190—200
Сремски 2% са вређама, Сава	190—200
Бачки 2%, шлеп Дунав, са вређама	190—200

Суве шљиве

95/100 у сандуцима етив.	425—435

Ораси

Узанс српски, у џаковима пак. по 50 кгр.	205—225
Узанс босански	195—215

Сточна и сточни производи

Свиње тешке	6—7
„ средње	5—5.75
„ лаке	4—5
Волови I кл.	6—7
„ II	5—5·75
„ III	4—4·50
Маст	10—10.50
Сланина	9—10
Живина	10—11
Јаја	50—55
Млеко овче	3—3·50
„ краве	2·75—2·90
Сир српски	13—14
Кајмак	26—28

Разно

Кромпир	155—180
Црни лук	360—400
Мек. вагон Београд, са вреh.	90—100
Сено „	85—95

Харшије од вредности

Рашна шпета	246—247 50
Аграрна банка	270

Записници.

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

3. седнице, одржане 21 јануара 1932 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: А. Рашковић, В. Матић, Д. Спремић, Т. Владисављевић, М. Николић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Петровић, Др. М. Градојевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамјановић.

I 38) Прочитан је и усвојен записник 2 седнице Управног одбора.

II 39) Примљен је знању записник 2 седница књижевног одбора.

III Прочитан је записник 3 седнице финансиског одбора па је одлучено:

40) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

41) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 20.

42) Да се препоручи грађанима општине Девет Југовића, да оснују Подружину, па ће преко ње моћи да добијају потребе на кредит.

43) Да се Удружењу резервних официра поклони за читаоницу по једна књига од друштвених издања.

44) Да се прими знању да је извршен преглед рачуна прихода, расхода и рачуна изравнања, да су сравњени са главним и споредним књигама и да су тачни и исправни.

IV Прочитан је записник 3 седнице набављачког одбора па је одлучено:

45) Да се набави: по предлогу бр. 13 семе енглеске траве 500 кгр., бр. 1 семе гледича 200 кгр. и бр. 15 суданске траве 400 кгр.

46) Да се по тражењу бр. 253, остане при ранијој понуди по предлогу бр 252-31.

47) Да се понуда бр. 348 за калијеву со држи у евиденцији и набавка врши само по потреби.

49) Да се по тражењу бр. 286 не подноси понуда, пошто се Друштво не бави продајом семена жита и кукуруза.

49) Да се по предлогу бр. 19 набаве осим сецкалица још 5 гарнитура сточних вршалица са витловима и 5 једноделних ваљака, по означеним ценама.

50) Да се за трифолин машину израде потребна постоља по упутству и плану фабричког инжињера. За израду да се плати до 300.— дин.

V Прочитан је записник 3 седнице програмског одбора, па је одлучено:

51) Да се прими у састав нова Подружина у Кавадару, пошто је испунила све услове за пријем.

52) Да се исплати 400.— дин. г. С. Рогићу за одржана два предавања.

53) Да се одобрава пишкој Подружини да и ове године задржи за семе произведени кромпир с тим, да на јесен семе врати.

53) Да се по предлогу Подружине из Сврљига исплати г. М. Жујовићу 210.— дин на име награде за рад у Подружини, али кад се прими улог за ову годину.

Саопштења и предлози

VI 55) По реферату секретара, да је долазио г. М. Новаковић, начелник пољопр. одељења Банске управе у Н Саду и изјавио жељу да о годишњем збору реферише о уредби о обавезном осигурању против града на територији Дунавске бановине, одлучено је: да се реферат одржи истог дана после збора.

54) г. претседник саопштава да је после прошле седнице дошао акт Подружине из Сопота којим је молила да се упути изасланик на њихову скупштину, која ће се држати 17 о. м. да им одржи предавање из сточарства. Како се није могла да чека ова седница, то је он делегирао г. Др. Т. Митровића, ппретседника, па моли да се одобри поступак. Пошто је саслушан и извештај г. Др. Митровића, то одбор одобрава поступак.

Са овим је седница закључена.

4. седнице одржане 26 јануара 1932 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови. В. Матић, М. Николић, Д. Спремић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, А. Рашковић, Н. Белобрк, Н. Петровић, Др. М. Градојевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 57) Прочитан је и усвојен записник 3 седнице Управног одбора.

II 58) Примљен је знању записник 3 седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 32, за куповину књига ради продаје.

III Прочитан је записник 4 седнице финансиског одбора па је одлучено:

59) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

60) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 25, а одбије по предлогу бр. 26.

61) Да се предлог буџета за 1932 г. усвоји како је после дискусије утврђен.

IV Прочитан је записник 4 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

62) Да се набави: по понуди бр. 404, малигана 8 ком. а по понуди бр. 400 малих џакова 1000 ком. како је предложено.

63) Да се поднесу понуде по тражењима: бр. 465 за семе пиљних биљака, бр. 469 за тријере, бр. 431 за разно семе. бр. 403 за прскалице и бр. 516 за ветеринарске справе и инструменте, пошто се претходно прибаве цене за робу коју Друштво нема у магацину.

64) Да се не подносе понуде по тражењима: бр. 464 за градинарско семе и бр. 462 за вештачка ђубрива.

V Прочитан је записник 4 седнице програмског одбора, па је одлучено:

65) Да се исплати 231.— дин. г. Ј. Даскаловићу, за рад у Подружини у Пироту.

66) Да се Народној књижници и читаоници у Богатићима, поклони књига у вредности 150.— дин.

67) Да се селекционисани рани кромпир набави са ближе стране.

68) Да се прими у састав нова Подружина у Витежеву, пошто је испунила све услове.

69) Да се тражи повраћај кухињског прибора за сеоске домаћице, који се налази у воћном расаднику у Краљевом Селу.

Саопштења и предлози:

VI 70) Прочитано је писмо Удружења пољопривредника из Новог Сада, којим моли за мишљење о његовом предлогу закона о Конвентирању земљорадничких дугова. Одлучено, да се упути на мишљење г. М. Дуњићу.

71) Прочитан је поздрав чланова Подружине из Истока, са годишње скупштине. Одбор прима знању са живели!

72) Прочитан је акт Ср. начелства из Ђаковице којим моли да се одреди помолошки називи воћа које шаље. Одлучено: да се тражи претходно извештај о локалним називима.

Са овим је седница закључена.

НА КАШАЉ и ПРОМУКЛОСТ

нагињу понајвише само особе, које недовољно негују уста и грло. Дневна нега са прокушаним кућним средством „Феллеров Елзафлуид" штити и против кијавице, грипа, прехлада и т. д. Покусна фаша 6 дин., двострука фаша 9 дин. посвуда. Поштом 9 покусних или 6 двоструких или 2 велике специјалне фаше без даљњих трошкова 62 дин. код апотекара Еуген В. Феллер, Стубица Доња, Елсатрг 366. Савска Бановина.

СЕМЕ

Семе белог багрена, за пошумљавање — — — — —	кграм	20.— дин.
„ гледича. за најсигурнију живу ограду — — — —	„	15.— „
„ црвене детелине, пломбирано (чисто од вил. косице)	„	20.— „
„ луцерке Ia, пломбирано (чисто од вил. косице) — —	„	16.— „
„ сточне репе (црвене и жуте), *на цео џак од 50 кг. Дин. 8.50 на мање* — — — — — — — —	„	10.— „
„ сточне прол. грахорице, на 100 кг. Дин. 3,50 на мање	„	4.— „
„ сточног грашка за прол. сетву — — — — — —	„	2,50 „
„ мухара — — — — — — — — — —	„	3,50 „
„ репе уграњаче — беле — — — — — — —	„	20.— „
„ енглеске траве, на 50 кгр. Дин. 12.50 на мање количине	„	15.— „
„ *Суданске шраве* — — — — — — — — —	„	6.— „
„ трава (смеша) за вештачке ливаде, према саставу земље, Дин. 16.— 17. 18.—		

(При куповини семена за ливадске траве, увек јавити природу земље: сува, влажна, пескуша. иловача, у равници, на брду и т. д. јер се према овоме и смеса припрема), — Сва су семена набављена у ограниченим количинама, те их треба на време поручити. Подружине, по отв. кредитима, нека узимају само ону количину, коју ће сигурно у току сезоне продати, јер се узето семе као и остала роба. ни у ком случају неће натраг примити.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд — Немањина ул. 11-15

ОГЛАС

Управа ловног и воћног расадника у Јагодини, има на продају велики избор:

1.) Првокласних ловних калемова асталских сората: Афус-Али, Мускат Хамбург, Мускат Јулијев (Чабски Бисер), Смедеревку и Шаслу.

2.) Резница америч. лозе: Рипарије Порталис и Рупестрис Ди-лот.

3.) Трогодишњих воћ. садница: јабука, крушака, трешања и кајсија.

Ловни и воћни материјал, продаваће се по одређеном ценовнику Краљ. Банска Управа у Нишу.

УПРАВА.

ОГЛАС

Град Сента расподређује већи број племенитих воћака од 2-3 године уз веома снижене цене, код већих наруџбина даје се попуст у ценама. Ценовник шаље бесплатно Градско баштованство-Сента.

Градски начелник,

(М. П.) **С. ВУЈИЋ** с. р.

БОЛЕСНИ НА ПЛУЋИМА

Већ много хиљада излечених!

Затражите одмах књигу о мојој **новој уметности храњења** која је многе спасила. Она може да се употреби код сваког начина живота те помаже, да се болест брже савлада. Нестаје знојење и кашаљ по ноћи, тежина тела се диже, а постепено окрепљење заустављa болест.

Озбиљне личности

лекарске знаности потврђују, да је моја метода изврсна, те радо допуштају њену употребу. Што пре почнете са мојим начином храњења тим боље је

Посве бесплатно и просто од поштарине

примићете моју књигу, из које ћете црпити упуте, вредне да их сазнате.

Пишите одмах

доста је и једна дописница на нижу адресу:

Сабирно место поште:

GEORG FULGNER

Berlin-Neukölln

Ringbahnstrasse 24. Abt 485

НОВО ЗВАЊЕ

ЗА ДАМЕ И ГОСПОДУ НАМЕШТАЊЕМ МАШИНЕ ЗА ПЛЕТЕЊЕ У КУЋИ. ГАРАНТИРАНА ЗАРАДА ОД ОКО ДИН. 1.500.— МЕСЕЧНО, ЈЕР МИ КУПУЈЕМО ИЗРАЂЕНЕ СТВАРИ, ПЛАЋАМО НАДНИЦУ ЗА ПЛЕТЕЊЕ И ШАЉЕМО МАТЕРИЈАЛ ЗА ПЛЕТИВО. ПИШИТЕ ЗА БЕСПЛАТНЕ ПРОСПЕКТЕ ЈОШ ДАНАС НА:

Домаћа Плетарска Индустрнја, бр. 85
ЈОСИП КАЛКШ, Марибор, Трубарјева 2

● **Оригиналне прскалице**
● **„ВЕРМОРЕЛ“**

Приспеле су и продају се по **Динара 450.—** по комаду. Прскалице су са цревом на десној страни, беспрекорне израде. Поруџбине чинити одмах, јер су прскалице набављене у ограниченом броју.

ЦЕНОВНИК рез. делова шаље се, на захтев, бесплатно.

Српско Пољопривредно Друштво
Београд, Немањина 15-15

ЗЕМЉОРАДНИЧЕ

Настојимо свим силама, да Твоје потребе у обући прилагодима ценама Твојих производа.
Од коже из домаћих фабрика, са југословенским рукама успело нам је направити за Тебе цокуле дупло ковane.

за Дин.

99.-

Vrsta 3945-05

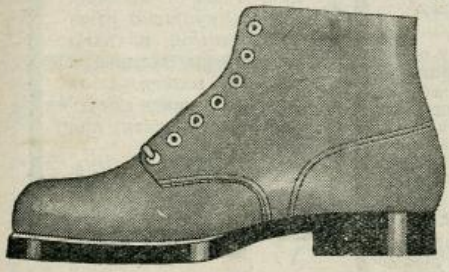

ЗА ДОМАЋИЦУ
ЦИПЕЛЕ СА ЈАКИМ
ЂОНОВИМА
САМО

за Дин.

99.-

За домаћина Врста 0767-00

Остави своје опанке за народну ношњу, обуј за рад добру, јаку и непромочиву обућу, да можеш по сваком времену и сваком терену свршавати пољске радове.
Сврати у нашу најближу продавницу, бићеш својски дочекан и добро послужен.

Бата

Штампарија „СКЕРЛИЋ" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
/бесплатно/
Београд

Ослобођено Поштарине
Реш. Мин. Поште и Тел. бр. 17306|24 год.

Бр. 7. Београд, 1 АПРИЛА 1932. год. Год. 59

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Конференција о повећању производње уљарица.

Ради што повољнијег решења питања о повећању производње потребних количина уљаног семена у нашој земљи, а у циљу изналажења начина за повољно унов-чење ових пољопривредних продуката путем прераде у домаћим творницама уљарске индустрије, сазвана је иницијативом Министарства пољопривреде заједничка конференција претставника произвођача и творница домаће индустрије уља.

Конференција је одржана у кабинету господина Министра пољопривреде 15 и 16 фебруара тек. год. у присуству претставника домаћих фабрика уљарске индустрије, Савеза земљорадничких задруга, Српског пољопривредног друштва, стручних изасланика банских управа, претставника Пољопривредне огледне и контролне станице у Топчидеру, као и изасланика заинтересованих министарстава и то: пољопривреде, саобраћаја и трговине и индустрије.

Конференцију је отворио 15 фебр. пре подне Министар пољопривреде, г. Јурај Деметровић, поздравним говором и образложио циљеве и задатке који су овој конференцији постављени, истичући све оне користи које заједнички рад и постигнути резултати на овој конференцији могу пружити нашој домаћој привреди.

Потом су прочитани исцрпни писмени реферати поднети од стране претставника уљарске индустрије о њиховим потребама у сировинама, као и реферати претставника пољопривреде о могућности гајења свих ових уљарских сировина у нашој земљи.

По саслушању свих реферата, Господин Министар пољопривреде, напустио је конференцију, која је даље продужила рад под претседништвом изасланика Министра пољопривреде г. Белобрка С. Николе, инспектора Министарства и шефа отсека за ратарство.

У току дуге и свестране дискусије претресана су сва питања која стоје у тесној вези са постављеним циљем конференције. Конференција се сагласила, да се у нашој земљи могу производити успешно све сировине за јестиво уље и то: уљана репица, маково семе, сунцокретово семе, соја, бундевско семе и сезам, а од семена за техничко уље; ланено и рицинусово семе. С тим у вези констатовано је, да је годишња потреба сировина индустрије за рафиновано уље (за јело) око 2500 вагона уљарица а потреба индустрије техничког уља је око 650 вагона ланеног семена и око 50 вагона рицинусовог семена. Од тога, индустрија уља за јело подмирила је 50% својих потреба увозом из иностранства, а 50% потребе домаћом производњом. У погледу техничког уља, индустрија је своје потребе у сировинама подмиривала за око 85% увозом ланеног семена из иностранства, а око 15% домаћом производњом. Потреба пак рицинусовог семена била је досад у целости подмиривана увозом из иностранства. Према напред изложеном, увоз сировина како за индустрију јестивог уља тако и за индустрију техничког уља може се потпуно избећи, ако се предузму све потребне мере за

унапређење домаће производње уљарица, кад већ услови за њихово успевање у нашој земљи постоје.

Конференција је такође констатовала, да је на нашем Приморју и острвима, од Сушака до Бојане, од вајкадa одомаћено гајење маслине као једине и најподесније уљане биљке за тамошње крајеве. Конференција је предложила, да се гајење маслине на нашем Приморју прошири и унапреди, а с тим у вези поправи производња уља и осигура потребна заштита маслиновог уља од увоза истоветних страних уља.

После исцрпне дискусије, конференција је на основу поднетих предлога једногласно донела следећу резолуцију:

1) Утврђује се, да је годишња потребна сировина индустрије за рафинирано јестиво уље око 2500 вагона уљарица, на основу просечног садржаја од око 33% уља. Годишња потреба индустрије техничког уља је око 650 вагона ланеног семена и око 50 вагона рицинусовог семена.

2) Индустрија уља за јело подмиривала је 50% својих потреба увозом, а 50% домаћом производњом. Индустрија техничког уља подмиривала је своје потребе у сировинама са око 85% увозом ланеног семена, а око 15% сувишком домаће производње. Потреба рицинусовог семена била је досад у целости подмирена увозом.

Потреба у кокосовом и палмовом уљу, које служи за индустрију сапуна, покрива се увозом, те остаје и надаље упућена на увоз, услед немогућности производње тих сировина код нас.

3) Конференција се сагласила, да се у нашој земљи могу производити успешно све сировине за јестиво уље, а то су: уљана репица, маково семе, сунцокретово семе, соја, бундевско семе и сезам, а од семена за техничко уље ланено и рицинусово семе.

Уљана репица као најраширенија уљарица може се успешно гајити у свима бановинама, изузев Приморске и Зетске; сунцокрет, соја и бундеве у свима бановинама, а у пределима где успева кукуруз; мак, сезам,

рицинус и памук у Вардарској бановини; лан се може гајити у свима бановинама, а успева нарочито добро у западним крајевима са влажнијим поднебљем.

Конференција констатује, да је на нашем Приморју и острвима, од Сушака до Бојане, од вајкада одомаћено гајење маслине (уљике) као једине и најподесније уљане биљке, с обзиром на тамошње теренске и климатске прилике. Корисна култура других уљаних биљака је немогућа у целом том подручју. С обзиром на вековну културу и значај маслиновог уља за тамошње становништво, конференција тражи да се подупре настојавање око проширења и усавршавања гајења маслине, поправка производње уља, а у вези с тим, да се што пре осигура довољна заштита домаћег маслиновог уља против увоза истоветних страних уља.

4) Закључено је да се ради на повећању домаће производње уљарица до подмирења целокупних потреба домаће индустрије. За ово је потребно створити предуслове за уносност (рентабилитет) производње семена као и његове прераде у индустрији.

5) Уносност гајења уљарица зависи углавном од довољног приноса по јединици површине с једне стране и од могућности повољне продаје с друге стране.

Повећање природа по јединици површине постиже се:

а) рејонирањем према најповољнијим теренским условима, узевши у обзир данашњи географски положај постојећих творница;

б) заједничком пропагандом индустриских и пољопривредних органа;

в) омогућавањем и олакшицама код набавке доброг селекционираног семена, додељивањем средстава за сузбијање болести и штеточина, давањем награда најбољим произвођачима и кредитирањем пољопривредника вештачким ђубривима.

Повољно уновчење производа осигурало би се:

а) откупом уљарица преко пољопривредних организација (задруга, земљорадничких задружних савеза и пољопривредних удружења).

Овај откуп треба засновати на откупним уговорима између пољопривредних организација и творница, према потреби уз сарадњу заинтересованих министарстава или банских управа; б) обезбеђењем пласмана природа уз повољне реалне цене, које ће пружати могућност рентабилне производње, а на бази иностраних понуда за истоветну сировину; в) индустрија заснива свој опстанак на данашњој царинској заштити уља. У колико се та заштита повећа, сразмерно ће ићи ово повишење делом у корист домаћег произвођача семена, у виду оптерећења увоза иностраних уљарица, а делом да се евентуалном извозном царином на уљарично брашно и погаче омогући снижење цена ових узгредних производа у домаћој потрошњи; г) уговарањем пригодом откупа семена, да се уз повољне услове врати пољопривреднику што је могуће више уљаног брашна и погача; д) јевтиним превозом сировине од места производње до творница и јевтином тарифом за уљано брашно и погаче од творница до потрошача, по повлашћеним возаринским ставовима.

Пиљне биљке које треба сејати упролеће.

1) *Боб*. Може се сејати најраније у пролеће, т. ј. чим се земља толико откравила и оцедила, да се на њој може радити. Није много осетљив на студен. Тражи јаку, добро и дубоко изорану и нагнојену земљу. Где се гаји као градинарски усев, тамо треба њиме извршити и опит са њивским гајењем. Тиме ће се стећи искуство, да ли и како боб успева у дотичном крају, а и запатиће се прво семе за засејавање веће површине у идућој години. Боб се сеје у врсте на 30—40 см. размака. У врстама треба да су биљке до 10 см. размакнуте једна од друге. Најбоље је семе полагати у браздице на дубини 12—15 см., па га покрити растреситом земљом. Кад усев никне треба га окопати једанпут или још боље двапут. Семе боба богато је беланчевином, па је зато јарма од тога семена ванредна

сточна храна, којом се лако регулише потреба беланчевина у храни.

2) *Грашак Викторија.* Сеје се кад и боб. Подноси и слабију и растреситију земљу. Сеје се на врсте од 25—30 см. На велико сеје се сејалицом, а на малој површини сеје се у браздице, које се ископају браздачем или мотичицом. Не треба сејати дубље од 6—10 см. — Грашково семе (неполупано) може се добро продати за људску храну фабрикама конзерви, а полутке се ујарме и дају одличну сточну храну.

3) *Грахорица пролећна.* Сеје се касније — у другој половини марта, јер је прилично мекана на зими. Већином се сеје у смеси са овсом. Њу већ познају скоро сви наши пољопривредници, па где се показало да она добро успева, тамо је треба што више сејати, особито и ради производње семена које се увек много тражи и добро плаћа.

4) *Сочиво.* У неким крајевима (нпр. око Футога) сочиво се сеје као пићна биљка, обично помешано са овсом. Сочиво је доста осетљиво на зими, зато не треба га сејати до под крај месеца марта. Сочиво воли песковиту и оцедну, али добру земљу. Даје врло фино сено. У крајевима где су земље песковите требало би њиме покушати. Семена би се могла вероватно добити од Српске земљорадничке задруге у Бегечу код Новог Сада.

5) *Састрица.* Ова се биљка гаји ради семена које је врло добра сточна храна. Свиње од састрице расту и гоје се у исто време, јер је састрица богата и беланчевином и скробом. Састрица воли растреситу и кречну земљу која је у доброј снази. Сеје се средином марта на сличан начин као грашак, само нешто гушће. Како је њено лишће слабо, ваља усев добро плевити и окопавати. Семе би се могло добити у Иригу у Срему, код тамошње Задруге за пољопривредни кредит.

Боб, грашак, грахорица, сочиво и састрица јесу сабирачи азота, они обогаћују земљу азотом и остављају је рано и у врло добром стању. Зато су они одлични предусеви пшенице.

Осим напред назначених 5 биљака не смеју се заборавити ни друге важне и већ познатије наше пићне биљке, чије доба сетве пада у месецу марту, а то су:

Црвена детелина. Не ваља је сејати одвише рано, јер она врло лако ниче, али — док је млада — лако и прозебе од студени. Зато нека доба сетве радије падне под крај месеца марта, када већ нема толико опасности од мразева. Иначе — о овој биљци речено је све што је потребно знати у Календару С. п. д. за 1932 год.

Сточна репа. И њена сетва пада под крај овога месеца марта. Добро пазити да се учини како је описано у Календару.

Мрква. Ова биљка даје корење које је одлична сточна храна, особито за музну стоку и за млада грла. Њено је гајење врло лако, особито *ако се она сеје заједно са маком за семе.* У месецу марту, што раније, то боље, треба посејати на врсте у размаку од 30 до 50 см. мешавину од семена мака и мркве на једнаке делове. Сеје се исто као што се и ови усеви сеју и у градини, т. ј. да се поред канапа мотичицом направе браздице у које се између прстију испушта семе, које се грабљицама загрне. Мак ће изнићи врло брзо, мрква споро. Чим је мак изникао, окопава се земља између врста, што годи и маку и мркви. Касније окопава се још, према потреби и више пута. Пошто се сазрели мак скине са земље, окопа се мрква још једном, и тек сада она бујно порасте и до јесени произведе — у повољним годинама управо огроман принос одличне људске и сточне хране. Ову комбиновану сетву мркве и мака требало би већ ове године искушати у свима нашим крајевима.

К. Поповић.

Побринимо се за обилну и добру зелену пићу за лето и јесен.

Познато је да наши сточари оскудевају у доброј сточној храни.

То је зато, што не сеју пићних биљака, или их не сеју довољно, или сеју пићне биљке које нису из-

дашне, или те пиљне биљке не стижу у време врућих и сушних дана лета и јесени, па у то време остаје стока без зелене пиће, која је за стоку најприроднија и најбоља основна храна.

На зеленој пиљи стока најбоље напредује, а музаре дају највише млека.

Редовна је појава, да стока нађе само упролеће зелене хране на пашњацима, где има пашњака. Када дође средина лета и јесен, онда нестаје паше, а нема нигде да се накоси зелене пиће.

Тада настају тешки дани за стоку, нарочито за краве музаре. Тада млека буде најмање, место да га буде највише.

Ранијих година, па још и данас, пољопривредници посвећују највећу пажњу сетви житарица. То је сува штета, јер код данашњих цена жита један хектар добре земље може донети чистог приноса једва 200 до 1000 динара, а једна добра крава музара може дати чистих 700 до 1500 динара за исто време.

То је довољан разлог да пољопривредници поведу о томе рачуна, нарочито они који имаду могућности и прилике да млеко и млечне производе продају. Треба да на време посеју оне пиљне биљке, које ће им дати обилату и одличну зелену пиљу за време топлих и сушних месеци лета и јесени.

Тако исто је потребно да се побрину за правовремену сетву пиљних биљака, које ће се у сочном, зеленом стању спремити тако, да стока и зими има сочне зелене пиће. О овоме спремању нема ни појма огромна већина наших пољопривредника, већ стоку држе зими на сувој и најлошијој храни тако, да им стока једва дочека да упролеће изађе на пашу. Широм целе наше државе може се у пролеће видети како стока бедно изгледа. Изузетака има врло мало.

Неопходно је потребно да сваки пољопривредник има посејане луцерке и детелине, и да сеје грахорице и сточног грашка, јер те пиљне биљке богате су беланчевином, а и земљу обогаћују азотом. Али оне још увек неће бити довољне и за суве летње месеце и за

јесен, јер грахорица и грашак потроше се и пре лета узелено или осушени за сено, а у то време луцерка и детелина дају мале откосе и често нема ништа да се покоси, па тако стока не добива зелене пиће већ од краја јула.

Да би и у тим месецима имали за стоку обилно зелене пиће, треба на време посејати т. зв. *кукуруз некопац — зелени кукуруз (чаламаду, сачму, мишлинг), или суданску траву, или и једно или друго.*

Кукурузе за зелену пићу сеје се у топлијим крајевима од почетка априла па све до краја јула, а иначе од друге половине априла до половине јула.

За сетву кукуруза за зелену пићу треба земљу добро нађубрити што згорелијим ђубретом и заорати га 15 до 20 см. дубоко.

Затим треба њиву поделити на три дела, јер се неће цела њива одједаред засејати већ у размацима времена по 20 дана. Тако нам неће доспети за косидбу сва количина зеленог кукуруза одједаред, већ прво један део, па други, и онда трећи, и моћи ће се дуже трошити у најбољем стању за хранење.

Деобу њиве треба овако извршити: прво се подели на двоје. Онда се једна од тих половина подели опет на двоје, Тако добијемо три дела, од којих су два мања једнака, а трећи је највећи. Од она два мала једнака дела засеје се најпре један, а 20 дана касније други део, а затим 20 дана касније засеје се и трећи највећи део.

Са прва два дела добићемо зелену пићу док још има мало паше на пашњацима или других пићних биљака које трају до почетка лета, а са трећег дела стиже зелени кукуруз кад обично нема ни паше ни зелене пиће.

Пре сетве треба земљу добро подрљати.

На хектар сеје се 160 до 200 кг. кукуруза. За тај циљ најбољи је жути, рани кукуруз, јер он брже расте.

Кукуруз за зелену пићу може се сејати још и после покошене зелене ражи, озиме грахорице, грашка и после

жетве јечма, а исто и на оној првој табли са које буде покошен зелени кукуруз.

У овим случајевима треба земљу после косидбе, односно после жетве, одмах орати, дрљати и посејати, па поваљати. И тај кукуруз ће дати обилну зелену пиљу, ако у том крају не влада дуга суша.

Где владају суше, боље је одредити за зелени кукуруз посебну њиву како је напред описано.

Зелени кукуруз треба косити када се појаве прави класови-метлице, ресе.

На хектару добре земље може са добити 40.000 до 60.000 кг. зелене пиће, код прве сетве, затим 30.000 кг. до 40.000 кг. код друге сетве, а код касније сетве 20.000 до 30.000 кг.

Ако се на говече даје дневно 30 кгр. зеленог кукуруза, биће довољно за четворо говеда да се засеје 1/4 до 1/2 хектара у 3 до 4 маха од по 20 дана, па да имамо све до пред мразеве доста зелене пиће. Ако јој се примеша мало провенуте луцерке или детелине, добиваће стока првокласну зелену пиљу.

Одличну и врло обилну зелену пиљу даје баш за време сувих и врућих летњих дана, т. зв. *суданска трава*. Семе јој је врло слично семену нашег сирка метлаша, па је зато неки зову суданси сирак.

За суданску траву се земља припрема исто као и за кукуруз, само се мало јаче ђубри. Подноси и врло суве и песковите земље, а сушу одлично издржава.

Сеје се упролеће када више нема опасности од мразева. На хектар иде 60 до 80 кг. семена.

Семе се може купити код Срп. пољопривредног друштва. Посејано семе треба поваљати. Споро ниче, а развој биљке иде врло споро првих 5 до 6 недеља, али после нагло расте, тако да му суше не шкоде.

На добро ђубреној земљи може нарасти и преко 2 метра, а стабљике су јој танке, мекане и врло сочне.

Косити треба кад су метлице у цвету. После првог откоса, који пада обично у јулу, расте отава,

која стиже висину од 1 метра до краја августа, а када се и ова покоси, расте нова отава, која даје изврсну пашу ујесен све до слана и мразева.

Суданска трава може се и сушити; даје одлично сено за говеда и коње. Зелене пиће може дати као и зелени кукуруз, а сена са једног хектара даје два до три пута више него ма која одлична ливада.

Њиву на којој је била суданска трава треба у јесен мало пођубрити, па поорати и посејати жито.

Јанко Вукичевић,
виши пољопр. саветник
Дунавске бановине

Повртарство.

Гајење карфиола.

Карфиол, цветача — Brassica oleracea Botrytis D. C. Ово поврће је веома мало познато бар у предратним границама Србије. Па како је ова биљка много рентабилнија од купуса, а издаци су готово исти, то хоћу да говорим о њеном гајењу и употреби у домаћинству.

Већ су на прагу дани кад треба вредна домаћица да мисли на градину. Како се градина налази недалеко од куће, то се радови у њој препуштају женској чељади. Људи ће са рана у њиву...

Карфиол може да се гаји на мало и велико, у стакленим баштама и топлим лејама. Ми ћемо се искључиво позабавити гајењем у градини.

Априла месеца сеје се семе[1]) исто онако као и за купус-расад. После 4—5 недеља треба ишчупати расад, али пажљиво да се младе жилице не повреде и неоголе. Најбоље је уочи дана пред расађивање залити добро расад. У припремљену леју од 2 метра ширине, а дужине колика се хоће, пресадити биљчице скоро до првих листића. Растојање између биљчица треба да буде 0.60—0.70 см., пошто се карфиол више неће пресађивати, већ ће све до бербе остати на сталном месту, где је и расађен. Леја, на којој се карфиол расађује, треба да је још у јесењем орању добро ђубрена; земља мора бити сасвим иситњена и добро уређена. Уочи дана када ћемо расађивати, треба залити — натопити празну леју, да би сутрадан лакше

[1]) Најбоље је набављати семе преко Српског пољ. друштва у Београду.

биљке расадили. Најбоље је залити увече а сутрадан, кад је сунце већ на заходу, почети са расађивањем. Око сваке биљчице направити чанче, да се при заливању вода задржи. Не сме се никако залити да вода јури лејом и тиме спере земљу око младе биљчице и оголи је. У почетку треба чешће заливати, исто као и купус. Мора се 3—4 пута опрашити, и ако се стигне и који пут више утолико боље. Кад настану велики пољски радови онда сва чељад мора у њиву и поља, градине се остављају на последње место. Да не би пропало оно што је већ постигнуто и да се избегне губљење времена, онда је добро торину (отпаци сена и сламе у стаји) или плеву метнути око сваког струка. На овај ће се начин биљу сачувати влага и раденику уштедити време. Када се плод буде појавио у виду великог белог увета са безброј малих ружица, припијених једна уз другу, тада треба отсећи доњи лист, који је и највећи, па покрити ову белу главицу. Иначе, ако се остави на сунчаним зрацима, потамниће, добиће неку жуто-црвенкасту боју, а тиме губи, јер што год је главица беља, тим је мекша и слађа. Карфиол посејан априла можемо брати септембра. Добро је посејати га у размацима те да га имамо у башти до самог снега.

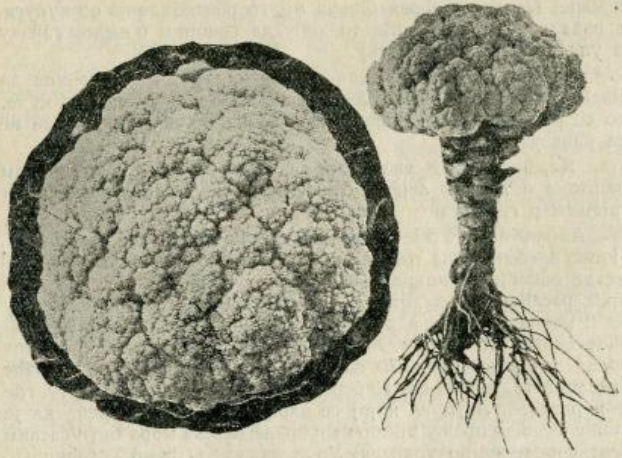

Сл. 31. Карфиол или цветача.

Преко зиме може се чувати на три начина:

а) Касно ујесен ишчупати карфиол са кореном. Лишће разредити. Само здраве главице узети. Оно лишће што

остане добро избрисати, па га повратити тако да обавије целу главицу, затим ставити корен у песак, а главицу изнад, ређати све једну до друге. Овако се карфиол чува у подруму који је сув и може лако да се проветрава.

б) У подруму који је пак влажан и мрачан треба поређати карфиол на чисту и суву даску, пошто га претходно ослободимо лишћа, сем оних до саме главице. Чистом тежињавом крпом покрити га. И у првом и другом случају треба га с времена на време прегледати.

в) Где нема подрума, карфиол се може чувати у амбару, качари или где се иначе држи зимница. Овде треба везати канапом корен и обесити о неку греду да главица буде окренута поду. Овај начин није препоручљив, јер се главица брже суши и губи сочност. Али у недостатку подрума може се и овако.

Употреба карфиола у домаћинству је разноврсна. Одлична је храна за оне који пате од стомака. И за малу децу зими као каша — пире, изврсан је. *Много боље него ли прехрањивати их киселим купусом и расолом!* А лишће и корен ситно исецкани одлични су за живину, која иначе оскудева у зеленилу.

Вредна домаћица изненадиће увек своје укућане разноврсним спремањем карфиола. Количину коју треба употребити за обед зависи од броја чланова а и њиховог апетита. То остављам домаћици.

Усути у лонац воде и добро посолити (изузетно ако се спрема на преврелом кајмаку мање соли), оставити да вода узври, и чим баци први кључ спустити главицу карфиола, претходно добро опрану, па поклопити. Пробати виљушком да ли је мека. Не сме се дозволити да се главица распадне. Скувану главицу пажљиво извадити на чисту даску, карлицу или тањир, шта се буде имало при руци, само да је чисто. Овако скувану главицу можемо приредити на разне начине. Сосом од патлиџана-парадајза-може се прелити, сосом од белог лука („ајмокац") и т. д. Или пошто се главица оцеди метнути у шерпу, ћувеч или плехан тањир (плаво посуђе), па прелити кајмаком. У крајевима где има кашкаваља изрендисати га и посути карфиол; тамо где се масло вади, приредити га на маслу са ситно утуцаним хлебом. У сва три случаја метнути у рерну да се запече. Тамо где нема штедњака метнути под сач. Може се и чорба правити, само ситније исећи карфиол. Пире или каша на млеку, са кајмаком и маслом, па додати које јаје, прави је деликатес.

Изрсна је салата од карфиола. Пошто се скувана гла-

вица охлади, исече се ситније па се прелије уљем и сирћетом. Ко воли белог лука и бибера може додати.

Из свега горњег види се да ова биљка, која се убраја у фино поврће, може бити и на софри најсиромашнијег сељака, само ако се потруди.

Б. Жујовић — Јосифовићка,
инж. агр.

Сточна храна.

V

(наставак)

IX. Ливаде и пашњаке корисно је досевати семеном трава. Ово важи особито за оне најлошије травнике, али и за боље, ако нас састав биљака на њима не задовољава. Ова мера побољшања данас је врло скупа, јер скоро све ливадско семење по скупе паре увозимо из иностранства. Зато, ко не зна тачно шта треба да досеје на својој ливади или пашњаку, у време када је пораст биљака на њима најбујнији тај нека позове пољопривредног референта свога среза, па нека с њим утврди коју врсту семена треба још да досеје. Трње углавном није много корисно употребљавати за досевање, сем ако оно потиче од сена са одличних ливада. Трње може задовољити да се њиме досеју мање површине, на пример места с којих је искрчено трње или шикара.

X. Ливаде и пашњаке треба гнојити вештачким гнојивима. Ова мера, поред довде наведених општих мера за поправљање травника, најефикаснија је, јер помоћу ње на свима бољим и најбољим травницима можемо *врло јевтино* произвести велику количину сточне хране најбољег квалитета.

Својим многобројним опитима с вештачким гнојивима дошао сам до ових поузданих резултата:

Што је боља нека ливада или пашњак, то се боље исплаћује гнојити је вештачким гнојивима.

Не исплаћују се вештачка гнојива само на лошим, запуштеним, маховином, трњем и коровом зараслим, или замоченим травницима. Такве прво ваља оспособити помоћу општих мера поправљања за корисну употребу вештачких гнојива. Преварио би се у рачуну онај, ко би мислио да је довољно да само поспе по лошој ливади ову или ону врсту вештачког гнојива, па да тим буде све у реду.

Да покажем од колике је важности, и да је најкорисније, да се вештачким гнојивима гноје баш најбоље ливаде и па-

шњаци, изнећу овде сређене податке великога броја опитâ што сам их у својој пракси извео, а пољопривредници, ако о томе размисле, погодиће да ураде оно што је за њихове прилике најбоље. Ево тих података.

Природни принос сена са 1 хектара оних ливада на којима сам изводио своје опите, дакле принос без икаквог гнојења, био је:

на најлошијој ливади . . . 800 килограма
на најбољој ливади . . . . 4644 килограма
просечно са свих ливада . . 2459 килограма

Вештачка гнојива која сам употребљавао за своје опите, била су довољна у овим *комбинацијама и количинама по хектару и то:*

1) 300 килограма суперфосфата
2) 300 килограма суперфосфата и 150 кг. 40% калијеве соли
3) 150 килограма кречног азота
4) 300 килограма суперфосфата и 150 кг. амонијевог сулфата
5) 300 килограма суперфосфата, 150 кг. 40% калијеве соли и 150 кг. чилске шалитре
6) 300 килограма Томасове згуре
7) 300 килограма суперфосфата 150 кг. 40% калијеве соли и 150 кг. кречног азота
8) 300 килограма суперфосфата, 150 кг. 40% калијеве соли и 150 кг. амонијевог сулфата
9) 300 килограма Томасове згуре и 150 кг. 40% калијеве соли
10) 150 килограма чилске шалитре
11) 300 килограма Томасове згуре и 150 кг. чилске шалитре
12) 300 килограма Томасове згуре, 150 кг. 40% калијеве соли и 150 кг. чилске шалитре.

Из података о приносу израчунао сам *колико је сена произведено са 100 килограма сваког од напред назначених вештачких гнојива, односно мешавине гнојива* и добио сам ове бројеве:

1) 100 кг. суперфосфата произвело је 80·6 до 713·7, просечно 382 кг. сена;
2) 100 кг. смесе суперфосфата — калијеве соли произвело је 111·1 до 629·5, просечно 339 кг. сена;
3) 100 кг. кречног азота произвело је 200·— до 805·5, просечно 473 кг. сена;
4) 100 кг. смесе суперфосфата, и амонијевог сулфата произвело је 225·— до 450·—, просечно 335 кг. сена;
5) 100 кг. смесе суперфосфата, калијеве соли и чилске шалитре произвело је 177·6 до 764, просечно 367 кг. сена;

6) 100 кг. Томасове згуре произвело је 44·3 до 600·—, просечно 217 кг. сена;

7) 100 кг. смесе суперфосфата, калијеве соли и кречног азота произвело је 68·7 до 525·—, просечно 277 кг. сена;

8) 100 кг. смесе суперфосфата, калијеве соли и амонијевог сулфата произвело је 225·— до 606·—, просечно 327 кг. сена;

9) 100 кг. смесе Томасове згуре и калијеве соли произвело је 81·3 до 829·5, просечно 231 кг. сена;

10) 100 кг. чилске шалитре произвело је 66·6 до 1408·—, просечно 559 кг. сена;

11) 100 кг. смесе Томасове згуре и чилске шалитре произвело је 36·9 до 800·—, просечно 269 кг. сена;

12) 100 кг. смесе Томасове згуре, калијеве соли и чилске шалитре произвело је 105·5 до 655·5, просечно 268 кг. сена.

Предњи бројеви потичу из резултата многобројних и савесно изведених опита. Они најмањи бројеви за дејство вештачких гнојива потичу од опита на лошим ливадама. Највећи бројеви потичу од опита на најбољим ливадама. А просечни бројеви добивени су израчунавањем просека са свих ливада, то су дакле бројеви који се сигурно могу очекивати на средњим ливадама, које без гноја дају поприлици 2000 кг. сена на хектар.

Но сами ови бројеви не би били довољни па да пољопривреднику кажу шта је најбоље да уради. Особито не данас, када је пара ретка и скупа. Ту ваља и добро израчунати да ли се оно што се ради и исплаћује.

Водећи рачуна о томе, а узевши за подлогу рачуна *данашње цене вештачких гнојива на месту потрошње, ја сам израчунао:*

колико килограма сена могу се произвести са трошком од 100 динара, који уложимо у сваку од напред назначених врста (односно смеса) вештачких гнојива и употребимо ове за гнојење ливада. Рачун испада овако:

цене гнојива за 100 килограма:

16% суперфосфат . . .	95·— динара
Томасова згура	105·— динара
40% калијева со	185·— динара
чилска шалитра	325·— динара
кречни азот	180·— динара
амонијев сулфрат	280·— динара
кречна прашина	20·— динара

Из предњих цена произилазе ове *цене за 100 килограма мешавине гнојива:*

суперфосфат — калијева со 2:1 . . . . . 125·— дин.
суперфосфат — амонијев сулфат 2:1 . . . . . 156·66 дин.

суперфосфат — калијева со — чилска шалитра 2:1:1 175·— дин.
суперфосфат — калијева со — кречни азот 2:1:1 . 138·75 дин.
суперфосфат — калијева со — амон. сулфат 2:1:1 . 163·75 дин.
Томасова згура — калијева со 2:1 . . . . . 131·66 дин.
Томасова згура — чилска шалитра 2:1 . . . . . 178·33 дин.
Томасова згура—калијева со—чилска шалитра 2:1:1 180·— дин.

На основу ових цена може се *са 100 динара уложених за вештачко гнојиво, које је употребљено на травнику, произвести:*

код употребе суперфосфата . . 492 кг. сена (93 до 751)
„ „ смесе суперфосфата и калијеве соли 271 кг. сена (89 до 554)
„ „ кречног азота . . 263 кг. сена (111 до 446)
„ „ смесе супефосфата и амонијевог сулфата 214 кг. сена (144 до 287)
„ „ смесе суперфосфата-калијеве соли и чилске шалитре . . . . . 210 кг. сена (101 до 437)
код употребе Томасове згуре . 207 кг. сена (59 до 571)
„ „ смесе супетфосфата-калијеве соли и кречног азота . . . . . 200 кг. сена (49 до 378)
код употребе смесе суперфосфата-калијеве соли и амонијев. сулфата . . . . . 199 кг. сена (137 до 370)
код употребе смесе Томасове згуре и калијеве соли 175 кг. сена (62 до 630)
„ „ чилске шалитре . . 172 кг. сена (20 до 433)
„ „ смесе Томасове згуре и чилске шалитре 151 кг. сена (21 до 449)
„ „ смесе Томасове згуре-калијеве соли и чилске шалитре . . . . . 149 кг. сена (59 до 364)

Које вештачко гнојиво се најбоље исплаћује, то се види из предњих бројева.

На првом месту стоји суперфосфат, доста далеко иза суперфосфата заостају остала гнојива. Но ипак пољопривредник ће вероватно још увек наћи добар и сигуран рачун ако на бољим земљама буде поред суперфосфата употребљавао и кречни азот и калијеву со.

Гнојење самим суперфосфатом и с обзиром на данашњу оскудицу новца најлакше је изводљиво, јер треба утрошити само око 300 динара по хектару, па да се принос сена повећа за поприлици 1200 килограма.

Дејство вештачких гнојива траје више година. Сви предњи рачуни сачињени су тако, као да дејство вештачких гнојива траје само једну годину. Међутим оно траје око три године, па све што се још добије у већем приносу друге и треће године треба такође додати чистој користи. Али у пољопривредниковом рачуну већ прва година треба потпуно да исплати трошак за вештачка гнојива и да донесе добитак.

Вештачким гнојивима поправља се квалитет сена. Биљке које су нарасле са довољно креча и фосфата одлична су храна за младе животиње, јер им помажу да им се развију јаке и крупне кости. То је врло важно. Но вештачка гнојива повољно мењају и сам склоп и састав биљака неке ливаде. Имам занредне податке „ботаничких анализа" биљака са гнојених и негнојених делова исте ливаде.

У сену са 1 хектара *негнојене* ливаде било је:

110 кг. детелина, или . . . . . $5_{3/4}$ %
330 „ трава, или . . . . . $17^{1}/_{4}$ %
1460 „ других биљака и корова, или . 77 %

У сену са 1 хектара исте, али *гнојене* ливаде било је:

1970 кг. детелина, или . . . . . $46^{1}/_{2}$ %
590 „ трава, или . . . . . 14 %
1670 „ других биљака и корова, или . $39^{1}/_{2}$ %

Вештачка гнојива повећавају у сену детелине, а умањују корове.

Начин употребе вештачких гнојива. Најбоље је растурити их рано упролеће, пошто је ливада или травник претходно добро издрљана. У нашим крајевима најбоље је овај посао *свршити месеца марта.*

У овој расправи изнео сам све оно што напредан пољопривредник треба да знаде о ливадама и пашњацима, дакле о травницима уопште. Што је у његовој моћи и могућности нека и изврши. А што због данашње материјалне оскудице не може одмах извршити, то нека остави за боља времена.

Али ипак, на основу овде изнетих података *сваки пољопривредник нека бар на малим површинама већ ове године изведе опите.*

Тако на пример:

1) да по једноме ару травника поспе 3 килограма суперфосфата, а други ар поред њега да остави непогнојен; или

2) да по једноме ару травника поспе $1^{1}/_{2}$ килограм кречног азота, а други ар поред њега да остави непогнојен; или

3) да по једноме ару травника поспе 10 килограма кречне пращине, а други ар поред њега да остави непогнојен; или

4) да по једноме ару травника растури 200 килограма сточнога гнојива, а други ар поред њега да остане непогнојен; или

5) да један ар травника гвозденим грабљама добро изграбуља (као да га је дрљао), а други ар да остави непограбуљан.

На сличан начин могу се трошком од неколико динара извести разноврсне комбинације опита, од којих се може врло много научити. Пољопривредници, не пропустите то учинити а што не знате, питајте своје Српско пољопривредно друштво!

Коста Поповић.

Земљани орах (кикирики).

Arachis hypogea Zin.

Криза је реч која се свуда чује и која влада у свима областима радиности, а највише погађа земљорадњу. Многобројни су узроци те кризе, а код нас та криза највише долази од тога, што се мало обраћа пажња, гајењу оних биљака које доносе користи. Код нас се обично гаје оне биљке које не доносе никакве користи. То долази отуда што између наше земљорадње и индустрије не постоји никаква веза. Ето на пр. ми увозимо у нашу земљу семена кикирики (земљаног ораха):

са љуском за јело	68.415 кгр.	у вредности	397.430 д.
без љуске за уље	1,033.910 „	„ „	18.736.790 „
Свега	1,102.325 кгр.	у вредности	19.134.220 д.

Увозимо га из Грчке, Енглеске, Италије, Француске, па чак из Индије, Америке и Цејлона.

Међутим никакве сметње не постоје да се ова корисна биљка уведе у гајење и код нас, нарочито на југу Србије, где има врло повољних услова за гајење. Имао сам прилике да видим у Скопљу 1924 год. на пољопривредној изложби примерке кикирики одгајене на југу, али се до данас нико није заинтересовао да помогне у гајењу ове биљке и сачува оне милионе који се износе из земље за увоз семена кикирики.

Кад већ знамо да се кикирики гаји на југу, да може да се гаји, да је у нашој земљи велика потреба за њима како за јело тако и за вађење уља, које је у великој примени за јело и за индустриске потребе, нарочито за израду скупоцених сапуна и као мазиво, поред других употреба, онда је јасно да неко треба да поведе рачуна да се јаче гајење кикирики заведе.

Кикирики спада у фамилију легуминоза; биљка је једногодишња. Стабло има покривено гранама, лишће перасто у два реда. Има две сорте: једна која расте са усправним надземним делом, а друга чији надземни делови пузе по земљи — пузава. Усправна достиже висину 50 см. Цвет је код обеју сората жут. Плод је махуна са 2—4 семенке, које су грубе и четкастог облика. Када се по прецеватњу образују махуне, оне доспевају у земљу, приликом огртања биљке прикупе се уз основу биљке, цветнице се издуже у свом порасту, завлаче у земљу и ту урашћују, доврше своје развиће и образују плодове орашчиће. Усправна сората има 3—4 семенке, а пузава само 2 семенке у махуни.

Воли топлу климу. Може да се гаји и у хладнијој клими, али кад се расад производи у топлим лејама или стакленим кућама. Његова вегетација траје пет месеци.

Расте на лаким, песковито—глинастим земљама које су богате кречом. На тешким земљама не успева добро.

У плодореду је после кукуруза или пшенице.

(Сл 32. Земљани орах (кикирики)

Земља мора бити ујесен добро и дубоко обрађена. У пролеће се изоре плитко, направе бразде на 1 метар растојања, а 15 см. дубине, па се сеје пошто се семе претходно очисти од љуске. Семе се може сејати под мотику на оцаке, ред од реда 35—50 см, а биљка од биљке 25—35 см. На хектар иде семена усправне 60—100 кг. очишћеног или до 130 кгр. неочишћеног; пузаве 90—180 кгр. очишћеног, а 140—210 кгр. неочишћеног.

Семе се сеје у априлу или мају. За време вегетације прорећује се и оставља по једна биљка у оцаку. Окопава се 1—3 пута пре цветања. Усправна се огрће 2—3 пута, а пузава се не огрће. У току вегетације залива се 2—3 пута.

Берба се врши септембра или октобра месеца вађењем орашчића; који се очисте од земље, просуше и чувају.

Усправна сорта цвета раније и берба стиже раније.

Са 1 хектара добија се усправне 2000 кг. а пузаве око 1500 кгр.

Цена је орашчићима код нас 20 динара кгр.

Милорад П. Зечевић.

Ваши.[1]

(свршетак)

Код говеда употребљавамо са успехом тако звани креолинимент (један део креолина, један део сапунице и седам делова чистог шпиритуса.) Свакодневно намазати једну трећину тела и 4. дан опрати топлом водом и сапуном. Поновити исту процедуру 1—2 пута, према степену вашљивости. Од користи су чешћа купања са 2—3% раствора креолина или лизола, даље прање са уварком кувиног дувана. (1:20—25.) Код крава музара треба горња средства избегавати, јер млеко привлачи њихов мирис.

Вашљиве овце најбоље ошишати, па онда употребљавати једно од горњих средстава.

Код свиња: купање са 2—3% раствором креолина или лизола и мазање са петролеј-зејтином (1:2.).

Код паса: купање са уварком куваног дувана или 3—5% раствором креолина. Псе са дугачком длаком претходно ошишати.

Хоћу на овоме месту да изнесем један једноставан али опробан, ма да врло мало познат начин лечења вашију код свију животиња, то јест лечење машћу или лојем исте врсте животиње на којој живе ваши. Код говеђих вашију говеђи лој, код коњских вашију коњска маст, код пасјих вашију пасја маст и т. д. Заиста је чудновато, да на пример пасја ваш не може поднети пасју маст иако живи на псу. Једно мазање је готово довољно да се животиња ослободи паразита.

Вашљивост није болест која би могла директно да проузрокује смрт дотичне животиње, али су последице вашљивости толико непријатне и штетне-да не говорим о разним злећудним обољењима коже, која могу наступити као последица вашљивости—да би сваки, који воли стоку, морао свим силама радити на томе, да се појава тих и сличних паразита спречи, а ако су се већ појавили свим средствима настане да се уклоне.

Познато је, да вашљива стока видно мршави и да је услед тога њена употребљивост за рад смањена, смањена њена животна енергија као и њена отпорна снага наспрам осталих болести. Болови, које проузрокују паразити својим присуством на животињском телу велики су и животиња никад мира нема. Зар је редак случај, да се вашљива животиња сва раскрвави услед силног свраба. Сваки онај, који има и мало саосећања за бедном животињом, треба да ју ослободи од тих њезиних непријатеља.

---

[1] Наставак чланка из 5 броја Тежака.

И код ове болести као и у осталом код осталих болести треба да важи принцип: *лакше је спречавати него лечити.* Јесте, да је готово немогуће, да код појединих врста животиња спречимо прелаз паразита с једне животиње на другу. Али с друге стране од нас зависи, да ли ће болест узети већег маха. Свакодневно чишћење, повремено купање, одржавање у чистоћи и повремена дезинфекција лежишта су најбитнији фактори помоћу којих ћемо—поред добре и редовне хране – моћи стати на пут томе злу. Не узимати олако ову болест јер би могла врло лако да се освети. Вашљиву стоку одмах узети у лечење; не чекати да се болест распростре, јер је онда лечење много више отежано услед губитака отпорне снаге организма. Не сматрати сваки свраб и свако опадање длаке код животиња за вашљивост, јер би могла под тим знацима да се крије једна друга-али много опаснија-болест, заразна болест, шуга.

Зато у недоумици звати на време ветеринара, док болест није узела маха.

М. Ф

Књижевни приказ.

Десетогодишњица Пољопривредног гласника.

Нови Сад, 1921—1931.

Десет година јавног живота и рада, рада у нашим необично скромним културним и материјалним приликама, рада приватне иницијативе на нашем пољопривредном образовању, на подизању пољопривредне културе и напретка наше пољопривредне производње и нашег села, рада који није био лак и у коме је било сметњи, препона и безброј тешкоћа; тај и такав рад заслужује да се по заслузи и успеху оцени, и да му се ода потребно признање.

Пољопривредна штампа по својој улози, по свом моћном утицају, по својој раширености претставља код свих народа једно од најмоћнијих средстава да утиче на пољопривреднике свога времена, и да пољопривредној производњи даје форму и садржину које одговарају приликама и потребама данога доба, доба у коме радимо и доба у коме живимо. Ми ценимо и поштујемо и др. установе и организације које имају за циљ да помогну и заштите малог сеоског човека коме припада већина нашег пољопривредног сталежа; ценимо опште и стручно школско образовање, али морамо признати да је оно малом броју пољопривредног подмлатка омогућено. Самообразовање путем читања добрих пољопривредних часописа и књига — пољопривредној штампи — дајемо предност, јер она има далеко шири, распрострањенији, приступачнији и далекосежнији утицај, а при том је сразмерно и најјевтиније

средство за стицање потребног стручног знања, приступачног најширим народним слојевима. Неоспорно, да је знање у облику познавања свога позива најбоља заштита и обезбеда пољопривреднику у његовом свакодневном тешком животу.

Неможемо а да не ценимо и пољопривредно искуство, јер знамо да је оно подлога пољопривредној науци која је из њега израсла, уочавањем ствари и појава, узрока и последица. Али искуство се и другде па и у пољопривреди стиче споро, а и скупо се плаћа, јер стаје много времена и још више новаца, — обеју ових драгоцених вредности, које данас више него икад треба штедити.

При свем том само знање за себе још није довољно, потребно је да обилан науком сакупљен материјал: огледи, сазнања, открића и истраживања, постану општа својина пољопривредних маса, потребно је да се научно богатство искористи у најширој пољопривредној пракси; потребно је да се оно стави у покрет, да доноси интерес, како у стицању сазнања нових, тако и да подиже рад и благостање оних који се њиме служе.

С том тежњом, као идејом водиљом покренут је пре десет година у Новом Саду под уредништвом г. др. Емила Поповића — Пеције „Пољопривредни гласник". За десет година свога излажења он је приредио 216 свезака, међу којима 10 посебних издања, од којих три посвећена пољопривредном животу и раду Сједињено-америчких држава, Чехословачке и Данске. У целини „Пољопр. гласник" је објавио на 1920 већих стручних расправа наших и иностраних пољопривр. стручњака, 230 бележака, приказано је преко 4000 наших и страних публикација, а сем тога број илустрација надмаша 2.400.

Уредништво је крајем прошле године издало јубиларни број, у коме се налазе оцене његова десетогодишњег рада од најугледнијих личности из пољопривредног света како из иностранства, тако и нашег.

*

Морамо признати и уважити околност, да наша пољопривреда треба данас у далеко већој мери него икад равније: капитала, вођства, иницијативе и онога чега углавном данас нема, наде на пристојну зараду.

Данашње неутешне пољопривредне прилике у светској, па и нашој пољопривреди треба сматрати као прелазно стање поремећаја у међународној како производњи тако и потрошњи пољопривр. производа, коју може да доведе у склад само једна нова међународна организација. Дотле живећемо у ноћи новога дана, на прелому новог дана, на прелому старог и новог доба и старих и нових људи.

*

Стављамо на срце нашим пољопривредницима, да јачају тежњу за читањем и знањем, да помажу и цене значај своје стручне штампе, која само њиховом помоћу може да живи, јача и да се развија на корист појединаца и целога нам народа.

Јаша Јањић.

Питања и одговори:

Питање. Каква је болест код патака, кад само иде нека вода из кљун, а нарочито кад се савије глава доле појури вода за читавих 100—200 гр. Био је од тога болестан један патак читавих 7—10 дана од чега је и угинуо. Како треба лечити ту болест и сачувати остале патке од ње.

Намесник М. Студенице **Јован Живковић.**

Одговор. На предње питање може се одговорити, да појава болести, која је наступила код патака, а са описаним знаковима, не дозвољава да се у потпуности и са тачношћу тврди, која је болест и какве природе. Ово ради тога, што је такав случај оболења требало испитати тачно и детаљно од стручног ветеринара.

Но ипак, може се са доста вероватности тврдити, да болест која је наступила код патака нема карактер једне заразне болести, пошто је патак боловао 7—10 дана, што обично, да је која од заразних болести, не би тако дуго трајала, већ би патак још у року 1—3 дана подлегао болести.

Не треба избећи сумњи, да је патак боловао од лакше форме *дифтерије;* услед тога појава воде на кљуну и трајање болести 7—10 дана. Опширније о томе може се наћи у Пољопривредном календару за 1932. год. у чланку „Заразне болести кокошака".

Али највероватније је, да је патак боловао од катара воље. То је једна чисто незаразна и непреношљива болест, која је могла бити проузрокована разним надражајем као: топлом храном, одвише хладном водом, или да је животиња појела неке од хемиских материја, те су изазвале дражење — запаљење — гуше.

Вероватно, да је болест могла наступити и од других узрока, али услед помањкања више знакова и појава није могуће определити, која је права болест.

Као што је изложено, највероватније је да је у том случају једно запаљење гуше. Код таквих појава лечење се обавља на следећи начин: испирати гушу млаким камил тејом, са 1% раствором борне киселине или са 1% раствором хипермангана. Даље испирати са 2% раствором бикарбоне соде или млаким млеком са 2% раствором бикарбоне соде. Треба пазити, да ли се болест шири, односно преноси и на друге патке. Оболело грло одмах одвојити на страну и одвојено га хранити.

М. Ф.

Нов члан добротвор из Америке.

Г. Димитрије Наковић, из Крајтона у Сев. Америци, а родом из Битоља, улица Цара Душана бр. 30, иако сада живи и ради далеко преко „сињег" мора чак у Америци, ипак се често и радо сећа своје миле и лепе отаџбине Југославије.

Димитрије Наковић, добротвор Срп. пољопр. друштва.

Г. Наковић је ценећи шесетогодишњи плодоносан рад Српског пољопривредног друштва и његово непрекидно старање за добро и напредак села и сеоског живота, обратио се Друштву и изјавио жељу да се за члана његовог упише.

Желећи да својим личним средствима помогне рад и делања Друштва г. Наковић, се после датог му објашњења изволео уписати за члана добротвора Друштва и послао из Америке на име улога 20 долара, коју је суму друштвена благајна примила у нашој монети, у износу од 1.086,50 дин.

Износиће овај племенити гест г. Наковића, Друштво му од своје стране изјављује топлу захвалност и жели му

дуг и срећан живот на понос и срећу његових рођака и корист његове Отаџбине.

Желели би смо да се на поступак г. Наковића угледају и други имућнији Југословени, а нарочито Срби у Америци и следују његовом примеру.

Н.

Белешке.

Вино и дуг живот. — У селу Св. Јулију у околини Бордо-а у Француској, познатом са доброг вина, недавно су у кратком размаку прославили златну свадбу, т. ј. педесетогодишњицу брачног живота, 18 брачних парова, све самих виноградара који су целог свог века умерено пили добро бордовско вино. (Из „Bulletin international du Vin" — св. 43).

Вино и болест „рак". — Француска лига против рака објавила је недавно статистичке податке о смртности од рака прикупљене по окрузима у Француској у 1928. години. Интересантно је истаћи у овој таблици следеће бројеве:

Док је просечна смртност од рака у целој Француској 96 на 100.000 становника, дотле она пада на 87 у округу Alpes-Maritimes, на 73 у округу Hérault, на 66 у Pyrénées Orientales, на 64 у Aude, на 60 у Var, на 59 у Gard, на 53 у Bouches-du-Rhône, и на 26 само на Корзици. А поменути окрузи су виноградарски, са производњом вина која износи 60% од целокупне бербе у Француској.

Обратно окрузи: Nord, Ile-de-France и Normandie и други који не производе ни кап вина, имају сви већу смртност од рака него што је просечно у Француској, која се креће од 109 до 141 на 100.000 становника. (Из „Bulletin international du Vin — св. 43).

Ljetni domaćinski tečaj u Gospiću На poljoprivrednoj školi u Gospiću održat će se ove, kao i svake godine, besplatni ljetni domaćinski tečaj za seoske đevojke. Tečaj počinje 17 aprila, a svršava koncem mjeseca oktobra. Primit će se 30 đevojaka od 16 do 20 godina starosti koje su sa područja Savske Banovine.

Uvjeti primanja i pobliže upute oštampane su u Natječaju koji je izašao u Narodnim Novinama u Zagrebu broj 37 od 15 februara 1932

Цене пољопривредних производа, на дан 21 марта 1932 г.

Пшеница

Тиса I до Бачког Градишта, 80,1% шлеп	180—250
Тиса II Жабаљ—Тител, 80, 1% шлеп	178—248
Бегеј, 80,2% шлеп	177—247
Банат, 79, 2%	175—245
Бачка, 79, 2%	174—244
Канал Тиса са Кулом, 80, 2%	177—247
Канал Дунав са Црвенком, 79, 2%	173—243
Србија Дунав, 77, 3%	170—240
Срем, 78, 2%	170—240
Сава—Србија и Босна, 77,3% шлеп	169—239
Бачка горња, 80,1% вагон	175—245
„ доња и Сомбор, 79,2% вагон	170—240
Банат, 79, 2% вагон	170—240
Гл. пруга Србије до Ћуприје, 77,3% вагон	165—235
Гл. пруга Србије од Параћина на југ, 77,3% вагон	165—235
Куманово, 77, 3% вагон	165—235
Косово, 75, 4% „	165—235
Срем, Славонија и Хрватска, 78,2% вагон	165—235

Кукуруз

Бегеј, по отварању пловидбе	90— 92
Дунав Банат „	90— 92
Банат. бели сушен, пар. Вршац	92—94
Срем, Инђија	92—94
Банат. утов. стан. Вршац, сушен	92—94
Бачка бели	95—97.50
Срем, Дунав	90—92

Овас

Српски, пар. Београд	138—140
Бачки, „	140—147
Сремски, „ магацин	140—145
Македон. Косов. „	120—130
Узана пруга	125—130
Сремски, босански	125—130

Јечам

Барањски, 65/66	170—190
Македонски	125—135
Главна пруга	115—135

Пасуљ

Српијански, 2—3% са врећама	205—215
Хрватске станице 2%	210—220
Сремски 2% са врећама, Сава	210—220
Бачки 2%, шлеп Дунав, са врећама	210—220

Суве шљиве

95/100 у сандуцима етив.	425—435

Ораси

Узанс српијански, у џаковима пак. по 50 кгр.	205—225
Узанс босански	195—215

Стока и сточни производи

Свиње тешке	6—7
„ средње	5—5.75
„ лаке	4—5
Волови I кл.	6—7
„ II	5—5·75
„ III	4—4·50
Маст	9—10.50
Сланина	9—10
Живина	9—10
Јаја	55—60
Млеко овче	3—3·50
„ краве	2·75—2·90
Сир српски	13—14
Кајмак	26—28

Разно

Кромпир	120—150
Црни лук	360—400
Мек. вагон Београд, са вреh.	90—100
Сено „	100—110

Хартије од вредности

Рашна шпета	227—227
Аграрна банка	245—245

Записници.

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

6. седнице, државне 10. фебруара 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић и чланови А. Рашковић, М. Николић, В. Матић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Белобрк, Н. Петровић, и гости: М. Новаковић, Макса Николић и Б. Јаракула, редовни чланови.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 99) Прочитан је и примљен записник 5. седнице Управног одбора.

II 100) Примљен је знању записник 4. седнице Надзорног одбора, по коме је извршио преглед рада Управног одбора за тромесечје октобар—децембар пр. г. и нашао стање исправно. Такође примљен знању његов годишњи извештај спремљен за годишњи збор.

III 101) Примљен је знању записник 5. седнице књижевног одбора.

IV Прочитан је записник 6. седнице финансиског одбора па је одлучено:

102) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

103) Да се уступа инсталација струје за трифолин машину А. Милановићу за 2000— динара.

104) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 42.

105) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

106) Да се лиферовање канцелариског материјала уступи фирми Антонијевић и Ђуковић за 3.772.50 дин. као најповољнијем понуђачу.

V Прочитан је записник 6. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

107) Да се зидови у магацину где је смештена трифолин машина, омалтеришу и окрече, кад време дозволи.

108) Да магационер прими справе откупљене од Управе за ратну штету.

109) Да се ове године кромпир не набавља, пошто је слабо и рђаво родио.

110) Да се по тражењима бр. 942 и 943 поднесу понуде за означено семе.

111) Да се одбије понуда бр. 421 за плугове.

VI Прочитан је записник 6 седнице програмског одбора, па је одлучено:

112) Да се код Подружине у Рибнику сазове ванредна скупштина за 28. о. м. с тим, да Инспектор отпутује на два дана раније и изврши детаљан преглед рада и рачуна.

113) Да се г. В. Косановићу, исплати 462— дин. за рад у Подружини.

114) Да се прими у састав нова Подружина у Младеновцу, пошто је испунила све услове.

VII 115) Узет је у претрес нацрт правилника за рад са трифолин машином, па је исти са извесним изменама и допунама усвојен. У исто време примљен је знању извештај г. претседника о конференцији у Министарству пољопривреде, о будућем раду трифолин машине.

Саопштења и предлози

VIII 116) По писму Удружења пољопривредника из Н. Сада, да је поднело Министарству пољопривреде предлог за оснивање пољопривредних комора, одлучено је да ову акцију помогне и Друштво.

117) г. Б. Нешић, инспектор, реферише да је ишао у Смедерево да присуствује пробној вожњи покретне изложбе, али да пробе није било, пошто композиција није готова. Одбор прима знању.

118) По предлогу г. Т. Владисављевића, да се трифолин машина прими комисиски, у којој би био и један стручњак, одлучено је да се позове г. Љ. Петровић, машин. инж. из Беља.

Са овим је седница закључена.

„Тежак" излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампана табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 15, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа повољна — по такси. Рачун код Поштанске штедионице 50.350.

Бол ублажујућа трљања

Код болова у леђима и крстима, код тргања, реуматичних болова и т. д. увек добро дејствују ако се зато употребљава већ преко 35 година прокушано кућно средство и козметикум „Феллеров Елзафлуид. Покусна флаша 6 Дин. двострука флаша 9 Дин. посвуда. Поштом 9 покусних или 6 двоструких или 2 велике специјалне флаше без даљњих трошкова 62 Дин. код апотекара Еуген В. Феллер, Стубица Доња, — Елсатрг 366 — Савска Банов.

СЕМЕ

Семе белог багрена, за пошумљавање — — — — —	кграм	20.—	дин.
„ гледича. за најсигурнију живу ограду — — — —	„	15.—	„
„ црвене детелине, пломбирано (чисто од вил. косице)	„	20.—	„
„ луцерке Ia, пломбирано (чисто од вил. косице) — —	„	16.—	„
„ сточне репе (црвене и жуте), *на цео џак од 50 кг.* *Дин. 8.50 на мање* — — — — — — — —	„	10.—	„
„ сточне прол. грахорице, на 100 кг. Дин. 3,50 на мање	„	4.—	„
„ сточног грашка за прол. сетву — — — — —	„	2,50	„
„ мухара — — — — — — — — — —	„	3,50	„
„ репе уграњаче — беле — — — — — — —	„	20.—	„
„ енглеске траве, на 50 кгр. Дин. 12.50 на мање количине	„	15.—	„
„ *Суданске шраве* — — — — — — — —	„	6.—	„
„ трава (смеша) за вештачке ливаде, према саставу земље, Дин. 16.— 17. 18.—			

(При куповини семена за ливадске траве, увек јавити природу земље: сува, влажна, пескуша, иловача, у равници, на брду и т. д. јер се према овоме и смеса припрема). — Сва су семена набављена у ограниченим количинама, те их треба на време поручити. Подружине, по отв. кредитима, нека узимају само ону количину, коју ће сигурно у току сезоне продати, јер се узето семе као и остала роба ни у ком случају неће натраг примити.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд — Немањина ул. 11-15

ОГЛАС

Град Сента распродаје већи број племенитих воћака од 2-3 године уз веома снижене цене, код већих наруџбина даје се попуст у ценама. Ценовник шаље бесплатно Градско баштованство-Сента.

Градски начелник,
(М. П.) **С. ВУЈИЋ** с. р.

НАПРЕГНУЋА

брза помоћ

Безодвлачно грејање, умирујуће деловање СЛОАН-ОВОГ ЛИНИМЕНТА доноша Вам брзу удобност и помоћ. Продире у кожу без утрљавања. Делује изравно на узрок болова на узнемирене мишиће и рањене делове. Брзо умирује болове.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против реуматизма, крстобоље, ишијаса, болова леђа, дисторзије и контузије и против свих врста болести мишића.

Добива се у свим АПОТЕКАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове

Одобрено по Министарству социјалне политике и народног здравља. Санитетско одељење, решењем Сбр. 4497 од 15 марта 1932 године.

КОНКУРС

На основу решења Краљ. банске управе Дринске бановине Ш Бр. 6872 од 8-III-1932 г., одржаће се код Ниже пољопривредне школе у Бутмиру (код Сарајева) од 1-V до 31-X-1932 г. школа за сеоске домаћице, у коју ће се примити 30 ученица интерних и 10 ученица екстерних. Сеоске девојке, које желе да буду примљене, треба да испуњавају ове услове:

1) Да су кћери пољопривредника који се бави искључиво пољопривредним занимањем, што ће доказати потврдом од општине у којој станује;

2) Да су навршиле 14 а нису прешле 23 године старости. што треба доказати крштеницом, односно родним листом;

3) Да су телесно и душевно потпуно здраве, што ће доказати лекарским уверењем;

4) Да им родитељи станују на територији Дринске бановине;

5) Да су доброг владања, што треба доказати потврдом од општине у којој станују.

Примљене ученице, чији родитељи не станују у близини школе, становаће у школском интернату, а имаће у школи бесплатно: храну, лекарску негу, те сав потребни школски и интернатски прибор. Екстерне ученице (које ће становати за време школовања код родитеља) имаће у школи само бесплатно храну и школски прибор.

Молбе за пријем у ову школу слаће се преко среског пољопривредног референта управи школе најкасније до 15-IV-1932 г. са потребним документима.

Моле се све наше културне и привредне установе, г.г. свештеници, учитељи и остали пријатељи нашега села, који раде на територији Дринске бановине, да заједно са пољопривредним референтима одмах у своме делокругу проведу што живљу пропаганду и сеоском народу објасне важност ове школе, како би се пријавио у школу што већи број сеоских девојака, које испуњавају горње услове. Детаљна обавештења даће срески пољопривредни референти.

Управа Ниже Пољопривредне Школе
у Бутмиру, Број 381.

НОВО ЗВАЊЕ

ЗА ДАМЕ И ГОСПОДУ НАМЕШТАЊЕМ МАШИНЕ ЗА ПЛЕТЕЊЕ У КУЋИ. ГАРАНТИРАНА ЗАРАДА ОД ОКО ДИН. 1.500.— МЕСЕЧНО, ЈЕР МИ КУПУЈЕМО ИЗРАЂЕНЕ СТВАРИ, ПЛАЋАМО НАДНИЦУ ЗА ПЛЕТЕЊЕ И ШАЉЕМО МАТЕРИЈАЛ ЗА ПЛЕТИВО. ПИШИТЕ ЗА БЕСПЛАТНЕ ПРОСПЕКТЕ ЈОШ ДАНАС НА:

Домаћа Плетарска Индустрија, бр. 85
ЈОСИП КАЛИШ, Марибор, Трубарјева 2

СЛАБА ОЗИМА ЖИТА

можемо поправити употребом

КРЕЧНОГ АЗОТА

Посипајући ово ђубриво (150 кг. по 1 ха) преко просушеног усева, одмах по изласку из зиме, испред уобичајеног дрљања озимане.

Истовремено постижемо
Уништавање корова
као што је: разничак, паламида, булка, титрица и др; чије нежне клице раствор кречног азота уништава, а усеву не шкоди.

Све подробније упуте могу се бесплатно добити од инж. агр. Д. Илића, Поенкареова ул. 25-II, Београд.

Ради набавке ђубрива треба се обратити Задрузи, Пољопривредној Подружини или непосредно творници.

Творнице за Душик
Д. Д. РУШЕ, код Марибора

● **Оригиналне прскалице**
● **„ВЕРМОРЕЛ“**

Приспеле су и продају се по
Динара 450.—
по комаду. Прскалице су са цревом на десној страни, беспрекорне израде. Поруџбине чинити одмах, јер су прскалице набављене у ограниченом броју.
ЦЕНОВНИК рез. делова шаље се, на захтев, бесплатно.

Српско Пољопривредно Друштво
Београд, Немањина 11-15

Семена

сваковрсног шумског, воћног те украсног дрвећа нуди

„ШУМА“

ЉУБЉАНА, — Дворакова ул. 3.

ТРАЖИТЕ ЦЕНОВНИК

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 23-732.

Универзитетска Библиотека
/бесплатно/
Београд

Ослобођено Поштарине
Решење Мин. Поште и Тел. бр. 17306|24 год.

Бр. 8. Београд, 15. АПРИЛА 1932. год. Год. 59.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. **МИРКО МИЉКОВИЋ**
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р **ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ**
Стојана Новаковића улица број 32.

На поздравни телеграм, упућен *Његовом Величанству Краљу* са 58-ог редовног годишњег збора, Друштво је добило следећи одговор:

Београд, 28. марта 1932. год.

Господину
Мирку Миљковићу,
Претседнику Српског пољопривредног друштва,
БЕОГРАД.

Господине,

Његово Величанство Краљ, благоволео је примити родољубиве изразе оданости, поднесене у име Српског пољопривредног друштва са 58-ог редовног годишњег друштвеног збора, и наредити ми, да Вама и учесницима изјавим захвалност.

Министар Двора,
Б. Д. Јевтић.

Поздравни телеграм гласио је:

Његовом Величанству Краљу Југославије Александру I. — Београд.

Са свога 58-ог редовног годишњег збора, Српско пољопривредно друштво сматра за своју прву поданичку дужност, да поздрави свога Највишег Заштитника и љубљеног Краља, са најсрдачнијим жељама за дуг и срећан живот Вашег Величанства и целог Краљевског Дома.

Претседник
Српског пољопривредног друштва
Мирко Миљковић.

---

58. редовни годишњи збор

Српског пољопривредног друштва.

Најстарија хумано-културна установа коју наши први државници основаше пре 63 године под именом Српско пољопривредно друштво, одржала је 27 пр. месеца свој 58 годишњи збор. Поред осталих угледних гостију и редовних чланова Друштва, на збору је било изасланика 75 пољопривредних подружина из Вардарске, Моравске, Зетске, Дринске Дунавске и Врбаске бановине. Збор је текао у потпуном реду и достојанствено, како и приличи „матици" пољопривредних установа, која лагано, мирно, без рекламе, онако скромно повучена у своје дело — постојано врши свој користан утицај, сарађујући активно на препороћају наше занемарене пољопривреде. Овај збор пре је личио на конгрес пољопривредника, јер је тешка пољопривредна криза, у коју је запала наша земља и која је последица и осталих привредних криза, покренула пољопривреднике најзабаченијих крајева и села да на овај збор дођу.

Требало је да се појави општа пољопривредна криза, па да се схвати прави значај пољопривреде за нашу земљу, од које се очекује да подмири све државне потребе. Требало је да наступи појава глади

несташицом људске, а нарочито сточне хране због дуготрајне прошлогодишње суше, па да нам на један врло убедљив начин избије из главе веровање: да смо ми у пољопривреди богата земља, у којој тече мед и млеко. Појава глади упућује све нас на размишљање: шта би нас тек снашло кад би се узастопце поновило неколико година као прошла? Наш пољопривредник изгладнео, код празних амбара, торева и обора, клонуо снагом и духом, дошао је на овај збор да чује савете: шта да почне и на коју страну своју производњу да крене.

Пре прелаза на дневни ред, поздрављен је телеграмом Највиши Заштитник Српског пољопривредног друштва и целокупне пољопривреде, Његово Величанство Краљ Александар Први, као носилац беспрекидних и великих напора у раду за унапређење пољопривреде и свих привредних грана. Исто је тако послат поздравни телеграм господину Претседнику Владе и г. Министру пољопривреде. Потом је претседник М. Миљковић отворио 58 год. збор, поздравио чланове Друштва, изасланике пољопривредних подружина и остале угледне госте и захвалио им у име Друштва на лепој посети, што је доказ да наши пољопривредници цене рад Пољопривредног друштва, јер верују да их друштвени рад води тамо, где ће прву братску помоћ наћи. Затим је у кратким потезима изнео мучне економске прилике, створене прошлом штуром и неродном годином, и оцртао рад Управе Пољопривредног друштва у прошлој години под тако тешким економским приликама.

Изасланик г. Министра пољопривреде, начелник г. Dr. В. Стојковић, поздравио је збор и у лепо документованом говору изнео прилике у прошлој години у нашој земљи и иностранству, у којима се налази пољопривреда под притиском тешке економске кризе.

Пошто је прочитан збору извештај Надзорног одбора, прешло се на дискусију извештаја о раду друштвене Управе у прошлој години. Дискусија је текла у највећем реду. Претресене су све тачке програма и расправљана најважнија питања општег пољопривредног

интереса, озбиљно и достојанствено, како то доликује једном најстаријем пољопривредном удружењу и тешком стању у коме се данас пољопривреда налази. Говорници забринутих лица, свесни тешкоћа које их очекују код својих домова, у говорима пуним темперамента, изјављивали су, да на овај збор, који су жељно ишчекивали, нису дошли да критикују и надгласавају се, јер имају пуно поверење у садању друштвену Управу, већ да се на збору изјадају, да се чују њихови вапаји: како влада глад на селу, како им стока од глади липсава, како су остали без волова хранитеља и кад сине пролеће немају чиме да узору, и земља ће остати необрађена; како их даве дугови и немаштина. Било је и таквих болних говора, којима је изражавана туга за полипсаним стадима оваца, крдима свиња и кравама млекуљама. Сви ови говорници били су достојанствени, мирни, али сузних очију, јер је кроз њихове говоре провејавала узбуђена осећајност; ти су говори били, плач народне душе за изгубљеним благом — иметком.... Зборило се да пољопривредници продају свој мал у бесцење, а кућевне намирнице купују скупо; продавци искоришћују тешкоће пољопривредника и богате се на његов рачун. Како трговци, занатлије, чиновници, адвокати, апотекари и др. друштвени редови имају своје коморе које заступају код државних власти њихове сталешке интересе, а само у овој земљи немају својих комора пољопривредници — сељаци, иако од 14 милиона становника у Југославији пада на сељаке 11 милиона. Како се од кредитних установа у које је сељак велике наде полагао, у овим тешким временима слабо осећала њихова помоћ. Зборило се о преоријентацији пољопривреде, па су већина говорника били мишљења: да ово питање треба дубље проучити и да оно није актуелно данас када у земљи влада незапамћена оскудица у сточној па и људској храни. Једино на рачун житарица може се у данашњим приликама фаворизирати већа производња биљака за исхрану стоке и неке индустријске (уљане) биљке. Било је и таквих говорника, који су сасвим умесно упућивали

прекоре пољопривредницима: зашто да Пољопривредно друштво данас уместо 10.000 не броји 100.000 чланова, а то би била велика снага, која би преко пољопривредних подружина пружила сељаку обилну помоћ, јер су пољопривредне подружине једине установе преко којих пољопривредник-сељак може добити најјевтинији и са 5% попуста бескаматни кредит у пољопривредним справама, алатима, семену и др. пољопривредним потребама за газдинство.

Одговор на сва ова и друга питања и предлоге који овде нису поменути дао је у своме исцрпном, образложеном говору, председник Друштва Д-р. Митровић и предложио: да се по свима важнијим питањима, која су пала на збору, донесе резолуција, и да се изабере депутација да ову резолуцију преда г. Преседнику Владе, г. г. Министрима пољопривреде и саобраћаја.

После краћег споразума донесена је резолуција, коју доле саопштавамо, и изабрана депутација од 40 чланова.

Затим се прешло на 6 тачку дневног реда бирање нове управе. Збор је акламирао плодан рад садање Управе и акламацијом поклонио пуно поверење старој Управи.

После подне у 16 часова збор је наставио рад. У пуној сали пољопривредника, свештеника, учитеља и гостију из околине Београда, одржао је предавање *„Осигурање од града у Дунавској бановини"*, наш признати пољопривредник, г. М. Новаковић, начелник Пољопривредног одељења Дунавске бановине. По свршеном предавању, развила се врло жива дискусија по овом важном и актуелном питању данашњице, која је трајала до 19 часова. После завршне речи председника Д-р. Митровића и по овом питању, донесена је резолулуција коју саопштавамо на следећој страни.

Сутрадан сви учесници збора присуствовали су раду машине „Трифолин". Том приликом А. Петровић, чиновник Пољопривредног друштва, одржао је предавање о раду ове машине. Присутни су се потпуно уверили са каквом прецизношћу ова машина одваја вилину косицу и др. удодицу из семена детелине.

Депутација изасланика Пољопривредних подружина код Претседника Владе.

Депутација од 40 пољопривредника, изабрана на збору Српског пољопривредног друштва, посетила је 28 прошлог месеца у 11 часова претседника Владе г. Петра Живковића. Депутацију су предводили претседник Српског пољопривредног друштва г. Мирко Миљковић и потпредседник г. Д-р. Танасије Митровић. Претседник владе примио је депутацију заједно са врховним инспектором Претседништва Владе г. Дуњићем.

Депутација је предала г. Претседнику Владе резолуцију збора, у којој се Влада умољава:

1) Да се притекне у помоћ народу давањем бесплатног железничког превоза људске и сточне хране у ово врло тешко доба, нарочито за снабдевање и превоз сточне хране;

2) Да се што пре уведу у живот пољопривредне коморе, за које је већ израђен законски предлог, јер су оне за данашње прилике од врло великог значаја;

3) Да се Привредно веће што пре уведе у живот и да у њему буду и представници наше пољопривреде, Српског пољопривредног друштва и других пољопривредних друштава и удружења у земљи;

4) Да се приликом склапања трговинских уговора заштити пољопривреда високом царином на све пољопривредне производе, који се увозе из иностранства, а који се могу производити у нашој земљи;

5) Да се Српско пољопривредно друштво ослободи увозних царина на све оне пољопривредне артикле који се не производе у земљи, а увозе се из иностранства;

6) Да се народу притекне у помоћ стављањем на расположење ветеринарске помоћи и потребних лекова за лечење стоке,

7) Да се пољопривредницима притекне у помоћ стављањем на расположење и бесплатним раздавањем семена пићних биљака или бар давањем по сниженој цени, да би се у овој години произвело доста сточне хране;

8) Да се у овој години не наплаћује никаква државна такса за летњу испашу стоке на државним сувatима и пашњацима, јер су у овој години сточари претрпели велике губитке куповином сточне хране и угинућем стоке;

9) Да се Српско пољопривредно друштво обилније помаже од стране државе, да би оно што јаче могло да помаже пољопривреднике у овом тешком времену;

10) Да се уведе у живот закон о обезбеђењу усева и плодова од града у свима бановинама, ако не ове, а оно безусловно идуће године, пошто збор сматра да су градобитине један од најглавнијих узрока осиромашења земљорадника, т. ј. пропадања његове привредне и пореске снаге;

11) Да се забрани извоз непречишћеног семена од луцерке и црвене детелине, пошто сада има могућности пречишћавања тога семена у земљи, јер је познато да иностранство извози из наше земље око 60 вагона тога семена, па нам га после продаје очишћено по скупе паре.

Резолуцију је прочитао Живадин Стевановић, земљорадник из Брестовца код Крагујевца, који ју је затим Претседнику Владе и образложио.

Код г. Претседника Владе депутација је остала више од пола часа. Сви су чланови депутације изишли задовољни предусретљивим пријемом, на који су наишли код г. Претседника Владе и његовом обавештеношћу о сељачким невољама. Разговарао је са сваким чланом депутације, и сам задавао питања појединцима који су говорили о свима невољама које их тиште. Г. Претседник Владе је рекао сељацима, члановима депутације, да Држава чини све што је у њеној моћи, и да пољопривредници треба да се обраћају увек кад им што треба, а Влада ће чинити све што може. На поједине жеље депутације г. Претседник Владе скретао је нарочиту пажњу г. Дуњићу.

Кад је депутација изишла из кабинета г. Претседника Владе, примио ју је засебно врховни инспектор

г. Дуњић и забележио поједине ствари које су чланови депутације наводили. Изнео је затим депутацији све што Држава чини да се народу нарочито у овим тешким данима помогне, давањем бесплатних упутница за подвоз сточне и људске хране, и колико је Држава дала бесплатно кукуруза за исхрану народа.

Код г. Дуњића депутација се задржала читав сат.

М. Миљковић.

Ратарство.

Како можемо поправити слаба озима жита.

После овогодишње дуге и позне зиме многа ће озима жита изгледати слаба и ретка. Нарочито на нижим положајима и у долама озими усев претрпеће застој и штете услед превелике хладноће и влаге.

Зато ће ове године, рекли бисмо више него икада, бити потребно да се *приступи дрљању озимог жита* чим то време дозволи и земља се просуши да се у њиву може ући. Дрљањем ће се *земља прозрачити, брже сушити и загрејати,* а то ће све врло повољно утицати на пораст усева. То ће бити од особите важности и користи после ове влажне зиме, након које је услед великог снега земља постала *збијена и хладна.*

Приметимо ли пак, да нам је озими усев *слаб и редак*, тада ће бити потребно, поред дрљања, додати преко усева и једно азотно ђубриво, које ће повољно утицати на бокорење и бујање.

У ову сврху можемо се врло добро послужити употребом *кречног азота* (вапненог душика). Ово ђубриво треба посипати по просушеним биљкама пре дрљања, о коме смо говорили. Доказано је да се употребом кречног азота може успешно уништавати и разан коров, који се обично налази у нашим житима, као што су: кукољ, различак, булка, мртва коприва, титрица, коњореп, дивљи грахор, паламида и др. Желимо ли да спојимо ђубрење са уништавањем корова, тада ваља кречни азот (150 до 200 кг. по 1 хект.) поси-

пати, по сувом времену, одмах после дрљања. Раствор, који кречни азот ствара са земљишном влагом на површинском слоју земље, уништиће нежне клице корова, које се врло плитко налазе, а озимом усеву не шкоди, јер он има већ развијен и дубљи корен, а уз то му је чвршћа покожица (кутикула) на лишћу и стабљици.

Овом тако званом посебном деловању кречног азота све се већа пажња обраћа, јер има велику практичну вредност: *да се једним средством и радом и ђубри усев и уништава коров.*

Како коров одузима нашем усеву место, влагу и храну, то се његовом употребом повећава деловање и рентабилност ђубрења. И сталном употребом овог ђубрива, с јесени или рано с пролећа, на описани начин, може се, поред осталих мера, *потпуно сузбити коров у нашим житима*, да нас то ништа не кошта. Истовремено добили бисмо чистије жито, бољег квалитета, што је од особитог значаја за садање тржишне захтеве.

На крају желимо нагласити, да и поред свих садањих недаћа за земљораднике, у већини случајева постоји само један излаз из ове кризе, а то је: *да на јевтин начин повећају своје приносе и да побољшају квалитет својих производа.*

Употребом кречног азота, који има двогубо деловање: као ђубриво и као средство за уништавање корова, имамо на јевтин начин повећати приносе и да поправимо квалитет, односно чистоћу нашег жита.

Драгомир Илић,
инж. агроном.

Сточна храна.

VI

У ранијим чланцима читаоци Тежака упознали су се, ма и у најкраћим потезима, с хемијом сточне хране, као и са најважнијим хемиско-биолошким променама хране у телу животиње. Ко о томе жели још више знати, тај нека чита књигу „Наука о хранењу корисних домаћих животиња".

Но познавање хемије хране и свих тих хемиско-биолошких промена мало би користило практичном пољопривреднику, да му наука није још и даље прискочила у помоћ показавши му: како ће се на лак и прост начин користити

тековинама које је наука открила. Највеће заслуге око тога припадају учењаку, професору д-ру *Оскару Келнеру* из Мекерн-а у Немачкој. После његове смрти (1911 год.) јавило се још више учених истраживача, који су његов рад још употпунили.

Велика заслуга професора Келнера лежи у томе, што он није био само научни истраживач, већ и онај који је омогућио да се научне истине искористе у пракси. Он је први створио „кључеве" помоћу којих се на брз, лак и прост начин може израчунати потребна количина хране за сваку врсту животиња и за сваку њихову службу. Углавном има два таква „кључа", или како се они у науци зову: *Келнерове таблице*, и то су:

1. таблице о саставу сточне хране;
2. таблице о нормама за одмеравање хране.

На основу ових таблица сваки пољопривредник, који зна мало рачунати, умеће за своју стоку одмерити такав оброк хране, да је не храни ни преобилно и преслабо. Зато је и корисно и потребно да се упознамо са тим таблицама.

1. Таблице о саставу сточне хране. Шта пише у овим таблицама? За сваку врсту сточне хране, *а на основу хемиске анализе*, назначено је у тим таблицама (оне су штампане и у књизи „Наука о хранењу корисних домаћих животиња", колико дотична храна садржи воде и суве материје, даље колико садржи пепела, беланчевине, масти, угљених хидрата и целулозе. Дакле таблица нам пружа читаву хемиску анализу сточне хране. Из *овог дела* таблице за практичног пољопривредника употребљиви су ипак само бројеви за садржај воде и суве материје у храни, те бројеви за садржај пепела (минералних материја); ове потоње утолико, што има и таквих врста сточне хране, које су у тим материјама врло сиромашне, па ако се њима стока храни, ваља онда минералне материје додавати храни још и на други који начин.

Што се тиче бројева за садржај беланчевина, масти, угљених хидрата и целулозе, то по овим бројевима практичан пољопривредник никако не би био начисто с тим, да ли своје животиње храни добро, или не. Јер то смо из ранијих чланака научили: а) животиња не сварује и не искоришћује из хране сву количину хранивих састојака, већ само известан део, и б) тај сварени део није у свакој врсти сточне хране сразмерно једнак, већ врло различит, према томе да ли се храна вари лакше или теже.

То значи: *да варење хране у телу животиње није само обична хемиска, већ хемиско-биолошка радња.* Професор Келнер, састављајући своје таблице, није се служио само аналитичким кантарчићем, већ и живим животињама, на којима је истражио: колики проценат сваког од хемиском анализом

утврђених састојака хране може тело животиње да свари, а колико несварено излази у балези. На основу тих испитивања његове таблице хемиских анализа хране употпуњене су и биолошком анализом, што је тамо изнесено под насловом: *сварљиви састојци*. Да се види колика може да буде разлика између свеукупних хемиских (Келнер их зове „сирови“) и сварљивих састојака у разним врстама сточне хране, изнећу овде пример за младу траву и за сламу

	млада трава садржи %	*слама садржи %*
сирове материје:		
беланчевина	3·0	3·0
масти	0·8	1·2
угљених хидрата	13·4	34·6
целулозе	6·0	41·2
сварљиве материје:		
беланчевина	2·0	0.2
масти	0·4	0·4
угљених хидрата	9·1	13·1
целулозе	3·9	22.0

Из предњих бројева види се да се сразмерно много лакше вари трава неголи слама. Сварљивост траве износи 87%, а сламе само 32%.

Професор Келнер ни овим и оваквим својим таблицама није се задовољио, јер би и оне још увек задавале сувише посла око израчунавања хране и школованом пољопривреднику, а мање школовани никако се не би ни умео њима послужити. Зато их је професор Келнер још и даље упростио и свео на свега три бројке и то за: *суву материју, чисту беланчевину и скробну вредност*.

Шта је то скробна вредност? То ћемо најбрже научити једним практичним примером. У Келнеровим таблицама наћи ћемо: да кукуруз у зрну има 81.5 кг. скробне вредности, а слама озиме пшенице има 11.5 кг. скробне вредности. То значи: да 100 кг. житне сламе имају исту храниву вредност као и 11.5 килограма чистога скроба.

Скробна вредност неке хране јесте дакле израз за то, колико топлоте, у поређењу са снагом чистота скроба, могу у телу животиње да произведу сви њени сварени храниви састојци заједно, јер то је опитима утврђено, да сви храниви састојци могу у телу да производе топлоту, и да се у томе међусобно замењују, само што маст производи више топлоте него угљени хидрати, а беланчевине мање. Тако 100 делова масти производе толико топлоте колико 220 делова скроба, 100 делова беланчевине колико 94 дела скроба.

У Келнеровим таблицама све је то за сваку врсту хране већ готово израчунато, и изражено само једним бројем, који се зове *скробна вредност*, па пољопривредник не треба рачунањем да се много мучи.

Други важан број у таблицама јесте број за *чисту беланчевину*. Количина беланчевина у некој врсти хране узета је већ у обзир у броју за скробну вредност. И кад беланчевине не би у телу животиње имале и других важних задаћа, *где их маст и угљени хидрати не могу заменити, као што оне могу њих* (нпр. код стварања меса, сира, вуне и т. д.), онда се не би требали на беланчевине освртати, већ би било довољно рачунати са самом скробном вредношћу. Али, извесна количина беланчевина *безусловно је потребна* у свакој храни, и без ње животиња не би могла живети, макар јој масти и угљених хидрата давали баш у изобиљу. Зато је професор Келнер у својим таблицама поред броја за скробну вредност назначио и број, колико од тога отпада на беланчевину.

Трећи важан број у таблици јесте број за *суву материју хране*. Ово је потребно ради тога, што у свакој храни коју дајемо животињама треба да је садржана и довољна количина суве материје, као и да храна има довољну запремину (волумен), да се њоме напуни желудац животиње, јер само тако орган за варење може добро да ради, т. ј. да вари.

наставиће се) **К. Поповић.**

Повртарство.

Сађење кромпира.

Избор семена. Већина културних биљака размножавају се семеном, док се кромпир размножава сађењем кртола. Кртоле нису ништа друго до задебљали подземни делови стабла, а то доказује чињеница, што се кртоле као и надземно стабло кромпира по свом микроскопском саставу разликују само по неким променама у развићу главних ткања, иначе су потпуно слични. На свакој кртоли има по неколико рупа у којима се налазе окца. Ова окца нису ништа друго већ неразвијени пупољци у отсуству светлости, који се налазе у пазуху стабљике. У једном окцу обично има три пупољка и они се налазе у дубини. При клијању у земљи, клица се развија из средњег пупољка који је најразвијенији; у случају повреде средњег пупољка клица се развија из друга два бочна пупољка.

Кад кртоле почну да клијају, из сваког окца може да се развија биљка, која у земљу пушта стабло — коренић, а на површини земље стабљике. Део стабла, који остаје у земљи, образује нова подземна стабла која носе кртоле, а део стабла који избија на површину земље образује надземне стабљике и на њима лишће.

Биљка која се развила из окца кртоле у прво време се храни резервном храном која се налази у кртоли, а кад се

појави на површину земље и образује неколико зелених листића, биљка почиње да се храни земљиним соковима и ваздухом, када образује и своје тело, т. ј. расте самостално.

Зато, што кртоле садрже више хране за младе биљке, у толико ће се оне боље развити и у порасту бити боље и јаче. Кад све ово знамо, онда приступамо избору кртола за семе. Одабирање кртола за семе ваља вршити пажљиво и на светлости, да би се могла видети свака мана и најмања пега. С погледом на потребе у храни младих биљака, које се развијају из кртоле, крупне кртоле су најбоље за сађење, јер највише садрже резервне хране која је потребна младим биљкама. Исто тако за сађење кромпира у местима где дуже лето, т. ј. где је јесен топла, најбоље су крупне кртоле. Средње кртоле најбоље је садити у местима где је лето краће, т. ј. где јесен настаје раније. Исто тако за људску храну, где је тежња да се кромпир добије што раније, треба садити разне сорте и кртоле средње величине. Кад се густо сади, да се добије што већи принос у скробу за индустриске потребе, онда се за семе узимају ситније кртоле.

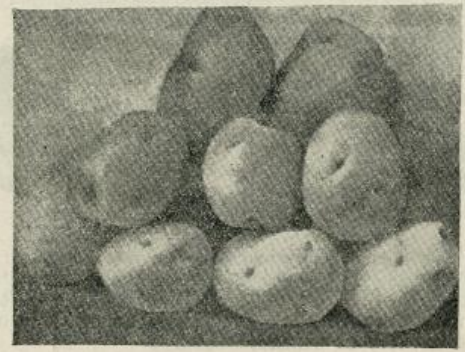

Сл. 33. Одабране кртоле за семе.

Кромпир се може садити целим кртолама, сеченим, окцима и клицама. Какве ће се кртоле употребити за сађење, зависи од цене материјала за сађење. Ако семе мора да се купује по скупу цену, или ако се има сопственог семена може добро да се уновчи, онда је најбоље садити сечене кртоле, јер се на тај начин уштеди у материјалу за сађење. Сечене кртоле за сађење не дају ништа мање приноса од целих кртола. Али при сечењу кртола за сађење ваља имати

у виду извесне чињенице, на које треба обратити пажњу. Оне се састоје у овоме: познато је да окца на површини кртоле нису распоређена равномерно и има их највише на горњем делу кртоле, а знатно мање, или готово никако на доњем делу (доњи део кртоле сматра се онај део који је био на врежи). Ово се објашњава тиме, што је доњи део кртоле старији, те су се на том делу јаче развила ткања на штету окаца. У ћелицама тога горњег дела кртоле скупљена је главна резервна храна. У томе делу кртоле има највише беланчевина и хранивих материја које се налазе у боље покретном и погоднијем стању за храну нових клица. *Зато при сечењу кртола за сађење треба сећи по дужини, а не попречно, и то на две половине.* Али ако је мало материјала за сађење, кртоле се могу сећи и на три и четири дела, али се у таквом случају мора водити рачуна о томе, да расечени део има најмање два окца. Најзад, кад се кртоле секу на више деделова, ова се радња врши пред само сађење, да се окца не би осушила. Сечени део кртоле ваља умочити у пепео (увальати) па се просуши, од чега се на том делу кртоле образује дебела, тврда навлака, која чува од трулежи.

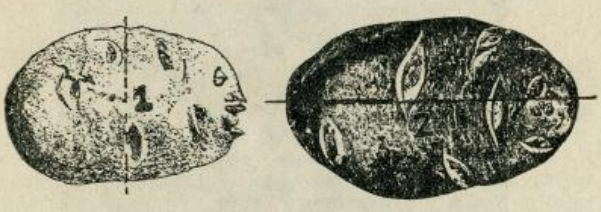

1 2

Сл. 34. 1) Линија преко кртоле означава како не ваља сећи кртоле за сађење. На вршном делу види се већи број окаца но на доњем делу.
2) Овако се сече кртола за сађење (линија означава како се сече кртола).

Могу се вадити окца, али се она до сађења морају чувати у сандучету са пепелом.

За сађење се могу кртоле довести до клијања на топлоти сунца и ваздуха.

Исто тако за сађење се могу употребити прорасли крмпири у трапу, који се обично бацају. Прорасле кртоле могу се нарочито употребити код раних сората, само што дају мањи принос, јер проклијале кртоле у мраку и без ваздуха губе много од хранивих материја и дају слабије биљке и мањи принос.

Доба сађења. Крмпир је биљка која је осетљива на позним, пролећним мразевима, па га треба садити када престане опасност од мразева и када се земља провене од зимске влаге.

То време обично пада код нас у другој половини марта или почетком априла. Доба сађења зависи још и од особине земље. Тако на сувим и трошним земљама сади се раније да младе биљке искористе зимску влагу, а на тешким земљама доцније, т. ј. када се земља добро загреје. Исто тако зависи и од сорте кромпира. Ране сорте могу се садити доцније.

Начин сађења. Најобичнији начин сађења кромпира на њиви јесте под плуг у бразду или под мотику. Плугом се праве бразде и у бразде саде кртоле, али не на дно бразде већ на гребен, да под кртолом буде трошна земља. На нашем југу овако саде кромпир под плуг. Бразде се ору на дубину 15—18 см., кртоле се међу на дно бразде и покрију земљом за 8 см., а кад кромпир никне огрне се земљом, која је остала од изоране бразде још за 10 см. За баштенско гајење кромпир се може садити на неколико начина. 1) На поораном и подрљаном земљишту обележи се место за сађење кромпира маркером или канапом, на коме се за свако место привеже парче крпе или рафије. На обележеним местима праве се јаме мотиком, дубоке до 10 см. На сувим земљама јаме се копају дубље, а на влажним плиће. У сваку ископану јаму мећу се кртола, или њен део, и покрије земљом. Целе кртоле мећу се у јаму врхом окренутим горе, а сечене резом доле. 2) На влажном земљишту плугом се праве бразде, а на гребену изоране земље праве се јаме и саде кртоле. Ако је земља сувише влажна гребен се прави већи. 3) Припремљено земљиште пређе се маркером унакрсно и на месту где се бразде пресецају ископа се јама дубине 25—35.; см. На дно јаме меће се добро прегорело ђубре 1—2 лопате, покрије се земљом и направи хумка. На овим хумкама праве се јаме, подаспу пепелом и саде кртоле. Овај је начин добар за северне крајеве.

Милорад П. Зечевић.

Биљне болести и штеточине.

О крвавој ваши.

О крвавој ваши већ је писано више пута, али понајчешће и сувише кратко и нетачно, иако инсекат заслужује, услед своје врло велике важности, да буде боље познат. Радови последњих година расветлили су многе досада непознате стране живота штеточине и потребно је да се и наши земљорадници упознају са новим открићима.

---

[1]) Одговор на питање г. М. Папазоглу, адвоката из Битоља, који је послао грањчице врло јако заражене крвавом ваши.

[2]) Крвава ваш зове се научно *Eriosoma* или *Schizoneura lanigerum* Hausm.

Ретко да који воћар не познаје крваву ваш или разне израштаје, гуке и квржице, које изазива на воћкама. Многи не знају да она може исто тако живети и на корену, и да је на њему много чешћа но што се мисли — сам сам имао прилике да је нарочито посматрам у Лазаревцу, на јабукама у расаднику.

Јаче нападнуте воћке познају се још издалека, по мањим или већим белим навлакама, као да је ситно, бело прамење вуне прилепљено уз кору. Ако ова места згњечимо, прсти ће се окрвавити и одатле је дошло име ваши. Ако их пак изближе загледамо, видићемо гомилице густо прибијених вашију. Мале ваши међу њима су жућкасте, а цело им је тело као брашном посуто; одрасле ваши су затворено мрке и с леђне стране имају многобројне воскасте кончиће, које луче нарочите жљезде на леђима. Најзад, током лета, међу њима се виде и крилате ваши, са четири провидна, велика крилца, црне главе и груди, и исто тако са белим израштајима. Нападнута пак места су задебљана (сл. 35), прекривена су мањим

Сл. 35. — Корен (А) и гране (В) јабуке нападнуте од крваве ваши (према Baker-у).

или већим гукама, чворугама и квржицама, са испуцалом, рапавом кором, или се пак виде пукотине, изједена места,

која иду до срца грана, а окружена су јако задебљалим порубом. Гранчице и гране у току више година јако нападнуте изгубе сасвим свој облик, на стаблима се стварају велике гуке, а нападнуте жиле задебљају, покрију се глатким кврижицама и чворугама.

Као и филоксера, као и неке најопасније биљне болести, крвава ваш дошла нам је из Америке крајем претпрошлог века, а 1832 год. већ је толико штете причинила у Француској, да су радови о њој били награђивани златном медаљом. Данас нема земље у Европи у којој ваш не наноси мање или веће штете, и нарочито од ње пате влажнији крајеви и то тим више, уколико је земљиште мање кисело. У нас је ваш донесена из Мађарске око 1900 год., како изгледа са неким племенитим сортама нарочито набављеним.

У својој отаџбини, Америци, ваш живи на једном тамошњем бресту, т. зв. америчанском бресту. Из јаја снесених јесен од оплођених женака, излазе рано с пролећа само женке које се током целе године множе неоплођене, рађајући живе младунце. Оне се развијају међу млађим лишћем које се уковрџи. Крајем пролећа јављају се крилате женке и оне одлазе сада на јабуке, да се на њој даље множе и проведу лето. Јесен међу њима јаве се нове крилатице, женке и мужјаци, који се враћају на брест, спарују се и свака женка носи само по једно, јако отпорно, зимско јаје, које с пролећа даје нову женку. Овај мало сложени начин живота, скопчан са сељењем с једне биљке на другу, налазимо и у неких наших врста биљних вашију, као на пр. у сиве и зелене бресквине ваши, у црне крушкове ваши и т. д. и он отежава јако сузбијање ових штеточина.

Срећом у Европи крвава ваш се не сели. Захваљујући дугим и стрпљивим радовима страних стручњака, знамо сада тачно како живи у нас ова опасна ваш.

Крвава ваш у Европи остаје стално на јабукама. Почетком пролећа бескрилне женке почну рађати неоплођене живе младунце. Оне се множе необично брзо, и с обзиром на место и топлоту, могу имати и 10 па и више годишњих генерација. Почетком лета међу њима започну се јављати крилате ваши, све многобројније уколико се приближавамо јесени. Оне су тројаке: једне дају мужјаке и женке које угину, јер немају америчанских храстова да би се могли даље множити; друге су неспособне да се хране, док треће остају женке, могу да се хране и плоде и оне су најопасније. Њихова крила нису довољно јака да би могле сваме далеко да лете, али их добро држе у ваздуху и ветар их носи на велике даљине, те тако шире зарузу.

На дрвету ваш се задржава поглавито на млађим деловима са меком кором, или на рањавим деловима стабла и

дебљих грана, где су се услед ране развила нова, млада ткива. Овакав распоред ваши зависи од начина на који се храни. Као и остале биљне ваши, крвава ваш сише сокове биљке. Усни делови продужени су у рилицу за бодење и сисање. Кроз кору убада ваш своју рилицу до ликиних судова, кроз које струји храниви сок, а тада најпре убризга своју пљувачку, која свари, т. ј. претвори у шећер храниве материје које се ту налазе, па их затим усисава. Надражена удобима рилице, а нарочито пљувачком, ткива бујају, стварају се квржице и кврге, које у току две три године израсту у велике гуке. Оне остају, или се током зиме исуше и отпадају, те стварају више мање дубока удубљења, чији поруби задебљају, и на њима се идуће године, ако су још увек нападнути, јављају нове кврге.

Ова бујања ткива исцрпљују дрво, гране губе сваки облик, престају да се развијају и пропадају. Али ваши су нарочито опасне јер припремају земљиште за друге штеточине, поглавито разне биљне болести. Паразитне гљивице. које изазивају ове болести, не могу заразити здраву кору и увући се у воћку, док је болесно, набујало ткиво с испуцалом кором врло погодно за њихово развиће. Сада је чак утврђено да ваши преносе и својим убодима уносе у ткива семенчице (споре) опасне болести рак-ране и тако заражују дрвета, која иначе не би била заражена.

На жилама ваши изазивају исте болесне израштаје, те се жиле као и гране искриве, рђаво обављају своју дужност и воћка губи снагу, опада и суши се. Најзад, ваши могу да нападну и саме плодове, али, разуме се, ови напади су од много мањег значаја.

Врло је важно да се зна, како ваш презимљује. Нетачно је мишљење да ваш проводи зиму у стању јајета, као што то чине многе врсте биљних вашију. У нашим крајевима ваш презимљује понајчешће као одрасли инсект на зараженим гранама и стаблу, или као ларва и одрасла ваш на корену. Као што у току лета већи број вашију силази стално и на корен, чим се време отопли, ваши са корена почну се пењати на стабло и гране. Обично се каже да ваши које су остале на надземним деловима воћке траже разне заклоне да у њима презиме. Оне презимљују исто тако и на местима где су се налазиле у току лета, и на мојим зараженим јабукама, иако је ова зима већ и довољно хладна и влажна, има још увек велики број живих ваши, нарочито у колонијама које се налазе одмах изнад земље и већ су неколико пута биле завејане снегом.

Исто тако важно је питање на којим све биљкама ваш може да живи, јер уколико је већи број ових биљака домаћина, и опасност од заражавања је већа, а сузбијање теже.

Ваш је досада нађена на дуњи, на крушкама и на глогу, али њен главни домаћин је јабука. Само у разних сората јабука наилазимо на врло велике разлике у отпорности спрам штеточине, и док су поједине врсте необично јако нападнуте, друге су сасвим скоро отпорне. Ову разлику у отпорности треба приписати делом саставу коре, која је у појединих сората дебља и чврша, а затим и нарочито, сокови-ма јабуке. Разна проучавања су показала, да уколико су они киселији, воћка је мање нападнута од ваши. Уосталом, из искуства се зна да су слатке сорте јабука нарочито јако нападнуте.

Састав земљишта на коме воћка расте, облик и начин кресања, имају исто тако утицаја на ширење штеточине. У колико је земљиште киселије, воћке су мање изложене нападу ваши. На истом земљишту нарочито страдају од штеточине воћке гајене у облику кордона и ниских стабала и уопште воћке, које се много и из године у годину крешу, док су висока стабла, која слободно расту, мање изложена нападима.

Од наших сората изгледа да је најотпорнија будимка нарочито у брдовитим крајевима. Уосталом, отпорност наших сората тек сада се проучава у Хигијенском заводу у Београду.

Остаје нам да видимо како се можемо од штеточине бранити. Крвава ваш је једна доста чудна штеточина. У извесним крајевима она је необично опасна и права је напаст воћњака, да су воћари приморани да траже нарочите отпорне сорте, и да их уводе, бар као подлоге, као што се то чини у виноградарству с америчанском лозом. У оваквим случајевима сузбијање штеточине врло је отежано и често безуспешно, покрај најбоље воље и труда. Али ово није случај у нашој земљи, колико сам могао видети, и чак шта више са мало истрајности и воље, наши воћари могу се спасти од напасти.

При сузбијању крваве ваши, као уосталом и свих осталих штеточина, главно је правило не дозволити јој да се шири. Чим се на воћкама примете беле групе вашију, треба их уништавати трљајући добро заражена места тврдом четком, намоченом у шпиритусу или у 10% раствору неког воћног карболинеума.

Ако је зараза узела маха, мора се приступати прскањима. Најбољи резултати против штеточине постижу се зимским прскањима, када се без опасности могу употребити јака средства. Међу овим сретствима воћни карболинеуми (карбокримп, лосол и т. д.) су најуспешнији. Пре прскања воћке треба припремити, нарочито скинути старе коре оштром четком, а заражена места добро ишчеткати и ишчистити. Исто

тако и почетак корена треба оголити, да би се ваши убиле, ако их има. Прскања се морају вршити јаким млазом и из близине, не на већој даљини од 50 см.

Летња прскања мање су успешна, али ако их морамо извршити услед јаке заразе, најбоље је употребити јак, 6 до 8% раствор дуванског екстракта. Да би раствор могао допрети до тела вашију заштићеног воштаним израштајима, мора му се додати 1 до 2 литра шпиритуса на 100 литара раствора, јер шпиритус раствара ове воштане конце. И при летњим прскањима мора се употребити јак млаз и изблиза прскати. Најзад, увек када је могуће, прскањима треба претпоставити четкања заражених делова, као што је то већ речено у почетку.

Четкања и прскања морају се поновити чим се јаве нове групе вашију.

Борба против вашију на корену тешко је изводљива, нарочито у нас, јер нам недостају потребна средства, или су у нас и сувише скупа. Једино што можемо учинити је, да оголитимо колико се може жиле и испрскамо их поменутим раствором дуванског екстракта. Требало би исто тако покушати и са суперфосфатима.

У Француској се сада врше проучавања како би се нарочитим подлогама у најбољих сората могла појачати отпорност спрам штеточине.

Dr. П. Вукасовић,
биолог Центр. хиг. завода.

Виноградарство.

Положај и места за виноград[1])

Обрад Марковић из Табановића пита: *која су места и земљишта подесна за гајење винове лозе, и да ли он сме да покуша да засади виноград на мачванском земљишту.*

По правилу, винову лозу треба гајити у оним крајевима, који су виноградарски и где грожђе може добро и потпуно да сазри, те да се, ако је стоно добро уновчи, а ако је винско од њега добро вино справи. Уосталом, места и крајеви где се винова лоза може успешно гајити познати су још од старина по томе, што је тамо и домаћа (некалемљена) лоза одлично успевала и ванредна вина давала. И нове винограде, нарочито сада када постоји ова тешка винска криза, треба подизати само у чисто виноградарским крајевима и на чисто

[1]) Одговор на питања Обрада Марковића из Табановића.

виноградарским земљиштима, управо у крајевима и на местима на којима само винова лоза може добро да успева и добре приходе да даје, а таквих места има нпр. у Вардарској бановини, а не у Мачви. У садашњим приликама сува је штета за сопственика да подиже виноград у плодним равницама, на којима се могу гајити сви други ратарски усеви. А подизањем винограда у таквим крајевима и на таквим местима до приноси се појачању и иначе велике винске кризе и директно се штете они виноградари, који живе у чисто виноградарским крајевима, на чијим имањима сем винове лозе слабо може да успева која друга култура (Крајина, Жупа, Тиквеш, Мостар, Приморје и т. д.). Па и у виноградским крајевима винограде ваља садити и подизати на косама и брежуљцима, *а не по равницама.* Ово с тога, што је чокоће на косама и брежуљцима мање изложено росама и влази, која проузрокује разне криптогамске болести на лози; што је виноград на тим местима више изложен сунцу и топлоти, те грожђе може боље да сазри и више шећера у себи да има, па према томе и јаче вино да се од њега добије; што је лоза на тим местима више изложена промаји; што су таква места оцедњија и здравија; и, као најглавније, што је произведено вино из винограда засађених на брежуљцима и косама и по јачини и по мирису — буке — и по боји. као и на укусу боље од вина добијених из равница и низина. Најзад, не губити никада из вида, да је веома тешко очувати виноград од разних болести, ако је засађен у низини и равници, где има влаге. Исто тако ту је немогућно сачувати грожђе од трулења.

Што се тиче положаја, виноград треба да је окренут југу, или југоистоку, или најзад истоку, како би још први сунчани зраци падали на лозу и грожђе, и како би виноград имао што више топлоте.

Винова лоза добро успева на шљунковитој земљи; нарочито је констатовано да најбоља вина дају виногради засађени на земљама, које садрже у великој размери шљунка, песка и каменчића. Ово стога, што је шљунковито земљиште оцедније, упија и задржава топлоту, коју преко ноћи постепено испушта, не допушта пораст корову и другим травуљинама.

Најбоља и најпотпунија вина добијају се из винограда засађеним на песковитим и кречним глинушама. Та су вина јака (обилата у алкохолу), питка су и пријатна на укусу, имају пријатну арому и лепу боју, а лако се чувају.

Из предњих, кратких наших излагања г. Марковић ће лако увидети, да му ми *не саветујемо* да подиже виноград *сврху производње вина и ренте.* Ако жели да засади нешто лозе, колико да има грожђа (па можда и мало вина) за себе и своју чељад, онда нека за сађење узима стоне сорте грожђа и то поглавито ране, као што су: чабски бисер,

шасле (бела и црвена), мадлен ројал и анжевин, португизац и др, као и сорте грожђа са тврдом опном (кожурицом) као што су: прокупац, дренкови (бели и црвени) и др.

Али, пре но што отпочне подизање винограда, г. Марковић треба свакако да изведе среског пољ. референта да на лицу места прегледа земљиште и изда му потребна упутства нарочито и о томе: која подлога америчке лозе треба да се сади на тој земљи. Срески пољ. референт излази у срез често службено, па удесити да тај преглед по дужности узгред изврши.

Ник. Ж. Петровић.

Шумарство.

Четинари као украсно дрвеће.

Наш народ и у селу и у вароши много воли четинаре. Велики је број таквих који долазе у расадник и питају: „Имате ли борића"? За наш свет сваки четинар је „борић". Сељак воли да има бар један борић у своме дворишту или на гробу ближњега члана фамилије, да му на тај начин још видније обележи место сахране. Тај је обичај и код осталих народа, нарочито на западу, где се на сваком гробљу види велики број разноврсних четинара.

Сл. 36. Парк украшен четинарима.

Зато ћу овде изнети читаоцима Тежака најосновније ствари о четинарима, како би са више знања могли да украсе

своја дворишта овим дрвећем, које је особито лепо преко зиме, јер им лист не опада. Даље, од четинара се стварају одлични заклони од јаких и хладних зимских ветрова, али само ако су густо посађени. И хладовина од четинара је преко лета пријатна, иако под истим трава теже расте. Ваздух испод четинара је веома пријатан, нарочито за грудне болеснике. Напослетку, четинари дају добро дрво за грађу, па и за гориво. Наши Ужичани ваде из четинара катран. Од јуниперуса-клекедобијају чувену ракију клековачу. Напослетку четинари су јединствено и незаменљиво дрвеће за украшавање паркова и вртова по великим варошима.

Четинари се сматрају као најстарије дрвеће на свету. Ове биљке нису велики пробирачи у погледу земљишта. Успевају готово свуда. Подносе и велику хладноћу и велику надморску висину. Има их и таквих који воле топлије — јужне пределе, као кипариси.

Велики је број разноврсних четинара. Деле се на 7 фамилија абијетинее (чамова) или боље рећи борића, које броје око стотину врста.

Овде ћу кратко описати оне четинаре, које познајем и које сам као ђак учио:

Купрецине:

1. Либоцедрус (туја велика). Достиже висину до 40 метара. Издржљив четинар, расте брзо. Тражи дубоку и плодну земљу. Размножава се врло лако семеном.

2. Туја окциденталис (туја запада). Расте 6—8 метара. Лист зелен, гране густо расту у облику пирамиде. Код нас доста размножен четинар. Има неколико сората ове тује: туја златна, туја сребна и туја округла.

3. Туја ерикоидес (ретиноспора) Има још ситнији лист од обичне тује. Расте од 3—4 метра. Веома декоративно дрво.

4. Туја јапанска. Ова туја расте од 15—20 метара, гране су јој кратке, често нагнуте наниже.

5. Туја источна или биота источна, пореклом је из Кине. Необично лепа биљка. Има густе гране сложене као лепеза, лист има доста ситан.

Све ове тује одавно се гаје у Европи по јавним и приватним парковима, а нарочито по гробљима. Французи скоро свима тујама дају место на гробљу, јер веле да дају тужан изглед. Туја и код нас има приличан број.

Тује се употребљавају као жива ограда, јер подносе орезивање. Нема лепше ограде од оне која се од тује створи. У парковима туја се сади збијена у групама или усамљена. На гробљу се обично сади као дрворед, јер као таква даје јединствен изглед.

Наши паркови обилују тујама, много више него што би требало да буде. Али то је наш укус, укус свакако још неизражен и нерафиниран.

Тује густо посађене стварају одличне заклоне од ветрова, а тако исто дају и добру хладовину. Других користи од туја нема.

Камокипариси су такође украсни четинари. Има их неколико сората: К. левсонијана, К. нуткаенсис, К. писифера, и К. обтуза.

Камокипарис обтуза има потпуно водоравне или чак и повијене гране. Пореклом је из Јапана, где се много гаји и сматра се као свето дрво, као код нас липа. Одатле је пренет у Европу. Расте до 30 метара.

Камокипариси служе искључиво као украсно дрвеће. Размножавају се семеном или калемљењем на левсонијани, произведеној пелцерима.

Купресуси — Кипариси:

Кипариса има неколико врста и то: Кипарис говенијана пореклом из Калифорније. Расте од 5—6 метара. Гране ситне, испреплетене једне с другим. Лист мали, троугласт.

Кипарис финебрис (кипарис жалосни). Пореклом из Кине. Расте од 12—15 метара у виду пирамиде. Гране се повијају ка земљи, отуда му и име финебрис. Воли више топлије пределе.

Кипарис макрокарпа. Пореклом из Калифорније. Расте од 20—25 метара. Гране расту водоравно, врло су дугачке. Употребљава се као заклон од јаких ветрова. Расте добро покрај морске обале.

Кипарис семпервиренс. Расте око Средоземног мора па и на нашем Приморју. Достиже висину од 20—30 метара. Ова врста кипариса има две сорте: Кипарис хоризонталис, чије су гране водоравне, и Кипарис фастигијата, чије су гране усправне као код јаблана. Расте високо до 20 метара. Овај последњи кипарис расте на нашем Приморју.

Кипариси се употребљавају искључиво по гробљима. Саде се као дрвореди и дају врло леп изглед. Размножавају се врло лако семеном, као и сви четинари. Могу се садити и у парковима, али само 2—3 комада.

Јуниперуси:

Јуниперус сабина, пореклом из Северне Америке. Познат у медецини. Цело дрво даје непријатан мирис.

Јуниперус кинески расте од 5—8 метара у виду уске пирамиде.

Јуниперус ексцелса пореклом из Мале Азије. Тражи каменито и силикатно земљиште.

Јуниперус виргинијана или црвени амерички кедар. Расте до 30 метара. Плод мали, плаво затворене боје. Један од најлепших јуниперуса. Воли дубоку и плодну земљу.

Јуниперус обични (клека). Веома познат четинар који код нас расте око Ужица. Расте од 2—3 метра високо. Лист се сврша шилатим врхом. Плод црн, од кога се прави укусно пиће водњика или ракија звана „клековача". Овај јуниперус може да се употребљава и као жива ограда. Осушен плод од клеке продаје се под именом вења.

Јуниперус друпацеа пореклом из Грчке. Има лист танак веома бодљикав. Расте до 10 метара. Не воли влажно земљиште

Јуниперуси, тешко подносе пресађивање. Размножавају се семеном.

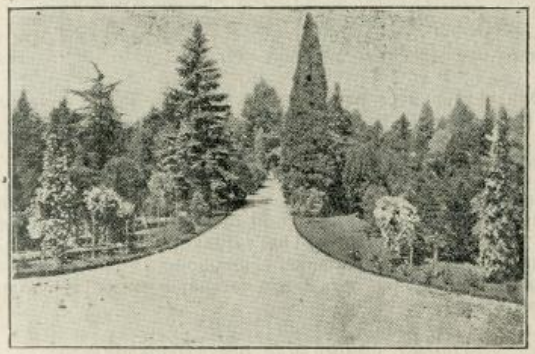

Сл. 37. — Парк са четинарима.

Секоје:

Секоја гигантеа или Велингтонија гигантеа. Пореклом је из Калифорније. Ово је највеће дрво до данас познато. Појединн примерци достижу висину од 110 метара. Обим може да буде 30 метара. Дебљина саме коре износи читав метар. Дебло је код ове секоје сасвим право и чврсто. Гране дебеле а кратке. Не подноси оштре зиме.

Секоја семпервиренс исто пореклом из Калифорније. Висока до 30 метара. Једини четинар који избија из пања и као такав подноси орезивање као и листопадно дрвеће.

Таксуси или Тисе:

Таксус баката, четинар који не расте висок. Пореклом из Европе. Много се гаји, јер му се орезивањем дају разни

правилни облици и као такав сади се много у симетричним (француским) парковима. Плод црвен у потпуном зрењу. Овај таксус има много сората као: Таксус златни, Т. сребрни, и Т. пирамидални. Расте и код нас око Ужица.

Таксус иберника може да се орезује и да му се дају разни облици. Има лист загасито зелен. Има дрво врло лепо за израду. Подноси свако земљиште.

Сефалотаксуси:

Сефалотаксуса има три врсте и то:

Сефалотаксус друпацеа пореклом из Јапана. Расте до 10 метара. Плод црвен.

Сефалотаксус фертинеји пореклом из Кине. Расте до 6 метара.

Сефалотаксус педункулата, расте до 8 метара. Гране водоравне. Кора црвенкаста. Лист дугачак до 5 см., загасито зелен.

Ови четинари се размножавају семеном. Траже земљишта лагана и кречна. Могу се употребити и као жива ограда.

Гинко:

Гинко билоба. Пореклом из Кине. Нема у себи смоле. Једини четинар који има лист као обично дрвеће, пљоснат и преко зиме опада. Лист је на дугачкој дршци, а лиска се дели на два дела до половине. По овоме се гинко лако да распознати. Један примерак овог четинара налази се у парку у Новом—Саду.

Пинуси, чамови или прави борићи:

Пинус ларицио, црни бор. Расте до 30 метра. Расте на планинама, а може да успева и у равницама. Лист дугуљаст и узан. Код овога бора лишће је груписано по 3,4 или 5 заједно.

Пинус ларицио аустриака, црни бор аустриски. Расте до 20 метара. Лист загасито зелен. Расте спорије. Подноси кречна земљишта.

Пинус пинестр или пинус маритима. Једини бор који подноси слана приморска земљишта. Из овога бора добија се терпентин. У Француској су засађене огромне површине ниског и песковитог приморског земљишта овим бором, те је тако дотада пусто и неплодно земљиште претворено у дивне борове шуме.

Пинус пинеа или амреласт бор. Гране су му хоризонталне. Гаји се као украсно дрво. У Шпанији много се гаји, јер му се семенке употребљавају за јело.

Пинус силвестрис, бели бор. Расте до 20 метара. Сади се на каменитим земљиштима као шумско дрво.

Борови са три листа: Пинус бенгеана, пореклом из Кине. Расте до 30 метара. Подноси кречна земљишта.

Пинус палустрис, амерички бор сличан Пинусу пинестр, јер и овај бор подноси приморски слан песак. Овај бор има црвено дрво.

Борови са пет листова: Пинус самбра, бор који расте по свима планинама у Европи. Расте од 20—25 метара. Гаји се као шумско дрво.

Пинус стробус. Лист груписан на врху грана. Дугачак 12 сантиметара. По овоме се овај бор лако распознаје од осталих. Подноси кречна земљишта.

Кедрус или кедар. Врло лепо дрво за украс паркова јавних и приватних. Постоје неколико врста од којих су најважнији ови:

Кедрус деодора пореклом са крајњег Истока. Расте до 50 метара високо. Расте у облику пирамиде. Расте на свима земљиштима.

Кедрус либани, либански кедар. Врло леп кедар. Постоји једна сорта овога кедра са хоризонталним гранама. Један диван примерак овога кедра налази се у Ботаничкој башти у Паризу, који тако упадљиво пада у очи сваком посетиоцу. Иначе је ово врло редак четинар.

Кедруси се размножавају семеном, које ниче тек у другој години.

Ларикс — Ариш:

Познат четинар код нас. Расте по планинама на присојним странама. Лист код овога четинара опада преко зиме. Постоји само једна врста и то Ларикс еуропеа која расте до 30 метара.

Смрче или Пицеа:

Смрче су велики четинари код којих лист не опада преко зиме.

Пицеа алба, бела смрча расте до 20 метара. Цело дрво има облик правилне пирамиде. Воли каменито земљиште. Размножава се семеном.

Пицеа ексцелса, обична европска смрча. Расте до 40 метара. Гране повијене ка земљи, нарочито код старијег стабла.

Пицеа оморика или Панчићева оморика. Четинар који расте једино у Србији и Босни. Лист је обрастао око целе гране. Врло леп четинар за украс паркова.

Има још неколико врста смрча.

Јеле — Абијес:

Врло лепи четинари. Облика пирамидалног. Лист узан и кратак, поређан по доњој страни грана у две линије.

Абиес балзамеа, јела која даје тамњан. Расте до 20 метара. Врло размножено дрво у Канади

Абиес цефалоника, јела грчка, расте до 20 метара. Подноси кречна и сува земљишта.

Абиес пектината, обична јела, расте до 30 метра. Дрво тражи дубока и плодна земљишта.

Размножавају се врло лако семеном или калемљењем на обичну јелу.

Четинари се размножавају врло лако семеном или калемљењем.

Пресађивање четинара је врло тежак посао, јер они тешко подносе премештање са места на коме су никли. Али пажљивим вађењем жила, заједно са земљом, која се умота саргијом и добро увеже или опшије даскама, када се преноси доста велики четинар, четинари се могу без бојазни пресађивати. Четинари се увек пресађују упролеће.

Да овај чланак напишем дао ми је повода један обичан расадник г. Дефрена у Витриу код Париза, који сам имао прилику да посетим прошле године.

Овај расадник има све врсте воћака у свим могућим облицима, сваковрсног украсног дрвећа и шибља, ружа, чији број износи неколико хиљада у свима могућим сортама. На крају одличан расадник четинара у свима врстама и величинама. Права ботаничка башта, која може да задовољи и сиромаха и богаташа.

Миливоје Н. Лолић,
срески пољопривредни референт.

Записник

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

5. седнице, држане 3 фебруара 1932 год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, и чланови: М. Николић, В. Матић, Н. Петровић. Б. Ранковић, Д. Спремић, Н. Белобрк, С. Ратковић, Т. Владисављевић, А. Рашковић.

Претседавао претседник г. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамјановић.

I 73) Прочитан је и примљен записник 4. седнице Управног одбора

II 74) Примљен је знању записник 4 седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 5 седнице финансиског одбора па је одлучено:

75) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— дин.

76) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 29 и 34.

77) Да се одобрава продужење рокова за исплату дуговања по предлозима бр. 30, 31, 32, 33, 35, 36 и 37.

78) Да се тражи од Ал. Јовановића, бив. секретара подружине у Течићу да плати дуг у 450.— дин.

79) Да се у будуће канцелариски материјал набавља путем понуда и прима га финансиски одбор.

IV Прочитан је записник 5 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

80) Да по тражењу Министарства пољопривреда иду у Министарство ради споразума о искоришћавању трифолин машине г. г. претседник, ппретседник и члан Т. Владисављевић.

81) Да се прима понуда бр. 624 за ветеринарске инструменте, али да се набавка изврши само по поруџбини

82) Да се по понуди бр. 529 набави поред већ поручног семена још онолико грахорице колико је потребно да се попуни тоназа од $^1/_2$ вагона.

93) Да се одбију понуде бр. 615 и 667 за разно семе

84) Да се од Држав. добра „Беље“ наручи још 5000 кг. грахорице.

86) Да се извести подружина у Бијељини, да ће Друштво да набави кромпир.—

V Прочитан је записник 5 седнице програмског одбора па је одлучено:

87) Да се исплати г. Р. Стевановићу, секретару Подружине у Аранђеловцу Дин. 570,— наиме награде за рад у Подружини, ако Подружина испуни све прописане услове.

88) Да се Удружењу националних жељезничара из Смедерева поклони по једна књига од друштвенах издања.

89) Да се одобрава Подружини у Варварину да прода справе које има у магацину.

90) Да се прими у састав нова Подружина у Пожези, пошто је испунила све услове по правилима.

91) Да се Подружини у Бечевици одобрава кредит у 51000,— дин. с тим. да се у кредит урачуна и дуг.

92) Да се од Биљане потражи бесплатно извесна количина дистола и метиљина ради пропаганде у околини Ниша.

VI 93) По питању претреса извештаја о раду Друштва у прошлој години одлучено је: да извештај прочитају г. г. претседник и чланови ужих одбора, па затим да изађе пред Управни одбор.

94) По питању одређивања дана и дневног реда за годишњи збор, одлучено је: да се збор одржи 27 марта ове године са дневним редом прописаним правилима. По подне у 4 часа да одржи предавање г. М. Новакочић, нач. банске управе из Новог Сада „О уредби о обавезном осигурању против града на територији Дунавске бановине". После предавања ако буде времена, иначе сутрадан у 9 часова, показиваће се рад са трифолин машином за чишћење детелинског семена.

95) По позиву Министарства пољопривреде на конференцију за производњу уљастих биљака, одлучено је да иде г. М. Дуњић.

86) По мишљењу г. М. Дуњића, да је предлог закона о раздужењу земљорадника, који предлаже Пољопривредно друштво из Новог Сада, врло користан, одлучено је да и Друштво подупре овај предлог.

Саопштења и предлози

VII 97) Прочитан је поздравни телеграм Подружине из Сенте са годишње скупштине. Одбор прима знању са живели.

98) г. ппретседник саопштава, да је ишао у Смедерево ради дефинитивног уређења друштвеног вагона за покретну пољопрнвредну изложбу и школу и да ће се 10. ов. м. извршити пробна вожња. Одлучено, да на пробну вожњу иде г. Др. Т. Митровић, ппретседник, а ако он не може онда г. Б. Нешић, инспектор.

Са овим је седница закључена.

ПРАВА МЕТОДА

за успешну негу депоте темељи се на употреби таквих помоћних средстава, која се производе из састојина медицинског дејствовања, као Феллерова Елза-помада за заштиту лица и коже, те Елза-помада за пораст косе (2 дончића без даљњих трошкова 40 Дин), Елза-сапуни депоте и здравља (5 комада франко 52 Дин.) од апотекара Еугена В. Феллер, Стубица Доња. Елсатрг 366. Савска Бановина.

УКОЧЕНИ ЗГЛОБОВИ
брзо се умире

Без одуговлачења можете брзо да се решите бодова и укочености у зглобовима и мишићима. Употребите лагано мало СЛОАН-ОВОГ ЛИНИМЕНТА — без утрљавања, без чекања. Одмах ћете осетити његово топло, умирујуће деловање. Болова нестане.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против реуматизма, крстобоље, ишијаса, болова леђа, дисторзије и контузије и свих врсти болести мишића.

Добива се у свим АПОТЕКАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ
одстрањује болове.

Одобрено по Министарству социјалне политике и народ. здравља, Санитетско одељење, решењем Сбр. 4497 до 15 марта 1932 године.

ОГЛАС

Град Сента распродаје већи број племенитих воћака од 2-3 године уз веома снижене цене. Код већих наруџбина даје се попуст у ценама. Ценовник шаље бесплатно Градско баштованство-Сента.

Градски начелник,
(М. П.) **С. ВУЈИЋ с. р**

СТОЧНЕ ХРАНЕ

Можемо на јефтин начин произвести, ако употребимо вештачко ђубриво

КРЕЧНИ АЗОТ

који не само да повећава принос сена и другог крмног биља, већ повољно утиче и на храњиву вредност произведене хране.

Бесплатне упуте могу се добити од инж. агр. Д. Илића, Поенкареова ул. 25 Београд, а ради набавке треба се обратити Задрузи, Пољоприв. Подружини или непосредно код

ТВОРНИЦЕ ЗА ДУШИК Д. Д. РУШЕ КОД МАРИБОРА.

НОВО ЗВАЊЕ

ЗА ДАМЕ И ГОСПОДУ НАМЕШТАЊЕМ МАШИНЕ ЗА ПЛЕТЕЊЕ У КУЋИ. ГАРАНТИРАНА ЗАРАДА ОД ОКО дин. 1.500.— МЕСЕЧНО, ЈЕР МИ КУПУЈЕМО ИЗРАЂЕНЕ СТВАРИ, ПЛАЋАМО НАДНИЦУ ЗА ПЛЕТЕЊЕ И ШАЉЕМО МАТЕРИЈАЛ ЗА ПЛЕТИВО. ПИШИТЕ ЗА БЕСПЛАТНЕ ПРОСПЕКТЕ ЈОШ ДАНАС НА:

Домаћа Плетарска Индустрија, бр. 85
ЈОСИП КАЛИШ, Марибор, Трубарјева 2

СЛАБА ОЗИМА ЖИТА

можемо поправити употребом

КРЕЧНОГ АЗОТА

Посипајући ово ђубриво (150 кг. по 1 ха) преко просушеног усева, одмах по изласку из зиме, непред уобичајеног дрљања озимане.

Истовременопостижемо
Уништавање корова
као што је: различак, паламида, булка, титрица и др; чије нежне клице раствор кречног азота уништава, а усеву не шкоди.

Све подробније упуте могу се бесплатно добити од инж. агр. Д. Илића, Поенкареова ул. 25-II, Београд.

Рази набавке ђубрива треба се обратити Задрузи, Пољопривредној Подружини или непосредно творници.

Творнице за Душик
Д. Д. РУШЕ, код Марибора

● **Оригиналне прскалице**
● **„ВЕРМОРЕЛ“**

Приспеле су и продају се по
Динара 450.—
по комаду. Прскалице су са цревом на десној страни, беспрекорне израде. Поруџбине чинити одмах, јер су прскалице набављене у ограниченом броју.
ЦЕНОВНИК рез. делова шаље се на захтев. бесплатно.

Српско Пољопривредно Друштво
Београд, Немањина 11-15

РАСАДНИК
У ГОРЊЕМ МИЛАНОВЦУ

има на продају 5—6 хиљада ванредно добро однегованих садница јабука: будимки, колачара, канадске ренете и других. Цена је 3 дин. франко расадник за Дунавску бановину а ван ње 5 дин. 1 комад.

УПРАВА РАСАДНИКА.

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Мил. К. Цветановића
Београд — Краљ. Наталије 12 — Тел. 20-732.

/бесплатно/ Београд

Ослобођено Поштарине
Реш. Мин. Поште и Тел. бр. 17306|24 год.

Бр. 9. Београд, 1 МАЈА 1932. год. Год. 59

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУЖТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

„Трифолин“ станица у Друштву.

Један велики успех у борби против вилине косице (кускуте). Откуп семена пиљних биљака од стране Друштва.

Да би се великом непријатељу луцерке и свих врста детелине, вилиној косици, стало на пут и спречило њено ширење и сатирање корисних биљака и трава за исхрану стоке, Министарство пољопривреде дало је Краљевској банској управи Дунавске бановине кредит у суми од преко 300.000 динара, за набавку машинске инсталације најновијег и најсавршенијег модела за чишћење од вилине косице и уродице семена луцерке и детелине, грахорице, лана, конопља и свих врста трава.

Дунавска бановина је за горњу сврху извршила набавку „Трифолин“ машине, коју је по сопственој иницијативи својим решењем дала да се постави и за рад инсталира у просторијама Српског пољопривредног друштва, јер је у њему нашло најпоузданију гаранцију и најсолиднију организацију за правилан и користан рад „Трифолин“ станице.

Трифолин станица савршено чисти семе поменутих биљака од вилине косице и др. уродице, а одваја и штуро, неразвијено семе. Станица има три машинска постројења, која једновремено врше заједничку функцију у раду у чишћењу семена. Прва левокрилна машина зв. „трифолита", чисти семе од ситнозрне вилине косице, и одваја штуро и неразвијено семе. Средња „трифолин" машина помоћу великог магнетног ваљка и „трифолин масе" (опиљци од гвожђа), чисти семе од крупнозрне вилине косице и одваја из њега оно што треба да се одвоји, а што машина „трифолита" није учинила. Трећа деснокрилна машина зв. „полир машина" чисти семе од прашине и трифолин масе, глача га и враћа му природну боју и изглед.

Трифолин станица ради под назором Министарства пољопривреде, Банске управе и Државне огледне и контролне станице у Топчидеру, по нарочито прописаном правилнику. На њој имају право да чисте семе поред Друштва и др. установа и појединци, произвођачи и трговци семена. За чишћење семена луцерке, свих врста детелина плаћа се по 1.50 и по 2 динара по килограму. По 1.50 динара по килограму плаћа ће они сопственици, који желе да семе троше за своју личну потребу ради сејања, а без права да се то семе може пустити у промет и трговину, а по два динара од килограма плаћа ће они сопственици, који желе да им се пречишћено семе пломбира и добије право за стављање у промет-трговину.

У означену таксу за чишћење урачунати су и нарочито јаки џакови у које ће се пречишћено семе паковати.

На чишћење ће се примати количина од најмање 100 кгр. Отпаци при чишћењу-уродица и др. никоме се не враћају, већ се исти спаљују. Да би и ситни произвођачи своје семе могли слати на чишћење могу се више њих удружити, док намире до 100 килограма.

Тражена је повластица од Министарства саобраћаја за превоз натуралног, непречишћеног семена на државним железницама и паробродима, али још никакво решење по том тражењу није добијено.

Колико велику штету и пустош наноси вилина косица само луцерки и детелини, довољно је познато нашим пољопривредницима, те је проналазак ове савршене машине за њено чишћење и уклањање из семена збиља један велики успех у борби противу овог огромног непријатеља најкориснијих биљака за исхрану стоке.

Откуп семена пиљних биљака. Пошто је постављена „Трифолин" станица у просторијама Српског пољопривредног друштва, а с обзиром на тешкоће око набавке здравог и чистог семена пиљних биљака и оскудицу у њему, као и на то, што се исто из наше Краљевине извози непречишћено у Мађарску, Немачку, Аустрију и др. државе, па отуда враћа пречишћено под страним именом. Управни одбор у седници својој од 13-IV- тек. год. донео је одлуку, да Друштво у овој години у циљу чишћења и снабдевања својих подружина и њихових и друштвених чланова и др. пољопривредника, у крајевима где је оскудица у семену пиљних биљака, врши откуп истога по најповољнијој пијачној цени која буде владала. Откуп семена ће се вршити од ових пиљних биљака: лицерке, црвене и беле детелине, јесење и пролећне грахорице, еспарзете и мухара.

Друштво ће откуп семена вршити првенствено од својих Подружина, друштвених чланова, а по потреби и од задружних установа и др. приватних произвођача.

Они који желе да семе означених пиљних биљака у овој години произведу и Друштву дају, дужни су преко своје подружине, задруге или непосредно Друштву да пријаве површину на којој желе дотичну биљку да гаје и колику ће приближну количину моћи да произведу.

Позивају се чланови пољопривредних подружина и Друштва, да што више семена поменутих биљака производе и Друштву у откуп дају, чиме ће и себи лично и општој ствари доста користити.

Н.

Гајење шећерне репе.

Услед свеопште кризе у свима правцима и гранама, наступило је доба када се мора озбиљно о свему мислити и размишљати, а нарочито се мора пазити у пољској привреди и на гајење појединих усева и биљака.

Заиста је данас тешко изаћи на крај са гајењем усева који су доскора давали врло лепе користи, а чији је извоз престао, као и јача тражња на светским тржиштима, те је њихово гајење постало неуносно, али се ипак морају гајити колико је потребно за исхрану и унутрашњу потрошњу.

Ми смо земља земљорадника и дужни смо да радимо и гајимо све оно што наша земља може да роди, али нисмо у моћи да одређујемо цене на светским тржиштима. Оне зависе од много које чега, и нама није намера да овде о њима говоримо.

Од многобројних усева и биљака које се код нас сада гаје, долази на прво место шећерна репа као индустриска биљка, која се на жалост мало гаји, иако одлично успева и даје врло лепе користи, нарочито сада, када ништа не иде и не исплаћује се.

О овој тако корисној биљци мало је писано, и данас има маса земљорадника који још не верују у принос и користи од шећерне репе, те нам је намера да овде о томе свакога уверимо, да се засада најбоље исплаћује гајење шећерне репе од свих осталих усева.

Нема више проба и покушаја; све је приликом рада и на пракси доказано и утврђено, и камо те лепе среће да у својој земљи имамо доста фабрика шећера, па да шећер извозимо у суседне нам државе, које немају тих природних услова које ми имамо, па место шећера злато да увозимо.

У напредним земљама нема сељака који не гаји 1—2 хект. шећерне репе па и више, што зависи од величине земље коју ужива, и за то поред лепог приноса добије резанац, па и попуст у цени шећера.

Шећерна репа тражи јаку и растреситу земљу, са довољно влаге, а нарочито је добра земља у низинама, поред река, где вода не плави; на слабим и високим положајима репа не може да успева, и зато је не треба ни сејати.

Ми данас обилујемо у доброј и плодној земљи у целој Држави, само треба више воље и разумевања, па можемо постићи врло леп доходак на овој оскудици. Данас има довољно радне снаге која није скупа, и ко је мора куповати, може је увек добити. Најбоље је да је гаје само они, који на селу имају и своје радне снаге и запреге за вучу.

За сејање и гајење усева и биљака земља се дели на три класе, јаку, средњу и слабу. Гајење репе може се препоручити само на јакој земљи, као што смо и напред напоменули. Тада ће се гајење раширити и давати воље за даље гајење, а остали ће увидети да је то добро и корисно, те ће гајење прихватити.

Ради бољег разумевања и схватања користи које даје шећерна репа, ми ћемо овде да изнесемо један пример из прошле године, која је била сушна, па је ипак дала повољне резултате, који би на кишној години били за 50% бољи.

Један хектар садржи 10.000 квад. метара, и када се овај 1 хект. пооре, подрља, засеје и даље обради како треба, може просечно да се добије са 1 кв. метра од 3—7 кгр., а на кишним годинама и до 10 кгр. по 1 кв. метру. Као што се види, принос иде од 3—10 кгр. по 1 кв. метру; а када се узме средњи принос 4 кгр. по метру, — то би се са 1 хек. добило 40.000 кгр. шећерне репе. Када се ово обрачуна по садашњим ценама, које плаћају наше фабрике шећера, 20.90 дин. за 100 кгр. по одбитку на нечистоћу, блато и добро неочишћену репу 5—10%, што би изишло, ако се узме просечно одбитак 6%, 2.400 кгр., те би за плату било 37.600 кгр. × 20.90 = 7.858.40 дин. бруто приноса, од кога се имају одбити сви трошкови и сав рад око производње.

За гајење шећерне репе утроши се:

1.	Порез на ово земљ. са свима прирезима .	218.15 д.
2.	За орање и дрљање једног хектара . .	450 „ „
3.	За сејање и плаћено семе	265 „ „
4.	За прво прашење (7 радника)	150 „ „
5.	За друго „ и прорећивање (18 радн.)	360 „ „
6.	За треће прашење (8 радника) . , .	160 „ „
7.	За ваћење и чишћење репе (30 радника)	450 „ „
8.	За вучу 4 вагона, вагон по 250 д. . .	1000 „ „
	Укупно	3053.15 д.
	Приноси за предану репу .	7.858.40 д.
	Издато за њено гајење . .	3.053.15 „
	чиста добит	4.805.25 динара.

Поред овако лепог приноса на овако сушној години, сваки произвођач добије бесплатно резанаца по 2 кгр. на сваких 100 кила предате, чисте шећерне репе. што значи, да се на ових 37.600 кгр. добије још 752 кгр. резанаца, који су ванредна храна за стоку, а нарочито за краве музаре. И ови резанци вреде 1 кило 1 дин, те када се ова сума од 725 динара дода суми од 4.085.25 динара, укупан принос био би 5.557.25 дин. са једног хектара.

Засада ниједан усев не даје и не може да дâ овако леп принос као шећерна репа, и зато ми немамо потребе да овде износимо користи које даје гајење исте. *Нека свакоме ово буде савет и поука, и нека сваки ко има своје сопствене земље, иштy чим време дозволи спреми и овог пролећа засеје онолико колико може сам са својим укућанима да на време уради, па ће тек онда имати користи.*

Шећерна репа тражи озбиљан рад, и зато сваки ко мисли да је гаји мора да има у виду, да она не трпи одлагање, а у доба радова око ње има се и осталих послова у пољу, који такође не трпе одлагање, те према томе сејати само онолико колико се може обрадити без штете по остале усеве које морамо да гајимо.

Узимање земље под закуп, и куповина радне снаге

за гајење шећерне репе нису за препоруку, и зато нека се сваки ових послова чува, јер су прилике врло тешке и озбиљне.

Износећи све ово, саветујемо нашим читаоцима „Тежака" да шире идеју гајења шећарне репе у својој околини, како би се земљорадник избавио тешкоћа у које га је бацила ова несносна криза.

Марко-Маша Тодоровић,
економ.

Грашак.

Грашак је као и грахорица, биљка из фамилије лептирастих биљака и спада у махунасти усев.

Познати овај наш усев хоће благо поднебље, а успева скоро на свима земљама, које нису влажне или сувише суве. Има га различите боје: сиве, беле, жуте, зелене, па онда шећерца и брзака, који пре дозрева. Грашак сиве боје сеје се много у Пољској и Немачкој. У жутога грашка цвет је бео, по каткад љубичаст, а исто се тако догађа да му је и зрно црнкасто. Грашак није у сваком пределу подједнако укусан. Он успева много боље кад је ваздух влажан, него кад је сув. За њега је боља и песковита глина, која држи влагу, а исто тако и кречуља и лапорача. Али масна, тешка глина није за њега, као што није ни сув песак, мокар тресет и уопште киселе земље. Ако је под грашак ђубрено свежим ђубретом, онда се добије више стабљика али не и више зрна, зато је добро сејати грашак на онаквим земљама, које су раније нађубрене. А ако се баш неће да ђубри под сам грашак, онда нека се ђубри с јесени.

Грашак веома добро успева после окопавања, нарочито после нађубреног кромпира, а добро је и после детелине. У плодореду се сеје после озимице, под коју је ђубрено. За идући усев оставља грашак после себе у земљи доста снаге, али опет зато одмах, пошто се грашак прибере, ваља земљу плитко заорати. *Грашак*

на једну исту земљу треба да дође тек после пет година.

Обрађивање земље за грашак онако је исто као и за друге, усеве, т. ј. с јесени се земља дубоко поре, па се онда преко зиме остави неподрљана. С пролећа, како се земља осуши, она се подрља, па већ у марту месецу грашак се посеје и плитко затрпа. Само се по себи разуме, да на земљама, које су лакше и које се брзо суше с пролећа, ваља и грашак сејати раније. Раније сејање увек је корисније од доцнијег, јер му онда мразеви не могу тако лако да нашкоде. Посејати га пак ваља ређе, јер ово је боље од гушћег сејања. Ретко посејани грашак даје бољу стабљику и боље зрно, и не полеже тако лако као грашак густо посејан. Наравно да ово важи само за оне случајеве где се грашак сеје у велико на њивама, а у башти сеје се у редове и то густо, а ред од реда 35—40 см., или на оџаке, који треба да буду удаљени по пола метара, а у сваки се мећу 5—6 зрна. А само се по себи разуме да је врло пробитачно грашак плевити, кад му се укаже потреба.

На бујној земљи грашак обично непрестано цвета, а не доноси никаквог плода. Овакав грашак често заламају да би терао у род. За време цветања грашку јако шкоде велике суше и многе кише. Ако је велика суша, онда се цвет осуши, па још ако га уз то нападне медљика, он одмах опада.

Главни непријатељ грашка јесте буба, која се зове *жижак* или *грашкар*. У појединo цвеће женка снесе своја јаја и тако зрно израсте заједно са црвићем, који се у цвету излегао. Овај инсект додуше не уништава моћ клијања у грашка, него га управо само мало наједе, па грашак нема више оног укуса, који би требао да има.

Грашак ваља обрати одмах како доње махуне почну зрети, јер ако би се чекало да узру и горње махуне, онда би доње дотле презреле, распукле би се и изгубило би се много зрна. Сушење грашка веома је тешко зато, што је доњи део скоро сув, а горњи је још зелен. Обично се остави да лежи у малим гомилама, па се полагано преврће док се сав не осуши. Пошто

се осуши, онда се натовари на кола, у која се простре пољава или мушема да зрна грашка не испадају на земљу. Приход од грашка није увек подједнак и сигуран, зато што зависи од погоде времена.

Грашак озимац сеје се густо у септембру па до половине октобра месеца. Ако до зиме не израсте сувише високо, онда је добро покрити га танким слојем сламе или плеве. С пролећа озимац грашак почне врло брзо расти и напредовати.

Као зелена пића грашак је врло добар, особито за краве музаре, само што је ова пића доста скупа.

По баштама сеје се веома много врста грашка. И од шећерца грашка има повише сората. Има разлике и у томе, што је једна врста *пешак* или *чучавац*, која расте ниско и без притака, једна врста шећерца са ситним, жућкастим зрном расте у висину само 15—20 см. Друге врсте су *притказаши*, поред којих ваља побити грање или притке, уз које ће се пењати.

Зелени грашак скуван са махунама, а тако исто и зрело зрно, одлична је храна за људе. Грашковина је добра пића на стоку, нарочито за овце.

На 1 хектар, кад се сеје омашке, иде 150—230 кгр. семена, а сејалицом 140—200 кгр. Са хек. добије се зрна 1500—2500 кгр., а сламе 2500—3000 кгр.

К. Ивковић.

Гајење лана.

У нашем трговинском билансу, поред продуката које морамо увозити, налазе се поједини продукти, које на жалост увозимо, ма да их не би требали увозити. Ти продукти су семена од различитих уљаних биљака: олајне репице, лана, мака, сунцокрета и т. д., затим уља и прерађевине од ланеног и конопљаног влакна. У току последње две године увезено је ових продуката за око 200.288.000 динара, и то:

у	1930	год.	за	85,688.505 дин.
у	1931	„	„	114,600.000 „

Ова сума у данашњем времену опште кризе не сме се занемарити, утолико пре, што се ове биљке са успехом могу гајити у нашој Држави. Гајењем ових биљака не само што би

смо повећали активност нашег трговинског биланса и допринели развијању наше домаће индустрије, него би још унапредили нашу земљорадњу и сточарство. У овом чланку говорићемо о гајењу лана.

Лан је једногодишња биљка која се гаји ради влакна и семена. Ланено влакно употребљава се за израду различитих тканина, које по својој квалитети и трајности не само да не изостају иза памучних тканина, већ их и превазилазе. Ланено пак семе служи за производњу уља, које се употребљава у индустрији за справљање: фирнајза и боја, у медецини за лекове, а може се употребити и за јело. Ланено семе садржи 32 до 35% уља. После цеђења уља заостаје троп од кога се справљају ланене погаче, које претстављају одличну сточну храну, јер садрже поред мањих количина уља, велике количине беланчевина, као што се то види из следећих података: воде 12%, масти 2-3%, беланчевина 30%, безазот. матер. 31%, целулозе 10%, минер. матер. 7%.

Ланене погаче веома су погодне, због великог садржаја беланчевина, за исхрану крава музара и младе стоке, која расте. У крајевима где се за исхрану стоке употребљавају плодови од коренастих и кртоластих биљака: кромпир, репа и т. д., које садрже велике количине воде и код којих је однос између азотних и безазотних материја широк (1:10), додавањем малих количина ланених погача хранива вредност ових плодова може се повећати. Тако ако додамо на пр. кромпиру само 10% ланених погача хранива вредност кромпира биће једнака хранивој вредности жита:

	беланчевина.	угљ. хидрата	Однос између азотних и безазот. мат.
Кромпир садржи	2%	20%	1:10
Лан. пог.	10% 3%	3.1%	1: 1
	5%	23.1%	1: 4.6

Из предњих података видимо, да ако додамо оброку кромпира само 10% ланених погача, да се хранива вредност кромпира повећа за близу 60% — дакле изједначава се са житом.

Одлике лана. Напред смо напоменули да је лан једногодишња биљка и да се гаји ради влакна и ради семена из кога се добија уље. И лан за влакно и лан за семе — односно уље, припадају врсти обичног лана (Linum usitatissimum vulgare), само се за влакно гаји дугачки лан, а за уље ниски лан. Дугачки лан има стабло високо до 1 м. које се разграњава само при врху, цвет плавичасте боје, са седећим лишћем и чауром која не пуца (сл. 38). Лан за семе односно за уље, или т. зв. степски лан, исти је као и лан за влакно, само што се његово стабло јаче разграњава и не расте високо. Поред ове две сорте лана постоји још и лан пуцавац

(Linum usitatissimum crepitans или humide), чије се стабло разграњава и чауре при сазревању пуцају. Овај се лан данас не гаји. Најзад постоји још озими или римски лан, који се гаји само ради семена. Овај последњи даје грубо влакно.

Сл 38. Лан

Услови успевања. — Поднебље. Лан у погледу поднебља нема неке нарочите захтеве; успева како у топлим тако и у хладним крајевима. Најподесније поднебље за гајење лана за влакно је умерено влажно, без великих жега, док за гајење лана ради семена — односно уља, погодније је нешто топлије поднебље. Наша Држава у погледу поднебља подесна је за гајење лана како за влакно тако и за уље. У западним и северо-западним крајевима наше Државе, а затим у брдским крајевима источног и централног дела, као влажнијим, са успехом се може гајити лан за влакно, а у јужним и југоисточним крајевима и на ниским положајима, као сувљим, може се гајити лан за семе — односно уље. Лан стасава за 10 до 14 недеља.

Земљиште за лан. И у погледу земљишта лан не поставља неке нарочите захтеве; успева готово на свима зем-

љама. Не подноси само претерано тешке, влажне и збијене глинуше, као и сувише лаке земље. Прве су непогодне због претеране влажности, друге као суве. Према томе за гајење лана подесне су све земље само ако су умерено влажне, незакоровљене и плодне. Земље богате у кречу, као суве, сматрају се неподесним за гајење лана. Присуство умерених количина креча у земљишту неопходно је потребно, јер креч утиче повољно на каквоћу влакна. Лан одлично успева на свеже разораним земљама, т. зв. новинама.

Плодоред за лан. Гајење лана скопчано је са обавезним увођењем лана у плодоред. Гајење кроз дуже време на истом месту као и често повраћање на исто земљиште лан не подноси. Ова особина лана објашњава се тиме, што лан извлачи из земље велике количине хранивих материја, што његов корен има слабу асимилациону способност, и што се при гајењу лана на једном истом земљишту, и честом повраћању, на истом земљишту биљне болести и штеточине могу развити у толикој мери, да потпуно униште лан. Стога лан не треба враћати на једно исто место најмање за 6 година. У плодореду лан може доћи после окопавина или пићних биљака и стрнина. Најбоље је гајити лан после окопавина или пићних биљака.

Ђубрење земље за лан. Гајење лана без ђубрења није могуће и поред тога што се ђубрење ретко кад примењује непосредно под лан. Лан узима из земље веће количине хранивих материја него житарице. Тако са 1. хектара при средњим приносима лан и пшеница узимају следеће количине хранивих материја у кгр.:

	Азота	Калиума	Креча	Фосфор. киселине
лан	41	49.2	32	28.8
пшеница . .	40	30	10	16

За ђубрење лана употребљавају се: стајско ђубре и вештачка ђубрива. Стајско ђубре ретко кад се примењује непосредно под лан, већ обично под предтходан усев У случају да се лан ђубри непосредно стајским ђубретом, онда га треба употребити у мањим количинама, у што згорелијем стању и заорати га раније с јесени. Много већи значај за ђубрење лана имају вештачка ђубрива и то калиумова, када се гаји лан за влакно, а фосфорна, кад се гаји ради семена — односно уља. За ђубрење лана од азотних ђубрива употребљавају се углавном: чилска шалитра и амониум сулфат. Када лан следује иза пићних биљака — црвене детелине, луцерке и др. — ђубрење азотним ђубривима није нарочито потребно. У сваком случају при употреби азотних ђубрива треба поступати обазриво, јер сувишак азота може изазвати полегање лана, што неповољно утиче на каквоћу влакна, и на појачано

развиће сламе на рачун влакна и семена. Чилску шалитру треба растурати по усеву у два маха, а амониум сулфат пред сетву на 15 до 20 дана. Амониум сулфат треба обавезно заорати или задрљати. За ђубрење једног хектара довољно је 100 до 150 кгр. чилске шалитре или 120 до 170 кгр. амониум сулфата.

Од калијевих ђубрива за ђубрење лана најчешће се употребљава 40% калијева со. Калиум треба обавезно растурити с јесени и заорати га. За један хектар довољно је 200 до 300 кгр. 40% калијеве соли.

Што се тиче фосфорних ђубрива, за ђубрење лана најчешће се употребљава суперфосфат. У суперфосфату фосфорна киселина налази се у растворљивом облику, те је корен лана лако узима. Ђубрење суперфосфатом изводи се пред сетву на неколико дана, у количинама од 200 до 300 кгр. по хектару.

Ђубрење лана кречом никада не треба вршити непосредно под лан, већ на 2 до 3 па и више година раније.

Обрада земље. При обради земље за лан треба тежити да се земља што боље обради, јер клице лана као врло нежне, на рђаво обрађеним земљама, тешко избију на површину. Поред тога обради земље намеће се још један задатак, а то је уништавање корова. Земљу за лан треба обрађивати што дубље да би вретенасто корење лана што лакше продирало у земљу и снабдевало биљке потребном храном и водом. Обраду земље треба обавезно изводити с јесени, и то ако лан долази иза стрнина или пиљних биљака — обрађивање треба започети са заоравањем стрњике — а затим после 6 до 8 недеља приступити дубоком орању и ђубрењу. Ако пак лан долази иза окопавина, орање ујесен треба извести одмах после бербе окопавина, и то на пуну дубину. Једновремено са орањем треба вршити ђубрење по упутствима, како смо то напред напоменули. Земљу обрађену с јесени треба оставити у браздама да презими, да би се што боље издробила и напила воде. С пролећа, пошто се земља добро просуши, треба оранице подрљати, а затим приступити сетви.

Сетва и нега лана. При гајењу лана нарочиту пажњу треба обратити семену, т. ј. пореклу семена, да семе одговара сорти која се жели гајити и каквоћи семена: клијавости, чистоћи, тежини и т. д. За сетву треба узимати само добро семе. Стога куповину семена треба вршити само од пољопривредних установа или од трговачких радњи, које гарантују да је семе у сваком погледу исправно. Добро семе при потапању у воду мора потонути, а бачено на жеравицу пуца и гори пламеном. Поред тога, добро семе када се стегне у

шаку не сме се згрудвати, а на попречном пресеку мора бити беле или бело-жуте боје. Што се тиче клијавости лањеног семена, она може трајати 4 до 5 год. те се стога за сетву може употребити и старије семе.

Сетва лана изводи се упролеће или ујесен, што зависи да ли се гаји пролећни или јесењи лан. И у једном и у другом случају сетву лана треба вршити што раније. Нарочито рано треба сејати пролећни лан, како би што боље искористио зимску влагу. Но ипак при сетви лана треба водити рачуна да се сетва изврши у оно време када пређе опасност од позних мразева; пошто су младе клице лана осетљиве према мразевима. Код нас се лан може гајити крајем марта и почетком априла.

Сетва лана може се вршити омашке-руком или сејалицама — и на редове—сејалицама. Сетва на редове боља је од сетве омашке, јер обезбеђује боље развиће усева. Што се тиче количине семена за сетву 1 хектара, она је различита и зависи како од циља гајења лана, тако и од каквоће семена. Кад се лан гаји само ради влакна, онда се сеје гушће, а ради семена ређе. За сетву 1 хектара лана за влакно потребно је од 160 до 200 кгр. семена, што зависи: од каквоће семена, временских прилика за време сетве и начина сетве. Кад се гаји лан ради семена, довољно је преко 100 до 140 кгр. семена на хектар. Семе не треба сејати дубље од 3 см. По извршеној сетви треба њиву подрљати лаком дрљачом или браном. Ако је време топло, и ако у земљи има довољно влаге, лан избија на површину за 8 до 10 дана.

За време развића лана предузима се сузбијање корова и заштита лана од биљних болести и штеточина (инсеката). Сузбијање корова врши се плевљењем. Најбоље је вршити плевљење док је лан још мали (10 до 12 см. висок). Плевљење треба вршити када је земља сува. Лан напада вилина косица (Cuscuta epilinum). Овај паразит може за кратко време уништити лан. Против вилине косице препоручује се: чишћење самена пре сетве и увођење лана у плодоред. Од инсеката, лан напада бухач — ситна буба 1.5 до 2 мм. дугачка, тамно- зелене боје. Бухач гризе лишће и стабло лана. Сузбијање бухача врши се ваљањем лана дрвеним ваљцима, ђубрењем чилском шалитром или помоћу апарата за хватање буба.

Берба лана. Берба лана предузима се у различито доба зрелости, према томе да ли се лан гаји само за влакно, за влакно и семе или само за семе. Када се лан гаји само за влакно, бербу треба предузимати после цветања до образовања чаура. Биљке су у ово доба зелене, само су доње лишће и доњи делови стабла почели да жуте. Лан обран у ово време даје нежно, доста чврсто и уједначено влакно. У случају да се лан гаји и за влакно и за семе, бербу треба пре-

дузимати када чауре добију мрку боју и кад је доња половина стабла са лишћем пожутела. У ово време обран лан даје чврсто, али не тако нежно влакно, и семе, које се може употребити како за производњу уља тако и за сетву. Најзад, када се лан гаји само ради семена, бербу треба вршити када семе потпуно сазри. Од путпуно зрелог лана добија се грубо влакно, али његово семе даје највише уља.

Берба лана врши се чупањем истог из земље заједно са кореном. Косидба лана предузима се само онда, када се лан гаји ради семена а не ради влакна. При чупању лана, биљке треба вући право на више, да се не би ломиле, и класирати их по дужини и дебљини. Почупан лан треба најпре осушити, а то се постиже ако се невезан лан сложи у виду стрехе са две воде, тако да корење буде до земље а врхови стабла горе. Лан не треба сушити на земљи, јер се тада квари влакно. Слагање лана у виду стрехе врши се тако, што се побију две соје, а преко ових постави мотка дужине око 3 метра, а затим се слаже са једне и са друге стране лан. Крајње руковеди треба везати, да их ветар не би оборио. Пошто се се овако наслаже лан, соје и мотку треба извући, и на другом месту наставити слагање лана на исти начин све дотле, док се сав лан не сложи. Сушење лана траје 6 до 14 дана што зависи од временских прилика. Пошто се осуши лан, онда га треба повезати у снопиће 10 до 12 см. дебљине у пречнику. Ако је лан гајен за влакно и за семе, или само за семе, онда треба прво одвојити чауре са семеном, а затим приступити мочењу. Одвајање чаура врши се помоћу чешља (гребена, сл. 39) Провлачењем снопића кроз чешаљ, чауре са се-

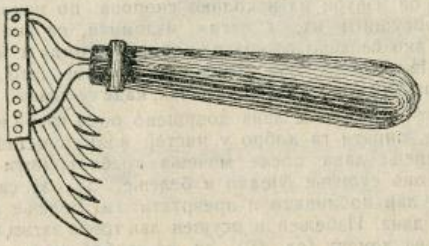

Сл. 39. Чешаљ за одвајање семена лана.

меном падају на једну страну, а стабла остају у рукама радника. Ово треба чинити све дотле, док се све чауре не одвоје. Пошто се одвоје чауре, онда лан треба поново везати у снопове 20 до 30 см. дебљине и мочити га. Када се лан

гаји само ради влакна, онда се после сушења одмах везује у снопље напред поменуте дебљине и мочи.

Мочење (кишељење) лана. Ово је једна врло важна радња којој треба поклонити нарочиту пажњу, јер од мочења умногом зависи каквоћа влакна. Мочење лана може се вршити: у хладној води, у топлој води, у роси, и вештачким путем. Најчешће се у пракси изводи мочење лана у хладној води. Вештачко мочење лана, као и мочење у топлој води изводи се обично у фабрикама за прераду лана. Мочење лана у роси не препоручује се, пошто се од мочења лана у роси добија влакно рђавог квалитета. Било да се мочење изводи на један, други или трећи начин, циљ мочења је да се влакно од дрвовине одвоји. Овде ћемо изнети како се врши мочење лана у хладној води. Мочење лана у хладној води може бити у текућој и стајаћој води.

Мочење лана у текућој води изводи се тако, што се снопови лана положе у саму реку или се пак ископају крај реке базени, тако да у њих може притицати и отицати вода. Снопове лана треба поставити у мочило положено или усправно и притиснути их да их вода не подигне. Исто се овако поступа при мочењу лана у стајаћој води.

Дужина трајања мочења зависи од топлоте воде. У топлој води мочење се врши брже него у хладној. У стајаћој и текућој води мочење траје 6 до 14 дана. Према томе,ако је време топлије — онда ће се мочење завршити пре. Што се тиче каквоће воде, најбоља је за мочење лана мека (бескречна) вода. Вода тешка (кречна) као и воде које садрже гвожђа нису подесне за мочење лана.

Да ли је мочење лана завршено утврђује се пробама. За пробу треба извући из неколико снопова по неколико стабљика, просушити их, а затим изломити, па ако је влакно чврсто и ако се лако одваја од дрвовине, онда је мочење довршено. Недомочен лан познаје се по томе, што се влакно тешко одваја од дрвовине, а премочен, када се влакно лако кида.

Пошто је мочење лана довршено онда треба извући лан из мочила, опрати га добро у чистој води и оставити да се суши. Сушење лана после мочења треба вршити на сунцу, пошто је ово сушење уједно и белење. За ову сврху треба растурити лан по ливади и превртати га. Белење лана траје 15 до 18 дана. Избељен и осушен лан треба затим прикупити и носити на ломачу (сл. 40), да се стабла изломе. Ова ломача састоји се из два ребраста ваљка, између којих се протурају стабла лана и ломе. Изломљена стабла се затим трлају на трлици (сл. 41) ради одвајања влакна од поздера. Најзад се приступа чешљању влакна помоћу дрвеног ножа све дотле, док се и последњи делови поздера не издвоје и влакно не

углача. Са овим се углавном завршава посао око претходне прераде лана.

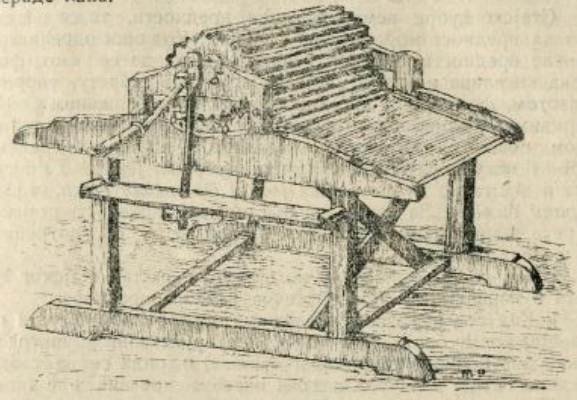

Сл. 40. Ломача.

Приноси лана. Лан може дати од 2000 до 4000 кгр стабљика по хектару и 300 до 700 кгр. семена, када се гаји

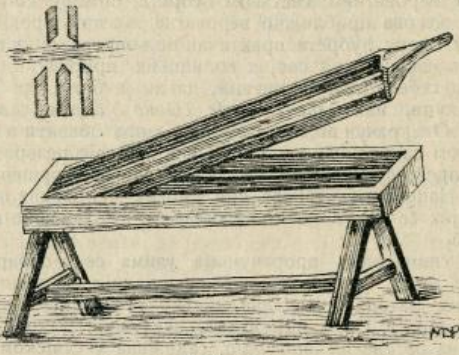

Сл. 41. Трлица.

и ради влакна и ради семена. Иначе када се гаји само ради семена, може дати од 1500 до 2000 кгр. семене по хектару. Од 100 кгр. сувих стабљика добија се око 15 до 25 кгр. влакна или 300 до 800 кгр. влакна по хектару. Од 100 кгр. ланеног семена добија се 30 до 35 кгр. уља и 65 до 70 кгр. ланених погача.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић**, проф.

Новчана вредност стајског ђубрета[1])

Стајско ђубре нема тржишне вредности, та се његова новчана вредност мора изнаћи рачуном. Код овог одређивања новчане вредности стајског ђубрета, мора да се азот, фосфорна киселина и кали, садржани у стајском ђубрету, упореде са азотом, фосфорном киселином и калијем садржаним у оним ђубривима, у којима је већ вредност ових хранивих материја неком познатом величином изражена. За ово упоређење најбоље могу послужити вештачка ђубрива, јер како стајско тако и вештачко ђубре служи *једној те истој сврси*, т.ј. за *исхрану биљака*. За израчунавање новчане вредности стајског ђубрета једино овим правилним путем, могу се употребити два разна начина.

I Кад се за основу узме просечни састав стајског ђубрета и израчуна његова просечна новчана вредност.

II Кад се у извесним случајевима жели тачно испитати састав стајског ђубрета (јер према начину исхране и употре стоке бива и ђубре разноликог састава) и онда се за свак појединн случај израчуна његова посебна новчана вре дност.

Први начин се употребљава увек кад је у питању стајско ђубре, коме се посебни састав не може лако одредити. У овом случају морамо се задовољити просечним, али за сва *да* приближно вероватним саставом ђубрета, помоћу кога се опет цени и његова приближно вероватна новчана вредност. Ову новчану оцену ђубрета практичан пољопривредник врло често мора да изврши код својих годишњих прорачуна, где му се само од себе поставља питање, да ли је боље да вештачко ђубре купи, или *„да од своје стоке направи творницу за ђубре"*. Овај рачун пољопривредник мора обавити и онда, кад приликом закупа понова прима или предаје резерве ђубрета, кад се преко судског спора нада накнади за извршено ђубрење и т.д. Напослетку такође код многих теориских прорачуна, код којих се рачун не може обавити без новчане вредности ђубрета.

У свима овим прорачунима узима се у обзир само садржина азота, фосфорне киселине и калија. Садржина осталих хранивих материја не утиче знатно на измену новчане вредности ђубрета. Осим поменутих, заслужује такође пажњу и количина *органских материја*, садржана у стајском ђубрету, ер баш на тим количинама и заснована је његова физичка особина.

Према испитивању Е. Волара садржи 100 кгр. свежег стајског ђубрета просечно 71,0 кгр. воде, 24,6 кгр. органских материја, 0,45 кгр. азота, 0,52 кгр. калија и 0,21 кгр. фос-

---

[1]) Одговор на питање Јанка Новаковића, ученика Средње пољопривредне школе у Букову.

форне киселине. Овогодишње цене, рачунајући у злату (по паритету злата 1:10), биле су азоту: 1,50—1,70 златних динара за 1 кгр.; фосфорној киселини: 0,40—0,60 златних динара за 1 кгр. и калија 0,30—0,40 златних динара за 1 кгр.. Према томе могу се сасвим умесно узети просечне цене за израчунавање, у стајском ђубрету, једног килограма азота: 1,60 златних динара, једног килограма фосфорне киселине: 0,50 златних динара и једног килограма калија: 0,35 златних динара. На овај начин израчуната новчана вредност 100 кгр. стајског ђубрета износи:

0,45 кгр. азота	по	1,60 зл. дин.	=	0,720 зл. дин.
0,21 „ фосфорне киселине	„	0,50 „ „	=	0,105 „ „
0,52 „ калија	„	0,35 „ „	=	0,182 „ „
		Укупно		1,007 зл. дин.

Овој суми мора се додати и новчана вредност органских материја, садржаних у стајском ђубрету, које се слободно могу *рачунати са 25% од целокупне новчане вредности свих хранивих материја*. Према томе укупна новчана вредност стајског ђубрета износи 1,007 + 0,251 = 1.258 златних динара. Ово би била стварна новчана вредност свежег ђубрета. Но кад стајско ђубре дуже лежи, губи известан део, поглавито у органској вредности. Према испитивању Е. Волара кад стајско ђубре упола угори изгуби 30%, у ком случају мења и свој састав и онда садржи: 75% воде, 19,2% органских материја, 0,50% азота, 0,63% калија и 0,27% фосфорне киселине. Из овога се види, да ђубре дужим лежањем губи око 10% своје првобитне новчане вредности, тако да би у предњем случају износила *новчана вредност од 100 кгр. осредње угорелог ђубрета око 1,133 златних динара.*

Занимљиво је упоредити напред изнађену новчану вредност са оном која се одређује на стари начин рачунања. На пример Блок рачуна да је 100 кгр. стајског ђубрета = 8,5 кгр. вредности ражи; Клеман, да је 100 кгр. стајског ђубрета = 6,25 кгр. вредности ражи и Тер, да је 100 кгр. стајског ђубрета = 6 кгр. вредности ражи.

Садања цена 100 кгр. ражи износи код нас 16 златних динара (160 дин.), а један килограм ражи вреди 0,16 златних динара. Како је у нашем примеру новчана вредност = 100 кгр. стајског ђубрета утврђена на 1,133 златних динара, то онда 0,16 зл. дин. садржана су 7,08 пута, што значи да је у *100 кгр. стајског ђубрета = 7,08 кгр. ражане вредности*. Овај рачун прилично се поклапа и са рачуном поменутих старих пољопривредних писаца.

Ова новчана вредност је просечна за свеколико стајско ђубре. Но ако се жели знати новчана вредност ђубрета од

сваке врсте домаћих животиња посебно, мора се као основица узети и посебни састав сваке врсте животињског ђубрета.

По испитивању Е. Волера 100 кгр. свежег стајског ђубрета појединих врста домаће стоке посебно садржи:

	воде	органских материја	азота кгр.	фосфорне киселине кгр.	калија кгр.
коњско	71,3	25,4	0,58	0,28	0,53
говеђе	77,5	20,3	0,34	0,16	0,40
овче	64,7	31,8	0,83	0,23	0,67
свињско	72,4	25,0	0,45	0,19	0,60

Према предњем просечном саставу израчунава се новчана вредоост за сваку врсту сточног ђубрета овако:

1 за коњско ђубре:

0,58 кгр. азота . . 1 кгр. по 1,60 зл. дин. = 0,928 зл. дин.
0,28 „ фос. киселине „ „ 0,50 „ „ = 0,140 „ „
0,58 „ калија . . . . „ „ 0,35 „ „ = 0,185 „ „
Укупно = 0,764 зл. дин.

2. за говеђе ђубре:

0,34 кгр. азота . . 1 кгр. по 1,60 зл. дин. = 0,544 зл. дин.
0,16 „ фос. киселине „ „ 0,50 „ „ = 0,050 „ „
0,40 „ калија . . . . „ „ 0,35 „ „ = 0,140 „ „
Укупно = 0,764 зл. дин.

3 за овче ђубре:

0,83 кгр. азота . . 1 кгр. по 1,60 зл. дин. = 1,328 зл. дин.
0,23 „ фос. киселине „ „ 0,50 „ „ = 0,115 „ „
0,67 „ калија . . . . „ „ 0,35 „ „ = 0,234 „ „
Укупно = 1,677 зл. дин.

4. за свињско ђубре:

0,45 кгр. азота . . 1 кгр. по 1,60 зл. дин. = 0,720 зл. дин.
0,19 „ фос. киселине „ „ 0.50 „ „ = 0,095 „ „
0,60 „ калија . . . . „ „ 0,35 „ „ = 0,210 „ „
Укупно = 0,925 зл. дин.

Ово је укупна вредност азота, фосфорне киселине и калија. Овоме треба додати још и новчану вредност физичких особина стајског ђубрета, која се може просечно рачунати од једног товара 0,15 зл. дин.; онда ће укупна новчана вредност појединих врста сточног ђубрета бити отприлике следећа:

1 товар коњског ђубрета = 1,50 зл. дин.
1 „ говеђег „ = 1,01 „ „
1 „ овчег „ = 1,92 „ „
1 „ свињског „ = 1,17 „ „

Ово је новчана вредност свежег ђубрета. Дужим лежањем умањује се количина ђубрета као што је напред спо-

менуто. Кад је ђубре упола угорено, онда се вредност говеђег ђубрета умањи са 6%, коњског са 14%, овчег са12% и свињског ђубрета са 10%. Према овоме за овако упола угорено ђубре, како се обично и на њиву извози, треба рачунати следећу новчану вредност.

за 1 товар	коњског ђубрета	=	1,29	зл. дин.
„ 1 „	говеђег „	=	0,95	„ „
„ 1 „	овчег „	=	1,69	„ „
„ 1 „	свињског „	=	1,06	„ „

Новчана вредност ђубрета може да се још тачније одреди, а у неким случајевима са потпуном тачношћу израчуна, само кад се зна чега и колико је од хранивих материја дато стоци, што наравно сваки пољопривредник треба да зна, колико је од храниве материје остало сварено у организму животиње, млеку, вуни и т.д. и колико је пак неупотребљене храниве материје повратила стока као отпадак у ђубре. Овај је рачун доста заметан, а његови резултати ипак се подударају са напред изложеним просечним рачунима. Пољопривреднику није толико стало до математичке тачности, која се код газдинских прорачуна и иначе не постиже, колико до тога, да правилно и по могућству приближно процену изврши. На ову процену упућени су сви газдински прорачуни у случајевима истраживања чистог прихода и одређивања новчане вредности зграда и т.д. Па као што се у овом случају не може никад са извесном сигурношћу и математичком тачношћу да изрази новчана вредност, већ само приближно вероватна процена, исто тако било би мало незгодно тврдити да се не може на тај начин оценити новчана вредност сточног хранива, ђубрета и осталих отпадака у газдинству.

Милан Дуњић.

Повртарство.

Рана производња црвеног патлиџана на отвореном пољу.

Ма у ком се циљу гајио црвени патлиџан, за домаћу потребу или за продају, његово гајење заслужује велику пажњу у повртарству, јер је његова употреба у домаћој кујни врло велика, а са овим и потрошња узима велике размере. У исхрани је цењен и због тога што садржи све витамине, и у ком било облику да се кува или прерађује не губи витамине. Тако патлиџан кад било да се изнесе на пијацу ради продаје, никада његови производни трошкови неће да прећу пијачну цену.

И код гајења патлиџана на отвореном пољу може се добрим комбинацијама добити зрелих плодова нешто раније но обично, што је од велике важности за уновчавање производа.

Рани патлиџан на отворен пољу може се добити само

тако, ако се за гајење употреби рана сорта, ако се рано произведе расад, ако се тај расад на време расади на стално место, које мора бити изложено сунцу и заштићено од ветрова, и ако се на време изврши орезивање биљака, а у току вегетације биљке се сачувају од болести.

За ово гајење патлиџана расад мора бити произведен са добрим прорачуном у времену, да се не би задоцнило или поранило да расад прерасте, а што је најглавније, да се први цветови сачувају, који су од највећег значаја да се добију први и рани плодови.

Место за расађивање расада мора бити припремљено раније, још јесен, риљањем на дубини 60 см. Јако ђубрење пред сађење не сме да буде. У плодореду овакав патлиџан заузима треће место после ђубрења.

Расађивање патлиџана на стално место врши се на неколико начина. Углавном допушта се расађавање на растојању ред од реда 0·80—1 мет. а биљка од биљке 0·60—0·80 м. Ово растојање највише зависи од климатских услова и сунчане топлоте. Празан простор међу редовима може да се искористи сађењем салате, ротквица или краставаца.

Расађивање расада врши се када престане опасност од мразева, а то време за наше прилике пада 1—20 априла. На мањим површинама копају се рупе, пођубре компостом и побије притка и сади расад и то косо и нешто дубље но што је дотада биљка била у земљи. После сађења добро се залије.

У току вегетације залива се, окопава, орезује и прска раствором бордовске чорбе 1—1½%, и то најмање три пута у току вегетације.

Орезивање се врши на неколико начина:

1. Ране сорте за рану производњу препоручује се да се орезују више првога рода, а у доба када род добро заметне и почне да се развија, да се на тај начин сазревање убрза, а пораст струка продужује се из пазуха горњег листа.

2. Начин орезивања врши се тако исто, а оставља централна стабљика и једна бочна грана и оне се орежу изнад четвртог рода.

3. Начин орезива врши се на тај начин, што се са централног стабла уклоне све бочне гране, а оно ореже изнад петог рода.

4. Начин орезивања врши се са таквим рачуном, да се из пазуха лишћа на главном стаблу развију бочне гране, па се ове орежу изнад првог рода, а централно стабло изнад петог рода.

Плодови се беру у полу зрелом стању и пакују у корпе по 30 комада. Овако брање и паковања врши се за рани патлиџан.

Милорад П. Зечевић.

Питања и одговори.

Питање: Имам 15 ари кречног земљишта, на коме би желео да подигнем виноград од винских сората лозе; само не знам коју бих од ових двеју сората посадио: *прокупац* или *црни пино*. Молим за хитан одговор која од ових сората даје боља, „скупоценија", вина, како бих на време спремио калемгранчице од оне сорте коју ми препоручите.

Живомир Николић.
Бања

Одговор: Прокупац (рскавац, каменичарка) је наша најраспрострањенија винска сорта лозе, од које се добијају добра вина и то црна, ружичаста, па и бела, према начину прераде. Кад се од прокупца справља црно вино, добро је да се при муљању из кључка издвоји зелена шепурина, да би вино било мање опоро, питкије, јер прокупац има у себи доста танина, па ако се остави кључак са шепурином, у којој пак има сразмерно највише танина, онда се добија сувише трпко, опоро вино, нарочито ако је година била лошија, те грожђе није потпуно узрело и ако се, што је код нас чест случај, вино остави на комини дуже него што треба. Из истог разлога добро је да се са прокупцем помеша и нека друга црна сорта грожђа, која је мање опора, као на пример *скадарка* (мекиш, четерешки.), а ради појачања боје, код нас му се обично додаје и нешто *зачинка*. Зачинка се узима до 20% а од прокупца и скадарке узима се остатак, и то више прокупца (до 60%) у крајевима где су јесени често кишне и где је земљиште влажније, а скадарке пак више (до 60%) у крајевима где су јесени лепе и положаји оцедни, суви.

Црни пино страна је винска сорта грожђа, која се највише гаји у Француској и то у Бургундији, где се од њега добија чувено црно бургундско вино, и у шампањи, где се прерађује у бело вино, од кога се после справља чувени шампањац. То је, као што се види, једна од најбољих винских сората грожђа, јер даје вина светског гласа.

Код нас је ова сорта мало распрострањена. Нарочито је мало има у границама предратне Србије, а има је нешто више у Срему, Хрватској, а највише у Словеначкој. Разлог што се она код нас, у предратним границама Србије мало гаји, је у томе, што мало роди, гроздови су мали а пупад ситна, и што рано сазрева, рани[1] од наших обичних винских сората прокупца и скадарке, ко да у време кад се ове наше сорте грожђа беру, пино је већ презрео, или се претворио у суварак, кога осице често пута преполове.

Међутим, како треба тежити да производимо боља вина, јер таква вина увек лакше нађу пролу и у земљи и на страни и много се боље плаћају, то је за препоруку да за справљање квалитетних црних вина ову сорту грожђа гајимо у мешавини са прокупцем или пак у мешавини са скадарком са нешто зачинка или без овога. Овој мешавини могао би се додати још и *мускат хамбург* до 10%, ако желимо да добијемо мирисније вино. Вама пак г. Николићу саветовао бих да поступите овако:

1. Ако имате већ засађени виноград од прокупца, онда можете на целом овом парчету земљишта засадити црни пино или пола пино а пола мускат хамбург, па кад вам роди овај млад виноград, онда његов род мешајте са прокупцем и правите црно вино.

2. Ако немате другог винограда, сем овога што намеравате садити, онда на овом земљишту засадите на 10 ари прокупац, а на осталих пет ари пола пино пола мускат хамбург или само пино. Пино ће на овом вашем земљишту, пошто је кречно, бити нарочито доброг квалитета, особито ако у земљи има сем креча још гвожђа и фосфорне киселине. Ова се сорта реже кратко, нарочито у посним земљама које се не ђубре редовно.

Калем гранчице од црног пиноа можете тражити од Управе задружног имања Њ. В. Краља на Опленцу у Тополи, где има ове сорте засађене на већој површини и од које се већ неколико година добија изврсно црно вино.

Бож. Ђ Ранковић.

Код бановинског лозно-воћног расадника у Бјељини (Дринске бановине) има на продају већа количина резница од америчке лозе I и II класе и то по сортама:

1) Рипарија Порталис
2) Рипарија X Рупестрис № 101[14]
3) Арамон X Рупестрис Ганзин № 1.
4) Берландијери X Рипарија № 5, 6, 7, 8а, 8б, и бр. 9.

Продајна цена је за 1000 комада резница од америчке лозе I. класе Дин. 100.— а резница II класе Дин. 40.—

За 1000 комада лозних калемова I класе продајна цена Дин. 1000.—

Све се цене разумевају франко бановински лозни расадник у Бјељини без паковања и подвоза.

Цене пољопривредних производа, на дан 23 априла 1932 г.

Пшеница

Бегеј 79/80, 1—2%	129—131
Тиса 80, 1—2%	131—133
Дунав Банат 78, 2%	127—130
„ Бачка 78/79, 2%	127—130
„ Срем 78, 2%	129—132
„ Србија 77, 3%	128—134
Канал Бачка 78/80 2%	129—172
Банат пар. Вршац 79/80 2%	126—129
„ горњи 79/80 1—2%	127—131
Бачка горња 79/80, 1—2%	128—131
„ доња 79, 2%	127—129
Срем вагон 78, 2%	128—131
Гл. пруга Србијанска 77, 3%	140—145

Кукуруз

Бегеј, промпт.	95—97
Тиса „	95—97
Дунав Банат „	95—97
„ 15-V-32 „	97—101
„ Срем „	95—97
Банат пол. Вршац, мај 1932.	98—101
„ утовар станице	95—97
Бачка промпт.	95—97
Банат повр. сув. пар. Вршац	95—97
Срем Инђија	96—98
Бачка бели	108—112
Београд лађа	100—103

Овас

Српски пар. Београд.	145—147
Бачки „	147—152
Сремски „	147—152
Македон — Косовски	130—135
Узана пруга	135—140

Јечам

Македонски — Косовски	135—145

Пасуљ

Србијански 2%, 1930	220—230
Хрват. стан. 2% са врећама.	
Сисак	230—240
Сремски 2%	230—240
Бачки 2% утов. стан	230—240

Стока и сточни производи

Свиње тешке	6—6·50
„ средње	4—5·50
„ лаке	4—5·50
Волови I кл.	6—7
„ II	5—5·50
„ III	4—4·75
Краве I кл.	5—6
„ II „	4—4.75
„ III „	3.50—4
Овце	2·50—3
Јагњад	—
Маст	9·50—10
Сланина	8·50—10
Живина	10—11
Јаја	30—35
Млеко овче	3—3·50
„ кравље	2·50—2·75
Сир српски	10—11
Кајмак	24—26

Разно

Мекиња без вреће Срем, Бачка	81—85
Мек. вагон Београд, са вреће.	90—100
Сено	115—125

Хартије од вредности

Зајам 7%, 1921	57—57
Аграрне обвезнице 4%	27—27
Ратна штета 2½%	208—210
Аграрна банка	229—230

Записници

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

7. седнице, државне 17. фебруара 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: А. Рашковић, С. Ратковић, В. Матић, М. Николић, Др. М. Градојевић, Н. Белобрк, Т. Владисављевић, Н. Петровић, и гости Макса Николић, Д. Николајевић, Б. Милутиновић, Др. Драг. Ћосић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 119) Прочитан је и усвојен записник 6. седнице Управног одбора.

II 120) Примљен је знању записник 6. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 7 седнице финансијског одбора, па је одлучено:

121) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

122) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 46, а одбију по предлозима бр. 47 и 54,

123) Да се усвоји понуда бр. 498, за коричење Тежака, деловодника, записника и службених новина, за 1785.— дин.

124) Да се Подружини у Азањи одобри кредит за о. г. кад исплати стари дуг у 707.— дин.

125) Да се продужи рок за исплату дуга Подружини у Скупљу до 1. јуна о. г. а Подружини у Течићу до 10. марта о. г. а од Подружине у Чифлуку да се тражи извештај кад мисли дуг да исплати.

126) Да се извести Аграрна банка, да Друштво по својим правилима не може да даје жиро подружинама, нити пак подружине могу да се задужују без одобрења збора и Друштва.

IV Прочитан је записник 7. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

127) Да се у магацин узме један сезонски радник до 15. јуна о. г. са платом од 900.— дин. месечно.

128) Да се директном погодбом поручи 10.000 етикета за експедицију робе.

129) Да се усваја предлог бр. 44, за продајну цену семена.

130) Да трифолин станицом рукује магационер уз припомоћ потребног броја радника. За станицу да се набави једна бала специјалних џакова. Такође да се набави једна

магацинска књига и да се почетак рада објави преко подружина и ср. пољ. референата. Инж. г. Љ. Петровића замолити да пошаље технички извештај.

131) Да се по понуди бр. откупи понуђена количина семена гледичја.

V Прочитан је записник 7 седнице програмског одбора, па је одлучено:

132) Да се Подружини у Сопоту не може да исплати награда, док не исплати дуг.

133) Да се Земљорад. задрузи у Ламници да поклон у књигама до 100.— динара.

134) Да се одобрава кредит подружинама: у Аранђеловцу 30.000— дин. и у В. Каменици 15.000— дин. урачунавајући и стари дуг ако га имају. За кредит Подружине у Сопоту да се решава кад уплати чланси улог.

135) Да се Р. Стевановићу исплати награда за рад у Подружини у пр. г. пошто је Подружина испунила све услове.

136) Да се Подружини у Д. Топлици да помоћ у 500— дин. у алату, за држање калемарског курса, али ако буде најмање 20 слушалаца.

137) Да се секретар Подружине у Д. Топлици предложи конференцији секција за редовног члана, за пожртвовани рад у Подружини.

138) Да Друштво узме једно лице које ће да прати друштвени вагон на покретној пољопривредној изложби и школи и да му хонорар до 1000— дин. месечно. Инспектор да одмах спреми натписе за све изложене предмете и истима их обележи. На пут да пође што пре и овај посао обави.

VI Саопштења и предлози

139) Прочитан је извештај г. М. Дуњића са конференције у Министарству пољопривреде, за унапређење производње уљаног биља, на којој је учествовао као друштвени делегат. Одбор прима знању.

140) Прочитана је молба Пољоприв. живинарског друштва, којом моли да му се одобри сала за 6 март о. г. ради држања Збора. Одлучено да се сала уступи.

141) Прочитан је позив Месног одбора Јадранске страже на помен својим члановима. Одлучено, да иде г. С. Ратковић.

142) Г. Ппретседник предлаже да програмски одбор изради програм рада и поднесе га на претрес идућој седници. Одбор усваја предлог.

Са овим је седница закључена.

8. седнице, државне 24. фебруара 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, В. Матић, Б. Ранковић, М. Николић, Н. Петровић, С. Ратковић, Т. Владисављевић, и гости редовни чланови Макса Николић и Др. Б. Попадић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г М. В. Дамњановић.

I 143) Прочитан је и примљен записник 7. седнице Управног одбора.

II 144) Примљен је знању записник 7 седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 9 седнице финансиског одбора па је одлучено:

145) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— дин.

146) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 56, а одбију по предлогу бр. 57.

147) Да се од Подружине у Варварину прими натраг о њеном трошку роба коју је од Друштва узела.

148) Да се по тражењу Подружине у Белановици тражи извештај, коју суму може у најкраћем року да плати и за коју суму тражи продужење рока.

IV Прочитан је записник 8 седнице набављачког одбора па је одлучено:

149) Да се по понуди бр. 1330, набави 5000 кгр. сумпора у прашку.

150) Да се по понуди бр. 1274 набави 2000 кгр. семена црвене детелине, ако је да по понуђеној му цени.

151) Да се по понуди бр. 1201, набави још 5000 кгр. грахорице.

152) Да се држе у евиденцији понуде бр. 1321 за суданску траву и бр. 1190 за сортираче за ораје.

V Прочитан је записник 8 седнице програмског одбора, па је одлучено:

153) Да се исплати г. Б. Стојановићу 176— дин. хонорара, на име награде за рад у Подружини у Лесковцу.

154) Да се Подружини у Д. Крчину одобри кредит од 20000 дин. с тим, да га користи према броју чланова.

155) Да се програм рада за о. г. умножи и разда члановима Управе, па идуће седнице узме у претрес.

156) Да се Подружини у Варварину одобри продаја три дрљаче и три прашача, пошто су дотрајали.

157) Да се Подружини у Краљеву да помоћ у 2000— дин. у роби у циљу пропагирања гајења пиљних биљака и држање курсева.

158) Да се у будуће не шаље роба приватним поручиоцима у местима где има Подружине.

159) Да се у погледу рада трифолин машине, ступи у везу са Пољопр. огледном и контролном станицом.

Саопштења и предлози

VI 160) Прочитано је писмо Подружине из Краљева, којим моли да се стави у дневни ред за годишњи збор њен предлог за смењење чланског улога. Одбор прима знању.

161) Прочитана је и примљена знању резолуција са конференције за унапређење гајења уљастих биљака, која је држана у Министарству пољопривреде.

162) Прочитан је позив Главног задружног савеза, на предавање, Др. В. Тотомијанца. Одбор прима знању.

163) Г. Б. Нешић, инспектор, саопштава, да је покретна изложба молила да јој се да извесна количина књига по сниженој цени. Одлучено да јој се књиге уступе са 20% попуста.

164) Г. Др. Т. Митровић, председник, моли да се извести покретна изложба, да је друштвени експерт само г. Б. Нешић, а не и он, и ако би се каталог опет штампао, да се његово име изостави. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

„Тежак" излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампана табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 15, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа повољна — по такси. Рачун код Поштанске штедионице 50.350.

У ДОБА КИЈАВИЦЕ

када нас мучи кашаљ и промуклост, кад смо угрожени од грипе, тад је Феллеров бол ублажујући Елзафлуид, ово одлично кућно средство и козметикум, права утеха у кући. Покусна флаша 6 Дин, двострука флаша 9 Дин. посвуда. Поштом 9 покусних или 6 двоструких или 2 специјалне велике флаше без даљних трошкова 62 Дин. код апотекара Еуген В. Феллер, Стубица Доња, Елсатрг 366 Савска Бановина.

НА ЗНАЊЕ!

ДРУШТВЕНИМ ПОДРУЖИНАМА И ЧЛАНОВИМА

Друштво је добило следеће:

ПЛАВИ КАМЕН првокласног квалитета, 99% сулф. бакра и продаје га, на целу врећу од 100 кгр. Дин. 6·40, а на мање Дин. 6·50 килограм.

РАФИЈА МАЈУНГА ЕКСТРА, на целу балу (око 100 кгр.) Дин. 16·— на мање Дин. 17·— килограм.

Поруџбине за горњу робу, нарочито **за Рафију**, чинити што пре, јер робе нема много. Тражити само оно што ће се сигурно продати, јер се узета роба, ни у ком случају, неће натраг примати.

СУМПОР У ПРАХУ стиже ових дана. Цена ће му бити Дин. 5·— килограм.

СЕМЕ

Семе белог багрена, за пошумљавање	кграм	20·—	дин.
„ гледича. за најсигурнију живу ограду	„	15·—	„
„ црвене детелине, пломбирано (чисто од вил. косице)	„	20·—	„
„ луцерке I-а, пломбирано (чисто од вил. косице)	„	16·—	„
„ сточне репе (црвене и жуте), *на цео џак од 50 кгр. Дин. 8.50 на мање*	„	10·—	„
„ сточне прол. грахорице, на 100 кгр. Дин. 3·50 на мање	„	4·—	„
„ сточног грашка за прол. сетву	„	2·50	„
„ мухара	„	3·50	„
„ репе уграњаче — беле	„	20·—	„
„ енглеске траве, на 50 кгр Дин. 12·50 на мање количине	„	15·—	„
„ *Суданске траве*	„	6·—	„
„ трава (смеша) за вештачке ливаде, према саставу земље, Дин. 16·— 17·— 18·—.			

(При куповини семена за ливадске траве, увек јавити природу земље: сува влажна, пескуша, иловача, у равници на брду, итд. јер се према овоме и смеса припрема). — Сва су семена набављена у ограниченим количинама, те их треба на време поручити. Подружине по отв. кредитима, нека узимају само ону количину, коју ће сигурно у току сезоне продати, јер се узето семе као и остала роба ни у ком случају неће натраг примити.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд — Немањина ул. 11-15

РЕУМАТИЧНЕ БОЛОВЕ
можете зауставити

Без обзира дали су болови у мишићима или у зглобовима. СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ ће их одстранити. Без утрљавања—одмах продире, греје и умирује. Не трпите—имајте увек боцу при руци.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против реуматизма, ишијаса, болова у крстима, болести леђа, болова дисторзије и контузије и против свих врсти болести мишића.

Добива се у свим АПОТЕКАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ
одстрањује болове

Одобрено по Министарству социјалне политике и народ. здравља. Санитетско одељење решењем Сбр. 4497 од 15 марта 1932 године.

ОД „КАКИ КАМПБЕЛ“

патака јаја за насад. Патке су оригиналне чистокрвне из Холандије импортиране које снесу годишње више од 300 комада јаја. Комад 2.— динара. У свакој количини се могу свагда добити. Ова раса патака снесе више јаја него најбоље кокоши на свету. Према болестима су отпорне. Воде за пливање не морају имати. Одгајилиште се састоји из 250 двогодишњих патака носиља и 50 мужјака. Јаја се шаљу поштом у патентираним, ватираним кутијама, цена кутије сем јаја: од 25 комада 15.— дин., од 50 комада 30.— дин., а од 100 комада 40.— дин. За чистокрвност и свежину јаја гарантирамо.

ЕКОНОМИЈА Л Е Б Л,
СТАРИ СИВАЦ — (БАЧКА)

НОВО ЗВАЊЕ

ЗА ДАМЕ И ГОСПОДУ НАМЕШТАЊЕМ МАШИНЕ ЗА ПЛЕТЕЊЕ У КУЋИ. ГАРАНТИРАНА ЗАРАДА ОД ОКО ДИН. 1.500.— МЕСЕЧНО, ЈЕР МИ КУПУЈЕМО ИЗРАЂЕНЕ СТВАРИ, ПЛАЋАМО НАДНИЦУ ЗА ПЛЕТЕЊЕ И ШАЉЕМО МАТЕРИЈАЛ ЗА ПЛЕТИВО. ПИШИТЕ ЗА БЕСПЛАТНЕ ПРОСПЕКТЕ ЈОШ ДАНАС НА:

Домаћа Плетарска Индустрија, бр. 85
ЈОСИП КАЛИШ, Марибор, Трубарјева 2

● **Оригиналне прскалице**
● **„ВЕРМОРЕЛ“**

Приспеле су и продају се по
Динара 450.—
по комаду. Прскалице су са цревом на десној страни, беспрекорне израде. Поруџбине чинити одмах, јер су прскалице набављене у ограниченом броју.
ЦЕНОВНИК рез. делова шаље се, на захтев, бесплатно.

Српско Пољопривредно Друштво
Београд, Немањина 11-15

БОЛЕСНИ НА ПЛУЋИМА

Већ много хиљада излечених!

Затражите одмах књигу о мојој **новој уметности храњења** која је многе спасила. Она може да се употреби код сваког начина живота те помаже, да се болест брже савлада. Настаје знојење и кашаљ по ноћи, тежина тела се диже, а постепено окрепљење заустављa болест.

Озбиљни мужеви

лекарске знаности потврђују, да је моја метода изврсна, те радо допуштају њену употребу. Што пре почнете са мојим начином храњења тим боље је.

Посве бесплатно

добићете моју књигу, из које ћете много корисног знања црпити. Како мој издавач има само.

10.000 комада за БЕСПЛАТНО

разашиљање, пишите одмах, да се и Ви можете убројати међу сретне добитнике исте.

Сабирно место поште:

GEORG FULGNER
Berlin-Neukölln
Ringbahnstrasse 24. Abt. 485

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

/бесплатно/ Београд

Ослобођено Поштарине
Реш. Мин. Поште и Тел. бр. 17306|24 год.

Бр. 10. Београд, 15 МАЈА 1932. год. Год. 59

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. **МИРКО МИЉКОВИЋ**
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р **ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ**
Стојана Новаковића улица број 32.

Наводњавање.

Годинама, упорно и неуморно, ја пишем о потреби наводњавања њива, ливада и воћњака, и непрестано доказујем: да је атмосферска влага врло ретко довољна, а нигда равномерна. Има положаја који не могу дуго бити без атмосферске влаге, па чак и положаји по равницама око река. А брдски крајеви брзо остају и без нимало атмосферске влаге.

Зато је једна велика потреба да у саму кишу или атмосферски снег не држимо много поуздања, већ да вештачким наводњавањем дамо земљи влаге, увек и у свима ситуацијама довољно влаге, која би омогућила и успешну радњу бактерија и успешно хранење биљака.

Требало је годинама заступати ту тезу, коју је први добро схватио, као корисну оценио и одобрио, наш стручњак г. Александар Јовановић, директор Средње пољопривредне школе у Ваљеву. Последњих дана отпочели су пристизати слични одзиви са свих страна. Тако је на пример г. Милан Новаковић, један прибран и разуман стручњак, преко „Трговинског Гласника“ пледирао не само за одводњавање мочарних предела,

већ и за наводњавање свуда где регуларне и опште атмосферске влаге нема.

Али је најинтересантнији напис једнога пољопривредника из Врњаца, који је радио у Аргентини и који је тамо видео један и модеран и јевтин начин наводњавања, па га у „Привредном прегледу" препоручује и овде, позивајући Српско пољопривредно друштво, да се стави на чело тога покрета, набављајући потребне апарате.

Крајње је време да се са наводњавањем отпочне и да се управо заведе читав систем наводњавања: наводњавање по равницама и по брдима, по бреговима и по висоравнима, наводњавање њива, ливада, воћњака и пашњака, јер је наводњавање врло често неминовна потреба и самих равница, у којима земља од суше испуца. Брда су, међутим, увек жељна влаге, коју им може дати само регуларно наводњавање.

Али је прави систем наводњавања у нас напуштен; тек ретки појединци се још наводњавањем служе. Међутим, има крајева у којима се без наводњавања обилат жетвени принос не може ни замислити; такво је, на пример, Овче Поље у великом делу своме и многи крајеви Јужне Србије, такав је случај са многим крајевима Србије и т. д.

Јесен у 1926 години је до очигледности показала како је потребно прихватити се наводњавања; цела јесен је била без кише и без снега, па је лепо време било неких дана чак и у другој половини децембра месеца, те се њиве нису могле поорати, нити озимица посејати, а где је и посејана — у знатној је мери пропала, које због тога што влаге није било, да би добро никла, које због мишева, који су је појели.

Овакве године најочигледније показују колико је потребно прихватити се изградње система наводњавања, јер да смо га имали, ми би њиве на време наводнили, благовремено поорали и у влажну земљу семе посејали. Тако исто би њиве наводњавали и преко лета, кад понестане влаге, а и кад киша нема; наводњавали

би ливаде, површњаке и т. д., па би не само избегли тешке последице суше, већ и у најсушнијим годинама постизавали би обилате жетве.

Надамо се да ће овоме проблему, тако особито важноме, посветити своју пажњу банске и среске самоуправе и врло живо настати око изградње система наводњавања.

Јер, од висине жетвенога приноса зависи углавном целокупно благостање нашега земљорадника, који би жетвени принос могао, по опитима што их је вршио г. К. Поповић, попети од 10 на 50 товара по хектару и постићи тиме изванредно велико благостање.

Путујући 1928 године од Београда преко Космаја, Колубаре, Љига, Качера, Такова и Мораве па до Пожеге, посматрао сам кукурузе, застале у порасту, у многим местима сасвим пропале од суше; од суше су биле изгореле ливаде, те се према томе није могло надати никаквој отави, а и воћу је самом била нашкодила. Прошло је већ било дуго времена, а киша није пала, а и резервна влага већ се увелико била исцрпила. О благодетном наводњавању нема ни помена. А оно је од старина познато и данас се још практикује по Метохији, око Призрена, по клисури тврда Качаника, а и у Кучима. Због тога у тим крајевима доспева кукуруз у доба највећих суша, и стижу отаве, и воће једра.

Резултати суше у 1928 години, као и неки ранији, доста наговештавају: да је наводњавање безусловно потребно, да се без њега не могу осигурати обилати жетвени приноси. Без наводњавања смо у непрестаној опасности да останемо сасвим без жетвених приноса или да их сведемо на најмању меру.

Међутим, ми имамо огромне количине воде, коју би могли употребити за наводњавање. Имамо толиких река, речица, потока и поточића, језера, извора, бунарева, чак и подземних река и потока, те би водојажама били у стању усевима, ливздама и воћнацима увек довољно воде дати.

Искуство нас учи и нагони да на систем наводњавања морамо пажњу обратити и све кораке предузети да наводњавањем накнадимо кишу, коју често пута недељама узалуд очекујемо. Треба се угледати на разумне земљораднике у Европи, којима више несташица кише не може ништа да нахуди, јер они производе вештачку кишу кад примете потребу свога усева за њом; они имају пумпе, помоћу којих орошавају своје усеве. У Америци, на пример, има крајева, у којима влада скоро стално несташица киша, али се они помажу овим пумпама и због тога имају најнапредније усеве.

Крајње је време да се и ми сетимо тих оруђа, врло јевтиних и сасвим простих, па да увек можемо орошавати своје усеве кад год се за то потреба јави. Никад нам у овом случају суша не може досадити. Да смо се овим оруђима послужити у време минулих сушних година имали би гоpостасне кукурузе с врло обилатим родом, веома издашне отаве и једро воће.

Д. Л.

Гајење нане.

(Mentha piperita L.)

Нана је дуговечна биљка из богатог рода ментолоносних биљака (Mentha), има 30 — 60 см. високе стабљике, дршкасто-јајастог и по ободу оштро тестерастог лишћа. Цвеће љубичасте или скерлетно црвене боје у главицу је сложено и у врх стабљике постављено.

Нана садржи у себи етерично уље карактеристичног мириса из кога се дестилацијом добија ментол. Ментол налази примене у лекарству: при нервним оболењима, неуралгији, мигрени, болестима органа за варење, дисања, кијавици, а као унутрашњи лек препоручује се и противу туберкулозе; даље у зубном лекарству са својих антисептичких особина (убија бациле за време од 1 часа); он је саставни део паста за зубе, водица за испи-

рање уста, а служи и у парфимерији, изради шећерлема (бонбона) и ликера са свога ароматичног укуса.

Са ових својих, поглавито лековитих особина, нана спада у важну лековито културну биљку, која се у великим размерама гаји нарочито у Енглеској, Сједињеним америчким државама, Француској, Белгији, Холандији, Русији, Јапану и др. државама.

Земљиште. Нана тражи лако, влажно (никако не јако суво), топло, хумозно, са нешто креча и добро обрађено земљиште. Да би се потпомогао развитак лишћа земљиште се гноји стајским гнојем и разређеном осоком. Погодност земљишта битно одлучује о квалитету добивеног производа, а с тим и о рентабилности њеног гајења.

Семе, расад и сађење. Као јако променљиву и лако мележљиву биљку, не препоручује се нану непосредно из семена подизати. Иначе семе клија споро и треба за то 4—5 недеља. Из семена се у месецу априлу или мају произведе расад и овај расађује на стално место. Боље је расад добијати дељењем бокора, односно изданака, који се брзо укорењавају. Биљке се расађују у редове размакнуте 20—30 см., а 10 см. биљка од биљке у самим редовима. Према томе за 1 ар треба 2000, за 1 хектар 200.000 ком. расада.

Нега и жетва. При добром расађивању и нези, која се састоји у ваљаном плевљењу и окопавању, прва жетва пада јула или августа месеца, друга септембра, а у изузетно повољним приликама можемо очекивати и трећу жетву. Жетва се увек обавља непосредно пред цветањем и врши се сасецањем целих биљака, српом на 5 см. од земље, како се не би оштетили млади изданци одређени за обнову културе. Откидање лишћа врши се одмах по жетви, иначе је доцније откидање унеколико отежано. Биљке се ухвате за горњи део левом, а десном се руком одозго па наниже сво лишће откида одједаред. Прва жетва даје материјал за дрогерије и апотеке и она не сме да садржи већих и дебљих гранчица. Друга и трећа жетва

служе за дестилацију уља, и оне могу садржавати и стабљике и гранчице.

Принос. Култура нане даје највеће приносе 2 и 3 године, затим приноси знатно опадају, те стога њену културу треба обновити на каквом другом, погодном земљишту. Један хектар даје 6—7 товара лишћа и исто толико сувих стабљика. При добрим условима даје хектар 30 кгр. наниног уља. Лишће се суши на промајним таванима или сувим просторијама, разастрто у слоју 5—10 см., при том се чешће преврће. При топлом и сувом времену сушење траје 4—5 дана. Тако осушено лишће претставља трговачку робу.

Јаша Јањић.

Како се гаји шпаргла?

У нашим стручним листовима већ је било речи о шпаргли. Али да ова биљка, толико гајена у свима земљама, и код нас узме више места, потребно је да се о њој пише све дотле, док се пољопривредници и повртари не реше да и ову благородну биљку гаје.

Око Париза читави предели живе искључиво од производње шпаргле, нарочито Аржантеј и Монтреј, јер је потрошња овог изврсног поврћа узела велике размере. У Филипфилу (Северна Африка) имао сам прилике да видим да се шпаргла гаји на већим површинама и експедује се у Француску, а нарочито за Париз, јер у Африци шпаргла стиже у фебруару—марту, читав месец пре него у Француској. Шпаргла улази врло често као храна у оброке напредног човека. У Француској без шпаргле се не може ни замислити бољи ручак. Због одличне храниве вредности и одличног делања као лек на човечији организам, ово поврће треба што више ширити код нас, јер је досада шпаргла била реткост и код повртара, да о приватним произвођачима и не говоримо.

Шпаргла је самоникла биљка и као таква и код нас расте на приморју и у Црној Гори. Као питома

биљка гаји се одавно. Још су Римљани знали за ово поврће.

Шпаргла је одлична храна, богата у фосфору и азоту. Нарочито се цени што стиже за употребу раније од осталог поврћа. Из шпаргле се вади аспарагин, лек који се у медицини употребљава у виду сирупа за болести срца, јетре и слезине. Суве жиле шпарглине служе као лек противу оболења органа за лучење мокраће.

Шпаргла је отпорна биљка, земљиште не пробира. Велике хладноће и дуготрајне суше не могу јој наштодити. Једино се боји влажне иловаче, у којој подземно стабло брзо иструли. Нарочито воли кречна земљишта на којима брже расте, добија бољи укус и лепшу боју.

Шпаргла се размножава искључиво семеном. Сејање се врши упролеће у априлу месецу. Обично се сеје у редове удаљене 25—30 см. један од другог. Дубина браздице треба да буде 3 см. Засејана леја треба да се покрије са потпуно згорелим ђубретом. Клијање је споро, те га треба изазивати чешћим заливањем. Чим младе биљчице избију треба их разредити тако да на сваких 10 см. остане само по један струк. Прве године рад око шпаргле састоји се у плевљењу и прашењу. Пред зиму стабла се скрате до земље. Ту шпаргла остаје до пролећа. Упролеће се бокори ваде и саде на стално место. При вађењу треба чувати корење. Одабрати биљке са малим бројем крупних жила, док оне са ситним и многобројним жилама одбацити.

За сађење шпаргли треба изабрати добро земљиште, које треба добро нађубрити згорелим стајским ђубретом. Преко зиме земљиште се дубоко прериља ашовом до 30 см. дубине, којом приликом и ђубре се затрпа.

Шпаргла се сади на растојању од једног метра, а тако исто и отстојање. По пруженом каналу ископа се јендек дубок 30 см., а широк 40 см., земља се избацује на једну и другу страну јендека. Где се сади струк шпаргле издигне се у јендеку земљиште у виду лука

да се при сађењу бокори не повреде. Уз сваки бокор стави се мали кочић да означи место биљке. Преко лета се одржава леја прашењем. (сл. 42.)

С пролећа друге године по сађењу на стално место треба попунити грешке ако их има. У току те године шпаргла израсте доста велика, те да се не би извалила, привезује се уз притке које се уз сваки струк пободу. У касну јесен ова се стабла исеку и спале. Тек треће године праве се уздигнути банци високи од

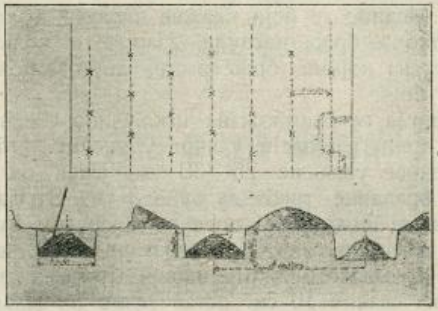

Сл. 42. Сађење шпаргле.

25—30 см. поврх самих биљака и концем априла почиње прва берба задебљалих стабала, која се ваде чим се појаве из земље уздигнутог банка (сл. 43). Вађење стабала врши се сваког дана, јер шпаргла бујно расте. При вађењу пази се да се главни корен не повреди. Прве и друге године бербе биљке се штеде да не ослабе, а доцније берба је радикалнија и траје по пуна два месеца. Ђубрити сваке друге године, ако желимо имати обилан и квалитативан принос. Добро неговане шпаргле остају на једном месту 10—15 година.

Вађење шпаргли из земље врши се руком. Где се помоли стабло, одгрне се пажљиво земља и при дну се увијањем откине. Одгрнута земља поново се нагрне на банак. За веће површине берба се врши нарочитом гвозденом полугом која је при врху зао-

штрена као длето. Ова се полуга увлачи у земљу поред израслог стабла и при дну се откине. Убране шпаргле могу се чувати неколико дана у влажној трави. За продају праве се снопови шпаргли, које се издвајају по дужини и дебљини у три групе. Сваки сноп је тежак од 2—5 кгр. У оваквим снопићима шпаргла се износи на пијацу. Приноси по ару могу да буду од 300—600 килограма.

Сл. 43. Вађење шпаргле.

Шпаргле нема много сората. Обична зелена, која се приближује дивљој. Холандска шпаргла која даје крупно, бело стабло са љубичастим врхом. Аржантејска рана, најраспростањенија сорта, добро позната у целом свету. Ова се шпаргла највише рентира, те исту нарочито препоручујемо. Бела шпаргла и др.

Семе од шпаргли бере се са најјачих стабала и тек онда када су бокори стари најмање 6 година. Семе

од шпаргли може се добити од семенарских радњи, од среског расадника у Владимирцима и ратарске школе у Шапцу. Семенарска радња Т. Владисављевића производи одличне бокоре које продаје по минималној цени. Куповином одгајених бокора добија се много у времену.

И шпаргла као и остале биљке имају своје непријатеље и болести, које нећу овде износити да њима не би уплашио оне који ће се решити да ову биљку гаје. Тек када буду подигли шпарглишта нека се постарају да нађу лек да сузбијају штеточине и болести, ако се на шпарглама појаве.

Миливоје Н. Лолић,
срески пољопривредни референт.

Пиће биљке које се сеју касније упролеће и преко лета.

У прошлом броју Тежака назначено је неколико пићних биљака чија сетва пада рано упролеће. А овде ћемо се сад сетити оних пићних биљака које се сеју касније, када већ настану топлији дани, јер су те биљке осетљивије према студени и позним мразевима. То су дакле позне пролећне, пиће биљке.

Најважније међу њима јесу *кукуруз* и *луцерка*; али у извесним приликама могу да буду врло корисне и ове биљке: *сунцокрет*, *соја-пасуљ*, *суданска трава*, *мувар* и *просо*.

Кукуруз и луцерка одлични су за зелену пићу и они треба поред пашњака, да буду главни темељ за летњу прехрану стоке.

Мувар, просо и суданска трава, па и луцерка поред више пажње, добро се сређују у сено — за зимску пићу.

Кукуруз је на свету најбоља биљка за сређивање пиће силаже. Исто је тако за тај посао подесан и сунцокрет, суданска трава, те соја-пасуљ, ако се сеје у смеши са кукурузом и сунцокретом. У силажу може се добро сређивати и луцерка, само ту треба пазити да јој се дода и слатких материја (шећерне репе или меласе) које су потребне за стварање млечне киселине која силажу конзервише, т. ј. чува од кварења.

О томе како се сређује силажа биће још говора у другом чланку у Тежаку, а сад је главно да се наши пољопривредници за то побрину, да насеју што више ових пићних биљака, како би летос имали доста зелене хране, а на зиму сена и силаже.

Сетва свих ових важних биљака пада углавном баш у време кад се сеје и кукуруз за зрно или непосредно иза тога, па ћу овде укратко описати како тај посао треба да се врши.

1) Кукуруз, сунцокрет и соја (биљке за силажу и зелену ђубриву).

Кукуруз за силажу сеје се или сам или у смеши са сунцокретом и сојом. Ако се сеје кукуруз сам, треба га сејати што раније, т. ј. онда, када се сеје и за зрно. Рана сетва увек је сигурнија. Не треба кукуруз за силажу сејати у више махова, као што се чини с кукурузом за потрошњу узелено преко лета, што је у прошлом броју Тежака лепо описао г. проф. Јанко Вукићевић, већ за силажу треба сејати одједном и рано, т. ј. онда, кад је највећа вероватност да ће се добити највећи принос.

Земља, припрема и гнојење земље, као и сви радови око сетве и око неговања усева откад изникне па док се не склопи, исти су као и код гајења кукуруза за зрно, само с том разликом, што усев за силажу треба да је нешто гушћи. Али ово нипошто не треба схватити тако, да усев треба да буде прегуст, у чему наши пољопривредници често греше кад семе посеју омашке (на сачму) без реда и икаквог каснијега рада. Најбољи склоп кукуруза за силажу јесте ако су биљке у оцацима на 60 см. у квадрату и ако у сваком оцаку има по 4 до 6 струкова. Овако посејан кукуруз може се запрежном снагом опрашити два — три пута, што је за растење кукурузове биљке веома добро и безузетно потребно. У оваквом склопу стабла нарасту преко два метра висока и заметну клипове. Пошто се клипови узрне, усев се коси и сређује у одличну силажу.

Тачно на исти начин сеје се и обрађује и сунцокрет, само број биљака у оцаку треба да је мањи (2—3).

Овако се сеје кукуруз и сунцокрет за сточну храну *као главни усев*, т. ј. ако исте године није већ претходно био на земљи који други усев. Но ове биљке можемо сејати и *као други усев* на земљи (пострни усев), ако се претходни усев рано скида са земље (н. пр. инкарнатка, зимски грашак, раж, зимски јечам и т. д.), а време је погодно и влажно, и пољопривредник вредан да земљу одмах пооре и засеје.

Сетва пострног усева није никад потпуно сигурна. Што брже се и што раније изведе, то је мањи ризик. Због тога разлога пострне усеве треба увек сејати у смеши, два или три семена заједно. Тако се сада препоручује смеша од кукуруза,

сунцокрета и соје. Ове три биљке доста добро подносе сушу (сунцокрет и соја још боље него кукуруз), а иначе оне се у склопу добро слажу, и оне се заједно могу добро средити у силажу. Према приликама (земљи, времену, располагању семеном и т. д.) сетва се може тако удесити, да на пр. у смеши буде $^1/_2$ семена кукуруза, $^1/_4$ семена сунцокрета и $^1/_4$ семена соје (разуме се не по тежини, већ по броју семенки).

Код кукуруза важно је да споменем и сорту. Имам искуства са двема сортама: зубаном и ссмаком. Осмак је много лиснатији, а стабљика му је тања. Осмак даје по хектру већу количину зелене масе од зубана. Зато је боље за пиљу сејати осмак. Уопште пак треба сејати ону сорту, која у дотичноме крају нарасте највећа.

2) Луцерка.

Ова биљка — краљица свих биљака — не би смела да се не нађе и у најситнијем газдинству, — мислим то не треба овде да описујем.

Луцерка се сеје упролеће и ујесен. Нас засада интересује пролећна сетва.

Упролеће се сеје луцерка или под неки заштитни усев (нпр. под овас, јари јечам, граорицу, мак, репицу и т. д.), или се пак сеје као чист усев сама за себе. *Више препоручујем чист усев*, а то зато, што може да се деси, да се заштитни усев развије одвише бујно, па загуши луцерку, или пак да пољопривредник промаши покосити га у право време, па после буде већ прекасно кад луцерка пропадне.

Луцерку *не треба сејати сувише рано,* јер њој младој студен сувише шкоди. Читава тајна успеха код сејања луцерке лежи у томе, да се ugрабе неколико дана топлог а влажног времена да она изникне и порасте. То је најбоље тражити средином маја кад су већ прошли т. зв. „ледени свеци" (12, 13 и 14 маја по новоме календару).

Пре сетве луцерке ваља земљу добро урадити, уситнити и поваљати. Сетву треба извршити безуветно сејалицом и тако, да семе доспе у земљу у браздице до 1 см дубоке. После сетве најбоље је да се земља повлачи браном од трња, или да се предрља лаком дрљачом. Семена треба 35 до 40 килограма на хектар. Ако је иза сетве било неколико топлих и влажних дана, ево нам убрзо усева у пуноме склопу. Са луцерком ниви ће додуше и доста корова, али овога ће нестати, пошто се што скорије усев косом „обрије". Сада ће тек луцерка брзо потерати и усев ће бити чист од корова.

3. Мувар и просо.

Ове две биљке заслужују пажњу као добре биљке за сено у сушним крајевима и годинама, као и тамо, где смо

иначе сетвом пиљних биљака окаснили. Њих је најбоље сејати у мају — јуну, но могу се сејати и као пострни усеви.

Најбољи успеси постижу се ако се ове биљке сеју у врсте од 30 см размака, па се — пошто је усев никао — земља између врста окопа, а у врстама коров оплеви. Тим се начином добива невероватно велика количина сточне хране (и семе се овако производи), која се лако сређује у сено, јер жетва пада улето када је време постојано лепо. Семена треба по хектару 35 до 40 килограма.

4) Суданска трава.

О сетви ове биљке написано је у ранијем броју Тежака све што је потребно знати и немам ништа више томе да додам.

У овој расправи изнео сам укратко оно, што још у право време наш пољопривредник треба не само да знаде него и да изврши.

Коста Поповић.

Еспарзета.

(Onobrychis sativa Lam.)

Значај еспарзете за пчеларство и сточарство.

Еспарзета је махуната биљка. За пчеларство је од највећега значаја. Запажено је да пчеле цветове једне медоносне биљке претпостављају цветовима друге медоносне биљке, т. ј. да цветове једне медоносне биљке посећују и искоришћавају више и радије, него цветове друге медоносне биљке. Ако једновремено цветају еспарзета, фацелија и багрем, онда се опажа да на цветовима еспарзете има знатно више пчела, но на цветовима фацелије и багрема, које такође долазе у ред најмедоноснијих биљака, што значи да је еспарзета медоноснија и од њих. У земљама где се она гаји у већој мери, нађено је да дневни унос нектара у једној кошници може да изнесе 4—5 кгр.

Еспарзета пружа пчелама и нектар и цветни прашак. Мед је златно жуте-боје и пријатнога мириса и укуса, а кад је кристалисан, онда је бео као шећер или маст.

Може се сејати и упролеће а и ујесен. Упролеће се сеје са јечмом, или овсом, а ујесен са пшеницом. Семе лако ниче. Стабљике јечма или пшенице заштићују младе биљчице еспарзете од сунчане припеке. Кад се јечам или пшеница пожње, онда су се младе биљке еспарзете већ довољно укориниле, те им суша не може више нахудити. Расте доста брзо,

а нарочито кад после жетве јечма, овса или пшенице падне киша, експарзета достигне висину од 70—80 см.

Једном посејана еспарзета траје већином 3—6 године, али и 5—15 година, дуже но остале врсте махунастих биљака. Почиње цветати по правилу у другој години, али ако се посеје ујесен, онда се појави покоји цвет и првога пролећа. Цвета у другој половини месеца маја, а цветање траје око 20 дана. Цвета обилно. Цветићи су лептирасти, бледо-црвене боје, збијени у усправним гроздићима на врховима гранчица.

Сл. 44. — Еспарзета.

Еспарзета је од исто толикога значања и као биљака за сточну храну. Особито је добра храна за краве музаре. Стока је радо једе и зелену и осушену. Кад се као зелена даје стоци не изазива надун код стоке, а храњењем осушеном еспарзетом повећава се млечност код крава и оваца.

Најбоље успева на кречноме земљишту. Ако земљиште није кречно, онда се по орању поспе кречни прах, потом се засеје и повлачи. Без креча у земљи слабо напредује.

Еспарзета уништава коров и богати земљу азотом, због чега после ње добро напредује сваки усев.

Коси се за сено кад се заврши цветање. Даје знатно већу количину добре суве сточне хране но остале врсте лептирица.

Доскора се еспарзета косила само једном, а у новије време произведена је нова врста која се два пута коси. Тиме је повећана њена вредност и за исхрану стоке и за пчелињу пашу. Први пут се коси пред крај пролећа, кад почне прецветавати, пошто је дотле пружила и обилну пашу и пчелама, а други пут се коси ујесен, пошто дотле пружи пчелама и обилну јесењу пашу. Јесења пчелиња паша траје нешто дуже но пролећна стога, што се не коси чим почне прецветавати као упролеће, већ кад семе сазри, ако се гаји ради производње семена, иначе се један део покоси за добијање сена, а други се део покоси доцније кад семе сазри ради добијања семена. Онда се коси рано изјутра док још има росе, пошто зрело семе лако опада. Осушене биљке простру се по чистој земљи, где се изгазе и штапом ошлате, па семе одвоји од плеве. Семе се продаје по доброј цени.

У нас се гаји толико мало да је готово и непозната, а по вредности, коју она има и за сточарство и за млекарство, и уопште у народној економији, заслужује да се њено гајење што више рашири и у нашој земљи.

Јов. П. Јовановић.

Биљне болести и штеточине.

Жути или гвоздени црви, ларве скочи-буба.

Постоји већи број опасних штеточина које наши земљорадници и не познају, о којима је мало или нимало писано, а велике штете које наносе приписују се разним другим узроцима.

У ове слабо познате штеточине долазе и ларве тврдокрилаца познатих под именом скочи-буба, које иако припадају разним врстама, начином живота јако су сличне, те их можемо ставити у једну групу и заједнички проучити. Саме ларве познате су под именима жутих, или још чешће, гвоздених или жичаних црва, услед врло велике тврдоће.

Назив скочи-буба добиле су бубе зато што могу да се одбаце у вис, да скоче. Оне то чине поглавито када се нађу на леђима и при скоку обично се окрену и дочекују на ноге, те се тако спасавају опасног положаја из кога би иначе тешко изашле услед својих кратких ногу.

Одрасле буде сретају се током целог лета на разним биљкама и хране се лишћем, пупољцима, цветовима, па чак нагризају и меке делове коре, али уопште, ретко да нанесу веће штете. Оне су тамне или сасвим црне боје и имају дуго, јако спљоштено тело, доста особеног изгледа, да се лако на

први поглед познају (сл. 45 а). Уосталом треба их само положити на леђа, па да се са лаким пуцњем одбаце у вис.

Женке носе јаја током целог лета и свака од њих може да снесе око 50 јајета. Оне лете поглавито када падне сутон и полажу мала, бела јаја у земљу, нарочито по ливадама или луцериштима, где је дакле земља густо прекривена растињем, или и у стајско ђубре, које може према томе понекад да служи као извор заразе.

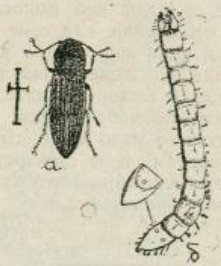

Сл. 45. — Скочи-буба.

Из јаја за неку недељу излазе ларвице, кончастог и беличастог тела, и хране се најпре хумусом, биљним материјама које труле, а затим почну нападати младе жилице разних биљака. Ујесен ларвице се повлаче дубље у земљу, да се идућега пролећа наново јаве али сада под својим правим изгледом, као жути или гвоздени црви. Они проводе више година у земљи док се сасвим не развију (од две до пет па и седам година с обзиром на разне врсте) и уколико расту, из године у годину наносе све веће штете.

Потпуно израсле ларве мере 1, 5 до 3 см. дужине, према томе којој врсти припадају. Тело им је ваљкасто, понекад мало сплоштено, боје жуте или више-мање мрке и врло уско с обзиром на своју дужину. Мркој глави следују три грудна прстена, сваки са паром кратких, чланковитих ногу, а затим, долази трбух са јасно одељеним прстеновима (сл. 45 б). Тело ларве је необично чврсто и не може се згњечити међу прстима, а врло се тешко може и прекинути, те је услед тога и дошао назив: гвоздени или жичани црви.

Одрасле ларве повлаче се у земљу на 10 или 15 см. дубине и пошто су избушиле дугуљасту коморицу, претварају се у њој у лутку, а ова у одраслу бубу. Одрасле бубе остају у земљи све до идућег пролећа, а тада излазе, спарују се и женке започну са ношењем јаја. Ако су коморице са бубама

повређене за време орања или избачене на површину и изложене суши, киши и мразу, бубе у њима понајчешће угину.

Црви се хране поглавито жилицама скоро свих биљака и стога их и има највише на местима где у земљи налазе стално довољно хране, дакле по ливадама, пашњацима, луцериштима, детелинама. Услед тога и пшеница и свака друга биљка посејана на узораним ливадама или луцериштима обично је јако нападнута од црва и потребне су две-три године да се земља мало ишчисти од штеточина.

И све остале биљке могу исто тако бити нападнуте од црва, али већином само периодично. У појединим крајевима нарочито је нападнута репа, понекад док семенке још нису проклијале, или пак младе клице или и касније, да је сав корен од црва избушен. У Чехословачкој, познатој са своје културе репе, према познатом научнику Баудишу, чак је и јечам после репе обично јако заражен, те се тако плодоред са репом, иако нарочито препоручиван као средство против штеточине, у пракси показује као штетан.

У другим крајевима нарочито страдају кртоле кромпира, често пута тако избушене, да иако нису сасвим упропашћене, не могу се сачувати јер брзо труле. Исто тако нападнути су лукац, репица, лан, лоза и то нарочито калеми, а грашак и репа могу бити уништени још док клијају, док салата страда за све време развића и т. д. Од разних жита нарочито су омиљени овас и јечам, док пшеница и кукуруз обично мање страдају. Али при свем том, пре једно десет година, око једне четвртине површине засејане пшеницом било је потпуно уништено у читавим крајевима Француске. У нас налазио сам штеточину нарочито на озимом овсу с пролећа, и било је поља која је требало наново изорати и засејати.

Углавном, у сваком крају друге ће биљке бити нарочито нападнуте и узрок овом треба тражити у разноликости земљишта, климе, начину обрађивања земље и т. д.

Сасвим је разумљиво да састав и природа земљишта утичу много на множење штеточина па дакле и на величину штете. Према већ поменутом стручњаку Баудишу, ларве су нарочито многобројне у тешким, рђаво обрађиваним земљама са малом количином креча, али има их исто тако и у добрим, растреситим земљама. Углавном, у Чехословачкој црви обилују поглавито у сувим и топлим теренима и добро спроведена дренажа јако помаже ширењу и множењу штеточине.

Напротив, према француском стручњаку Вијому, црви се нарочито множе у плодним, растреситим земљама са великом количином хумуса, док им тешке земље као и пескуше слабо пријају, а нарочито јако страдају у сувим земљама.

Неслагања у мишљенима стручњака разних земаља врло су обична појава и последица су разноликости климатских

услова и природе земљишта, а не нетачности опажања. У разним крајевима и инсекти се различито понашају, и оно што вреди за Чехословачку не мора важитати и за Француску, а понајмање за нас. У свакој земљи, у сваком крају, штеточине морају бити наново проучене, па да се могу са успехом сузбијати.

Младе биљке нападнуте од црва почињу да жуте, вену, закржљају, или још чешће осуше се. Жита нарочито пате од црва с пролећа, априла-маја, када изгладнеле ларве траже хране. Заражена места често су јасно ограничена и издалека се виде: биљчице су застале у порасту, пожутеле су или су се делом и сасвим осушиле. У нападнутих биљака најпре почињу да жуте с врха најстарији спољашњи листови, па тек затим и унутрашње лишће, дакле супротно ономе што се виђа када су биљке нападнуте од житне мушице.

Чим се овакве промене примете на биљкама, треба их пажљиво ископати, разгрнувши земљу око корена. Ако су у питању жути црви, корен је делимично или сасвим поједен, а дебље корење у репе, мркве и т. д. скроз пробушено. Често је врат биљке изгрижен или пробушен, нарочито у младе салате.

Старије биљке, са јаче развијеним кореном, опиру се нападима црва али и оне често страдају, особито ливаде периодично пате од навала штеточине. Најзад, биљке са јако развијеним кореном, као репа, мрква, или са подземним стаблом као разни лукови, кромпир и т. д, иако нису сасвим убијене од црва, губе врло много од своје вредности.

При испитивању заражених биљака врло често се нађу и црви међу жилама или дубоко у кртолама и луковима, и у том случају сасвим смо сигурни да су они проузроковачи штета.

Сузбијање гвоздених црва скопчано је са доста тешкоћа, и које ће се мере предузети, зависи од разних прилика које владају у дотичном крају као и од саме културе.

Пре но што пређемо на излагање ових разних мера, треба још једном подвући да је сухоћа врло штетна за црва и да се они повлаче утолико веће дубине, уколико је земља сувља. Влагу напротив црви добро подносе, разуме се до извесне мере исто тако, јер на пример зна се, да су ливаде које се наводњавају мање нападнуте од штеточине, а да ливаде под водом целе зиме и не пате од црва. Што се тиче гладовања, у влажној земљи црви могу остати и по пола године без хране, док у сувој угину доста брзо. Најзад, пошто црви буше ходнике у земљи, у којима се крећу од биљке до биљке, уништавањем ових ходника отежавамо им кретање и брзо распростирање.

Из свега реченог излази дакле, да земље за време док

нису под усевима треба што више обрађивати, а земље под усевима уколико је могуће прашити, дрљати и затим прелазити ваљком.

За нас је врло важно најпре да се заоравају стрњике, што се на жалост још увек не чини, иако је неопходно потребно ради многих ствари. У јаче зараженим земљама, чим се заорано стрњиште прекрије коровом, треба га наново изорати да би се црви лишили свеже хране.

Ујесен пак, што раније то боље, треба извршити једно дубоко орање и затим добро подрљати.

При свим овим радовима морају се скупљати и уништавати црви избачени плугом, и овај посао може се поверити деци. Врло велики број црва лако се на овај начин уништи, а чаурице ларава и одраслих разбију, те они угину или их поједу њихови природни непријатељи: птице, ровчица, јеж. Зато се још препоручује да се на орање доведе живина: кокошке, ћурке, пловке, па и саме свиње да следују плугу и купе избачене штеточине.

Здраво јако заражене земље треба оставити, ако је могуће, за неки месец незасејане, а преоравати их и дрљати их чим се коров јави.

Време сејања, и нарочито ђубрење земље од великог су значаја при сузбијању црва. Озима жита треба ујесен рано сејати да би биљке биле с пролећа што снажније и лакше поднеле нападе црва који су тада најопаснији. Исто тако треба их што ређе сејати да би се онемогућило брзо ширење штеточина.

Ваљање поља тешким ваљцима исто тако се препоручује и према извесним стручњацима је једно од најбољих средстава против бубе. За репу, на пример, била би потребна три ваљања: одмах после сетве, одмах по клијању и када су се листићи развили.

Против црва препоручују се и извесна средства. Најпре се помишљало да се сачува семе од штеточине и употребљавани су разни препарати за потапање семена, али већина је показала слаб успех или су пак резултати и сувише мали у поређењу са трошковима. Од свега семења, према Баудишу, још се најлакше да сачувати кукуруз, када се зрна најпре ставе у тер смолу, а затим поспу шајнфуртским зеленилом, т. ј. једном од арсенових соли.

Поједина вештачка ђубрета дејствују, изгледа, врло добро против црва. Већ сам креч удаљује црве и у баштама се препоручује да се с јесени земља пођубри са 40 до 70 q. гашеног креча. Али најбоље дејство против штеточина има, према Баудишу, кајнит, који услед свог нагризавајућег дејства нагони црве у ниже слојеве и биљкама даје могућности да ојачају

корен. Кајнит, 8 до 12 гр. на 1 хек. треба да је што ситнији и мора се расути подједнако по целом пољу с пролећа и пре кише.

И амонијев сулфат дејствује неповољно на црве и треба га претпоставити чилској шалитри у зараженим земљама. Покушавано је често да се ларве трују и разним средствима или да се хватају помоћу кртола кромпира. Употребу кромпира саветовале су поједине немачке пољопривредне станице већ одавно као једно од најуспешнијих средстава против штеточине. На жалост, оно се може применити само на мањим површинама, по баштама, вртовима и т. д. Хватање се врши на овај начин: омање кртоле се расеку на половине, набоду на штап и закопају у земљу, са пресеком окренутим доле на 5 до 8 см. дубине, а на 0.50 м. даљине једна од друге. После два до три дана кртоле треба извадити и дати свињама за храну или само истрести из њих црве па их наново закопати. Црве скупити у неки суд и дати живини јер их врло радо једе.

Исто тако могу се постићи доста добри резултати када се ујесен ископају плитке, округласте рупе на неколико метара даљине једна од друге, испуне стајским ђубретом и прекрију земљом. Услед топлоте, гомилице ђубрета служиће као зимско склониште многобројним штеточинама, па и жутим црвима, и крајем зиме рупе треба отворити, ђубре избацити и сагорети или најпре дати живини да покупи и поједе разне штеточине. Место рупа могу се ископати мали шанчићи.

Најзад рецимо још да постоји и врло добар један лек, само скуп, те се једино може применити у стакларама, семеништима, топлим лејама и т. д. То је сумпоругљеник, отровна течност, јаког задаха и јако запаљива. Она се убризгава у земљу, или се избуше рупе и у њих се сипа помоћу обичног левка. На један кв. метар потребно је око 150 см³ и обично се врше два убризгавања у размаку од осам до десет дана.

Др. П. Вукасовић.

Млекарство.

Сомборски сир. [1])

Сомборски сир се може справљати из овчег или из крављег млека. Ако нема овчег млека онда се справља из крављег млека, коме ваља додати толико павлаке, да му се масноћа приближи масноћи овчег млека, (6—7%).

1. Свеже помужено млеко, топло око 38°, подсири се за четрдесет минута.

---

[1]) Одговор на питање г. Рајка Шуљманца из Лаћарака.

2. Груда се изручи у платнено цедило, па стави под притисак, као за обичан сир, да се оцеди сурутка.

3. Потом се груда извади из цедила, па се исече водоравним пресеком у две танке погаче, дебеле 2—3 сантиметра, па се секу у парчад таквог облика, да поређана у чабрицу чине колут, т. ј. парчад да имају облик троугаових исечака из круга. Онда се у чабрицу слаже један колут сира, који се посоли, преко овога други колут па опет посоли и све тако док се чабрица не напуни.

4. Кад је чабрица пуна оставља се у просторију са више или мање сталном температуром од 18—22° Ц.

5. Да би се сурутка уклонила мора се на сир стављати чиста крпа за купљење сурутке, па се то понавља све дотле, док се год сва сурутка не уклони. Ако се тиме за 4—5 дана не успе, онда се једноставно обртањем чабрице сурутка исцеди.

6. Зрење сира је готово кад се добије једнолична маса, т.ј. кад се трагови појединих колутова не познају, што траје при нормалном зрењу две до три недеље (14—20 дана).

Чабрице за овај сир праве се из чамовине, а имају облик шафоља, т. ј. горе су шире, а при дну уже; хватају 4—5 кг. зрелог сира.

А. Г. Ј.

Питања и одговори.

Питање: Господин Г. А. Мркев, инспектор у пензији из Крњека, моли да се преко „Тежака" обавести:

1) Колико литара окруњеног кукуруза садржи 1 hl. кукуруза у клипу од сората: зубан, подравски, округли чинквантино кукуруз.

2). Каква је то културна биљка бросква и како се иста зове немачки:

Одговор: 1). 1 hl. клипова зубана садржи 50 литра зрна (1 литар зрна тежи 0·700 кгр.) = 36,5 кгр.

1 hl. клипова кукуруза подравског округлог садржи 60 литара зрна (1 литар зрна тежи 0,750 кгр.) = 45,0 кгр.

1 hl. клипова чинквантино садржи 70 литара зрна (1 литар зрна тежи 0,800 кгр.) = 56 кгр.

1 товар (100 кгр.) клипова окруњени дају 70—90 кгр. зрна. Крупно зрно мање, ситно зрно више.

2). *Бросква* је српски назив једне врсте репе, немачки зване: Kohlrübe, Erdkohlrabi, Wrucke, Schwedische Kohlrübe, Krautrübe, Rutabaga (Brassica Napus rapifera M.).

Ова репа гаји се ради њеног меснатог корена, који је по укусу сличан келараби. Углавном гаје се две сорте:

Бросква бела (Brassica N. alba) са белим, меснатим кореном, који је сварљивији и хранивији од сточне репе и зато се цени као добра храна за краве музаре, овце и стоку за гојење и

Бросква жута (Brassica N. flava) са жутим кореном и сочним месом, укусним за људску храну.

Бросква захтева влажно поднебље, тежу земљу и сунчан положај. Но и на песковитој земљи планинског, влажног поднебља добро успева. Као главни усев гаји се после белог жита, луцерке, црвене детелине, а нарочито је погодна као међуусев после узелено покошене ражи, озимог сточног грашка, озиме уљане репице, а у топлим пределима и после озимих стрнина.

Бросква добро искоришћава и мање количине хранивих биљних градива у земљи, а нарочито даје обилан принос после јачег ђубрења стајским ђубретом.

Одређено земљиште за броскву треба још јесен дубоко преорати или прерилати; а с пролећа, чим то време дозволи, треба земљиште поново плитко преорати или прекопати.

Бросква се сеје у почетку априла, одмах на месту где ће остати, или се прво у лејама изведе расад, па се после тек почетком маја расађује. Семе се сеје за расад у редове на растојању 26 см., а на сталном месту у редове удаљене 40—50 см. а доцније се биљке у редовима проређују на 35—40 см. Много је боље сејати непосредно на стално место, једино у случајевима веће појаве штетних инсеката у лејама поникле биљчице боље се могу сачувати. Семена се троши по ха., посејано на стално место 2—3 кгр, а у леје за расад 0.500—0,600 кгр.

Нега броскве скоро је иста као и код сточне репе. Она се састоји у честом прашењу, а кад се појави и трећи лист на сталном месту пониклих биљчица, оне се проређују, на послетку се корен по мало загрне. Лишће се не сме кидати све до бербе, јер се кидањем лишћа у невреме омета развијање самог корена, који због тога остаје ситан и губи сласт.

Вађење броскве обавља се позно јесен, почетком новембра, јер она на мразу није тако осетљива као сточна репа. Како је њен корен већином над земљом, то је само вађење репе врло лако. Лишће треба пажљиво кидати да се врат репе не повреди, иначе брзо труне. Ако се бросква до

зиме не може да потроши, што би било најбоље, онда је треба сместити у суву одају и покрити сламом. У трапу и подруму лако труне.

Принос по ха износи 260—350—600 товара репе и 40—90 товара лишћа.

За производњу семена одаберу се најбоље изводнице и преко зиме чувају до пролећа, када се расађују на редове у растојању 75 см, а у реду на размаку 65 - 80 см. Поред сваке изводнице пободе се притка за коју се привеже лако ломљиво стабло. Принос семена по ха износи 3,3—4,7 товара. 1 hl. семена тежи 63—70 кгр. 1 hl. репе тежи 65—78 кгр.

М. Д.

Питање: Имам једну парцелу — плац, који је у мојој државини, а и сада се налази. Исти плац био је и раније у државини мојих предака, од којих сам га наследио. Откада је и како у нашој државини има више од 100 година. Приликом инжињерских катастарских премера, који су завршени у овој години, моја општина није дозволила да се по новом катастру укњижи дотична парцела — плац, на мене, из разлога што вели да је то некада било општинско, већ га је уписала на себе. Шта треба да предузмем и да ли сам у праву.

Милан К. Пантић,
економ из Пожеге.

Одговор: По нашем грађанском законику државина је заштићена, што се најбоље види из § 202 који гласи: „Где се распра о праву на државину дигне, држи се, да је онога право, који ствар држи. Ономе, коме ово није драго, нека правно докаже". Ви као јачи у праву, у претстављеном случају у овај спор нећете се ни упуштати. По грађанском законику државина је заштићена и од узнемиравања. То ћете Ви тужбом код општинске — односно среске власти, као надлежне за утврђивања постојања државине, тражити, да по овоме донесе своју одлуку, — пресуду и осуди — наложи општини као слабијој у праву, да покрене редован грађански спор, а да престане с узнемиравањем. У тако покренутом редовном спору општина би била дужна доказивати прече право својине на тај плац. У вашој тужби ћете навести да је општински суд незаконитим путем уписан у катастарске књиге, ма да сте Ви фактични и правни држалац спорног плода, што ћете помоћу сведока утврдити, да сте спорни плод имали у вашој мирној државини дуже времена, а да је овим уписом општине у катастарске књиге незаконитим путем

Вама причињена штета. Приликом констатације свега напред наведеног, општинска — односно среска власт, неће улазити у оцену питања својине, већ ће само констатовати чије је право на државину јаче — штитећи држаоца и другу страну, у овом случају општину, као слабију у праву, и упутиће на редован грађански спор код надлежног среског одн. окружног суда.

Кад општина буде покренула редован грађански спор, и том приликом поднесе доказе које буде имала, Ви ћете се позвати на сведоке, који ће доказати, да сте фактични и правни држалац спорног плода пуних 36 година. Исто тако ће сведоци доказати, да су спорни плац држали и Ваши претци — дед и отац. У том случају Ви сте доказали, да сте спорни плац држали као савестан држалац — bonae fidaei possessor. Самим тим, а с обзиром, да је спорни плац био у државини ваших прадака и Вашој пуних 36 година, постајете власник спорног плаца, путем застарелости, § 931. грађ. зак. под претпоставком, да немате никаквих других писмених доказа.

Чим се наведене чињенице буду доказале, суд ће пресудом одбити тужиоца — општину — од тражења као неумесног и недоказаног. Оваква судска пресуда биће Вам основ да се као власник спорног плаца и у књиге уведете. Исто тако помоћу ове пресуде, Ви ћете се у сваком случају моћи као власник спорног плаца легитимисати према трећим лицима.

Ако би имали ма какав писмен доказ о власништву спорног плаца, можете га истаћи, а и самом тужбом на основу таквих писмених доказа тражити од надлежног суда да Вас пресудом огласи за власника.

Напоминьем да сте требали по извршеном катастарском премеру, чим општина није дозволила да се као власник спорног плаца и у књиге заведете — упишете — ставити свој приговор — протест. У том случају чиновник није смео као власника спорног плаца уписати у књиге ни Вас ни општину, већ плац у својим мерама огласити за спорaн, па по завршеној парници уписати онога, кога суд својом пресудом за власника огласи.

Право протеста имали сте још и по завршеном катастарском премеру, а по објави истог, стављању на увид заинтересованим у року од 15 дана. Ако ово није пропуштено, тражићете да се плац огласи за спорaн, а општина из књига испише и као слабија у праву упути да покрене редовну грађанску парницу код надлежног суда, с обзиром на садашњу вредност спорног плаца.

М. Ђурђевић.

Питање: Владимир Тадић, благајник Пољопривредне подружине из Пожежене обавештава Друштво о штетном народном обичају, по коме се одмах после бербе кукуруза пушта поље за попашу стоке и сва сеоска стока несметано по сувом и влажном времену гази засејане озиме усеве, детелишта, па чак од глипања не поштеди ни винограде. Даље износи да се поводом овога жалио и надлежној власти и није успео да његове суграђане убеди да су постојале законске одредбе јаче од овог народног обичаја и моли Српско пољопривредно друштво за савет по овоме.

Одговор: Гажење и глипање стоком посејаних, угарених, па чак и неугарених њива и ливада не остаје без већих штетних последица. Овим се гажењем земља утаба, цевчице (капилари) земље сабију и суже да врло брзо испуштају сву задобивену јесењу и зимску влагу. Услед ове, гажењем створене јаче збијености земље, не може она да се лепо и дубоко обради и за следећи усев ситно приуготови. Зато жиле и жилице засејаних културних биљака не могу из веће дубине да црпе потребне биљне храниве честице. Са овако поремећеним односом трошности и влаге онемогућено је и правилно распадање стајског ђубрета и стварање помоћу микроорганизма, у води растворљивих биљних хранивих градива.

Многи наши пољопривредници и сами су већ увидели сву велику штетност овог народног обичаја пуштања стоке у поље, а поглавито у већој мери подижу свој глас они разумни и савремени пољопривредници, који због овог народног обичаја не могу на свом имању да заведу неки уређен плодоред, по коме би се уврстило и гајење озиме грахорице, сточног грашка, олајне репице, лана, озимог овса, црвене детелине и многих других коренастих биљака, које доприносе да се чист приход са земље повећава и да тако своја газдинства преуреде да буду уносна у садањем времену пољопривредне кризе.

Овај народни обичај у супротности је са *Законом о чувању пољског имања (чл. 28), који прописује да се и после скинуте летине стока може држати само на своме и да се не сме пуштати на туђе имање,* међутим се и дандани општинском наредбом прописује тако звана забрана и пуштање поља, и тиме долази у опреку са позитивним законским одредбама а грађанима се, као што је напред изложено, наноси велика штета.

Ову штетност пуштања поља увидели су и надлежни законодавни фактори и зато је донета одлука да се спреми пројекат за један нов и знатно оштрији Закон о чувању пољског имања. Но док се овај пројектован закон о чувању пољског имања не донесе, оштећени пољопривредници могу да се користе чл. 9, 20 и 28 Закона о чувању пољског имања и на тај начин да се заштите од даље штете.

М. Дуњић.

Цене пољопривредних производа, на дан 8 маја 1932 г.

Пшеница

Бегеј 79/80, 1—2%	132—134
Тиса 80, 1—2%	133—136
Дунав Банат 78, 2%	131—134
„ Бачка 78/79, 2%	131—134
„ Срем 78, 2%	133—136
„ Србија 77, 3%	132—138
Канал Бачка 78/80 2%	132—136
Банат пар. Вршац 79/80 2%	129—132
„ горњи 79/80 1—2%	131—135
Бачка горња 79/80, 1—2%	131—135
„ доња 79, 2%	133—135
Срем вагон 78, 2%	132—135
Гл. пруга Србијанска 77, 3%	140—145

Кукуруз

Бегеј, промпт.	96— 98
Тиса „	96— 98
Дунав Банат „	96— 98
„ 15-V-32 „	98—102
„ Срем „	96— 98
Банат пар. Вршац, мај 1932.	98—102
„ утовар станице	98—100
Бачка промпт.	98—100
Банат повр. сув. пар. Вршац	96— 98
Срем пар. Инђија	98—101
Бачка бели	108—112
Београд лађа	

Овас

Српски пар. Београд.	150—155
Бачки „	152—157
Сремски „	152—157
Македон — Косовски	135—140
Узана пруга	135—140

Јечам

Мзкедонски — Косовски	135—145

Пасуљ

Србијански 2%, 1930	220—230
Хрват. стан. 2% са вреће.ма.	
Сисак	230—240
Сремски 2%	230—240
Бачки 2% утов. стан	230—240

Стока и сточни производи

Свиње тешке	6—7
„ средње	4—5.50
„ лаке	4—5·50
Волови I кл.	6—6·50
„ II	5—5·50
„ III	4—4·50
Краве I кл.	5—6
„ II „	4 - 5
„ III „	3.—4
Овце	2·—3
Јагњад	—
Маст	10—10.50
Сланина	9—10
Живина	10—10.50
Јаја	35—37
Млеко овче	3—4
„ кравље	2·—2·50
Сир српски	12—13
Кајмак	26—28

Разно

Мекиња без вреће Срем, Бачка	81—85
Мек. вагон Београд, са вреће.	90—100
Сено „	115—125

Харшије од вредности

Зајам 7% 1921	50—51
Аграрне обвезнице 4%	23—25
Ратна штета 2½%	167—168
Аграрна банка	208—208

Записници

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

9. седнице, држане 2. марта 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: А. Рашковић, В. Матић, М. Николић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Д. Спремић и гост М. Ж. Николић, редован члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 165) Прочитан је и усвојен записник 8. седнице Управног одбора.

II 166 Примљен је знању записник 8. седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 85, за набавку књига за продају.

III Прочитан је записник 9. седнице финансиског одбора, па је одлучено.

167) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

168) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 61 и 62, а одбије по предлогу бр. 64.

169) Да се Подружини у Г. Милановцу изда помоћ у 5000.— дин. за наведени циљ.

170) Да се од службеника, који станују у друштвеном дому, наплаћује вода и осветлење по предлогу бр 65.

171) Да се Ђ. Ристићу исплати из његове личне штедње 2000.— динара.

IV Прочитан је записник 9. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

172) Да се по понуди бр. 1477 набави 100 ком. ручних запрашивача, ако им понуђач смањи цену.

173) Да се по писму бр. 1514 тражи спецификација, па онда донесе одлука.

174) Да се одбије понуда бр. 1614 за ашове.

175) Да претседништво за рафију набави нове понуде за екстра и прима робу па изврши поруџбину, а док се не изврши вагонска поруџбина, да набављачки одбор набави у месту 2—3 бале за ситну продају.

V Прочитан је записник 9. седнице програмског одбора, па је одлучено:

176) Да се приме пријаве за расписане стечаје И. Никитовића и Д. Рашића.

177) Да се Подружини у Сопоту одобри кредит у

200.000.— дин., с тим да се урачуна и дуг и да га користи према броју чланова.

178) Да се исплати 69.— дин. г. И. С. Лекићу, као награда за рад у Подружини, пошто је Подружина испунила прописане услове.

179) Да се одобрава Подружини из Мојсиња да седиште пренесе у Прељину и да носи назив „Прељинска пољопр. подружина".

180) Да се прими знању извештај Инспектора о нађеном стању у друштвеном вагону на покретној изложби, као и извештаји о прегледу рада у Подружини у Брестовцу и ванредној скупштини Подружине у Рибнику с тим, да се усвоје мере по предлогу бр. 47.

181) Да се по жалби чланова Подружине у В. Долу, нареди сазив ванредне скупштине на коју да иде Инспектор.

182) Да се Покретној пољопр. изложби и школи уступе књиге на продају по предлогу бр. 49.

VI Саопштења и предлози

183) Прочитан је позив Срп. краљ. академије наука на свечани годишњи скуп. Одлучено је да иду г. г. претседник и ппретседник.

Са овим је седница закључена.

10. седнице, држане 9. марта 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: А Рашковић, Д. Спремић, М. Николић, Т. Владисављевић, В. Матић, С. Ратковић, Н. Петровић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 184) г. Претседник саопштава да је преминуо Аристид Бријан, велики пријатељ југословенског народа и љубитељ пољопривреде. Одбор устајањем одаје му пошту са: Слава му!

II 185) Прочитан је и усвојен записник 9. седнице Управног одбора.

III 186) Прочитан је записник I конференције свих секција па је исти усвојен са извесним изменама

IV 187) Примљен је знању записник 9. седнице књижевног одбора.

V Прочитан је записник 10. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

188) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

189) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 68.

190) Да се исплати г. Н. Стаменковићу 190.— дин. из депозита г. В. Кожина.

191) Да се по писму Аграрне банке одговори, да Друштво не може да да жиро и да иде инспектор г. Б. Нешић да и лично објасни.

192) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

VI Прочитан је записник 10. седнице набављачког одбора, па је одлучено.

193) Да се Верморел прскалице продају по 450.— дин.

194) Да се по понуди бр. 1761 набаве тријери само на основи поруџбине.

195) Да се по понуди бр. 1821. узму само маказе за овце по означеној цени.

196) Да се на питање бр. 1660 одговори, да ће се означена роба трошити, ако јој се подеси квалитет и цена.

197) Да се понуде бр. 1525, 1526 и 1602 за разне справе, држе у евиденцији.

198) Да се предлог бр. 60. за набавку справа одбије.

199) Да продајна цена смеше трава буде 18.— и 25.— дин.

200) Да се прими знању писмо бр. 1384 и остави у акта.

201) Да се прими знању да је претседништво по овлашћењу, поручило 100 бала рафије по понуди бр. 1851.

202) Да се по понуди бр. 1873 за ручне запрашиваче, остане при ранијој цени.

VII Прочитан је записник 10. седнице програмског одбора, па је одлучено:

203) Да се Подружини у Конаку шаље „Тежак“ с тим, да улог пошаље до 1 априла о. г.

204) Да се одобрава кредит Подружинама: у Гостивару 25.000.— дин., у Пожежени 10.000.— дин. и у Ваљеву 15.000.— дин. с тим, да се урачуна и стари дуг, ако га имају и да кредит могу користити према броју чланова.

205) Да се Н. Николић из Краљевог Села, прими за такмичара по расписаним стечајима.

206) Да се одобрава програм курсева Подружине у Краљеву, као и извршене поруџбине из одобрене помоћи.

207) Да се одобрава Подружини у Вл. Долу, да ванредну скупштину држи 22. марта о. г.

VIII Саопштења и предлози

208) Прочитано је писмо Маршалата двора, којим се по налогу Њ. В. Краља и Краљице захваљује на послатом „Тежаку“. Одбор прима знању са: Живели Њ. В. Краљ и Краљица.

Са овим је седница закључена.

ГЛАВОБОЉА

је понајвише нервозна болест. Хоћемо ли да се не поврати, онда морамо пре свега ачати и умирити живце. За то се хвали већ преко 35 година старо кућно средство Фелдеров Елзафлуид. Покусна флаша 6 дин., двострука флаша 9 дин. посвуда. Поштом 9 покусних или 6 двоструких или 2 велике специјалне флаше без даљних трошкова 62 дин. код апотекара Еуген В. Фелдер, Стубица Доња, Едсатрг 866, Савска Бановина.

НА ЗНАЊЕ

ДРУШТВЕНИМ ПОДРУЖИНАМА И ЧЛАНОВИМА!

Друштво је добило следеће:

ПЛАВИ КАМЕН првокласног квалитета, 99% сулф. бакра и продаје га, на целу врећу од 100 кгр. Дин. 6·40, а на мање Дин. 6·50 килограм.

РАФИЈА МАЈУНГА ЕКСТРА, на целу балу (око 100 кгр.) Дин. 16·— на мање Дин. 17·— килограм.

Поруџбине за горњу робу, нарочито **за Рафију**, чинити што пре, јер робе нема много. Тражити само оно што ће се сигурно продати, јер се узета роба ни у ком случају неће натраг примати.

СУМПОР У ПРАХУ Дин. 5·— килограм.

СЕМЕ

Семе белог багрена, за пошумљавање	кграм	20·—	ди
„ гледича за најсигурнију живу ограду	„	15·—	„
„ црвене детелине, пломбирано (чисто од вил. косице)	„	20·—	„
„ луцерке I-а, пломбирано (чисто од вил. косице)	„	16·—	„
„ сточне репе (црвене и жуте), *на цео џак од 50 кгр. Дин. 8.50 на мање*	„	10·—	„
„ сточне прол. грахорице, на 100 кгр. Дин. 3·50 на мање	„	4·—	„
„ сточног грашка за прол. сетву	„	2·50	„
„ мухара	„	3·50	„
„ репе уграњаче — беле	„	20·—	„
„ енглеске траве, на 50 кгр. Дин. 12·50 на мање количине	„	15·—	„
„ *Суданске шраве*	„	6·—	„
„ трава (смеша) за вештачке ливаде, према саставу земље, Дин. 16·— 17·— 18·—,			

(При куповини семена за ливадске траве увек јавити природу земље: сува влажна, пескуша, иловача, у равници, на брду, итд. јер се према овоме и смеса припрема). — Сва су семена набављена у ограниченим количинама, те их треба на време поручити. Подружине по отв. кредитима нека узимају само ону количину, коју ће сигурно у току сезоне продати, јер се узето семе као и остала роба ни у ком случају неће натраг примити.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд — Немањина ул. 11-15

ПОСЛЕ НЕВРЕМЕНА

помоћ скоро тренутачна

Кишовити дани, промочене ципеле, влажно одело, знак опасности. Прехладе, заглуха, реуматизам, ишијас Болови по читавоме телу, прса затрпана, загушљивост

Ублажите тај неугодни осећај. Намажите са СЛОАН-ОВИМ Линиментом. Гриje као сунчане зраке, олакшава загушљивост, уклања болове.

Добива се у свим АПОТЕКАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове

Одобрено по Министарству социјалне политике и народ. здравља. Санитетско одељење решењем Сбр. 4497 од 15 марта 1932 године.

ТЕЖАЦИ И ГОСПОДАРИ!

Највећа тежакова радост и уживање јесте добра коса. Зато наручујте само наше гласовите и опробане и свуда познате и од Краљевске Економије признате најбоље ковane косе Варцарке. Што сведоче хиљаде захвалница. Шест банки не жуља цепа много, а добра коса чува живот и здравље. Косе израђујемо од најбољег Енглеског челика те су изванредно оштре и дуготрајне а за сваку косу дајемо потпуну гаранцију. Мање од 2 комада нешаљемо. Цене по комаду 60.— динара. Задругама 5% попуста код већих наруџбина. Брусови за косе цепани прави Талијански цена од 10—50 динара по комаду. Све наруџбе извршавамо тачно, и поштено и одмах отпремамо. Молимо код наруџбине навести тачну адресу.

ПАВАО ЋОСИЋ ГРГИЋ
Радионица кованих коса.
МРКОЊИЋ ГРАД
(Босна).

НОВО ЗВАЊЕ

ЗА ДАМЕ И ГОСПОДУ НАМЕШТАЊЕМ МАШИНЕ ЗА ПЛЕТЕЊЕ У КУЋИ. ГАРАНТИРАНА ЗАРАДА ОД ОКО ДИН. 1.500.— МЕСЕЧНО, ЈЕР МИ КУПУЈЕМО ИЗРАЂЕНЕ СТВАРИ, ПЛАЋАМО НАДНИЦУ ЗА ПЛЕТЕЊЕ И ШАЉЕМО МАТЕРИЈАЛ ЗА ПЛЕТИВО. ПИШИТЕ ЗА БЕСПЛАТНЕ ПРОСПЕКТЕ ЈОШ ДАНАС НА:

Домаћа Плетарска Индустрија, бр. 85
ЈОСИП КАЛИШ, Марибор, Трубарјева 2

Можете се за информацију обратити и у Београду на администрацију листа, под „Сарадник."

Оригиналне прскалице
„ВЕРМОРЕЛ"

Приспеле су и продају се по
Динара 450.—
по комаду. Прскалице су са цревом на десној страни, беспрекорне израде. Поруџбине чинити одмах, јер су прскалице набављене у ограниченом броју.
ЦЕНОВНИК рез. делова шаље се, на захтев, бесплатно.

Српско Пољопривредно Друштво
Београд, Немањина 11-15

БОЛЕСНИ НА ПЛУЋИМА!
Већ много хиљада излечених!

Затражите одмах књигу о мојој **новој уметности храњења** која је многе спасила. Она може да се употреби код сваког начина живота те помаже, да се болест брже савлада. Нестаје знојење и кашаљ по ноћи, тежина тела се диже, а постепено окрепљење заустављa болест.

Озбиљне личности

лекарске знаности потврђују, да је моја метода изврсна, те радо допуштају њену употребу. Што пре почнете са мојим начином храњења тим боље је.

Посве бесплатно и просто од поштарине

примићете моју књигу, из које ћете црпити упуте, вредне да их сазнате.

Пишите одмах

доста је и једна дописница на нижу адресу:
Сабирно место поште:

GEORG FULGNER
Berlin-Neukölln
Ringbahnstrasse 24. Abt. 485

Штампарија „СКЕРЛИЋ" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20

универзитетска библиотека
/бесплатно/
Београд

Ослобођено Поштарине
Рещ. Мин. Поште и Тел. бр. 17806|24 год.

Бр. 11. Београд, 1 ЈУНА 1932. год. Год. 59

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

† Чедомиљ Мијатовић.

Ако прелистамо историју Српског пољопривредног друштва, наићи ћемо на њеним првим страницама и на име *Чедомиља Мијатовића*, који је његов члан оснивач и први благајник, поред осталих блиставих имена Србије шездесетих година прошлога столећа, као што су: *Милован Спасић, Милан Миловук,* Др. *Јосиф Панчић, Арса Ристић, Коста Црногорац, Коста Петровић, Фрања Фиштечки,* и *Сергије Станковић,* који су били први чланови Управе ондашњег „Друштва за пољску привреду" и са *Алексом Стојановићем* и оснивачи данашњег Српског пољопривредног друштва. Тако је било забележено у Тежаку прве године његовог излажења. А у 59 год. свога излажења Тежак бележи, да је међу живима нестало и последњег његовог члана оснивача, Чедомиља Мијатовића, бившег министра и српског посланика у Лондону, који је 14. ов. м. преминуо у дубокој старости, у 90. год. свога живота, дочекавши да место малене Србије види велику Краљевину Југославију и место маленог „Друштва за пољску привреду", велико Српско пољопривредно друштво.

Пок. Мијатовић рођен је у Београду 6. октобра 1842. год., где је и школу учио. По свршеном лицеју 1862. год. као државни питомац студирао је политичко економске науке у Минхену, Лајпцигу и Цириху. По повратку у Србију постао је 1865 суплент, а 1866 професор ондашње Велике школе. Школу напушта 1869. и постаје начелник Министарства финансија, у коме је својству приступио са осталим нашим људима оснивању „Друштва за пољску привреду" и био његов привремени благајник. Као виши чиновник Мијатовић је својим радом скретао на себе пажњу и долазећи често у додир са намесником Јованом Ристићем, овај му је поверавао важне и деликатне мисије, као 1869 у Бечу, по питању отоманских железница и 1871 у Лондону, по питању саобраћаја на Дунаву. Озлојеђен извесним радом меродавних кругова, незадовољан напустио је Србију и отишао у Енглеску, одакле се вратио 1873 по позиву, и те године постао по први пут министром

финансија у кабинету Ристића. Као Министар финансија пок. Мијатовић био је од 1873 до 1875, са прекидом за време претседништва Чумића, и после, по паду кабинета Ристића, од 19. октобра 1880. до 20. септембра 1883., најпре као министар иностраних дела, а после као министар финансија. Од 1888 до 1889 био је министар иностраних дела. За све време свога министровања уживао је велику милост и наклоност кнеза Милана, и као његов повереник учествовао је при склапању тајне конвенције, коју је и потписао 28. јуна 1881., чиме је изазвао незадовољство претседника владе Пироћанца, који му је одузео министарство иностраних дела, а дао му финансије. Мијатовић је био главни преговарач и са групом за грађење железница после слома Бонтуова предузећа, и министар финансија за време тога удара. После српско-бугарског рата (1885) Мијатовић је био главни делегат за мир у Букурешту. После абдикације Краља Милана, Мијатовић је био дуже времена посланик у Лондону и кратко време у Цариграду. После убиства Краља Александра Обреновића пензионисан је и до смрти живео у Лондону.

За време целога живота пок. Мијатовић био је врло марљив и као ретко који од наших политичара истакао се готово на свима пољима јавне делатности. Његови многобројни радови одају га као политичара, дипломату, историчара, књижевника, економиста и пољопривредника. У целокупном свом раду оставио је видна трага за собом. Стекавши солидну спрему из политичко економских студија у иностранству и упућен у важност пољопривреде за нашу земљу у практичном смислу у некадањем Друштву за пољску привреду, пок. Мијатовић је закључио трговински уговор са Аустријом, јер је сматрао да је за Србију важно да у Аустрији нађе добра тржишта за своје пољопривредне производе, а да аустриски индустриски производи дођу у Србију, нарочито они који су важни за напредовање пољопривреде.

Приповетке, стручни финансиско економски и историски радови, којима се пок. Мијатовић почео

бавити још као ђак и касније, прибавили су му леп глас у читалачком свету. Од приповедака написао је и то: „Зеку буљубашу", „Иконија везирова мајка", „Рајко од Расине", „Кнез Градоје" и „Сиромах Марко". Као наставник и финансиер пок. Мијатовић је издао ове књиге: „Извод из политичке економије", „Наука о државним финансијама", „Финансије српског краљевства", „Извори за финансиски доходак у 13 и 14 веку", „Студија за историју српске трговине у 12 и 13 веку" и „Трговачка политика српских краљева и царева". Све ове студије и данас нису без интереса.

Од историских радова важно је дело о Ђурђу Бранковићу (две књиге), затим о Балшићима и о Јели Балшићки (академска беседа), „Пад Цариграда 1453", „Шта је желео и радио српски народ у 16 веку", „Пре триста година", „Из млетачке плаве књиге" и др. Постоје још неки радови пок. Мијатовића, као на пр. „О краљу Вукашину и Цару Урошу или о краљици Јелени, за које се критика није најбоље изразила".

Сем тога пок. Мијатовић је и обилан преводилац са енглеског језика, као на пр.: „Блокова историја цивилизације у Енглеској", „Путовања по словенским земљама Турске" од Макензијеве и Ибријеве, „Историја турске царевине" од Ленпула и „Аутобиографија" Франклина.

И као државник и као политичар и књижевник пок. Мијатовић био је беспрекорно поштен и савестан човек, велики родољуб и патриота. Критичари му много замерају само што је као одан и поверљив човек краља Милана био оруђе у рукама овога самовољног владаоца за постизање његових циљева.

Бележећи смрт пок. Мијатовића и износећи укратко његову биографију и Српско пољопривредно друштво и Тежак одужују се са великим поштовањем сени пок. Мијатовића у знак вечите захвалности за све оно што је од оснивања Друштва чинио за њега, за наш народ и Отаџбину.

Нека му је хвала и слава, и мир пепелу овога великог родољуба!!

Dr. Т. Митровић.

Справљање сена.

Сирова покошена трава садржи 80—85% воде, те се стога не може чувати дуже време. Да би се чување траве омогућило кроз дуже време, и да би се она могла искористити за исхрану стоке у оно време, када нема траве у пољу, а то је преко зиме, неопходно је потребно ову сувишну воду из траве удаљити и свести је на ону меру, која дозвољава њено најбоље чување — а то је на 16%. Ово отклањање сувишне воде постиже се сушењем траве, т.ј. справљањем сена. Како каквоћа сена поред многобројних других чинилаца

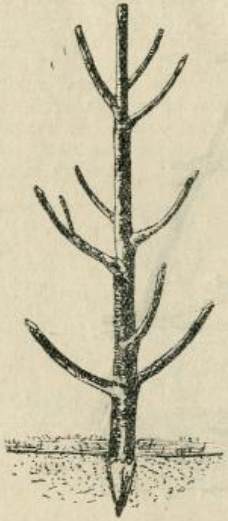

Сл. 46. Розге.

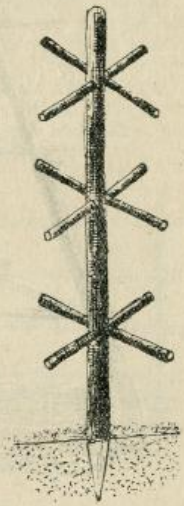

Сл. 47.

умногом зависи од начина справљања, то справљању сена треба поклонити нарочиту пажњу. Сено се може справљати углавном на три начина: као зелено, мрко и згорело сено. Први начин справљања сена у пракси је највише распрострањен, док се справљању сена на друга два начина приступа само у изузетним случајевима, т.ј. када није могуће, било због неповољних временских прилика или којих других узрока, справљати зелено сено. Било да се справља сено на један, други или трећи начин губици у органским и осталим хранивим материјама неизбежни су, и ови су губици уто-

лико већи, уколико се справљању сена поклања мање пажње. Највећи губици произлазе од претераног превртања траве ради сушења, и затим када за време сушења траве падају кише. Дуготрајне и честе кише могу изазвати трулење траве, и тиме потпуно уништити сено. Губици у орг. материјама могу каткад, при непажљивом справљању сена, достићи висину до 80%. У оваквим случајевима о хранљивости сена не може бити речи. Као нормални губици у орг. материјама сматрају се ако они не прелазе 10%. Да би се губитци при справљању сена у органским и осталим хранивим материјама свели на најмању меру, сушење траве треба изводити онако,

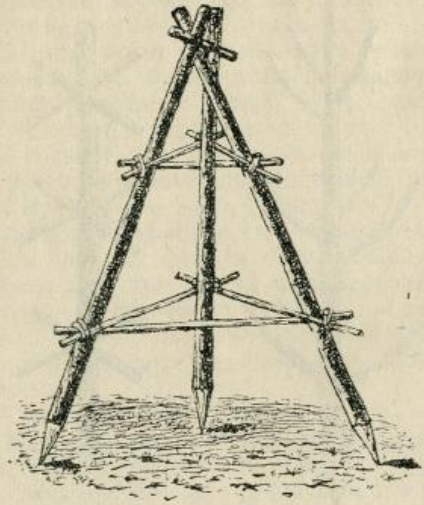

Сл. 48. Пирамида.

како ће се, с обзиром на временске прилике, трава најбоље и најбрже осушити са што мање губитка. Другим речима, справљање сена треба изводити на онај начин, који најбоље одговара временским приликама. Како се справљају напред поменуте три врсте сена, видећемо из даљих излагања.

I. Справљање зеленога сена. Справљање зеленога сена може се вршити углавном на два начина: 1). сушењем траве на површини земље и 2). сушењем траве на нарочитим направама (објектима). Справљање зеленог сена сушењем траве на површини земље може бити двојако: а) сушењем траве у

откосима и в). сушењем траве у навиљцима (гомилицама). Справљање пак зеленог сена сушењем траве на нарочитим направама може се вршити сушењем траве: на розгама (рогаџама), б). пирамидама, в). кушацима — баскијама — врљикама — и г). роговима.

I. Справљање зеленог сена сушењем траве на површини земље: а) сушењем траве у откосима. Овај начин справљања зеленог сена најраспрострањенији је, и код нас се у пракси најчешће примењује. Када је лепо време, и када се сено справља од ливадских трава (ливадско сено), овај начин справљања сена је добар, иначе, за време рђавог времена, и када се сено справља од детелина, справљање зеленог сена сушењем траве у откосима треба избегавати, јер се тада јављају велики губици како у маси тако и у појединим хранивим материјама. Детелинасте биљке врло се тешко суше, те их ради бржег сушења треба често превртати. Ово превртање пак изазива опадање лишћа, цветова и цветних дршчица, а тиме и велике губитке у хранивим материјама.

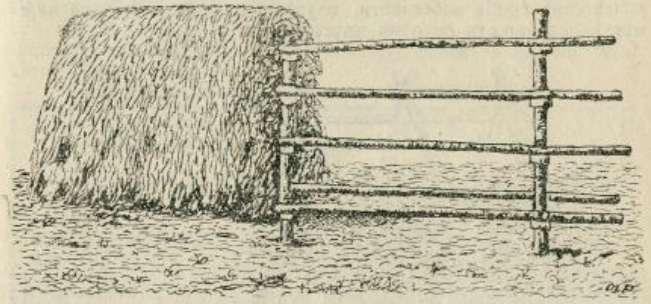

Сл. 49. Баскије.

Сушење траве у откосима изводи се тако, што се покошена трава остави један или два дана, према времену и дебљини откоса, да се суши. Када се горња половина откоса осуши — онда треба откосе преврнути, да би се и доњи делови откоса осушили. Пошто се трава потпуно осуши, онда је треба вилама или коњским грабуљама скупити у пластове, а затим превлачити и зденути у стогове, или стрпати на таван од стаја и чувати је тако до употребе. Денење сена треба обавезно вршити по лепом времену, преко дана, пошто спадне роса.

Да се на овај начин справи што боље сено и са што мање губитака, треба избегавати често превртање трава, на

име превртање трава треба свести на најнужнију меру, управо онолико пута, колико је потребно ради потпуног сушења траве.

б) сушењем траве у навиљцима (гомилицама). Овом начину справљања сена треба приступити само у изузетним случајевима, т.ј. када је приликом сушења траве промењљиво време, те се стога трава не сме сушити у откосима. Само пак сушење траве у навиљцима изводи се на следећи начин: покошену траву, било потпуно сирову или делимично просушену, пред вече, или ако је у изгледу киша, онда и пред кишу, треба скупити у навиљке 70—80 см. висине и исто толике ширине. Сутрадан, ако је у изгледу лепо време, пошто спадне роса, навиљке треба растурити, а пред вече или пред кишу опет скупити. Овако треба чинити све дотле, док се трава потпуно осуши. Сушење траве на тај начин може трајати неколико дана, што зависи од временских прилика. Сасвим је разумљиво, да су при овом начину справљања сена, губици велики, управо утолико већи, уколико се више пута скупља и растура трава из навиљака. Стога овај начин справљања сена треба избегавати, изузев у случајевима, када није могуће справљати сено на други начин.

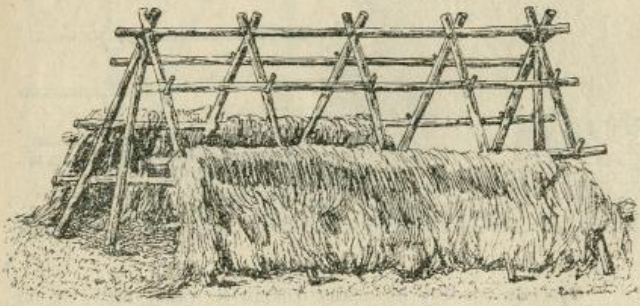

Сл. 50. Рогови

2. *Справљање зеленог сена сушењем траве на нарочитом направама*: а). сушењем трава на розгама. Употреба розги за сушење нашим пољопривредницима позната је, само што они розге не употребљавају за сушење сена, већ за друге продукте, поглавито за сушење пасуља. У извесним крајевима примењују пољопривредници розге за сушење отаве, те би било за препоруку, да употребу розги прошире и на сушење сена, нарочито ако се сено справљ од детелина. Розге нису ништа друго до дебље гране или вршкови стабала, дугачки 2·5 — 3 мет., са којих су отсечене бочне гране,

на 20 — 30 см. од места где су избиле (чвора, коленца), као што сл. 46. показује. У крајевима, где нема шума, розге се могу направити на тај начин, што се кроз мотку дужине 2·5 — 3 мет. избуше на 2-3 места по две унакрсне рупе, а кроз ове протуре на сваком месту по две летве, дужине 50-60 см. (види сл. 47). Када се на овај ничин припреме розге, онда их треба побити у земљу, у један или два реда, на растојању од 1 м. једну од друге, а затим трпати свежу или унеколико просушену траву. Трпање траве почети одоздо навише, али тако да трава на доњем делу розге не додирује земљу. Врх розге треба завршити у виду купе, да не би вода, у случају да пада киша, пролазила кроз средину розге.

Сушење траве на розгама може трајати краће или дуже време, што зависи од временских прилика, као и од тога, да ли је на розге стављена сирова или делимично просушена трава. Ако је лепо време и ако је на розге стрпана просушена трава, сушење траје неколико дана (4 — 6 дана), иначе сушење за време кишовитог времена продужује се на две до три недеље.

На једној розги дужине око 3 м. може се осушити око 100 кгр. сена.

Преимућство сушења траве на розгама у упоређењу са сушењем траве у навиљцима показују ниже изложени податци (по Н. Петрову).

	Воде	Беланчевина	Масти	Безазот. екстрактив. материја	Целулозе	Минералних материја	Материја растворљ. у води.
Сено сушено 14 дана на розгама садржало је у %	14.11	11.22	2.40	35.33	32.68	4.26	77.77
Сено сушено 14 дана у навиљцима садржало је У %	14.76	8.15	1.61	29.60	43.02	2.86	15.34

Из предњих података види се, да су при сушењу сена у навиљцима много већи губици у хранивим материјама, него при сушењу на розгама.

б). Сушењем траве на пирамидама. Овај начин сушења траве сличан је претходном. Пирамиде се града од 3 или 4 мотке, обично од 3, дужине 3-4 метара, пречника 10 см. Ове мотке треба зашиљити на доњем крају и побити их косо у троуглу, на растојању од 1 м., а при врху их нагнути тако да се сучељавају. У врху ове мотке треба заковати ексерима или везати ликом (види сл. 48.). На висини од 70 см. изнад земље треба ужљебити по три водоравне летве, чији ће кра-

јеви прелазити по 10 см. преко мотке. Тако исто треба урадити изнад овог првог реда летви на још два места. Пошто се на овај начин направи потребан број пирамида, онда треба приступити трпању траве, почев одоздо навише. Врх пирамиде треба завршити у облику купе. На једној пирамиди може се ставити 400-600 кгр. посушене траве, што одговара количини од 200-250 кгр. сена.

Сушење траве на пирамидама траје дуже времена него на розгама, пошто се на пирамиде ставља већа количина траве. Да се убрза сушење траве, кроз средину пирамиде треба оставити празан простор за струјање ваздуха. Пирамиде треба чешће обилазити и прегледати, да се случајно трава није упалила, нарочито ако је на њих стављења сирова трава. Сушење траве на пирамидама показало је у пракси врло добре резултате.

в). Сушењем траве на баскијама-кушацима-врљикама. Баскије нису ништа друго до попречне летве (мотке), ужљебљене на дирецима у 3-4 реда (види сл. 49). За грађење баскија треба узети дирекe од 2-2·5 м. дужине и побити их у земљу, а затим ужљебити у ове дирекe два или три реда мотки на растојању од 40-50 см. На месту где ће се ужљебити први ред баскија од земље, треба ударити по две баскије, како би чврстина баскија била што боља.

На баскије се може трпати сирова и просушена трава. Трпање траве треба почети одоздо навише, и то најпре попунити први ред баскија, затим други, и тако редом до врха. Сушење траве на баскијама може трајати од 6-20 дана, што зависи од временских прилика. Пошто се трава осуши, треба је скинути и зденути у стогове. Скидање сена са баскија врши се одозго или вилама одмах на кола, или се пак свака баскија скида заједно са сеном на земљу, а затим се сено товари на кола, а баскија поставља на своје место. Овај начин справљања сена препоручује се нарочито кад се сено справљ од детелина,

г). Сушењем траве на роговима. Рогове треба поставити исто онако, као што се рогови постављају при грађењу крова на две воде. Преко рогова треба заковати или ужљебити неколико редова летава (види сл. 50). Да би рогови стајали што чвршће, на месту где се спајају, са једне и са друге стране, треба побити по једну сојў. Иначе, што се тиче слагања траве на роговима, оно се изводи на исти начин као и на баскијама т.ј. одоздо навише, водећи при том рачуна, да трава са првог реда летава од земље не додирује земљу. Овај начин сушења траве подесан је нарочито за детелине намењене за производњу семена. Сено добивено сушењем

траве на роговима не губи ништа од своје вредности, како у каквоћи тако и у количини.

II. Справљање мрког сена. Справљању мрког сено, као што смо то напред поменули, прибегава се само онда, када због рђавог времена није могуће справљати зелено сено. Мрко сено се справља најчешће од детелина. Справљање мрког сена врши се на два начина: 1). без претходне припреме траве и 2). пошто се претходно припреми трава.

1). Справљање мрког сена без предходне припреме траву изводи се на следећи начин: покошену а још недосушено траву треба скупити и зденути у округле стогове, и то таке, да се најпре постави један слој сламе, затим слој траве, па опет сламе и тако редом до врха. При дењању траву треба добро угазити, да не би ваздух улазио и изазвао трулење траве. Неки препоручују да се за време дењења трава соли кухињском сољу. Завршен стог треба сламом покрити. По свршеном дењењу, после 24—36 часова наступа загревање траве у стогу, што се да лако приметити завлачењем руке у стог, или пријатним мирисом који одаје трава. Зденута трава у стоговима може се загрејати до 70—80°Ц. Загревање траје 4—5 недеља, после чега наступа хлађење, које се потпуно завршава за 6—10 недеља. Сено справљено на овај начин има жуту, мрку или црну боју, што зависи од јачине загревања. Уколико је загревање било јаче, утолико сено добија затвореniју боју.

2). Справљање мрког сена пошто се претходно трава припреми. Припрема траве за справљање мрког сена састоји се у томе; што траву најпре треба осушити толико да се изгуби 50% воде. Овако полуосушену траву треба скупити и зденути у мале или велике стогове, према томе, да ли се жели справљати мрко сено у малим или великим стоговима. И у једном и у другом случају поступак је исти, разлика је само у величини стогова. Велике стогове треба денути од 4—5 м. висине и толике исте ширине, а мале 3 м. висине и 3 м. ширине. При дењењу траву треба такође добро угазити, како по средини стога тако и по крајевима, да не би ваздух у унутрашњост стога улазио и изазвао трулење траве. Дењење стогова треба вршити по лепоме времену, пошто падне роса са траве. Трава покисла не сме се денути. Завршене стогове треба покрити сламом. И у овом случају наступа загревање траве у стоговима. Ово загревање траје 3—4 недеље, а затим наступа хлађење, које траје око 10 недеља.

Губици како у маси тако и у појединим хранивим материјама при справљању мрког сена доста су велики, крећу се између 20—40%, као што се то види из изнесених података: (по В. И. Иванову „Луговодство").

	Суве матер.	Сирових беланчев.	Масти	Целулозе	Безазот. екстрактивних материја	Минерал. материја
	У К И Л О Г Р А М И М А					
Зелена трава	3135·0	380·5	96·8	842·6	1545·9	268·9
Мрко сено	2193·5	271·2	58·5	693·2	902·7	268·5
Губици	941·5	109·3	39·3	149·2	643·2	0
Губици у %	30·0	28·78	40·6	17·73	41·61	0

На овом месту да поменемо то, да се при справљању мрког сена, због неумешности може сва храна упропастити. Стога је боље приступити, ако је могуће конзервисању хране у силосима, или пак справљању згорелог сена, него справљању мрког сена.

III. Справљање згорелог сена. Овај начин справљања сена бољи је од претходног, пошто је скопчан са мањим ризиком. При справљању згорелог сена треба најпре траву мало просушити у откосима, а затим скупити у пластове 2·5 м. висине и 2 м. ширине. Траву у пластовима треба добро угазити. Други или трећи дан по дењењу пластова, настаје загревање траве, и када се трава толико загреје, да се рука увучена у пласт не може држати, онда треба приступити растурању пластова, ради потпуног досушивања траве. Ако је лепо време, досушивање траве бива врло брзо, за неколико часова. Пошто се сено потпуно осуши, онда га треба скупити и превлачити. Сено справљено на овај начин има мрку боју, пријатан укус и мирис, те га стока радо једе.

Губици који настају при справљању згорелог сена, виде се из следећих података: (по В. И. Иванову „Луговодство")

	Сува материја	Орг. матер.	Сиров. беланчев.	Безаз. екстр. матер.	Сирове масти	Целулозе	Минер. материја
	У К И Л О Г Р А М И М А						
Зелено сено пажљиво сушено	3856·0	3554·0	795·1	1448·7	140·7	1169·9	301·5
Зелено сено сушено обично	2758·0	2558·1	508·6	1047·8	64·0	937·8	200·0
Губици у %	28·5	27·3	36·0	27·7	54·5	19.8	33·7
Згорело сено	3058	2804·0	684·1	906·4	82·9	1131·5	253·2
Губици у %	20·7	21·0	14·0	37·4	41·1	3·3	16·1

Из предњих података види се да су губици у зеленом сену, сушеном на обичан начин били већи него у згорелом, у поређењу са зеленим сеном пажљиво сушеним.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић**, проф.

Сточна храна.

VI.

(Свршетак)

2. Келнерове норме за одмеравање хране. Ово су таблице у којима је професор Келнер назначио, колико је суве материје, чисте беланчевине и скробне вредности потребно за сваку врсту животиња према њиховој старости, раду и служби ради које их држимо.

Како су животиње исте врсте различне величине и тежине, то је и њихова потреба хране различна. Да би се и у погледу тога могло радити сасвим тачно, професор Келнер није одмерио потребу хране на грло стоке, већ на 1000 килограма живе мере. Практичан пример и то ће нам брже објаснити него многе речи. Ако имамо краву тешку 400 килограма, која даје дневно 10 литара млека, колико хране да јој дамо? У „нормама“ наћи ћемо да краве које дају дневно 10 литара млека, на 1000 килограма живе мере, требају:

25 — 27 кгр. суве материје
1·6 — 1·9 „ беланчевина
10 — 11 „ скробне вредности.

Пошто је крава тешка 400 килограма (тј. $^2/_5$ од 1000), то њој треба дневно:

око 11 кгр. суве материје
„ 0·7 — 0·8½ „ беланчевина
„ 4 — 4·5 „ скробне вредности

Довде смо се послужили таблицом о нормама, а сада треба нам таблица о саставу хране.

Према томе каквом храном желимо хранити краву, израчунаћемо количину хране. Најлакши је рачун са зеленом храном или са сеном, а тежи је кад се поред главне хране мора узети у рачун и допунска и помоћна храна. Изнећемо пример за све случајеве.

а) Храна: зелена луцерка у почетку цветања. Из таблице о саставу хране види се, да зелена луцерка пре цветања садржи у 100 килограма: суве материје, 24·0 кгр., беланчевина 1·7 кгр., скробне вредности 9·1 кгр.

Ако крави одмеримо *дневно 50 кгр. луцерке,* то ћемо је хранити скоро сасвим тачно по норми, јер ћемо јој у тој храни дати:

суве материје	12·0 кгр.
беланчевина	0·85 „
скробне вредности	4·55 „

б) Храна: добро ливадско сено, у 100 килограма ливадског сена садржано је: суве материје 85·7 кгр., беланчевина 3·8 кгр., скробне вредности 31·0 кгр.

Ако крави одмеримо *дневно 10 кгр. сена,* то ће она у овој храни добити:

суве материје	8·57 кгр.
беланчевина	0·38 „
скробне вредности	3·10 „

Ово није доста. Мањак не би могли подмирити ни са још 5 килограма сена, јер би у томе случају стомак животиње био већ претоварен превеликом количином суве материје (скоро 13 кгр.) док би потреба скробне вредности била баш тачно подмирена, али не би била подмирена и потреба беланчевина (само 0·57 кгр.), без које не може да се створи млеко.

Боље се може мањак накнадити са *3 кгр. ситних пшеничних мекиња,* у којој је количини садржано: суве материје 2·61 кгр., беланчевина 0·33 кгр., скробне вредности 1·44 кгр.; дакле у 10 кгр. сена и 3 кгр. мекиња укупно:

суве материје	11·18 кгр.
беланчевине	0·71 „
скробне вредности	4·54 „

в) Храна: ограничена количини сена и репе уз додавање допунске или помоћне хране.

Ако по предрачуну не можемо давати више од 5 кгр. сена и 20 кгр. сточне репе, а остало морамо допунити купљеном храном, онда рачун изгледа овако:

	Суве материје	*беланчевина*	*скробне вред.*
у 5 кгр. сена садржано је	4·30	0·19	1·55
у 20 „ репе садржано је	2·40	0·02	1·26
Свега:	6·70	0·21	2·81
према томе треба дати	11·00	0·80	4·50
недостаје још	4·30	0·59	1·69

Пита се сад: чиме ово накнадити? У газдинству има само још доста пшеничне плеве, те зрна кукуруза.

Вежбањем у израчунавању хране пољопривредник ће убрзо запазити, да ће увек највише тешкоће задавати белан-

чевина, а најмање сува материја, и доста мало и скробна вредност. Зато прво треба питати: чиме да се накнади беланчевина? Житном плевом то се не може никако, јер за 0·59 кгр. беланчевине требала би животиња дневно да поједе више од 60 кгр. плеве, а то је немогуће. Да ли кукурузном јармом? Да се накнади 0·59 кгр. беланчевине морали би давати 9 кгр кукурузне јарме, што би такође било нерационално, јер би смо трошили сувише скробне вредности, а животиња не би могла толико хране појести. Најбоље би се дао мањак накнадити са 4 килограма мекиња, у којој је количини садржано суве материје 3·47 кгр., беланчевина 0·44 кгр., скробне вредности 1·92 кгр.

Ако би животиња добила још нешто плеве (око 2 кгр.), то би добила онолико хране, колико јој треба за производњу 10 литара млека дневно. Беланчевина би и у томе случају била одмерена приближно, а скробна вредност нешто јаче, углавном добро.

г) Храна: пшенична плева, овсена слама и сточна репа, уз додатак допунске хране. Ако имамо довољно само сточне репе, овсене сламе и пшеничне плеве, а остало мора да се допуни зрном (разуме се јармом) кукуруза или овса, онда рачун изгледа овако:

	Суве матер.	*беланчевина*	*скробне вредн.*
у 30 кгр. сточне репе садржано је	3·60	0·030	1·890
у 3 „ пшеничне плеве садржано је	2·52	0·027	0·729
у 3 „ зобне сламе садржано је	2·57	0·030	0·510
Свега:	8·69	0·087	3·129
према норми треба дати	11·00	0·800	4·500
недостаје још	2·31	0·713	1·371

У горњем оброку сразмерно је највећи недостатак у беланчевини. Ако би овај хтели накнадити *јармом кукуруза*, то би за 0·713 кгр. беланчевине требали да утрошимо равно *10·80 кгр. кркурузне јарме*. Тиме би смо суву материју прекорачили за 7·28 килограма, а потребу скробне вредности за 7·43 килограма. *Кукурузном јармом не може се дакле надокнадити количина потребне беланчевине у храни добре краве музаре.* Покушајмо то учинити *овсом*. И у томе случају требали би скоро 10 килограма овса, па да потпуно намиримо количину беланчевине. Дакле, ни то се не може. Ако би се помогли *мекињама*, то би требали око $6\frac{1}{2}$ килограма ситних пшеничних мекиња. И овом количином прекорачили би суву материју за 3·33 килограма, а скробну вредност за 1·75 килограма. Сасвим лако допунио би се горњи

Таблица о саставу најважнијих врста сточне хране.

(прештампано из књиге Наука о храњењу корисних дом. животиња).

ВРСТА ХРАНЕ	садржи у % суве материје	беланчевине	скробне вредности	ВРСТА ХРАНЕ	садржи у % суве материје	беланчевине	скробне вредности
I ЗЕЛЕНА ПИЋА Траве:				лишће и главе шећерне репе	23.0	0.2	9.5
трава с паше	20.0	1.7	11.1	**III СЕНО Ливадско и од трава:**			
трава с најбоље паше	21.5	2.3	13.1	сено добро	85.7	3.5	31.0
трава с добре ливаде	19.2	1.3	9.9	сено слабо	85.7	2.5	18.9
кукуруз зелени (сачма)	19.4	0.6	9.1	сено одлично	84.0	6.5	40.9
раж зелена **Детелине:**	13.4	1.4	11.3	отава са незаливане ливада	85.2	5.0	35.7
црвена детелина почетком цветања	19.0	1.7	10.2	**IV СЛАМА**			
инкарнатка у цвету	18.5	1.5	9.0	слама озимих стрних жита	85.7	—	11.5
луцерка пред цветањем	24.0	1.7	9.1	слама јарих стрних жита	85.7	1.0	18.5
луцерка у пуном цвету	24.0	1.5	8.4	слама овса	85.7	1.0	17.0
грахорица почетком цветања	15.5	1.8	7.3	слама махунастих биљака	84.0	3.0	15.2
грахорица у цвету	17.5	1.4	7.5	слама црвене детелине	84.0	3.1	5.8
мљава грахорица у цвету	16.6	2.0	6.9	**V ПЛЕВА** плева овса	86.2	1.4	28.6
Листине:				плева пшенице	84.0	0.9	24.3
лишће сточне репе	11.0	1.0	5.3	окласци кукуруза	86.0	1.2	21.1
лишће с главама шећерне репе	16.2	1.4	7.8	**VI КОРЕЊЕ И ГОМОЉЕ** сточна репа	12.0	0.1	6.4
II. КИСЕЛА ХРАНА Кисела храна од силоса				шећерна репа	25.0	0.3	15.5
трава	19.4	0.9	7.9	репа угарњача	8.5	0.2	4.6
зел. кукуруз (сачма)	18.5	0.4	8.6	мрква	13.0	0.4	8.7
луцерка	16.9	1.5	6.6	кромпир	25.0	0.9	19.1
црвена детелина	21.7	1.7	9.2	**VII ЗРЊЕ И СЕМЕЊЕ** јечам	85.7	6.1	72.0

Таблица о саставу најважнијих врста сточне хране

(прештампано из књиге Наука о храњењу корисних дом. животиња).

ВРСТА ХРАНЕ	садржи у % суве материје	беланчевине	скробне вредности	ВРСТА ХРАНЕ	садржи у % суве материје	беланчевине	скробне вредности
овас	87.5	7.2	59.7	меласа обична	78.1	—	48.9
просо	87.5	7.4	59.7	**из фабрике алкохола:**			
кукуруз	87.0	6.6	81.5	пиварска ком. свежа	23.8	3.5	12.7
раж	86.6	8.7	71.3	кукурузна џибра	8.7	1.1	5.5
пшеница	86.6	9.0	71.8	сладове клице	88.0	11.4	38.7
грашак	86.9	16.3	68.6	винска ком. свежа	30.0	0.3	2.3
грахорица	86.7	20.0	69.7	**из фабрике уља:**			
соја	90.0	26.2	83.9	погаче од семена репице	90.0	23.0	61.1
семе лана	92.7	18.1	119.2	„ „ „ сезама	91.5	35.5	79.0
хељда	85.9	7.5	52.7	„ „ „ сунцокрета	91.8	30.6	68.5
храстов жир	50.-	2.2	40.4	„ „ „ мака	88.5	26.6	66.2
дивљи кестен	50.3	1.5	34.1	„ „ „ лана	89.0	27.2	71.8
VIII ИНДУСТРИСКИ ОТПАТЦИ из млинова:				„ „ „ конопља	88.0	22.6	49.0
пшеничне мекиње ситне	86.5	11.1	48.1	**IX ХРАНА ЖИВОТИЊСКОГ ПОРЕКЛА**			
пшеничне мекиње крупне	86.5	9.1	42.6	брашно од крви	91.0	71.7	72.7
пшенично брашно за сточну храну	87.4	11.0	73.0	брашно од меса	89.2	63.0	89.9
ражане мекиње	87.5	10.9	46.9	млеко кравље	12.2	3.3	14.7
из фабрике шећера:				млеко оплављено сепаратором	9.7	3.8	7.6
резанци шећ. репе свежи	7.0	0.3	5.0	сурутка слатка	7.9	0.9	6.4
резанци шећ. репе кисели	11.6	0.3	6.5	сурутка кисела	7.9	0.9	5.9
резанци шећ. репе сушени	88.8	3.6	51.9	млаћеница (буњка)	9.9	3.5	9.2

Таблица норми за одмеравање хране

(Прештампано из књиге Наука о храњењу корисних дом. животиња)

ВРСТА ЖИВОТИЊА	Дневна потреба рачуната на 1000 кгр. тежине			ВРСТА ЖИВОТИЊА	Дневна потреба рачуната на 1000 кгр. тежине		
	суве материје кг	безазотне кг	сварљиве вредности кг		суве материје кг	безазотне кг	сварљиве вредности кг
Волови, израсли, када ништа не раде (узд. хр.)	15-21	0.6-0.8	6.0	„ „ 6—12; 240 кг	26	2.3	11.5
Волови при средњем раду	22-28	1.4	9.7	„ „ 12—18; 320 кг	26	1.8	9.0
Волови одрасли за тов	24-32	1.5-1.7	12.5-14.5	„ „ 18—24; 402 кг	26	1.3	8.0
Краве музаре које дају 5 л млека по ком.	22-27	1.0-1.3	8.0-9.0	Јагањци приплодни у *старости* и *тежини:*			
Краве музаре које дају 10 л млека по ком.	25-29	1.5-1.9	10.0-11.0	од месеци 5—6; 28 кг.	17.0	3.0	16.4
				„ „ 6— 8; 33 „	25.0	2.5	13.0
Овце, израсле, уздржна храна	18-23	1.0	8.3	„ „ 8—11; 38 „	23.0	1.8	10.7
Овце које се туве	24-32	1.6	14.5	„ „ 11—15; 41 „	22.0	1.5	10.2
				„ „ 15—20; 45 „	22.0	1.2	9.7
Коњи при лаком раду	18-23	1.0	9.2	Јагањци за тов у *старости* и *тежини*			
Коњи при средњем раду	21-26	1.4	11.6	од месеци 6—7 20 кг.	31.0	3.5	17.0
Коњи при тешком раду	23-28	2.0	15.0	„ „ 7—9 40 „	30.0	3.0	16.0
				„ „ 9—11 50 „	28.0	2.5	15.0
Свиње израсле у тову 1. период	33-37	2.3	28.0				
Свиње израсле у тову 2. период	28-33	2.0	26.0	Прасад приплодна у *старости* и *тежини*			
Свиње израсле у тову 3. период	24-28	1.5	20.0	од месеци 2—3; 20 кг.	44.0	5.0-6.0	34.0
				„ „ 3—5; 40 „	36.0	3.0-4.0	27.0
Говеда приплодна млада, *старости* и *теж.:*				„ „ 5 6; 55 „	32.0	2.5-3.0	23.0
од месеци 2— 3; 70 кг	23	3.4	18.5	„ „ 6—9; 80 „	28.0	1.7-2.3	20.5
„ „ 3— 6; 140 кг	24	2.8	15.2	„ „ 9—12; 120 „	25.0	1.2 1.7	16.0

оброк помоћу уљаних погача, на пр. помоћу *маковиx йогача*. Да се добије 0·713 кгр. беланчевине треба храни додати 2¾ килограма (2·68) макових погача, па је тиме храна потпуна и с обзиром на беланчевине, и с обзиром на суву материју, и с обзиром на скробну вредност. Ове последње има и нешто више, па ће млеко бити масније и крава у доброј снази.

Предњим примерима покушао сам да читаоца уведем у „тајну" израчунавања оброка, коју ће тајну он, поред мало воље и пажње врло лако научити.

Израчунавајући оброк хране за своју стоку, пољопривредник ће убрзо доћи до сазнања, да храна у његовом газдинству садржи: а) много суве материје, б) прилично и скроб не вредности (особито уз припомоћ зрна кукуруза), и в) недовољно беланчевина. Само у младој трави (паши), у младој зеленој детелини, и у најбољем сену, где се стока храни искључиво овим, има довољно беланчевина. Иначе у свима осталима врстама хране, што се производе у већини наших газдинстава, постоји велики недостатак у беланчевини. Наша стока зато најбоље напредује на паши и од зелене хране. Особито вреди ово за младу стоку и краве музаре, док је много лакше таквом храном исхранити стара грла која се тове.

Да наше сточарство у погледу тога пође бољим путем потребно је:

1) *Да се йобринемо за што јачу йроизводњу беланчевином богаше хране (йаше, дешелине и најбољег сена).*

2) *Да йроизводимо за сшочну храну беланчевином богашо семење (граорице, грашка, боба, соје).*

3) *Да йроизводимо више уљаног семења (репице, лана, мака, соје) и да већу йажњу но досада обраШимо уйошреби уљаних йогача за исхрану сшоке.*

К Поповић.

Народно здравље.

Цревни тифус и поплаве.

Још у давној прошлости запазило се, да после великих поплава, заређају неке редње, нарочито цревни тифус, врућица. Онда се још није знало у чему је узрок ове појаве, па се мислимо, да у земљи сазревају нарочите материје, које потом прелазе у ваздух. Кад човек удише ове отрове јављају се редње. Данас ми знамо, да заразне болести постају насељавањем заразних клица у наше тело. Свака заразна болест има своју заразну клицу, па и цревни тифус има нарочиту клицу. Ову заразну клицу уносимо у своје тело хра-

ном и пићем, нарочито водом. Ове клице доспевају у храну или воду на разне начине, али поглавито из изметина или мокраће оболелих, прездравелих или клициоиоша. Тамо где нема подесних нужника, него се врши нужда на све стране, ту се с изметинама и мокраћом сеју заразне клице и загађује земљиште, те могу доспети и до воде за пиће, нарочито ако није довољно обезбеђена од спољашних загађивања. Муве су други важан преносилац ових клица. Оне падају на заражене изметине, а затим на храну, те преносе и клице. Напослетку и рукама оболелих, преболелих и клициоиоша могу се загађивати намирнице.

Поплаве увећавају опасност од цревног тифуса, јер вода покрије огромне површине земље, покрије иста вода и нужнике и ђубришта и нечиста дворишта и бунаре. Нечистоћа, изметине, ђубре сваке врсте меша се и допире и у воде за пиће. У поплављеним пределима има увек или оболелих или клициоиоша од тифуса. Пре поплаве ширење клица од њих било је ограничено на ужу околину. За време поплаве вода разнесе и расеје заражене изметине на велика пространства и створи могућности загађења воде на многим местима.

Кад се вода повуче у свје корито, кад се избеглице врате на своја порушена и оштећена огњишта, почињу се јављати болештине, а у првом реду цревни тифус, јер су се воде за пиће загадиле изметинама и лучевинама, па и заразним клицама. Ово је стална појава после поплава. Највећи број тифусних оболења у Југославији од ослобођења до данас имали смо 1924 после поплава. Док је број ових обољења био код нас просечно 3—4 хиљаде годишње или нешто преко тога, у 1924 овај број је порастао на 6400. Он би био далеко већи да се нису на време предузеле мере против тифуса, те је становништво поплављених крајева у масама цепљено. 1924 је на 10.000 становника оболело од цревног тифуса 51 лице, док је ранијих година овај број био 28—33 на 10.000 душа. 1923 било је 3549 болесника од цревног тифуса, или 28,7

на 100.000 становника, већ 1925 кад није било поплаве број оболелих је спао на 4200 или 33 на 100.000. У 1925 било је нешто више цревног тифуса него обично, јер је у 1924 створен велики број извора. Већ 1926 овај број је пао на уобичајену меру. Велике поплаве 1924 расејале су клице цревног тифуса на све стране, загадиле воде за пиће, врела, бунаре, цистерне, те умножиле број огњишта за заражење тифусом. Док је још вода висока, клице су разређене, становништво се не налази на поплављеном подручју, те не долази до чешћих обољења. Али ћим вода опадне, чим се поврати у своје корито, бунари и воде за пиће који су били поплављени права су огњишта за заражење. Становништво се враћа кући и употребом заражене воде уноси клице цревног тифуса и оболева од ове болести.

Опасности од поплава су врло велике, али се оне могу избећи, ако је становништво свесно ових великих опасности и ако сарађује на њиховом уклањању, те ради све што је потребно да се опасности избегну.

Прво што треба учинити јесте, да се све становништво из поплављених крајева *цепи против цревног тифуса*. Војници из светског рата знају, да у војсци није било ове болештине, јер су се редовно цепили против ње. И поплава је једна врста рата. После ње нам прети велика опасност од цревног тифуса, те је сасвим природно, да треба наше тело наоружати против ове болести, а то ће се постићи, ако га цепљењем учинимо отпорним. Ово је прва мера, без ње не вреде много ни све остале мере.

После тога морају се очистити, поправити и дезинфиковати сви станови из поплављених крајева, сва дворишта, нужници, а нарочито бунари и друге воде за пиће. То су послови који се могу изводити по нарочитим стручним упутствима лекара и инжињера. Из бунара који су били под водом не сме се употребљавати вода за пиће. Ако баш нема друге пијаће воде, мора се пре употребе прокувати (10—15 минута да ври), па охладити и тако прокувана може се пити. Још

се може извршити дезинфекција ове воде и додавањем хипермангана, те он убије заразне клице. Поред ових има и других средстава за дезифекцију воде. Једно је важно знати, да се вода из загађених бунара не сме пити док се не прочисти.

Становништво из поплављених крајева мора се придржавати свих ових мера, ако не жели да после великих материјалних штета допадне и тешких невоља од болести.

Др. Ст. З. Иванић.

Питања и одговори:

Питање. Владимир Тадић, благајник Пољопривредне подружине из Пожежене, обавештава Друштво о штетном народном обичају, по коме се одмах после бербе кукуруза пушта поље за попашу стоке и сва сеоска стока несметано по сувом и влажном времену гази засејане озиме усеве, детелишта, па чак од глипања не поштеде ни винограде. Даље износи да се поводом овога жалио и надлежној власти и није успело да његове сугрђане убеди, да су постојеће законске одредбе јаче од овог народног обичаја, и моли Српско пољопривредно друштво за савет по овоме.

Одговор. Гажење и глипање стоком посејаних, угарених, па чак и неугарених њива и ливада не остаје без већих штетних последица. Овим се гажењем земља утаба, цевчице (капилари) земље сабију и суже да врло брзо испуштају сву задобивену јесењу и зимску влагу. Услед ове, гажењем створене јаче збијености земље, не може она да се лепо и дубоко обради и за следећи усев ситно приуготови. Зато жиле и жилице засејаних културних биљака не могу из веће дубине да црпе потребне биљне храниве честице. Са овако поремећеним односом трошности и влаге онемогућено је и правилно распадање стајског ђубрета и стварање помоћу микроорганизама у води растворљивих, биљних хранивих градива.

Многи наши пољопривредници и сами су већ увидели сву велику штетност овог народног обичаја пуштања стоке у поље, а поглавито у већој мери подижу свој глас они разумни и савремени пољопривредници, који због овог народног обичаја не могу на свом имању да заведу неки уређен плодоред, по коме би се уврстило и гајење озиме грахорице,

сточног грашка, олајне репице, лана, озимог овса, црвене детелине и многих других корисних биљака, које доприносе да се чист приход са земље повећава и да тако своја газдинства преуреде да буду уносна у садашњем времену пољопривредне кризе.

Овај народни обичај у супротности је са *Законом о чувању пољског имања (чл. 28), који прописује да се и после скинуте летине стока може држати само на своме имању и да се не сме пуштати на туђе имање*, међутим и дандањи општинском наредбом прописује тако звана забрана и пуштање поља, и тиме долази у опреку са познатим законским одредбама, а грађанима се, као што је напред изложено, наноси велика штета.

Ову штетност пуштања поља увидели су и надлежни законодавни фактори и зато је донесена одлука, да се спреми пројекат за један нов и знатно оштрији Закон о чувању пољског имања. Но док се овај пројектован Закон о чувању пољског имања не донесе, оштећени пољопривредници могу да се користе чл. 9, 20 и 28 Закона о чувању пољског имања и на тај начин да се заштите од даље штете.

М. Дуњић

Питање: Имам један воћњак, који је засађен 1923 г. и досада је једнако сејан кукуруз, па сада како је се воћњак — шљивар — доста развио, те у близини дрвета не може да роди ништа од засене, а између редова могло би још понешто да се сеје, — то питам: шта би било најбоље и шта бих смео да посејем, тако, да бих искористио усев, а и шљивама не би нанео штете.

Јован
намесник М. Студенице.

У нашим шљиварским центрима, као што је питачу несумњиво врло добро познато, обрађује се земља само у младим шљивацима (па и то не свуда) и засејава разним усевима: кромпиром, кукурузом, пасуљом, репом, па и пшеницом, овсом, јечмом и т. д. А кад дрвета одрасту и почну правити хладовину, са сетвом усева и обрадом земље уопште скоро се престаје, те се шљивак потпуно уливади и постане ледина. У овим лединама пак, чија је земља угажена и стврднута, тешко продиру ваздух, топлота и водени падежи. Зато се у тим шљивацима земља не натопи довољном влагом, те нема довољно резервне влаге, која је шљивовим дрветима потребна преко лета. То пак умногом утиче на крупноћу и правилније сазревање плода.

Према овоме, у циљу одржања влаге преко жарких лета у шљивацима, и у циљу добијања бољег квалитета плода и боље родности, неопходно је потребно да се земља у шљивацима преорава јесен или рано с пролећа, пре цветања, и дрљачама потом подрља, те да се грудве разбију и уситне, а преко лета да се 1—2 пута опраши. А где се и уколико се преоравање и дрљање из ма којих разлога не буде могло да изврши, онда се безусловно мора вршити копање около сваког дрвета за онолику ширину, колику ширину запрема круна воћке.

Прекопавање ово вршити ашовом с јесени, којом приликом земљу превртати и нагртати ка деблу, а с пролећа поново извршити прекопавање и около целе воћке начинити чинију, широку онолико, колико обим круне воћке заузима. У овој чинији скупља се кишна вода, која продире у корен дрвета, до жила, те се земља одржава у влажном стању, због чега је воћка напреднија, роднија и здравија. При копању пазити да се воћкине жиле не повреде.

Што се тиче *међуусева*, које би требало у шљиваку гајити, то је врло важно питање.

Сматра се да по правилу у шљиваку, нарочито старијем, не би требало ништа сејати. Ово стога што међуусев испошћава земљу у шљиваку, а то утиче на принос и крупноћу плода. Зато се шљивак, где се сеје међуусев, мора чешће и по потреби ђубрити.

Међутим, многи инострани воћари (нарочито у Америци) засејавају по шљивацима махунасте биљке (детелину, граорицу и др.), јер махунасте биљке, које се сеју концем лета, а заоравају с пролећа, богате земљу азотом из ваздуха, а тиме се поправљају и физичке особине земље.

Иначе, када се и ако се већ жели гајити у шљиваку међуусев, онда не треба сејати стрнине (пшеницу, овас, јечам и раж), јер култура житарица ослабљује шљивоза дрвета и ствара запару, а то утиче на развијање разних болести, опадање и црвљање плода, сушење и збијање земље. И између редова шљива, кад се жели сејати међуусев, треба сејати *окопавине:* кромпир, репу, пасуљ, боб и др. Али у овом случају потребно је да се окопавине сеју између редова и то далеко на 1.80—2 метра од шљивових дрвета, а да се ипак около сваког дрвета, окопава земља колико захвата обим круне, као и да се праве чиније, а шљивак по потреби ђубри.

Н. Петровић.

Одговор: Није вероватно да су од 8 кошница са пчелама 6 угинуле од срдобоље.

Срдобоља или пролив код пчела није заразна пчелиња болест. Према томе се саће, које су умрљале оболеле пчеле од срдобоље, може без бојазни употребити за ројеве, пошто се оквири остружу ножем или срчом, а измрљано саће у њима убрише и очисти помоћу четке и воде.

Али саће, оквири и кошница могу бити умрљани и услед обољења пчела и од друге пчелиње болести, која се назива *носема* или *нозематоз*, која је заразна, и зато се онда умрљано саће не сме употребити и давати пчелама, иначе би се зараза пренела на цео пчелињак, који би за кратко време био опустошен.

Ове две пчелиње болести су врло сличне, те их пчелари, који немају довољно познавања о пчелињим болестима, не умеју разликовати, због чега бивају погрешке и штете.

За познавање пчелињих болести и њихово сузбијање, као и за предохрану од њих, добро служи књижица: „О пчелињим болестима" од И. Побегајла, издање Срп. пчеларског друштва.

За испитивање пчелињих болести и давање упутстава за њихово сузбијање, постоји у Београду Бактереолошки институт Пољопривреднога факултета, Александрова улица бр. 88 коме треба послати у поштанском пакетићу комадић умрљаног саћа с молбом за обавештење и упутства, што се врши бесплатно.

Јов. П. Јовановић,
Уредник „Пчелара" и члан Срп. пољопривред. друштва.

„Тежак" излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампана табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 15, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа повољна — по такси. Рачун код Поштанске штедионице 50.350.

Цене пољопривредних производа, на дан 23 маја 1932 г.

Пшеница

Бегеј 79/80, 1—2%	131—134
Тиса 80, 1—2%	131—134
Дунав Банат 78, 2%	129—132
„ Бачка 78/79, 2%	129—132
„ Срем 78, 2%	131—134
„ Србија 77, 3%	130—136
Канал Бачка 78/80 2%	131—134
Банат пар. Вршац 79/80 2%	127—130
„ горњи 79/80 1—2%	129—133
Бачка горња 79/80 1—2%	129—133
„ доња 79, 2%	131—133
Срем вагон 78, 2%	130—133
Гл. пруга Србијанска 77, 3%	138—143

Кукуруз

Бегеј, промпт.	96— 98
Тиса „	96— 98
Дунав Банат „	96— 98
„ 15-V/32 „	97—100
„ Срем пар. Инђија.	97—100
Банат пар. Вршац, јуни 1932	97—100
„ утовар станице	96— 99
Бачка промпт.	98— 99
Банат повр. сув. пар. Вршац	96— 98
Срем пар. Инђија	97—100
Бачка бели	112—115
Београд лађа	

Овас

Српски пар. Београд.	150—155
Бачки „	152—157
Сремски „	152—157
Македон — Косовски	140—145
Узана пруга	140—145

Јечам

Македонски — Косовски	135—145

Пасуљ

Српијански 2%, 1930	200—210
Хрват. стан. 2% са врећама. Сисак	210—220
Сремски 2%	210—220
Бачки 2% утов. стан	210—220

Стока и сточни производи

Свиње тешке	6·50 7
„ средње	5—6.
„ лаке	5—6·
Волови I кл.	6—7·50
„ II	5—5·75
„ III	4—4·75
Краве I кл.	5·50 6
„ II „	4·50 5
„ III „	3.—4
Овце	2·50 3
Јагњад	—
Маст	9.50—10.
Сланина	8—9
Живина	13—20.
Јаја	40—50
Млеко овче	3—4
„ кравље	2·—2·50
Сир српски	12—13
Кајмак	26—28

Разно

Мекиња без врећа Срем, Бачка	81—85
Мек. вагон Београд, са вреh.	90—95
Сено „	105—115
Кромпир рани, Београд	130—135

Хартије од вредности

Зајам 7%, 1921	
Аграрне обвезнице 4%	
Ратна штета 2½%	183 -186
Аграрна банка	209—209

Записници.

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

11. седнице, држане 16. марта 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови: А. Рашковић, Д. Спремић, В. Матић, С. Ратковић, М. Николић, Н. Белобрк, Т. Владисављевић, Н. Петровић, Др. М. Градојевић и гости Д. Николајевић и Др. Б. Попадић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 209) Г. претседник саопштава, да је ишао код г. Министра пољопривреде и предао му Тежак и Календар као поклон Друштва. Том приликом захвалио му се на новчаној помоћи и у кратким потезима упознао га са радом Друштва. Г. Министар је био љубазан да га саслуша, па му је затим одговорио, да му је познат рад Друштва, који он цени. Одбор прима знању са изјавом захвалности Г. Министру.

II 210) Прочитан је и усвојен записник 10 седнице Управног одбора.

III 211 Примљен је знању записник 10 седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 110 за набавку књига за продају.

IV Прочитан је записник 11. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

112) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

213) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 76.

214) Да се усвоји понуда К. Симоновића за коричење 34 Тежака и Календара по 25.— дин.

215) Да се Секретару и Инспектору смање плате од 1. априла о. г. на 2.580.— дин. с обзиром на опште привредне прилике.

V Прочитан је записник 11. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

216) Да се одбију понуде бр. 330, 829, 983, 1486, 1735, 1758 и 1915 за разну робу.

217) Да се замоли Министарство пољопривреде, Банске управе и Народна банка да помогну штампање Млекарства, које се тражи као уџбеник, откупом извесног броја. Млекарство дати у штампу у 5000 примерака са наградом од 600.— дин. по табаку.

218) Да се по понуди бр. 1857. траже у комисион справе по предлогу бр. 67.

219) Да се набави још 5.000 кгр. непречишћеног семена луцерке.

VI Прочитан је записник 11. седнице програмског одбора, па је одлучено:

220) Да се одобрава кредит подружинама у Чачку 40.000.— дин., у Славковици 6.000.— дин., у Сврљигу 30.000.— дин. и у Честину 7.000.— дин. стим, да им се у кредит урачуна и стари дуг ако га имају и да кредит могу користити према броју чланова.

221) Да се Подружини у Вишеграду одобри помоћ у 840.— дин. у воћарском алату, за држање калемарског курса.

222) Да се В. Јаковљевић прими за такмичара по расписаним стечајима.

223) Да се Подружини у Сврљигу саветује да одустане од екскурзије у овој години.

224) Да се прими знању извештај Подружине у Краљеву, о одржаном калемарском курсу.

225 Да се прими знању са захвалношћу, да се Прва хрватска творница уља у Загребу, уписује за члана добротвора са улогом од 2.000.— дин. у уљаним погачама.

226) Да се прими у састав нова Подружина у Мишљеновцу, пошто је испунила све услове по правилима.

227) Да се усваја предлог бр. 63, по акту бр. 2014.

Саопштења и предлози

VII 228) Прочитан је поздравни телеграм са скупштине Подружине у Нишу. Одбор прима знању са живели!

229) Прочитани су предлози бр. 1969 и 2030 за редовне чланове. Одлучено да се предлози усвоје, као и да се г. Министар пољопривреде г. Деметровић предложи за почасног члана.

230) Прочитан је позив Пољско-југословенске лиге у Београду на свечану академију у част имендана маршала Пилсудског; одлучено да иде г. Др. М. Градојевић.

231) Прочитан је позив на сајам у Бриселу. Одбор прима знању.

232) По молби Ђ. Ристића служитеља, који је отпуштен из службе, одлучено је, да му се на име помоћи изда за свагда двомесечна плата.

Са овим је седница закључена.

12. седнице држане 23 марта 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: В. Матић, М. Николић, Д. Спремић, С. Ратковић, Т. Владисављевић, Б. Ранковић, Н. Белобрк, Н. Петровић и Др. М. Градојевић и гост Максим Николић, редован члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 233) Прочитан је и усвојен записник 11 седнице Управног одбора.

II 234) Узет је у претрес програм рада за о. г. па је одлучено, да се на идућој седници дефинитивво стилизује

III 235) Примљен је знању записник 11 седнице књижевног одбора.

IV Прочитан је записник 12. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

236) Да се прими знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

237) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 80.

238) Да се прикупе понуде за превоз робе од станице до магацина и обратно.

239) Да се Ђ. Ристићу по његовој молби изда једномесечна плата у готову.

240) Да се од А. Аранђеловића тражи исплата дуговања.

V Прочитан је записник 12 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

241) Да се по понуди бр. 2158 поручи 1500 ком. калемарских ножева.

242) Да се по понудама бр. 2319 и 2297 поручи 1000 џакчића и 250 џакова.

243) Да се по писму бр. 2212, узме сумпор који је за 0·25 дин. скупљи.

244) Да се од Југословенског семенарског А. Д. из Новог Сада, набави 5000 кгр. пломбиране луцерке, а пошто је велика тражња, то да се упути г. г. члан Управе М. Николић у Војводину да набави до 10.000 кгр. нечишћеног семена.

245) Да се од Југопола набави још 5000 кгр. семена сточне репе.

246) Да се по акту бр. 2324 одговори у смислу учињених примедаба.

247) Да се г. И. Милошевићу одобри да о збору прикаже посетиоцима своју прскалицу.

248) Да се за потребе Друштва набави плави камен од творнице Зорка, по условима изнесеним у предлогу бр. 76.

VI Прочитан је записник 12 седнице програмског одбора, па је одлучено:

249) Да се Ч. Поповићу исплати 75— дин. за активни рад у Подружини у Власотинцима.

250) Да се М. Рајлић прими за такмичара по расписаном стечају за рачуноводство.

251) Да се прими знању извештај Подружине у Краљеву, да је одржала и други калемарски курс.

252) Да г. Д. Спремић иде у Бели Поток и код Омладинске дружине одржи предавање.

253) Да се одобравају кредити: Подружини у Мионици 8000.— дин. и Подружини у Власотинцима 10.000— дин.

245) Да Друштво не може непосредно да учествује на сајму у Познању, пошто је кратко време, али да морално помогне Завод за унапређење спољне трговине у прикупљању предмета за сајам.

255) Да набављачки и програмски одбор са секретаром секције проуче законе о несолидној конкуренцији.

Саопштења и предлози

VII 256) Прочитано је писмо Министарства пољопривреде којим саопштава да ће збору присуствовати г. Др. В. Стојковић. Одбор прима знању.

257) Прочитани су позиви на зборове: Београдске обласне задруге за пољопр. кредит и Подружине југословен. шумар. удружења. Одбор делегира код Обласне задруге г. В. Матића, а код шумарске подружине г. Др. М. Градојевића.

258) Прочитано је писмо г. Др. В. Стојковића којим извештава да не прави питање од величине хонорара за штампање II издања његове књиге „Конзервисање воћа и поврћа стерилисањем". Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

Записник

58 редовног, годишњег збора Српског пољопривредног друштва, држаног 28. марта 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни:

а) Управни одбор: г. г. претседник М. Миљковић, п. претседник Др. Т. Митровић и чланови: С. М. Ратковић, Т. Владисављевић, М. М. Николић, А. П. Рашковић, Др. М. Градојевић, Н. С. Белобрк, В. П. Матић, Н. Ж. Петровић, Д. Ј. Спремић и Б. Ђ. Ранковић 12

б) Надзорни одбор: г. г. претседник А. Љ. Поповић и чланови: М. Дуњић, М. В. Поповић, М. Ф. Гец и М. Ј. Илић 5

в) редовних чланова по списку 83

г) изасланика подружина по списку 84

д) осталих чланова и гостију 7

Свега 191

Збору је претседавао претседник г. М. Миљковић.

Записник је водио секретар г. М. В. Дамњановић.

I

Г. претседник отвара збор у 9 часова овим речима:

Господо и браћо пољопривредници,

Срећан сам што ми је са Ваше стране додељена ретка част, да са овог угледног положаја, на коме сам вашим поверењем већ пуних пет година, могу и на овом свечаном скупу поздравити вас добродошлицом и пожелети срећан и успешан рад.

Али мислим да ћу и овом приликом бити само тумач срдачних и топлих жеља и осећаја дужности свију вас, ако користимо ову прилику и пре но што приступимо ма каквом раду данашњег збора, посветимо наше прве мисли уз осећај велике и топле захвалности, Највишем Заштитнику Српског пољопривредног друштва, Њ. В. Краљу Александру првом, као носиоцу беспрекидних и великих напора у раду за унапређење свих привредних грана и целокупне пољопривреде.

Предлажем да у том смислу пошаљемо поздравни телеграм Њ. В. Краљу.

Збор прихвата предлог и кличе: живео Њ. В. Краљ и Његов Светли Дом! Секретар чита телеграм који гласи:

Његовом Величанству Краљу Југославије Александру I
Београд.

Са свога 58 редовног, годишњег збора, Српско пољопривредно друштво сматра за своју прву поданичку дужност, да поздрави свога Највишег Заштитника и љубљеног Краља,

са најсрдачнијим жељама за дуг и срећан живот Вашег Величанства и целог Краљевског Дома.

Претседник
Српског пољопривредног друштва,
Мирко Миљковић.

По завршеном читању телеграма, збор се одазва са многоструко: живео Краљ!

Затим г. претседник предлаже да се поздраве такође г. г. Претседник владе и Министар пољопривреде, који се интересују за рад Друштва и указују му моралну и материјалну помоћ. Збор једногласно усваја предлог. Секретар прочита телеграме који гласе:

Господину Петру Живковићу,
Претседнику Министарског Савета
Београд.

Пољопривредници сакупљени на 58 редовном, годишњем збору Српског пољопривредног друштва, сматрају за особиту част, да Вас поздраве и изјаве Вам захвалност на труду, да пољопривреда срећно преброди тешку кризу у којој се сада налази.

Претседник
Српског пољопривредног друштва,
Мирко Миљковић.

Господину Јурју Деметровићу,
Министру пољопривреде
Београд

Српском пољоприврдном друштву част је да Вас поздрави са свога 58 редовног, годишњег збора и захвали Вам се на неуморном раду око унапређења домаће пољопривреде.

Претседник
Српског пољопривредног друштва
Мирко Миљковић.

Пошто је збор примио телеграме и пошто је г. претседник претставио изасланика г. Министра пољопривреде, г. Др. В. Стојковића, начелника, као и изасланика Главног савеза српских земљорадничких задруга из Београда, г. К. Миловановића, генералног секретара, које збор такође поздрави, наставља свој говор овим речима:

Господо и браћо пољопривредници,

Отварајући 58 годишњи збор Српског пољопривредног друштва, изјављујем пре свега захвалност: како члановима друштва и изасланицима пољопривредних подружина, тако

и осталим угледним гостима на овакој лепој посети, што је доказ, да пољопривреднике рад С. п. д. јако интересује, јер су уверени да их друштвени рад води онамо, где ће прву братску помоћ наћи.

Улога С. п. д. за 63 године његовог културног и хуманог рада данас је утолико значајнија, уколико се јаче разбуктала економска криза. Не само ми у Југославији, већ као што читамо по новинама, цео свет, народи свих континената, налазе се у страховитој кризи, која је својим немилосрдним кљештима ухватила цело човечанство и тако га јако притисла, да једва дише. Ниједан сталеж није поштеђен њене немилосрдне оштрице. Цело просвећено друштво свих културних држава дигло се у борбу и ухватило у грчевити коштац са овим џином што се зове економска криза, али сви досадашњи напори остадоше беспомоћни.

Општа економска криза која притиска цело човечанство, сурвава све привредне гране, а нарочито пољопривреду, јер је у темељу ове кризе пшеница. Пад цена пшенице повукао је са собом пад осталих врста цереалија и свеколике пољопривредне производње и смањио доходак земљорадника. Смањени приходи земљоранички смањили су његову куповну и потрошачку моћ и изазвали кризу заната, трговине и индустрије. — Када нема сељак тешко свима, у шта почињу да верују и они, који су у њему гледали објекат за искоришћавање. Кад сељак нема, занатлије и трговци седеће скрштених руку пред својим дућанима, а код индустријалаца престаће да се пуше фабрични оџаци.

И што је најгоре, смањене цене аграрних производа нису за собом повукле сразмеран пад цена индустриских производа. То је довело земљорадника у свима аграрним државама до материјалног слома. Негативни резултати земљорадникове радиности оборили су вредност зиратне земље и ослабили кредитну способност произвођача.

Морамо отворено признати, да је прошла година била за пољопривреднике ванредно тешка, колико због ранијих рђавих година које су јој претходиле, толико и због прошлогодишње суше, због чега је настала у многим крајевима несташица људске, а нарочито сточне хране, и изазвало велики пад цена домаће стоке.

Уопште привредни живот наше земље у прошлој години носи обележје општег застоја и слабљење делатности наших пољопривредника.

И код овако мучних економских прилика, штуре и неродне прошле године, Управа Друштва старала да се из средстава којима располаже, преко својих подружина помогне својим члановима и осталим пољопривредницима и олакша им тешкоће у које су запали. Поред осталих мера, Друштво

је повећало кредит члановима пољопривредних подружина. Ова је мера показала благотворно дејство. Број пољопривредних подружина и чланова са уплаћеним улогом нагло се повећао тако, да је у прошлој години било 163 Подружине са 8015 чланова, а то је највећи број од 10 година па наовамо. Тиме се објашњава што је у прошлој години Пољопривредно друштво унело у народ више пољопривредних справа и алата, више семена пићних биљака, плавог камена и других потреба за пољопривредниково газдовање. Тиме се објашњава и то, што су пољопривредне подружине биле у могућности да у прошлој години приреде низ пољопривредних изложаба, курсева, течајева и предавања.

Уопште рад Друштва у прошлој години био је активан и ликвидан. Радило је средствима скромним, која су му стајала на расположењу. Сви су послови у Друштву обављани на начин како се ради у угледној домаћинској кући, без рекламе, извештаченог величања и сензација, старајући се увек да се очувају углед и светле традиције ове најстарије и најкорисније културне организације, коју њени неуморни творци пре 63 година основаше под именом „Српско пољопривредно друштво".

Браћо пољопривредници,

На крају ових својих кратких излагања чиним још ову напомену.

Вас има на овом збору са разних крајева наше домовине, и од вас се очекује, поред добронамерне критике на годишњи извештај о раду Друштва, од које друштвена Управа не бежи, да овом приликом чује од вас мишљење: како да се савладају тешкоће у које су запали наши пољопривредници од прошле године.

Оглашавам да је 58 годишњи збор С. п. д. отворен, и молим, да се пре преласка на даљи рад, изберу три члана за бројање гласова и оверу записника. По жељи збора кандидује г. г. Љубомира Марковића из Крагујевца, Срећка Милинковића из Г. Милановца и Николу В. Николића из Краљевог Села. Збор једногласно усваја кандидацију, а г. претседник позива именоване да заузму места за столом претседништва збора. Затим даје реч изасланику Г. Министра пољопривреде.

Г. Др. В. Стојковић, изасланик г. Министра пољопривреде, поздравља збор у име Г. Министра. Пољска привреда налази се у тешкој кризи, јер не могу производи да се пласирају иако их је било мало; тржишта су уз то врло нестална и несигурна, а девизни промет успорава, чак и онемогућава сваки рад. Најважније је питање данас уређење међународног промета, обнова, измена производа међу народима. У том циљу врше се разна саветовања и споразуми, и вероватно да ће бити резултата и да ова криза неће дуго трајати. Наша пољопривреда треба да се држи начела: производити што више,

што боље и што јевтиније. Наша је производња мала, због чега је и извоз мали, т.ј. наша продуктивна способност релативно је мала и по јединици површине и по човеку, због чега је трговински биланс за последњих десет година у пасиви за пола милијарде динара годишње.

Питање је, коју би производњу требало да повећамо? Тешко је на то питање дати одговор, јер нема сигурне основе за предвиђање. Правило је: радити у свима правцима, те да би се повећала врела прихода, односно, избегла криза у оним гранама, где се она буде појавила. Житна производња треба да је основна и не можемо да је смањујемо, а нарочито још и стога, што су жетвени приноси слаби и што је она основа људске и сточне хране. Треба настојати да се повећа сточна производња, јер је на томе пољу слабија конкуренција, а и цене стабилније него код жита. Исто тако слаба је и производња воћа, па и ту треба обратити већу пажњу, јер су нам пропали милиони шљива од штитасте ваши. Јабука имамо иначе мало, а ораха, лешника и другог воћа још мање. Такође је потребно да се обрати већа пажња на производњу уљаних биљака, пошто издајемо велике суме новаца за увоз уљаних плодова. Треба свима силама радити на повећању, побољшању и појевтињавању, а у свему томе улога човека као произвођача је врло значајна. Поправити човека значи поправити и производњу. Српско пољопривредно друштво, Савези земљорадничких задруга, раде на томе да човека поправе, да га поуче бољем и савременијем раду и да га снабду јевтиним потребама за јевтину производњу. Српско пољопривредно друштво много је урадило на томе пољу и мора се признати да је то био тежак али благодаран задатак. Многи се рад не види, али се резултати осећају. Криза и несигурно тржиште позивају Друштво на још веће напоре, те г. Стојковић позива подружине и чланове да се прибију уз Српско пољопривредно друштво, да би се умножили, појачали и осетили још бољи резултати његовога рада. Пошто је збор пажљиво саслушао реч, поздравио је говорника са: „живео".

II

Претседник износи на претрес извештај о раду друштвене Управе, годишњи рачун о приходу и расходу, извештај Надзорног одбора. Пошто је збор изјавио жељу да се извештај не чита, јер су га сви благовремено добили и прочитали, то претседник предлаже, да се прочита само извештај Надзорног одбора, који је одбор установљен прошле године и сад подноси први извештај. Пошто је збор усвојио предлог и пошто је секретар прочитао извештај Надзорног одбора, то претседник даје реч пријављеним говорницима.

Г. Бора Ивановић, претседник Подружине из Голобока, замера што у извештају није ништа назначено, да ли је што

предузимано за оснивање земљорадничких комора. Захваљује се г. Др В. Стојковићу на лепом и поучном говору и у исто време моли за објашњење, да ли је и шта урађено на осигурању стоке од помора, што је за пољопривреднике врло важно. Ветеринари су много заузети администрацијом, па не могу скоро ништа да раде на лечењу стоке и сузбијању зараза. Па и сами пољопривредници су у немогућности да својој стоци помогну, јер су лекови врло скупи. Зато моли да се поради на надлежном месту, да држава израђује сточне лекове и даје их бесплатно. Што се тиче рада Друштва у прошлој години, налази да је био плодан и да су се његове последице осетиле у народу. Моли, да се на оснивању подружина што активније ради, нарочито у Јужној Србији, и да се на трошкове за тај циљ не прави уштеда, као што је био случај у прошлој години. Предлаже да се смањи члански улог, а с обзиром на садашње прилике, јер су приходи земљорадника много опали. Захваљује се Друштву на расписаним стечајима за напредније начине рада, и уопште на активном раду, са жељом да рад у овој години буде и плоднији и по народ кориснији.

Г. Витомир Видаковић, прота и изасланик Подружине из ужичке Пожеге, каже, да се на пољопривреди оснива и морални и материјални напредак земље, па зато јој треба посветити највећу пажњу, ако желимо да изађемо из кризе. Слаже се са говором г. Др. В. Стојковића и каже да Пожега обилује у воћу али је у прошлој години због кризе воће остало непродато и пропало, јер се није знало како да се унови. Стога предлаже и ставља у дужност Српском пољопривредном друштву да поради, да се у тамошњем крају подигне фабрика за прераду воћа, које није за извоз. Прерађено воће, а нарочито мармелада, била би одлична храна за војску, како са економских тако и са хигијенских разлога. Предлаже да се формирају привредни универзитети, на којима би се многа корисна питања расправљала и народ упућивао у рад. За доказ наводи рад г. Д Лапчевића у његовом крају, који је тамо пре 30 година одржао многе курсеве и предавања и благодарећи њему, последице његове агилности осећају се и данас. Зато апелује, да се курсеви и предавања чешће држе и народ оспособљава за рад. На крају поздравља пожртвовани рад Друштва на корист и добро народа.

Г. Ђурђа Гојковић, изасланик Подружине из Раче крај., моли да се што више ради на одржавању и ангажовању снаге целога народа, да би се сложним радом ублажила и отклонила данашња тешка криза. Наглашује, да се од државе не може све да тражи и очекује, јер државу ми чинимо. Ми треба да радимо на организацији приватне иницијативе у циљу искоришћавања и техничке прераде пољопривредних произ-

вода. Што се тиче рада Друштва у прошлој години, каже да је био плодан и користан и зато у име своје и своје Подружине изјавио је захвалност и жели, да се у будуће поклања већа пажња и мањим подружинама.

Г. Живадин Стевановић, изасланик Подружине из Брестовца гружанског, одржао је овај говор:

Господо и браћо,

Прошло је шездесет и три године од дана оснивања Српског пољопривредног друштва, од дана када се његова функција запазила на јавном пољу, шездесет и три године неуморног и напорног рада на развитку наше пољопривреде, чиме је створено у нашем Народу велико поштовање према овој светој установи. Шездесет година, браћо, под окриљем ове установе састајали су се сваке године пријатељи наше пољопривреде, борци њезиног напретка, да виде њен рад из прошлих година, и да одреде њен правац за у будуће.

И ми смо се, Господо, састали на овом месту да видимо рад Друштва, да чујемо његове предлоге, да изнесемо своја мишљења и да га потпомогнемо, како би што више дало општој ствари наше пољопривреде. Вама је свима, браћо, познат рад овог Друштва. Вама су познати његови циљеви, јер се његов благотворен утицај већ осећа на напретку наше пољопривреде. Али оно што морамо рећи, то је, да један велики народ са својих четрнаест милиона становника, који се већином баве пољопривредом, а да једва у овој нашој светој установи има 8 100 чланова, то заиста није пријатно чути. И ја кажем, браћо, да оног дана, кад ова установа буде бројала неколико стотина хиљада чланова, тек тада ће моћи достојно да одговори своме узвишеном позиву, и да оправда наде, које се у њу полажу. А да би се то постигло, ја ћу бити слободан да изнесем неколико својих предлога, да изнесем неколико својих запажања.

У данима, Господо, када је основано Српско пољопривредно друштво, друге су прилике владале, од тада па до данашњег дана, учињене су велике измене на свим странама, на свима пољима јавног рада. Од малене Краљевине Србије, крвљу и вољом целокупног нашег народа створена је велика Југославија. Наше поколење, браћо, имало је ту тешку дужност, али и велику срећу, да приведе у дело оно, што су столећима замишљали и проповедали велики људи наше нације. Али, господо, не заборавимо да наше поколење носи и једну велику одговорност пред историјом, јер оно има да удари здраве и основне темеље бољој будућности нових нараштаја. Оно има да разруши заблуде прошлости и да овим новим путевима нашег народног препорода, а под окриљем велике југословенске мисли, изгради снагу и моћ нашег Народа, како би могао стати у ред силних и просвећених народа.

И ми, браћо, свесни велике мисије, коју нам је судбина наменила, свесни да стварамо нову историју нашег народа, морамо се сви за то заложити. Исто онако као што смо на бојним пољима били одважни и дали небројене жртве у одбрани наше слободе, са истом одважношћу ми морамо и данас ићи трагом, који нам дух времена и боља будућност намећу.

И зато, Господо, у интересу опште ствари, први мој предлог био би, да Српско пољопривредно друштво од данас носи назив, Југословенско пољопривредно друштво, да се његова функција прошири и са оне стране Саве и Дунава, да се прошири у све крајеве наше Домовине, чиме би оно и за нашу националну ствар учинило много користи. Други мој предлог био би, да се Друштво обрати надлежнима, па ако је потребно и на највише место, да се на робу, коју Друштво шаље својим подружинама, не наплаћује подвоз на државним железницама и паробродима, као ни царина на ону робу, која се увози из страних земаља, а која се код нас не може набавити. Трећи мој предлог био би, да Друштво смањи члански улог од 30 динара, које оно прима, на 20 динара. Четврти мој предлог био би, да Друштво по могућности даје робу јевтиније својим подружинама, пошто оно добива робу свакако из прве руке, јер често пута, чак и сеоски трговци дају појединe ствари јевтиније него Друштво својим подружинама. И најзад мој последњи предлог био би, да се поради код надлежних, да полициске власти бесплатно тврде Друштвене обвезнице.

Господо, може бити да су горњи предлози и раније изношени на овом месту, али чврсто верујем, да ако би се они остварили, да би се број чланова попео до оне завидне висине, какву треба да има један земљораднички народ. И ја Господо, у интересу саме ствари, са овог места, чиним апел на друштвену Управу, на све пријатеља нашег народа, на све прегаоце наше пољопривреде, да удруже све своје снаге, да уложе све своје снаге, да уложе све своје напоре, да би се наша пољопривреда подигла на виши степен, да би се кроз њу појачало и наше народно благостање. Јер будућност припада само оним народима, који су довољно економски јаки.

Са тим предлозима, и дубоком вером у њихово скоро остварење, ја Вас, Господо, као изасланик Пољопривредне подружине из Брестовца у срезу гружанском поздрављам: живели!

г. Сп. Раловић, изасланик Подружине из Г. Милановца, каже да је његова Подружина у прошлој години имала преко 350 чланова, али да ће ове године број да подбаци зато, што су сви пољопривредни производи јако пали са ценом. Да би се број чланова колико толико одржао, молим да се чланови

улог од 40 дин. смањи, пошто је према садашњим приликама велики, јер је потребно продати целу овцу па да се улог уплати. Даље моли, да се у народ растури што више мушких приплодних грла и да такса за скок буде што мања, како би се оплодило што више приплодне стоке и сточарство поправило. Такође предлаже да се приређује што више практичких пољопривредних курсева и течајева за обуку младића. Напослетку се захваљује Друштву на досадашњем раду и труду да земљорадницима што више користи, и моли да Друштво у овој години има у виду изнете жеље на данашњем збору, што ће несумњиво имати утицаја на повећање броја чланова и подружина.

г. Мил. Стојићевић, председник Подружине у Бураковцу (Мешохија), молим да се сви пољопривредници удруже, ако се жели успеха, јер овако разједињени не дају скоро никакве резултате. Наводи за пример Радничку комору, која је подигла онаку велику палату, а која не може ни изблиза да се мери са нама, али ми ипак немамо ни једну циглу. Тражи да се што пре образује Земљорадничка комора и отуда да потичу предлози и упутства, а не од пољопривредних одбора, који нису досада од себе ништа дали. Упутства и предлози треба да потичу од главе, а не од репова. За напредак пољопривреде потребно је да сви сложно радимо, а не да на једној страни раде агрономи, на другој средњошколци, на трећој они са нижом школом, а на четвртој сељаци. Од таквог несложног рада не може се очекивати никакав успех. Молим да се поради, да се укину високе таксе за напасање стоке по шумама, јер земљорадник није у стању да их плаћа и стока ће полипсати. Такође молим да се поради, да се приватне шуме, изузму испод закона о шумама, јер се због разних високих такса не могу да експлоатишу.

Г. Милутин Гец, председник подружине у Смедереву, налази да је главни узрок кризе више моралног карактера и да отуда треба почети са решавањем. Задовољан је са током данашње дискусије, јер Српско пољопривредно друштво треба збиља да служи као централа, одакле се ће се чути сваки глас из народа о потребама пољопривредним. Слаже се са критиком на рад ветеринара и о лечењу стоке и каже да се тим важним питањима бави и Југословенско ветеринарско удружење. Али одбија приговор да су за то криви ветеринари. На унапређењу сточарства ради се без плана и система, јер је уношењем страних раса стоке и живине учињен хаос и донете разне болести које раније код нас нису биле. Конгрес који је Друштво приредило 1927. г. много је допринео да се о пољопривреди више говори и правилније мисли. Такође стечаји за напредније начине рада, које је Друштво расписало, имаће великог утицаја за напредак пољопривреде,

па зато тај рад такође заслужује општу похвалу. Моли Друштво да поред рада на материјалној страни, посвети што више времена решавању важних пољопривредних питања и обећава своју пуну сарадњу на ветеринарско сточарским питањима.

Г. В. Орловић, изасланик Подружине из Варварина, каже да труба зове на мобилизацију да одржимо стоку, која тражи храну. Са овог места треба тражити помоћ на све стране, иначе кроз 15—20 дана пашће пола стоке. Земљорадник је то исто што и срце у организму; оно је већ без крви и зато је потребна хитна помоћ.

Г Др. Т. Митровић, председник Српског пољопривредног друштва, придружује се мишљењу да се са овога збора чују жеље и глас пољопривредника, који чини 75% нашег свеколиког становништва. Износи статистичке податке о пољопривредној производњи и извозу и каже, да се пшеница извози само стога, што се наш народ у већини храни кукурузом, иначе би били пасивни са пшеницом. Преоријентација пољопривредне производње није могућа под данашњим приликама и зато сада треба радити на њеном побољшању и њеном нормалном развоју. Предлаже, да се изабере једна делегација која би отишла Г. Претседнику владе и Г. Министру пољопривреде да их упозна са стањем и тешким приликама пољопривреде. Изјављује, да Друштво није занемарило питање оснивања Пољопривредне коморе и слаже се са предлогом да се и даље захтева њено оснивање. Што се тиче унапређења сточарства, налази да треба радити на стварању сточарских селекцијских станица, као и станица за селекцију семена ратарских усева и пиљних биљака, што би много допринело поправци пољопривреде уопште. За чланski улог каже, да га не треба смањивати, јер ако се смањи, Друштво неће моћи да одговори многим жељама подружина у погледу помагања за приређивање предавања, течајева, курсева, изложаба и др. у васпитно-пропагандистичком правцу. Ипак, оставља збору да то питање реши.

Г. Претседник, пита, хоће ли и даље да се дискутује о извештају или се усвајају гласови да је довољно дискусије и и да се приступи избору депутације. *Збор решава, да се прекине са даљом дискусијом и прима извештаје Управног и Надзорног одбора са рачуном прихода и расхода и стањем целокупне друштвене имовине. У исто време даје разрешницу Управном и Надзорном одбору, па затим изабра депутацију у коју су ушли г. г. М. Миљковић, председник и Др. Т. Митровић, председник Српског пољопривредног друштва, Ж. Стевановић из Брестовца груж., М. Ђеровић из Бечевице груж., П. Божидар из Сенте, М. Стојићевић из Ђураковца*

(Метохија), Ж. Топаловић из Љубовије, Ч. Милић из Рудника, Ж. Никодијевић из Аранђеловца, А. Милић из Ниша, С. Петровић из Краљева, Љ. Лалевић из Пећи, Б. Трнавац из Рибника, Р. Срећковић из Сопота, М. Тирнанић из Крњева, М. Поповић из Сврљига, Д. Мартиновић из Житковца, А. Кононов из В. Каменице, Д. Ковачевић из Чачка, М. Гајић из Јагодине, Т. Радовановић из Прељине, М. Мршић из Власотинаца, Љ. Р. Јовановић из Лапова, Н. Кузмановић из Мрчајевача, Б. Пушић из Ваљева, В. Обрадовић из Варварина, Н. Мирић из Милутовца, Б. Петар из Ковина, Н. Николић из Краљевог Села, В. Петровић из Зајечара, С. Жикић из Звездана, Љ. Живковић из Брестовца, лесков., Д. Миловановић из Сарајораца, Ђ. Гојковић из Раче краг., М. Адамовић из Санског Моста, С. Павловић из Младеновца, Р. Радојичић из Голобока, А Жорж из Суботице, М. Видановић из Пирота, Р. Ђорђевић из Крагујевца, С. Гавриловић из Пожеге, М. Стругаревић из Г. Милановца, Ж. Матић из Свилајнца, М Марковић из Владимираца, А. Бружић из Врање, М. Петровић из Чифлука печенъг., Т. Поповић из Шапца, Д. Спасић из Омашнице, Б. Гавриловић из Белановице, К. Шошћокић из Лесковца, Д. Аћимовић из Страгара, Д. Ћапа из Бос. Дубице, С. Ђурић из Скопља, Ж. Ђурчик из Чуруга, М. Костић из Александровца кр. и Д. Милановић из Лазаревца.

III

Г. Председник објављује, да је на реду претрес буџета прихода и расхода за ову годину, која има да важи од 1. јануара о. г. У исто време објашњава, да је буџет састављен према оствареним резултатима у прошлој години. Стога моли, да се буџет усвоји како је предложен и Управном одбору да право за вирманисање између појединих партија и позиција. Позива говорнике да се јаве за реч. Пошто се нико није јавио, то г. председник пита, да ли збор прима предложени буџет и да ли даје одобрење за вирманисање? Збор *једногласно прима буџет који има да важи од 1. јануара о. г. и овлашћује Управни одбор да према потреби може да врши вирманисање између појединих партија и позиција.*

(IV

Г. Председник износи на решавање питање о куповини и продаји непокретног имања. Објашњава, да Друштво нема новаца да дом зида, нити се могао наћи какав конзорцијум да дом подигне и експлоатише га извесан број година, т. ј. док уложени капитал не извуче. Такође за овај циљ Друштво

не сме да се задужи, јер би задужење било велико, исплата би се развукла на дужи низ година, па би Друштво дошло у немогућност да дуг отплаћује, јер ће се закупне цене временом све више смањивати. Због тога Друштво налази, да би се ово питање најбоље решило ако се Управном одбору да овлашћење да имање прода и за добивени новац купи или готову кућу или плац и на њему назида потребну зграду. Вероватно, да би од ове продаје и куповине остало нешто новаца, који би се употребио за повећање обртног капитала. Даље објашњава да Министарство саобраћаја тражи да купи подесан плац за своју дирекцију, и да је и Друштво поднело понуду за своје имање. Моли да се јаве говорници за реч. Пошто се за реч нико не јавља, то пита збор да ли прима предлог? *Збор решава, да се Управном одбору да овлашћење да прода друштвено имање, па за добивени новац или купи нову зграду или плац на коме би назидало потребне зграде, а вишак новца ако га буде, да употреби за обртни капитал.*

V

Г. Председник саопштава да су на реду предлози. Друштво нема предлога, међутим примило је предлог Подружине из Краљева за смањење чланског улога. Моли изасланика Подружине да предлог образложи.

Г. Св. Петровић, изасланик Подружине из Краљева каже, да је о томе питању било доста говора у почетку збора и да нема потребе да он то сад опет понавља. Моли, да се предлог усвоји јер су прилике такве, да је земљораднику врло тешко да уплати садашњи улог од 40 динара.

Г. Председник моли збор да по овом питању које је врло важно за друштвене финансије, а нарочито за васпитно-пропагандистички рад, донесе правилну одлуку, имајући у виду, да ако се улог осетно смањи, да се онда доводи у питање штампање Тежака и Календара.

Г. Председник објашњава, да Тежак и Календар стају годишње 25 динара, а онај вишак од 5 динара који су подружине плаћале за сваког члана, трошио се на предавања, курсеве, изложбе и друга васпитно-пропагандистичка средства. Даље наглашује, да Друштво није противно да се улог смањи, али упозорава на то, да ће се променити буџетска равнотежа и да се неће моћи давати помоћ за предавања, курсеве, изложбе и др. у оној мери, у којој је то досада било. Даље моли да се има и то у виду, да се Друштво задужује да би могло да изађе на сусрет жељама подружина, као и то, да многе подружине стално дугују, па Друштво неће бити у могућности да у досадашњим границама одговара постављеном циљу, јер Друштво што год набавља мора да плати готовим новцем. Ако је жеља збора да се члански улог ипак смањи, то би могло бити

највише са 10 динара, само треба размислити, да ли ће та сума бити од користи појединцу, док ће се међутим Друштву везати руке.

Г. Милан Јов. Илић, председник Подружине из Владимираца, предлаже да се остави Друштву да оно само реши питање смањења улога, пошто је већ више од половине чланова платило прописани улог.

Г. Потпредседник напомиње, да је висина чланског улога регулисања чл. 33 друштвених правила, па ако се реши да се улог смањи, онда треба Министарство пољопривреде да одобри измену поменутог члана правила стим, да та измена има да важи од идуће године. *Збор одлучује, да се од идуће године смањи члански улог на 30 дин. од које суме 25 дин. да иде у корист Друштва, а 5 дин. у корист подружина.*

VI

Г. Председник саопштава да је на реду избор ппретседника и пет чланова за Управни одбор и два члана за Надзорни одбор. Предлаже да збор прекине рад за пет минута, како би се гласачи договорили о кандидацији (чују се гласови, да остају исти чланови).

Г. Б. Ивановић, председник Подружине из Голобока каже, да је се избор увек вршио, али пошто је на овоме збору дато опште признање Управном и Надзорном одбору, то мисли да ће да погоди жељу свију присутних, ако предложи да се не гласа већ да остану исти чланови.

Г. претседник пита збор да ли усваја предлог. *Збор једногласно одлучје, да се одустане од гласања, већ да остану исти чланови.*

Г. Председник се захваљује на поверењу и саопштава, да према општој жељи збора остају и за идући двогодишњи период, ова господа:

а) У Управном одбору:

Ппредседник г. Д-р Танасије Митровић,
Члан г. Божидар Ђ. Ранковић,
„ г. Тима Владисављевић,
„ г. Вића П. Матић,
„ г. Милош М. Николић,
„ г. Д-р Михајло Градојевић,

б) У Надзорни одбор:

Чланови: г. Милан Јов. Илић, претсед. Подружине у Владимирцима, г. Милутин Ф. Гец, претсед. Подружине у Смедереву.

VII

Г. Председник моли да се приступи избору почасних и редовних чланова. Објашњава, да је у смислу пословника

сачињен списак лица која су предложиле поједине подружине и редовни чланови, и чији су предлози претресани на конференцији и на седници Управног одбора. Позива секретара да прочита списак Секретар чита:

Списак

Лица, која Управни одбор С. п. д. по одлуци на 10. седници од 9. марта 1932. г. предлаже 58 редовном, годишњем збору за избор почасних и редовних чланова, а у вези предлога конференције свих секција, од 5 марта 1932 г.

I. За почасне чланове предлажу се:

1. Јурај Деметровић, министар пољопривреде, као осведочени пријатељ Српског пољопривредног друштва.

II. За редовне чланове предлажу се:

1. Никола Радовић, земљорад. из Врбице, оснивач и вишегодишњи претседник Управног одбора.
2. Светислав Радисављевић, земљор. из Липовца
3. Глиша Војиновић, земљор. из Врбице
4. Владимир Миливојевић, земљор. из Вукосаваца, сви напредни пољопривредници и вишегодишњи чланови управног и надзорног одбора
5. Светомир В. Лукић, пољопр. из Борча, угледан економ и сарадник Подружине.
6. Милорад Н. Цекић, пољопривредник из Брестовца, дугогодишњи секретар Подружине.
7. Д-р Живојин В. Живковић, државни ветеринар у Ваљеву, дугогодишњи најактивнији и најзаузимљивији члан Подружине. Ове године изабран је за претседника Подружине.
8. Никола Павић, баштован из Ваљева, вишегодишњи је члан Подружине, одличан је и угледан економ.
9. Михаило Ж. Рајчић, пољопр. из В. Градишта, члан је Подружине од њеног оснивања и вишегодишњи њен благајник, угледан и агилан економ.
10. Милорад П. Марковић, пољопр. и народни посланик из Свилеуве.
11. Радомир Милосављевић, пољоприв. из Сувог Села.
12. Милорад Радовановић, пољопр. и бански већник из Коцељева.
13. Јован Карановић, свештеник из Јаловика.
14. Иван Исаиловић, узорни ратар из Белотића, сви као истакнути чланови Подружине и виђени пољопривредници.
15. Јанко Турковић, претседник општине из Ракоша.
16. Светозар Момић, трговац из Ракоша.
17. Сава Матковић, благајник општине у Врелу, сви угледни пољопривредници и стални чланови Подружине.

18 Стјепан Сударевић, управ. бановин. расадника у Јагодини, активан члан Подружине и сарадник.

19. Лука Јевтић. земљорадник из Осладића.

20. Живко Живковић, земљ. из Драгојевице; оба чланови Подружине од оснивања. Вредни и исправни домаћини и угледни пољопривредници.

21. Вита Јовановић, мајор из Крагујевца

22. Миљко Јодић, војни капетан из Крагујевца

23. Давид Карић, бански већник из Лужнице

24. Др. Љуба Живковић, адвокат из Крагујевца

25. Доситеј Стефановић, игуман и старешина манастира Грнчарице из Прњавора

26. Никола Симић, окружни шумар из Крагујевца

27. Рајко Пауновић, привредник из Крагујевца; сви активни и врло заузимљиви чланови Подружине

28. Милорад Гвозденовић, земљорадник из Жиче

29. Максим Жарковић, земљор из Жиче

30. Миленко Минић, земљод. из Самаила; сви стални чланови Подружине и њени вредни и марљиви сарадници, угледни пољопривредници у својој околини

31. Тихомир Васић, земљор. из Читлука

32. Живко Топаловић, земљод. из Царине

33. Милоје Алексић, земљод. из Гор. Буковице; сви оснивачи и агилни чланови Подружине и угледни економи у своме крају.

34. Димитрије Миловановић, пољопр. из Медвеђе и претседник Подружине. Врло аткиван и агилан економ

35. Серафим Стефановић, пољопр. из Омашнице и дугогодишњи угледни члан Подружине

36. Живојин Ристић, пољопр. чиновник у ср. вој. расаднику у Пироту, стални члан Подружине, њен активан сарадник и пропагатор

37. Стојадин Гавриловић, претседник општине у Горобиљу, члан Подружине, угледан пољопривредник и домаћин.

38. Секула Пандуровић, учитељ у Приликама и секретар Подружине

39. Станиша Бајловић, пољопривредник из Прилика

40. Вучко Поповић, пољопр. из Прилика и претседник Подружине; сви као врло заузимљиви чланови за напредак Подружине

41. Драгиша Миланović, пољопривредник из Д. Раче

42. Живојин Живуловић, пољопривредник из Вучића

43. Живан П. Николић, пољопр. из Сипића

44. Ђурђе Гојковић, учитељ из Вишевца; сви стални чланови Подружине и њени главни стубови

45. Милутин Р. Павловић, пољопр. из Црквенца

46. Холендер Мориц, ср. ветеринар из Свилајнца, врло активни и вредни чланови Подружине

47. Милован Поповић, свештеник у Сврљигу и претседник Подружине
48. Милан Голубовић, претседник општине у Сврљигу
49. Никола Ранчић, свештеник у Нишевцима
50. Петар Томић, пољопривредник из Нишеваца
51. Светислав Павловић, пољоприв. из Вароша; сви врло агилни чланови Подружине и угледни домаћини у своме крају.
52. Радивоје Јовановић, управник ср. воћ. расадника у Смедереву, и секретар Подружине од њеног оснивања. Врло заузимљив за унапређење пољопривреде и развитак рада Подружине.
53. Доброслав Св. Пантелић, ср. начелник у Сопоту
54. Фрања Бебер, ср. ветеринар у Младеновцу
55. Радојко Томић, управ. ср. воћ. расадника у Сопоту
56. Драгомир Тодоровић, економ из Губеревца
57. Војин Војиновић, економ из Ђуринаца
58. Јаниније Трифуновић, економ из Лисовића
59. Благоје Михаиловић, деловођа из Лисовића
60. Радојица Ђурић, економ из Неменикућа
61. Никола Мирковић, економ из Парцана
62. Ивко Јовичић, претседник општине из Поповића
63. Милован Ј. Савић, економ из Дрлупе
64. Јордан Павић, економ из Рогаче
65. Драгутин Тодоровић, економ из Ропочева
66. Никола Пантелић, економ из Сибнице
67. Чедомир Милосављевић, учитељ из Стојника
68. Радојица Јеринић, претседник општине из Стојника; сви као вредни сарадници Подружине и пријатељи С. п. д.
69. Аранђел Стоиљковић, виши пољопр. пристав Моравске бановине, као агилан радник на унапређењу пољопривреде.
70. Милутин Савић, економ из Гвозденовића, Уб, угледан пољопривредник и домаћин. Први је почео у своме крају да сеје пићне биљке и да се служи важнијим пољопр. справама. О своме трошку подигао је основну школу у вредности око 300.000— дин.
71. Слободан Баранац, саветник Мин. шума и рудника вредан је и врло погодан за циљеве С. п. д. и попуњавање шумарске секције,
72. Богољуб Ђ. Минић, окр. економ у пензији из, Крушевца
73. Михаило М. Радивојевић, упр. ср. воћ. расад. на Руднику
74. Милан М. Ступар, директор Ниже пољ. школе у Бања Луци
75. Раденко Н. Сарачевић, ср. пољ. реф. у пенз. и нар. посланик из Љутовнице.

76. Петар Лазић, ср. пољопр. референт из Лознице
77. Никола Кесић, упр. бан. воћ. расад. у Бијељини
78. Борис Нејчић, благајник Подружине у Цариброду
79. Тихомир Душић, ср. пољопр. референт из Зворника
80. Крста Б. Савић, пољопр. чиновник из Гуче
81. Никола Николић, секр. Пољ. подружине у Алексинцу
82. Миодраг Стојановић, судија Првост. суда у К. Митровици
83. Васа Бунда, пољопривредник из Ковина
84. Ђорђе Ј. Павићевић, учитељ из Д. Топлице
85. Богдан Стојановић, помоћник ср. пољ. реф. из Лесковца
86. Душан Михаиловић, књижар из Власотинаца
87. Мирко Мацура, свештеник из Бања Луке
88. Др. Мило Прља, ср. пољ. реф. из Санског Моста
89. Доброслав Љ. Ковачевић, ср. пољ. референт из Прељине
90. Здравко Ж. Милошевић, учитељ из Д. Крчина
91. Светомир А. Васић, пољопривредник из Д. Крчина
92. Андрија Мијатовић, ср. пољ. референт из Кладња
93. Љутомир Симић, ср. пољ. референт из Кладња
94. Виктор Кох, ср. пољ. референт из Шавника
95. Чедомир Поповић, помоћ. ср. пољ. референта из Власотинаца
96. Андра Радосављевић, кројач из Алексинца
97. Велимир Исаковић, свештеник из Мириjева
98. Живота Матић, пољопривредник из Свилајнца
99. Милош Леовац, економ Двор. имања на Демир Капији.
100. Мл. ивоје Станковић, економ из Белог Потока
101. Ж ван Марковић, пољопривредник из Железника
102. І ista Мицковић, пољопривред. из Д. Бањице
103. Максим Планојевић, управ. банов. расадника у Штипу.
104. Живојин П. Ђорић, пољопривредник из Медвеђе
105. Милорад П. Џинчић, упр. ср. расадника из Вучитрн
106. Милан Драгаш, винар. надзорник из Београда, сви као сарадници Друштва и подружина
107. Фрања Сударевић, претсед. Пчелар. подружине у Штипу.
108. Коста Сеперовац, катихета из Земуна, оба врло добри пољопривредници и одлични пчелари
109. Борислав Атанацковић, ср. пољопр. референт из Шида, врло активан пољопривредник и пропагатор С. п. д.
110. Марјан Ферјанчић, ветер из Београда, одличан сарадник С. п. д.
111. Стеван Николић, доцент Пољопривред. факултета у Београду.

112. Милутин Рајлић, економ из Салаша црнобарског, вредан и угледан пољопривредник у своме крају
113. Михајло Жујовић, коњич. пуковник у пенз. из Неменикуће, који је из љубави према пољопривреди и земљорадницима, отишао да живи на селу
114. Чедомир Недељковић, пољопр. из Белог Поља
115. Светолик Белић, апотекар из Гор. Милановца
116. Илија Јоксић, пољопр. из Д. Врбаве
117. Богић Матовић, пољопр. из Велерачи
118. Милета Продановић, пољопр. из Прањана
119. Стојан Дражовић, пољ. из Бруснице
120. Стојан Дражовић, пољ. из Бруснице
121. Божа Смиљанић, пољ. из Такова
122. Милан Поповић, из Прњавора; сви као вишегодишњи чланици и чланови Подружине и као напредни пољопривредници
123. Миленко М. Јанићијевић, учитељ из Честина
124. Марко В Симовић, прив. из села Врбета
125. Славко Рафаиловић прив. из села Балосава; сви као чланови Подружине и њени одлични сарадници.

Г. йредседник пита збор, да ли прима предложена лица за почасне и редовне чланове? *Збор једногласно одлучује да се сви йредложени йриме за чланове и њихов избор йоздрави са: живели!*

Г. Председник саопштава да је дневни рад исцрпљен и пошто је већ 12.1/2 часова, то предлаже да се рад прекине и настави у 16 часова, када ће г. Милан Новаковић, начелник Пољопривредног одељења Банске управе у Новом Саду, референсати о обавезном осигурању усева и плодова против града у Дунавској бановини, после чега ће се донети резолуција по питањима претресаним на данашњем збору. Напослетку захваљује се Збору на једнодушном раду и израженом поверењу Управном и Надзорном одбору.

Г. Председник објављује у 16 часова, да је на реду реферат г. М. Новаковића, о обавезном осигурању усева и плодова од града у Дунавској бановини. Износи значај питања осигурања и сликовито претставља колике огромне штете трпе земљорадници од градобитине. Због огромне важности овога питања, Друштво је замолило г. Новаковића да о њему реферише, што је он радо прихватио и због чега му овом приликом у име свију изјављује захвалност. Моли присутне, да се после реферата јаве за реч, како би се чуле жеље и примедбе земљорадника.

Г. Милан Новаковић, начелник пољопр. одељења Банске управе у Н. Саду, одржао је овај реферат:

Пољопривреда је занимање, које употребом снаге и капитала искоришћује природне елементе: топлоту и светлост

сунца, ваздух, воду и земљу. Али она има и да се стално бори с другим врстама елемената: са сушом, поплавама, градобитинама, сточним заразама и т. д. Уопште, пољопривреда је занимање под отвореним небом и она стоји у сталној вези с природом и вишим силама. То су њене одлике, које ову грану радиности одвајају од других привредних грана.

Пошто је пољопривреда дакле изложена ћудима природе више но ма која друга радиност, то у њој има и највише штета, против којих се човек на разнолике начине мора бранити. Одбрана од штета у пољопривреди исто је толико важна као и сама радиност (производња), и напредак који се чини и који се може чинити у том правцу исто је толико важан, као и напредак у повећању производње. Један од начина одбране од штета јест *обезбеђење*.

Најпре ћемо укратко да расправимо шта је то обезбеђење, како би нам било разумљивије даље излагање. Обезбеђења има веома разноликих, како по облику тако и по садржини. Осим обезбеђења од штета има и обезбеђења на пр. живота, ренте (пензије) за време старости и сл. Али су најважнија обезбеђења од штета, које могу бити или *случајне*, н.пр. од ватре, од несрећних случајева на стоци и др. или могу пак да буду *периодичне*, које се јављају чешће, н. пр. штете од града на усевима, од болести и зараза на стоци и др.

Од штета се не можемо посве одбранити, а претрпљена штета не може се накнадити, па ни обезбеђењем. Каква је онда корист од обезбеђења? Одговор на ово питање даће нам објашњење о суштини обезбеђења.

Ако обезбеђење не накнађује штете, оно их *подраздели* на мале делове и на дуже време. При обезбеђењу морају се стално плаћати мали износи новца, т. зв. премије, да би се, за случај штете, *обезбедила накнада штете* или т. зв. оштета. Ова оштета плаћа се дакле у ситним деловима, да би се добила онда кад се догоди штета. Обезбеђење је дакле нека врста *аморшизације штета*.

У пословима обезбеђења обично се утврђују ови најважнији услови:

1. Висина плаћања — то је т. зв. *премија*
2. рокови плаћања
3. висина оштете

Свака претрпљена штета претставља један удар, мањи или већи, који снађе човека, и да би се сваки удар могао лакше поднети, он се обезбеђењем подели на више мањих, слабијих удара. Може један удар да буде и такав, да човека свали на земљу, па чак и да га онеспособи за живот. Неколико јачих удара могу такође човека да оборе, да ће тешко моћи да се придигне. Али човек може лако да поднесе и већи број слабих удара. Очигледна је дакле разлика између једног

јаког удара и више слабих удара. То је као кад би питали: која је разлика између једног јаког земљотреса и више малих, слабих земљотреса. Од једног јаког потреса може да се сруши много кућа у неком месту, а од више слабијих потреса не мора да се сруши ниједна. То вам је смисао и суштина обезбеђења.

Премије за обезбеђење морају се дакле сматрати *сталним* и *неизбежним расходима,* пошто оне замењују *неизбежне губитке* или штете. Издаци на обезбеђење исто су тако неизбежни, као што су неизбежне штете у пољопривреди. Према томе, при израчунавању прихода, при рачунању пореске основе или при макар каквим рачунима и калкулацијама у пољопривреди, издаци на обезбеђење морају се одрачунати, јер су то неизбежни издаци, који замењују неизбежне губитке.

Важно је питање: је ли обезбеђење нужније *у бољим* временима или у временима *тежим,* каква су н. пр. и данас у нашој пољопривреди, затим: је ли обезбеђење нужније *имућнијим* или економски *слабијим* пољопривредницима? Одговор на ова питања биће кратак. То је исто као кад би питали: је ли потрес опаснији за кућу трошну, слабу и рушевину, или је опаснији за кућу јаку и здраву.

Сасвим је исте врсте и оно прво питање: треба ли обезбеђење усева од града извршити данас, у овој тешкој кризи, или би требало чекати боља времена? Одговор на сва та питања веома је прост и лак. Баш слабијим земљорадницима и баш у тешким временима, какво је и данашње, потребно је и корисно обезбеђење усева од града.

Што ми сад расправљамо само обезбеђење усева од града, то је зато, што штете од града могу да буду најосетније и најопасније, те је због тога и донесен закон о обавезном обезбеђењу усева и плодова од града, 10. фебруара 1931. г. Кад би се успело, да се ово обезбеђење успешно спроведе, могла би се тада лако уводити и друга обезбеђења: стоке од заразе и несрећних случајева и др. Цела држава и цео народ има великог интереса од тога, да земљорадници буду обезбеђени од свих опасности. Свака сељачка породица и њено имање претставља један порески објект. Што су јачи и здравији порески обвезници, то су веће и сигурније порезе. Осим тога, земљорадници су код нас најмногобројнији потрошачи. Велике и честе градобитине, заразне болести и несрећни случајеви на стоци, и друге несреће, обарају једног земљорадника за другим, једног пореског обвезника за другим, и једног потрошача за другим. У тешким приликама они једва или никако не могу да се придигну. Пореска снага најширих народних слојева све више слаби, трговина, индустрија и занати губе све више потрошача, и тако од тога има све већу штету држава и цео народ. С пропадањем благостања ши-

роких народних маса пропада општа привреда и опште благостање. Ово обезбеђење усева и плодова од града, по поменутом закону, има да буде *опште и принудно*. Сви ће дакле морати да се обезбеђују. Ово је врло важна законска одредба и морамо је нарочито нагласити. Гледаћемо да докажемо да је обезбеђење усева широким народним масама једино приступно и једино могућно ако буде опште и принудно. Да би могло да се успешно одбрани овакво обезбеђење, оно би морало да има нека велика примућства, јер се цео један привредни рад и то најмногобројнији, може принуђавати само на нешто што је или врло добро или што је у интересу целине неопходно нужно и корисно. Да је обезбеђење нужно и корисно, то смо већ поменули и расправили. А сад ћемо да расправимо да ли је добро, или управо морамо да расправимо питање: како би то обезбеђење морало да буде, па да буде добро или чак и врло добро?

Да би ово обезбеђење било заиста добро, оно би мислимо, морало пре свега да буде *праведно*, а затим би морало да буде *врло јевтино*. Ово ћемо сад подробније да претресемо.

Поменули смо, како се увођење принудног и општег обезбеђења усева од града може бранити и посве фискалним разлозима. У појачање ових разлога могли бисмо да наведемо још и то, да је *опрошћај пореза* у случајевима грађобитина постала не само морална него и законска обавеза државе. Навели смо и разлоге опортунитета, или чистог рачуна, који правдају ову акцију. Али има овде и разлога *етичке* природе, који говоре у прилог овог посла. Зар може мирно да се гледа, како сваке године за неколико секунди *пропада труд и мука* једне године дана многих крајева? и како елементарне непогоде, на очиглед свих нас, проузрокују све веће сиромашење сељачких маса. Баш те штете свих врста редовни су и најчешћи проузроковачи *задуживања* наших земљорадника, које је само једна степеница на путу који води пропадању села и сељака, и стању које на крају од чисто економског постаје и социални проблем.

Па ипак, познавајући ћуд и осећај нашег народа, он ће радије сносити и неизбежно тешко стање, него што ће примити обавезу коју би он сматрао за неправичну, ово чак и онда, кад та обавеза не би била ни тешка, и кад би била корисна. Правдољубивост је значајна особина нашег света и ми морамо пре свега другога да задовољимо ту тежњу нашег сељака, па му онда неће бити тежак никакав терет. Он ће примити и тежи терет, ако је правично распоређен, него лакши ако би био неправичан. Из овога разлога ми смо на прво место истакли потребу, да се ово обезбеђење мора тако извести,

да оно пре свега буде правично извршено, како при одмеравању премије, тако и при плаћању оштета.

Разуме се да је немогуће у овом послу постићи савршену правичност у расподели терета. То би могло да се постигне само онда, кад би се унапред тачно знало колике штете у ком месту или крају чини град на усевима. Има потеса у којима град чешће бије усеве и веће штете прави него у другим. Приватни заводи за осигурање имају таблице, у којима су срезови и општине разврстани у разреде опасности, те према томе наплаћују веће премије тамо где је већа опасност од града, него тамо где је опасност мања. Те таблице састављене су на основу искуства тих установа, али ко би могао јамчити да су оне тачне? У приватном обезбеђивању усева код приватних завода то питање је ствар слободне воље и споразума уговорача, т. ј. тих завода и пољопривредника. Заводи постављају сваком своје услове и ко на њих пристане, тај ће направити уговор о обезбеђењу, а ко не пристане, не мора. Друга је ствар при обезбеђивању које има да буде јавно, опште и обавезно. Овде би вероватно било више приговора кад би се примило такво разврставање у разреде опасности, него кад би сви једнако плаћали.

Оставимо за час ово питање, па пређимо на онај други услов који смо поменули да се мора испунити, да би ово обезбеђење било добро и прихватљиво, а то је да оно буде што јевтиније. Тешко је унапред казати колико би морало годишње да се плаћа за обезбеђење усева и плодова у Дунавској бановини, па да се може добити пуна оштета за штете које би учинио град. То би могло да се израчуна тек онда, кад би се знало колике штете чини град усевима. Тих података међутим нема, а требало би да их знамо бар за један десетогодишњи просек. Извесно је, да постоје велике разлике у штетама од града у појединим годинама, па је зато нужно да се знају штете за више година, а кад тога нема, онда је тешко одредити и просечну премију. Ми имамо података само за прошлу 1931. годину, која је била доста сушна, у јужним (српским) срезовима чак и сувише сушна. У сушним пак годинама град долази чешће и има већу снагу него у кормалним и влажнијим годинама. Из тога разлога можемо сматрати да штете у 1931. години нису никако ниже, ако нису више од просечних, а у тој години оне су у Дунавској бановини, по проценн пореских комисија и среских пољоприв. референата, износиле округло 60 милиона динара. Од близу 800 општина, колико их има у Дунавској бановини, те је године града било у више од 300 општина.

Све те штете уколико су тачне, могле би се подмирити, кад би се плаћало по хектару:

за оранице (њиве) по . . . 20 дин.
за вртове (баште) „ . . . . 50 дин.
„ виногр. и воћњаке по . . 100 „

Осигуравајући заводи наплаћују пак и премију за жито *преко 100 динара по хектару*, дакле више него пет пута толико, колико би требало да се плаћа, кад се уведе опште и обавезно обезбеђење свих усева. Па ипак ти осигуравајући заводи у неким годинама имају и губитака место заради. Из овога се види да би ово обезбеђење усева, где би сви усеви били обезбеђени, било врло јевтино. Јевтиноћа овог обезбеђења може се објаснити на тај начин, што заводи за осигурање обезбеђују тек мали део засејаних усева, и њихови трошкови на режију (управу) сразмерно су врло велики и знатно повишују премију за обезбеђење.

Ако би се показало да је овај рачун тачан, онда би ово обезбеђење заиста било врло јевтино, и јевтиније се не може ни тражити. Сад нам је лакше да дамо повољан одговор и на онај први наш услов, који смо поставили овом обезбеђењу, а то је, да буде правично изведено. Поред овако ниских премија, оне разлике, које би у премијама настале због тога што град не посећује све крајеве подједнако, толико би биле незнатне, да је боље, бар у почетку, и не улазити у то, него радије остати код једнаке премије за све крајеве, бар дотле, док се дужим низом година несумњиво не установе потези или реони, где мање град туче усеве, и тек онда на поузданој основи да се одреде они већ поменути разреди опасности. Ако би се само обистинио рачун, да се, поред данашње цене пољопривредних производа, не би по хектару жита (пшенице) плаћало више од 20 динара, и да се са том премијом могу накнађивати штете у пуном износу, мислимо да ћемо се лако моћи да споразумемо око те разлике у премијама.

Него има и још једна таква ствар, која би могла да проузрокује неједнаку расподелу терета и према томе да створи и изазове осећај неправичности, те би требало наћи неко повољно решење и тога проблема. Ево у чему је та ствар.

Закон о обавезном обезбеђењу усева и плодова од града од 10. фебруара 1931. прописује т. зв. паушално порезивање премија по јединици обрађене површине. То значи, да се премије имају разрезати не по врстама усева и по вредности усева, него по површини сбрађене земље без обзира на то, какви су усеви на земљи. Уједно могу да се чине разлике у премији између главних или катастарских култура, т. ј. могу друге (различно велике) премије да се одмере на оранице, друге на вртове, друге на виногради и воћњаке. Али иста премија мора да буде за све врсте њивских усева, иста за све виногради и т. д. Ова законска одредба изгледа врло проста,

примитивна. Да се за све врсте усева плаћа иста премија, и поред тога што постоје велике разлике у вредности једне и исте врсте усева на различним њивама, једна иста премија, да се плаћа на све винограде, и поред тога што постоје грдне разлике у квалитету лозе и положаја земљишта, то тешко може да се брани, још теже да се прими. Па ипак је та законска одредба била врло паметна. Да нема те одредбе у закону, опште и обавезно обезбеђење усева било би немогућно, а кад не би било опште и принудно, не би могло да буде јевтино. Кад би се сваки усев засебно обезбеђивао, не би било могућно водити тачну евиденцију и контролу бескрајног броја парцела и парцелица свих могућих усева, и ако би им сваке године свима измерио површину. Ово утолико теже, што се у току једне исте године на истом земљишту усеви из различитих узрока мењају. Могло би додуше и то да се изведе, али би око тога настали толики трошкови, да би премија морала да буде знатно скупља. Овако пак, кад се премија наплаћује за све њивске (или пољске) усеве подједнако, посао је врло прост и лак. Зна се тачно колико ко има оранице (њива), вртова (башта), воћњака и винограда, ти су подаци уписани код општина у катастру и у пореским књигама, на основи тих података разрезује се пореза (земљарина). Ти подаци *су поуздана основа за разрез и најлакшу премија*, а у овом послу врло је важно да цео рад има поуздани темељ, да није заснован на клизавом или на меком терену.

Закон од 10. фебруара 1931. заједно с одредбом о паушалном разрезу премија за обезбеђење има извесну историју. За време бивших обласних самоуправа, Приморско крајишка област са седиштем у Карловцу, била је увела обезбеђење усева на основи паушалних премија. Показало се да је тај начин обезбеђивања усева био добар и изводљив, иако у почетку није био савршен, а ово није могло ни да се тражи. После доласка бановина потребно је било то обезбеђење усева или укинути, јер није могло да постоји само у једном делу Савске бановине, а у другом да не постоји. Како није била намера да се укине, него ди се напротив и прошири, могло је то да се учини само законодавним путем, а како није могао да се донесе закон који би важио само за једну бановину, донесен је закон за целу државу. Случај је хтео да се у време, кад се о том решавало, на положају Министра пољопривреде налазио господ. *Др. Станко Шибеник*, који је из Карловца и коме је било добро познато цело то питање обезбеђивања усева од града у бившој Приморско крајишкој области. Тако су искуства и погледи, који су стечени с тим обезбеђењем, унесени у закон од 10. фебруара 1931. г.

Паушално плаћање премија посве је дакле добра и прак-

тична ствар, треба само решити питање, како да се сви изједначе у оштети, кад већ сви плаћају једнаку премију. Ово питање није било тако тешко решити, како на први поглед изгледа. Питање је у овом: у случају градобитине, хоће ли се штете ценити по том колике су оне заиста у сваком поједином случају, или ће се оштете одмеравати по неком другом кључу? Кад би се штете цениле по фактичној вредности, тад би се појавиле *неједнакости* у накнади штета, јер земљишта нису свуда једнака и јер има разлике у вредности једног те истог усева из многих узрока, на пр.: због слабије или боље обраде и т. д. А како и поред тога сви плаћају једнаку премију, треба сви по једнаком кључу да учествују и у оштети.

Ван сваке је сумње да свима мора да припадне и једнака оштета кад сви једнако плаћају. Како да се то изведе? Сасвим просто, ево овако: кад је паушална премија, *мора се паушалирати и оштета*. Ово је уосталом посве у духу свих врста обезбеђења. Кадгод се прави посао обезбеђења, *мора унапред да се утврди како премија тако и оштета*. Једна те иста основа мора да служи како за одмеравање премије тако и за одмеравање оштете. Та основа то је вредност обезбеђења, која се *унапред мора утврдити* у новцу. У нашем случају значи то, да се унапред мора утврдити вредност сваке врсте усева по хектару и то паушално, т. ј. по хектару површине, и за све крајеве једнако као што је за све крајеве једнако одмерена и премија. Кад се догоди градобитина, тад се неће ценити, колика је вредност уништеног дела усева, него ће се ценити само то, колики је део сваког појединог усева град уништио, а вредност усева по хектару биће за све крајеве унапред одређена. Другим речима, цениће се само *проценат штете* од сваког усева онаквог какав је, не чинећи никакву разлику између бољег и лошијег усева. На тај ће начин сви једнаку вредност обезбеђивати, сви ће једнако плаћати, и сви ће једнаку оштету добијати.

Пошто смо ово веома сложено питање решили, по општим правилима обезбеђења, лако ће нам бити да на тој основи чинимо отступања ако буду нужна. Хоћу да кажем да је на тој основи лако чинити и разлике у плаћању премија, ако то буде требало. Можда ће неки сиромашнији крајеви желети да им се смањи премија, те да не плаћају онолику премију као крајеви где су усеви бољи због бољег земљишта, због боље обраде, и разуме се само по себи, у ком проценту буде смањена премија, у том истом проценту смањиће се и вредност усева по хектару. Који крајеви (срезови или општине) буду се задовољиле са мањим оштетама у случају штета од града, ти ће моћи да плаћају и сразмерно мању премију. На тај ће се начин дати могућност да и најслабији крајеви учествују у овом обезбеђењу као и најјачи крајеви, сваки сразмерно својој економској снази.

После овога излагања општих начела овога нашег обезбеђења, остало би нам још да изложимо устројство ове установе, како је она замишљена у Дунавској бановини. Да се не би излагали великим трошковима, покушаће се да се ово обезбеђење изведе административним путем, али ипак што више одвојено од опште државне администрације. Ево како би изгледала конструкција тога засебног организма.

Целим послом имао би да руководи нарочити „бановински одбор за обезбеђење усева од града", који би се састојао из седам лица: од помоћника бана као претседника, од начелника пољопривредног оделења банске управе као његовог заменика, затим од начелника финансијског оделења Банске управе, даље од шефа отсека за пољопривреду и сточарство у Банској управи, и од три лица из редова задругара и школованих пољопривредника из приватне професије. Овај би одбор решавао и о најважнијим пословима овога обезбеђења, пре свега, он би према ценама производа одређивао сваке године висину премије, ликвидирао би оштете, на основу извештаја комисије за процену штета од града, и наређивао би исплате оштета, одређивао би комисије за процену штета, како су предвиђене у уредби и правилнику и др.

Други део пословања имале би да врше општине, а то је да воде књиге задужења премија и да наплаћују премије. Пошто би општине овај највећи и најважнији посао вршиле с најмањим трошком, због тога и може ово обезбеђење да буде врло јевтино, т. ј. с веома малом премом.

Трећи важан посао то је процена штета у случају градобитина. Тај би посао вршиле комисије за процену штета, и то две врсте комисија. Најпре би процену, одмах после града, извршила теренска комисија, која се састоји из среског пољопривредног референта (агронома) и из два члана општинског пољопривредног одбора дотичне општине. Рад ових комисија имала би да проконтролише бановинска ревизиона комисија, која би имала да утврди, је ли прва комисија правилно радила, и да реши евентуалне жалбе на рад прве комисије, те да отстрани локалне утицаје из процене штета, како би се процена штета, као врло важна радња, поставила на објективну основу.

Плаћања премија одређена су правилником у два дела: први рок до 30 новембра, други рок до 30. априла, за наредно лето. Намера је била да се пре свега премија плаћа унапред, а затим да се цела премија плати пре почетка лета, т. ј. пре опасности од града.

Премије ће наплаћивати општине и новац слати у филијалу Државне хипотекарне банке у Н. Саду, у засебан фонд за обезбеђење усева.

Пошто спискове о процени штета прегледа и ликвидира

Бановински одбор за обезбеђење усева, упутиће их општинама заједно с новцем, а општина ће извршити исплату оштете по одобреном списку.

Тако би у главним потезима изгледало обезбеђење усева и плодова од града, како се мисли увести у Дунавској бановини, за коју су већ донети и одобрени уредба и правилник, који су израђени на основи закона од 10. фебруара 1931. Израђен је и буџет овога обезбеђења, који је требао да важи за ову 1932. г. али се из разлога, што се нису на време могле учинити све нужне припреме, као и због посве неповољног економског стања у неким крајевима бановине (од суше и поплава), морало ове године одустати од припреме овог обезбеђења. Буџет је био израђен на основи укупних штета од 45 милиона динара, дакле за 25% мањих штета него су биле у 1931. години. Штете у тој висини могле би се покупити премијама, које смо напред навели, могли би да се покрију сви трошкови и још да остане известан износ за резервни фонд. То разуме се под условом, да се све премије наплате, а штете да не буде веће од предвиђених.

Да би се добила што вернија слика овога обезбеђења, по том буџету сви управни трошкови били би толики, да на један хектар обезбеђених површина ти трошкови не би изнели ни 50 пара, и они су већ садржани у премији.

Тешко да има корисније ствари од обезбеђена усева, а јевтиније од овог не да се ни замислити. Зато мислимо да с увођењем овога обезбеђења не би требало оклевати.

Г. Председник се понова захваљује г. Новаковићу и каже да се према постојећем закону осигурање од градобитине има да изведе у целој земљи, а сам начин како ће осигурање да се проведе, остављен је бановинама да га оне регулишу уредбом, с обзиром на прилике у својим подручјама. Дунавска бановина решила је то питања установљењем подједнаког пореза на хектар земље, као јединицу површине и без обзира на класификацију земље, јер ће се наслучај градобитине ислаћивати штета по већ утврђеном просечном приносу са једног хектара. Позива говорнике да се јаве за реч.

Г. Миливоје Стојићевић, председник Подружине из Бураковца (Метохија), признаје врло велики значај осигурања против градобитине и каже да је то требало давно извести, јер је град извесне крајеве осиромашио. Међутим налази, да с обзиром на садашње прилике, осигурања треба одложити за идућу годину, а у међувремену проучити питање процене штете и упростити рад што више, како би издаци на комисије били што мањи. Исто тако моли, да се пољопривредном напретку у Вардарској бановини поклони што већа пажња, пошто је тамо најпотребнија.

Г. Мил. Јов. Илић, председник Подружине из Владимираца,

налази, да је осигурање за наше прилике врло згодна ствар и да би требало његовом извођењу одмах приступити. Ми смо дужни да се на овај начин сами помогнемо и спасавамо од пропадања.

Г. Бора Ивановић, председник Подружине из Голобока, такође је уверен да је осигурање добра ствар и његов значај не пориче, али се боји да премија за осигурање не буде велика и зато је треба свести на најмању меру, имајући у виду економско стање земљорадника. Налази да би требало и држава да помогне, као што даје помоћ и у сваком другом случају. Даље моли да се обухвате и штете од поплаве и суше, јер оне наносе још веће штете но град. Но ипак налази, да би овај посао требало уступити приватним друштвима, која би га и боље и јевтиније изводила.

Г. Велимир Исаковић, редован члан из Миријева, каже, да је питање обезбеђења од града важно за све нас, пошто од материјалног стања зависи и опстанак државе. Што се тиче питања кад треба да се уведе у живот уредба, да ли сад, кад је материјално стање тешко, или доцније, налази да се треба помоћи сад у овом тешком стању, а у благостању свако се и сам лако помогне. Пропаст пољопривредног сталежа доводи у питање све, па може бити и саме државе. Зато држава треба сада да помогне пољопривреднике, јер тиме помаже и себе, пошто упропашћен земљорадник неће бити у стању да своје обавезе према држави плаћа. Због тога осигурање не треба одлагати, већ његовом извођењу приступити још ове године али с тим, да се изузетно за ову годину премија осигурања плаћа уназад а не унапред, па на случај штете, и осигурање плаћа уназад. Осигурање не треба уступити осигуравајућим друштвима зато, што је њима циљ зарада, а држави није циљ зарада, већ помагање пољопривредника. Такође налази да премије осигурања нису велике, али налази да осигурање треба сви да плаћају, а не само пољопривредници, јер ако је добро пољопривреднику, биће добро свима.

Г. Грујица Павловић, изасланик Подружине из Мојсиња, каже, да је осигурање од града животно питање не само пољопривредника него и државе, и зато га не треба просто преломити преко колена, него га пажљиво решити. Поставља питање: да ли ће пољопривредник бити у стању да сад у ово критично време плаћа премију? Боји се да због тога не дође до егзекутивне наплате, пошто је осигурање обавезно. Даље каже, да није правично да се осигурање наплаћује од свих подједнако, јер сва земља не плаћа подједнако порез, већ по класификацији, па моли да се осигурање изведе на основу катастарске класификације и с обзиром на то, да град не бије све крајеве.

Г. Марко Тодоровић, редовав члан из Паланке смедер. објашњава, да су сви културни народи давно увели осигурање и да нису питали да ли се осигурање може извести или не, јер су имали пред очима да је пољопривреда стуб државе. Намя много шта фали и не можемо све од државе да тражимо, јер ми сами треба државу да подижемо, а не да јој ометамо рад непрестаним материјалним тражењима и молбама. Доста је што нам држава даје пут како да се помогнемо, пружајући нам корисно законодавство, а на нама је да од тога црпемо корист. Налази, да уопште не треба дискутовати о томе да ли треба или не треба извести осигурање. Јасно је, да је осигурање једва неоцењива благодет и ми треба да се само споразумемо о начину његовог извођења. Његово је мишљење, да је боље платити 20 дин. осигурање по хектару, па мирно спавати, него не платити ништа па страховати од сваког облака и на случај градобитине живети целе године поред празног коша, задужити се до гуше или живети од милостиње и бити више гладан но сит. Што се тиче самог плаћања осигурања, мишљења је, да би ово требало вршити према класификацији земље, а наплату да врше финансијски одељци, а не општински судови. Уредба о осигурању треба да ступи на снагу с јесени, а народ је способан за плаћање у јулу и децембру. Моли да се прими реферат г. Новаковића с тим, да се проуче предлози који су данас пали, и да се узму у обзир не само штете од града, него и од поплаве и суше.

Г. Атанасије Митић, изасланик Подружине из Ниша, каже, да градобитина није у нашим рукама, већ да је то виша сила. Досада осигурање није уведено због тога, што га држава није раније установила, а приватне понуде нису могле да се усвоје. Налази да би осигурање требало извести према чистом катастралном приносу и класификацији земље. Наплату осигурања треба вршити заједно са порезом, т. ј. августа и новембра и помоћу општинских власти, јер оне врше наплату и државног пореза.

Г. Душан Тошић, изасланик Подрушине из Соnоша, каже, да су у срезу космајском сви за осигурање, јер је сваћије добро под кровом, а пољопривредниково под небом. Што се тиче предложених премија, налази да нису велике, само моли да се осигурање одложи за идућу годину.

Г. Милан Новаковић, начелник Пољоnрив. одељења банске уnраве из Новог Сада, каже да је задовољан са дискусијом, јер му је жеља да се ово врло важно питање претресе на свима могућим скуповима, а не само да изађе из канцеларије. Затим одговара на примедбе појединих говорника и објашњава, да се дневнице комисија нарочито не плаћају, пошто су оне урачунате у оних 0.50 дин. трошкова по хектару. Исто тако противан је да се осигурање уступи приват-

ним друштвима, јер један директор у таквом друштву имаће већу плату но што ће изнети трошкови предвиђени уредбом. Премија осигурања по хектару предвиђена је по 20— дин. с обзиром на штету која је у прошлој години била 60 милиона, па је претпоставка да ће бити иста штета, и ако се смањи премија осигурања, онда ће се смањити и накнада штете. По сили закона осигурање се примењује само на оне који имају земљу, и зато уредба није могла да обухвати свеколико становништво. Уредбом је предвиђено, да се осигурање плаћа према просечној ренти, и зато се премије не могу наплаћивати према класификацији земље, јер би у том случају и премије за штету биле разне. Ни наплата премије не може да се пренесе на финансијске организације, пошто оне нису бановински органи, и осигурање не треба мешати са порезом и другим наплатама. Ни по катастарском чистом приходу не може да се врши наплата премија, јер би општине биле много оптерећене послом и не би могле да га изврше. На крају захваљује се на дискусији и лепим мишљењима.

Г. Бора Ивановић, председник Подружине из Голобока, понова моли, да се има у виду да је прошлогодишња штета од града била изузетна, и да зато на ту штету не треба да базира прорачун за осигурање.

Г. Председник саопштава да је дискусија завршена, пошто нема више говорника. Осврће се на поједине говоре и примедбе и каже да су корисни, па на основу њих изводи закључак, да треба и пољопривредници да се организују и плаћају потребне доприносе, пошто су све друге професије организоване. Даље каже, да је било срећне да се принудно осигурање извело из раније, да би данас били силни милиони на приплоду код Хипотекарне банке. Ради боље претставе значаја, принудне организације, потсећа на општинске кошеве, који су дали могућност малој Србији да победи силну Турску. Организација је потребна још и стога, што наш народ на плаћање не мисли кад је родна година, а кад је рђава онда каже да не може. *Предлаже да се у резолуцију унесе, да се осигурање уведе од идуће године, што због једногласно прима.*

Пошто је рад завршен, моли да се саслуша резолуција. Позива секретара да резолуцију прочита. Секретар чита:

РЕЗОЛУЦИЈА

На 58. редовном, годишњем збору Српског пољопривредног друштва, одржаном 27. марта 1932. г. решено је да се умоли Краљевска Влада:

1. Да се притекне у помоћ народу давањем бесплатног жељезничког превоза и људске и сточне хране у ово врло тешко доба, нарочито за снабдевање и превоз сточне хране;

2. Да се што пре уведу у живот Пољопривредне коморе, за које је већ израђен законски предлог, јер су оне за данашње прилике од врло великог значаја;

3. Да се Пољопривредно веће што пре уведе у живот и да у њему буду и представници наше пољопривреде, Српског пољопривредног друштва и других пољопривредних друштава и удружења у земљи;

4. Да се приликом склапања трговинских уговора заштити пољопривреда са високом царином на све пољопривредне производе који се увозе из иностранства, а који се могу производити у нашој земљи;

5. Да се Српско пољопривредно друштво ослободи увозних царина на све оне пољопривредне артикле, који се не производе у земљи а увозе се из иностранства;

6. Да се народу притекне у помоћ стављањем на расположење ветеринарске помоћи и потребних лекова за лечење стоке;

7. Да се пољопривредницима притекне у помоћ стављањем на расположење и бесплатним раздавањем семена пшених биљака или бар давањем истога по сниженој цени, да би се у овој години произвело доста стачне хране.

8. Да се у овој години не наплаћује никаква државна такса за летњу испашу стоке на државним суватима и пашњацима, јер су у овој години сточари претрпели велике губитке куповином сточне хране и угинућем стоке;

9. Да се Српско пољопривредно друштво обилније помаже од стране државе, да би оно што јаче могло да помаже пољопривреднике у овом тешком времену.

10. Да се уведе у живот закон о обезбеђењу усева и плодова од града у свима бановинама, ако не ове а оно безусловно идуће године, пошто због смотра да су градобитине један од најглавнијих узрока осиромашења земљорадника, т. ј. пропадања његове привредне и пореске снаге.

11. Да се забрани извоз непречишћеног семена од луцерке и црвене детелине, пошто сада има могућности пречишћавања тога семена у земљи, јер је познато да иностранство извози из наше земље око 60 вагона тога семена, па нам га после продаје очишћено по скупе паре.

Г. Пйредседник пита збор да ли прима прочитану резолуцију, и пошто је збор прочитану резолуцију усвојио, то моли одређене чланове да се сутра састану овде, ради одласка г. Претседнику владе и предаје резолуције.

Затим објављује да је дневни ред исцрпљен и захваљује се учесницима на лепом одзиву и сложном раду са жељом, да ова година буде срећна и берићетна. Збор се одазва са: живели!

Збор је закључио рад у 19 часова.

Секретар,
М. В. Дамњановић с. р.

Претседник,
Мир. Миљковић с. р

Оверачи записника:
Срећко Милинковић с. р.
Љубомир Марковић с. р.
Никола В. Николић с. р.

СЛАБОСТ, УМОРНОСТ,

малаксалост, прекомерна осетљивост, понајвише су последице мањкавог колања крви. Масажа са Феллеровим Елзафлуидом, овим прокушаним кућним средством и козметикумом, увек је успешна. Покусна флаша 6 дин., двоструки флаша 9 дин. посвуда. Поштом 9 покусних или 6 двоструких или 2 велика специјалне флаше без даљњих трошкова 62 дин. код апотекара Еуген Ве Феллер, Стубица Доња, Елсатрг 366. Савска Бановина.

СЕМЕ

Семе белог багрена, за пошумљавање	кграм	20·—	дин
„ гледича за најсигурнију живу ограду	„	15·—	„
„ црвене детелине, пломбирано (чисто од вил. косице)	„	20·—	„
„ луцерке I-а, пломбирано (чисто од вил. косице)	„	16·—	„
„ сточне репе (црвене и жуте), *на цео џак од 50 кгр. Дин. 8.50 на мање*	„	10·—	„
„ сточне прол. грахорице, на 100 кгр. Дин. 3·50 на мање	„	4·—	„
„ сточног грашка за прол. сетву	„	2·50	„
„ *мухара*	„	3·50	„
„ репе угрињаче — беле	„	20·—	„
„ енглеске траве, на 50 кгр. Дин. 12·50 на мање количине	„	15·—	„
„ *Суданске шраве*	„	6·—	„
„ *беле репе* (угарњаче), сеје се после жетве јечма	„	3·50	„
„ трава (смеша) за вештачке ливаде, према саставу земље, Дин. 16·— 17·— 18·—,			

(При куповини семена за ливадске траве увек јавити природу земље: сува влажна, пескуша, иловача, у равници, на брду, итд. јер се према овоме и смеса припрема). — Сва су семена набављена у ограниченим количинама, те их треба на време поручити. Подружине по отв. кредитима нека узимају само ону количину, коју ће сигурно у току сезоне продати, јер се узето семе као и остала роба ни у ком случају неће натраг примити.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд — Немањина ул. 11-15

НА ЗНАЊЕ

ДРУШТВЕНИМ ПОДРУЖИНАМА И ЧЛАНОВИМА!

Друштво је добило следеће:

ПЛАВИ КАМЕН првокласног квалитета, 99% сулф. бакра и продаје га, на целу врећу од 100 кгр. Дин. 6·40, а на мање Дин. 6·50 килограм.

РАФИЈА МАЈУНГА ЕКСТРА, на целу балу (око 100 кгр.) Дин. 16·— на мање Дин. 17·— килограм.

СУМПОР У ПРАХУ Дин. 5·— килограм.

Поруџбине за горњу робу, нарочито **за Рафију**, чинити што пре, јер робе нема много. Тражити само оно што ће се сигурно продати, јер се узета роба ни у ком случају неће натраг примати.

ТЕЖАЦИ И ГОСПОДАРИ!

Највећа тежакова радост и уживање јесте добра коса. Зато наручујте само наше гласовите и опробане и свуда познате и од Краљевске Економије признате најбоље коване косе Варцарке. Што сведоче хиљаде захвалница. Шест банки не жуља цепа много, а добра коса чува живот и здравље. Косе израђујемо од најбољег Енглеског челика те су изванредно оштре и дуготрајне а за сваку косу дајемо потпуну гаранцију. Мање од 2 комада нешаљемо. Цене по комаду 60.— динара. Задругама 5% попуста код већих наруџбина. Брусови за косе цепани прави Талијански ¾ цена од 10—50 динара по комаду. Све наруџбе извршавамо тачно, и поштено и одмах отпремамо. Молимо код наруџбине навести тачну адресу.

ПАВАО ЋОСИЋ ГРГИЋ
Радионица кованих коса.
МРКОЊИЋ ГРАД
(Босна).

НОВО ЗВАЊЕ

ЗА ДАМЕ И ГОСПОДУ НАМЕШТАЊЕМ МАШИНЕ ЗА ПЛЕТЕЊЕ У КУЋИ. ГАРАНТИРАНА ЗАРАДА ОД ОКО ДИН. 1.500.— МЕСЕЧНО, ЈЕР МИ КУПУЈЕМО ИЗРАЂЕНЕ СТВАРИ, ПЛАЋАМО НАДНИЦУ ЗА ПЛЕТЕЊЕ И ШАЉЕМО МАТЕРИЈАЛ ЗА ПЛЕТИВО. ПИШИТЕ ЗА БЕСПЛАТНЕ ПРОСПЕКТЕ ЈОШ ДАНАС НА:

Домаћа Плетарска Индустрија, бр. 85
ЈОСИП КАЛИШ, Марибор, Трубарјева 2

Можете се за информацију обратити и у Београду на администрацију листа, под „Сарадник."

● **Оригиналне прскалице**
● **„ВЕРМОРЕЛ"**

Приспеле су и продају се по **Динара 450.—** по комаду. Прскалице су са цревом на десној страни, беспрекорне израде. Поруџбине чинити одмах, јер су прскалице набављене у ограниченом броју.
ЦЕНОВНИК рез. делова шаље се, на захтев, бесплатно.

Српско Пољопривредно Друштво
Београд, Немањина 11-15

Српско пољопривредно друштво, снабдева пољопривреднике преко својих подружина којима

ДАЈЕ ПОЗАЈМИЦЕ БЕЗ КАМАТЕ.

Тражите упутства за оснивање подружина.

●

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Купујте и читајте пољопривредне књиге, тражите ценовник од Српског пољопр. друштва.

●

Т Е Ж А К

излази 1 и 15 сваког месеца. Годишња је претплата 30·— дин. која се шаље Српском пољопривредном друштву, Београд I, Немањина 15.

Штамп. „СКЕРЛИЋ" М. К. Цветановића Кр. Наталије бр. 12. Телефон бр. 20-732. Прима на израду све штампарске послове.

Штампарија „СКЕРЛИЋ" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
/бесплатно/ Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 12. Београд, 15 ЈУНА 1932. год. Год. 59

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Земаљски воћарски конгрес.

Српско пољопривредно друштво у Београду приступило је припремама за један велики земаљски воћарски конгрес, на коме би се претресла сва питања како техничке тако и економске природе о важности за унапређење нашег воћарства и предложиле за то сходне мере.

Конгрес ће се сазвати почетком месеца октобра о. г. у Чачку, а узеће се у претрес следећа питања:

I. Производња воћа: 1) Воћке у односу на климатске и теренске погодбе. Сорте воћа. Реонирање и типизирање воћа и воћака. 2) Размножавање воћака: разне подлоге за калемљење воћака и њихов утицај на плодност воћака и поправку каквоће воћа. 3) Нега воћњака: ђубрење воћака; обрађивање и искоришћавање земље у воћњацима; орезивање, прорећивање рода. 4) Заштита воћака: болести воћака и воћа, борба против биљних и животињских штеточина на воћкама, средства, методе, организација. 5) Разне мере за повећање и појевтињавање наше воћарске производње.

II. Прерада воћа: 1) Разне врсте прераде воћа (домаће и индустриско): сушење, компоти, пекмези, воћне ракије и т.д. 2) Искоришћавање незрелог воћа и воћних отпадака. 3) Разне мере за јаче развиће воћарских индустрија у нашој земљи.

III. Трговина воћем и воћним производима: 1) Организација продаје воћа и воћних производа (воћних тржишта) у земљи и на страни. 2) Воћарске задруге. 3) Разне мере за олакшање и унапређење воћарске трговине.

Постављена питања референти не морају у целини да разраде и реферишу конгресу, већ ће се примати на реферисање и прилози, резултати огледа и саопштења постигнутих резултата, који се односе на дотична поглавља, односно у којима се поједина ужа питања расправљају или један део питања расправља.

Реферати референата треба да су плод каквог огледа, искуства, анкете или личног посматрања. Реферати не треба да су сувише опширни (највише један штампан табак), и на конгресу се имају приказати у изводу, пошто ће у целини бити штампани у књизи о раду конгреса.

Српско пољопривредно друштво моли да му се стручњаци и практичари, који би желели да на конгресу реферишу по разним питањима која се односе на напред набројана поглавља, пријаве на адресу: Београд — Немањина ул. бр. 11 и тачно назначе предмет, односно наслов свога реферата и то најдаље до 1. августа ове године.

Ратарство.

Како да се искористе водоплавна земљишта.[1])

У наведеном случају земљиште можете искористити у току ове године само усевима који имају брз и кратак

[1]) Одговор на питање Драгутина Николића из Ореовице.

развитак. То су некоје сорте кукуруза ранозрелца, хељда, просо и бела слачица за семе; — хељда, бела слачица, мухар и репа угарњача за сточну храну. Сви се ови усеви одликују кратком вегетацијом, која износи 3—3½ месеца, а када се гаје ради добијања сточне хране, онда стижу и за 3—6 недеља. Стога се ови усеви обично гаје као пострни усеви, или када је благовремено засејавање главног усева било ма чим онемогућено, или је главни усев пострадао; у свима овим случајевима долазе ови као накнадни усеви.

Од сората *кукуруза* долазе у обзир раностасне (ситнозрне) као: нанеротоло, чинквантин или пињолето. Сеје се у редове размакнуте или кућице 40—60 см., а растојање кућица или прорећивање у редовима износи 35—60 см. Семена иде на хектар 30—40 кг. Принос износи по хектару 1500—2500 кг. зрна и 200—300 товара шашине.

Хељда. Гаји се ради зрна — орашица — обична хељда (Polygonum fagopyrum) и хељда татарска (Polygonum tartaricum) ради пиће, јер даје више биљне масе. За потпуно дозревање семена хељди треба 12—14 недеља. Семена иде 60—65 кг., на хектар ако се гаји за зрно и сеје омашке, а сеје ли се сејалицом у редове 12—20 см., онда половина ове количине. За сточну храну стиже за 6—8 недеља по сејању. Семена иде 100—140 кг. ако се сеје чиста, иначе је препоручљиво сејати је у смеши с белом слачицом, овсом или грахорицом. Дубина сејања износи 3—5 см. Принос зрна зависи од времена у доба цветања, јер лепо време омогућава излетање пчела и других инсеката који посредују оплођавање цветова. Зато се принос зрна креће у широким границама од 750—200 кг. и 10—25 товара сламе. Гајена ради пиће даје 100—300 товара зелене пиће, која се тешко суши, те је погоднија за кишљење у јамама него за сушење. Зрно служи за храну људи и стоке. Брашнаве орашице ослобођавају се тврде љуспе и мељу у грис и брашно, који служе за мешење хлеба и справљање каше. Стоци се полаже као и друга зрнаста храна, углавном служи за исхрану свиња и живине.

Радним коњима може заменити 1/3 оброка овса. Пиња, зрно, а још више мекиње, садрже нарочиту материју, која код бело или бело шарених свиња и оваца, ређе код говеда и коња, када се крећу или су грла изложена сунцу, изазива нарочито обољење — хељдину болест или фагопиризам. Слама добро сређена држи средину између сламе стрнина и легуминоза, иначе може послужити само за простирку.

Просо. Најчешће се гаји обичан просо (Panicum miliaceum). Стасава за 100 дана. Семена иде на хектар омашке 20—30 кг., у редовима 15—20 см, 14—20 кг. Дубина сејања 2 см. Хектарски принос зрна износи: 1000—1500 кг. и 15—20 товара сламе. Зрно му служи за храну људи, стоке и живине. Слама добро сређена добра је храна за стоку и боља од сламе јечмене и овсене.

Бела слачица. (Sinapis alba). Гаји се као уљани и као пићни усев. Сеје се у редове 30—35 см. размакнуте, и на хектар треба 10—14 кг. семена. Нега и жетва су као и код уљане репице. Принос 700—1400 кг. семена и 10—20 товара сламе. За пићу стиже 7—8 недеља по сејању. Коси се у цвету. Семена иде 20 кгр. на хектар, ако се гаји ради пиће. Дубина сејања 1—2 см. За пићу се сеје у смеши с хељдом или просом. Пиња њена добро утиче на лучење млека у млечне стоке, и ако не поправља оно и не квари његове особине. Даје по хектару 100—200 товара зелене пиће. Слама јој је груба и чврста, за исхрану подрећене вредности и може се давати овцама да је проберу.

Мухар (Setaria germanica.) Сеје се од маја до половине августа. Семе му је јевтино и иде на хектар 18—20 кг. Семе му је ситно и побрана се плитко. Пиња му је маљава, те је стока не једе баш најрадије, нарочито не у свежем стању. Даје 30—40 товара сена по хектару, које је добро за исхрану радних волова и коња; мање је погодно и за исхрану оваца.

Угарњача (Brassica rapa rapifera). Од свих окопавина има најкраћу вегетацију, која према сорти из-

носи 6—18 недеља. Сеје се у редове 40—50 см. размакнуте и у њима проређује на 25—35 см. На хектар иде семена 1—2 кг. Дубина сејања 1—2 см. Вади се доцније с јесени, добро подноси и јаче мразеве. Чува се у траповима као и остале окопавине, али како није много трајашна, треба је што пре искористити. Даје 50—300 товара коренова и 25—50 товара лишћа. У повољним приликама принос може бити и знатно већи Служи за сточну храну као и сточна репа.

За семе и његове цене обратите се Српском пољопривредном друштву.

Јаша Јањић.

Гајење репе угарњаче као међуусева.

На газдинствима која не располажу са довољно ораница и ливада за производњу људске и сточне хране, као и на већим газдинствима, на којима се жели извести што јача (интензивнија) пољопривредна производња, гајење међуусева у знатној мери допринело би, како производњи довољних количина људске и сточне хране на малим газдинствима, тако и јачој пољопривредној производњи на већим газдинствима. Под међуусевима подразумевају се они усеви, који се гаје између два усева — између жетве претходног и сетве наредног усева — и тиме омогућавају да се са исте површине у току једне године добију две жетве. Да би успех биљака, које се гаје као међуусев и био што сигурнији, неопходно је потребно водити рачуна, како о количини водених талога у току лета, обрађивању и плодности земљишта, тако и о усевима који претходе међуусевима, т. ј. о времену њиховог стасавања. Стога гајење међуусева треба изводити у оним крајевима,који су више мање обезбеђени са воденим талозима у току лета, а само гајење изводити са што бољом обрадом и обилатијим ђубрењем земље, и после оних

усева који раније у току пролећа и лета стасавају. Као најбољи претходни усеви за међуусеве сматрају се озиме стрнине, јер ове рано стасавају.

Као међуусеви могу се гајити разноврсне биљке, управо све биљке које стасавају за кратко време: репа угарњача, кукуруз скорозрелац, зелени кукуруз за сточну храну, мухар, хељда, инкарнатска детелина и т. д. Овде ћемо говорити о гајењу репе угарњаче као међуусеву.

Репа угарњача (турнипс, стрнишна репа) Brassica rapa rapifera (види сл. 51) је двогодишња биљка. У

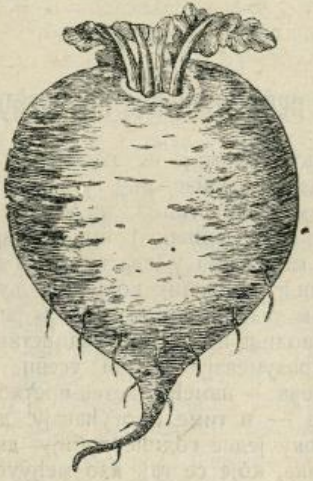

Сл. 51. Репа угарњача.

првој години развија корен, а друге године доноси семе. Корен угарњаче употребљава се за исхрану стоке — поглавито говеди, али се у извесним крајевима употребљава и за исхрану људи, било као свеж или укишељен. Но главна примена репе угарњаче је за сточну храну. Стасава за 3 до 4 месеца. Посејана у јулу ме-

сецу стиже за бербу крајем септембра или почетком октобра месеца.

У погледу поднебља репа угарњача нема нарочитих прохтева; може успевати како у топлијим тако и у хладнијим крајевима, само ако је обезбеђена са колико толико влаге. Разуме се, уколико има на расположењу више влаге, даје сигурније и веће приносе. Према суши је прилично отпорна, а јесење мразеве добро подноси, те се отуда са бербом угарњаче не мора журити — може остати у земљи до снега. Што се пак тиче земљишта, за угарњачу су најбоље средње везане, умерено влажне и плодне земље, али може успевати и на тежим као и на лакшим земљама.

Гајење репе угарњаче као међуусева врши се на следећи начин: одмах после жетве озимих стрнина треба њиву пођубрити згорелим стајским ђубретом, а затим преорати на око 15 см. дубине. У случају да није могуће извести ђубрење стајским ђубретом, може се уместо стајског ђубрета ђубрење извршити вештачким ђубривима или осоком. Од вештачких ђубрива за ђубрење угарњаче употребљава се чилска шалитра и калијева 40% со. Са извођењем ових послова треба журити, да би се што боље искористила земљишна влага заостала после стрнина.

Сетва репе угарњаче може се вршити омашке и на редове. Сетва на редове боља је од сетве омашке. Сетвом на редове штеди се на семену, постиже се боље развиће усева и омогућава се лакше разређивање и прашење усева. Када се репа угарњача сеје на редове, ростојање између редова треба да буде 35 до 40 см. За сетву једног хектара потребно је 2 кгр. семена при сетви на редове, а при сетви омашке 4 до 5 кгр. Ако у земљи има довољно влаге, после сетве на неколико дана избијају младе биљке на површину.

За време гајења репе угарњаче предузимају се следећи радови: прашење са разређивањем и окопавање. Прашење са разређивањем изводи се када биљке одрасту 8 до 10 см. висине. Ако је усев посејан у редовима прашење се може изводити прашачима и мотиком,

а ако је на сачму само мотиком. Што се тиче разређивања усева, оно се састоји у томе да се на једном месту остави само једна биљка, а остале почупају. При разређивању, ако је усев посејан у редовима, биљке треба разредити на 20 см. а ако је на сачму, онда растојање између биљака треба да буде од 25 до 30 см. После прашења и разређивања на три до четири недеље треба извршити и окопавање усева, и тиме је нега око угарњаче завршена.

Берба угарњаче изводи се вађењем корена из земље руком или вилама. Да ли је угарњача стасала за бербу познаје се по лишћу. Када лишће почне да жути знак је да је угарњача зрела те се може вадити. Извађено корење треба очистити од земље, сасећи лишће и употребити за сточну храну. Извађено и очишћено корење од земље треба утрапити. Трапљење угарњаче врши се на исти начин као и трапљење сточне репе, крompира и других коренастих и кртоластих биљака.

Приноси репе угарњаче када се гаји као главни усев, крећу се од 30000 до 40000 кгр. а као међуусев од 10000 до 20000 кгр. по хектару.

Ing. Властимир Ђ. Ђорђевић.
проф.

Силажа и силоси.

Силажа зове се у пољопривреди зелена и уопште воднњикаста сточна храна, која је сређена по једном нарочитом начину (тај се начин зове *силосовање*), тако да може за дуго времена да буде сачувана од кварења.

Силос (у множини силоси) зове се спремиште у коме се силажа држи.

За исхрану стоке силажа вреди онолико колико зелена пића преко лета или кабаста пића преко зиме. Разуме се да оне животиње, од којих се тражи већи рад (тежи рад, више млека и т. д.), не могу живети и напредовати о самој силажи, већ њима поред силаже треба давати и друге снажне хране (зрна, јарме, мекиња). Тако је уосталом ако се животиње хране и зеленом пићом или сеном.

Силажа све више постаје у читавом свету главна сточна храна, јер је њено спремање прост посао, којим се без обзира на временске прилике (кишно време) сточна храна може склонити сигурно и без губитака. Спремање силаже нарочито је важно због тога, што се скоро најбоље у силажу спремају баш оне пиљне биљке, које по хектару роде врло много — на пр. зелен кукуруз, којега је иначе тешко осушити или на који други начин спремити за зиму. Исто важи и за оне пиљне биљке, чије је спремање у случају неповољног времена скопчано с великим губицима најбољих хранивих састојака, као што бива на пр. с црвеном детелином и луцерком кад се спремају на сено по лошем, кишовитом времену. Спремањем силаже потпуно се избегавају све ове неприлике и штете, и пољопривредник сасвим сигурно има у својој руци судбину своје стоке и њену исхрану преко зиме, разуме се — ако се је и побринуо да гајењу пиљних биљака поклони довољну пажњу. Без силаже у нашим се крајевима не може ни замислити напредак сточарства. Зато о овој ствари треба добро размислити, упознати се са њеном суштином, па је пригрлити.

Сваки наш сељак познаје већ и производи силажу од давнине. Наиме, ни кисео купус није ништа друго до једна врста силаже, спремене од слаткога купуса. Баш исто то што се догађа са слатким купусом кад га урибамо и нагазимо у кацу, покријемо поклопцем, притиснемо каменом и залијемо водом (вода не да да ваздух допире до купуса) збива се и са другим биљкама које се спремају у силажу. И њих треба исецкати, добро набити у каце или сграђена већа спремишта (силосе), покрити да ваздух не долази до њих и притиснути. Код спремања силаже главно је то да ваздух нема до ње приступа. Зато је важно да се има и добар силос, од чега врло много зависи хоће ли нам од спремљене сточне хране постати одлична силажа, или ће се она уплеснивити и усмрдети.

О томе како се могу сградити силоси биће говора у наредном чланку Тежака. Но већ овде морам да споменем да силоси не морају да буду скупоцене зграде као што су они велики торњеви, како је то досада већином било описивано, већ да се добар силос може направити и с малим трошком, а у доста случајева скоро и без трошка. Питање силоса нипошто не треба пољопривредника да одбија од тога, да посеје што више кукуруза, као што је описано у 10 броју Тежака од ове године.

Шта се догађа са зеленом пиљом кад је спремљена у силосу?

Зелена је пиља у силосу подложена дејству многобројних бактерија и разних (штетних) гљивица, већином гљивица плесни и трулежи. Од тога које ће бактерије или гљивице тамо

праовладати, зависи каква ће бити силажа. Тако све гљивице проузрокују кварење хране, па је зато штетно ако се оне у силосу залегу и размноже. Ни дејство свих бактерија није једнако. У силосима су највише размножене три врсте бактерија и то: *бактерије млечне киселине, бактерије сирћетне киселине и бактерије бутерне киселине.* Ове бактерије, кад се разноже у силосованој пићи, произведу у њој извесну количину *своје* киселине и то: бактерије млечне киселине производе млечну киселину; бактерије сирћетне производе сирћетну киселину; бактерије бутерне производе бутерну киселину. Количина од 1% до 2% киселине у силосованој пићи има ту моћ, да не дâ да се у силосу залегу гљивице трулежи и плесни. То значи: *киселина конзервише силосовану пићу*, па силажа није ништа друго до укишељена зелена пића. Таква пића може да се непокварена држи и више година.

За квалитет силаже није свеједно која врста бактерија је у њој произвела киселину, да ли су биле бактерије млечне, сирћетне или бутерне киселине.

Најбоља је силажа у којој има само млечне киселине. Много је лошија силажа са сирћетном киселином. Не ваља силажа у којој има бутерне киселине, јер она смрди на ужежено масло, штетна је по здравље животиња, и на њу удара и млеко њоме храњених животиња.

Зато пољопривредник треба да се труди да му се у силосу залегу по могућности само бактерије млечне киселине. Ово се и може постићи, а ево како. Наука је изнашла тачно услове живота свих ових бактерија. Ти услови нису исти за бактерије млечне, сирћетне и бутерне киселине, него су различни. Особито су различни с обзиром на топлоту код које се оне најјаче размножавају и раде.

Тако се (рђаве) бактерије бутерне киселине множе само код топлоте 35 до 37 степени Целзијуса. Испод 35 и изнад 37 степени нема услова за њихов живот, па ћемо зато моћи лако спречити размножавање ових штетних бактерија, ако — или не дозволимо да се силосована пића загреје преко 37 степени, или ако настојавамо да се пића што брже загреје преко 37 степени. Код силосовања у пракси ради се и по првом и по другом начину. По првом је начину *хладно силосовање*, по другоме *топло силосовање*, о чему ће још касније бити говора. Кисео купус јесте хладна силажа.

И бактерије сирћетне киселине, које су додуше у силажи мање шкодљиве од бактерија бутерне киселине, имају такође ограничену топлоту код које се најјаче размножавају. Та граница лежи између 30 и 35 степени Целзијуса. Желимо ли дакле у силажи спречити ширење тих бактерија, то ваља или

што брже пређи преко топлоте од 35 степени, или не дође до топлоте од 30 степени.

Бактерије млечне киселине — а ових има опет више врста — размножавају се код топлоте од 8 до 55 степени Целзијуса, и то: од 8 до 20 степени развијају се бактерије *хладнога* киселога млека; од 20 до 35 степени развијају се бактерије *млакога* киселога млека; од 35 до 55 степени развијају се бактерије *топлога* киселога млека.

Предње нам бројке јасно кажу да ћемо добити најбољу силажу ако радимо с топлотом испод 30 и изнад 40 степени. У границама између 30 и 40 степени лежи могућност за стварање сирћетне и бутерне киселине.

Још је важно знати да топлота у силажи не сме никад да буде већа од 55 степени, јер се при већој топлоти квари у пићи најважнији њен храниви састојак — беланчевина — која постаје несварљива.

После овога намеће нам се питање, како се у силосованој пићи може регулисати топлота да не буде већа од 30 степени, или да се брзо попне преко 40 степени? Ово је врло лако. Сваки пољопривредник запазио је већ појаву, да се зелена пића — особито млада детелина — ако неко време лежи на рпи, јако загреје. Ово загрејавање може да дође и до толиког степена, да на пр. влажно сено поугљенише, па чак и да се запали. Ово долази отуда што се на влажним биљкама, које су набацане у дебелом слоју, залегу у огромној количини разне бактерије и гљивице, које — као и сва друга жива бића — дишу и својим дисањем производе топлоту. А пошто их у маломе простору има веома много, то та топлота буде велика. И у напуњеном силосу збива се исто. Но како је за дисање потребан ваздух, а пољопривредник лако може да регулише колико ће ваздуха тамо оставити, то он на тај начин може дакле да регулише хоће ли се силосована пића загрејати јаче или слабије, или — никако. Ако је пића добро уситњена и у силосу јако набијена (нагажена) и ако је силос одасвуда добро затворен, неће у њега доспевати ваздух и неће бити интензивног дисања гљивица и бактерија, дакле ни загрејавање пиће. Обрнуто опет, ако пића није добро нагажена већ само овлаш набацана, биће у силосу много ваздуха, дакле и услова за јако дисање гљивица и бактерија, т. ј. за јако загрејавање пиће.

Загревање зависи још и од степена влажности зелених биљака. Најбрже се загрејава провенута биљна маса у којој има око 70% воде и 30% суве материје. Спорије се загрејавају сасвим свеже зелене биљке. Кад пољопривредник ово знаде, у руци му је регулатор топлоте његовог силоса.

Из теорије о сређивању силаже треба напослетку знати још једну ствар:

За стварање млечне киселине потребно је да силосоване биљке садрже извесну количину шећера, јер само из шећера могу бактерије да произведу млечну киселину.

У многим зеленим биљкама *има доста шећера* колико је потребно за стварање млечне киселине. Тако је на пр. у кукурузу, шећерном сирку, свима травама и стрним житима, шећерној репи и т. д.

Нема довољно шећера у зеленим детелинама, махуњачама и сличним биљкама, па је зато, док се ово није знало, и било скоро немогуће сређивати од ових биљака силажу, док је увек сигурно успевало сређивање силаже од биљака са слатким соком. Данас се међутим с потпуном сигурношћу могу силосовати и детелине и све махунасте биљке, *само им приликом силосовања треба додати малу количину неке слатке материје,* која ће послужити као храна бактеријама млечне киселине, из које ће оне произвести млечну киселину. У пракси се изводи то на разне начине, тако на пр. да се силосованој детелини дода половина зеленог кукуруза или слатка сирка, или пак 5% исецкане шећерне репе, или 1% меласе. Најзгодније је додавање меласе. Меласа је густа, меду слична течност, која остаје као узгредни производ у фабрикама шећера и тамо се може за јевтине паре купити. За сваких 100 килограма зелене детелине потребан је само 1 килограм меласе (и меласа је одлична сточна храна). Пре употребе меласу треба размутити у једнакој количини топле воде, и овом сладуњавом течношћу прска се приликом силосовања зелена детелина тако, да свуда буде равномерно заслађена.

Као што сам већ напред споменуо, има углавном два начина силосовања: *топло и хладно силосовање.*

Пољопривредник треба да буде начисто којим ће се начином послужити, јер сваки од њих има своје добре и лоше стране. Он ће се најбоље сам за то знати одлучити ако се добро упозна с поступком при раду по једном и другом начину, што ћу ево овде описати.

Топло силосовање изводи се тако, да се покошене зелене биљке оставе на пољу да свену и изгубе по прилици трећину до четвртину своје тежине (на пр. да се 150 килограма свежег, младог, зеленог кукуруза сасуши на 100 до 110 килограма). Крупне биљке (на пр. кукуруз) ваља пре спремања у силос исецкати како би се у силосу што боље сложиле. Ситније биљке (на пр. трава) не морају се сецкати, но боље је ако и њих сецкамо барем надугачко. Овако припремљеним материјалом силос се пуни на таване. Прво се напуни само један таван висок од $1^1/_2$ метра и пиша се код пуњења нагази само

око зидова силоса, док у средини не треба је много набијати. Тиме што пиљу нисмо много набили остало је у њој и доста ваздуха и зато ће се она брзо загрејати. Да би загревање било што брже (зато да се „прескочи" топлота од 30 до 40 степени) треба одозго по пиљи метнути неки покривач (пољаву, асуру, вреће, стару ћебад, хартију и сл.), јер се онда неће из пиље губити топлота у ваздух. По прилици за 36 сати пиља ће бити топла преко 40 степени, што се може познати ако се у њу забоде гвоздена шипка, и још сигурније помоћу термометра. Ко нема термометра нека знаде да је човечије тело под пазухом топло око 36 степени, па ће поређењем своје телесне топлоте с топлотом пиље лако констатовати да ли се топлота у пиљи попела преко 40 степени.

Пошто се први таван пиље загрејао преко 40 степени ваља га сад добро нагазити и онда пунити други таван од $1^1/_2$ метра, поступајући при томе као и код првог пуњења. И тако се слажу таван по таван (3 до 4 тавана према дубини и висини силоса), а пошто се је и у горњем тавану пиља загрејала, треба сад силос затворити, и то тако, да ваздух никако не може у њега. Ја сам то чинио помоћу дасака којима сам пиљу лепо покрио. Преко дасака положио сам попреко три греде (с крајева и преко средине), а по гредама наслагао сам неколико стотина цигаља. Силос се може затворити и слојем добро набијене влажне иловаче од 30 сантиметара, коју треба чешће прегледати и поправљати, ако услед слегања пиље настану на њему пукотине. После 6 недеља овако сређена силажа готова је — зрела.

Хладно силосовање изводи се тако, да се биљке које су одређене за силосовање покосе, одмах натоваре на кола и довезу до силоса, ту ситно исецкају и међу у силос. При том треба пиљу у силосу непрестано газити и набијати док не пусти воду, и тако се мора у једном маху без прекидања радити све док се силос не напуни. Пошто је силос напуњен, треба га одмах затворити на начин како је описано код сређивања топле силаже. *Што брже је посао свршен, то боље.* Важно је код тога, да се зелене биљке што мање на ваздуху угрејју, па зато је најбоље покосити их увече, а увозити и силосовати преко ноћи или ујутру док су још росне.

Радило се по једном или другом начину, не сме се заборавити, да детелини, грахорици, соји и осталим биљкама из рода махуњача, *треба додавати шећера* на један од напред описаних начина.

Пошто сам тиме пољопривредника упознао са суштином сређивања силаже и главним начином рада око тога, мислим да му неће бити тешко да се одлучи по коме ће начину радити.

Начин *хладног* силосовања простији је, лакши и бољи, али ту је потребно да се све тачно уради онако како мора де буде.

Начин *топлог* силосовиња спорији је и пипавији, али грешке које се кадгод код извођења учине, нису тако осетне, као што су, ако се учине код хладнога силосовања.

Губици храниве материје већи су код силосовања по топлом начину Хладно силосовање скопчано је с мањим губицима него што су ови при најбољем сређивању сена, док су губици код добро изведеног топлог силосовања по прилици једнаки као и код доброг сређивања сена.

Сређиване силаже, како се из овога чланка види, није никаква тајна или чаролија, коју и сваки наш сељак не би могао разумети. То је сасвим проста ствар, која изискује само мало добре воље, па да од ње буде велике користи.

Коста Поповић.

Повртарство.

Како се гаји бостан (лубенице и диње).

Лубеница и диња су једногодишње биљке јужно-афричанске. За своје развиће траже топлу климу и наносну земљу, богату хранивим материјалом. Оне се са успехом развијају само у климатским и земљишним условима где се гаји винова лоза. Према томе њихова је култура у Европи углавном у јужном делу, а специјално на Балканском полуострву. Клима северне Европе није подесна за њихово гајење и тамо се гаје само у стакленим кућама или топлим лејама. Код добрих климатских услова врло су приносне биљке као пољске културе и на многим местима у нашој држави оне су важне културе.

Гајење лубеница и диња може да се врши на разне начине али је најбољи, најпрактичнији и најпростији онај начин, кога примењују Турци, затим Грци и Бугари, а да изнесемо и препоручимо тај начин даје нам право што нам је познато да су најбоље цариградске и солунске лубенице и диње. Рад се састоји у следећем. Место које се одреди за бостан (лубенице и диње) оре се дубоко још с јесени. Рано упролеће, чим време допусти, а то је још у фебруару, ископају се јаме на поораном земљишту, на дубини 25—30 см. око 50 см. у обиму, а 2 метра растојања, па се у ове јаме до половине сипа упола згорело коњско ђубре. Тако спремљене јаме стоје до средине или до краја априла, за које се време ове јаме под утицајем времена и киша испуне одроњаваном

ситном земљом. Пред сетву семе се потопи у чисту воду и држи око 24 часа да набубри, па се сеје у јаме, у којима се ђубре измеша са земљом руком, а затим се руком притисне, направи мало удубљење и у њега мене 7—8 семенке. Кад семе никне, оставе се у оцаку 3—4 биљке, а остале се повади и пре но што почну да развијају право лишће, окопавају се на целом простору, када се младе биљке огрну до самих котиледона (првих листића) и јама сада попуни земљом да буде равна са површином земље. Кад биљке одрасту и приближује се пуштање врежа, врши се друго копање, а у исто време биљкама се даје радиални правац на све стране. Када вреже достигну пораст до 1 метра врши се треће копање, када се око главног корена земља лако нагрне, а код лубеница само на даљини од 50 см. од корена по правцу врежа прави се плитка јама, у коју се намешта колено вреже, које се ту налази и покрије се ситном земљом. У исто време, опет код лубеница а никако код диње, тада се откидају само мало вршни делови врежа. Радом на овај начин код лубеница положене вреже се брзо укорене и тако је удвојена радња код корена на развиће биљке, па се брже бокори и даје изобилне и крупне плодове. Код диње је, пак, довољно када се око корена само мало загрће, без закидања врежа и без покривања врежа да се укорењавају.

При копању мора се обратити велика пажња и овај рад не треба да се врши рано изјутра када на лишћу има росе или уопште за време влаге и да се увек чисти коров.

Лубенице и диње врло добро расту на свеже разораним лединама или на риљевинама за винову лозу и ту увек долазе као први усев. И овде као и у баштама могу се сејати у јаме када се ове до врха испуне компостом помешаним са земљом. Могу се биљке изводити у саксијама па пресађивати када се жели рана производња. Примењује се и закидање врежа које се врши после пораста четвртог листа, па када из пазуха лишћа порасту вреже опет се закида. При сваком закидању врши се заливање. При овом раду треба бити пажљив.

У башти и на њиви добро је ако може бостан да се залива, а боље је натапање.

У току вегетације корисно је да се употреби течно гнојиво, нарочито осока разблажена водом и то овако: на 10 л. осоке додаје се 40—50 литара воде. Са оваквим раствором може се заливати бостан као и сваком другом водом три четири пута.

Мил. П. Зечевић.

Зашто угину пчеле преко зиме?

Прошле зиме угинуло је у нас много пчела. На појединим пчелињацима угинуло је по 30, 40 и 50%, а на некојим пчелињацима угинуле су пчеле и у свима кошницама. Ако се узме да је у нас прошле године угинуло само једна трећина од целокупнога броја кошница, а то је око 200.000 кошница, и ако се вредност пчела у једној кошници рачуна 200 динара, онда овај укупни губитак у нашој земљи износи око 40 милиона динара, што није незнатно за нашу народну привреду.

Већина наших пчелара мисли и верује да пчеле страдају преко зиме због хладноће, а то је из основа погрешно мишљење и веровање. Тако мисле и суде само они пчелари, који нису добро упознали живот и рад пчела, а сви који су добро и темељно упознати са животом и радом пчела, знају да пчеле никад и нигде не страдају од зимње хладноће, ако су пчелама осигурани сви услови за њихово одржавање преко зиме.

За доказ овога служе ови примери; у једном истом месту код једнога пчелара добро презиме пчеле у свима кошницаша, а код другога угине више од половине, или на једноме истом пчелињаку некоје кошнице добро презиме, а некоје угину.

Шта је томе узрок? Ако би узрок томе била јака или дуготрајна зима, онда би требало да угину све пчеле у једноме месту или на једноме пчелињаку, а то, као што се зна, никад не бива.

Према овоме јасно је, да угинућу преко зиме није узрок зима или зимска хладноћа.

Пчеле имају могућност да саме стварају и одржавају потребну топлоту у својим склоништима (кошницама) ради одржања свога живота, и због тога пчеле могу да подносе и преживљују и сибирску зиму, које су и јаче и дуготрајније но у нашој земљи.

Пчеле уистини највише пострадају преко зиме, али не због јаке или дуготрајне зиме, већ свакад само због неразумности и немарљивости пчеларезе.

Велика већина наших пчелара мисли да за гајење пчела није потребно никакво знање и умеће, па се зато и не старају да прибаве потребно знање за успешно гајење пчела. Али „мајсторија козе пасе", а „од невешта и гора плаче", што значи да за сваки, па и најпростији посао, треба имати потребно знање, па и за гајење пчела.

Пчеле страдају преко зиме због погрешака које пчелар чини преко лета, стога који хоће да му пчеле у свакој кошници добро и сигурно презиме, треба да се стара да у току пролећа, лета и јесени не чини погрешке, због којих страдају пчеле преко зиме.

Да пчеле у нас могу добро презимити у свакој кошници, служи као доказ да су пчеле на пчелињаку Пчеларскога друштва од преко 50 кошница добро презимиле, и да пчеле нису угинуле ни у једној кошници.

Да свако пчелиње друштво може добро презимити и дочекати пролеће у добром стању, потребно је да свако пчелиње друштво уђе у зиму: са довољно младих пчела у њему, са младом матицом и са довољно меда за исхрану у рано пролеће до нове хране.

Који се пчелар озбиљно и марљиво стара да преко лета осигура својим пчелама све ове услове или неопходне потребе за одржавање пчела у животу преко зиме, може бити сигуран да му пчеле неће угинути преко зиме ни у једној кошници. Али се велики број наших пчелара о свему овоме никако не стара, и због тога им пчеле угину преко зиме.

Да би се свако пчелиње друштво магло сигурно одржати преко зиме потребна су ова главна пчеларева старања:

1. Сваки разуман пчелар треба пре свега осталога добро да зна ово основно правило у пчеларству: да први нови мед, који пчеле справе упролеће, припада пчелама, а не пчелару. Због тога је јако неразумно и врло штетно кад се од пчела одузима први, нови пролећни мед, па одмах продаје, јер лето може бити сушно, кад пчеле не могу справити другу количину меда, и због тога угину. Треба знати да је мед за пчеле преко зиме не само храна, већ и гориво за стварање и одржавање потребне топлоте преко зиме у њиховим склоништима. Због тога, ако се пчеле оставе без довољно меда преко зиме, оне се не могу одржати у животу, већ морају угинути.

Због свега овога разуман пчелар никад не одузима од пчела сав пролећни нови мед, већ га оставља пчелама, а за себе одузума доцније справљени мед, у току лета и јесени, ако га и уколико га буде било.

2. Ако је лето сушно, те пчеле немају у пољу довољно паше, онда је свако ројење пчела, било оно природно или вештачко, штетно, и зато онда природно ројење пчела треба спречавати, или изашле ројеве треба повраћати, а вештачко ројење сасвим изоставити.

Преко зиме највише пострадају ројеви, који се због суше нису могли довољно развити и ојачати до зиме, па у зиму уђу и без довољно хране и без довољно пчела. Такве слабо

развијене ројеве треба пре зиме или спајати по два уједно, или их додати коме јачем пчелињем друштву, иначе морају угинути преко зиме. У пчеларству важи као правило да више вреде три добра и јака пчелиња друштва, но десет слабо развијених.

3. Матица је душа пчелињега друштва, зато свако пчелиње друштво мора имати и добру матицу, а добра матица може бити само млада матица, која није старија више од 2 године. Због тога сваки пчелар, који хоће да има успеха у пчеларству, треба да се стара и о томе: да у току лета сваку престарелу матицу замени младом матицом.

Који се пчелар придржава ових правила, и који се на овај начин стара преко лета да својим пчелама својим разумним и марљивим утицијем осигура све ове неопходне услове за њихово одржавање преко зиме, томе пчеле неће гинути преко зиме, па ма колико она била јака и дуготрајна.

„Ко умије, њему двије!“, па стога и сваки пчелар који гаји своје пчеле са довољно пчеларскога знања и умења, имаће свакад и више пчела и више меда, па и веће користи од пчеларства.

Јов. П. Јовановић.

Некролог.

Негован С. Сремац

Пољопривредни референт среза сокобањског.
Редован члан Српског пољопривредног друштва.
рођ. 1895 † 1932 год.

Често пута изгледа, да неумољива и хладна смрт бира да најбољим и највреднијим члановима људског друштва угаси живот и тиме јаче прореди иначе слабе редове вредних, ваљаних, продуктивних и корисних чланова људске заједнице. Такав је случај са смрћу покојног Негована. Марљив, прилежан, честит, дисциплинован и лепо васпитан, увек је само о раду у служби и своме угледу у околини водио рачуна и старао се да му и претпостављени и народ одаду заслужено признање и похвалу за рад. Вођен оваквим идејама за скоро 14 година свога службовања држави и народу, он је свуда где је служио показивао само успехе у раду и стварању на пољу његове делатности. Није се разметао својим успесима и није трубио признања и похвале па ма одакле му оне долазиле. Кроз цео живот био је скроман, миран, и повучен у приватном животу. Кад му службени послови нису ишли како је желео, онда је био јако, а често и претерано осетљив, што је његовом нежном здрављу удило.

Покојник је поред званичног службеног посла добровољно радио у разним пољопривредним и задружним, приватним народним установама и помагао њихово оснивање и одржавање. Тако је за све време дужег службовања у Цариброду био секретар онд. Пољопривредне подружине и њен главни функционер, а потом Подружине у Соко Бањи.

Српско пољопривредно друштво ценећи рад покојног Сремца, предложило га је 56 редовном, годишњем збору, те је 1930 године изабран за његовог редовног члана и тиме му је унеколико одато признање за неуморан и савестан рад на општем добру народа.

Негован Сремац
срески пољ. референт из Соко-Бање.

Негован је свршио нижу пољопривредну школу у Слав. Пожези. Прву службу је добио у ослобођеној и уједињеној отаџбини у Лесковцу 1919 године. Његови претпостављени ускоро су увидели његову праву вредност, предложили га и он је добио указно звање среског економа у Берову. За овим је премештен у Вршац, па у Кочане, у коме је се 1926 године разболео од маларије од чијих последица је после чешће побољевао, што му је донело тако прерану смрт, када је највише требао да даје у раду и стварању.

У 1927 години је премештен за Царибод, а 1931 године у Соко Бању, где га је и смрт нашла и његов користан живот угасила 8 маја ове године.

Сремац је из основа подигао и потпуно уредио среске воћне расаднике у Кочанима и у Цариброду, што му је још више подигло углед и појачало признање и поштовање како од народа ових срезова, тако и код претпостављених му старешина, од којих је увек одличне оцене добијао.

Ретки су људи, који су са релативно мало школе, у раду дали тако плодне резултате какве је покојни Сремац давао. Слава му и вечан помен.

Н.

Белешке.

Попуст на жељезницама посетиоцима Свесоколског слета у Прагу.

На IX. Свесоколски слет у Прагу очекује се посета од око 800.000 људи, претежно дакако из Чехословачке, али ће том пригодом доћи у Праг и гости из свију држава целог света. Уз соколске учеснике слета доћи ће у Праг и несоколска публика, па такви гости, ако покажу исказницу Соколске изложбе, имаће попуст на возним ценама чехословачких жељезница од 33% на поласку и повратку, а на југословенским жељезницама од 50% само на повратку. Соколска ће изложба бити врло занимљива, те ће на истој учествовати и Југословенски соко. Изложба траје од 18. јуна до 10. јула о. г. а њезини посетиоци могу се користити попустом на жељезницама у раздобљу од 14. јуна до 14. јула о. г. Исказница је соколске изложбе уједно и улазница за изложбу, те се може набавити за 30 динара код Чехословачког посланства, код Чехословачких консулата и код свију југославенских заступника пражког Великог сајма.

Краће пољопривредне поуке и вести.

Свих дванаест месеци у години жање се пшеница. У децембру жетва је у Сијаму. У јануару се жање у Аргентини, Чили и у Аустралији.

Кинези једу пиринач у место пшеничног хлеба. Када би и они трошили пшенични хлеб, не би биле житне кризе.

Најскупља кожа за крзно је од каракул оваца, које се гаје око Каракула у Бухари. Кожа се дере са врло младих јагањаца. Најбоље и најскупље шубаре прављене су од коже каракул овце, која се код нас зове „астраган.

Цене пољопривредних производа, на дан 8 јуна 1932 г.

Пшеница

Бегеј 79/80, 1—2%	128—130
Тиса 80, 1—2%	128—130
Дунав Банат 78, 2%	127—130
„ Бачка 78/79, 2%	128—130
„ Срем 78, 2%	130—133
„ Србија 77, 3%	130—135
Канал Бачка 78/80 2%	129—132
Банат пар. Вршац 79/80 2%	125—128
„ горњи 79/80 1—2%	125—128
Бачка горња 79/80 1—2%	127—131
„ доња 79, 2%	126—130
Срем вагон 78, 2%	130—132
Гл. пруга србијанска 77, 3%	132—138

Кукуруз

Бегеј, промпт.	98—100
Тиса „	98—100
Дунав Банат „	98—100
„ 15-V/32 „	98—100
„ Срем пар. Инђија	99—102
Банат пар. Вршац, јуни 1932	98—100
„ утовар станице	98—100
Бачка промпт.	98—100
Банат повр. сув. пар. Вршац	98—100
Срем пар. Инђија	98—100
Бачка бели	113—116
Београд лађа	

Овас

Српски пар. Београд	150—155
Бачки „	152—157
Сремски „	152—157
Македон. — Косовски	140—145
Узана пруга	140—145

Јечам

Македонски — Косовски	135—145

Пасуљ

Србијански 2% 1930	200—210
Хрват. стан. 2% са вређама. Сисак	210—220
Сремски 2%	210—220
Бачки 2% утов. стан	210—220

Стока и сточни производи

Свиње тешке	8—8·50
„ средње	5·50—7
„ лаке	5·50—7
Волови I кл.	6—7
„ II	5—5·75
„ III	4—4·75
Краве I кл.	5·50—6
„ II „	4·50—5
„ III „	3.—4
Овце	2·50—3
Јагњад	—
Маст	10—12
Сланина	9—10
Живина	9—16.
Јаја	40—45
Млеко овче	3—4
„ кравље	2·—2·50
Сир српски	10—12
Кајмак	26—28

Разно

Мекиње без вреће Срем, Бачка	81—85
Мек. вагон Београд, са вреће.	90—95
Сено „	105—115
Кромпир рани, Београд	130—135

Хартије од вредности

Зајам 7% 1921	—
Аграрне обвезнице 4%	23.50
Ратна штета 2½%	181—183
Аграрна банка	207—207

Записници.

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

13. седнице, државне 30. марта 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић чланови: Д. Спремић, А. Рашковић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Петровић, М. Николић и В. Матић, и гост М. Ж. Николић, редован члан.

I 259) Г. претседник саопштава, да је од Г. Министра двора примио писмо, којим се по наређењу Њ. В. Краља захваљује на родољубиве изразе оданости, поднесене му у име Српског пољопривредног друштва, са 58 редовног, годишњег збора друштвеног. Одбор по саслушању писма, одазва се са трокатним: Живео Њ. В. Краљ и цео краљевски Дом!

II 260) Г. Претседник отвара нову седницу после збора и поздравља чланове захваљујући им се на преданом раду, што је и на збору потврђено изобром старе управе аклама-цијом. Нада се, да ће чланови и у овој години уложити сав труд, да друштвени послови иду правилним током и да се пољопривредницима што више помогне у тешкој борби са кризом. Жели срећан рад и поздравља чланове са живели! Одбор се захваљује г. претседнику и такође га поздравља са живео!

261) Г. Претседник реферише, да је са г. ппретседником био у депутацији код г. Претседника владе, а у смислу одлуке донете на 58 редовном годишњем збору. Депутацију је г. Претседник владе врло љубазно примио и обећао да ће свима жељама изнетим у резолуцији изаћи на сусрет, у колико је год то могуће. Одбор прима предње знању са задовољством.

262) Приступљено је подели чланова на уже одборе па је одлучено да уђу:

а) у књижевни одбор г. г. М. Миљковић, Др. Т. Митровић и Б. Ранковић.

б) у финансиски одбор г. г. А. Рашковић, С. Ратковић и В. Матић.

в) у набављачки одбор г. г. Н. Белобрк, Д. Спремић и М. Николић.

г) у програмски одбор г. г. Др. М. Градојевић, Т. Владисављевић и Н. Петровић.

III 263) Прочитан је и усвојен записник 12. седнице Управног одбора.

IV 264) Примљен је знању записник 12 седнице књижевног одбора.

V Прочитан је записник 13 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

265) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара

266) Да се одобравају привремена кредитирања, по предлогу бр. 85, а одбију по предлогу бр. 86.

267) Да се засада не узима служитељ у магацину, већ да се узме надничар према потреби и одобрењу претседништва.

VI Прочитан је записник 13 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

268) Да се по понуди бр. 2401 усвоји предлог бр. 77, и магационер лицитира семе до цене које су утврђене на данашњој седници.

269) Да се по понуди бр. 2385, набави 10 ком. планетар копачица.

270) Да се по понуди бр. 2543, набави 5 кречомера.

271) Да се по понуди бр. 2234 поручи једна патент торба за брање воћа, ради пробе.

272) Да се по понуди бр. 2384 замени 10 прскалица Верморел за 10 прскалица Идеал ради пробе.

273) Да се одбију понуде бр. 2524, 2508, 2423 и 2162, за разну робу, пошто није потребна.

274) Да се понуде за непречишћено семе луцерке, предаду г. М. Николићу, који ће отпутовати заједно са г. Б. Нешићем, ради набавке потребне количине семена.

275) Да се одбије понуда бр. 2544, за фарбање сецкалица, па да се тај посао изврши у режији, потребне четке и боје да набави финансиски одбор.

276) Да се одобрава набавка још три бале рафије, пошто није још добивена дозвола за куповину девизе.

277) Да се од фабрике „Зорка" набави 10 вагона плавог камена, по потписаној закључници стим, да се одмах поручи један вагон.

278) Да се по акту бр. 2458, приме од царинарнице означене корпе за воће и за исте плати означена сума.

VII Прочитан је записник 13. седнице програмског одбора, па је одлучено:

279) Да се одобрава кредит Подружинама: у Кавадару 20.000.— дин., у Ковину 12.000.— дин., у Рибнику 74.000.— дин., у Варварину 12.500.— дин., у Младеновцу 20.500.— дин., у Омашници 20.000.— дин., у Врању 5.000.— дин., у Прељини 8.000.— дин. и у Пожези ук. 20.000.— дин. стим, да кредит користе према броју чланова и да се урачуна стари дуг ако га имају. Од Подружине у Кавадару тражити да обвезницу таксира.

280) Да се жалба на рад код Подружине у Крњеву сматра за ликвидираном, пошто није истинита.

281) Да се исплати г. В. Љубановићу 234.— дин. као награда за рад у Подружини у Б. Паланци.

282) Да се прими знању са захвалношћу, да је Министарство пољопривреде претплатило Друштво са 20 примерака Пољопр. гласника стим, да се гласник шаље Подружинама по предлогу бр. 74.

283) Да се надзорнику друштвеног вагона на покретној пољопр. изложби, пошаље плата за месец март и да му се тражи допуна извештаја.

284) Да се Д. Стојковић из Копаоника, прими за такмичара по расписаним стечајима.

285) Да се г. Д. Спремићу, исплати 255.— дин. у име награде за рад у Врачарској подружини.

286) Да се Подружини у Врању изда у пола цене једна ливадска дрљача, у циљу пропаганде.

287) Да Друштво не може да даје жиро за задуживање Подружина.

288) Да се Подружини у Пироту одобри помоћ од 200.— дин. за четири предавања.

289) Да г. Инспектор отпутује за Уб. 2. априла о. г. у циљу оснивања подружине.

Саопштења и предлози

VIII 290) Прочитано је писмо г. А. Г. Јовановића, којим изјављује да пристаје на хонорар за Млекарство од 600.— дин. од штампаног табака стим, да добије и 50 брошираних књига. Одбор усваја предње стим, да се књига одмах да у штампу.

Са овим је седница закључена.

14. седнице, држане 6. априла 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ипретседник Др. Т. Митровић и чланови: М. Николић, А. Рашковић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Белобрк, Н. Петровић, Т. Владисављевић, Др. М. Градојевић и В. Матић и гост М. Ж. Николић, редован члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 291) Прочитан је и усвојен записник 13. седнице Управног одбора.

II 292) Узет је у претрес програм рада за о. г. па је исти стилизован овако:

Програм рада

Српског пољопривредног друштва за 1932. годину.

У смислу члана 2. правила и чл. 8 пословника Српског пољопривредног друштва, Управни одбор прописује следећи програм рада за 1932. г.

I. У васпитно пропагандистичком правцу.

1. Преко својих Подружина, редовних чланова, чланова Управе, друштвених чиновника и преко свога органа „Тежака" и других издања, и ширењем откупљених поучних књига и брошура, Друштво ће у народ ширити савремена знања за савршеније газдовање у пољопривредној производњи.

2. Приређивањем конференција и конгреса за расправљање важнијих пољопривредних питања и закључцима донесеним на њима, Друштво ће настојати да утиче на унапређење пољопривреде.

3. Друштво ће радити на извршењу расписаних стечаја за напредније начине рада.

4. Друштво ће своје Подружине помагати како у инструктивном тако и у материјалном погледу у раду на приређивању пољопривредних изложаба.

5. У циљу ширења пољопривредног и општег знања и код женског земљорадничког подмлатка, Друштво ће помагати акцију својих Подружина и Банских управа у организовању и обављању домаћичких курсева.

6. На захтев својих Подружина и самоуправних установа, Друштво ће помагати приређивање и обављање курсева из оних пољопривредних грана, за које се потреба буде указала.

7. Преко својих редовних чланова, чланова Управе, постојећих подружина, друштвених чиновника, државних и самоуправних органа, учитеља, свештеника, школованих пољопривредника и других пријатеља пољске привреде и њеног напретка, Друштво ће радити на оснивању нових својих подружина и пољопривредних књижница и читаоница.

8. Ради тешње везе у раду између Друштва и напред поменутих установа, Друштво ће ове преко својих изасланика и чиновника чешће обилазити, контролисати њихов рад и давати инструкције, уносити вољу и љубав према циљу и задатку и одржавању њиховом.

9. У циљу унапређења квалитативне производње, прераде и уновчавања разних пољоприв. производа, Друштво ће радити да се оснивају одговарајуће подружине, задруге и удружења, а у првом реду за воћарске, повртарске и сточарске производе.

10. Ради пропагирања боље и рационалније исхране стоке, Друштво ће радити на ширењу гајења пиљних биљака, подизању и вештачких ливада и бољем неговању ових.

11. Друштво ће у своме дому одржавати пољопривредну књижницу и читаоницу и ову снабдевати одабраним домаћим и страним делима.

12. У циљу пропаганде за сузбијање биљних штеточина и болести, Друштво ће радити преко својих подружина на приређивању практичних предавања и набавци справа и средстава потребних за ову сврху.

13. Друштво ће и даље настојати и радити на томе, да се пољопривредне справе и материјал набављени са стране или у земљи, у циљу унапређења пољопривредне производње, испитују ради утврђивања њихове каквоће и ваљаности за наше прилике, а по том да пропагира њихово ширење у народу.

II У пословно посредничком правцу.

14. Друштво ће набављати пољопривредне справе и алате, најбоље разно семе, вештачка ђубрива и др. материјал и помоћна средства за унапређење пољопривредне производње и ове ширити у народ.

15. Друштво ће радити и помагати да се производња и селекција разног семена ратарских усева, пиљних биљака и

приплодне стоке уведе и постави на здрав темељ код нас, не само ради подмирења домаће потребе него и за извоз.

16. Пошто је у просторијама Друштва постављена најмодернија трифолин станица, то ће Друштво радити на што јачој производњи, чишћењу и промету семена луцерке, детелине и разних трава, и откупљивати га првенствено од својих подружина.

III. Остали радови Друштва.

17. О годишњем збору Друштво ће по могућству приредити какво популарно предавање или конгрес.

18. Друштво ће радити на прибављању свега што је потребно да се приступи подизању друштвеног дома.

19. Поред изложеног, Друштво ће предузимати и радити и све друге, у овом програму непредвиђене послове, који се не противе друштвеним правилима, а који ће допринети постизавању циља и задатка Друштва.

20. Друштво ће сарађивати са Министарством пољопривреде и банским управама, у свима пословима на унапређењу пољопривреде.

21. Друштво ће настојати да се по могућству остваре све тачке резолуције донете на 58 редовном годишњем збору.

III 293) Примљен је знању записник 13 седнице књижевног одбора.

IV Прочитан је записник 14 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

294) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

295) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 99, а одбију по предлогу бр. 90 и 91.

296) Да се усвоји понуда бр. 92 за штампање коверата.

297) Да се према реферату бр. 2385, поруче 200 ком. књига налога директном погодбом.

298) Да се по питању дуга Подружине из Осечине поступи по предлогу бр. 94.

299) Да се услови за пренос робе од станице до магацина и натраг усвоје како су стилизовани.

V Прочитан је записник 14 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

300) Да се по понуди бр. 2461, откупи око 1100 кгр. семена непречишћене луцерке по означеној цени.

301) Да се по тражењу бр. 2758 прикупе понуде за конопље и лаке обртаче.

302) Да се прикупе подаци од подружина, да ли им је потребна и која количина чилске шалитре.

303) Да се по понуди бр. 2649, приме две мустре у комисиону продају.

304) Да се на основу прикупљених понуда поручи 50 ком. копачица од Монахије, а од Економа само 5 ком. ради пробе.

305) Да се одбију понуде бр, 2348, 2610 и 2744 за славине, плугове и прскалице.

306) Да се замоли срески пољопривредни референт из Бачке Тополе, да прикупи понуде за непречишћену луцерку и достави их Друштву.

307) Да се по понуди бр. 2860, набави 500 кгр. рајграса.

308) Да се по понуди Иванчевића из Земуна, откупи 150 кгр. семена непречишћене црвене детелине, по означеној цени.

VI Прочитан је записник 14 седнице програмског одбора, па је одлучено:

309) Да се одговори Подружини у Александровцу кр. да ће се доцније одредити помоћ за изложбу.

310) Да се одобрава кредит: Подружини у Лесковцу 25.000— дин. и Подружини у Д. Топлици 14.000— дин. стим, да се урачуна и стари дуг ако га имају и да кредит користе према броју чланова.

311) Да се усваја предлог бр. 84, о исплати награде лицима за рад у подружинама.

312) Да се по тражењу Соколске жупе у Сарајеву, поступи по предлозима бр. 85 и 89.

313) Да се по молби бр. 2740, поклони разних књига у вредности до 100.— динира.

314) Да се по претставци бр. 87, делегирају г. г. Др. М. Градојевић и Н. Петровић као заменик.

315) Да се Ч. Милић из Рудника, прими за такмичара по расписаним стечајима.

316) Да се усваја предлог Подружине у Крагујевцу, о бесплатном давању ливадског семена.

317) Да се Подружини из Дебра не може одобрити кредит пошто није обновила рад. Тражити јој да робу коју има врати о своме трошку у име отплате дуга.

318) Да се учини претставка надлежнима, да се и потраживања овога Друштва изузму из закона о раздужењу земљорадника.

Саопштења и предлози

VII 319) Секретар реферише да је примио од г. Др. В. Стојковића рукопис „Домаће конзервисање воћа и поврћа стерилисањем" који је допунио за II издање. Одбор одлучује да се да у штампу путем директне погодбе.

320) Прочитана су писма: шефа кабинета у име г. Претседника владе и г. Министра пољопривреде, којим се захваљују на поздравима упућеним им са 58 редовног, годишњег збора. Одбор прима знању са живели!

321) Прочитана је наредба ср. суда за град Београд, којом тражи да му се упути пуномоћник да да изјаву о пријему наслеђа и о важењу тестамента пок. Милоша Милановића. Одлучено, да се изда пуномоћје г. В. Матићу, члану Управе.

322) Прочитани су позиви: Пољопр. живинарског друштва на славу, и Винарског друштва из Марибора на сајам. Одучено, да на славу иде г. претседник.

323) Г. В. Матић, члан Управе, реферише да је у име Друштва присуствовао скупштини Обласне задруге за пољопривредни кредит у Београду. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

„Тежак" излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампана табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 15, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа повољна — по такси. Рачун код Поштанске штедионице 50.350.

НЕДОСТАТКЕ КОЖЕ

као сунчане пеге, пришшће, наборе, мрље на кожи и тд. требало би лечити само са медицинским дејствујућим средствима. Феллерова Елза-помада за заштиту лица и коже безусловно је поуздана. Уз унапред послани 40 Дин. 2 лончића франко, поузећем за 10 Дин. више. Исто толико стоји Феллерова јака Елза-помада за пораст косе. Обе се наручују код апотекара Еуген В. Феллер Стубица Доња, Елсатрг 366. Савска Бановина.

НА ЗНАЊЕ

ДРУШТВЕНИМ ПОДРУЖИНАМА И ЧЛАНОВИМА!

Друштво је добило следеће:

ПЛАВИ КАМЕН првокласног квалитета, 99% сулф. бакра и продаје га, на целу врећу од 100 кгр. Дин. 6·40, а на мање Дин. 6·50 килограм.

РАФИЈА МАЈУНГА ЕКСТРА, на целу балу (око 100 кгр.) Дин. 16·— на мање Дин. 17·— килограм.

СУМПОР У ПРАХУ Дин. 5·— килограм.

Поруџбине за горњу робу, нарочито **за Рафију,** чинити што пре, јер робе нема много. Тражити само оно што ће се сигурно продати, јер се узета роба ни у ком случају неће натраг примати.

СЕМЕ

Семе белог багрена, за пошумљавање	кграм	20·—	дин
„ гледича за најсигурнију живу ограду	„	15·—	„
„ црвене детелине, пломбирано (чисто од вил. косице)	„	20·—	„
„ луцерке I-а, пломбирано (чисто од вил. косице)	„	16·—	„
„ сточне репе (црвене и жуте), *на цео џак од 50 кгр. Дин. 8.50 на мање*	„	10·—	„
„ сточне прол. грахорице, на 100 кгр. Дин. 3·50 на мање	„	4·—	„
„ сточног грашка за прол. сетву	„	2·50	„
„ *мухара*	„	3·50	„
„ репе уграњаче — беле	„	20·—	„
„ енглеске траве, на 50 кгр. Дин. 12·50 на мање количине	„	15·—	„
„ *Суданске шираве*	„	6·—	„
„ *беле репе* (угарњаче), сеје се после жетве јечма	„	3·50	„
„ трава (смеша) за вештачке ливаде, према саставу земље, Дин. 16·— 17·— 18·—,			

(При куповини семена за ливадске траве увек јавити природу земље: сува влажна, пескуша, иловача, у равници, на брду, итд. јер се према овоме и смеса припрема). — Сва су семена набављена у ограниченим количинама, те их треба на време поручити. Подружине по отв. кредитима нека узимају само ону количину, коју ће сигурно у току сезоне продати, јер се узето семе као и остала роба ни у ком случају неће натраг примити.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд — Немањина ул. 11-15

ТЕЖАЦИ И ГОСПОДАРИ!

Највећа тежакова радост и уживање јесте добра коса. Зато наручујте само наше гласовите и опробане и свуда познате и од Краљевске Економије признате најбоље коване косе Варцарке. Што сведоче хиљаде захвалница. Шест банки не жуља цепа много, а добра коса чува живот и здравље. Косе израђујемо од најбољег Енглеског челика те су изванредно оштре и дуготрајне, а за сваку косу дајемо потпуну гаранцију. Мање од 2 комада нешаљемо. Цене по комаду 60.— динара. Задругама 5% попуста код већих наруџбина. Брусови за косе цепани прави Талијански цена од 10—50 динара по комаду. Све наруџбе извршавамо тачно, и поштено и одмах отпремамо. Молимо код наруџбине навести тачну адресу.

ПАВАО ЋОСИЋ ГРГИЋ
Радионица кованих коса
МРКОЊИЋ ГРАД
(Босна).

● **Оригиналне прскалице**
● **„ВЕРМОРЕЛ“**

Приспеле су и продају се по
Динара 450.—
по комаду. Прскалице су са цревом на десној страни, беспрекорне израде. Поруџбине чинити одмах, јер су прскалице набављене у ограниченом броју.
ЦЕНОВНИК рез. делова шаље се, на захтев, бесплатно.

Српско Пољопривредно Друштво
Београд, Немањина 11-15

Српско пољопривредно друштво, снабдева пољопривреднике преко својих подружина којима

ДАЈЕ ПОЗАЈМИЦЕ БЕЗ КАМАТЕ.

Тражите упутства за оснивање подружина.

●

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Купујте и читајте пољопривредне књиге, тражите ценовник од Српског пољопр. друштва.

●

ТЕЖАК

излази 1 и 15 сваког месеца. Годишња је претплата 30·— дин. која се шаље Српском пољопривредном друштву, Београд I, Немањина 15.

Штамп. „СКЕРЛИЋ“
М. К. Цветановића
Кр. Наталије бр. 12.
Телефон бр. 20-732.
Прима на израду све штампарске послове.

НАЈБОЉЕ И ОДАВНО ИСПРОБАНО СРЕДСТВО

против

ПЕРОНОСПОРЕ НА ЛОЗИ И ХМЕЉУ ЈЕ

МОДРА ГАЛИЦА

ПЛАВИ КАМЕН 98|99%

МАРКА „ЗОРКА“

добива се код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА,

БЕОГРАД, НЕМАЊИНА 11—15

ИЛИ КОД

»ЗОРКА«

ПРВО ЈУГОСЛОВЕНСКО ДРУШТВО

за кемичку индустрију на дионице

СУБОТИЦА

Телеграм „Зорка“ Суботица

Телефон број 3—18, 3—19.

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
/бесплатно/
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 13. Београд, 1 ЈУЛА 1932. год. Год. 59

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

На знање.

По новој Уредби о ослобођењу од поштанских такса, Српско пољопривредно друштво изгубило је право на бесплатну поштарину за писма и ~~таксе~~. пакете

Пошто поменута Уредба ступа на снагу 10 јула ове године, то од тога дана треба лепити марке на писма која се Друштву упућују, јер неплаћена писма Друштво неће да прима.

Моле се пољопривредне подружине, чланови и пријатељи, да ово приме на знање.

Српско пољопривредно друштво
Београд
Немањина, 11 - 15.

31
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Савремена гледишта о правцима у пољопривредној производњи код нас и стварно стање.[1])

Већ више од пола деценије говори се и расправља о привредној кризи. Цене пољопривредних производа почеле су нарочито падати већ од 1925 године. Овај је пад у прошлој години достигао врхунац. Код европских аграрних земаља ово је имало тешких последица. Смањени дохоци аграраца имали су тешког одјека на потрошњу продуката индустриских земаља. Криза је добивала постепено све оштрији и општи изражај. Врло је много писано и расправљано о узроцима. Њих је много и тесно су повезани међу собом, управо једни су изазвали друге, док се није створио један општи сплет. Ми ћемо се доцније у разлагањима дотаћи главних. Под оваквим околностима је сасвим разумљиво што се у аграрним земљама почело размишљати и расправљати о правцима производње под новим околностима. Крајњи циљ свију идеја и расправљања био је крајњи резултат рада, дакле, што је могуће боља рента, што боље уновчавање или у крајњем случају осигурање економске јединке од пропасти. Ситуација је била, а и данас је, необично отежана разним мерама европских индустриских земаља, да што више произведу аграрних производа, а специјално оних за људску исхрану, и тиме што више смање увоз ових, али и високим заштитним царинама заштите своје аграрце. Аграрцима је било с друге стране потребно производити и извозити много више, да би могли одржати своје билансе бар приближно уравнотежене, уколико је то уопште могуће овим путем. Ово значи даље подизање производње по јединици површине, али, и очигледно супротност са идејама европских индустриских земаља. Питање је било јасно: остати при старим правцима код аграраца или их мењати. Још од

[1]) Предавање одржано у Удружењу југословенских агронома.

1925 године код нас су и стручњаци и лаици у току времена износили више пута разна гледишта, како да се нашем пољопривреднику помогне и како да пређемо кроз ова тешка времена са што мање потреса. Све изнесене расправе могу се углавном поделити у две групе. Једне су на подлози старих праваца, а друге на посве новој бази. Потребно је да се свестрано размотре, поставе на своје место и донесе потребан закључак.

1. *Подизање пољопривредне производње употребом вештачких и стајских гнојива,* дакле подизање на основи биљне производње.

Идеја је у суштини посве тачна. Подићи биљну производњу значи у исти мах подићи готово и све остале гране пољопривредне производње и нашој младој индустрији дати обилне и добре сировине јевтино. Ово се жели постићи ђубривима, те је тиме и производња опредељена, дакле подигнута и по каквоћи и по количини по јединици површине. Уз већу употребу гнојива производи се и више и боље по хектару, уз иначе остале исте услове и иста средства. Већа количина производа боље каквоће даје могућности повећаном извозу и бољој прођи. На овај начин се жели да се сачувају бар стара примања у пркос падању цена.

Иако је ова идеја начелно правилно постављена, било је за правог познаваоца ствари јасно одмах, да ипак мора претрпети неуспех и да се до очекиваног резултата не може ни тако брзо ни тако лако доћи, и да је много што шта под питањем. Разлози су посве једноставни. Пропаганда у корист справљања, неговања и чувања стајског гноја је на дневном реду деценијама и резултати су ти, који се имају. Разлози су заосталост газдовања нашег појединца, његов степен културе, економска снага, фискална оптерећеност, урођена традиција и т.д. Врло много ђубрета пропадне а врло много се тога употреби преполовљене, а још и мање вредности. Врло много ђубрета се уопште не скупи према броју стоке услед начина држања и исхране стоке. Сваки прорачун у погледу количине и

очекиваног дејства постаје узалудним због ових чињеница. У суштини овде је потребан брз рад, јер то на лаже основан разлог, а с друге стране су потребна добра улагања око подизања ђубришта. Ових је увек недостајало, па и кад бисмо се и најмањим задовољили. Јасно је, да се ипак све мора оставити пропаганди и времену као и досада. Пропаганда се може појачати до највећих граница. И за њу су потребна средства. И ових нема, а и раније их није било у потребној количини. Идеја као таква заслужује пажњу и са још једне тачке гледишта. Стајски гној нас ништа не стаје сам по себи. Он се добија од измета стоке и простирке. Другим речима, производ отпадака наших домаћих фабрика за производњу меса, млека, масти, вуне, коже и енергије, и отпадака у газдинству. Уколико би стајски гној могао попети производњу, ствар је нарочите студије. У сваком случају стајски се гној може свуда готово и код свих усева врло корисно употребити. То је једно његово ванредно преимућство и особина, које треба користити до крајњих граница.

Изнесена поставка још незгодније се оцртава код вештачког гноја. Употреба овога на неком газдинству значи једно ново улагање. То је повећање обртног капитала, који би се можда дао друкчије и боље уложити у што друго, ради подизања производње, у нешто што би претходило општој пропаганди вештачког гноја, а у једној култури наше висине. Није у питању добити неки вишак употребом вештачких ђубрива, већ економски вишак. Цене ових су и раније па и сада толико високе, да случајни вишкови покривају махом само трошкове или дају недовољно економско дејство, а у врло много случајева стварају дефиците или остају без икаквог економског дејства. У сваком случају индустрија вештачких ђубрива би добила, али не и пољопривреда. И сама корисна употреба вештачког гноја тражи велику окретност и разумевање, познавање ствари. Употреба вештачког гноја тражи извесне предуслове, па да дође до пуног изражаја. Ових предуслова у укуп-

ности ми још немамо или бар немамо довољно. Они се стварају подизањем целокупног пољопривредног ступња. Биће свакако доста њих, који ће их знати искористити, али то је према целини и сувише мало. Наш рад засада углавном има да остане у оквиру истраживања. Без претходних огледа и рачунице неће се смети ту ништа препоручити нити ће и један пољопривредник бити у положају да вештачки гној правилно употреби, па ма како он био школован и окретан, а нешколовани тек поготову не. Постоје општа правила и прописи у погледу количина и начина употребе, али овим није загарантовано и дејство које се жели. Разлога је овоме врло много као: хемиских, биолошких, педолошких, климатских, специјалности биљака и т. д. Не може се на пр. много корисно употребити вештачки гној код орања од 10 см. или нешто мало преко тога. Један посве наш усев чини нарочито проблематичном употребу вештачких ђубрива. То је кукуруз. Према данашњем стању науке и праксе, тешко ће вештачка ђубрива дати какво знатније економско дејство код гајења кукуруза. Писац је ову истину код нас документовао још пре две и по деценије. Доцнији наши истраживачи су ово само потврдили како код нас тако и на страни. Под културом кукуруза је у нас 43% од укупне површине под зрнастим биљем. Ово довољно каже све. Ми можемо дакле рачунати само са 57% за евентуалну употребу вештачкога гноја. Ова је површина овако расподељена:

пшеница	37%
јечам	7,7„
овас	6,3„
раж	5„

Међу овима пшеница чини гро извоза. Остале су подређеног значаја. Дакле ми можемо у сваком случају рачунати само са око половине површина под зрнастим биљем, када је реч о употреби вештачких ђубрива и ово узети у могућу калкулацију. Тешко ће се моћи и замислити препоручивање употребе вештачких гнојива у већем размеру, с обзиром на истакнуту по-

ставку и код воћњака, ливада, пашњака и винограда, и без обзира на ма шта друго, а нарочито у вези са економским дејством. И када не бисмо све ово досада изложено узели у обзир, довољно је само скренути пажњу на понашање наших земљишта. Како се она кроз године понашају, најбоље нам илуструје околност, што она при употреби исте радне снаге, истог начина обрађивања, културе и обртног капитала, подесних година, мислимо на влагу, дају готово двоструке приносе по јединици површине, а сушних половину тога па и мање. Влага регулише нашу производњу. Само је једно вештачко ђубриво у неким нашим крајевима прокрчило нешто више себи пута. То је суперфосфат. Панонска азотом богата равница може врло добро да искористи суперфосфат код цереалија сем кукуруза. Ово лежи у природи изградње зрна према слами. Па и у овом случају појединац ради одока, према општим прописима. Мање количине вештачког гноја, које се овде онде употребе у нарочите сврхе или код усева мање распрострањености, немају значаја за постављено питање. Ако би се и поред наведених разлога ипак усвојила јача употреба вештачког гноја, онда би се догодило, да би наша пољопривреда, а са њом и сваки појединац, произвођач, или бар у најмању руку највећи број ових, платили добар данак индустрији вештачког гноја на рачун свога труда и других примања.

Овако стоји по нашем мишљењу са овим питањем.

2. Дубоко орање има за нас двоструког значаја. Оно је моћно средство у борби против суше али и за подизање пољопривредне производње по каквоћи и по количини. Ова је мера у нашој заосталој пољопривреди далеко важнија него ли све друге мере. Она је управо основа свега. Оно, што би се постигло можда јако повећаном употребом стајског и другог гноја, уз велике инвестиције, постигло би се далеко поузданије и самим дубоким орањем но што је данашње. Да ђубрива на пр. ступе у пуно дејство, потребно је дубље и дубоко орање. Да се униште разне биљне болести, корови и штеточине, потребна је као прва и готово нај-

сигурнија мера дубоко орање. Довољно је само скренути пажњу на појаву ваши на корену пшенице и кукуруза, које су много стотине хектара готово потпуно уништиле пре неколико година у неким крајевима преко Дунава и Саве, као последица гајења истих усева из године у годину у плитко поораном земљишту. Да би селекција дала оне резултате, који се с правом могу и очекивати, безусловно је потребно поред осталога дубље или дубоко орање и т. д. Код нас се не може стављати питање, колико дубоко, већ питање могућности што дубљег орања, уколико здравица не би била камењар, шљунак, песак и т. д. Теорије о постепеном подубљивању важе само за извесне случајеве, иначе припадају прошлости, када је реч о добром познавању ствари. Искоришћавање моћног слоја хранивих материја наших оранице је само могуће при дубоком орању. За нас је на равној нози са овим, ако не можда још и више, њен значај у борби против суше. И сувише су добро познати и разлози и научне истине. Од колико значаја може бити дубоко орање, ми смо изнели у нашем чланку „Југославија и светска производња и промет кукуруза, стр. 264—269. Ту нам бројеви казују, да је дубоко орање дало много где двоструке приносе, негде 20—30%, а негде 10—20% више од обичног плитког орања. Негде су се приноси чак и утростручили, на пр. код пшенице, а код осталих цереалија удвостручили. И сама техника гајења луцерке и црвене детелине, али и другог пиљног биља, тражи дубоко орање. Прве две су по нашем мишљењу наш спас и основица. О овоме ће бити доцније речи.

Иако је очигледно да овде лежи једна дубока истина ванредне вредности за наше прилике, она се на жалост не даје спровести за тако кратко време, да бисмо се могли знатније испомоћи у овим тешким данима. Али не само то, већ она тражи и улагања. Ако се узме у расматрање дубоко орање помоћу стоке, онда је то улагање знатно мање. Сваки појединац ће лако доћи до плуга за дубоко орање. Али ако је реч о моторном дубоком орању, онда су ту потребна ве-

лика улагања, нарочито организовање, што се не да тако лако и брзо спровести. Али и само орање стоком постаје проблематичним, кад се има у виду садањи квалитет наше стоке. Не даје се тако брзо створити потребна стока за одговарајући рад. Она се може створити, али треба времена. Неколико стотина хиљада радлица не дају се тако лако и брзо избацити. Ово значи много, када је реч о дубоком орању. Овде се чини ванредно корисном сопствена израда оруђа са повољним ценама и повољним кредитом. То би покренуло спровођење не само овог питања, већ и многих других и деловало би благотворно на нашу пољопривредну производњу. Ово је једно, по нашем мишљењу, између најважнијих питања. О њему треба озбиљно мислити и што пре га привести у дело.

Местимична примена дубоког орања па била моторна или запрежна, за гро наше производње нема значаја, а нарочито за истакнуто питање. Они, који су је примењивали и који је примењују, имали су прилике да се увере о тачност предњих питања.

Овако стоји са овим питањем.

М. Ђ. Николић.

(Наставиће се)

Ратарство.

Силажа и силоси.

За успех код сређивања силаже од највеће је важности да се поред правилнога рада има и добар силос.

Шта се тражи од доброга силоса?

1) Да ваздух не може да допире до силосоване пиће.
2) Да вода не може да допире у пићу.
3) Да из силосоване пиће сокови не могу да се оцеђују и губе.
4) Да силосована пића буде по могућству што мање изложена променама спољашне топлоте и студени.
5) Да изградња силоса не буде скупа, и да њу уме да изведе и сваки бољи сељак и сваки грађевински занатлија.
6) Да посао при пуњењу и испраживању силоса буде што згоднији, лак и јевтин.

Какви силоси могу да се граде?

С обзиром на предње захтеве силоси могу да се граде на разне начине и из разног материјала. Ја ћу овде споменути и описати оно што се може извести и код нас и пóд садањим материјалним приликама, у којима се налази наш пољопривредник.

а) Јаме у земљи као силоси. Јаме у земљи од давнина служиле су као силоси за жито (житне јаме), а вероватно и као силоси за пићу. Где су теренске прилике такве, да се без опасности одроњавања могу у земљи копати јаме, као и без опасности да ће у њих доћи вода, као што се то може чинити у земљи с дебелом наслагом леса (у Фрушкој Гори, Бачкој и тд.), тамо је и данас могуће у таквим обичним јамама силосовати сточну храну, особито ако се ради по начину топлог силосовања, код кога се силосује напола свенута, дакле не одвише влажна пића. Но и у најбољем случају, ако се ради у простим, неозиданим, земљаним јамама, много се пиће уквари, јер из земље у њу доспевају разне гљивице плесни и трулежи, а доспева ипак и влага. Зато овакви силоси, т.ј. просте јаме у земљи, нису за препоруку, и ако оне имају и своје добре особине: јевтине су, не пропуштају ваздух, пића у њима није изложена променама температуре ваздуха.

б) Озидане јаме у земљи као силоси. Озидане јаме могу се већ убрајати међу најбоље силосе, разуме се — ако су и оне ископане тамо где су теренске прилике повољне, т.ј. где је подземна вода дубока и где је и иначе за то повољан положај. Зато када се силос гради треба прво настојати да се њиме иде у земљу колико се може, а тек оно што се не може достићи у земљи, да се прави над земљом. Но ипак над земљом треба да је барем 1 метар силоса, како би се избегло то, да у јаму упадне дете, живинче, те да се спречи сливање воде у силос с површине земље.

У већини случајева наши ће силоси дакле бити:

в) Комбинације подземног и надземног силоса, т.ј. један део силоса биће у земљи, други над земљом. Оваква комбинација најзгоднија је и за рад око силосовања, као и за вађење силаже. Да ли ће већи део силоса бити у земљи или над њоме, то зависи од терена. Разуме се, да и део силоса у земљи као и онај над земљом мора да буде добро озидан, како би било потпуно задовољено напред изложеним особинама доброга силоса.

г) Каце као силоси. У неким нашим крајевима велики је број каца које су због пропасти старих шљивака сада без употребе. Ове каце — уколико су им обручи добро набијени да између дуга не може да продире ваздух — могу се врло добро употребити као силоси. Да би ваздуху приступ у пићу

био још боље спречен, добро је да се каце изнутра премажу растопљеном смолом (као што се смолишу пивска бурад), и да се споља замажу између дуга гитом, туткалом и гипсом, иловачом или неком сличном материјом.

д) Силоси у облику надземних комора и торњева. Где се са силосом никако не може у земљу, тамо се мора градити над земљом и то у облику угластих комора, или округлих торњева. Разуме се да зидови оваквих надземних силоса морају да буду довољно јаки, као и да буду изоловани, да се у унутрашњости силоса јако не осећају промене спољашње топлоте.

Од каквог се материјала граде силоси?

За просте јаме у земљи није потребан никакав материјал, сем што их пре пуњења треба обложити кукурузовином, да би што мање земље доспело у пиљу.

За озидане јаме у земљи, које се под извесним приликама могу сматрати као најбољи силоси, могу се употребити разне врсте материјала.

а) Где има доста *дрва* може се ово употребити у ту сврху, било да се сва јама обложи дебелим даскама или тесаним дрветом које једно уз друго добро прилеже.

б) Јаме се могу озидати и *камгном* или *циглом*, у коме случају треба зидати цементним малтером, а зид — који не мора бити дебљи од пола цигле, треба још добро омалтерисати и очатлаисати цементом.

в) Јаме се могу и *бетонираши*. Слој бетона не треба да је много дебео, довољно је ако је под земљом 15 см, а над земљом 20 см, но главно је да се узме добра мешавина цемента, која да буде под земљом у размери 1 : 5, а над земљом 1 : 4 — Од највеће је важности да се по бетону док се још није осушио (дакле одмах чим се скине калуп) направи око 2 см. дебела глазура од мешавине цемента и песка у размери 1 : 2, коју споља трєба још добро очатлајисати.

Што је речено о озиђивању силос-јама каменом, циглом и бетоном, то исто важи и за надземне коморе и торњеве, само што надземне грађевине треба још армирати гвозденим шипкама, жицом и сличним материјалом, да би оне биле јаче. Надземне силосе ваља још и изоловати на тај начин, да се њихови зидови споља обложе даскама, а између зидова и дасака да се набије плева, струготине од дрва, тресет и сличан материјал.

Колики треба да буде силос за неко газдинство?

То зависи од броја грла и врсте стоке што се држи. Рачун показује онда колики треба да је силос.

Као основ рачуну узима се оволики *дневни потрошак* силаже:

За одрасло говече	. . .	25 килограма
„ јуне	. . . . .	10 „
„ овцу или козу	. . .	2 „
„ коња	. . . .	8—10 „
„ свињу	. . . . .	1 „

Затим се има узети у рачун број дана. Као нормала могу се узети шест зимских месеци, дакле 180 дана.

У 1 кубни метар силоса може да стане 700 килограма готове силаже. Но како се и најбоље нагажена пиња после силосовања још слеже, треба израчунатој величини силоса додати још поприлици 1/10 простора.

Има ли неки пољопривредник да гради силос за: 2 вола, 3 краве, 2 јунета, 15 оваца, 15 свиња и 2 коња, то је његова дневна потреба силаже око 200 килограма, односно за 180 дана 36000 килограма. За оволику количину силаже треба он 51 кубни метар силоса, чему мора додати још неколико кубних метара празног простора за колико ће се силажа слећи. Он ће се одлучити да гради на пр. силос од 54 до 56 кубних метара. На сличан начин свако може израчунати колики силос њему најбоље одговара.

Тиме прелазимо на решавање другога питања: *је ли боље да се гради један силос од 56 кубних метара, или да се граде два силоса сваки по 28 кубних метара, или пак три силоса по 18 кубних метара?*

Из многих разлога за наше је прилике боље да се граде мањи силоси; поред осталога и зато, да би могли силосовати разне врсте пиња, које доспевају у разно доба године (нпр. детелину почетком лета, зелени кукуруз крајем лета, отаву у јесен), као и да би по могућности увек могли имати један пун силос као резерву за лоша времена.

У предњем случају могли би дакле градити овако:

1 силос . . . . 4 мет. дужине, 4 метра ширине, 3 мет. дубок, свега 57 м³

или

2 силоса, сваки по 3 мет. дужине, 3 метра ширине, 3 мет. дубок, свега 54 м³

или

3 силоса, сваки по 3 мет. дужине, 2 метра ширине, 3 мет. дубок, свега 54 м³

Свакако требало би се радије одлучити за 2 или за 3 мања силоса, него за 1 велики. Само ако се читав силос копа у земљи, особито ако се силосује у неозиданој јами, биће боље да се прави велики силос, јер је у већем неозиданоме силосу релативно мањи губитак силаже која поред земљаних зидова иструне, него ли у мањим силосима. И надземни силос — торњеви за сређивање силаже топлим начином, граде се увек велики.

Предње мере узете су за силосе четвртастога облика.

Ако се гра̂ди округао силос, то би у нашем примéру поред истих дубина биле потребне ове *мере за пречник* јаме, и то:

Код силоса од 56 м³ . . . 4½ метра пречника
„ „ „ 27 м³ . . . 3½ „ „
„ „ „ 18 м³ . . . 2¾ „ „

Какав треба да буде облик силоса?

Облик силоса може да буде четвртаст или округао. Сваки од њих има своје добре и лоше стране.

У округломе сулосу пиња се боље и равномерније слеже, и ређе се догађа да остане неки простор неиспуњен, где се онда задржава ваздух и ствара гнездо трулежи. Код четвртастог силоса то може лакше да се деси у угловима, па зато приликом пуњења силоса на углове треба врло добро пазити.

Четвртаст облик лакше је саградити него ли округао, па и мање вешт мајстор може то добро да уради. Ако се при грађењу пази да се углови заобле, а не оставе оштри, онда и четвртасти силос може потпуно да одговара својој сврси. Кад се гради више малих силоса боље је градити их у чéтвртастом облику, јер поједине коморе могу да буду са заједничким ивичним зидом, а преграђене само тањим унутрашњим зидовима, што се код округлих силоса не може извести.

Углавном може се рећи, *да за наша сељачка газдинства боље одговарају четвртасти силоси са заобљеним угловима.*

На коме месту треба силос градити?

Напред је речено већ да се силос не сме градити на ниском месту где би вода лако дошла у њега. То исто важи и за сељакову кућу и за остале зграде. Силос треба да је што ближе сточној стаји, да се пиња из силоса по могућности носи непосредно у јасла. Тиме је хранење стоке преко зиме врло много олакшано, јер човек има пићу при руци. Ако је могуће треба дакле силос градити поред саме стаје, па на кров стајске зграде наставити стреху као кров над силосом. Силос се може градити и под шупом, или се гради оделито од других зграда и прекрије кровом. Важно је да над силосом има крова да храна у њему не закишњава. Ако је силос сав у земљи, а ништа над земљом, треба га безусловно оградити, да не може у њега да упадне дете или марвинче.

Које биљке су подесне за сређивање силаже?

Углавном: све зелене биљке, све корење (репа шећерна и сточна, мрква, репини резанци, главе и лишће шећерне репе) све гомоље (кромпир и чичока-морска репа).

Између разних биљака ваља добро разликовати две групе У прву групу спадају биљке са довољно шећера, као што је.

зелени кукуруз, шећерни сирок, сунцукрет, у зелен покошена жита, сејана трава, кромпир, репа и њени отпаци, чичока итд. —

У другу групу спадају биљке без довољно шећера, дакле оне биљке којима се при силосовању морају додавати слатке митерије: меласа, шећерна репа, зелени кукуруз, шећерни сирак и тд.). То су: све детелине, граорица, грашак, соја, боб, вучјак (лупине). Овамо се убрајају и ливадске биљке које су мешавина од трава, детелина и разних других зељастих биљака. И њих је боље силосовати додатком шећера. Нарочито вреди ово за отаву.

Све биљке које сам набројао у другој групи могу се силосовати и без додавања шећера, само ако су оне сејане у смеши с којом биљком из прве групе (нпр. граорица са овсом, зимски грашак са ражи или пшеницом, соја са кукурузом или сунцокретом, детелина са неком сејаном травом); или пак ако се у исто време кад се силосује, има и откос детелине (отаве) и откос зеленог кукуруза, као што је случај ујесен. Ако се у силос обадве биљке међу измешане, то у овом случају није потребно додавати и меласе.

Из предњег произилази, да је најтеже са силосовањем детелине сад упролеће, кад се још нема биљака из прве групе. Ту је безусловно потребно имати и додавати меласе или шећерне репе. Није међутим искључено да ћемо наскоро имати и других средстава за конзервисање силаже (нпр. пиварски слад, мед, сурутку, сону киселину и т. д.). Све се то данас већ испитује, тако да ће за годину-две питање сређивања силаже бити опште добро пољопривредника читавога света. У том раду нећемо ни ми бити последњи, сем ако баш хоћемо такви да будемо.

Које биљке ћемо силосовати хладним, а које топлим начином?

Кадгод је могуће треба изводити хладан начин силосовања. Особито с биљкама из друге групе треба тако радити. Кад се хладно силосују ливадске биљке, особито отава, треба их на ситно исецкати, ма да оне и нису врло дугачке и крупне, да би што лакше пустиле сок. Хладно силосовање не може се изводити онда кад су велике врућине, па су зелене биљке приликом силосовања загрејане. Топлота у хладној силажи не сме да се попне на 30 степени Целзијуса. По топлом времену треба зато радити ноћу и рано ујутру, те по облачном времену, и треба радити врло брзо. Зато су за хладно силосовање подесни мали силоси.

Силосовање топлим начином даће се боље извести: тамо где се не може радити брзо; где је силос велики; у топло доба године; где се силосује заматорела пића. Углавном топлијим начином — ако се он уопште изводи — боље је

силосовати биљке из прве групе, док је биљке из друге групе (које су богате беланчевином) боље силосовати хладним начином. Загревањем постаје беланчевина несварљива, што је велика штета.

Но ипак треба знати, да се све биљке могу силосовати на обадва начина, и да прилике одлучују по коме ће се начину радити. Боље је посао свршавати брзо, па ма и с већим бројем радника, него ли њиме одуговлачити.

Питање меласе и шећерне репе.

Као што је напред већ на много места споменуто, потребно је биљкама из друге групе (детелине и т. д.) приликом силосовања додавати 1% меласе или 5% изрибане шећерне репе.

Кад пољопривредници једном буду имали силосе, они ће напросто сваке године комадић земље засејавати шећерном репом и ујесен ће ову утрапити за идуће пролеће. Шећерна репа може се у трапу очувати до времена кад стиже први откос детелине и тако ће пољопривредник без бриге моћи детелину да силосује с додатком шећерне репе. За касније силосовање стижу већ и биљке из прве групе (кукуруз, шећерни сирак и т. д.).

Питање меласе — иако је ова најподеснија и најјевтинија слатка материја за сређивање силаже — засада је још доста тешко. У нашој се земљи производе врло велике количине меласе, но због финансиске контроле добивање меласе у сваком поједином случају зависило је од одобрења Министарства финансија. Ако се наши пољопривредници сад привикну да силосују зелену пињу за зиму, то ће без сумње наше Министарство пољопривреде и наше пољопривредне установе моћи испословати, да се питање добивања меласе у сврху конзервисања сточне хране реши на један повољан начин. Требало би то учинити одмах, да једна велика и добра ствар не буде ометена због ситних формалности.

К. Поповић.

Млекарство.

Скоруп (кајмак).

У западном и југозападном делу пређ. северне Србије, нешто и у Босни, јако је раширен производ, звани *скоруп* или *кајмак*. Он се у народу углавном справља овако:

Млеко овчије или кравље се узвари, па се разлије у плитке карлице и остави у „млекару“ на хладном и промајном месту да се ухвати скоруп. Код „млекара“, које су обично одвојене од осталих сеоских зграда, један је зид од поплета или летава, да би било што јаче промаје. Преко ноћ ће се ухва-

тити на површини скоруп, који се онда скида шаком или кашиком, да се одмах прода или употреби у кући или, ако се хоће да дуже стоји, онда се слаже у чабрице и соли. Чабрице треба да на дну имају неколико рупица, да би сок истицао, јер се тако скоруп дуже одржи непокварен.

Добро и чисто израђен скоруп права је посластица, па иако у осталој Европи непознат, он је код нас одомаћен и све се више троши, па се понешто и извезе.

При изради скорупа код нас се понајвише греши у овоме:

а) Судови и руке станаре *нису свагда довољно чисти*, отуда је чест случај да скоруп горчи.

Кад се скоруп на тргу проба, треба само ножем узети мало скорупа са дна чанка или чабрице па окушати; неће ли се да горчи, ваља га одбацити и сељанци одмах реће, зашто се неће да купи њен скоруп.

б) Чест је случај код млађих скорупа, да су *накисели*. Станаре, нарочито лети, не пазе, те карлице с млеком држе у топлоти, па и у соби где спавају, те лако млеко укисне, па се киселина пренесе на скоруп и на посан сир, који се од оплављеног млека справља. Киселост наступа и кад скоруп држе дуже неусољен у жељи да га продају као свеж скоруп. Одозго метну лепе жућкасте листове скорупа, док је одоздо течан и прокисао.

в) Има и тога, да већ старији скоруп заливају млеком, па сам наилазио и на такве, који су уметали парчад посног сира. Млеко наравно ускисне, сасири се, те поквари укус скорупа.

Дакле, пре свега *чистоћа свега што са скорупом има ма какве везе:* карлице, руке станаре, млекар, кашике, котлови и све друго. Станара да је пре свега сама здрава особа. Карлице од дрвета ваља заменити судовима од белог лима, који не рђа или емаљисаним судовима, јер се лакше перу и дезинфикују него ли дрво. Пробе, које сам вршио, показале су, да се и из таквих судова може правити добар скоруп. Скоруп не скидати шаком већ нарочитом решеткастом кашиком.

Млеко за скоруп никад не уносити у одају где се спава (вајат), а најмање онда, ако има још и неког болесног. Скоруп је врло осетљив производ, лако упија задахе из ваздуха и тада губи свој пријатан укус и арому, па може бити и преносник зараза.

Да се скоруп држи непокварен треба да је у чабрици добро набијен и усољен (не пресољен), чабрица треба да на дну има рупице за отицање сока; скоруп не сме унутра имати шупљих места, јер се ту лако насељавају разне гљивице и убућају га. Ваља га чувати на ниској температури.

Према неколиким огледима, које сам извршио при Средњој пољопривредној школи у Ваљеву са израдом скорупа из крављег млека — добија се из 100 кгр. крављег млека:

1. Свежег скорупа просечно 4.66 кгр. (4 — 5.20) т. ј. у 1 кгр. свежег скорупа иде 21.4 кгр. млека (са 3.4-4% масти).

2. Оплављеног млека просечно 82 кгр.

3. Губитак при превирању и лежању услед испаравања 13—14%.

Оплављено млеко садржи масти просечно 1.27% (0.5—2.3%). Из оплављеног се млека може радити посан сир. У килограм тога свежег посног сира иде 8 — 9 кгр. оплављеног крављег млека.

Из оплављеног млека може се радити и павлака, односно масло, ако се оно процеди и пропусти кроз сепаратор, па се павлака убућка у масло, а оплављено млеко, по сепаровању, потсири или даде свињама. Павлака ће, ако буде одилазила за 1/5, садржати око 9% масти, и требаће за килограм масла од 40-80 кгр. оплављеног млека (према његовој масноћи), просечно 60 кгр.

Масноћа свежег скорупа креће се око 50%.

Скоруп је при проби губио у тежини лежањем за 10 дана око 10%, за 15 дана око 17.6%, после све мање.

Према овоме из 100 кгр. крављег млека би се извукло просечно:

свежег скорупа	4.66 кгр.
маслаца	1.36 кгр.
оплављеног млека	66.— кгр.

Из ових се података даје, према ценама, које владају на дотичном тргу, израчунати рентабилност израде скорупа у вези с вађењем маслаца из оплављеног млека, какво остаје кад се повади скоруп. Оплављеним млеком, што остане после сепаровања, најбоље је сачувати прасад, јер сир, који би се из њега добио, тврд је и неукусан и тешко да би нашао на тргу ма какву проходњу. Сто килограма оплављеног млека даје око 5 кгр. отежања — живе ваге.

Ако се не вади масло, већ само скоруп и посан сир, онда ће се из 100 кг. крављег млека добити просечно:

свежег скорупа	4.66 кгр.
посног сира	9.— кгр.
сурутке	70.— кгр.

Рачуна се, да 100 кгр. слатке сурутке могу дати 1.40 кгр. прираштаја у тежини код свиња.

Према томе, ако се на пример код свиња плаћа жива мера 6. дин. сурутка ће се уновчавати са око 8 пара килогр.

Упоређења ради да наведем, да се, ако се вади само маслац (бутер) и посан сир, из 100 кг. млека добија просечно:

маслаца	3,82 кгр.
посног сира	9.— кгр.
сурутке	70.— кгр.

Предњи подаци могу послужити за срачунавање рентабилности појединих начина прераде млека с обзиром на локалне прилике и тржишне цене, а како досада података ове врсте у нашој стручној литератури има врло мало, надам се, да ће бити потребни и корисни прерађивачима млека.

А. Г. Јовановић.

Ветеринарство.

Сраштење и сужење сиса.

Сужење и сраштење сисних канала дешава се често, нарочито код крава, и има врло непријатних последица. Појављује се или као а.) последица удара или повреде или су проузроковане б.) новотворинама или су пак в.) урођене.

а) Катаралне запаљења вимена, шап, екцеми, богиње, могу довести до сужења и сраштења. У тим случајевима појављује се једна дифузна хиперплазија слузокоже са сужењем канала. Услед спољних повреда сиса (гажење, удар, сурова, груба мужа) наступају у каналу крварења и ране у слузокожи у вези са једном општом упалом. У даљем току болести појављују се бразготине, које сужавају сисне канале.

б.) Од новотворина треба споменути у првом реду брадавице, о којима је већ било говора у Тежаку. Полипе налазимо ређе.

в.) Урођене неправилности јесу: недостајање отвора на сиси, или недостатак канала, па чак и млечне цистерне. Даље, урођен узан канал.

Знаци: сужење канала проузрокује тврдо мужење. Млеко излази само у танком, фином млазу и то само код насилног мужења. Код сраштења уопште не излази млеко, већ само нешто слузи. Под прстима осећамо на сиси често неке неравне кврге. Болова код хроничних оболења нема, док код свежих постоје.

Лечење се састоји у бескрвном проширењу суженог канала помоћу нарочитих инструмената. Код ових операција потребно је да се оне спроведу са највећом пажњом и чистоћом. Иначе може се болест само погоршати (запаљење вимена). Према томе нека се

сопственик у оваковим случајевима увек обрати ветеринару.

Прогноза (претсказивање) је неповољна, ако се срашћења налазе високо, или ако је канал сасвим срастао или код јаког одебљања слузокоже.

Као крајње средство остаје само ампутација (отсецање) сисе.

М. Ф.

Виноградарство.

Мрки прелом вина.

Од г. Бране М. Станића, пекара из Лазаревца, вишегодишњег члана колубарске Пољопривредне подружине добили смо ово питање: „Имам свога винограда до 3000 чокота, који је већ породио, тако да сам прошле јесени обрао нешто грожђа, које сам укључио (измуљао) и добио извесну количину вина. Вино је обично стоно вино, доста добро, али које, чим постоји у флашама 5—6 сати, промени боју. Нарочито брзо мења боју ружица, која постаје чађаво жута и онда нема винског лица и укуса." — Вино у питању, болује од винске болести зване *мрки прелом*. Вино, које болује од ове болести, док је у бурету, обично је бистро, али кад се оточи у чашу или флашу, оно после извесног времена, које може бити неколико сати или неколико минута, према јачини болести, промени боју — преломи се. И то: црно вино изгуби сјај, његова светла црна боја претвара се у мрко тамну боју без сјаја и један део боје пада на дно суда; ружичасто и бело вино постане мрко-жуто, па затим кад вино дуже стоји у чаши, промењена боја таложи се на дно чаше и вино постане безбојно. Уз то се и укус вина нешто промени.

Ова болест појављује се код вина које је добијено од натрулог грожђа, а при справљању није употребљаван калијум-метабисулфит.

Како је прошла јесен била кишовита, то је сада врло честа појава прелома вина, која нису справљена онако како је то требало учинити. Ми смо предвиђали ову појаву, стога смо у „Тежаку" прошле године, пред бербу, нарочиту пажњу скренули виноградарима и препоручили им шта треба да раде, да избегну рђаве последице прераде у вино натрулог грожђа. Који то од виноградара није прочитао, треба да учини барем сада, а ако не чува старе бројеве „Тежака, што не би требало да буде, или није био претплатник, може да набави све бројеве прошлогодишњег „Тежака" укоричене, или пак да

набави књигу „Винарство“ од потписаног. И једну и другу књигу може добити од Српског пољопривредног друштва.

Прелом вина, које је добијено од натрулог грожђа, појављује се због тога, што гљивица која изазива трулеж грожђа (зове се научно botrytis cinerea) лучи из себе једну нарочиту материју, звану оксидаза, која има особину да потпомаже уједињавање кисеоника из ваздуха са бојом вина. Овако промењена — оксидисана боја вина постаје нерастворљива у вину, зато се вино узмути, потамни и боја се после извесног времена сталожи на дно суда.

Узгред напомињемо да се не треба много плашити поменуте гљивице и трулежи на грожђу као и њене последице. Није добро, кад се уједен пред бербу окиша време, па грожђе испуца, потпуно иструли и не сазри добро или се услед великог придоласка воде у зрно проценат шећера смањи. Исто тако није добро ако се грожђе сасвим уплесниви. Али ако грожђе добро узри и обере се по лепом времену, нема опасности ако је оно и у јачој сразмери натруло, само ако трулеж није узела великог маха, т. ј. да није продрла у унутрашњост зрна, него је само покожица зрна натрула, тако да кад се пуце стегне између прстију, зрно излети неповређено из покожице, а покожица остане међу прстима. Напротив, од тако мало натрулог грожђа, само ако се прерада изврши како треба, нарочито ако се употреби калијум метабисулфит, добија се боље вино него од потпуно здравог грожђа, које није потпуно узрело. Зато се оваква трулеж зове тада племенита трулеж, и она је честа појава не само код неких квалитетних сората белог грожђа, као код семијона, совињона и ризлинга, него и код смедеревке и других сората. Није добро да трулеж узме маха код црног грожђа, од кога се жели добити црно вино са што јачом бојом, јер се у трулом грожђу, још док је на чокоту, појављује поменута оксидаза, која један део боје учини нерастворљивим, те црно вино, добијено од натрулог грожђа, иако је грожђе прерађено како треба, не може бити онако црно, као што би било од здравог, зрелог грожђа.

Због тога се без бојазни од трулежи, беле сорте грожђа и беру доцније, пошто се претходно оберу црне сорте, од којих ће се правити црно вино, а ако се трулеж појави у већој мери и код црног грожђа, онда се мора од таквог грожђа правити бело вино.

Из напред изложеног види се, да би се избегла болест мрког прелома код вина, треба да је грожђе од кога се справља то вино здраво и добро зрело. Ако је пак грожђе почело да трули, онда треба одабрати здраво грожђе и оно код кога је натрула само покожица, па то за себе прерадити у вино, а оно сасвим труло и плесниво грожђе прерадити у вино за себе.

Ако је грожђе сасвим труло и уз то разводњено, услед

тога што се бере по киши, онда по претходном одобрењу винарског надзорника таквом вину треба додати шећера или укувати ширу. Ако је пак грожђе довољно слатко, а међутим јако труло, треба му додати, такође по одобрењу винарског надзорника, лимунске киселине.

Напомиње се да је законом о вину забрањено додавати шири у исто време и шећер и лимунску, односно винску киселину.

Да пак вино осигурамо потпуно од доцније појаве болести прелома, потребно је: било да је грожђе здраво, а нарочито ако је натруло, да оцеђену ширу претходно пастеризујемо, т. ј. да је у нарочитом апарату загрејемо до 70 или највише 75° Ц. и да је на тој топлоти држимо само два минута.

Али како ретко ко од наших виноградара да има овај апарат за пастеризацију вина или краће речено пастеризатор, то ретко ко и може своју ширу да пастеризује. Али зато сваки може својој шири, *пре почетка врења, додати потребну количину калијум-метабисулфита*, која се креће од 15 до 30 грама по хектолитру шире, и на тај начин готово без икаквог труда и са незнатним издатком сачувати своје вино од прелома.

Ко пак то не уради, па доцније његово вино оболи од прелома, као што је случај са вином г. Станића, онда болесно вино треба овако лечити:

Пре свега добро је додати болесном вину 8 до 10 грама чистог танина на хектолитар вина. Танин треба растворити у малој количини вина, загревајући га, па растворени танин сипати у један шафољ пун болесног вина, промешати и сипати у буре са болесним вином, и такође добро промешати једним витким дрветом, штапом, провученим кроз отвор за врањ, па одмах завранити, да вино не буде изложено дуго дејству ваздуха.

Добро је исто тако после додавања танина вино филтрирати, али тако да се не излаже дејству ваздуха.

Додавање танина болесном вину и његово филтрирање врши се дакле ако се може, али то не мора бити.

Међутим, ако је болесно вино мутно мора се претходно вештачки избистрити, па затим кад се избистри оточити са талога без додира са ваздухом, односно са што мањим додиром са ваздухом.

Затим болесно вино, коме је претходно додано танина или не, које је филтрирано или не, односно које је вештачки избистрено или не, да би се у њему уништила поменута оксидаза, која изазива појаву прелома, треба пастеризирати, т. ј. у пастеризатору загревати на 70 до 75° Ц.

Како се вину додаје танин, како се вино филтрира, вештачки бистри и пастеризује, описано је у поменутој књизи „Винарство".

Ако пак немамо пастеризатора, онда болесно вино од прелома не можемо потпуно излечити, него га само можемо привремено залечити, додајући му калијум-метабисулфит. Када се болесном вину дода калијум-метабисулфит, онда се из ове соли развија један гас, исто онако као кад сумпор сагорева на ватри, и тај гас, који се зове сумпорни диоксид, има особину да спречи дејство оксидазе, не дајући јој да посредује сједињавање кисеоника и бсје вина и то на тај начин, што се овај гас делимично једини са кисеоником из ваздуха који је растворен у вину, а делимично што се прави и неко привремено једињење овога гаса и боје вина. У сваком случају било из ових или других разлога, сумпорни дим лечи болест прелома вина, али га лечи привремено, па се болест доцније, после месец-два дана, или дуже, поново појави, те за то време вино треба потрошити.

Исто тако сумпорни дим не може да избистри вино које је јаче преломљено и већ узмућено, те стога таквом мутном вину, као што је већ горе речено, треба додати танина и неко средство за бистрење, па тек после тога додати му калијум-метабисулфита.

Према јачини болести вину се додаје 3-8, а највише 12 грама калијум-метабисулфита и то растворивши га у малој количини вина, па затим сипати тај раствор у буре са болесним вином и измешати. Ако се дода много калијум-метабисулфита, може вино да постане потпуно безбојно. Стога не треба додавати више од 6-8, а изузетно највише до 12 грама. Поред тога, ако се вину дода сувише сумпорног дима, штетно је и за здравље. Уосталом и законом о вину (чл. 9 Правилника за извршење закона о вину (забрањено је да вино које се пушта у промет за непосредну потрошњу садржи више од 20 милиграма слободног или 200 милиграма свеукупног сумпор диоксида по литру.

Бож. Ђ. Ранковић.

Питања и одговори.

Питање: Ђуро Поворишић, потстарешина соколске чете у Бијелој, срез Коцић, Приморска бановина пита:

Да ли је и сад на снази закон да се може на свом иметку убити зец кад чини штету, — пошто је у „Тежаку" изишло у 1930 год. да се може.

Одговор: Закон о лову за Краљевину Југославију, од 5 децембра 1931. год. сву је дивљач поделио на заштићену и незаштићену.

Према пропису § 2 чл. 2. пом. зак. о лову у заштићену дивљач долази и зец.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Право лова спојено је с правом својине земље и припада сопственику земљишта, но сопственик ово право може вршити или се њиме користити само по одредбама закона о лову. Право лова на своме имању може самостално вршити сопственик оног земљишта, чија површина износи барем 200 хектара непрекидног земљишта.

Према оваквом законском захтеву, земљишта оних сопственика, која не испуњавају горњи услов поменутог закона, т.ј. чија је површина мања од 200 хектара непрекидног земљишта, здружују се на подручју сваке општине у тако звана општинска ловишта. Оваква ловишта по одредбама закона о лову, дају се под закуп, а у корист сопственика тих удружених земљишта.

Ако бисте ловили на свом имању — убили зеца, а не би испуњавали наведене законске услове, а поред тога немате „ваљану" ловачку карту, одговараћете закупцу лова за ловну штету.

Ако би сте ловили — убили зеца у време ловостаја (за зеца од 16-I до 15-IX) можете поред накнаде ловне штете, бити још и кажњени новчано или затвором.

На осн. § 54. зак. о лову, чијем имању, земљишту — прети штета од дивљачи, овлашћено је такво лице своје земљиште оградити, гонити дивљач са свога имања, плашити је ватром и галамом, помоћу нарочитих стражара, али не сме нанети штету заштићеној дивљачи, т. ј. не сме је убити. Што се тиче пуцања из пушке у циљу да дивљач — зечеве — растерујете, немате права, јер тешко да би вам се веровало, да је пуцано у тој намери.

Овлашћеник лова — закупац ловишта, одговара власнику земље — расадника — за причињену штету од дивљачи, сем у случају ако не докаже, да је овлашћени сам крив, што предузете мере за заштиту вртова, расадника, нису биле довољне.

Штету што је дивљач нанесе по воћњацима, вртовима, расадницима и т. д овлашћеник — закупац лова само у том случају надокнађује, ако се докаже, да је сопственик на овај начин оштећен од дивљачи, предузео све као добар домаћин да заштити младице и посаде, а то ограђивањем вртова и расадника од 2 м. висине, кречењем стабла младих воћака, постављањем плашила и нарочитих стражара, али не и замки, омотавањем младих воћака у висину до 1.50 м.

За расправу овако причињене штете од дивљачи имању појединих власника у висини до 1000 динара надлежни су судови од три лица, за пресуђење по овим споровима, а при свакој општини нарочито постављени. За штету већу од 1000 динара решавају редовни судови.

Закон о лову за целу територију Краљевине Југославије искључује сваки други закон у погледу убијања заштићене

дивљачи, и сви спорови, који би у погледу ловне штете, штете од дивљачи произашли, имају се по овом закону расправити.

М. Ђурђевић.

Одговори на питања Симе Бркића, из Јелашиновца, срез Сански мост, јесу и то: По првом питању о прострелу: Одмах позвати ветеринара да изврши заштитно пелцовање против прострела.

По другом питању: Најпогоднији за приплод јесу јарци од $1^1/_2$ до 2 године.

По трећем питању: Коњима давати свакодневно 10 гр. соли и то на тај начин, да зрнасту храну или сено попрскамо сланом водом. Ако коњи иду на пашу со није толико потребна. Никакав утицај на копите се нема. Код коња, који лижу јасле, зид, глоњу стране предмете и т. д., као и коњима, који се лињају, треба количину соли повећати. Рогатој стоци давати со да лиже, нарочито када се она налази на сувој храни. За време попаше само у малим количинама.

По четвртом питању: Овчији обад (штркаљ, штрк) — (Oestrus ovis) бави се за време лета, нарочито у сувим и врућим данима у близини шума и жбуња, понекад и у самим шталама, где се завуче у пукотине и одавде напада овце и јагањце. Нарочито је опасан у месецима јулу, августу и септембру и то највише око подне. У то време обад полаже у самој носној шупљини оваца и јагњаца, па и у околини носа своја јаја. Из њих се развију мали црви (ларве, личинке), који се не задрже само у носној шупљини, већ продиру даље у чеоне дупље, па и у саме рогове, и ту стварају јака надражења и запаљења слузокоже. Болест се појављује тек идуће године у месецу фебруару, те је у месецима април, мај и јуни најјача.

За време болести овце непрекидно прхају (кихају) и на тај начин избацују личинке. Главу држе у страну, тетурају се али се никад не врте у кругу, како је то случај код једне друге овчије болести т. зв. вртоглавице. Њушка их сврби зато се често чешу, ако не друкчије а оно предњим ногама. Појављује се излив из носа, очи су отечене и сузе. Болесне овце тешко дишу, нарочито ако се у носу налазе веће количине личинка. Успе ли овца, да непрестаним кихањем избаци све личинке, онда болест убрзо престаје. У почетном стадијуму болести можемо стоци помоћи на тај начин, да јој дајемо средства, која подржавају кихање, у првом реду дуван или истуцан мајоран, које помоћу једне цеви удувамо у ноздрве болесне стоке.

Успеху се можемо надати само ако то радимо благовремено, док се личинке налазе још у носу: то је отприлике

у зимско доба. Ако су пак црви продрли даље у чеоне шупљине или под рогове, поменута средства ништа не помажу. Овце почињу видно да мршаве, слабо једу, појављује се висока температура и коначно угину након 4—8 дана. Зато је најбоље, да се болесна стока благовремено прикоље, док је још месо здраво и прикладно за људску исхрану.

Из предњег видимо, да је врло тешко лечити горњу болест. Зато морамо тим већу пажњу обратити на мере предострожности. У месецима јулу, августу и септембру намажемо стоку која иде на попашу око носа коломазом, катраном или каквим смрдљивим зејтином. Смрад одбија обаде. Или још боље, да у то време, а нарочито око подне стоку не пуштамо на попашу у близину шума или жбуња, већ да ју задржимо у стајама.

М. Ф.

Књижевни приказ.

Књига „Траве, њихово одређивање и производња" од Др. инж. Боже Турине, по своме садржају и предмету који се у њој расправља, претставља за нашу пољопривреду дело од нарочите важности. Ливадарство и пашњаштво код нас су најзапуштеније гране пољске привреде — управо гране о којима се мало или нимало не води рачуна. Сасвим је природно да се са оваквим стањем ливадарства и пашњаштва наше сточарство не може унапредити. Стога је књига г. Турине у овом тренутку добродошла. Писац је у својој књизи не само стручно и јасно обрадио све оно што се односи на развиће, особине, одређивање и производњу трава, него је још дао и правац којим треба поћи унапређивању нашег ливадарства и пашњаштва. Оригинални снимци појединих врста трава, којима је г. Турина илустровао своју књигу, још више повећавају њену вредност, нарочито практичну, и чине је приступачном не само школованим пољопривредницима, него и практичарима. Велику би услугу учинио г. Турина нашим стручњацима, па према томе и нашој пољопривреди, када би део књиге који се односи на „одређивање трава" засебно штампао у облику једне цепне књижице, која би послужила као приручник свима онима који се баве или интересују ливадарством и пашњаштвом.

Књига г. Турине може се сваком најтоплије препоручити.

Ing. Властимир Ђорђевић,
професор
Сред. пољ. школе у Ваљеву.

Цене пољопривредних производа, на дан 24 јуна 1932 г.

Пшеница

Бегеј 79/80, 1—2%	124—126
Тиса 80, 1—2%	125—127
Дунав Банат 78, 2%	124 - 127
„ Бачка 78/79, 2%	124—127
„ Срем 78, 2%	126—128
„ Србија 77, 3%	126—130
Канал Бачка 78/80 2%	124—127
Банат пар. Вршац 79/80 2%	121—123
„ горњи 79/80 1—2%	118 - 122
Бачка горња 79/80 1--2%	124—127
„ доња 79, 2%	123—126
Срем вагон 78, 2%	126—128
Гл. пруга србијанска 77, 3%	128—132

Кукуруз

Бегеј, промпт.	100—102
Тиса „	100 - 102
Дунав Банат „	100—102
„ Срем „	100—103
Банат пар. Вршац, јуни 1932	100 - 102
„ утовар станице	99—101
Бачка промпт.	100—102
Банат пар. Вршац	99—101
Срем пар. Ивањија	100—102
Бачка бели	116—118
Београд лађа	

Овас

Српски пар. Београд.	150—155
Бачки „	152—157
Сремски „	152—157
Македон. — Косовски	140—145
Узана пруга	140—145

Јечам

Мзкедонски — Косовски	135—145

Пасуљ

Србијански 2%, 1930	190—200
Хрват. стан. 2% са вреһама.	
Сисак	195—210
Сремски 2%	195—210
Бачки 2% утов. стан	200—210

Стока и сточни производи

Свиње тешке	8—9
„ средње	6—7·50
„ лаке	6 - 7·50
Волови I кл.	6 - 6·50
„ II	5—5·75
„ III	4—4·50
Краве I кл.	5 - 6
„ II	4—4·50
„ III	3—3·50
Овце	2·50—3
Јагњад	2·50—3
Маст	9—10
Сланина	8—10
Живина	10—17
Јаја	45—48
Млеко овче	3 - 4
„ кравље	2—2·50
Сир српски	10—12
Кајмак	26—27

Разно

Мекиње без вреһа Срем, Бачка	81—85
Мек. вагон Београд, са вреһ.	90—95
Сено „	105—115
Кромпир рани, Београд	130—135

Хартије од вредности

Зајам 7%. 1921	52—
Аграрне обвезнице 4%	23.50—24.50
Ратна штета 2½%	187—191
Аграрна банка	206—207

Записници.

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

15 седнице, држане 13 априла 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: В. Матић, А. Рашковић, М. Николић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Петровић, Н. Белобрк, Т. Владисављевић, Д. Спремић и Др. М. Градојевић, и гости г. г. М. Дуњић и М. Ж. Николић, редовни чланови.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 324) Прочитан је и примљен записник 14 седнице Управног одбора

II 325) Прочитан је и примљен знању записник 1 седнице Надзорног одбора, из кога се види да је нађено стање исправно.

III 326) Примљен је знању записник 14 седнице књижевног одбора са предлозима бр. 138 и 139.

IV Прочитан је записник 15 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

327) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

328) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 97, а одбију по предлозима бр. 99 и 102.

329) Да се не може изаћи на сусрет молби бр. 2951, пошто се нема могућности.

330) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

301) Да се од Р. Милошевића, канцелар. служитеља, не наплаћује осветлење од 1. маја о. г.

332) Да се Подружини из Бегаљице одговори, да ће се изаћи њеној молби на сусрет, кад положи означену суму у отплату дуга.

333) Да се по молби бр. 317 одговори, да ће се дати кредит преко отсека и са 25% месечне отплате.

334) Да се одобрава штампање књиге налога по 15.— дин. комад.

335) Да се штампање књиге Конзервисање воћа и поврћа уступи штампарији Скерлић по 1.400.— дин. табак.

336) Да набављачки одбор потражи људе за превоз робе, а у смислу прописаних услова.

V Прочитан је записник 15 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

337) Да се по понуди бр. 2898 набави 50 кгр. пломби по означеној цени.

338) Да се по писму бр. 3153, тражи да се поднесе понуда концем августа о. г.

339) Да се понуда бр. 2878 узме до 3000 кгр. понуђеног семена луцерке.

340) Да се усваја предлог бр. 101, за прскалице.

341) Да се по реферету бр. 2934, хартија премери и укњижи, па продаје по 1.50—2 дин.

342) Да се усваја предлог бр. 103 у погледу ситних набавака.

343) Да се одбију понуде по предлогу бр. 104, пошто је означена роба непотребна.

344) Да се по понуди бр. 3215, набави 1000 кгр. семена конопље стим, да се продаје по 7.50 дин.

345) Да продајна цена плавог камена буде испод 100 кгр. по 6.50 дин. а од 100 кгр. па навише по 6.40.

346) Да се по писму бр. 3209, упути члан г. М. Николић за набавку семена луцерке.

VI Прочитан је записник 15 седнице програмског одбора, па је одлучено:

347) Да се одобрава кредит Подружинама: у Бољевцу 10.000— дин. у Лазаревцу 10.000— дин , у Алексинцу 10.000— дин. и у Богатићу 3.000— дин. с тим, да се урачуна и стари дуг ако га имају и да га користе према броју чланова.

348. Да се народним књижницама и читаоницама у Јежевици, Штимљу и Неродимљу, поклоне књиге у вредности по 100— динара свакој.

349) Да се усваја предлог бр. 95 у циљу пропаганде за производњу семена од пиљних биљака.

Са овим је седница закључена.

16. седнице, одржане 20. априла 1932. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник: М. Миљковић, потпретседник: Др. Т. Митровић, чланови: С. Ратковић, А. Рашковић, Т. Владисављевић, Д. Спремић, Б. Ранковић, Н. Белобрк, В. Матић, Н. Петровић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић. — Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 350) Прочитан је и усвојен записник 15. седнице Управног одбора.

II 351) Примљен је к знању записник 15. седнице књижевног одбора

III Прочитан је записник 16 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

352) Да се прими к знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000·— дин.

353) Да се одобравају привремена кредитирања по предлозима Бр. 108 и 111, а одбије по предлогу бр. 114.

354) Да се од Подружине из Скопља прими натраг семе сточне репе о њеном трошку.

355) Да се по писму Ф. Нехвила изврши обрачун са Браћом Радојловића, за прскалице.

356) Да се Подружини у Крагујевцу накнадно пошаље роба која је изгубљена на жељезници, а од жељезнице тражити оштету ако робу не врати.

357) Да се општини драславичкој продужи рок за исплату тријера, до августа о. г.

IV Прочитан је записник 16. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

358) Да се набави: по понуди бр. 3165 лаких обртача, 20 ком. по понуди бр. 3456, мухара 10.000 кгр. по понуди Е. Маутнера 3000 кгр. семена сточне репе и по понуди бр. 3483, црвене детелине 1000 кгр.

359) Да се из одобрене помоћи Министарства пољопривреде, за набавку и бесплатно раздавање семена пићних биљака, набави 5000 кгр. суданске траве а за остатак новца сточна репа и грахорица.

360) Да се одобрава куповина 150 калемарских ножева Кунде, пошто су одмах продани.

361) Да се потребне количине мазива за трифолин станицу, набављају по одобрењу г. претседника.

362) Да се набављена рафија продаје по 16 дин. кгр. ако се продаје на балу, а 17 дин. килограм на мање количине.

363) Да се прими к знању, да је од набављених 6351 кгр. непречишћеног семена луцерке, добивено чистог пломбираног семена 5.660 кгр. која количина да се укњижи.

364) Да се за потребу трифолин станице набави једно буре талка.

365) Да се по писму бр. 3488, прими у комисион 100 бала рафије с тим, да се плати по продаји.

366) Да се за потребу магацина набави једна велика јака лупа и једна гарнитура сита.

467) Да се одбију понуде бр. 3155 за мухар, бр. 841 за калемарску гуму и бр. 3423 за рафију.

V Прочитан је записник 16. седнице програмског одбора, па је одлучено:

368) Да се нова Подружина на Убу прими у састав пошто је испунила све услове по правилима.

369) Да се одобрава кредит подружинама: у Вел. Плани 20.000 дин. У Мишљеновцу 8.000 дин., у Брестовцу Груж. 12.000 дин, у Ђураковцу 10.000 дин, и у Пироту 10.000 дин. с тим, да се у кредит урачуна и стари дуг уколико га има ју и да га могу користити према броју чланова.

370) Да се прими знању, да је Подружина у Д. Топлици. одржала калемарски курс и да је успех био одличан. Рад Подружине и руководаоца курса да се објави преко Тежака.

VI 371) По питању избора уредника Тежака и Календара, одлучено је да г. Др. Т. Митровић, ппретседник уређује Тежак и за идући двогодишњи период, као и Календар за идућу годину.

Саопштења и предлози:

VII 372) По молби заступника фабрике плугова „Унија" да им се уступе за излагање модели које су Друштву поклонили, одлучено је, да му се модели дају с тим, да их после љубљанског велесајма врати.

373) Прочитано је писмо Генералне дирекције држав. железница, којим саопштава, да се не може одобрити повлашћења за превоз детелинског семена. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

Изашла је књига

Конзервисање воћа и поврћа стерилисањем

друго поправљено и допуњено издање

од Dr. Велимира Н. Стојковића

начелника Министарства пољопривреде

Цена је књизи 6 дин., а поруџбине прима

Српско пољопривредно друштво, Београд Немањина 11 15

НАЈБОЉЕ И ОДАВНО ИСПРОБАНО СРЕДСТВО
против
ПЕРОНОСПОРЕ НА ЛОЗИ И ХМЕЉУ ЈЕ

МОДРА ГАЛИЦА

ПЛАВИ КАМЕН 98|99%
МАРКА „ЗОРКА“

добива се код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА,
БЕОГРАД, НЕМАЊИНА 11—15

ИЛИ КОД

»ЗОРКА«

ПРВО ЈУГОСЛОВЕНСКО ДРУШТВО
за кемичку индустрију на дионице
СУБОТИЦА
Телеграм „Зорка“ Суботица
Телефон број 3—18, 3—19.

ХОЋЕТЕ ЛИ СЕ ВАШЕГА **РЕУМАТИЗМА, ГИХТА** ОСЛОБОДИТИ????

Стезање и прободање у удовима и зглобовима, натечена уда, осакаћене руке и ноге, тргање, прободање и стезање у разним деловима тела, као и слабост очију су често последице реуматизма и костобоље, које се морају одстранити, јер иначе болест све више напредује.

ЈА ВАМ НУДИМ

лековито пиће, које раствара мокраћну киселину, поспешује измену твари и излучивање, дакле не такозвани универзални или тајни лек, него један продукт што га пружа сама природа мајка за благодат болујућег човечанства.

ДАЈЕМ СВАКОМЕ БЕСПЛАТНУ ПРОБУ!

Пишите ми одмах! Ви ћете добити од мојих у свим земљама постојећих стоваришта посве БЕСПЛАТНО и франко једну пробу заједно са поучном расправом. Ви ћете се онда сами уверити о нешкодљивости тога средства и о његовом брзом дејству.

Поштанско сабирно место: **AUGUST MÄRZKE, Berlin — Wilmersdorf, Bruchsalerstrasse Nr. 5. — Abt: 310.—**

ЦЕНОВНИК

СЕЗОНСКИХ ПОТРЕБА, КОЈЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ КОД СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ НЕМАЊИНА УЛИЦА БР. 11-15

Вршалица ручна	комад	динара	1500.—
Вршалица сточна, са геплом и сламотресом	комад	динара	4500.—
Ветрењаче „Циклон“ мање дин. 850 веће		динира	1350.—
Ветрењаче домаће, са по 6 сита мање 1150, веће		динара	1250.—
Косачице за траву, марке „Коварик и „Ланц“		динара	3000.—
Руководачице-жетелице, марке Кнотек, Мелихар, Амби и Хава		динара	6000.—
Руководачице-жетелице, марке Диринг, са предњаком на 2 точка		динара	6500.—
Везачице-жетелице француске марке „Доле“ немонтиране		динара	14000—
Аутоматске грабуље, за купљење сена и класја, за једног коња		динара	1600.—
Манила за везачице (клубе од око $2^1/_2$ кграма)		динара	40.—
ПАТЕНТ ТЕГЛЕ СА ХЕРМЕТИЧКИМ ЗАТВОРОМ, за конз. воћа и поврћа:			
од 2 л. дин. 20, од 1 литра дин. 14, од $^1/_2$ л.		динара	12.—
Тегле са метал. поклопцем, ЗА МЕД, од 1 кгр. дин. 10, од $^1/_2$ кгр.		динара	7.—
Тегле са метал. поклопцем, од мајолике, беле		динара	10.—
Резервне гуме за Патент-тегле, за све три величине	комад	динара	1,25
Семе МУХАРА Бељског жутог	кгр.	динара	3,50
Семе летње репе УГАРЊАЧЕ	кгр.	динара	20.—
Гуме за калемљење (везивање) „на зелено“	кгр.	динара	120.—

Сви резервни делови за прскалице Вермерел, по засебном ценовнику. Роба је набављена у ограниченом броју и количини. Поруџбине чинити благовремено. Цене су франко друштвени магацин. Новац треба слати на чек. рачун С. П. Д. код Поштанске штедионице у Београду Бр. 50350.

ЗЕМЉОРАДНИЧЕ

Свим силама настојимо, да ти помогнемо у Твом тешком свакодневном послу. За сваког члана Твоје поро
за сваки рад и за свако време имамо у свима нашим продавницама одговарајућу обућу.

49.-

Vrsta 4435-37

Дечије платнене ципеле у сивој боји са гуменим еластичним ђоном. Практичне су за свакидашње ношење.

79.-

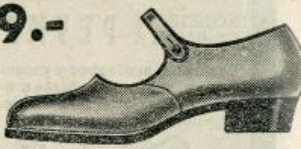

Vrsta 3945-

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

За свакодневну потребу практична, јака удобна ципела од бокса, која не жуљи ногу ни џеп.

69.-

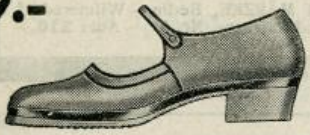

Vrsta 2145-09

Лаке и удобне женске ципеле од сивог платна са шпангом и са еластичним гуменим ђоном. За мало новаца велико задовољство.

99.-

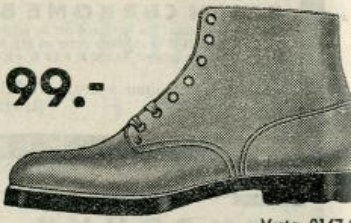

Vrsta 0167-

Баканџе из јаке масне коже са гуменим ђоном и потпетицом. Јамчимо за добар материјал. За рад у пољу и за сваки штрапа

79.-

Vrsta 3925-03

ЗА ДОМАЋИЦЕ:

Практичне полуципеле од црног бокса и са издржљивим ђоном. Удобне су и јевтине. домаћици кад иде на трг и на посао.

129.-

Vrsta 3967-

Удобна ципела широког облика од јаког бокса, са кожним ђоном, коване или са гуменим ђоном за исту цену.

Баша

Луфов уложак дин. 6.—

Код нас можете добити добре и јевтине чарапе: мушке дин. 5.— дечје дин. 7.— женске дин. 19.—

Штампарија „СКЕРЛИЋ" — Мил. К. Цветановића Београд — Краљ. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
/бесплатно/
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 14. Београд, 15 ЈУЛА 1932. год. Год. 59

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Савремена гледишта о правцима у пољопривредној производњи код нас и стварно стање.[1])

3. *Селекција* је последња науком и праксом утврђена мера за подизање пољопривредне производње по каквоћи и количини, али и она као и гнојива за пуно своје дејство тражи извесне предуслове. Уколико су ови предуслови више испуњени, утолико је и њено дејство веће. И најбоље одгајене сорте и типови неће моћи дати под условима нашег данашњег стања ствари у пољопривреди оне резултате, који би се иначе од ње могли очекивати. Али иако бисмо и преко овога прешли и задовољили се оним што даје, она ипак тражи време и смишљен, правилан рад, и здраву основицу, т. ј. правилно постављен и срећно решен задатак. Ово је преважна чињеница. Погрешна селекција може да нам нанесе велике штете. Њен правац рада мора да је резултанта многих чињеница. Основице јој морају у случају бити тржиште и

[1]) Предавање одржано у Удружењу југословенских агронома.

наш најбољи интерес. Сентименталности ту нема. Она има да буде основица стварања стандарда. Наше селекционе станице, иначе малобројне, су у почетку рада недовољно снабдевене, и по свему судећи, без довољно критички и правилно постављеног задатка. Добија се утисак још неодређеног правца као последица неодређене политике у пољопривредној производњи. Под оваквим околностима нису искључена не само лутања, већ и основне грешке. Од изнесеног се изузимају делом или потпуно некоје станице.

Али и без обзира на све ово, када је реч о селекцији у смислу нашег главног питања, очигледно је да сама селекција не може на себи изнети све недостатке гајења, те према томе нема онај значај, који јој се мислило дати. Она има само своје место у реду многих мера на подизању пољопривредне производње и само се као таква може и посматрати. У сваком случају колико допринесе и под оваквим околностима, добро је.

4. *Реонирање* се често потрже као нека нарочита мера. О њему се у ствари може само донекле говорити у једном извесном корисном правцу. Има биљака, које су типичне за извесне крајеве. Ови су по овим гајеним биљкама постали чак и признати и познати. Ово је чисто последица природних услова успевања. Услед тога су остале биљке постале подређеног значаја. Ово даље значи, да је сама природа извршила реонирање. И стварно је тако. Оно је већ извршено. Развити те типичне гајене биљке до највиших уносних граница, намеће се само по себи и ван сваке сумње је наша дужност и наш интерес на првом месту, али и интерес тих крајева. Треба се само старати, да те гајене биљке под случајно повољним тржишним ценама не дођу тамо, где им није место. Овакав је случај са виновом лозом, воћем, дуваном, хмељом, јужним биљкама и т. д. Разуме се, да кад ово кажемо, мислимо искључиво на трговину и извоз. Имамо ми већ првокласних крајева за све ово. Треба само рашчистити основна питања и што енергичније и брже радити. Али

реонирати жита и варива и т. д., најпотребнија средства за исхрану људства, нема ниједног разлога. Реонирање по типовима код цереалија, а с обзиром на већ постојеће покрајине, има пуно оправдања. Али оно је већ ту. Само на основу тога је Привилеговано друштво и могло створити у трговини познате покрајине. У тим областима селекција и стандард имају много посла.

Као што се види, сама природа са вегетационим чиниоцима је већ извршила реонирање. Наше је само да то и корисно употребимо у раду на подизању пољопривредне производње. Мимо изнесених чињеница ми у нашој делатности не можемо корисно ићи. На подлози овога ми имамо крајева јужних и полујужних биљака, воћарских, виноградарских, центре наших житарица, дувана, мака и т. д. Шта се ту има реонирати? Свакако се у тим реонима има врло много да ради с обзиром на потраживање тржишта, квалитета, количине и једнообразности робе.

Сточарство и његов просперитет је на основи биљне производње, те се ту нема шта нарочито рећи у погледу броја стоке и њених производа. Увећана биљна производња, а специјално зрнасте хране и пићних биљака, уз остале услове, значи позитивно повећани број у сточарству и његовим производима. Овде се даје говорити о увођењу бољих типова за поједине области или о стварању на подлози већ постојећег типа. У гранама сточарства је тешко спровести један тип. У сваком случају што брже уклањање старог, неугледног и мало продуктивног материјала, треба да нам је прва дужност. И овде се морамо руководити тржиштем, али и нашим потребама, јер стока није само продуцент сточних производа, већ и радне снаге.

Очигледно је да према изнесеном гледишту реонирање иде руку под руку са биљном производњом, и оно што је у суштини о њој речено, важи и овде.

И овде као и код ранијих питања потребно је и време и нова знатна улагања, нарочито кад је реч о квалитету, те не може ни бити речи о квалитетном брзом успеху.

5. *Стандаризација* као идеја се већ неколико година проветрава, како од стручног, тако и од нестручног света. Стандаризација је само мера за што боље уновчавање. Унутрашња потрошња може како хоће, али онај, који мисли на успех у продаји и извозу, не може како хоће. У тешкој утакмици, која је на светском тржишту, побеђује онај, који под иначе истим, па чак и слабијим другим условима, има једнообразну робу и који је умео дати привлачну спољашност роби, па ма каквоћа и не била једнака, или чак и нешто слабија. Наша будимка, по нашем мишљењу је равна америчком јонатану, чак ми лично јој дајемо извесну предност. Комисиски је код нас стављена на друго место, дакле после јонатана. На светском тржишту она је према јонатану неоправдано знатно у цени потцењена. Шта би нам она све могла дати једном организованом производњом и продајом!? Разумљиво је, да стварање стандарда има да почне одоздо. Ово значи убеђење сваког појединца произвођача. Ово значи за нас опет једну велику тешкоћу. Због тога се баш за наше прилике чини умесним и мешање у ово одозго. Мислимо, да би трговина могла много да допринесе, уколико то природа саме трговине дозвољава. Хоћемо да наведемо неке мисли Курта Ритера, који каже: *„Ко нема разумевања за динамику економског живота, већ верује да може и само за неколико година под истим претпоставкама да производи, биће полако утакмицом, која је све већа и већа, како у земљи тако и у иностранству, искључен и упропашћен од оних, који боље разумеју знак времена*[1]). Пољопривредник живи више издвојено и не стоји стално под утиском механизма укупне привреде. Кад мисли на организацију свога иметка и управе, ретко је свестан околности, да је и он својом економијом и имањем један мали део велике целине народно-економског апарата. У Новом свету је модерно пласирање пољопривредника особито брзо корачало унапред, јер му нису сметале никакве

[1]) Ово је подједнако важно како за појединца тако и за народе у међусобном саобраћају. — Писац.

традиције и сентименталност, које — ма да ни у ком случају нису увек за одбацивање — ипак коче економски напредак. Тамо је стечено јасно сазнање да пољопривредник у знаку савремене привреде мора производити за пијацу. Тамо је сваки појединн фармер уверен у корисност и нужност, да стално има тржиште у виду и да према њему производи и продаје. *Стандаризирање је за пољопривредника на првом месту мера за подизање продаје.* Стандаризирање у пољопривреди претпоставља одабирање, безобзирно ништење и уклањање слабих квалитета, јер само онда има успеха тај поступак, када су тачно утврђени типови. При постављању стандарда не долази у обзир ропско подражавање мерама иностранства. Са постављањем стандарда тачно по угледу на иностранство, није ништа учињено. Постављени стандарди морају наћи и примене. Стандаризирање може имати тек напретка, пошто се и најудаљенији кругови практичне пољопривреде увере у њену корисност и преку потребу, и када се чврсто одлуче, да у њој сарађују". (Qualitätskontrolle und Standarisierung landwirtschaftlicher Produkten).

Овако мисли и пише један Немац у Немачкој. Али ово исто важи и за нас и сваког другог.

Покушај стандаризације код нас учинило је Привилеговано извозно друштво стварајући неколико типова пшенице за извоз, а на основи стварног стања, према крајевима производње и гајеног материјала, врло добро успело. Овде је у суштини реч о пореклу робе и нимало не смета обичном појму стандаризације. Селекција има само у утврђеним реонима да доврши посао и створи прави стандард. Јужна Србија услед огромних мешавина и квалитета заузима нарочито место у расматрањима. Ми се овде у то не можемо упуштати. У сваком случају Друштво је овим ударило добар темељ будућој стандаризацији пшенице, указавши на тачно одређен правац и начин.

У сваком случају и ова мера тражи много напора и времена, као и раније изнесене.

6. *Увођење нових културних биљака.* Положај

Краљевине и терени дају могућности гајења готово свију најважнијих културних биљака, које служе за исхрану, индустрију и извоз. Оне су ту већ на терену у култури. Заводити културе, које или немају особитог значаја био оза циљеве унутрашње потребе или спољне трговине, или биљке, које нису за наш климат, узалудан је труд. Овде се не може говорити о увођењу, већ ширењу. Ако би се и дала увести која, коју случајно не бисмо имали, она би била посве подређеног значаја према већ постојећим, те се ту може још мање говорити у смислу онога, шта се истакнутим питањем жели постићи. Чак и оне културе, за које нам климат није особито подесан, које дају сразмерно скуп производ, лошијег квалитета, а које се са разних разлога овде онде налазе, заслужују да се добро проуче са чисто економске тачке гледишта. Много пута су оне објекти експериментисања, жеље, па чак и рекламе. Често су чиста последица тежње за новачењем. У своје време се нарочито истицао памук, у последње време соја; рађено је и ради се на пиринџу, уљаним усевима, бољим сортама лешника и т. д.

Да нека култура добије у просторности и успе у завођењу, треба да задовољи две погодбе. Услови успевања треба да су бар довољно подесни и да има добро тржиште или бар раширену унутрашњу потрошњу. Обоје је подједнако важно. Тржиште је шта више у превази. Добре цене много пута надокнаде и лошије услове успевања. Ширење културе памука је унапред осуђено на неуспех. Он ће се задржати тамо, где је и сада, на оном малом простору Јужне Србије. Квалитет тога памука није првога реда. Докле ће се задржати и на овим просторима, ствар је рентабилности. Намеће се питање, није ли боље завести коју темељнију културу на место њега. Соја има за нас далеко већи значај од памука, али не и онај, који јој разне пропагандистичке рекламе хоће да припишу. Ми немамо разлога, да се њоме хранимо и запоставимо традиционални пасуљ и његову бораниjу. У сваком случају, ми је можемо добро користити за исхрану

стоке, као индустриску сировину, као извозну робу и за лаке терене, где ће она дати боље резултате од пасуља, а нарочито у нашој клими. Можемо је користити и као зелено ђубре. У спољној трговини је тражени артикал. Европа увезе замашне количине ње. Нарочито у овом смислу њено ширење може се само поздравити и т. д.

Ширење културе уљаних усева, предивних усева, пиринџа, медицинског биља и т. д. има за нас двоструки значај. Тежња је, да на првом месту задовољимо своју унутрашњу потребу, спречимо увоз по могућству што више као једна чисто аграрна земља и евентуално створимо чак и могућност за извоз, као што је случај са медицинским биљем. У знатним количинама ми увозимо и пиварски јечам, а поуздано можемо имати свога, било из нашег или увезеног материјала. Овде би могло доћи у питање можда реонирање слично култури шећерне репе. Једна аграрна земља првога реда, треба да је у могућности, да својој младој индустрији стави на расположење бар добру потребну сировину.

Као што се види, овако истакнуто питање не може остати на свом месту. Оно се претвара у питање ширења извесних већ постојећих култура. Али и ово питање, и овако схваћено, ништа не решава, већ само доприноси једном општем решењу.

Тако звано увођење нових култура као такво има за себе једну нарочиту интересантност. Овде је у питању конкуренција са крајевима, где су те културе код куће. На светском тршишту ова конкуренција би тешко ишла у корист успеха ових наших уведених култура са посве појамних разлога. Дакле и ова околност говори у корист само унутрашње потрошње уз високе заштитне царине, што би често било при закључивањима трговинских уговора на штету неке наше друге корисније културе или привредне гране, ако би се та заштита по такву цену и спровела.

Када је већ реч о ширењу култура, појављује се одмах питање реонирања. Ту оно може бити од велике

користи. Има на пр. неких наших крајева првокласно воћарских, специјално јабучарских, који могу знатне суме за своје јабуке повлачити из иностранства, па ипак према свом капацитету показују врло мали број дрвета, а нарочито племенитих, да се тако изразимо, које за спољну трговину имају првокласни значај, а велики број најразличитије мешавине. Овде би се систематским и брзим радом дало врло много урадити.

Из целокупног досадашњег излагања истакнутих питања може се утврдити, да су сва она дѐлови једне целине. Та целина је *нормалан прогрес пољопривредне производње*. Сва она скупа даће тек у правом смислу оно, што желимо. Али сва она траже и времена и улагања. Ништа се производњом неда брзо изменити у моменту пада цена. Врло је гломазна и спора пољопривреда. У пољопривреди се унапред мисли, смишља и дела, можемо мирно рећи у садашњости за будућност. Иако су изнесена питања само појмови у смислу речи или реченице тако рећи, она у свом извођењу претстављају комплексе момената, питања и одговора, тешкоћа у извођењу и т. д. Требало је да само наступи пад цена, да тако рећи свачији џеп осети, па да се одједном изађе са толико предлога. Овде није реч о каквоћи предлога с обзиром на циљ који се жели постићи, већ о моменту, да се одједном почело о нечему мислити. То о чему се сад мислило, увек је било и биће на дневном реду у једној аграрној земљи нашега степена. Па као и код сваке болести, тако је и овде корисније чувати се болести, него мислити, када је она ту. Тада се ништа неће измислити. Организам има да издржи уз припомоћ лекара. А ако је се не можемо сачувати, бар да смо у стању да је издржимо без великих потреса и штета.

(наставиће се)

М. Ђ. Николић.

Прикупљајмо и чувајмо сточну храну!

„Искуство је најбољи учитељ, а живот најјача школа". Кад бисмо хтели да поштујемо ову народну изреку и да се у свима својим поступцима и пословима ње придржавамо, много би мање грешака у животу правили и мање штете имали.

За последњих 14 година, од великог рата до данас, било је оскудних година у људској и у сточној храни, али је оскудица за прва четири месеца ове године у сточној и за скоро 6 месеци у људској храни, превазишла све раније. Велики број крупне, а много већи ситне стоке полипсао је без хране. Људи су се мучили, а деца превијала од глади у читавим областима, у сиромашним и беспутним крајевима наше државе. Дуготрајна и јака суша у 1931 години јако је умањила принос у људској, а нарочито у сточној храни и натерала пољопривреднике да стоци у лето дају храну коју су за зиму спремили.

Пољопривредник као произвођач налази се у најтежим приликама онда, када људску и сточну храну купује, т. ј. кад купује оно што треба да продаје.

Незапамћену беду и оскудицу повећали су тешко економско стање и пољопривредна депресија у целом свету, а специјално код нас још и велике поплаве, које су захватиле и оштетиле најплодније крајеве.

Много је лакше ублажити оскудицу у људској храни него у сточној зато, што је за исхрану једнога човека потребан један килограм хлебног жита, а за једно крупно грло стоке 8—12 килограма сена, сламе или шаше, која поред знатно веће количине и по запремини 3—6 пута већи простор заузима, кабаста је, тешко се пакује, превози, а и растура се више.

Ми пољопривредници брзо заборавимо тешкоће, муке и патње. Довољно је да једна економска година само наговести добар берићет и боље стање од прошле, а ми смо већ готови да се опијамо успехом и уљуљкујемо стањем у коме се налазимо, а заборављамо оно

што је прошле године било. У том одушевљењу ми се мало више размећемо и не само да више трошимо, већ и растурамо. Кад година добро роди и понесе, често се чује овако нешто: „Положи Бога ти нека једу колико могу, доста је се прошле године трпело“ или: „Дао је Бог, родило је, па има шта и да остане“.

Код народа који су од нас просвећенији, обазривији и штедљивији иако су богатији, много се више води рачуна о свему и свачему било да га има превише, било да се у њему оскудева. Свако дрвце од кога може да се произведе топлота за кување и загревање, свака сламка сена, детелине или сламе и сваки лист шаше, репе и др. биљака за сточну храну, као и свако зрно жита најпажљивије се прикупља, слаже и чува за зиму. Ми преко свега тога олако прелазимо и сматрамо за неважеће ситнице оно, што је основа за опстанак сваког газдинства.

Због велике оскудице у сточној храни многи су домаћини и без радне стоке остали, што је умногом повећало осиромашење нашега народа. Без гајења стоке никакво се газдинство неда замислити. За стоку као и за чељад кућевну мора да се припреми довољно хране. Ако ово није могуће, онда је много боље да се у јесен изврши распродаја оног броја стоке, за које храна бар до половине априла месеца идуће године није обезбеђена.

Сточарство претставља велики народни капитал, његов опстанак и напредак зависи само од неге и од исхране. Исхрана се може обезбедити само сејањем и гајењем биљака за сточну храну у већим размерама, и пажљивим прикупљањем и чувањем сточне хране за зиму.

Пољопривредници, не заборавимо страхоте, штете, муке, патње и последице ових због оскудице у сточној храни коју смо до јуче трпели. Спремајмо се да нас више ниједна година као ова не изненади.

Н.

Повртарство.

Значај воде и заливање градине.

Велики је значај воде у градинарству. Вода је најглавнији услов за успех у градинарству, па се зато при избору места за градину увек избегавају безводна места и узимају она, која су или у близини воде или која су поред река. Јер, да се у градинарству постигне неколико жетви, благодарећи кратком вегетационом периоду развића градинарских биљака, зависи искључиво од воде. Непрекидна вегетација преко лета, па и за време суше, када сунчани зраци прже и пале нежне биљке, може да се постигне само тако, ако има довољно воде за заливање. Вода која се уноси у земљу заливањем градине помаже разлагању и растварању хранивих материја у земљи и ђубрету; разложена и растворена храна у земљи лакше је приступна биљкама и увек такве хране има у довољној количини; умерено влажна земља, која се одржава редовним заливањем потпоможе развићу разних хемиских процеса у њој; увећањем развића тих процеса увећава се и њена унутрашња топлота; увећана њена унутрашња топлота опет утиче на развиће корена биљке и његове способноти за узимање хране из земље, а све то скупа утиче на правилно развиће биљке и доношење веће користи, која се од ње очекује.

Кад знамо да вода има овако великог значаја у животу биљака, нарочито градинарских биљака, од којих пољопривредник очекује користи, онда је јасно од колике је важности и познавање правилног заливања градине. Зато нам је намера да укажемо на главне чињенице, које су тесно везане са правилним заливањем градине.

Општи појам о животу биљака. И биљке су жива бића. Као сва жива бића и оне дишу, хране се, расту, размножавају се и умиру. И као код свих живих бића њихово је тело сграђено из ћелија, које су међусобно чврсто везане. Све биљке живе у двема срединама: у земљи и ваздуху. Живећи тако оне једновремено искоришћавају те две средине из којих црпе материјал за грађење свога организма. У том животу биљака, у тим двема срединама, оне се прилагођавају и развијају специјалне особине и способности органа за извлачење хране. Такви органи који служе за узимање хране из земље јесу корен, а из ваздуха лишће. Карактер узимања хране из земље јесу минералне соли, а из ваздуха угљеник. Према томе, корен је посредник између земље и биљке, да је снабдева водом и свима хранивим материјама, са искључењем угљеника, а лишће је посредник између ваздуха и биљке за узимање двооксида угљеника.

Како се храни биљка помоћу корена. Корен је онај део биљке, који се налази у земљи и који служи да учврсти биљку

у земљи и да је снабдева водом из земље и растворeним хранивим минералним материјама у њој. Корен се развија из коренчића (клице) младе биљке и његов центар образује главни корен (сржну жилу). Главни корен расте вертикално продирући у дубину земље, а да се његов вршни део не би повредио од тврдих делова земље, које мора да размакне при свом порасту, снабдевен је на врху заштитним ткањем, које не пропушта воду и нема длачица — сисалица. Тај заштитни део на врху зове се капа или накоренак, и он није ништа друго до изумрле ћелије, које су слабо међусобно везане и служе корену као штит. Овај штит исто тако имају и коренове жиле. Главни корен ретко остаје неразгранат. На њему израстају бочне коренове жиле, које расту водоравно и на том свом путу наилазе на храну, која се у земљи налази у маси и која је доступна кореновим длачицама. Ове коренове жиле образују под земљом коренов систем. Коренов систем развија се по степену развића надземних органа биљке и по степену појачавања потребе у води за храну биљке. Најзад, корен и коренове жиле покривени су врло малим длачицама — сисалицама, и то су прави органи биљке за сисање — узимање хране из земље. Корен не узима земљину воду са сваке тачке своје површине, већ само са оног дела где има ових длачица. Међутим, ни коренове длачице не покривају сваки део корена и оне се налазе само између коренове капе и врата корена. На старијем делу корена ове длачице опадају (изумиру) — оне живе кратко време, али зато по степену пораста вршног дела корена, израстају и нове длачице. Дакле, те длачице на корену чврсто се хватају за земљу и жедно усисавају у себе земљину воду, а у њој и растворене минералне материје, које служе биљци за храну. Неке од ових минералних материја нису растворљиве у води, па да би се довеле у растворљиво стање, коренове длачице имају способност да испуштају из себе нарочиту киселу течност, која помаже растварању минералних материја у води, па их после усисавају у себе и спроводе даље у лишће, где се прерађују у материјал за храну биљке.

Како се храни биљка помоћу лишћа. Помоћу лишћа биљке узимају из ваздуха угљеник. У то време у лишће пристиже вода са минералним материјама, која је узета помоћу коренових длачица, и под утицајем светлости у лишћу се сједињују та два хемиска једињења у једно сложено хемиско једињење, које се издваја у хлорофилна зрнца. Сунчани зраци који сада пролазе кроз зелена хлорофилна зрнца, као кроз стакло, претварају ова једињења у скроб и кисеоник. Скроб из лишћа иде на храну биљке, а кисеоник одлази у ваздух, кога освежава и служи за дисање човеку и животињама. Тако извор енергије за биљке јесте сунце, које на кореново

хранење утиче посредно, а на лисно хранење непосредно. Хлорофил у лишћу биљака јесте акумулатор који скупља сунчану енергију у материјама биљке, а та енергија покреће животни рад биљке.

Тако према свему изложеном види се, да је у животу биљака вода један од главних чинилаца, и ма где гајили поврће без воде и заливања, не може бити успеха. Заливање је потребно и после сејања, и после сађења, и за време вегетације, и за време суше, и пред и после огртања и окопавања. Може да се заснује градина, где се заливање своди на најмању меру, али је таква градина скупа.

Кад и како треба заливати градину. Код рационалног заливања градине ваља се држати ових правила:

1. Опште је правило, де се биљке за време врућине преко дана не заливају.

2. Заливање је најбоље увече или изјутра рано, зато што је земља у то време прохладна и не губи велику топлоту од хладне воде, влага се мање испарава и земља већу количину те влага упије. Упролеће треба заливати изјутра, а у лето увече. Тешке земље заливају се увече, да вода може ноћу да продре у дубину земље, а лаке се земље заливају изјутра.

3. Пред заливање треба површину земље сасвим плитко прекопати, чиме се разбије кора која се образује на површини земље, да вода може слободно да продире у земљу, а после заливања, кад се површински слој земље просуши, опет прекопати сасвим плитко, да се влага сачува и да не испари.

4. Кад се залива боље је заливати ређе, али обилно, да би вода проникла до корена биљке, чиме се боље постиже циљ. Када се слабо залива, или само по површини земље, онда вода или сасвим не допире у земљу до корена, или допире тешко или у недовољној количини, а таква вода, која не иде дубоко у земљу, врло се брзо испари под утицајем сунчане топлоте и тада, не само што се циљ не постиже, но може бити и штете за биљке услед јаког испарења.

5. Да се биљке не би ломиле и штетиле, заливање се врши кантом помоћу решетке са рупицама средње величине. Никако не треба заливати из канте помоћу левка без решетке, јер се земља испира око корена биљке.

6. Заливање се врши овако: прво се лако залије површина леје, па се понови заливање обилније; а то значи да на једно исто место треба поновити заливање 2—3 пута са малим размаком у времену, да би се вода после сваког заливања лакше и што боље упила у земљу и да не пропадне бескорисно, т. ј. да се вода не слива низ бразде или леје, већ да се сва упије у земљу.

7. Воду за заливање ваља узимати која има приближну

топлоту спољног ваздуха. У том циљу ваља у градини имати бурад или басене, где се вода скупља и загрева.

8. Свежом и хладном водом не смеју се биљке заливати из разлога, што уколико је вода хладнија, а земља топлија, утолико више земља губи своју топлоту, заустављају се у њој процеси растварања хране, а са овим и биљке заустављају свој пораст и почињу да вену.

9. Бунарску и изворску воду ваља избегавати за заливање. Или ако се таква вода мора употребити за заливање, онда је претходно треба загревати на сунцу у бурадима или басенима.

10. Заливање градине може се вршити и нарочитим шприцевима под високим притиском ваздуха, чиме се ствара вештачка киша.

Како се натапа (наводњава) градина. Кад је градина у близини какве текуће воде, које увек има у довољној количини, онда се градина може заливати путем натапања. Заливање градине путем натапања врши се на овај начин: по крајевима сваке парцеле по ширини главне леје направи се вада. Од ове главне ваде између леја праве се друге ваде. По овим вадама пушта се вода и леје потапају. Код првог заливања вода се пушта од најдоњих леја, т. ј. натапање се врши пуштањем воде главном вадом до најдоње леје, па сада постепено враћа у назад натапањем леја. Код другог заливања воде се пушта обрнуто, т. ј. натапање се врши од прве леје са горње стране и иде према доњем делу градине. И тако се ради наизменично докле траје време заливања градине.

Милорад П. Зечевић.

Млекарство.

О млеку и о манама млека код наших домаћих животиња.

За одгајивача јесте једна врло непријатна ствар, кад животиња, било кобила, било крава, било овца или коза има одвише мало млека за своје младунце. У оваквом случају, да би одгајивач очувао младунце, прибегава обично исхрани млеком од које друге врсте животиња. Познато је међутим, да је млеко разних врста животиња различитог састава и да треба добро водити рачуна, када већ морамо прибећи исхрани млеком од друге врсте животиња, да не упаднемо у још веће зло.

Млеко од кобиле је на пример мање масно од крављег млека, али има зато већи проценат шећера. Ако се одгајивачу деси случај, да му кобила после ждребљења има одвише мало млека и да та количина млека не би била довољна да пружи ждребету потребне храниве материје, може прибећи ис-

храни крављим млеком, али тек након претходног препарирања млека, то јест употребити га може тек тада, када је кувањем млеку одузео маст и додао потребну количину шећера.

Одгајивачи и ловци требали би да се служе код исхране својих кучића овчијим или козјим млеком, пошто оно по свом аналитичном саставу највише одговара псећем млеку.

Има разних разлога који утичу на смањење млека од наших домаћих животиња. У првоме реду недовољно развијене млечне жлезде или претходна оболења вимена. Иначе познато је, да имају прворотките обично мање млека — нарочито кобиле, ређе краве. Код свиња удари млеко у виме обично тек неколико сати након прасења, нарочито важи то за оне свиње, које се нису пре прасења кретале.

Недовољна храна, оскудна у беланчевини или одвише водена, мењање врсте хране, искварена храна, хладна храна, напоран рад, туга за малим (после продаје или одбијања) и за шталом на коју је грло навикло, страх од непознатих лица при мужењу — све су то разлози који имају великог утицаја и на количину и на квалитет млека.

Тако исто оболења са високом температуром неповољно утичу на количину млека и могу лако довести до пресушења млека.

Први услов за сигурно сузбијање те болести јесте добра и јака храна поред добре неге грла уопште, а вимена понаособ. Не треба одмах прибећи лековима; прво отклонимо узроке који су донели ту болест. Слатка, свежа трава, напој од мекиња, прекупљен овас, репа, шаргарепа, најбоља су храна за музну стоку. Кадгод прилике дозвољавају вршити масажу вимена.

Без велике нужде не употребљавати лекове. Могу се давати за повећање количине млека: клека, ким, анис, прашак од енцијановог корена, сумпорни цвет, сумпорни антимон (stib. sulfurat. nigrum), кухињска со и сона киселина (1 кашику дневно на кофу воде). Један опробан лек за велике животиње је следећи:

Rp.)

Natr. bicarbon.
Hatr. chlorat. aa 150·0
Pulv. rad. Gentianae
Pulv. fruct. Carvi aa 100·0
Semin foenngraeci 150·0

M. F. p. D. S. Дневно три пута по једну велику кашику у храни.

Водено млеко садржи много воде али мало масти. Није лепо бело и густо, већ више плаво, водено, не даје кајмак. Овакво млеко последица је хране оскудне у протеинима и

сувише чорбасте хране (само зелена храна, слама, рђаво сено). Појављује се и код животиња, које болују од поремећаја у органима за варење. Лечење: променити врсту хране, а код оболења органа за варење лечити средствима која су горе наведена. Квалитет млека зависи и од расе, јер је познато, да поједине расе дају више водено млеко, док друге више масно. Чим више млека даје крава, тим више је водено.

Одвише масно млеко појављује се најчешће код оваца, које су храњене јаком храном. Изазива код сисанчета катаре у стомаку и цревима спојене са јаким проливом. Лечење: променити начин хранења, давати више чорбасте хране. (траву, репу, напој од мекиња).

Црвено млеко појављује се услед прснућа крвних судова, код навале крви у вимену, код запаљења вимена, код заостале постелице, код хранења извесним травама, нарочито код стоке која пасе по шумама. Често је и разлог моментани прелаз на одвише јаку храну, нарочито детелину. У горњим случајевима је млеко црвено већ при изласку из вимена. Постане ли млеко тек у судовима црвено, морамо то приписати извесним гливицама, што најчешће бива кад судови нису довољно чисти или су просторије, где је млеко смештено, нехигијенске и загушљиве. Ова мана на млеку појављује се најчешће код топло-влажног, запарног времена. Чишћењем судова, честим проветравањем и одржавањем у чистоћи просторија, доскочићемо убрзо томе злу.

Обично нестане тог црвенила у млеку већ након 4—8 дана. У противном морамо управити наше лечење дотичног грла према природи обољења. Локално: пажљиво мужење, прање вимена хладном водом, којој придодамо мало сирћета или прање раствором од оловног шећера. Болесника хранимо дијетално, не дамо му јаке хране, а дневно неколико горке соли у води. Овакво лечење биће у већини случајева довољно.

Плаво млеко појављује се обично упролеће и улето при топло-влажном времену и то обично у сиромашнијим кућама са нехигијенским шталама и неуређеним, топлим просторијама за смештај млека. Узрок јесте једна мала гливица (Bac. lactis cyanogenes) која се множи дељењем и која угине тек код температуре од 80 степени. Те гливе растварају у млеку беланчевину и том приликом одвајају једну плаву боју. У киселом или усиреном млеку гливице не успевају. Није још утврђено, да ли те клице прелазе из вимена у млеко. Факат је, да болесно млеко може да зарази здраво. Плаво млеко је осетно кисело, масло справљено из оваквог млека је прљаво-сиве боје, личи на лој и има веома непријатан укус. Промене на млеку наступе тек ако оно дуже времена стоји. Зато је најпаметније да се овакво млеко искористи док је још свеже, барем у току од 24—48 часова.

Прелаз клица на здраво млеко бива било путем нечи-

стих или недовољно очишћених судова, било путем мува, па чак и путем ваздуха, нарочито у загушљивим просторијама.

Тој непријатности можемо стати на пут радикалним прањем судова за млеко кључалом водом, врућим раствором соде (3—10%), врућим цеђем или кречном водом. Након прања судове добро осушити. Обратити нарочиту пажњу на смештајне просторије да буду увек чисте, довољно проветраване и повремено кречене. То исто важи и за штале. Стоку музну добро неговати и чистити, нарочито виме прањем 3% раствором борне киселине. Што брже искористити болесно млеко, пре почетка ферментације. Ако извор болести лежи у храни или у болесним поремећајима дотичног грла, променити у првом случају храну, у другом приступити лечењу дотичне болести. Убрзати процес природног кишелења додатком болесном млеку киселог млека (једна кашика на 2 л. млека), јер се на тај начин онемогућује или барем ослаби развијање абнормних фермената.

Горе речено важи и за тако звано жуто млеко, само у томе случају наступају болесне промене на већ прокуваном млеку. И ту је узрочник једна заразна клица (Micrococcus flavus desidens) која продуцира жуту бују. Жуту боју примећујемо само на кајмаку, док је остало млеко сиве боје.

Слузаво, густо, љигаво млеко изгледа у почетку нормално, али се већ у току прзих 24 сата промени. Постане слузаво, густо и љигаво, има отужан укус, тешко се сири, даје врло слаб кајмак и брзо се укисели. И ту су узрочници гљивице, које долазе у млеко у већини случајева тек након мужења. Оне се обично задржавају у нехигијенскам, запарним просторијама. Слаба исхрана музара и поремећаји у органима за варење убрзавају и појачавају распростирање те болести. Спречавање те болести бива исто онако како је то већ горе казано. Најсигурније можемо спречити појаву те мане ако млеко одмах загрејемо на барем 65 степени.

Горко млеко има својих различитих разлога. У првоме реду појављује се услед покварене и плесниве хране, покварених сурогата хрзне, отпадака од болесног кромпира, репе и. т.д., даље врло често код старих крава музара, код разних упала вимена, код појаве трулежних бактерија. Помоћи можемо ако отстранимо узроке: одржавајмо чистоћу, пружимо стоци добру и здраву храну, лечимо евентуална оболења.

Тако смо углавном набројали све најважније мане млека. Готово су све мане последица нехигијенских прилика код нашег сељака. Нехијенске штале, нехигијенске просторије за смештај млека, нечисто или недовољно чисто посуђе, слаба исхрана домаће стоке, све ово неповољно утиче на само млеко. Са мало добре воље и разумевања могли би врло лако да станемо на пут овоме злу, које нашем сељаку доноси осетне губитке.

М. Ф.

Виноградарство.

„Калдрмисање" винограда.

Од г. Јована Д. Ачковића из Прилепа, добили смо ово питање: „У разговору који сам водио са неким нашим грађанима о пољопривреди уопште, а нарочито о америчанским подлогама за винограде, један господин испричао је, да је у иностранству видео неки виноград калдрмисан, који је одлично напредовао и рађао, боље него наши виногради, које ми окопавамо и прашимо. Виноград је сав био добро калдрмисан и калдрма песком посута, да трава лако не избија између камења, изузев малог простора око сваке гице, који је остављао некалдрмисан ради ђубрења, поливања и томе слично. И тако за обраду земље у винограду нема готово ништа да се брине, пошто га не треба ни копати ни прашити, сем нешто мало око чокота кад избије трава. Пошто код нас у близини винограда има доста камена и песка, можемо и ми наше винограде без великих издатака калдрмисати, само ако је то за препоруку".

Необраћивање или сасвим плитко обраћивање земље у винограду, које се често своди само на кресање траве, има својих присталица како међу људима од науке, који изводе огледе, тако и међу практичарима. Познато је на пример да у појединим виноградарским крајевима виногради од давнина не само што приликом обраде земљишта у винограду не избацују из земље ситније камење, него га чак сваке године доносе у виноград и растурају по површини земље, између чокота. То је дало повода једном од највећих виноградарских стручњака садашњице, професору Равасу, да у Монпелију, у Француској, при тамошњој Виноградарској школи изврши огледе у школским виноградима, наносећи у поједине парцеле камење, у друге пак шљаку, шљунак, неке чак и бетонирајући, па је утврдио, да се винова лоза у тим парцелама развијала добро и добро рађала, чак понекад и боље него у оним парцелама, које су обраћиване на уобичајени начин. Он је, испитујући влажност земљишта у овим парцелама, утврдио, да се влага боље задржава у оним парцелама које су насуте камењем, или бетониране, него у оним парцелама које су обраћиване, нарочито ако су дубоко окопаване. На основу ових својих опажања проф. Равас препоручује, да се обрада земље у винограду не врши никад сувише дубоко, да се не би сасецале жиле које се код винове лозе развијају доста плитко у земљи, а за време лета да се прашење земље у виноградима готово и не врши, него да се само кресе трава.

Као што се види, прича да се негде „калдрмишу" виногради донекле је истинита, а сад настаје питање да ли је то

практично и корисно. Пре свега ово наношење камена у виноград и стално плитко обрађивање не може се препоручити ни извести у оним крајевима где се винова лоза за време зиме огрће земљом, јер се приликом тога рада земља око чокота мора већ прилично дубоко прекопати. Право пак „калдрмисање“ или бетонирање винограда, у пракси није за препоруку, јер има многих незгодних страна, са тиме могу да се врше само теориски огледи. Међутим, наношењем ситног камења или шљунка у виноград, тамо где се виногради не загрћу зими, као и плитко прашење, управо кресање траве по виноградима у свима виноградарским крајевима, треба да у маломе опроба сваки виноградар, па на основу добијених резултата у току више година, да то примени на целокупан свој виноград или пак да остане на староме.

Бож. Ђ. Ранковић.

Питања и одговори.

Питање: Молим Друштво за одговор преко „Тежака“: како се производе саднице од гледичје и да ли је она препоручљива за живу ограду?

Одговор: Живу ограду можемо подизати од многих дрволиких биљака, четинара и лишћара: клеке, смрче, тисе, дрена, граба, глога, калине, шимширике, багрена, гледичје, белог дуда и др. Багрен према гледичју и осталима има предност са свога необично брзог пораста у младости, те је најпогоднији свуда тамо, где се ограђивање жели у што најкраћем времену постићи. И багрен и гледичје спадају у породицу легуминоза, те се као такви одликују способношћу да користе ваздушни азот, са чега мало земљиште исцрпљују. Семе, нарочито гледичја, због тврде кошуљице треба пред сејањем да постоји краће време у топлој води, 75—80°Ц. или се протире песком, а често и стратификује. На тај се начин олакшава и убрзава клијање семена, које без ових припрема доцније обично онемогућава суша. Семе се сеје у припремљеним лејама у семеништу, у редове 15—20 см. ове повремено окопавају и тиме одржавају чисте од корова уз истовремено спречавање окоравања и исушивања земљишта. Земљиште се за живу ограду изриголује за 1 м. ширине и за $^3/_4$ м. дубине и погноји добро згорелим компостом или стајским гнојем. Саднице треба да су 1—3 годишње, јаке, с добро развијеним кореновима; уколико је могуће што једноличније, и здраве. Само сађење обавља се густо у 1 реду за узану, или 2—3 реда за широку ограду, 5—6 см. у реду и са размаком редова 25—35 см. Саднице се пре сађења на столно место скрате на половину висине (само се четинари не скраћују), чиме се постиже њихово јаче разграњавање. Наступи ли у то време суша,

то их је потребно и заливати. Даља нега живе ограде састоји се у чувању младог пораста од угажавања и оштећивања стоком, даље у пролећном и летњем орезивању, и у гнојењу компостом с јесени. У сваком вам случају препоручујемо подизање живе ограде од гледичја или багрена, јер је она јевтина, трајна, а ако се како треба одржава још и угледна и украсна.

Јаша Јањић.

Питање: Једна моја крава отелила се пре два месеца, а пре две недеље оболела је. Једе по мало, стење, столица уредна, стомак прикупила. Пошто немамо ветеринара, молим за одговор шта да радим.

Бошко Живић.
Моклиште - Бела Паланка.

Према описаним знацима могло би се закључити, да крава болује од једног запаљења трбушне марамице као последице упале материце, вероватно услед заосталог једног дела постељице или услед инфекције приликом самог телења — или услед упале трбушне марамице уопште. Разлози за ову последњу болест могу бити различити.

И у једном и у другом случају мора да постоји извесна повишица телесне топлоте са осталим органским поремећајима као: утученост, језа, помањкање апетита, убрзано и отежано дисање, стока не преживa, не лежи, стење, осећа болове при притиску на трбух. Код упале материце поред тога још и један смрдљив излив из водопуста. и т. д.

Постоји ли једна од горе поменутих болести одмах звати ветеринара, јер су та оболења тешке природе и без стручног лечења могу врло лако завршити смрћу дотичног грла.

И месо из нужде прикланих животиња, које болују од једне од назначених болести, неприкладно је за људску исхрану, па могу чак код потрошача изазвати опасна тровања па и смрт.

До доласка ветеринара предузети следеће мере:

1) Код упале потрбушнице уопште: код затвора клистире, код јаких болова и за умирење рада црева тинктуру опија (100—150 грама са чајем од титрице). Око трбуха топловлажне облоге или хладне облоге. Облоге мењати свака три сата. Код крава траје болест 8—14 дана, ако прелази у хроничну може трајати и више недеља. Обично грло завршава смрћу.

5.) Код упале потрубушнице услед упале материце: исто као под 1. Сем тога: испирање материце дневно два пута млаким 1% раствором лизола, или 2%—3% раствором

креолина. Код опште слабости крави давати кроз уста вина, а од хране само млаке напоје.

У интересу је сопственика да одмах зове ветеринара.

Ф. М.

Одговор на питање Милосава Спасића, члана Подружине у Болевцу.

Пошто на земљишту, о коме је реч, гајите луцерку и она добро успева, као што наводите у вашем питању, можете је слободно посејати и на остала два хектара. Што се тиче јежевице, за њу вам не могу поуздано тврдити да ће успевати, јер она захтева влажније земље. Али како је ваша земља „црна смоница" надам се да ће и јежевица успевати утолико пре, што су смонице влажније земље, а јежевица отпорна трава, те када се једном ухвати тешко ишчезава. Стога ако сте уверени да је ваше земљиште довољно влажно, можете јежевицу слободно посејати.

Ваша жеља да луцерку гајите заједно са јежевицом потпуно је оправдана, када се има у виду то, да луцерка као чист усев не даје добро сено, јер се врло тешко суши, а при сушењу велики део лишћа опада. Ја бих вам препоручио још нешто: да поред јежевице са луцерком посејете и лисичији реп (Alopecurus pratensis). Лисичији реп је једна добра трава, обилује са масом лишћа и подноси нешто растреситије али ипак довољно влажне земље. Гајењем ових двеју трава побољшали би сте каквоћу сена и лакше сушење траве при справљању сена.

Јежевица живи око 8 до 9 год.; с пролећа брзо расте као и луцерка, те стасава рано за косидбу; после косидбе врло брзо расте. У добрим годинама и на плодном земљишту може дати 3 откоса сена годишње. Мразеве добро подноси. Највеће приносе даје почев од треће године живота.

Лисичији реп живи око 10 година; успева као што сам напред напоменуо на нешто растреситијим али плодним и довољно влажним земљама. Упролеће рано креће и даје у току године два добра откоса сена. Мразеве подноси добро. Највеће приносе почиње давати од треће године живота. После косидбе брзо расте.

Луцерка живи 7 до 9 година; у првој години живота може дати доста добар откос сена, а ако се посеје ујесен може дати и два откоса. Иначе пуне приносе почиње давати од друге године живота.

Ако се одлучите да посејете луцерку у смеши са јежевицом онда вам за хектар треба 20 кгр. семена од луцерке и 10 кгр. од јежевице. Ако пак хоћете да посејете поред луцерке и лисичији реп, онда вам треба семе од луцерке 15 кгр., од јежевице 10 кгр. и од лисичијег репа 5 кгр.

Семе можете набавити од Српског пољ. друштва или које семенарске радње.

Сетву извршите ако вам је земљиште припремљено и ако буде довољно влаге одмах — још овог пролећа. У случају да пролеће буде суво и да земљиште нисте припремили одложите сетву за јесен. Ујесен сетву извршите најдаље до краја месеца септембра, како би било довољно времена, да се траве укорене и ојачају до почетка зимских мразева[1])

Сетву ће те извршити овакво: најпре посејте ретко јечам, раж или пшеницу и задрљајте семе, затим посејте заједно семе од луцерке и лисичијег репа и браном од трња забраните. Када то свршите, онда посејте семе од јежевице. Пошто свршите сетву поваљајте површину дрвеним глатким ваљком. Напред сам вам напоменуо да посејете најпре стрнине. Ово вам препоручујем због тога, да би стрнине, пошто брзо расту, штитиле младе клице траве од временских непогода и јаке сунчеве светлости. Пошто траве ојачају, стрнине можете покосити, не чекајући да сазру, и употребити их за сточну храну.

Клијавост семена трава траје једну до две године, али за сетву треба узимати семе само од једне године старости

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић,**
професор.

Драгољуб Бранковић, пољопривредник из Извора пита и то:

1. Могу ли се калемити планинске јагоде са крупним баштенским јагодама, на који начин, када и како се врши сађење, пре или после калемљења?

Наш пољопривредник обично воли да прави опите, да експериментише, да од немогућности прави могућности, које му на крају и не доносе никакве стварне користи. Јагоде се не калеме, јер се веома лако размножавају врежицама — столонима—.

Јагоде се саде само ујесен, август—септембар, у плодну и добро припремљену земљу на размаку од 40 сантиметара ред од реда и 25—30 у реду.

Сорте за препоруку: Генерал Шанзи, Др. Морер, Еклитис, Св. Антоније Падуански, Мадам Муто најкрупније од свих јагода и многе друге. Од свих сората треба да има бар по две три сваки воћни расадник и пољопривредне школе.

2. Могу ли се калемити ораси и трешње, на који начин, када и у које доба старости?

---

[1]) Ако одложите сејање за јесен, онда ове године, на овом земљишту гајите окопавине: кукуруз, кромпир, репу и пођубрите земљу добро потпуно згорелим ђубретом.

Ораси се врло лако размножавају семеном, које одлично репродукује сорту. Сеје се ујесен или се стратификује у влажном песку, те се сетва изврши рано упролеће. Калемљење ораха врше воћари врло ретко, у изузетним случајевима када се желе размножити нове сорте од којих немамо довољно семена.

Калемљење ораха практикује се једино у процеп на врху подлоге која се не углављује (сл. 52).

Трешња се калеми на трешњу произведену из семена или још боље на магриву. Калемити се може на све начине познате у воћарству, а најбоље на спавајући пупољак, што важи и за остало коштичаво воће које не подноси зрело калемљење. Трешња се калеми у септембру. Са калем гранчице узимају се само средњи пупољци. Пазити да се не узимају цветни пупољци.

Сл. 52. Калемљење ораха при врху у процеп.

3. Може ли се окалемити бресква обична са калем гранчицом од кајсија, када, и начин калемљења.

Бресква произведена из семена кратког је века, има мали број жила, тражи нарочито оцедно и кречно земљиште, те као таква она је неподесна као подлога и за племените сорте бресака, те би се још мање могла препоручити као подлога за кајсије. Кајсија се калами на џанарику, рану шљиву или пискору, а ређе на кајсију произведену из семена.

Кајсија се најбоље развија ако се калеми на спавајући пупољак, на исти начин као што је речено и за трешњу. Калемљење се врши у августу.

4. Како се може производити рани расад без топлих леја?

Рани расад без топлих леја можемо производити ако семе поврћа, које желимо произвести, посејемо у мање сандуке напуњене плодном земљом, који се држи у топлој соби док време не дозволи да се изнесе напоље. Затим ако подигнемо од свежег коњског ђубрета до 1 метар дебео слој. Преко овога поставимо рам од дасака, напунимо га плодном земљом и семе посејемо. Преко ноћи поврх расада стављамо покривач од асура, платна или дасака. На овај начин добијамо за 10—15 дана раније расад него на отвореном пољу.

М. Н. Лолић.

Одговор на питање Чедомира Станковића, члана Подружине у Соко-Бањи.

Бетонска ђубришта, поред своје хигијенске улоге, имају главни задатак, да згоревање стајског ђубрета доведу до оног стања, у коме ће се најбоље сачувати биљне хранивe материје од губитака и користан утицај стајског ђубрета на побољшавање физичких особина земљишта, а то је полузгорело стање. Полузгорело стање стајског ђубрета карактерише се тиме, што ђубре добија жуто мрку боју и што се грађа материјала од кога је оно састављено потпуно распознаје. Ово полузгорело стање стајског ђубрета постиже се правилном негом стајског ђубрета у ђубришту. Према томе, ако стајско ђубре у ђубришту потпуно згори или пак не згори, значи да није правилно неговано. Потпуно згорело стајско ђубре, изгубило је хранивe материје нарочито азот, као и користан утицај на ораницу, а незгорело ђубре не може пружити биљкама потребну храну — а ако садржи и много сламе, појављују се у њему штетне радње, које изазивају губитке у азоту.

Згоревање стајског ђубрета врши се под утицајем низа бактерија — микроорганизама — које за свој живот и рад захтевају извесне услове, наиме присуство ваздуха и умерену влажност. Ако је притицај ваздуха у ђубрету велики, а при овом је оно и влажно, рад бактерија биће врло јак, те ће и згоревање ђубрета ићи врло брзо, и оно ће после 3—6 месеца потпуро згорети. Напротив, ако је притицај ваздуха потпуно спречен, што може наступити као последица притицања влаге у ђубре — бактерије неће моћи да раде, то се и згоревање стајског ђубрета не може вршити, па ће и ђубре остати готово незгорело. Да се добије полузгорело стајско ђубре — не сме се дозволити да бактерије јако раде нити се пак сме њихов рад потпуно спречити, а то ће се постићи, ако се при трпању у ђубриште ђубре добро набија и ако се одржава ђубре непрекидно у умерено влажном стању, што се постиже повременим поливањем ђубрета осоком или водом.

Што је ђубре у вашем ђубришту остало незгорело, то је свакако наступило услед претераног влажења ђубрета, или пак што је ђубре било суво. И у једном и другом случају бактерије нису могле радити и то у првом случају због недостатка ваздуха, а у другом због недостатка влаге.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић,**
професор.

Питање: Какав је узрок појаве шуге код коза, узастопце 3—4 год.

Методије Арсовић.
Царево Село.

Једини узрок шуге јесу шугавци — паразити. Без присуства шугавца нема шуге нити може она да се појави сама од себе.

Развија се преносом шугавца или оплођених јаја на животињу. Брзо множење паразита изазива и брзо ширење заразе, ако се благовремено не приступи лечењу.

Преношење бива било директно, додиром здравих животиња са болесним (у штали, на путу, на попаши и т. д.), било индиректно помоћу: прибора за чишћење, ћебади, простирке, шталског прибора, па чак и човечјег одела. Слаба исхрана и нечистоћа убрзавају ширење заразе.

Шугавци су мала, (до 0·6 м. м.) голим оком готово невидљива жива бића. Из јаја развију се у току од 4—7 дана мале шестоножне ларве, које након 4—14 дана постају способне за плођење. Од једног пара шугавца може да се изроди у току од 90 дана кроз 6 генерација око $1^1/_2$ милион паразита.

Готово свака животиња има своју нарочиту врсту шугавца, која само на дотичној врсти животиње може изазвати болесне промене. Има и изнимака као на пример: шугавац (саркоптес), који живи на кози може прећи и на човека, говеда, на овце са кратком вуном, свињу, пса и тамо изазвати шугу.

Шуга се појављује одмах, чим су се населили паразити, у почетку је ограничена. Упадљивији знаци наступају тек онда, када су се паразити довољно умножили кроз неколико генерација. Погодни услови за њено даље развијање јесу: збијен смештај, топлота, слаба нега и тимар, нечистоћа, недовољна храна и т. д.

Отпорност шугавца није велика. Ако не живи на животињском телу угине код сувог времена у току од 1—3 недеље. При влажном ваздуху, даље у крастама, љуспама па и ђубрету, може да се одржи дуже, чак 6—8 недеља.

Према горе изнесеном, мишљења сам: или, да козе нису биле добро излечене, те је шуга понова избила, потпомогнута збијеним смештајем у торевима, топлотом и вероватно недовољном храном, или да није извршена радикална дезинфекција обиталишта и прибора, или што је још највероватније, да је болест нанова унесена.

На питање под 2.) не може се дати одговор, јер има низ болести код свиња које завршавају летално (смрћу) под наведеним знацима. Потребно је, да се ово 2. питање допуни и наведу све промене, које су сопственику за време трајања болести пале у очи, нарочито промене на унутрашњим органима, ако је сопственик извршио парање леша.

М. Ф.

Цене пољопривредних производа, на дан 10. јула 1932 г.

Пшеница

Бегеј 79/80, 1—2%	119—121
Тиса 80, 1—2%	119—121
Дунав Банат 78, 2%	119—121
„ Бачка 78/79, 2%	119—121
„ Срем 78, 2%	120—123
„ Србија 77, 3%	123—125
Канал Бачка 78/80 2%	118—121
Банат пар. Вршац 79/80 2%	114—117
„ горњи 79/80 1—2%	114—117
Бачка горња 79/80. 1—2%	114—117
„ доња 79, 2%	114—117
Срем вагон 78, 2%	119—123
Гл. пруга српска 77, 3%	122—125

Кукуруз

Бегеј, промпт.	105—107
Тиса „	105—107
Дунав Банат „	105—107
„ Срем „	105—107
Сава сисак шлеп	120—122
„ утовар станице	102—104
Бачка промпт.	104—106
Банат пар. Вршац	104—106
Срем пар. Инђија	107—109
Бачка бели	118—120
Сисак вагон	123—125
Земун вагон	109—111

Овас

Српски пар. Београд.	150—155
Бачки „	152—157
Сремски „	152—157
Македон. — Косовски	140—145
Узана пруга	140—145

Јечам

Македонски — Косовски	

Пасуљ

Српијански 2%, 1930	180—190
Хрват. стан. 2% са врећама. Сисак	185—200
Сремски 2%	185—200
Бачки 2% утов. стан	190—200

Стока и сточни производи

Свиње тешке	8.50—9.50
„ средње	7—8
„ лаке	7—8
Волови I кл.	6—6.50
„ II	5—5.50
„ III	4—4.50
Краве I кл.	5—5.50
„ II	4—4.50
„ III	3—3.50
Овце	2—3
Јагњад	2—3
Маст	9—9.50
Сланина	9—10
Живина	10—17
Јаја	45—48
Млеко овче	3—4
„ краваље	2—2.50
Сир српски	10—12
Кајмак	26—27

Разно

Мекиње без вреће Срем, Бачка	81—85
Мек. вагон Београд, са вреће.	90—95
Сено	105—115
Кромпир рани, Београд	140—150

Хартије од вредности

Зајам 7%. 1921	
Аграрне обвезнице 4%	32.50—33.50
Ратна штета 2½%	184—186
Аграрна банка	203—203

Записници.

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

17. седнице, држане 27. априла 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: М. Николић, С. Ратковић, Д. Спремић, Б. Ранковић, Н. Белобрк, Др. Градојевић, В. Магић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 374) Прочитан је и примљен записник 16 седнице Управног одбора.

II 375) Примљен је знању записник 16 седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 16 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

376) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

377) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 116.

378) Да се по молби бр. 3567, не може дати помоћ, пошто се нема могућности.

IV Прочитан је записник 17 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

379) Да се прими знању, да је члан Управе г. М. М. Николић, набавио 6.297. кгр. непречишћене луцерке с тим, да набављачки одбор по извршеном пречишћавању на трифолин машини, поднесе извештај.

380) Да се по поруџбини бр. 3575 испоручи 4000 кгр. луцерке по означеној цени.

381) Да се по понуди бр. 3574, узме у комисион 1000 кгр. нитрофоскала.

382) Да се корпе од дашчица продају по 2.50 динара комад.

383) Да претседништво набави 30 кгр. калијум ферроциана, а према акту бр. 3504.

384) Да се по акту бр. 3569 изда 1500 кгр. означене робе, по 13.50 дин. килограм.

385) Да се одобре куповине: 1000 кгр. пломбиране луцерке од Солмана из Панчева и 1300 кгр. суданске траве од Казненог завода у Срем. Митровици, по изначеним ценама.

386) Да се одбију понуде бр. 3652, 3645, 3586 и 3567, за плави камен, семе и разне справе, пошто нас сада не интересују.

V Прочитан је записник 17. седнице програмског одбора, па је одлучено:

387) Да се одобри кредит подружинама: у Борчу 8000 — дин. у Трстенику 26.000— дин. у Михаиловцу 5.000— дин. начелно, пошто је поднети документат неправилан, а Подружина из Белановице да се одбије, пошто није регулисала дуг из прошле године.

388) Да програмски одбор спреми правила за једнообразан рад Пољоприв. књижица и читаоница и Омладинских пољопривредних дружина.

389) Да се надзорник друштвеног вагона г. М. Поповић задржи и даље на дужности надзорника, док изложба буде путовала по Моравској бановини, но с тим да се непрекидно налази само у друштвеном вагону.

VI Саопштења и предлози.

390) Г. В. Матић реферише, да је по овлашћењу ишао у срески суд за град Београд, и дао изјаву да се Друштво прима наслеђа са пописом по маси пок. М. Миловановића, бив. професора из Београда.

Са овим је седница закључена.

18. седнице, држане 4. маја 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Н. Петровић, Д. Спремић, М. Николић, А. Рашковић, Б. Ранковић, Н. Белобрк. В. Матић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 390) Прочитан је и примљен записник 17. седнице Управног одбора.

II 391) Примљен је знању записник 17. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 178 и 179.

III Прочитан је записник 18. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

392) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000. — динара.

393) Да се Подружина у Голобоку одужи са 2.175. — дин. колико је за рачун Друштва издала награде у роби на изложби у Смедеревској Паланци.

394) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 121, а одбије по предлогу бр. 120.

IV Прочитан је записник 18. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

395) Да се по тражењу бр. 3831, понуди воћарски алат по најповољнијој цени.

396) Да се понуђено семе са бр. 3788, откупи по 9 — дин. франко Београд.

397) Да се одбију понуде по предлозима бр. 132 и 133.

398) Да се цене за сточну репу на цак разуму само код куповине на цак од једне сорте.

399) Да се по понуди бр. 3909 узме у комисион 20 прскалица.

V Прочитан је записник 18. седнице програмског одбора, па је одлучено:

400) Да се кухињски прибор за држање курсева за сеоске домаћице да на послугу Моравској бановини за течај у селу Селачки с тим, да га по свршетку курса врати Друштву тачно по инвентару.

401) Да се одобри кредит подружинама: у Сараорцима 9.000.— дин. и у Азањи 7.991.— дин. с тим, да се урачуна и стари дуг. У будуће овакве предлоге да предлаже финансиски одбор.

VI Саопштења и предлози.

402) Прочитан је позив Осечког велесајма на свечано отварање сајма 7. о. м. и честитка ускршњих празника од стране штампарије „Скерлић". Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

„Тежак" излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампана табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 15, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа повољна — по такси. Рачун код Поштанске штедионице 50.350.

ЦЕНОВНИК

СЕЗОНСКИХ ПОТРЕБА, КОЈЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ КОД СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ НЕМАЊИНА УЛИЦА БР. 11-15

Вршалица ручна	комад	динара	1500.—
Вршалица сточна, са геплом и сламотресом	комад	динара	4500.—
Ветрењаче „Циклон" мање дин. 850 веће		динара	1350.—
Ветрењаче домаће, са по 6 сита мање 1150, веће		динара	1250.—
Косачице за траву, марке „Коварик и „Ланц"		динара	3000.—
Руководачице-жетелице, марке Кнотек, Мелихар, Амби и Хава		динара	6000.—
Руководачице-жетелице, марке Диринг, са предњаком на 2 точка		динара	6500.—
Везачице-жетелице француске марке „Доле" немонтиране		динара	14000.—
Аутоматске грабуље, за купљење сена и класја, за једног коња		динара	1600.—
Мазила за везачице (клубе од око 2½ кграма)		динара	40.—
ПАТЕНТ ТЕГЉЕ СА ХЕРМЕТИЧКИМ ЗАТВОРОМ, за конз воћа и поврћа:			
од 2 л. дин. 20, од 1 литра дин. 14, од ½ л.		динара	12.—
Тегле са метал. поклопцем, ЗА МЕД, од 1 кгр. дин. 10, од ½ кгр.		динара	7.—
Тегле са метал. поклопцем, од мајолике, беле		динара	10.—
Резервне гуме за Патент-тегле, за све три величине	комад	динара	1,25
Семе МУХАРА Бељског жутог	кгр.	динара	3,50
Семе летње репе УГАРЊАЧЕ	кгр.	динара	20.—
Гуме за калемљење (везивање) „на зелено"	кгр.	динара	120.—

Сви резервни делови за прскалице Вермерел, по засебном ценовнику. Роба је набављена у ограниченом броју и количини. Поруџбине чинити благовремено. Цене су франко друштвени магацин. Новац треба слати на чек. рачун С. П. Д. код Поштанске штедионице у Београду Бр. 50350.

Изашла је књига

Конзервисање воћа и поврћа стерилисањем

друго поправљено и допуњено издање

од Dr. Велимира Н. Стојковића

начелника Министарства пољопривреде

Цена је књизи 6 дин., а поруџбине прима

Српско пољопривредно друштво, Београд Немањина 11-15

Српско пољопривредно друштво, снабдева пољопривреднике преко својих подружина којима

ДАЈЕ ПОЗАЈМИЦЕ
БЕЗ КАМАТЕ.

Тражите упутства за оснивање подружина.

●

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Купујте и читајте пољопривредне књиге, тражите ценовник од Српског пољопр. друштва.

●

Т Е Ж А К

излази 1 и 15 сваког месеца. Годишња је претплата 30·— дин. која се шаље Српском пољопривредном друштву, Београд I, Немањина 15.

Штамп. „СКЕРЛИЋ" М. К. Цветановића Кр. Наталије бр. 12. Телефон бр. 20-732. Прима на израду све штампарске послове.

БОЛЕСНИ НА ПЛУЋИМА!
Већ много хиљада излечених!

Затражите одмах књигу о мојој новој уметности храњења која је многе спасила. Она може да се употреби код сваког начина живота те помаже, да се болест брже савлада. Нестаје знојење и кашаљ по ноћи, тежина тела се диже, а постепено окрепљене зауставља болест.

Озбиљни мужеви

лекарске знаности потврђују, да је моја метода изврсна, те радо допуштају њену употребу. Што пре почнете са мојим начином храњења тим боље је.

Посве бесплатно

добићете моју књигу, из које ћете много корисног знања црпити. Како мој издавач има само

10.000 комада за БЕСПЛАТНО

разашиљање, пишите одмах, ли се и Ви можете убројати међу сретне добитнике исте.

Сабирно место поште:

GEORG FULGNER
Berlin-Neukölln
Ringbahnstrasse 24. Abt. 485.

НАЈБОЉЕ И ОДАВНО ИСПРОБАНО СРЕДСТВО

против

ПЕРОНОСПОРЕ НА ЛОЗИ И ХМЕЉУ ЈЕ

МОДРА ГАЛИЦА

ПЛАВИ КАМЕН 98|99%

МАРКА „ЗОРКА“

добива се код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА,

БЕОГРАД, НЕМАЊИНА 11—15

ИЛИ КОД

»ЗОРКА«

ПРВО ЈУГОСЛОВЕНСКО ДРУШТВО

за кемичку индустрију на дионице

СУБОТИЦА

Телеграм „Зорка“ Суботица

Телефон број 3—18, 3—19.

Штампарија „Скерлић“ — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-752.

/бесплатно/ Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 15. Београд, 1 АВГУСТА 1932. год. Год. 59

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

На знање!

Скреће се пажња свима нашим подружинама и њиховим и друштвеним члановима, да имају на уму, да поруџбине на доплату скупље стају од обичних поштанских пошиљака. Поруџбине доплатних пошиљака поручиоци безусловно морају примати, да се не би излагали плаћању поштарине и за повратак пошиљке. Према овоме најбоље је тражити ценовник и чековне уплатнице, па новац за поручену робу унапред послати, или једну половину вредности поручене робе, куда се ова може жељезницом или паробродом слати.

Молимо све наше подружине и чланове да нам при тражењу ма каквог обавештења шаљу и поштанску марку од 1.50 динара за одговор.

Савремена гледишта о правцима у пољопривредној производњи код нас и стварно стање.[1])

7. Од свију теза највише се задржава на дневном реду једна, која је имала и има доста присталица како у стручном тако и у нестручном свету. Она је била предмет многих дискусија. Она је и данас на дневном реду не само код нас, већ и код неких наших суседа. То је *преоријентација у пољопривредној производњи* у правцу продукције стоке и сточарских производа. Сама теза се у основици разликује од осталих. Она претставља један прелаз ка сточарству у најширем обиму. Биљна производња имала би да послужи само овој новој оријентацији и исхрани, уколико је у ту сврху потребна, изузимајући вероватно воћарство. Како то данас код нас стоји, дошле би у питање цереалије, јер друго углавном нема шта. Међу цереалијама овас и јечам служе као сточна храна, а као што ћемо доцније видети, просторношћу не стоје ни близу пшеници и кукурузу. Према томе, преокрет додирује пшеницу и кукуруз и то онај део, који прелази преко потребне количине за исхрану људства и стоке. Овде се сматра, да ће пољопривредник кроз стоку боље уновчити своје продутке и да ће се из иностранства повући знатно веће примање, него што је то досада било, а нарочито у доба кризе, с претпоставком да се и постигне добар пласман за вишак стоке и сточарских производа према садашњем бројном и квалитативном стању стоке.

Да бисмо одредили значај и право место ове тезе, морамо пре свега изнети неке друге врло важне чињенице, које ће дати потребан одговор и решење.

Већ се дуго говори, расправља и осећа светска привредна криза. Код европских пољопривредника је ту реч о пољопривредној кризи која је и прекоокеанске земље оштро закачила. Ми морамо признати, да од прошле године тек осећамо сву праву тежину

[1]) Предавање одржано у Удружењу југословенских агронома.

поремећаја. Нас овде на првом месту интересује наша пољопривредна криза, а у смислу главног, истакнутог питања. Кад прегледамо чињенице и све пропратимо, долазимо до закључка, да је сувишна производња пшенице у светској производњи кривац. Тако излази. Разлог овој великој производњи не лежи код нас, већ прво код прекоокеанских земаља, а потом у тежњи европских индустриских земаља, да се што више одвоје пољопривредници и произведу што више пољопривредних производа, а нарочито оних за људску исхрану, и у могућности уопште мање потрошње у исхрани. Уколико је постављено питање европских индустриалаца тачно, остављамо на страну. Њено место одређују и најосновнија начела економских наука. Поставка опет о сувишној производњи пшенице као једином разлогу била би погрешна. Ми смо 1930. год. у нашој студији „Југословенски кукуруз као роба" — Економист 11 и 12, још тада констатовали, да тадашњи вишак у светској производњи није био толики, да би могао само он као такав изазвати толико обарање цена и скренути пажњу, те разлоге треба тражити у нечем другом.

Наскоро после овога, имали смо прилике да чујемо готово исто из уста римског државника Мусолинија, приликом једног свечаног говора при отварању једне међународне конференције стручњака (мислимо у међународном пољопр. институту). У последње време се почело све више третирати питање о мањој потрошњи пшенице за људску исхрану са разлога, што се умногом можда замењује другим средствима за исхрану. О овом пружа нам интересантне податке студија: „Аграрна криза и шећер у светлу наше привредне политике — Финансије бр. 4 од 1932. год. од инж. Мирка М. Марковића. На основу података из светске потрошње шећера, он долази до закључка, да је ова порасла у периоду 1925—1930. год. на 69.044·000 товара, без обзира на прираштај људства, т.ј. и кад прираштај људства узме у обзир, долази до нађеног вишка. Ова увећана потрошња морала је ићи на уштрб потрошње хлеба, односно пшенице. Према вредности шећера за

исхрану на основи килокалорија он налази, да је ова количина равна 96.662.000 товара пшенице. Према њему мањак данашње потрошње пшенице износи стварно 99.000.000 товара. Из овога излази, да при нормалној потрошњи хлеба не би данашња производња пшенице била у стању да покрије потрошњу с обзиром на људство на земљи Прорачунавајући долази до закључка, да је стварна цена шећера с обзиром на дејство, нижа за ¼ од цене пшенице, те није чудо, што је шећер почео да потискује хлеб. Он налази да се у садашњици производи за око 53.000.000 товара пшенице мање него што би према бројном стању људства требало, а с обзиром на људство и потрошњу из периода 1909—1913. год. Данас се годишње троши 99.000.000 товара пшенице мање него што би то одговарало повећању људства и потрошњи из 1909—1913. год. Хлеб се све мање употребљава као храна и уступа место јевтинијим и погоднијим намирницама.

На сваки начин ово је једна тврдња на основу докумената, која знатно уноси светлости у суштину ствари и даје се о њој расправљати још. У ово се овде не можемо упуштати.

Министар спољних послова наше Краљевине, Г. Маринковић, у својим излагањима у парламенту казао је извесне значајне речи, које се односе на привредну кризу, а које се ретко чују при расправљањима и у студијама, а по нашем мишљењу су тачне. Он каже, да се у привредном животу лагано враћа ка нормалном колосеку, а послератни живот, навикнут на живот великих зарада и издатака, ово лагано и постепено сређивање и изједначење тешко подноси. Уз ово је придошла још и криза морала, поверења и т.д. По нашем мишљењу изједначење цена индустриских производа ће тешко доћи на предратни ниво. Индустриска раденичка класа организована је и после рата извојевала за себе један положај, који оптерећује фабричке продукте. И овде лежи једна дубока чињеница на рачун произвођачког света у аграрним земљама, који су упућени на куповину ових продуката, а који је неорганизован. На

који ће се начин ови односи регулисати, ствар је будућности. У сваком случају су овде аграрци у бољем положају.

Хоћемо да наведемо још само опште познате и дуго расправљане разлоге у допуну предњих излагања и то: несразмера у ценама аграрних и индустриских производа, дезорганизација светске привреде, дезорганизација и дезоријентација европске трговине стварањем нових држава, а нарочито у дунавском базену, бегство капитала, репарације, упропашћавање старих и нестварање нових капитала, скупе камате, недостатак обртног капитала, нарочито у пољопривреди, њена неорганизација, нарочито у производњи, прикупљање злата у мали број центара, његова данашња и ранија вредност, валутна питања и т.д. и т.д. Нарочито је овде интересантно бегство капитала. Капитал је највећа кукавица и чим осети ма и најмању опасност или му се то само и учини, он бежи тамо где мисли да је сигурнији. Није дакле чудо, што се у садашњици економских и политичких прилика, поверења и морала обрео готово у два центра, у Француску и Уједињене Државе. У сваком случају мало измењене прилике у позитивном смислу натераће га да изађе из стања мировања.

Све наведене чињенице и врло много још и других као: аграрна заштита индустриских земаља, државни фискус разних порекла и разних узрока и т.д. додирују и нас нарочито. Већ смо казали, да је за нас аграрце засада у питању пшеница и о њеној се кризи и сувишној производњи највише и говори. Остали пољопривредни производи имају само цену, коју им тржиште намеће, уз садејство заштита и величине потраживања према садашњим приликама куповне моћи јединке, с обзиром на створене прилике. У сваком случају када је реч о нашој пшеници, ми морамо начелно остати на бази основног начела, наиме, квалитет треба да реши под осталим истим условима на једном тржишту. Како стоји квалитативно наша пшеница ми смо изнели у нашој брошури: „Der jugoslavische Weizen“, коју је издао Завод за унапређење спољне трговине још и на ен-

глеском и француском језику. Она квалитативно стоји међ првима светског гласа, а некојих наших крајева надмаша манитобу. Таква пшеница заслужује прворазредну пажњу, како потрошача тако и произвођача. Није ни мало без интереса расматрање њеног уновчавања на светском тржишту. У расматрање ћемо узети периоду 1921—1931. год. и 1927—1931. год. и главне европске индустриске земље, које долазе за нас у обзир.

Извоз пшенице заокружено у динарима:

	просечно 1921—1931	годишње 1927—1931
у Енглеску	1,803.000	302.000
„ Француску	188.000	375.000
„ Италију	99,927.000	51,540.000
„ Немачку	15,723 000	18,109.000
„ Чехословачку	218,112.000	230,200.000
„ Аустрију	273,140.000	138,438.000

Прорачун смо спровели према подацима статистике наше спољне трговине. Бројеви кажу да Француска и Енглеска увозе врло мало нашу пшеницу, да је у целој периоди увозила Аустрија највише, а у периоди последњих пет година Чехословачка, да је извоз по вредности знатно опао последњих пет година према целој периоди, а са познатих разлога.

Постављено главно питање и предњи преглед логично траже и један преглед целокупног увоза и извоза у и из ових земаља за исте периоде времена. Подаци су из истог извора као и предњи.

	Извоз		Увоз	
	1921—1931	1927—1931	1921—1931	1927—1931
Енглеска	115,108.000	98,619.000	494,251.000	422.128.000
Француска	229.272.000	243,015.000	278,098 000	290,386.000
Италија	1.733.283	1,671.392.000	1,061.378.000	755,827.000
Немачка	569 580.000	693.476.000	820.692.000	1,040.029.000
Чехословачка	552,947	607,291.000	1,310.171.000	1,245.539.000
Аустрија	1,468.394.000	1,299.933.000	1,459.658.000	1,206.707.000

Овај нам преглед даје потребан материјал за закључивања у смислу нашег главног питања. Друга нас овде не интересују. Узимамо у расматрање периоду од

последњих пет година. Она ће бити и меродавнија. У тој периоди смо више увезли но што смо извезли

из	Енглеске	323.509.000 дин.
„	Француске	47.371.000 „
„	Немачке	346.553.000 „
„	Чехословачке	638.248.000 „

Ово значи, да смо за наведене суме у пасиви према тим земљама и да су оне за толико наши морални дужници, уколико се у трговини о томе уопште може говорити, а нарочито с обзиром на већи усвојени принцип преференцијала. Имамо и права и разлога да очекујемо њихов већи ангажман у куповинама код нас. Још теже пада ситуација, када се узме у обзир упоређење ових бројева и бројева увоза наше пшенице у те земље. И Енглеска и Француска увозе тако мало нашу пшеницу, да је то за жаљење. Просечна цифра годишњег увоза не достиже ни пола милиона. Немачка и Чехословачка не увозе довољно. Све су ове земље морално дужне, да нам даду могућности за већи увоз наше пшенице а и бољи пласман. Ми ту не тражимо више, већ оно, што је логично, а у границама горњих бројева. Може се у противном и овако размишљати: Аустрија купи код нас приближно готово исто толико, колико и ми код ње; у Италију извеземо више но што тамо купимо, па можемо и наше друге куповине упутити у границама горњих бројева, у тим правцима, јер нас на то стварност гони, за коју ми нисмо криви и с правом можемо очекивати и још већи ангажман тих земаља у куповини наших пољопривредних артикала, а специјално пшенице. Кажемо, јер је овако и логично мислити. Од овога би наши пријатељи, а у овом случају и морални дужници имали веће штете но ми. Данас је наша пшеница у таквом стању, да може да задовољи и високе захтеве и енглеског и других тржишта. Истакнуто питање о смањивању површина под пшеницом нас не може додиривати. Прво, ми нисмо земља неке особите квантитативне производње пшенице, а друго, ми од ње и других пољопривредних продуката углавном живимо. Нека смање површине, ако је уопште до тога дошло,

они, који су капитале улагали у шпекулативне сврхе у пољопривредну производњу. Иако се можда са разлогом могу учинити неке замерке од стране тих тржишта неким нашим пољопривредним продуктима у погледу једнообразности, паковања, неких правца у квалитету, нема се шта приговорити пшеници. Чехословачка је наш највећи дужник, те би било логично и њено много веће заузимање бар у пшеници.

Кад је реч о преокрету, онда је потребно да се изнесу још неке чињенице за последњих пет година, т. ј. 1927—1931 извезено је из наше земље просечно годишње:

пшенице . . . . . 556.940.000 дин.
Стоке и сточних производа . 1.744.085.000 „

Ово значи три пута више из области сточарства према пшеници.

Према обавештењима неких дневних и стручних листова изгледа, да се запажа извесна пренагомиланост млечних производа на европском тржишту.

Из свију наведених података један једини као да би говорио само донекле у корист питања. То је већа употреба шећера у људској исхрани као јевтиније и боље хране. Али ако бисмо и то у потпуности примили, иставља се одмах питање, докле ће шећер бити толико јевтин, да ли се светска организација за регулисање производње шећера неће растурити, и не сме се заборавити, да је и индустрија шећера на бази пољопривредне сировине. Али и поред тога у садашњем стању ствари још је увек шећер врло далеко од тога да преузме у потпуности функцију хлеба. Осталом, ми смо аграрна земља првога реда и тешко се под садашњим приликама даје и замислити велики преокрет у правцу производње. Али и кад бисмо чак и преко тога прешли, онда се истиче као и код свију ранијих питања време и врло велика улагања. Падање цена није требало стручни свет ни мало да изненади. Пре или после то је морало да наступи. Пад цена се не може назвати кризом. Пшеница је, рецимо, једина у сувишној производњи, у кризи, али као што видимо

и ту има много разлога, да се и друкчије мисли. Због цигло пшенице треба по тој тези извршити читав преокрет и то у правцу сточарства, које нам и без тога доноси из иностранства три пута више од ње. По тој тези имали бисмо се одрећи свог примања од око 556,940.000 динара просечно годишње, за варљивим оцењивањем, да нам то надокнади вишак у сточарству. И када бисмо се одрицали неке квалитативно слабе робе, онда би се и дао разумети овакав један предлог. Али ми треба да се одречемо првокласне робе по својој природи, робе светскога гласа, већ признате и утврђене. Очигледно је, да бисмо учинили грешку. Ми се не смемо одрећи већ извојеваног положаја у светској трговини пшеницом.

У сваком случају наша квалитативна пшеница има све услове на успех у конкуренцији на светском тржишту. Ма да је наш један монопол као и култура кукуруза, а специјално за европско тржиште, јер оно је стварно тај потрошач. Што Јужна Србија отступа у погледу квалитета, то не би могао бити никакав разлог. Она за гро наше пшеничне продукције нема неки особити значај, а и њена пшеница даје се једним добрим потезом и смишљеним радом заменити једном првокласном. То је наше уверење. Па када бисмо и преко свега овога прешли, онда би нам остало још једно питање, а то је, нека нам се одговори, каква ће бити уређења на светском тржишту после бар 20 година, да ли тада опет нећемо морати да тражимо нову оријентацију или енентуално се враћати на старо и по које жртве. Ако је криза пшенице последица опште кризе у привреди, или сувишне производње или шећера или и тежње индустријалаца (земаља) за што већом производњом ове, или заштитних мера и т. д., или и свега тога скупа, онда се логично истиче само питање, докле ће то трајати. Има врло много оправданих разлога, који ово питање истичу. Ми се у њих нећемо нарочито упуштати, а они се лако увиђају из ранијих излагања. Привреда, специјално пољопривреда једнога народа, не може да иде у неодређеност. Не може

бар онда, кад има јасно одређене чињенице. Појединац шпекулант и може покушавати срећу у шпекулативном правцу. То је јединка, која може добро проћи али и пропасти. Народ не може у својој укупности да усваја такве назоре. Ово све исто значи и за евентуалан предлог о смањивању количине кукуруза. Он је наша снага и моћ, и без обзира на суме које нам он доноси из иностранства. И када бисмо се на послетку и повукли са светског тржишта, онда би смо учинили само другима добро. Брзо би се нашло много њих, који би већ ту празнину попунили, а са вишком у сточарству као последице преокрета имали бисмо тек борбом да стварамо себи место и т. д. Данашњи однос у пољопривредној производњи није натурен. Он је последица фактора производње, промета и степена пољопривреде. То је кристализација многих и многих деценија и утицаја свију спољних и унутрашњих фактора. Ми у садашњици имамо строго да водимо рачуна о тржишту и побољшању каквоће и количине у свима правцима. Кад би се на пр. казало, да производимо само толико пшенице, колико је нама потребно за исхрану, одмах се поставља и логично питање, где су задње висине те исхране и броја хектара с обзиром на околност, да засада наш народ утроши за своју исхрану просечно за годину и лице пшенице 97 кгр. а кукуруза 157 кгр. и да ли се у току времена и исхрана полако неће преокренути, а шта ћемо са пасивним крајевима и сушним годинама. Ово би поготову умногом значило куповање хлеба у иностранству. Ми то не смемо и не можемо.

Као што се види питање нема ниједне основице за усвајање, како је изнесено. При његовом изношењу нису добро процењене чињенице. Само по себи као идеја оно је и лепо и привлачно на први поглед. Ништа није логичније, површно посматрамо, да ако нешто не иде како треба, онда мењај и дај друго, што ће изгледа ићи боље. Депресија од 1925. год. ово посматрање је учинила и посве логично, само је решење пошло погрешним путем. Овоме је допринела околност, да је

стока одиста пољопривредникова машина за продукцију снаге, ђубрета и боље уновчавање кроз њу других пољопривредних производа. Ово последње ће се нарочито лепо видети из једног прорачуна, који ћемо навести у једну другу сврху. Али ова идеја мало измењена има свој велики значај. Она би могла и требала да гласи: квалитативна и јевтина производња стоке и сточних производа у циљу задобијања и оних тржишта којих још немамо и успешно конкурисање и ширење на тржиштима, која већ имамо, и стварање првокласне радне стоке у циљу издизања целокупног нивоа у пољопривредној производњи. Такво постављено питање је на свом месту. Али то више није преокрет, већ један нормалан развој и уколико бржи утолико бољи, дакле у смислу раније изнетих теза. Стара је позната истина, да се само на бази биљне производње, упућене правилно, дају замислити успеси у сточарству, успеси, које ми желимо и на које мислимо. Ова нам је година показала сву незгоду у којој смо. И онако слабе тржишне прилике необично је погоршала несташица у храни. Ми нисмо били у стању, или бар извесни крајеви, чак неки који важе као сточарски, да и ово бројно стање стоке исхранимо. На једној страни цене никакве, а на другој скапава стока од глади. Може се замислити, какав је и колики тај рад, што ће га моћи стока под таквим условима с пролећа обавити. И само ово треба да је довољно, па да се ствари прво са те тачке гледишта узму у дубље расматрање.

Не може дакле ни бити речи о преокрету, већ о једној планској оријентацији и производњи што обилнијој и што јевтинијој, што квалитативнијој и по могућству што пре и више стандаризованој. И једно обично газдинство за свој успех и сигурност тражи извесне бар разноврсности, а шта је тек потребно народној пољопривреди и њеној производњи, с обзиром на факторе успевања, разне штете у продукцији, на тржиште, нашу младу индустрију и т.д.

Нека је оволико довољно по изнесеним питањима.

(наставиће се)

М. Ђ. Николић.

Повртарство.

Убељивање или блеђење поврћа.

Има повртарских биљака које нису погодне при употреби за јело, кад их оставимо да се развијају у слободи под утицајем сунчане светлости, јер њихови зелени делови или нису нежни или нису крти и недостаје им потребан деликатесан укус за јело. Али, кад се такве биљке развијају у засени или заклону од утицаја сунчане светлости, или кад довољно развијене овакве биљке једно време своје развиће продуже под засеном или заклоном од утицаја сунчане светлости, онда њихови зелени делови убрзо побледе или пожуте, а са тим постану нежни, крти, омекшају, изгубе горчину и постану укусији за јело. Дакле, да се такве биљке добију заиста добре за јело, треба да се *убеле* или *убледе*, како се та појава у градинарству назива, т. ј. треба биљке да се у последњем периоду свога развића оставе да се извесно време развијају без светлости, па тек после тога да се употребљавају за јело. Та се појава искоришћава са великим успехом код једног дела поврћа као на пр. код шпаргле, код свих салата, код ревника, лиснатог целера, карфиола, беле блитве и т. д.

Има поврћа (као што је купус и главичаста салата) код кога се убељивање врши природним путем на тај начин, што се сви унутрашњи делови њихових главица развијају у заклону од светлости и постају крти, нежни, бели и укусни, благодарећи спољном лишћу, које врши улогу заклона унутрашњих делова. Ови спољни листови при употреби за јело уклањају се.

Код повртарских биљака пак, код којих се примењује убељивање, ова радња врши се на разне начине. Најпростији је начин кад се биљке покрију земљом, сламом или лишћем.

Други је начин кад се биљке покривају саксијама, сандуцима, корпама, или специјалним поклопцима од глине. Код трећег је начина довољно ако се биљкама прикупи и уздигне њихово спољно велико лишће и више главице веже рафијом, да се заклони од сунчане светлости њен унутрашњи део, као код маруље и карфиола.

Код рада убељивања биљака главни је услов да су биљке, које су одређене за убељивање, добро развијене; да су достигле употребу за јело; да су биљке суве када се покривају, т. ј. да нису влажне од кише или росе, да не би иструлеле под покривачем; да се покривене биљке не држе дуго, најдуже 1-2 недеље, да не би прерасле и иструлеле, јер се тешко чувају. Само под условима веома пажљивог и правилног чувања оваквих биљака, могу при чувању да се одрже највише недељу дана.

Поједине биљке се убељују овако:

Карфиол, кад се цветна глава добро развије и када се појаве на њој бели цветови, откида се најдоње лишће на половину и њиме се поквиће цветна глава; или се уздигне доње лишће, састави изнад главе и повеже рафијом.

Главичаста салата. Сортама главичасте салате које не затварају главицу везује се лишће. За зимску употребу вади се из земље са кореном и жилама, па се пресади у влажан песак у подруму, где убледи и постане мека и укусна за јело.

Крецуља (Ендивија). Кад се лишће развије довољно, средње лишће почне да бледи и да се савија, тада се спољне лишће скупи и веже рафијом. Тако лишће постане бело, крто и изгуби горчину. Може и овако: биљке које су се добро развиле изваде се са земљом, поређају се густо у један сандук, па се оставе у мрачно и суво место. Или се изваде биљке из земље са кореном и жилама, па се посаде у влажан песак у сандуку, а овај стави у подрум мрачан и сув. После 10 — 12 дана биљке убледе и могу се употребити за јело. За зимску употребу ваде се биљке у октобру и густо саде у хладну леју, па се одатле потребна количина узима и убељује.

Лоњика, кад се лишће довољно развије уздигне се, скупи и при врху веже рафијом.

Лиснати целер. У месецу августу, када су биљке добро развијене, урови се биљка у земљу (покрије земљом). Покривање земљом врши се када је суво време и у неколико пута а не одједанпут, т. ј. ово покривање врши се по мери пораста нових листова који се покривају. Средњи лист не сме се затрпати земљом.

Ревник (рабарбер). У другој или трећој години после сађења у м. фебруару покрије се биљка саксијом или сандучетом или чврстом корпом, а на овај се покривач наслаже свеже коњско ђубре. Ђубре се с времена на време замењује. Кад се бере лишће покривач се скида, а после бербе понова се покрије и обложи ђубретом.

Бела блитва, када се оставља узиму у башти, онда се упролеће следеће године подвргава убељивању на исти начин као и ревник и употребљава за јело или лишће или стабљике као шпаргла, пошто се очисте од кожице.

Милорад П. Зечевић.

Биљне болести и штеточине.

Треба ли кромпир прскати бордовском чорбом?

(Исто вреди ва винову лозу, парадајз, бостан, краставце).

Кромпир је биљка која пати од врло многих штеточина из животињског и биљног царства, т. ј. од многобројних инсеката и црва, као и од врло многобројних гљивица — на-

метница, које зовемо именом *биљне болести*. Биљне су болести већ често пута потпуно уништиле принос кромпира.

Једна од најчешћих кромпирових болести јесте *пламењача* (фитофтора), која — слично пероноспори винове лозе — спржи лишће и надземно стабло кромпирове биљке, па зарази и кртоле, које онда иструну.

Од ове болести кромпир можемо сигурно одбранити помоћу бордовске чорбе, ако га у прво време прскамо као што се прска и винова лоза. Прскање користи само онда, ако се изводи *пре него што се је зараза појавила. Једном већ заражене биљке бордовска чорба не може излечити.* Прскати треба дакле здрав усев.

Но у данашње време тешке материјалне кризе пољопривредник не може увек да изведе све оно што би иначе добре воље и радо хтео, јер му немање средстава то не допушта. Зато је добро да познајемо знаке по којима ћемо сигурно знати када је опасност заразе највећа, па да се барем у тим случајевима учини што је потребно, да би се спречила још већа штета. Као сигурни знаци иза чије појаве се са сигурношћу може очекивати зараза иза једног до десет дана јесу ови:

1. да је преко ноћи барем 4 сата била роса;
2. да преко ноћи топлота није била мања од 10 степени;
3. да је идућег дана било наизменично сунчано и кишно време (најопасније је кад сија сунце и из облачка пада киша, чему деца вичу да се је „родила вештица"; тада се заиста рађају пероноспора, фитофтора и многе друге биљне болести).

Кад настане овакво време *неизоставно* треба приступити прскању кромпира, винове лозе, парадајза, бостана, краставаца, лука и других усева — осим мауњача.

К. Поповић.

Цвећарство.

О гајењу цвећа на селу.

Колико је пријатно и лепо, када на улазу у двориште видите ред и чистоћу!

Махом наша сеоска дворишта су запуштена и упарложена. Ту се вуче: грабуља, вила, неки чапари разбијеног посуђа, повесмо, перје од живине и чега још ту нема! Да, о благим данима се чисти и уређује; то је 3—4 пута годишње, а иначе брлог. Не сме се то увек пребацити домаћици, ма да се она понајпре мора о томе старати.

Свака сеоска кућа треба да има мало баште; има је, тамо негде иза вајата..., ту вечито расте: здравац, рутица, смиље, босиљак, и т. д. Међутим цвеће треба гајити на видном месту; пред кућом засејане леја две разнобојног цвећа, учиниће најлепши утисак на свакога.

Није увек лако гајити цвеће на селу као и у граду. Жена на селу је заузета од јутра до вечери, док је жени у граду велика разонода. Стога ћу ја говорити овом приликом о оном цвећу за које најмање неге треба.

Производња цвећа.

Цвеће се може произвести — размножити на разне начине и то: семеном, пелцерима, луковима, делењем-рашчлањавањем старог корена или бокора, кртолама, изданцима, положницама, калемљењем и т. д. Најобичнији начин је размножавање семеном. Ово је и најлакше и најсигурније само ако је семе добро. Због тога овде ћу се задржати на оним врстама које размножавамо семеном.

Сл. 53. Петунија.

Земљу за башту треба још с јесени изриљати, најмање један цео аршов и добро нађубрити. Ђубрити се може стајским гнојивом, а исто тако и изметом живине, само се мора пазити да је ђубре добро сагорело. Рано с јесени прекопати и направити леје. Земљу грабуљом ситно испрашити. Лејама се може дати онај облик који се жели. Чим се укаже при-

лика и згодно време приступити сејању. Крупније семе између прстију забадати у земљу, омашке сејати по леји, а затим покрити танким слојем земље. Цвеће које се из семена изводи махом је једногодишње, т.ј. упролеће се посеје, у лето цвета, а крајем јесени па и раније угине. Набројаћу неколико таквих врста цвећа и начине на који се гаје.

Petunia hibrida Juss. — Петунија.

Семе овога цвећа је једно од најситнијих. Мора се при сејању помешати са песком ради правилније сетве. Чим биљчица поодрасте треба је разредити. Оно што се ишчупа при разређивању добро је пресадити, а не бацити. Овако пресађене петуније биће још лепше. С времена на време плевити да се леја не би отравила. Док је биљка млађа чешће оросити, а кад ојача, у топлим данима заливати је свако вече. Ако се не стигне увече, онда ујутру рано, док још

Сл. 54. Цинија.

сунце не припече. Петунија се убраја у најразноврсније цвеће по шаренилу боја. Често пута може нам се допасти нека боја, треба је забележити и при скупљању семена засебно одвојити. Дупле пак петуније врло ретко дају семе, стога их треба размножавати пелцерима Има их већег и нижег раста. То ћемо видети прве године; друге пак треба да има реда у сејању, ниже напред, а веће позади. Петунија цвета преко целог лета и дубоко у јесен, скоро док снег не падне.

Zinnia Lin. — Цинија.

И ово цвеће као и петунију треба одмах сејати; када

је рђавим и хладним данима крај. Посејане циније пошто поодрасту, отприлике кад имају око 4 листа, треба их разредити. Ишчупане биљчице при разређивању треба расадити. Овако расађена цинија биће лепшег и крупнијег цвета. Овде треба пазити на узраст биљке, има их високих и патуљастих — ниских. При куповини семена мора се нагласити која се сорта жели.

Плевити и заливати то је једина нега овог дивног цвећа; а зато нам цинија узвраћа сјајне и многобројне боје које оку годе. У народу је зову попадија или морска кадифа. Додуше ова попадија је без мириса, она због лепоте боја и мало времена што се њој поклања, заслужује да буде у свакој сеоској башти.

Ујесен скупити зрело семе и на сувом месту чувати га за идуће пролеће.

Tagetes Tonru. — Тагетес.

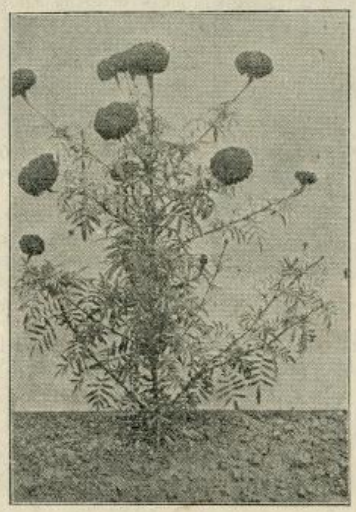

Сл. 55. Тагетес.

У групи шаренила петуније и циније добро је измешати и тагетес. Лепши ће се ефекат постићи. Како је ово цвеће изванредно лепе жуто-наранџасте, златно-жуте или чисто жуте боје, то ће се остало цвеће више истаћи прошарано

жутим тагетесом. Она је или чисто жута или при дну попрскана кадифеном бојом, откуд јој име кадифица. При разређивању и расађивању треба оставити отстојање између струкова 40—50 сантм. да би се боље развиле. И њих има високих и сасвим ниских, те при сејању треба бити обазрив. Семе као и код осталих ујесен у платненој кеси оставити на сувом месту и где промаје нема.

У разноврсности боја горе поменутог цвета недостаје нам мирис. Стога ћемо говорити о најлепшем цвету после ружа, а то је:

Dianthus Lin. — Каранфил.

Како има више врста каранфила, па према томе и различитих начина њиховог размножавања, то ћу изложити гајење једногодишњег каранфила — dianthus chinensis Lin. Дупли летњи каранфил, производи се из семена као и сви остали о којима ће бити речи. Посејати семе на добро приуготовљеној леји. Пошто биљка поодрасте, разредити да би се свака стабиљчица лепо развила. У току пораста заливати и не допустити да трава узме маха. Расте у висину 20—30 сант. Разноврсних је боја; од чисто беле до загасито мрке, која прелази у црно.

Сл. 56. Ресасти каранфил.

Хедвигов летњи каранфил. Код ове сорте скоро никада се не добије иста боја цвета произведена семеном. Веома нежног и ваздушастог је изгледа ово цвеће. Боје су му у складним преливима, па се баш због тога и цени. Царски летњи каранфил спада међу најмање сорте, цвет дупли и разноврсних боја.

Краљица истока, летња сорта са белом ивицом или нежно розе попрскана црвено јасним пегама.

Ресасти летњи каранфил разликује се од горњих по своме дубоко урезаном цвету. Једнобојан је са загаситијом средином.

Сви ови летњи — једногодишњи каранфили, лако се гаје; међутим изванредно лепо миришу а и особито лепих су боја. Наизменичном сетвом можемо их имати до у мрклу јесен. Још стабљике са заосталим пупољцима, пресађене у саксије, на прозору у соби могу цветати и за Божић. Са ово неколико врста може заузимљива домаћица да сортира

— комбинује леју, н.пр. циније у средини, а петуније и тагетес измешати, па опасати — оивичити царским каранфилом. Ово остављам укусу оних који буду хтели да се цвећем позабаве. Како изгледају паркови засејани и украшени летњим цвећем и разним украсним шибљем и дрвећем, види се на сл. 57.

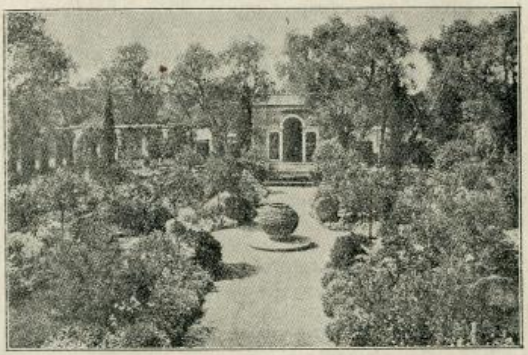

Сл. 57.

Ing. agr. **Б. Жујовић — Јосифовићка.**

Воћарство.

Воћарски реони.

Кад је у Србији настала ера засађивања воћа, те су тако привредне изложбе дале прилику да се воће боље уочи, онда је Министарство народне привреде сматрало за своју дужност да постави воћарске реоне, с погледом на теренске прилике и на могућност успешнога гајења воћа. У првом реду су одабране домаће сорте које су одличне и по квалитету, и по њиховој трајашности.

Међу јабукама су нарочито истицане тетовка, будимка, сенабија, краљица, колачарка, дуга и т. д. Јер се на домаће јабуке, у дугом времену прилагођене нашем поднебљу, нашем земљишту и нашим климатским приликама, морало особито пазити, пошто су оне куд и камо боље, него ли оне сорте, које би неиспитане и неприлагођене нашим приликама, на пречац донели. Треба знати, да су наше јабуке, крушке, шљиве и све друго воће, пренесено из *Азије*, *Грузије* и *Јерменске;* бресквe смо добили из Персије, те је исти случај и

са другим воћем. Зато је права заблуда воће тражити са Запада, *кад је његово право и истинско порекло на Истоку.*

Зато је г. Благоје Тодоровић, ондашњи секретар Министарства народне привреде, при изради воћарских реона 1898 г. водио рачуна о нашим одомаћеним и успесима овенчаним јабукама, крушкама и другоме воћу. Зато су ти воћарски реони били стварно прилагођени обзирима, који су неизбежно важни за поједине сорте воћа. Јер на пример, шљива није погодна за Кремане у округу ужичком, ма да се тамо гаји и један јадан кукуруз, креманац, па се подижу и шљиваци; за Кремане су тек јабучари од јабука последње зимске сорте и крушари од најпоследње зимске сорте крушака. Интересантна је ствар, да су још наши стари, *пре седам-осам векова,* на ужичким висинама гајили будимку, сенабију, краљицу и т. д., а од крушака — арапке и такише; а да су падине Западне Мораве, од Чачка па даље, имале разноврсног воћа, од видовача па кроз цело лето и јесен.

Зато је потребно опет израдити реоне за целу земљу, с погледом на успех *домаћега воћа* и на крваву ваш, коју добијамо заједно са уношењем воћа са Запада. При изради тих реона морају се узети у обзир све околности и с највећим критицизмом обратити пажњу на воће, које треба да нам доноси род *сваке године, пошто оно сваке године испуњује главна два физиолошка услова: листање и цветање.*

Д. Л.

Старе наше воћке које треба заштитити.

У овом мом чланку о воћарству изложиће се описи воћака које треба заштитити, и друге најнужније по том питању.

Овде ће дакле бити описане оне старе наше воћке и њихови плодови, које ће требати заштићавати од коначне пропасти, потиснуте од новог воћа подеснијег у данашње време за извоз на страна тржишта.

Овде ћу изложити, како имена тако и описе дотичних воћака, онако како сам ја запамтио да је било још у мом детињству, пре 60 година, у чувеном раније воћарском крају у Врњцима (сада Врњачкој Бањи), тј. западном крају ранијег крушевачког округа.— Описи ће ови бити у што краћем облику, али опет са изразитијим истицањем главних особина дотичних воћака.

1. Крушке

Крушке су ове: медунак, мирисавци, караманка, арапка; такуша, жутица и јечменка.

а) **Медуњак (медунци)** омање је дрво, плодова средње величине, округластог облика, зеленкасто-жућкасте боје, уку-

сних и врло слатких, који зру у јулу-августу. Добро узрео плод може заиста бити сладак као мед, од чега долази и име ове воћке. — Због те његове укусности и сласти, кад здрави плодови а добро зрели, не буду обрани на време, провале појединима кожурицу зоље и осице, те се завуку у унутрашњост плода, и тако поједу, исисају и очисте целу унутрашњост, да му остану само семењаре и семе у средн и споља кожурица неудубљена. Кад се овако исисани плод хоће да узбере, онда упадну унутра берачеви прсти, од чега човек мора да тргне руку од изненађења. Ја ово знам из искуства свога као одраслијег дечака. — Јака кожурица спољна на плоду ове воћке омогућава лак транспорт и на удаљене пијаце иностранства, а његов укус осваја купце.

Ова је крушка сада тако ретка, да ја за 18 година свог рада у Мушкој учитељској школи јагодинској нисам успео да добавим калем гранчице од ове изврсне врсте крушака, иако је било у школи ученика скоро из свих крајева наше Отаџбине, у предратно време.

б) **Мирисавци, црнокрушка,** несумњиво је наша најаромаичнија крушка. Њено дрво долази у више дрвеће, али не у највише. Плодови су ове воћке потпуно крушкастог облика, обојени су жућкасто-мрко и загасито црвено. Укуса су плодови изврсног, сочни су и ванредно мирисни кад су потпуно зрели, и уопште је врло пријатна за јело, право аристократско воће. — У севернијим европским деловима бивају плодови ове крушке скоро безукусни. Због тога би наши мирисавци морали бити необично тражени, кад их буду упознали тамошњи потрошачи. — Зри јула августа; кожурица јој је мекша и нежна, те ће се морати пажљивије паковати. — Мислим, да је има у Југославији још врло мало у чистој, старој врсти, јер и од ње нисам могао добити калем-гранчице за наврtање за 18 година тражења.

в) **Караман, караманка,** је најпознатија и најлепша наша стара крушка, само кад је добро сазрела на дрвету, а зри августа-септембра. Сочна је, а укуса је изврсног и добро је миришљава. — Једина јој је мана, што се њени плодови не могу чувати дуже време, већ се морају што пре потрошити, или конзервисати, или извести у иностранство и тамо их брзо продати. — Брање караманака мора се вршити најпажљивије и најсавесније. Обране као недозреле губе ове фине крушке много баш од најважнијих својих особина. Паковање ових крушака за извоз мора бити најпажљивије, а транспорт и брз и поштедан, без дрмусања и гњечења. После 10 година све ће се оне транспортовати аеропланима. Уосталом, нећемо ми подизати наше воћарство према транспорту његових плодова, већ ћемо, као и цео остали свет, удешавати транспортовање нашег воћа према самом воћу. — *Стране „караманке"*, којих

већ има доста засађених у нас, нису својом ваљаношћу ни принесене нашима.

г) **Арапке**, крушке долазе у врло важно и врло тражено наше старо воће, али на страним тржиштима зацело још скоро непознато. Плодови су јој врло крупни, по 3 па и по 2 у килограму, а боје су врло загасите, те јој отуда потиче и име „арапка". Ово воће долази у позно, озимо, чиме ћемо баш моћи силно да конкуришемо страном озимом воћу, и да наше арапке продајемо, како се каже, „за суво злато". Ове се крушке троше за јело, као свеже, тек у јануару и фебруару, а дотле сазревају накнадно и угњиле. Беру се у септембру и октобру. Наскоро после брања врло су опоре и трпкаве, те и нису за јело. За јело, исечене на кришке, стижу тек пред гњиљење, у новембру, децембру, кад укрте и изгубе опорину. И онда им је „месо" укусно и заиста као неко воћње месо. Али су најлепше за јело кад угњиле целом унутрашњошћу, пак се отворе пажљиво на тањиру и једу кафеним кашичицама. Тада су оне нешто неочекивано и ненадмашно. И странци ће их због тога просто обожавати кад их упознају. Само ће уз сваки њихов транспорт у иностранство морати бити приложени листићи са упутством за свакога купца, штампани на језику народа, куда ће се арапке извозити, о њиховом чувању и употреби као свеже воће. Многи се код нас преваре, сматрајући гњиле арапке као труле, те их побацају. (Ја баш имам о овоме једно смешно искуство). — Дрво је у арапке омање, а и кад би било веће не би се плодови могли очувати до зрења на дрвету, да их, и умерењим ветрови не пообарају на земљу још незреле. Стога арапке треба подизати или као средње дрво или чак и као чучаве воћке, па им ипак подметати испод најкрупнијих плодова дашчице, а испод грана поуздане подупираче. Из овог узрока треба арапке садити само на местима природно заклоњеним од ветрова, на пр. у увалама, поред шуме какве, ит.д.

д) **Жутица**, је дрво крупно и врло високо. Плодови њени долазе у ситније, ванредно лепо обојене жуто као злато; рађа врло обилно. Укуса је слатког и фино ароматичног; сочна је и врло пријатна за јело. Зри јула-септембра, али се не може чувати за зиму. Врло је фина стона сорта, особито плодови са старијег дрвета. Кожурица јој је танка, те ће морати бити пакована за извоз врло пажљиво; али ће се моћи продавати на страним трговима на високој цени.

ђ) **Такуша, такиша**, дрвета је осредњег. Плодови су јој ситнији, округластог, нешто колачасто-спљоштеног облика. Ова је крушка права народна воћка, нарочито је подесна за сиромашнији свет. Врло је укусна и употребљива за разне потребе: за јело као свеже воће, за кување као компот, за печење било у гвозденим штедњацима у домаћој кујни, за

сушење на сунцу, и најзад изврсна је за грађење водњике. Она је јесење воће, зри септембра до новембра, али се може чувати на хладном месту дуго време, па бирати једну по једну упола гњилу (почињући од средине), те их износити на сто за јело. — Такуша има зацело повећи број дрвета, али их је све мање на нашим пијацама. На чувеној воћној пијаци у Јагодини, било их је 1898 довољно. Доцније се је могло, око 1913, добити само по поруци, а око 1920 више не ни тако. — Иначе је за извоз врло подесна, а несумњиво је да ће на иностраним тржиштима бити добро купована, пошто се упознају купци с њом. — У сваком би случају била велика штета, кад бисмо је испустили да се утре.

е) **Јечменка, јечмењача,** врло је рана сорта; стиже у доба зрења јечма, откуд јој је име, те је *најранија пролећна крушка,* што ће чинити да се изврсно продаје и добро плаћа на тржиштима Средње Европе и Северне. Особито, кад бисмо ову сорту крушака одгајили у свима крајевима Југославије, те би биле зреле већ у априлу или у марту на нашем југу, у априлу-мају по средини, а у мају-јуну у Словеначкој, на који бисмо начин могли бити господари на европским пијацама за два три месеца, па и више.

— Јечменка долази у најситније наше крушке; лепа је, златно-жуте боје, укусна је и умерено миришљава. Кожурица је нешто нежнија, те ће се морати паковати нешто пажљивије за извоз у иностранство. Рађа обилно.

2. Јабуке

Јабуке су ове у опадању, те им треба заштита: петровача крупна, зеленика, колачара, ђулабиіа и озимаја.

а) Петровача крупна, је наша стара, *најранија јабука,* а уз то је и крупна и врло миришљава, беличасто-жуте боје. Она стиже, као потпуно зрела, пред православни Петровдан, дакле у првој половини јула по новом календару, а у раним годинама и раније. Исто ће тако давати ова јабука своје зреле плодове на југу наше велике државе, можда и у мају, па можда и прве половине маја. Врло је миришљава нарочитим њеним мирисом, врло пријатног, слатког укуса скоро без и мало киселине, због чега је деца једу похлепно, али богме и старији, јер је прва јабука у дотичној години. Због тога, као *најранија* крупна јабука, биће на европским пијацама купована на јагму, и у томе ће јој бити главна воћарска вредност, и то драгоцена вредност. Од једне једине јабуке замирише цела соба, те је и на тај начин примамљива. Кад би се одгајио довољан број дрвета ове јабуке у нашим најјужнијим крајевима, а тако и у најсевернијим, а већ разуме се, и по средини државе, могли бисмо господарити европским воћним тржиштима за више од два месеца, те би то имало свог

одзива и на тражњу и осталог, познијег нашег воћа. — Дрво је ове петроваче, крупноплоде, средње висине, а понегде баш и знатно високо. Сада је врло мало дрвета ове јабуке, а некада, пре 50—60 година, било их је у знатном броју, скоро у свакој породици бар по једно. — Место ове *крупноплоде* петроваче јабуке има сада на нашим пијацама доста друге једне, новије врсте, *ситноплоде*. Она има скоро исти мирис и укус, само је знатно мањих плодова, црвених интензивно са сунчане стране, а облика дугуљастог, а не округлог и колачастог као она крупноплода. Мислим да би се и она могла врло добро продавати на европским пијацама; и она сазрева кад и она крупноплода, те је и она примамљива за купце, јер је и она најранија јабука. — Једина је мана и крупноплоде и ситне јабуке петроваче у томе, што им је кожурица танка и нежна, те се мора пажљивије паковати, што ће стајати нешто више. Али овде је већ речено, да ми не можемо удешавати наше воћарство према транспортним приликама, већ обратно, транспортна средства према воћу. Те је тако наша највећа дужност, да се ова наша стара сорта петроваче, крупне, заштити од угинућа, и то у најчистијој врсти. Новој петровачи, ситноплодној и не прети опасност угинућа, али се мора имати на уму, да се и ова друга, као добра *нова тековина*, не сме занемаривати или чак и прогањати због старе.

б) Зеленика јабука позна је јабука: зри у октобру — новембру, па траје до маја чувана у хладовиту простору. Сва јој је кора на плоду интензивно зелена. Врло је сочна и ванредно слатка, добро узрела просто као шећер Са мало је ароме, а крупноће је средње, више се приближује крупнима. Чврста је и са чврстом кором на плоду, те се може и чувати за дуже време, а и транспортовати лако. Може се због много шећера изврсно употребљавати за справљање јабуковог вина, од које ће се добити јачина, тј. већи проценат алкохола Она би се морала мешати са другим киселијим и јевтинијим сортама због потребне киселене јабуковог вина. — Дрво је средње величине. Данас је већ ретка у знатно већем делу наше Отаџбине, и само у извесним крајевима, мање просторности, има је још у већем броју стабала.

в) Колачара је изврсна у сваком погледу, а има је доста у нашим јабучарским крајевима (Левач, ужички крајеви). — Овде је увршћена само због потребне напомене, да се мора чувати, да не би била прогнана од новијих страних сората. Она је данас најизразитији претставник наших јабука. Зри потпуно у октобру, новембру, пак се може лепо очувати до јула месеца идуће године. С тога је, а и иначе, изврсна за трговину. И обликом, и крупноћом, и бојом и укусом такође је изврсна, те може конкурисати.

г) **Ђулабија, ђула, „ружица“**, која се данас гаји много на југу наше државе, исто је онако важна као и колачара, а и иначе јој је слична, те би могла бити лепа потпора у држању наше позиције на страним воћним тржиштима. Она спада у јесење сорте, као и колачара, дозревајући у октобру новембру, пак се могу очувати у трапу чак до јуна идуће године. Изврсна је за трговину.

д) **„Озимаја“ јабука**, важна је наша озима врста, која у траповима може да буде очувана и до маја, па и доцније. Њих има више врста, а и иначе их има у народу доста дрвета на роду, те им не треба особена заштита да их не би нестало. Али треба имати на уму, да се не сме допустити ни да их потисну новије стране сорте, већ да треба, напротив, ове наше већ прилагођене сорте на наше поднебље и наше пределе, гајити што боље, што марљивије, што више зналачки, по науци о воћарству, него ли досада што смо их гајили, те да би се од њих постигли највећи успеси, па тек онда да се учини међу њима одбир. *Досада нису дале ове јабуке свој квантитативни максимум, тј. оно што могу дати најбоље од најбољег, јер нису ни гајене најбоље; често нису никако ни гајене, већ су засађене и онда остављене природи и ћудима временским.* На тај начин *ми управо и не знамо чега имамо најбољег у нашој земљи*, а сазнаћемо тек онда кад будемо наше одабране сорте гајили *најбоље!*

Сретен М. Ацић.

— (НАСТАВИЋЕ СЕ) —

Наша пошта.

На знање. — Купујемо сваку количину семена од овогодишње луцерке и детелине. Мустре и цене послати одмах.

Г. Јовану Ђукановићу, виноградару, Куманово. — Топови против града нису за препоруку. Прочитајте о томе одговор у Тежаку за 1931. г. на стр. 486.

Г. Милораду М. Марићу, Беломужевић. — Питање није јасно. Обратите се фирми Слуцки и Ко, Београд — Теразије.

Г. Радомиру К. Бирцлину, Ада - Бачка. — Од пољопривредног речника изашла је досада само прва свеска. Даље излажење зависи од финансиских средстава.

Цене пољопривредних производа, на дан 22. јула 1932 г.

Пшеница

Бегеј 79/80, 1—2%	150—155
Тиса 80, 1—2%	152—157
Дунав Банат 78, 2%	150—155
„ Бачка 78/79, 2%	150—155
„ Срем 78, 2%	150—155
„ Србија 77, 3%	145—150
Канал Бачка 78/80 2%	150—155
Банат пар. Вршац 79/80 2%	145—150
„ горњи 79/80 1—2%	147—152
Бачка горња 79/80. 1—2%	147—152
„ доња 79, 2%	145—150
Срем вагон 78, 2%	145—150
Гл. пруга српска 77, 3%	140—145

Кукуруз

Бегеј, промпт.	122—126
Тиса „	122—126
Дунав Банат „	122—126
„ Срем „	122—126
Сава сисак шлеп	132—135
„ утовар станице	120—123
Бачка промпт.	122—125
Банат пар. Вршац	122—124
Срем пар. Инђија	122—125
Бачка бели	126—130
Сисак вагон	135—138
Земун вагон	125—127

Овас

Српски пар. Београд.	145—150
Бачки „	147—152
Сремски „	147—152
Македон. — Косовски	135—140
Узана пруга	137—142

Јечам

Македонски — Косовски	

Пасуљ

Српијански 2% 1930	165—175
Хрват. стан. 2% са врећама. Сисак	180—185
Сремски 2%	170—185
Бачки 2% утов. стан	170—185

Стока и сточни производи

Свиње тешке	9—10
„ средње	8—9
„ лаке	8—9
Волови I кл.	5—6·50
„ II	4—4·75
„ III	3·50—3·75
Краве I кл.	5—5·50
„ II „	4—4·50
„ III „	3—3·50
Овце	2—2·50
Јагњад	2—3
Маст	9—10
Сланина	9—10
Живина	14—20
Јаја	50—55
Млеко овче	3—4
„ кравље	2—2·50
Сир српски	10—12
Кајмак	26—27

Разно

Мекиње без вреће Срем, Бачка	84—87
Мек. вагон Београд, са вреће.	92—97
Сено „	
Кромпир рани, Београд	

Хартије од вредности

Зајам 7% 1921	49—51
Аграрне обвезнице 4%	24—24
Ратна штета 2½%	187—192
Аграрна банка	206—208

Записници.

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

19. седнице, држане 11 маја 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, С. Ратковић, М. Николић, Н. Петровић, А. Рашковић, В. Матић, Т. Владисављевић и Др. М. Градојевић, и гост В. Јовановић, редован члан из Пећи.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 403) Прочитан је и примљен записник 18 седнице Управног одбора.

II 404) Примљен је знању записник 18 седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 18 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

405) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 — динара.

406) Да се Подружини у Влашком долу одобри по текућем рачуну 150— дин. колико је за рачун Друштва издала у роби награђеним члановима на изложби у Паланци См.

407) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 124.

408) Да се оправка и фарбање плугова уступи Б. Наумовићу, по 30— дин. од комада.

409) Да се Подружини у Тољевцу продужи рок за исплату дуга до 1. октобра о. г.

410) Да се Подружинама у Ракинцу, Крњеву, Милутовцу и Брестовцу код Лесковца, одобри кредит у висини уписаних чланова, а по одбитку дуга из прошле године.

411) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

IV Прочитан је записник 18 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

412) Да се по понуди бр. 4033, набави једна сејалица, пошто је продата.

413) Да се по тражењу бр. 3924, не шаље понуда за семе, пошто је прошло време.

414) Да се по понуди бр. 4090, прими семе луцерке, по означеној цени.

415) Да се по писму бр. 4095, изађе молби на сусрет.

V Прочитан је записник 19. седнице програмског одбора, па је одлучено:

416) Да се умножи пројекат правила о Пољоприв. књижницама и Омладинским дружинама, па разда члановима управе и г. Др. В Стојковићу, на мишљење.

417) Да се прими знању, да је програм рада Друштва за о. г. достављен Министарству пољопривреде и др. установама, према ранијој одлуци.

418) Да се од подружина прикупе извештаји, да ли у току ове године желе да приреде изложбе, предавања, курсеве и т. д. како би се учинио распоред помоћи.

419) Да се Управи воза покретне изложбе, да у комисион 1320 ком. књига.

420) Да се из помоћи Министарства пољопривреде, пошаље бесплатно на 100 подружина по извесна количина семена мухара, сточне репе и суданске траве.

VI Саопштења и предлози.

421) Прочитан је акт бр. 3931, па је одлучено да се за потребе Друштва набави једна писаћа машина.

422) Прочитан је позив Савеза трезвене младежи на академију трезвености. Одлучено је да иде г. Др. М. Градојевић.

423) Поводом рада са трифолин станицом и пошто у правилнику није предвиђено која се количина семена не мора да пломбира, одлучено је, да се предложи Банској управи да у првом ставу чл. 5 унесе згодну одредбу о томе.

Са овим је седница закључена.

20. седнице, држане 18. маја 1932. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су прусутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Т. Владисављевић, В. Матић, С. Ратковић, Б. Ранковић, А. Рашковић, М. Николић, Н. Петровић, Др. М. Градојевић, Д. Спремић, и гост г. М. Ж. Николић, редован члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.
Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 424) Г. претседник саопштава, да је 14. ов. м. преминуо и последњи живи оснивач Друштва, Чеда Мијатовић, и први друштвени благајник. Покојни Мијатовић имао је великих заслуга за рад и напредак Друштва и моли да му се ода последња пошта са Бог да га прости. Одбор устајањем одаје пошту покојнику са Бог да га прости!

II 415) Прочитан је и усвојен записник 19 седнице Управног одбора.

III 426) Примљен је знању записник 19. седнице књижевног одбора, и усвојен предлог бр. 195 за набавку књига за библиотеку.

IV Прочитан је записник 20. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

427) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— дин.

428) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 130, а одбију по предлозима бр. 131, 132 и 138.

429) Да по молби Друштва за чување народног здравља, откупе чланови Управе 10. ком. лозова за помагање незапослених радника.

430) Да се прими знању решење опште седнице Главне контроле, да друштвени рачуни не подлеже прегледу њених органа.

431) Да се одобрава кредит подружинама у Јагњилу и Чифлуку, у висини уписаних чланова, а по одбитку дуга у колико га имају.

432) Да се одобрава куповина једне писаће машине Ројал, за 3.800.— динара.

Прочитан је записник 20. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

433) Да по реферату бр. 4336, претседништво набави 1000 џакчића за поштанске пошиљке, од фабрике у Младеновцу.

434) Да се по понуди бр. 4276, да цена 8.50 динара франко тамо, или 8 дин. франко Београд.

435) Да се по тражењу бр. 4252, уступи 1000 кгр. рафије по ранијој цени.

436) Да се одобри набавка једне ливадске дрљаче, пошто је одмах продата.

437) Да се по тражењу бр. 4253, одговори, да прскалице могу добити по продајној цени са 5% попуста.

VI Прочатан је записник 20. седнице програмског одбора, па је одлучено:

438) Да се усвоји распоред за бесплатно раздавање семена пиљних биљака и сточне репе, из кредита Министарства пољопривреде.

439) Да се одобрава Пољопр. оделењу Банске управе у Нишу, да употреби прибор за држање курса за сеоске домаћице у В. Дренови с тим, да га после употребе врати комплетиран.

440) Да се Народној књижници и читаоници у Јовцу, поклони књига у вредности од 100.— динара.

441) Да се прими знању одговор Трговачке коморе, да још није примила кредите за унапређење пољопривреде, с тим, да друштвени делегати за сарадњу са Комором раде на томе, да Комора свој рад спроводи преко Друштва.

442) Да по питању продаје друштвеног имања, посете г. Министра саобраћаја г. г. претседник и ппретседник.

443) Да се подружини у Пироту исплати 200.— динара за одржана седам предавања с тим, да се тражи детаљнији извештај.

VII Саопштења и предлози

444) По позиву Друштва за заштиту животиња и растиња, на годишњу скупштину, одлучено је да иде г. Др. М. Градојевић.

445) г. Др. М. Градојевић саопштава, да је у име Друштва присуствовао академији трезвености на Коларчевом универзитету. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

„Тежак" излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампана табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 15, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа повољна — по такси. Рачун код Поштанске штедионице 50.350.

ЦЕНОВНИК

СЕЗОНСКИХ ПОТРЕБА, КОЈЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ КОД СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ НЕМАЊИНА УЛИЦА БР. 11-15

Вршалица ручна	комад	динара	1500.—
Вршалица сточна, са геплом и сламотресом	комад	динара	4500.—
Ветрењаче „Циклон" мање дин. 850 веће		динара	1350.—
Ветрењаче домаће, са по 6 сита мање 1150, веће		динара	1250.—
Косачице за траву, марке „Коварик и „Ланц"		динара	3000.—
Руковедачице-жетелице, марке Кнотек, Мелихар, Амби и Хава		динара	6000.—
Руковедачице-жетелице, марке Диринг, са предњаком на 2 точка		динара	6500.—
Везачице-жетелице француске марке „Доле" немонтиране		динара	14000—
Аутоматске грабуље, за купљење сена и класја, за једног коња		динара	1600.—
Манила за везачице (клупе од око $2^1/_2$ кграма)		динара	40.—
ПАТЕНТ ТЕГЛЕ СА ХЕРМЕТИЧКИМ ЗАТВОРОМ, за конз воња и поврћа:			
од 2 л. дин. 20, од 1 литра дин. 14, од $^1/_2$ л.		динара	12.—
Тегле са метал. поклопцем, ЗА МЕД. од 1 кгр. дин. 10, од $^1/_2$ кгр.		динара	7.—
Тегле са метал. поклопцем, од мајолике, беле		динара	10.—
Резервне гуме за Патент-тегле, за све три величине	комад	динара	1,25
Семе МУХАРА Бељског жутог	кгр.	динара	3,50
Семе летње репе УГАРЊАЧЕ	кгр.	динара	20.—
Гуме за калемљење (везивање) „на зелено"	кгр.	динара	120.—

Сви резервни делови за прскалице Верморел, по засебном ценовнику
Роба је набављена у ограниченом броју и количини. Поруџбине чинити благовремено. Цене су франко друштвени магацин. Новац треба слати на чек рачун С. П. Д. код Поштанске штедионице у Београду Бр, 50350.

Изашле су књиге:

Конзервисање воћа и поврћа стерилисањем

друго поправљено и допуњено издање

од **Dr. Велимира Н. Стојковића**

начелника Министарства пољопривреде

Цена је књизи 6 дин.

МЛЕКАРСТВО

III поправљено и допуњено издање

од **Александра Г. Јовановића**

директора Средње пољопривредне школе у Ваљеву

Цена је књизи 12 дин., а поруџбине прима

Српско пољопривредно друштво, Београд, Немањина 11-15

НАЈБОЉЕ И ОДАВНО ИСПРОБАНО СРЕДСТВО
против
ПЕРОНОСПОРЕ НА ЛОЗИ И ХМЕЉУ ЈЕ

МОДРА ГАЛИЦА

ПЛАВИ КАМЕН 98|99%
МАРКА „ЗОРКА“

добива се код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА,
БЕОГРАД, НЕМАЊИНА 11—15

ИЛИ КОД

»ЗОРКА«

ПРВО ЈУГОСЛОВЕНСКО ДРУШТВО
за кемичку индустрију на дионице
СУБОТИЦА
Телеграм „Зорка“ Суботица
Телефон број 3—18, 3—19.

Штампарија „Скерлић“ — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
/бесплатно/ Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 16. Београд, 15 АВГУСТА 1932. год. Год. 59

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Први земаљски воћарски конгрес у Чачку.

(С обзиром на хигијенску вредност воћа).

Сваки туриста, који путује нашом земљом, мора се дивити лепоти и пространству воћњака по нашој Отаџбини. Краљевина Југославија претставља једну огромну башту, која је у пролеће намирисана са расцветаним трешњама, јабукама, крушкама и другим воћкама. Природа за време летњих месеци даја у изобиљу најразличитије воће, али чим прође јесен, воће нестаје. Ми волимо уживати целе године ових слатких посластица, које су само за кратко време на нашим столовима. Како да их увек тамо виђамо? *Увек!* Чаробна реч, којом ми показујемо колико је наша велика жеља да непрестано задржимо оно што волимо. За воће кратког трајања, изгледа да је сасвим непромишљено изговорити ову реч. А међутим, то није једно уображење, нити једна кабинетска теорија — то је једна стварност, јер ми можемо увек имати воћа на нашем столу. Зими за време ручка када непољу пада снег,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ми можемо увек за десерт (посластицу) уживати одличне јабуке, намирисане брескве, прекрасне трешње и крушке и имати илузију да смо још у лето и јесени. Међутим, код нас је на жалост сасвим обратно. Сељак има преко лета и јесени и сувише воћа, које трули и пропада у воћњаку, а зими се опет оскудева у њему.

У двадесетом веку — названом веку прогреса не може се ни замислити да се воће не може успешно конзервисати. Не може се ни приметити да је конзервисање воћа тежак посао. Напротив, њега може лако обавити свака домаћица, доносећи велике користи и пријатности породици. Има ли нешто пријатније, него преко зиме или рано у пролеће појести једну свежу јабуку, крушку или брескву и тиме избећи монотонију у употреби једнолике суве хране. Деца, старци и болесници, који немају апетита веома се добро осећају после употребе свежег воћа. Лекари препоручују да воће треба јести противу затвора, нервозе, болести, црева, гуше, камена у бешици, гихта, малокрвности. Интелектуални и нервозни радници треба сваке вечери да поједу пре спавања по једну до две јабуке, јер у њима има поред шећера још много натријума, фосфора и гвожђа, који имају ту особину да појачају нерве и моћ памћења.

Али воће пружа једном организму не само главне и хранљиве, већ и споредне али врло важне састојке, које наука назива општим именом: *Витамини*, који одржавају здравље и спречавају разне болести.

Поред тога, и економски интереси нашег народа захтевају да ова индустрија за конзервисање воћа буде национална и задружна самих воћара — произвођача, јер садашњи приходи од наших воћњака нису ни приближно онакви какви треба да буду. Не треба се онда ни мало чудити да је проблем рационалног искоришћавања воћа привукао пажњу свију оних, који се интересују за будућност, као и социјални, морални и економски напредак југословенског народа. Њиме се баве државници, социолози, економисти, научница, професори, лекари, новинари, директори пољопривредних

школа и др. Српско пољопривредно друштво у Београду појимајући важност овог проблема, а имајући и за задатак у свом програму рада: да даје искрене савете и поуке нашим воћарима, врши у велико припреме за организовање земаљског националног воћарског конгреса у Чачку. А знајући добро да се код нас воћарство може унапредити и садашње стање поправити на два сигурна начина и то: 1) побољшавањем у нези воћака и 2) бољим конзервисањем воћа, управа Српског пољопривредног друштва је истакла за решавање на конгресу свију оних питања; која су у вези са најбољим решењима за унапређење воћарства у нашој земљи. Једну бих замерку имао учинити као гутемплер а то је: што се на идућем конгресу воћарском има губити драгоцено време и у расправљању питања о индустрији справљања ракије, ликера и др. алкохолних пића од воћа и тиме ова акција за организовање воћарског конгреса у Чачку губи свој племенити и узвишени карактер а удаљује се од нових погледа и лепих идеала за нов живот и рад на организовању нове и хигијенске индустрије за безалкохолну прераду воћа. Ми се надамо да ће Српско пољопривредно друштво увидети ову своју омашку и исправити је у најскоријем времену и тиме учинити огромне услуге воћарима као и целом нашем народу.[1]) Воћарима пак препоручујемо да узму активног учешћа на овом конгресу како би устали у одбрану својих сопствених н животних интереса. инж. агр. **Љубисав Д. Петковић**

Савремена гледишта о правцима у пољопривредној производњи код нас и стварно стање.[2])

(Свршетак)

Казали смо већ, да све тезе у суштини чине једну целину и да је свима за спровођење безобзира на ма што друго потребно време и капитал са једном те-

[1]) Примедба уредништва. — Одбор за Земаљски воћарски конгрес у Чачку, до сада није објавио ни једно питање које би се односило на производњу ракије, ликера и др. алкохолних пића, те према томе овој напомени г. писца нема места.

[2]) Предавање одржано у Удружењу југословенских агронома.

мељном систематиком и правилно изабраним почетком и правцем. Тога ради изнећемо у следећем неке преважне истине.

У Економисту Бр. 5—6 год. 1928 мислимо у студији: „За појевтињавање пољопривредне производње“ казали следеће: „Луцерка је за човека мираз природе. Она је најбољи институт за скидање хипотекарних дугова. Она пуни златом џепове пољопривредника много тајансвенијим путевима, него што су мислили да то постигну алхемичари. У држави Ута, Мармони је сматрају као „Божји дар“. У држави Колораду има луцерка толики значај, да благостање ове државе лежи првенствено на успешном гајењу луцерке. Ту она значи више за богатство и благостање ове државе него ли свеколико њено богатство у злату и сребру, пшеници, шумама и т.д.“ Даље смо казали: „Хоћемо, да видимо је ли луцерка одиста „Божји дар“ Мормона и Матенеров институт за скидање хипотекарних дугова и какве поуке и користи ми можемо имати од тога у садашњици тешкоћа, како опште привредних тако и специјално пољопривредних“.

И ако све ово изгледа можда за једног финансијера или економисту, аграрног политичара и у опште привредног стручњака или политичара прилично просто и наивно речено, ми ћемо пустити да бројеви говоре и чињенице уверавају. Тога ради наводимо прорачуне, које смо савесно спровели у тој студији.

Тада смо ставили цену

Зрнасте хране	по товару	200	дин.
Кромпира	„ „	100	„
Шећерне репе	„ „	30	„
Сламе од луцерке	„ „	50	„
Семена „ „	„ „	25	„
Сена „ „	„ „	100	„
Меса	„ килограму	8	„

а принос по хектару код луцерке

најповољније прилике за њу	зелена маса	550—675 тов.
	сено	60—100 „

осредње земље	зелена маса	180—220 тов.
	сено	40—50 „

семана уопште 3—6 товара. Луцерка у трећој години даје прикупљеног азота 81 кгр. у подземним деловима, који стварно ступа у дејство (27% у првој, 7% у другој години укупне количине скупљеног азота). Надземни делови дају кроз исхрану — стајско ђубре 15·5 кгр. азота у тој години. На основу овога спроведен прорачун даје ове резултате

		Кад се за садашње прядике цене стане $^1/_2$
		садашњих
Код зрнасте хране са продукцијом семена и прорачуном на месо	17.500—34.200 дин.	8.750—17.100 дин.
код зрнасте хране са продукцијом семена и прорачуном на сено	15.600—29:700 дин.	7.800—14.650 дин.
код кромпира са продукцијом семена и прорачуном на месо	25.700—44.600 дин.	12.850—22.600 дин.
код кромпира са продукцијом семена и прорачуном на сено	23.700—40.100 дин.	11.850—20.050 дин.
код шећерне репе са продукцијом семена и прорачуном на месо	12.240—18.630 дин.	6.120—9.315 дин.
код шећерне репе са продукцијом семена и прорачудом на сено	8.240—14.136 дин.	4.120—7.068 дин.

Ако се не производи семе:

Код зрнасте хране са обрачуном на	месо	12.100—28.200 д.	6.050—14.100 д.
„ „ „ „ „ „	сено	9.100—19.200 „	4.550—9.550 „
код кромпира „ „ „	месо	20.200—38.600 „	10.100—14.300 „
„ „ „ „ „	сено	17.200—29.600 „	8.600—14.800 „
код шећерне репе „ „ „	месо	12.240—27.630 „	6.120—13.815 „
„ „ „ „ „	сено	9.240—18.630 „	4.620—9.315 „

Овде није узето у обзир механичко дејство кореновог система и продукција надземне масе у првој, другој и трећој години. Колика је приближно вредност те продукције примера ради наводимо искуство једног свог ђака код луцерке у прошлој години. Са површине од 0,90 хектара луцерке справљено сено заменило му је обично ливадско сено, које је он иначе обично куповао у суми од око 7000 дин. Другим речима продао га је за оволику суму. Услови успевања луцерке на овој парцели су готово последљег квалитета. То је писац лично проверио. Интересантна су његова описивања за непознаваоца ствари: „После овога сена стока једва и да хоће да једе и најбоље ливадско сено. Кад једе сено од луцерке очисти јасла све до дна и покупи и сваки листић и попије три пута

више воде но код обичног сена. Огризина нема, док их је доста код обичног сена.

Ако узмемо у обзир само прикупљени азот на подлози симбиозе и то онај део, који одиста ступи у дејство и рачунајући да 80% азота чилске шалитре ступи у дејство и 15.5 кгр. азота скупљених по хектару годишње у надземним деловима имаћемо по хектару изражено у чилској шалитри 10.28 товара. Ако ставимо један товар чилске шалитре, на месту потрошње око 325 дин. имаћемо вредност азота претстављену у динарима, која износи по хектару 3341 дин. Ова сума представља један потпуно поклоњени капитал по хектару, који ствара сигурно приближно напред изнете вредности (горњи прорачун без азота прве и друге године у надземним деловима). Такви капитали су преко потребни презаduженом пољопривреднику а нарочито данас. Само такви капитали могу створити јевтинију пољопривредну производњу. Ово је оријентација ка позитивности и брзом дејству без икаквик других улагања до у семену. Ово даје базу сваком брзом и успешном напретку у пољопривредној производњи а у вези наших ранијих изнетих гледишта. Ово су чињенице, које се не дају побијати. Ово неће бити динари ни злато из касе каквог — банкара или финансијера већ бесплатно и необично активно злато из земље без икаквих камата и рокова. Кроз ове бројеве говори дубока истина, коју неће моћи нико и ништа и никада умањити нити смети потцењивати. Ти бројеви претстављају моћно сретство за акцију у позитивном и одређеном правцу.

Све што је нађено за луцерку приближно важи и за црвену детелину.

Није без интереса после изнетих истина размотрити садање наше стање у погледу ових двеју биљака и цереалије. Упоређења и прегледи ће нам тек показати, колика је заблуда у идеји преоријентације ка сточарству.

У периоди 1926—1930 год. је било под луцерком просечно годишње 65.790 хектара а под црвеном де-

телином 106.094 хектара под цереалијама пак 5,333,867 хектара просечно годишње и то:

под пшеницом . .	1,982.528	или 37%
„ кукурузом . .	2,320.370	„ 43%
„ јечмом . . .	413.628	„ 7.7%
„ овсем . . .	329.109	„ 7.3%
„ ражи	225.232	„ 5%[1])

У упоређењу према цереалијама луцерки би припало само 1.23% површине под цереалијама. Ово је толико мало, да се једва може говорити о њеној култури у правом смислу речи. Детелина је нешто распрострањенија од луцерке као што се види из изнетих бројева али и то не износи више до 1.98% површине под цереалијама, укупно дакле са луцерком 3.21%, дакле према целини бескрајно безначајно. Ето тема делања и за сточарство и биљну производњу, дакле за главну пољопривредну производњу. Однос распрострањености луцерке према црвеној детелини је 1:1.61. Луцерка је много активнија и за наше поднебље много подеснија. И она се може у плодореду задржати као и црвена детелина — трећа година заоравање, те са гледишта плодореда нема никаквих запрека, те цела пропозиција добија и са те тачке гледишта. Црвену детелину задржати само тамо, где је терен за њу првокласни и где не би могла луцерка због саме земље и влаге дати што озбиљно.

Необичну интересантност нам пружа преглед површина под овим биљкама по бановинама. Узмимо у разматрање последњу годину статистике о засејаним површинама и жетвеним приносима. Она је и најмеродавнија за стварност.

Бановина	луцерка хектара	детелина хектара	укупно[2]) хектара	у процентима[2]) површине под цереалијама
Вардарска	929	595	1.524	0,22
Врбаска	1.819	7.576	9.485	2,06
Дравска	6.489	28.716	35.205	20,33

[1]) Према стат. о обрађеним површ. и жетвеном приносу Краљевине Југославије.

[2]) Наш прорачун

Бановина	луцерка хектара	детелина хектара	укупно[1]) хектара	у процентима[1]) површине под цереалијама
Дринска	7.384	5.483	12.867	1,69
Дунавска	25.376	11.160	36.536	1,99
Зетска	779	297	1.076	0,54
Моравска	5.946	2.619	8.565	1,13
Приморска	3.247	103	350	0,32
Савска	21.378	49.117	70.495	8,54

Преглед нам показује, како је и колико мало ових врло корисних биљака у већини бановина, да то запрепашћује. Једино Дравска бановина можемо рећи стоји на приближно здравијој бази. Али он у исто време и показује о начину и јачини исхране стоке а са тим стоји у вези и њена каквоћа и процентуална количина у вези са начином држања али у вези и са свим осталим у пољопривредној производњи.

Претпоставимо један организовани напор. Ставимо бар 300.000 хектара под луцерку и детелину за идућу или идуће године, половину на рачун пшенице а половину на рачун кукуруза или узети у комбинацију и још коју цереалију а с обзиром на распрострањеност по бановинама. Зашто овако, по себи се разуме и нема разлога објашњавању. Како ми мислимо о овоме броју хектара види се из овога прегледа.

Бановина	кукуруз хектара	пшеница хектара	јечам хектара	Овас хектара	раж хектара	Укупно	Луцерка и детелина			
							сада-шњи %	прора-чун. %	укупно %	прорач. повр-шина хектара
Вардарска	169.949	230.872	114.346	56.069	108.066	697.302	0,22	5	5,22	33.965
Врбаска	208.487	129.944	35.193	78.528	12.437	464.589	2,06	4	6,06	18.583
Дравска	84.943	60.398	19.579	24.717	33.503	173.140	20,33	—	20,33	—
Дринска	360.269	292.939	35.015	70.025	5.946	764.149	1,69	5	6,69	28.209
Дунавска	875.625	857.496	41.135	47.525	8.656	1,830.437	1,99	8	9,99	146.434
Зетска	63.162	44.729	45.001	29.307	15.090	197.289	0,54	3	3,54	5.918
Моравска	325.974	220.794	47.419	42.923	22.197	659.307	1,31	7	8,31	46.151
Приморска	53.636	38.346	1.414	8.957	6.807	109.161	0,32	2	2,32	2.183
Савска	377.301	291.824	53.857	61.372	40.446	824.800	8,54	1	9,54	8.248
Укупно										299.691

[1]) Наш прорачун.

Ово би за моменат значило евентуални мањак у продукцији код пшенице 15.000 а кукуруза 21.000 вагона највише годишње. Нас овде може нарочито интересовати удео ових количина у извозу. Ако се усеје у пониклу пшеницу или коју другу стрнину, мањак у години сетве неће ни постојати. Ако буде плодна година ово се у опште неће осетити код кукуруза према просечном, шта више вредност продукције би се знатно попела. То ће нам и обичан прорачун показати. Вредност годишњег мањка пшенице, кукуруза или које друге цереалије према садашњим пијачним ценама износи око 450.000.000 дин. за 3 године дакле 1.350,000.000 дин. За исто време вредност продукције надземних делова луцерке, а према наведеном примеру у облику сена и ако ставимо наведени број да је по хектару, онда годишња вредност њена износи 2.100.000.000 а трогодишња 6.300.000.000 Ако овај број са многих разлога узмемо много ниже, узмемо ⅓ то износи 2.100.000.000 дин. Ово значи знатно више него ли код пшенице и кукуруза укупно. Ово значи да ми и ту у стварној продукцији имамо само да добијемо. Али само након три године ова површина под луцерком и детелином даће нам један капитал, само у погледу скупљеног азота, 1.002.300.000 дин. без обзира на вредност произведене надземне масе. Ова сума је чист поклон а није тако мала, што је главно сваки појединац је у положају, да без хипотеке и менице дође до новца по 3341 дин. по хектару плус вишак продукције надземних делова за три године. Ова акција би била далеко уочљивија с обзиром на ефекат, ако се спроведе у једној години, него ако је раздељена у току више година. Шта ово значи за нашу и квалитативну и квантитативну производњу у пољопривреди није потребно објашњавати. Ту лежи и основица раздуживања. Све остале мере, које се предузимају било у погледу кредита, исплата обавеза, бољег и бржег унутрашњег и спољњег пласирања и т. д. само доприносе и узајамно попуњавају ово. Овде није више у питању кредит већ поклоњени капитал. Додуше он није дат у облику

злата или банкнота али се даје брзо претворити и у једно и у друго. Ствар је схватања својих интереса и добре воље. Ствар је повереља у науку, праксу и туђе искуство, ствар је бити само мало окретан па постићи изненађујуће резултате. Нарочито код нас изнети принцип има дубок разлог. Оваквим поступком ми стварамо самим себи кредите и капитале непрестано па иако новац одилази услед могућих пасивних биланса ми разлике надокнађујемо стварањем и једног дана ћемо осетити благодет тога. Кредитирани новци имају се враћати а овде се нема шта враћати. Ми учествујемо у кризи као и многи други народи. Ми осећамо сву њену јачину. Ми ћемо је можда лакше издржати и пребродити него други сразмерно њеној јачини и обухвату, и нисмо у положају да је ми уклонимо. Али за време њеног трајања треба се спремати, те благодети после све што боље и више искористити. Без тога, а под околностима, које су у светској пољопривредној производњи с обзиром на систем, технику и продају ми се и после можемо осетити запостављеним самим собом. Под оваквим околностима тешко је и замислити напуштање досадашњих праваца, а нарочитб нагло. Пре свега они се не дају ни спровести тако брзо и када бисмо баш хтели. И сувише је гломазна и трома пољопривреда. Ту деценије спремају и раде за доцније деценије. За столом се даје све брзо и лако уредити и удесити; али широкој пракси од које једино и очекујемо корисних резултата, а у смислу уређења и постизавања, треба много времена. Свакако ће правилно постављени принципи, уређења и постизавања и имати успеха у противном чак и натурани пре или после имају да пропадну. Овде може доћи у питање само изгубљено време и могуће забуне које се стварају и узаман утрошени новци. Ово нам најбоље потврђује сама пракса у пољопривредној производњи. У таквом времену много је што шта и писано и предлагано и завођено па од свега након само једне деценије није било ни трага. И ако произвођачки свет може се мирно рећи, највећим делом оперише

врло скромним знањем стеченим искуством, традицијом или посматрањем у пољопривреди вишега ступња, он је ипак кроз свој посао оспособљен за брзо расуђивање у многим питањима његове производње, те много пута остане на здравој бази. И кад Курт Ритер каже: „у Новом Свету је модорно пласирање пољопривредника особито брзо корачање напред, јер му нису сметале никакве традиције и сентименталност, које — *ма да ни у ком случају нису увек за одбацивање* — и т. д. ми му моримо у потпуности одати признање. Наш пољопривредник почиње већ од дужег времена да озбиљно мисли о својим стварима. Ово је најбољи знак за његов и наш успех. Много пута ће имати стручњак да од њега чује по неке тако тачне опаске и гледишта из искуства у техници производње, гледишта, која чак виша наука расправља. Он је и сувише удаљен од општег механизма привреде и тржишта и још не схвата да је његов први купац само један од многобројних посредника између њега и правог потрошача, који и решава питање на крају крајева с њим. Недостатак тога много кочи његов природни полет и бистрину у стварању. Али и ово је последица прошлости и принципа обичаја и навика у систему трговине. И ако је много шта писано преко дневних листова противу Привилегованог друштва за извоз земаљских производа, мало принципијелно и доста лично — ипак се не може оспорити велика услуга и заслуга његова за пољопривредника и његову производњу бар пшенице, рецимо. Принцип је у суштини врло добар. Све зависи само од спровођења. Оно се даје поправљати, како се хоће. У осталом сваки је почетак тежак, те треба све издржати, а организацију спровести у дух принципа. Пшенични режим је првокласна самопомоћ. Таква је помоћ и најбоља и најефикасније. Ако такав систем не би у свему одговарао интересима неких других привредних грана, онда не треба да забораве, да и њихова основица лежи баш у пољопривредној производњи и да ничега горег нема него кад се једна привредна грана издиже на рачун друге. У толико је то теже по нас,

што се овде ово тиче наше најраширеније привредне гране, управо наше основице. Њу морамо сви и чувати и помагати. Садашњица нам за све ово пружа најбољи доказ. Европски аграри у индустриским земљама уживају све благодети заштитних царина и других мера, а незапосленост индустријских раденика расте све више. Дакле индустрија тих земаља трпи и вуче на својим леђима своје аграрце. Питање је само времена, докле ће се ово овако моћи и одржати. Поред многих других разлога и овај моћно утиче на слабији пласман наших продуката и наша примања у иностранству опадају. Али зато се и ми трудимо, да што мање поручујемо, јер не можемо плаћати. Треба да примимо, да би смо могли платити. Очигледно је ово у суштини на штету њихове индустрије, а да и не узмемо у обзир нас аграрце. Ако је тачно да благостање једног народа не зависи од суме произведених добара, већ од претека који му остане у међународној размени добара, онда се предње не може назвати мером, која би водила ка благостању било појединих држава било целог континента,

М. Ђ. Николић

Смештање и поступак са житима у житницама и улога житарских задруга

Плод наших житарица у ботаници зван крупа, у обичном говору зрно или семе, претставља једино покретно стање биљке способно за ширење, разношење и размножавање. Осим тога оно као зрно-семе далеко боље одољева спољним неповољним утицајима суши и топлоти, у којима би као биљка (у развитку) често морала угинути. (Значај за природну и приватну економију).

Зрно је наших житарица, као уосталом и других биљака живо, мада је живот у њему сведен на најмању меру. Од свих животних радњи за зрно је најзначајније дисање. Оно дише и потребно је да дише да би се у животу одржавало и као семе и као добра љутска и сточна храна, и као индустријска сировина. Пошто оно у томе стању не прима хранљиве материје споља, то живи на рачун себе самог, својих резервних материја, т. ј. губи од своје сопствене тежине. Зрно

за време свога мировања удише кисеоник а издише угљен двооксид. Је ли добро смештено и с њим како треба поступано, дисање је слабо а с њим су и губитци незнатни. Рђаво смештено зрно, при топлоти и влази, уколико су ове веће, дише издашније, те су у овом случају и губитци у тежини далеко знатнији и већи.

Сем тога, на зрну се налази огромна множина микроорганизама: бактерија, плесњи и квасних гљивица (на 1 зрну је набројано 1640 микроорганских клица), која зависи од начина смештаја, чистоће, топлоте и влаге. При вишој влажности и топлоти микроби се страховитом брзином размножавају, зрно се потпари, гори и ужегне. Зато је прво правило ваљаног смештања жита да је ово суво и смештено у сувим, умерено топлим житницама. Од тога зависи његова клијавост. Само суво зрно не страда ни на топлоти 60° ни на мразу — 40°; а влажном зрну шкоди већ + 45° или — 5°C.

Зато од начина његова смештаја и даљег поступка зависи коначан резултат жетвеног приноса како по количини, тако још више по квалитету. Познато је, да нова пшеница не даје добро брашно, да се јечам одмах по вршају не сладује, као и да ново зрно није добро ни за исхрану стоке, и да тек добрим смештајем долази у стање тзв. техничке или употребне зрелости.

Ново зрно садржи у себи, према времену жетве и вршаја још 30-35, некад и више процента влажности. Зрно над 20% влажности називамо мокрим, са 15—20% влажним, а с 12—15% влажности сувим. Стога влажно зрно није способно ни за трговину, ни за употребу, и за ове сврхе мора бити одлежало.

Нова овршена жита смештамо и даље чувамо у амбарима — житницама. По селима на малим газдинствима преовлађују житнице таванске, обично су то тавани зграда за становање. Већа газдинства имају за житнице самосталне грађевине како за смештај жита тако и другог зрна, различито уређене. Но ма каква житница била, она не би требала да је у близини: рибњака, потока и река, да не би зрна у њима смештена упијала влагу; даље не треба да су у близини стаја и гнојишта, да не би повукла задах. У сваком случају у њима ваздух и светлост треба да имају довољно приступа. За ту сврху служе прозори неопходни ради ваљаног проветравања, који могу бити код таванских житница и на стрехи. Под треба да је тако састављен (упасован) и гладак да зрна не би пропадала и у шупљинама пода плесњивила, као и да би се потребна чистоћа могла што боље одржавати. Простор сваке житнице треба да је подељен у одељења преграђена даскама, како би се разне врсте жита могла поред себе држати без опасности да се измешају.

Велике житнице, као специјалне грађевине, често имају више спратова са дизалицама, сваки спрат има најмање са две наспрамне стране прозоре за проветравање, и справе потребне за чишћење и класирање зрна. Још су боље уређене житнице велико-житарске трговине и житних складишта које су често спојене са кулама или силосима, уређајима за сушење, проветравање, сложеним стројевима за чишћење и класирање, апаратима за мерење топлоте и влаге, вагама са аутоматским мерењем, као и уређаје за брз и лак утовар и истовар.

Ново-овршена жита треба сметнати као сува и претходно очишћена од прашине и семена корова који су легло микроба. Нису ли сува то се треба постарати да се што најбрже осуше. Највлажније је зрно, када се усев влажан пожње и одмах оврше. Такво се зрно и у ниским наслагама јако загрева, зноји, и ако се не лопата и житница не проветрава ужегне се. Али и сувље зрно, доцније овршено, коме мада овако велика опасност не прети, није саветно стављати у високе наслаге, што се на жалост услед недостатка простора (места) често ради. И изнојено зрно у крстинама и камарама опет се у житници поново зноји, и ако слабије опет се овлажи, а ако је време топло још и ужегне.

Да бисмо ово шкодљиво самозагревање новог жита, као рад микроба спречили, разастиремо га у ниским слојевима 13—16 см, често лопатамо а житницу проветравамо. И када нам изгледа да је жито довољно суво будимо пажљиви! Често нас такво жито превари да га ставимо у више наслаге, и да на њега заборавимо, кад тамо, а оно наслага за неколико дана већ „гори". Зато нова жита треба сваког дана прегледати, у наслаге на више места и у разне дубине руку завлачити и уверити се, да ли су хладне или топле.

Ново овршена жита морамо с почетка често лопатати, а ако су влажнија и више пута дневно, уз добро проветравање. Доцније према потреби вршимо лопатање два пут недељно, после неколико недеља једанпут недељно, потом два пута месечно. С јесени и с пролећа, када се у зрну буди живот лопата се чешће. И тек доцније, када је зрно стварно суво стављамо га у више наслаге, али не преко 50—60 см. Разуме се, да и овако суво зрно чешће прегледамо, лопатамо, и житницу проветравамо. Притом обраћамо пажњу на појаву житних жижака и житних мољаца, тих нежељених гостију поглавито влажних и запуштених житница.

Добро смештена жита изгубе годишње у тежини: пшеница 2—2.5%, јечам 2.5—3%, овас 3.5% махунасти усеви 6%, а зрна уљаних биљака и до 15%. Највећи су губитци у првој четврти године. Даљих година губитци износе само 1%.

При смештају жита у житницама морамо имати у виду и оптерећење пода које при наслагама високим 50 см, износи по

m^2: код пшенице и ражи 375, код махунастих усева 400 кг, код јечма, репице и лана 325 кг, овса 250 кг, и проса 425 кг.

*

У новије време шири се замисао, и приводи у дело све више и више оснивање житарских задруга и њихових складишта. Њих оснивају земљорадници удружени у житарске задруге с двојим циљем. Прво, да би избегли посреднике и непосредном продајом великих количина повећали цене, па и свој доходак. Друго, да би омогућили коришћење ломбардним кредитом (кредит на житну залогу), и да на тај начин сачекају његове боље цене које су као што је познато, обично после жетве најниже услед највеће понуде.

Земљорадничка житна складишта нису никаква новина, само су она некад била оснивана у другом циљу него што се оснивају складишта данашња. Она су имала за циљ, да у случају неродице и оскудице пруже оскудним земљорадницима сретства за исхрану као и даду потребно семе за сетву Прве трагове ових самопомоћних складишта налазимо у Старом Завету, када је Осиф у Мисиру за време седам родних година куповао и сносио жито у градове, и када је наступило седам гладних година ово раздавао народу. У новије време први пример оснивања самопомоћних житних складишта налазимо у Енглеској, где је 1620 године, као необично родне године свака грофовија основала своје житно складиште. У 18 столећу, у многим европским државама поничу сличне установе. У Шпанији као општинске житнице „поситос" у Шведској као житнице црквених области, у Русији царица Ана указом 1744 г. наређује великопоседницима оснивање житних складишта за своје сељаке, а у време царице Катарине II ове установе цветају. Слична уређења видимо и у Француској, Угарској, Саксонији, Пруској и другде, као покрете који су становништву користили. У целини мана свих ових складишта била је, што су била добровољна, неуређена и са малим готовинама, тако да у време глади нису била способна да ју отклоне. У томе циљу већи су успех постигла државна житна складишта у Пруској а нарочито у Аустрији за владе Јосифа II. Доцније су се како ова складишта, тако и многа друга корисна уређења угасила.

И ми смо у предратној краљевини Србији имали сличну установу у Општинским кошевима, који су установљени законом 1854 год., (који је допуњен и измењен Законом 1899 год). — и били обавезног карактера. Данас модерне државе овим складиштима не поклањају никакве пажње, јер су она при модерним транспотним сретствима и светској трговини житом, изгубила сваки разлог да и даље постоје.

Зато складишта житарских задруга постају неопходност новог времена, времена у коме живимо, и она се као таква у свима државама нагло размножавају. Прва житарска задруга са складиштем новога типа поникла је у Пруској Шлесији 1890 године.

Јаша Јањић

Градинарство.

Спремање топлих леја за зиму.

Крајем лета, када употреба топлих леја престане, спремају се за зиму. Овај се рад састоји у томе, што се рамови склањају, леје празне од земље и ђубрета, сандуци скидају и све се то оставља у месту заклоњеном од непогода и влаге ради чувања, да би све ово могло и даље да послужи сврхама за које су намењени када наступи зато време.

При овом раду поступа се овако: Прво се рамови (прозори) уклањају и смештају у какву шупу или стају, у опште у какав заклон. Пре смештања рамови се оперу помоћу четке, обришу и добро осуше, па се тек после овога рада сложе и оставе на суво место у стаји. При овом смештању рамова слажу се на камару у виду правоугаоника високо над земљом у ком се циљу на чеоним странама подмећу direци. Опет између сваког рама на сва четири ћошка подмеће се по једна дашчица, да остане један мали простор празан кроз који може да пролази ваздух.

Даске са којима се покривају леје исто тако се остављају једна преко друге са подметачима за прилаз ваздуха као и код рамова.

Сада се топле леје празне, т.ј. из њих се вади земља и ђубре. Овај се рад обавља када је време суво. Прво се избаци земља и одвоји на једну страну, па се онда избаци ђубре и одвоји на другу страну поред леје. Земља која је извађена из леје и која је већ једанпут била употребљена, може понова да се употреби тек после 2—3 године и за то време она се чува и негује. Она се преноси и оставља на сувом и уздигнутом месту у заклону по могућству на гомиле у виду коцке, пазећи за време чувања да се на њој не развија коров. Јасније речено то значи да земљу из топлих леја воља оставити на таквом месту, где на њој немају утицаја светлост, ветар, киша и мраз. Даље неговање ове земље састоји се у томе што се она преврће најмање два пута годишње, у пролеће и јесен, када јој се додаје креч (1 кгр. креча на 1 м³) а пред употребу у истој количини још и пепела. За време

чувања ова се земља посипа осоком свака 3—4 месеца, исто онако како се посипа компост. Ово се врши на тај начин што се гомила земље пробуши на неколико места, па се у те рупе сипа осока и покрије земљом.

Неки градинари ову земљу и ђубре из топлих леја остављају (опет одвојено) преко зиме у самој топлој леји сложену у виду кумке, али се ово не препоручује, јер када наступи време да се топле леје поноза пуне, теже се избацују остављена земља и ђубре, пошто могу да се замрзну.

Ђубре се такође оставља на месту сличном на коме се оставља земља и чува до употребе.

Из очишћених јама топлих леја поваде се сандуци, очисте добро као и рамови, сложе на суво место под кровом и чувају до употребе.

Када се из топлих леја избаци земља, ђубре и сандуци онда се она пажљиво очисти и тако отворена остави ради проветравања до тога времена док не почне падати снег. Када почне падати снег леје се или покрију даскама и сламом или се напуне опалим лишћем од дрвећа. Ово се врши ради тога да се зими зидови леја не замрзну, због чега се леје приликом пуњења ђубретом ради загревања тешко загревају, и ради тога да се пред употребу леја чишћењем снега из њих не би губило у времену. Нарочито је рђаво и штетно ако се у зиму јаме топлих леја не покривају, када је зима таква да у њој има и топлих дана, па се од те топлоте снег топи у лејама, а од поновног мраза мрзне и ствара лед који се још теже склања од снега.

У јесн када престану велики радови, или у зиму или рано у пролеће пред употребу, рамови се прегледају, премазују масном бојом да се боље очувају од влаге и труљења, оправљавлају се сва поломљена стакла, понови се китовање ако је неде попустио и понова остави на место до употребе. Иста се сотра изврши и над сандуцима.

Милорад П. Зечевић

Воћарство

Употреба разноврсног воћа.

Трешње, међу њима особито *бижур, ашлама,* (аршлама и *корошлам), ситница, црнице и белице* и разноврсне вишње, могу се изврсно употребити, поред осталога, још и за компоте и ради кмпота их нарочито треба резервисати.

Дуње се такође, могу изврсно употребити за компоте, сулцеве и разноврсне прераде, те на тај начин могу наћи потрошњ у многим земљама.

Оскоруше се, које је још Дечанска Хрисовуља записала као год и мушмуле могу употребити, осим за домаћу употребу још за справљање прекрасне водњике, а још и за справљање врло лепе мармеладе.

Особито се препоручују *кајсије и бресквe*, које се за мармеладу могу употребити. Ко је посматрао изванредно фино осушене и особито лепо спаковане бресквe, тај ће се управо зачудити томе, како суве бресквe из иностранства набављамо у место да их сами осушимо.

Јабуке и крушке могу се продавати иностранству сирове и суве, лепо паковане. У виду разних мармелада и на разноврсне начине припремљене.

Осим тога, у стању смо и другог воћа у доста добрим количинама извести; у први ред долази *коштан* (кестен), којега смо у стању велике количине извести, за тим лимун, поморанџа (нар), шипак, шип, коменку смокву и бадем, велике количине ораха и лешнике. Ораси и лешници могу доносити изванредно велике приходе, зато их треба засађивати по свима урвинама, вододеринама и челопецима.

реба знати да приходи од воћа могу постати изванредно велики и да ради тога воће треба гајити онамо где је њихово право место; а право је место за воће онамо, где ништа тако успешно не може доносити прихода и где се преалије не могу гајити; — ту је за воће право место и тек од воћа се у овим челопецима може имати вајде.

Д. Л.

Старе наше воћке које треба заштитити.

(Свршетак)

3. Приморско воће.

Овамо долазе: лимун и поморанџа, бадем нар и неспула.

а) **Лимуни и поморанџе** данашњи на нашем Јадрану нису поуздане воћке, јер често страдају од врло хладних струја са Алпа, те се може утврдити да добро успевају само у местима заштићеним од севера А то, што се налази на заштићеним местима није ни из близа довољно за подмирење народних наших потреба. Стога и не заслужују нашу нарочиту заштиту. Али би место тога било можда боље покушати са североамеричким поморанџама (а ваљда и лимуновима), за које се тврди да су прилагођени и на хладнију климу. Ако би се то показало тачно, онда бисмо имали, да ту врсте размножимо осим Јадрана и по другим нашим најтоплијим крајевима, па онда њих, као добру нашу тековину да штитимо.

б) **Бадема, бајама, мандула,** има у Приморју подоста, нарочито по виноградима. Дају доста и лепих плодова, али је и њих, као и поморанџи и лимунова још недовољно, да би се подмирила домаћа потреба. Стога треба наше већ аклиматизоване бадеме штитити, а обазриво чинити покушаје и са другим врстама, још бољим, италијанским и шпањолским.

в) **Маслине, уљанке** су на нашем Приморју многобројне, а доста их је и у другим најтоплијим нашим крајевима, тако, да уљем од њих подмирујемо највећи део наших домаћих потреба. Ове садашње треба штитити, а са завођењем нових бити најобразивији.

г) **Нар, шипак** је позна јужна воћка. Садање штитити, а ново обазриво заводити.

д) **Неспола, неспула, меспула** („јапанска мушмула"), гранато је дрво већег пораста, са врло укусним плодовима; несумњива је наша најдражија воћка, јер сазрева већ у марту (а цвета у новембру и децембру). Плодови су врло налик на кајсију средње крупноће, а обојени су бледуњаво жутом бојом, без руменила. Треба ову воћку не само штитити од утирања, већ је и озбиљно размножавати. Плодови јој се врло траже, те ће некада бити наш важан воћарски извозни артикал, који ће изазивати интерес странаца за наше воћарство уопште. Моћи ће задело успевати и у другим нашим најјужнијим крајејаима, ер успева у околини Солуна.

ђ) **Смокве** се много гаје на Јадрану и врло су добре. Извозе се како у унутрашњост земље тако и у иностранство, али још ни приближно не подмирују сву домаћу потребу, те је треба штитити, а увођење нових врста, ако је за то потреба, треба вршити обазриво и понајлак. Смокве су од свег приморског воћ најиздашније и најприлагодније, а успевају и на најмршавијој земљи па и на самом камену.

4. Трешње

Трешње долазе у најпопуларније воће после шљива, а има их разноврсних сората, те ће бити могућности, да се избацују на иострана тржишта за $2^1/_2$ до 3 месеца. У мушкој уч. шк. јагодинској били смо удесили, пре светског рата, један сортимент трешања на школином угледном и инструктивном добру, у кјем су сортименту најранија дрвета давала потпуно зреле плодове, раних година, већ у првој половини априла, а последња, најпознија, почетком јула, што је чинило размак од —$3^1/_2$ месеца. Овакви сортименти у великом обиму могли би господарити европским воћним тржиштима целог пролећа. Осим овога добро је овде саопштити и ову околност. Ранијим поетиоцима Врњачке Бање биће познато, како смо сваке бањсе сезоне крајем августа по државном календару,

куповали по неколико дана одличне и добро зреле свеже трешње са Гоча и Гвозденца. Сад треба замислити наше најраније трешње засађене у нашим најјужнијим крајевима, затим наше најпознije сорте трешања засађене по дољама и плодним бреговим у Словеначкој, а и по високим планинама по средини Југославије — шта би то вредило! На тај бисмо начин могли извозити на европска воћна тржишта првокласне трешње од почетка априла до краја августа — дакле за 5 месеци беспрекидно, где би прве и последње биле продаване врло скупо. А трешње увек имају много купаца ма где се продавале и ма када.

Ми данас у трешњама немамо шта да штитимо, да се не утре, јер их још увек имамо мало дрвета; већ смо имамо да чувамо и да што боље гајимо наше старије и садашње наше сорте, и да их обогаћавамо најистакнутијим нашим сортама и страним. Овде се мора истаћи потреба, да се наше ненадмашне **охридске трешње** што више заштите, те да не само не би биле потиснуте од новијих страних, већ да се баш што више размножавају оне и то нарочито по јужним нашим крајевима, на које су оне прилагођене, а по том и по жупнијим крајевима по унутрашњости. А, ко зна шта је оне дати засађене у за њих подесним крајевима, у северним крајевима Дравске и Савске бановине? То тек треба испробати. — Поред довољно јаке кожурице на плодовима за издржавање дугих транспората, охридске су трешње и иначе најплеменитија сорта трешања уопште: врло су крупне, најкрупније од свих наших, најукусније су и најсочније, са најситнијом коштицом, а са највише „меса". Ништа се више не може ни пожелити од трешања. — Овамо долазе још и **вишње и амареле.**

5. Грожђе.

Наше грожђе освојило је у многоме стране пијаце у средњој Европи. Али смо од њега већ и поприлично многе стране сорте. Стога морам овде истаћи, да ми не смемо допустити да се наше сорте угуше странима, већ морамо настати, да паметним гајењем тачно по науци о виноделју, усавршимо **наше** сорте грожђа до највише мере, до ненадмашности, а тада да извршимо многострука стручна упоређења, па тек онда да се одлучимо, коју ћемо сорту шартирати и заменити је новом, страном.

Ово су сорте које треба сада заштићавати:

а) **Смедеревка** је већ одлична сорта, и већ је стекла свој добар глас на страним пијацама. Сад је треба штитити од уништавања, али је треба и још више размножавати, можда не баш свуда, већ тамо где по земљишту и положају може да даје одличне плодове. Једина јој је, и ако мала, мана што

доцкан дозрева. Тој недаћи моћи ће се помоћи кад се она буде садила по најјужнијим крајевима нашим, где ће њено грожђе морати нешто раније приспевати, те би се њим задовољавала прва тражњи овога грожђа; а онда кад настане општа тражња овог грожђа код купаца, дошла би на ред смедеревка из смедеревске и београдске околине. На тај бисмо начин одржавали стране пијаце у нашим рукама већим делом грожђане сезоне, док би друге одличне наше сорте попуниле остали део сезоне. — Смедеревка изврсно издржава дужи транспорт.

б) **Прокупац или рскавац** изврсно је наше грожђе: и чврсто је за транспорт, и укусно је за јело, и пуно је шећера за јачину вина, па чак је и са нежном аромом. Оно се никако не сме потискивати новим сортама.

в) **Тамњанике** наше (неколико их врста) можда би се могла, особитом негом развити и усавршити у нешто необично да би могле постати озбиљни такмаци страним миришљавим сортама.

г) **Миришљаве сорте стране** не треба прогонити, већ их треба нарочитом негом још усавршавати, да би се добило нешто ванредно. Кад ове врсте грожђа могу и на хладној Рајни, или у Чешкој, дати пријатно миришљаво грожђе, које се тражи на пијацама и плаћа шта се год за њ потражи, треба оно да дâ код нас, на нашем сунцу, још одличније плодове од оних њиних. А и даће зацело, само кад се удари на особену негу.

д) **Токајац** мађарски је врло рана, врло слатка и, добро миришљава сорта. Кад ово грожђе може у, и ако нам блиској ипак хладној Мађарској давати онако одлично вино, као што је на далеко прослављени „токајац", шта би оно могло дати тек код нас, кад се буде аклиматизовало на наше прилике? Ово је врло рано грожђе. Ја сам га имао сваке године, у свом винограду у Јагодини, на Св. Илију (2-VIII по новом) потпуно зрело, такода су га зоље већ упола посисале. Према овоме у најјужнијем делу наше државе биваће оно зрело већ у половини јула, па и раније. — Ово грожђе и ако је ново, не треба прогонити, већ чинити њиме озбиљне експерименте.

6. Шљиве.

Од шљива имамо као најважније: цепаче и белошљиве.

а) **Цепаче пожегуше** (или погрешно „мађарке") најбоље су за данас шљиве на свету. И ми данас производимо у Југославији шљив цепача (плодова) више него цео остали свет укупно, на целој Земљиној Кугли. То је доказано непобитним бројевима још пре десет година. Стога не смемо уносити у наше шљиваске крајеве никакве сличне нове врсте (нпр.

Канадске), већ морамо само наше што боље гајити, знатно боље него ли до сада (нпр. засађивати их раздаље, окопавати око њих, зналачки им неговати круну (крошњу), прскати их по потреби и т. д.). На тај начин не само да нећемо допустити да попусте од досадашње своје ваљаности, којом су оне освојиле пијаце целог света, него ћемо учинити, да се још боље усаврше до ненадмашности, те ћемо тако одржавати стално европска воћна тржишта у нашим рукама. Никад не треба да заборавимо, да нам је ту скоро једно време стала конкурисати америчка Канада на европским пијацама, тако рећи пред нашим кућним вратима, својом лошијом робом, шљива цепача, на тај начин што су биле боље опремљене за пијаце, боље сортиране, боље и укусније паковане, и уопште примамљивије уређене. Ми ово никад више не смемо допустити, а овај случај примити као најозбиљнију опомену.

б) **Белошљиве крупне** наше могу такође добити завидно место на европским пијацама, у толико пре, што су оне не само крупне и угледне, већ што су и ванредно укусне па и миришљаве, а и што стасавају за продају раније од цепача, те би биле ове наше шљиве као увод у сезону наших шљиварских производа.

в) **Џанарике пискавци** наше жуте и црвене, као и **ситнице** па и **тургуње**, моћи ће у приликама доспевати до великог гласа на европским воћним пијацама, а нарочито још и кад буду неговане у већој количини у нашим јужним крајевима.

7. Дуње, гуње.

Наше **дуње, дгуње** или **гуње** могле би одлично послужити за извоз, својом крупноћом, својом златно-жутом бојом својом јаком аромом и својом дуготрајношћу (нпр. држањем на орманима и у њима — као што су се Немци дивили мојим дуњама донетим у јесен и држаним у својој оби скоро целе зиме). Ту долазе у обзир наше две најбоље сорте: **крушевачко-лесковачке** округластог јабучастог обилка, и **врањско-солунске**, крушкастог облика. Ове две сорте наших дуња морамо добро да штитимо и још да их усавршавамо.

8. Бресквe и др.

Бресквe (шевтелије), **кајсије** (зерделије), **шушмуле** виноградске, **оскоруше**, и друго слично воће наше, такође не треба напуштати и занемаривати. Све оно може, одгајено, да проноси наше, југословенско име, по целој Европи. па и по ширем свету (нпр. по северној Азији).

9. Малине.

Малине наше и сада нам често служе, у маломе, као важан извозни артикал као **сок од малина**. Наше планинске црвеноплоде малине најбоље су: и аромом, и ненадмашном бојом, а и једноставним укусом. Стога није за препоруку тежити, да се оне замене новим сортама малина, донетим са стране, као што су жутоплоде и белоплоде, јер су оне мање мирисљаве и мање укусне. — Чак и наше **купине** могу некада имати свој чувени глас.

10. Ораси и друго.

Ораси наши, лешњици, кестени и бадеми чине једну важну групу нашег коштичавог воћа.

а) **Ораси** су наши изврсни око Књажевца, у Санџаку, око Пећи, а и још другде, да бољих мучно да има и на далеко од нас: крупни су умерено, меке љуске, језгра су врло зејтињава, испуњавају унутрашњост, а њене се „кокице" лако ваде целе. Ову сорту наших ораха треба добро пазити и чувати их, и штитити их као велико благо наше, само их гајећи боље него ли што је то било досад, пак ће се моћи добити од њих најодличнија извозна роба. Претпрошле године набављено је од њих више хиљада килограма одличних француских ораха, те су засејани широм наше краљевине. Надати се, да ће кроз десетак година, док природе, дати она и под нашим небом онакве плодове као и у Француској. Али је врло лако могућно, да и неће дати код нас најбољу робу, једно због ипак нашег друкчијег поднебља и друге земље него што је у Француској, а највише због неге, коју им ми зацело још нећемо моћи дати, какву су им давали Французи. Ако би се десило, да ови ораси не дају прве своје плодове одличног квалитета, ипак не смемо губити веру у њину ваљаност, већ се морамо трудити да им се да што боља нега и да се очекне добра година, да би нам показали праву своју вредност. Ако ли би пак дали ови нови ораси одмах врло добре и одличне плодове, можда у нечем боље од наших, онда се, опет, не смеју одмах ни наши ораси огласити за мање вредне и осудити их на шкартирање. Напротив треба онда најбољим нашим орасима дати што бољу негу, па тада после више година упоређивати и одлучивати. Најбоље би било посадити у исто време по неколико стабала француских ораха и неколико наших, у близу, на истом земљишту, потом их неговати подједако, па доцније упоређивати кад стану на род и једни и други.

Све се ово тиче наших најбољих сората ораха. Али, оно што уопште не вреди од наших досадањих, што је коштуњак, ситно неугледно, или чак и крупно али изнутра упола празно, — то све треба што пре шкартирати, па на њино место засадити друге воћке (јер би за орахе дотична земља већ била исцрпљена), а нове орахе посадити[1]) на ново земљиште.

У сваком случају треба бити до крајних граница обазрив при подизању нових страних сората ораха, и старати се да то никако не буде на рачун наших најбољих старих.

Сл. 58. Крупноплоди лешници у природној величини.

б) **Лешници** су друго важно наше коштичаво воће. Овде, засада, немамо шта да заштићавамо, већ треба одмах

[1]) Види мој чланак „Сејање ораха на стално место", у „Тежаку", од 15. I. 1930 год.

да прионемо, те да размножавамо[1]) и засађујемо најкрупније стране сорте, каквих има више врста, и то изврсних у сваком погледу. У мушкој јагодинској учитељској школи има их 8 најодабранијих врста ових крупноплодих сората лешника. Интересантно је, да ови роде сваке године, нешто више нешто мање, а наши обично ситно, више пута не роде ни зрнцета.

Сретен М. Аџић.

Рад Срп. пољопр. друштва.

Нове Пољопривредне подружине.

У месецу јануару ове године, иницијативом појединих пољопривредних стручњака просветних радника и напредних пољопривредника основане су нове пољопривредне Подружине у овим местима:

1. *У Кавадару* среза Кавадарског бановине Вардарске, на дан 10 јануара обновљена је раније постојећа пољопривредна Подружина у коју се на дан обнављања уписало 35 чланова. Покретач идеје за оснивање односно обнављање Подружине у Кавадару био је г. Светислав Петровић путни наставник виноградарства у пензији уз активну сарадњу и помоћ среског пољопривредног референта г. Илије М. Лелековића и многих пријатеља пољопривреде и ове установе из Кавадара и села Ватоша.

У управу Подружине изабрата су ова лица: за претседника г. Светислав Петровић пензионер, из Кавадара за потпретседника г. Васиљ Пашаџијевић, претседник општине Ватошке за секретара г. Илија Лелековић ср. пољ. референт за благајника г. Донча Шкартовић трг. из Кавадара, а за остале чланове управе г. г. Риста Кујунџијевић бански већник из Кавадара, Борис Грковић пољопр. из Ватоша, Милан Ацевић бански већник из Кавадара, Илија Вучковић пољоприв. из Ватоша и Миодраг Јовановић деловођа општине Кавадарске.

У надзорни одбор изабрати су за претседника г. Борисав Љ. Радовановић управник грађанске школе из Кавадара а за чланове г. г. Риста Грковић пољопривредник из Ватоша и Тодор Дубровић књижар из Кавадара.

2. *У селу Витежеву* среза Ресавског бановине Моравске заузимањем г. г. Тодора Пауновића претседника општине и Светозара М. Дамјановића учитеља у истом месту уз сарадњу и других пријатеља пољопривредног напретка и ове установе,

---

[1]) Види мој чланчић „Сејање лешника“ у „Тежаку“ од 15. II. 1930. стр. 113.

на дан 20. јануара основана је Пољопривредна подружина са 34 члана.

У управни одбор изабрани су за претседника г. Тодор Т. Пауновић пољопривредник и претседник општине из Витежева, за потпретседника г. Радојко Бранковић пољопривредник, за секретара г. Светозар Р. Дамјановић, учитељ у Витежеву, за благајника г. Илија Пауновић, пољопривредник из Витежева а за остале чланове управе г. г. Јован Јаношевић Зарија Петровић, Стојан Стојковић, Радован Пауновић и Петар Ј. Трандафиловић сви пољопривредници из Витежева.

У надзорни одбор су изабрати за претседника г. Јован Николић а за чланове г. г. Тома Стојановић и Димитрије Пауновић пољопривредници из Витежева.

3. *У селу Пожежени* среза Рамског бановине Дунавске на дан 10. јануара, заузимањем и радом г. г. Владе Стојићевића управника бановинског воћног и лозног расадника и Михаила Рачића пољопривредника из В. Градишта уз сарадњу већег броја пољопривредника из истог места основана је Пољопривредна подружина са 20 чланова.

У управни одбор подружине изабрати су: за претседника г. Борисава Јанковића, за потпретседника г. Коста Мишић, за секретара г. Радисава Дамњановића, за благајника г. Владимир Тадић, а за остале чланове управе г. г. Милан Пантић, Христивоје Ђорђевић, Драгољуб Јевтић, Алекса Јовановић и Милосав Милић сви пољопривредници из Пожежене.

У надзорни одбор изабрати су: за претседника г. Радован Миладиновић а за чланове г. г. Сава Мирковић и Живадин Јовић пољопривредници из Пожежене.

4. *У Младеновцу* ново-образованом срезу Младеновачком бановине Дунавске, иницијативом инж. агронома г. Андрије Азарјанског среског пољопр. референта, на дан 29. јануара основана је Пољопривредна подружина са 34 члана.

У управни одбор изабрати су за претседника г. Спасоје Павловић пољопривредик из Влашке, за потпретседника г. Чедомир Обрадовић из Младеновца, за секретара и благајника г. Андрија Азрјански срески пољопривредни референт, а за остале чланове управе г. г. Димитрије Ескић из Ковачевца, Радивоје Јовановић из Влашке, Миливоје Дикановић из Међулушке, Живота Спасојевић из Кораћице, Драгољуб С. Пантић из Рајковца, Љубисав Стевановић из М. Врбице, Војислав Игњатовић из В. Крсне и Неца Обрадовић из Младеновца.

У надзорни одбор изабрати су за претседника г. Милован Вујић из Влашке, а за чланове г. г. Чедомир Николић из Пружатовца и Драгомир Ђорђевић из Рајковца.

Ново-основаним Пољопривредним подружинама желимо срећан и за народ плодан рад, а свима пријатељима пољопривредног напретка и стручног просвећивања народа, да се на покретаче идеја и оснивање ових Подружина угледају.

Наша пошта.

На знање. — Купујемо сваку количину семена од овогодишње луцерке и детелине. Мустре и цене послати одмах.

Пољопривредним подружинама, које дугују у овој години. На основу обвезница Подружина датих Друштву за отварање кредита за текућу годину, оне су се обавезале да свој дуг исплаћују Друштву у ратама тромесечно и да дуг до 1. децембра ове године потпуно измире. Неке Подружине нису поступиле по овој својој обавези и нису Друштву слале никакве тромесечне отплате и тиме допринеле да оно буде стављено у немогућност да нове набавке потреба врши и ове Подружинама и члановима по тражењима раздаје.

Друштво скреће пажњу Подружинама на горњу њихову обавезу и моли их, да по истој поступе и отплате свога дуговања Друштву бар од сада шаљу уредно, а цео дуг до означеног рока неизоставно измире.

Због неуредних отплата дуговања од стране већег броја Подружина, Друштво ће бити принуђено да у будуће кредите одобрава само уредним Подружинама, а од неких на жалост мора и судским путем наплату да врши.

Нека Подружине са овим актом упознају све чланове Управног и Надзорног одбора и нека по њему у свему поступе.

Прочитајте! Набавићемо извесну количину пшенице за семе. Коме је семе потребно нека нас хитно извести колико му треба. Поруџбина мора да се капарише, а остатак вредности наплатићемо повуком. У поруџбини означити последњу железничку или паробродску станицу.

„Тежак" излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампана табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 15, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа повољна — по такси. Рачун код Поштанске штедионице 50.350.

Цене пољопривредних производа, на дан 9. августа 1932 г.

Пшеница

Бегеј 79/80, 1—2%	157—165
Тиса 80, 1—2%	160—167
Дунав Банат 78, 2%	155—162
„ Бачка 78/79, 2%	155—162
„ Срем 78, 2%	155—162
Нова српјанска 75/76, 3%	130—135
Канал Бачка 78/80 2%	155—162
Банат пар. Вршац 79/80 2%	147—152
„ горњи 79/80 1—2%	152—157
Бачка горња 79/80. 1—2%	155—162
„ доња 79, 2%	152—160
Срем вагон 78, 2%	152—157
Нова српјан. 72/73, 3% Сава	120—123

Кукуруз

Бегеј, промпт.	110—123
Тиса „	118—122
Дунав Банат „	118—122
„ Срем „	118—122
Сава Сисак шлеп	133—137
Банатске утовар станице	116—118
Бачка промпт.	118—120
Банат пар. Вршац	114—116
Срем	120—122
Бачка бели	— — —
Сисак вагон	135—139
Земун вагон	— — —

Овас

Српски нов пар. Београд.	124—128
Бачки „	— — —
Сремски „	— — —
Македон. — Косовски	— — —
Узана пруга	— — —

Јечам

Македонски — Косовски	— — —

Пасуљ

Српјански 2%. 1930	— — —
Хрват. стан. 2% са врећама. Сисак	— — —
Сремски 2%	— — —
Бачки 2% утов. стан	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	9.50—10.50
„ средње	8—10
„ лаке	8—10
Волови I кл.	5·50—6
„ II	4—4·75
„ III	3·50—3·75
Краве I кл.	4.50—5
„ II	3·50—4
„ III	3—3·2
Овце	2—2·50
Маст	9—10
Сланина	9—10
Живина	14—20
Јаја	50—55
Млеко овче	3—4
„ кравље	2—2·50
Сир српски	10—12
Кајмак	26—27

Разно

Мекиње без врећа Срем, Бачка	84—87
Мек. вагон Београд, са вреh.	100—105
Сено	— — —
Кромпир, Београд	50—60

Хартије од вредности

Зајам 7%. 1921	— — —
Аграрне обвезнице 4%	24—24
Ратна штета 2½%	200—201
Аграрна банка	209—21

Записници

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

21. седнице, држане 25 маја 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови: В. Матић, А. Рашковић, Н. Петровић, С. Ратковић, М. Николић, Д. Спремић, Др. М. Градојевић и Б. Ранковић, и гост М. Ж. Николић, редован члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић

I 445) Прочитан је и усвојен записник 20. седнице Управног одбора.

II 446 Примљен је знању записник 20. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 204 и 205.

III Прочитан је записник 21. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

447) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

448) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 140 и 147, а одбију по предлозима бр. 143 и 144.

449) Да се тражи од Месне задруге за пољопривредни кредит из Недељице, да врати семе о свом трошку.

450) Да се продуже рокови за исплату дуговања: по акту бр. 4396, по 90 дин. месечно и по акту бр. 4476 по 100 дин. месечно.

451) Да се одобрава кредит подружинама: у В. Дренови 43.070.— дин. у М. Плани 12.000.— дин. у Влашком Долу 20.000.— дин. у Кратову 10.000.— дин. у Удовицама 40.000.— дин. у Јагњилу 22.000.— дин. и у Крњеву 60.000.— дин., стим да се урачуна и стари дуг у колико га имају, па кредит користе према броју чланова.

IV Прочитан је записник 21. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

452) Да се прими знању да је претседништво закључило куповину 1000 ком. малих џакова од фабрике из Младеновца и 300 кгр. енглеске траве од Маутнера.

453) Да набавку белегија изврше члан Управе г. М. Николић и магационер г. А. Петровић.

454) Да се цена плавом камену не може да смањује.

455) Да се од Београдске општине тражи, да плати прскалице које је узела прошле године.

V Прочитан је записник 21. седнице програмског одбора, па је одлучено:

456) Да се претрес правила о Пољопр. књижницама и читаоницама и Омладинским дружинама, одложи за идућу седницу.

457) Да се Пољоприв. оделењу Врбаске бановине изјави захвалност на помоћи коју указује подружинама на њеној територији.

458) Да се прими у састав нова Подружина у Рибарској бањи, пошто је испунила све услове по правилима.

459) Да се предлог бр. 120 о плаћању чланског улога не може да усвоји.

460) Да предлог г. Др. В. Стојковића о воћарском конгресу проучи програмски одбор са г. г. Др. Т. Митровићем и Б. Ранковићем.

461) Да програмски одбор проучи реферат секретара V секције, о саображавању рада Друштва према новом закону о радњама и учини предлог идућој седници.

VI Саопштења и предлози.

462) Прочитани су позиви: Средишње управе удружења резерв. официра и ратника на освећење Ратничког дома и Љубљанског велесајма на свечано отварање сајма. Одлучено је да иду на освећење Ратничког дома г. г. Б. Ранковић и Н. Петровић.

Са овим је седница закључена.

ЦЕНОВНИК

СЕЗОНСКИХ ПОТРЕБА, КОЈЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ КОД СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ НЕМАЊИНА УЛИЦА БР. 11-15

Вршалица ручна	комад	динара	1500.—
Вршалица сточна, са геплом и сламотресом	комад	динара	4500.—
Ветрењаче „Циклон" мање дин. 850 веће		динара	1350.—
Ветрењаче домаће, са по 6 сита мање 1150, веће		динара	1250.—
Косачице за траву, марке „Коварик и „Ланц"		динара	3000.—
Руководачице-жетелице, марке Квотек, Мелихар, Амби и Хава		динара	6000.—
Руководачице-жетелице, марке Диринг, са предњаком на 2 точка		динара	6500.—
Везачице-жетелице француске марке „Поле" немонтиране		динара	14000—
Аутоматске грабуље, за купљење сена и класја, за једног коња		динара	1600.—
Мазила за везачице (клубе од око 2½ кграма)		динара	40.—
ПАТЕНТ ТЕГЛЕ СА ХЕРМЕТИЧКИМ ЗАТВОРОМ, за конз. воћа и поврћа:			
од 2 л. дин. 20, од 1 литра дин. 14, од ½ л		динара	12.—
Тегле са метал. поклопцем, ЗА МЕД. од 1 кгр. дин. 10, од ½ кгр.		динара	7.—
Тегле са метал. поклопцем, од мајолике, беле		динара	10.—
Резервне гуме за Патент-тегле, за све три величине	комад	динара	1,25
Семе летње репе УГАРЊАЧЕ	кгр.	динара	20.—
Гуме за калемљење (везивање) „на зелено"	кгр.	динара	120.—

Сви резервни делови за прскалице Вермерел, по засебном ценовнику. Роба је набављена у ограниченом броју и количини. Поруџбине чинити благовремено. Цене су франко друштвени магацин. Новац треба слати на чек. рачун С. П. Д. код Поштанске штедионице у Београду Бр, 50350.

Изашле су књиге:

Конзервисање воћа и поврћа стерилисањем

друго поправљено и допуњено издање

од **Dr. Велимира Н. Стојковића**

начелника Министарства пољопривреде

Цена је књизи 6 дин.

МЛЕКАРСТВО

III поправљено и допуњено издање

од **Александра Г. Јовановића**

директора Средње пољопривредне школе у Ваљеву

Цена је књизи 12 дин., а поруџбине прима

Српско пољопривредно друштво, Београд, Немањина 11-15

Потпуно ђубрење

значи напредак:

Гајењем усева извлачимо из земље у главноме 4 најважнија хранива састојка за биљке и то: душика, фосфора, калија и креча. Употребом потпуног вештачког ђубрива

НИТРОФОСКАЛ-РУШЕ

враћамо земљи наведене састојке, те ју одржавамо у плодности и постижемо одличан принос и квалитет плодова

„Реци ми, како и чиме ђубриш, а ја ћу ти одговорити, да ли си напредан пољопривредник."

Творница за Душик Д. Д. РУШЕ

код Марибора

(Ђубриво се може набавити преко Српског Пољопривредног Друштва у Београду).

ТЕЖАК

излази 1 и 15 сваког месеца. Годишња је претплата 30·— дин. која се шаље Српском пољопривредном друштву, Београд I, Немањина 15.

Тражите упутства за оснивање подружина.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Купујте и читајте пољопривредне књиге, тражите ценовник од Српског пољопр. друштва.

Штамп. „СКЕРЛИЋ" М. К. Цветановића Кр. Наталије бр. 12. Телефон бр. 20-732. Прима на израду све штампарске послове.

WÜRTT.

Пољопривредна школа код HOHENHEIMA - STUTTGART

Почетак зимског семестра 1932|33 21. октобра 1932. Проспекти и списак предмета од **Тајништва инс. школа.**

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Универзитетска библиотека
/бесплатно/
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 17. Београд, 1 СЕПТЕМБРА 1932. год. Год. 59.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

О чему има да води рачуна пољопривредник кад производи у содашњици.

Пољопривредник производи углавном у два правца. Он својом производњом подмирује потребе свога домаћинства, уколико природа ствари то допушта, и одговара својим многобројним обавезама ван свог домаћинства и подмирује део потреба, које не може подмирити његова производња као таква, а с тим у вези и стварање новчане резерве и развијање самог домаћинства, или кратко речено богаћење. Некада је прво било главно, а продавали су се само вишкови, који се нису могли да утроше у газдинству. Данас је тешко рећи, шта је важније, а шта споредније. Живот је толико постао сложен и код пољопривредног света, пољопривреда као занимање је постала толико компликована, да је ту тешко нешто рећи. Једино се може позитивно рећи, а то је у сваком случају тежња ка благостању и материјалној снази. Данас се више не мора производити искључиво оно, што би имало да на првом месту подмири потребе домаћинства, много пре оно

што се може и има добро продати, а веће потребе домаћинства се задовољавају куповином. Овај поступак има врло много оправдања и на свом је месту када је само све добро предвиђено и прорачунато. Много пута и саме околности упућују и упућивале су на ово, као што је случај код виноградарских, воћарских, чисто сточарских крајева и т. д. Природа у својој обилности пружа све али и опредељује. Иако се пољопривредник некада могао ослонити само на њу, данас више не може. Живот је постао и сувише сложен, а у понеким правцима и врло прецизан. Простор је савладан и најудаљенији крајеви земље доведени су у везу. Оно што је некада било несхватљиво, данас се обавља тако рећи за само неколико дана. Последица овога је појава врло много такмичара и понуда. И ако је нпр. некада пољопривредник имао да рачуна само на себе и своју околину или бар у најмању руку са малим бројем оних, који су у положају да понуде оно што и он, данас је таквих безброј, а потрошачи су исти па ма и у увећаном броју. Изнето јасно одређује његов положај, наиме на једној страни сложеношћу живота изазване много веће материјалне обавезе, а на другој необично увећана конкуренција. Нарочито се овим одликују послератне прилике. По свршеном рату сваки народ и држава напосе, а нарочито европске земље ставиле су себи у задатак, да попну своју производњу до максимума, нарочито у пољопривреди, а специјално производњу средстава за исхрану. И само због овога не упуштајући се у испитивање многих других случајева, наш пољопривредник ово је морао осетити. Овоме су необично допринеле и заштитна ограничења.

Кад год је пак у питању конкуренција, онда се зна и шта решава, наиме квалитет и цена у нормалним приликама. Али чини се, да у садашњици није ни само то више довољно. Европско тржиште и европски потрошачи су даље изградили своја потраживања специфично. Они се више не задовољавају оним, чиме су се некада задовољавали. Потрошач је изградио свој укус, а своју потребу много пута задовољава друкчије

неголи некада. Светска трговина је овоме много допринела. Многи пољопривредни производ је добио већ своје типично обележје. Довољно је нпр. данас рећи „калифорнијске јабуке", које и ми овде чак пред крај зиме сваке године већ трошимо, па да се зна тачно све, шта та роба претставља. Па ипак не треба никада заборавити да је пољопривредни производ трговачка роба тек пошто је изашао из руку пољопривредника. Дакле у руци произвођача лежи њена основица. Са сваким је пољопривредним производом овако. Питања се из године у годину све више комплицирају. Наш пољопривредник мора ради свог успеха да рачуна са тим.

И данас ће се наћи по који старац, који ће вам причати о времену, када је његов отац производио само толико више, колико му је било потребно за порез од извесног броја гроша, да је било и сувише и ливада и пашњака, да се стока сама множила, а свиње само жиром гојиле, да су трговци сами долазили и тражили да купе и куповали. И данас се наш пољопривредник тешко даје покренути да мало друкчије води своје газдинство него што је уобичајено. Данашње прилике на светском тржишту не иду у корак. Наш пољопривредник, произвођач, још никако не може да схвати и види правог свог купца и потрошача. Кад ово кажемо мислимо на онај део његових продуката, који је одређен за извоз. Он пред собом гледа само првог купца, а о потрошачу није никада ни мислио. Пресудан је овде свакако потрошач, а све остало је само посредник између њих двојице. Ако наш пољопривредник не буде знао прохтеве потрошача, тешко ће му угодити прво то, а друго, ако не буде хтео прилагођавати се његовим захтевима, он ће га изгубити као муштерију, а нарочито у данашњој обилној утакмици. Ниједан пољопривредник произвођач није никаква засебна јединка, он је само једна бескрајна алчица у ланцу и он то добро има да схвати и да се прилагоди. Овде згодно наводимо речи једног немачког писца (К. Ритер):

„Ко за динамику економског живота нема разумевања, већ верује да може и само за неколико година под истим претпоставкама да производи, биће полако утакмицом, која је све већа и већа како у земљи тако и у иностранству, искључен и упропашћен од оних, који боље разумеју знак времена. Пољопривредник живи више издвојено и не стоји стално под утиском машинерије, механизма укупне привреде. Кад мисли на организацију свог имања и управе, ретко је свестан околности, да је и он својом економијом-имањем један мали део великог народно-економског апарата. У новом свету (Америка) је модерно пласирање пољопривредника особито брзо корачало напред, јер му нису сметале никакве традиције и сентименталност, које — ма да ни у ком случају нису увек за одбацивање — ипак кочe економски напредак. Тамо је стечено јасно сазнање, да пољопривредник у знаку савремене привреде мора производити за пијацу. Тамо је сваки појединн фармер уверен у корисност и нужност, да стално има у виду тржиште и да према њему и поступа и продаје. Стандаризирање је за пољопривредника на првом месту мера за издизање продаје. Према томе оно нема онај исти значај овде као код индустрије, која њоме хоће пре свега и свачега да рационализира и појевтиња производњу. Стандаризирање у пољопривреди претставља одабирање, безобзирно ништење и уклањање слабих квалитета, јер само тада има тај поступак успех, када су тачно утврђени типови. Једним добро смишљеним скретањем продукције у једну или другу страну може се ублажити оштрина ове принуде. У сваком случају ова принуда већ постоји. Стога је врло важно при постављању стандарда, да се добро имају у виду постојећи производни услови.

Стварање стандарда за пољопривредне производе је задатак садашњице и будућности немачке пољопривреде. При постављању стандарда не долази у обзир робско имитирање мера иностранства.

Досада су само Уједињење Државе и Канада нај-

већи део аграрних производа стандаризирали. Са стандаризирањем мора се отпочети код оних производа код којих оно чини најмање тешкоћа. Успех не оваквих тежњи бити нарочито велики, ако и трговина сарађује на томе. Али мора се скренути пажња, да развој ствари не сме бити присилним путем. Са постављањем стандарда по угледу тачно на иностранство није ништа учињено. Постављени стандарди морају и примену наћи. Стандаризирање може имати тек напретка, пошто се и најудаљенији кругови практичне пољопривреде увере у њену корисност и преку потребу и када се чврсто одлуче да у њој сарађују. Свако пренагљено организовање од неколико центара, може стандаризирање врло лако за дуго време да дискредитује, које иначе може да буде бескрајно благодетно. Задругарство је позвано, да стандард уведе. Оно тиме не служи само пољопривреди у њеној укупности, већ пре свега самом себи. Само на бази стандаризирања могло је се задругарство да издигне до цветног степена, који се даје констатовати у другим земљама.

Пре но што пређемо на расматрање неких момената главне идеје, хоћемо прво да расмотримо неке истине, како би доцнија излагања била јаснија.

Пољопривредник не сме никада да изгуби из вида, да су за његов напредак подједнако важни како производња тако и продаја. Шта више много пута је последња чак и важнија и ако је у сваком случају на бази, ипак производње. Трговина је знала увек брзо и практично да је организује, будући да је организација у њој и лакше спроводљива са врло много разлога. Њен рад је регулисан и регулисаван разним прописима и нормама. Ови прописи и норме су жива слика с једне стране унутрашњег стања производње, а са друге минимума захтева светског тржишта. Кад ово кажемо не мислимо на нашу ситну унутрашњу трговину. Трговина не може одиста ван материјала, који јој стоји на расположењу. Ово пољопривредник не сме никако да изгуби из вида, јер на крају крајева све се ипак њега тиче. Добар успех у трговини на бази добре

робе значи у највише случајева и добар успех пољопривредника у његовој продаји. Тако је у редовним приликама. Уколико пољопривредник не би лиферовао жељену добру робу, трговина се труди, да је доведе у што боље стање за даљу продају. Али награда за овај труд не припада пољопривреднику, већ трговини. Да ово није баш мала ствар, сваки је пољопривредник имао доста пута прилике да на својој кожи осети.

(Наставиће се)

М. Ђ. Николић

Сточарство.

О неговању ројева.

Највећи број кошница са пчелама које угину преко зиме јесу ројеви. То бива стога, што се ројеви обично остављају да се сами развијају и јачају, али се ретко који рој може сам, без помоћи пчелареве, довољно развити и ојачати до зиме, па да добро презими и изађе из зиме у доброме стању.

Наскоро после доба ројидбе настају летње врућине, када усахну извори пчелине хране у биљним цветовима. Због тога је справљање новога меда у то време сведено на најмању меру, а због тога матица сноси мању количину јаја из којих се изводе младе пчеле, а пчеле у рою израђују мало новога саћа, а све то успорава развијање и јачање ројева за време летње суше.

Доцније, кад мине летња суша у месецу августу и септембру, кад наступи и чешће падање кише, поново се почну отварати извори пчелине хране, па и справљање новога меда бива знатно веће, но за време летње суше. То се у пчеларству назива јесења пчелиња паша, која неких година бива исто толико обилна, као и пролећна и летња паша за време цветања багрена, ливада и липа.

Али ројеви, који се до појаве ове јесење пчелиње паше нису могли довољно развити и ојачати, због застоја у њиховоме развијању за време летње суше, не

могу искористити у довољној мери јесењу пчелињу пашу кад она наступи. Стога ни онда не могу справити довољну количину меда колико је потребно за њихову исхрану и одржање преко зиме и до нове хране, и због тога угину или у току зиме или на измаку зиме.

Да не би настао застој у развијању и јачању ројева за време трајања летње суше, потребно је да пчелар надокнади пчелама у ројевима све неопходне животне потребе, без којих се не могу одржати у животу, а које саме не могу прибавити, а на првоме месту осигурати им довољну количину хране за исхрану пчелињега легла, из кога се изводе младе пчеле, којима се ројеви бројно ојачавају, а тиме и оспособљавају да за време јесење пчелиње паше могу справити довољну количину меда за исхрану и одржање преко зиме. Потребно је да се ројеви за време летње суше прихрањују.

Прихрањивање се врши медом или шећером. Мед мора бити ражињен, а шећер растворен у млакој води. На 1 део меда или шећера узимају се 2 дела воде. Овај сируп од меда или шећера треба давати свакад само увече, по заласку сунца, кад престане излетање пчела из кошница, а нипошто дању, иначе на пчелињаку настаје међу пчелама грабеж, што је врло немила и штетна појава на пчелињаку. Ради предохране од ње треба пазити да се при прихрањивању не проспе ни једна кап сирупа ван кошнице. Ако се то деси онда просути сируп ван кошнице треба одмах затрпати шаком две земље.

За прихрањивање служе нарочито подешени судови. Најпрактичније су, а при том и најјевтиније и најтрајније, кутије од белога лима. Има их од 1 литра, од $^1/_2$ и од $^1/_4$ литра. Ако се прихрањивање врши сваке вечери, онда се могу употребити кутије од $^1/_4$ литра, ако се прихрањивање врши сваке друге вечери, онда се могу употребити кутије од $^1/_2$ литра, а ако се врши сваке треће вечери, онда се употребљавају кутије од 1 литра. Ове кутије могу се набавити код Српског пчеларскога друштва у Београду.

Ако се нема свој мед за ово прихрањивање, онда се оно може вршити тако званим денатурисаним шећером, т.ј. шећером помешаним са прашином од дрвенога угља, који се за тај циљ справља и издаје пчеларима без наплате државне трошарине, и стога стаје упола јевтиније но обичан шећер или мед, а прашина од угљена не шкоди пчелама. Добија се такође код Српског пчеларског друштва у Београду.

Кад се ројеви на овај начин марљиво и уредно прихрањују за време летње суше, онда не бива застој у њиховоме развијању и јачању; онда матица носи више јаја, па се због тога у ројевима намножи преко лета довољно пчела, а тиме се ројеви оспособе да у довољној мери искористе јесењу пашу кад она наступи, па себи осигурају довољну количину хране за одржање преко зиме и до нове хране идућега пролећа.

Развијање и јачање ројева зависи много још и од старости матице, стога сваки рој треба, поред довољне хране, да има и младу матицу. И то се постиже такође пчеларевим старањем.

Ројеви првенци имају стару матицу, а ројеви другенци имају младу матицу. Сваку стару матицу, која има више од 2 године, треба заменити младом матицом. Добар, напредан и марљив пчелар стара се да извођењем младих матица у нарочито подешеним кошницама за то, има свакад довољан број младих матица ради замењивања престарелих матица.

Стара матица се уклони из кошнице, па се после два дана дода у кавезчићу млада и оплођена матица. Ако се немају младе и оплођене матице, онда се место матице може додати зрео затворен матичњак из које друге кошнице. Ако ни у којој кошници на пчелињаку нема матичњака, онда се из једне од најбољих и најјачих кошница уклони матица, па ће пчеле у њој сградити више матичњака.

Матичњаци се, из предострожности да их пчеле не би уништиле, додају помоћу штита од жице, који штити матичњак од поништаја од стране пчела. То су мале и врло јевтине справе, које се добијају код Пче-

ларског друштва, а просте су толико, да их сваки пчелар може лако начинити и сам.

Кад се рojеви негују на овај начин, сваки ће се рој довољно и на време развити и ојачати, и ниједан неће утинути преко зиме, што никад није сигурно кад се рojеви остављају да се сами развијају и јачају без икакве пчелареве помоћи и старања за њихово одржање у доброме стању.

Ко хоће да важи као добар и напредан пчелар не може се ослободити од овога старања за добро стање својих пчела.

Јов. П. Јовановић.

Воћарство.

Како да очувамо јабуке што дуже у свежем стању.

Наши би земљорадници много боље уновчавали своје јабуке као и остало воће, када би били у могућности да га што дуже очувају у здравом и лепом стању. Позната је ствар да се трговачка вредност воћа повећава, уколико се оно може дуже очувати у свежем стању под што повољнијим условима. Услед врло малог броја правих воћних складишта, и то код неких трговаца-извозника и неких воћарских задруга, ми смо приморани да целокупну своју производњу јабука, одмах после бербе, изложимо продаји у једном кратком размаку времена. Услед велике понуде пад цена је неминован и наше се воће продаје у бесцење. Велике штете које на тај начин настају за све оне који се баве производњом и трговином воћа у нашој земљи, па доследно и за целу нашу привреду, и сувише су очигледне. Ово се нарочито испољава када се има у виду да ми извозимо годишње просечно око хиљаду вагона јабука за јело. Са повећавањем воћарске производње у квалитативном и квантитативном правцу, који се рад систематски спроводи преко среских и бановинских воћних расадника, јасно је да ће се производња јабука и осталог воћа кроз неколико година знатно повећати, а са тиме ће се и штете сразмерно повећавати.

Да би се отклониле поменуте незгоде у трговини са јабукама, и да би се омогућило поступно изношење воћа на тржиште, у интересу нашег пољопривредника и активности нашег извозног биланса, потребно је да се код постојећих

воћарских задруга организује специјалан фонд, у који би задругари сваке јесени улагали од продаје јабука одређену суму за подизање задружног воћног складишта, уколико до сада нису подигли овакве просторије.

За чување мањих количина воћа можемо изабрати једну здраву просторију на самом газдинству, обичан подрум, приземље, неку просторију са северне стране или слично, која би углавном обезбедила бар донекле услове, који се траже за чување воћа, т.ј. једну релативно ниску, више мање сталну температуру, повољно проветравање, одређен степен влажности ваздуха и минималну количину осветлења.

Али поред подесне просторије за чување воћа и тачног придржавања извесних прописа у истој, на дужину чувања воћа утичу још неки чиниоци, између којих треба на првом месту истакнути способност појединих сората воћа да се очувају дуже времена у свежем стању, иако не при најидеалнијим условима чувања. Поред тога треба још напоменути и време бербе као и начин саме бербе (да ли је воће брано руком или је тресено), здравствено стање произведеног воћа, начин транспортовања (утовар, истовар) и т. д. Ово последње наводимо због тога што воће убијено, озлеђено, црвљиво, са пукотинама и пегама од гљивичних болести, није подесно за чување, јер брзо постане плен разних гљивица трулења, и зато треба одвојити сваки такав плод и што пре потрошити а у просторије, одређене за чување воћа, сместити само потпуно здраво, неозлеђено и нормално развијено воће. Пре него ћемо овако сортирано воће спремити за чување, добро је да се у току 1—2 недеље остави у мањим гомилама да се презнојн т.ј. да један део влаге испари. Затим се воће намести на етажере (полице), обично 80 см широке, направљене од дасака или летава. У несташици полица можемо употребити лесе, суву сламу или слично. Воће се слаже обично у једном слоју и не сме се међусобно додиривати, са петељкама окренутим навише. Ако морамо да слажемо у два слоја онда између њих метнемо хартију или сламу и тако их раздвојимо.

Воће можемо сместити у просторије, које смо претходно раскужили и испрали, да би на тај начин уништили све могуће гљивице и бактерије које изазивају трулеж, буђавост и плеснивост плодова. У ту сврху треба зидове складишта окречити кречним млеком, коме је додато плавог камена и лизола (на 50 литара кречног млека узети 300 гр. плавог камена и 250 гр. лизола). Полице, односно лесе као и патос се добро исперу раствором формалина (1 литар 40% формалина на 30 литара воде). Затим се изврши раскуживање просторије и паљењем сумпора, пошто се претходно што боље затворе врата и прозори. Узима се једна шипка сумпора на 3—4 м³

просторије или $1^1/_2$ кгр. сумпора на 100 м³. Сумпор се метне на цигле и запали. Држи се затворено 2—3 дана, а затим се просторија отвори и добро проветри.

При избору подесних просторија за чување воћа као и при зидању специалних воћних складишта, комора, хладњача, треба у првом реду пазити да температура складишта буде 3—4°Целзијуса, да се та температура стално одржава на истој висини, т.ј. да буде независна од колебања спољне температуре.

У обичним просторијама где од нужде спремамо воће, осећају се промене спољне температуре. Код специалних воћних складишта, у циљу одржавања сталне температуре, у потпуној независности од спољних колебања, зидови се воћних комора постављају још и са дрветом, остављајући између овог последњег и зида коморе празан, шупљи простор. Овај празни простор се испуни неким материјалом, који рђаво спроводи топлоту, као што је: плева, слама, плута, пепео и т. д. у исте сврхе праве се воћне коморе са шупљим зидовима од цигле, и тако се постигне добар изолациони омотач.

Воћно складиште не сме бити ни сувише топло ни сувише хладно. Нарочито мора бити уклоњена свака опасност од смрзавања. У сувише топлом складишту воће брзо сазрева, губи свој фини мирис (арому) и врло лако свене. У сувише хладном складишту воће сувише лагано или чак и никако не сазрева. При оптималној, релативно ниској температури (3—4° С) слабо се развијају гљивице и бактерије трулења, буђавости и плеснивости, те се воће дуго времена може одржати здраво, а ако су и други услови испуњени, може сачувати и своју лепоту и арому (влажност оптимална и отсуство светлости).

Ако прети опасност од мраза у просторији, која није подигнута специално за чување воћа, онда треба прозоре затворити, а воће покрити слојем струготине, суве сламе или хартијом. У таквим просторијама може се температура дању повећати до 7 или 8° С., али то много не шкоди.

И услови влажности играју важну улогу при чувању воћа, и зато је воћно складиште, поред термометра, снабдевено и психрометром (за мерење оптималне влажности), а зидови се превлаче специалним материјалом, који не пропушта влагу. И патос се исто специалном грађом осигура од влаге. Велике предострожности у погледу односа влаге у воћној комори, складишту, хладњачи су потребне због великог процента воде, који воће садржи (80—83%). Ако је релативна влажност ваздуха у воћном складишту већа од 85%, онда се јавља трулеж у већем или мањем обиму. Влага наиме, која се скупља на површини плодова у виду ситних капљица, претставља најбољу средину за клијање

и развијање разних гљивица и бактерија трулежи и буђавости. Ако је мање влаге у воћној комори него што је садржи спремљено воће, што се догађа при повећаној температури (смањује се релативна влажност), плодови ће више воде почети губити испаравањем и то утолико више, уколико је влажност мања, односно уколико је атмосфера сувља. На тај начин плодови ће почети да се суше, смежураће се и коначно свенуће. Овакви плодови изгубе много на депоти а и на тежини. Зато треба, према влажном или сувом времену, складиште умерено проветравати, али не треба заборавити да спремљеном воћу много више шкоди сувота ваздуха него мали сувишак влаге. Ако је сувише влажно у воћном складишту, а не можемо провести проветравање, онда можемо ту прекомерну влагу уклонити тако, да у какву посуду метнемо живог, негашеног креча, који има ту особину да упија сувишну влагу из ваздуха. Иначе за сувог времена, ако је складиште влажно, отворити мало прозоре, али избегавати сувише нагло мењање температуре. На воћним коморама постављени су и вентилатори, који сасвим добро регулишу услове влажности у њима.

Што се тиче осветљења, оно није потребно при сазревању и чувању воћа и зато га треба свести на најмању могућу меру. Зато су воћна складишта, коморе снабдевене и специјалним застorима на прозорима, који се воћином држе спуштени, да се у складишту направи полутаман или сасвим таман простор. Место застора можемо прозоре у воћном складишту покрити неким платном, покривачем или слично, да би направили потребан замрачен простор. У тамнијем простору воће сазрева лагање, и сачува више свој мирис (арому) као и боју своје љуспе (коре).

За време чувања воћа треба стално надгледати складиште ради регулисавања услова температуре и влажности, и саме плодове, презреле или натруле избацити.

Ing. **Лука Крстинић,**
пристав Пољ. станице. Топчидер.

Биљне болести и штеточине.

Рђа (пламењача) на пшеници (Puccinia sp). [1])

— Њено развиће и мере одбране.

Жетва пшенице је ове године знатно подбацила услед веома јаког развића болести рђе. Ова је болест пре времена

[1]) Уместо одговора на питања упућена од г. г. Милоша Симића, Милутина Рајлића, Ђоке Пејића и Милоја Ђорђевића.

сасушила пшеницу и тиме спречила правилно развиће и дозревање зрна. У неким крајевима, нарочито у низинама, пшеница је у толикој мери страдала, да је зрно остало скоро потпуно празно, штуро, без скробног садржаја, те је на тај начин принос сведен на најмању меру.

Појава рђе на пшеници код нас је била општа; ниједан крај није био од ње поштеђен. Ма да штета није била свуда подједнака, ипак тачно је то да је ове године рђа узела много веће размере него ранијих, него ма које од последњих година. Ово изванредно развиће рђе унело је велико неспокојство код наших земљорадника, нарочито у житородним крајевима, који су од ове болести сада јаче страдали. Круже чак гласови да је даља култура пшенице доведена у питање; рђа се упоређује са филоксером и изводе закључци да ће и пшеница проћи онако као што су прошли стари виногради.

Сматрам за потребно да одмах нагласим да су ови гласови и ова упоређења потпуно неоснована и да у будуће гајење пшенице неће бити ништа више угрожено од болести рђе него што је то данас било. Огромно развиће ове болести на пшеници је у узрочној вези са изузетним временским приликама, које су владале овог пролећа и лета. Дуга зима, хладо пролеће и влажан почетак лета, одоцнили су сазревање пшенице за близу месец дана, што је имало за последицу претерани развој рђе и умањени принос. Овај закључак је изведен на основу биолошких особина паразита, проузроковача ове болести.

Рђу на пшеници изазивају три врсте паразитних гљивица: *Puccinia triticina, P. glumarum i P. graminis.* Све ове три врсте јављају се у нашим крајевима и то сваке године, али све оне немају подједнаку практичну вредност, не представљају све подједнаку опасност за пшеницу. У нашим главним житородним крајевима, по правилу прва се појављује *P. triticina.* која се већ може наћи у току маја месеца често у већем обиљу на лисци. Убрзо за овом врстом рђе појављује се *P. glumarum;* ретке су године када се ова врста јави прва. P. triticina и P. glumarum се јављају скоро искључиво на лисци и рукавцу. Само изузетно се могу наћи на стаблу (пауљу) и класу. Ове две врсте рђе, чије главно развиће пада у првој половини јуна, повлаче углавном сушење лиске, и то прво пропада доње лишће. Само изузетно принос жетве подбаци у јачој мери услед ове лисне рђе на пшеници, јер је већ, у нормалним временским приликама, у јуну струк пшенице снабдевен довољном количином резервних хранивих материја, које ће се поступно прикупити затим у зрну.

Трећа врста рђе проузрокована од *P. graminis,* јесте најпознија и код нас се примећује обично тек у другој половини јуна. Овај паразит захвата поглавито стабло и рукавце струка

и у њима изазива разорно дејство. Развијајући се у стаблу он онемогућава више или мање струјање сокова. Код јачег развића наступа потпун прекид у кретању сокова ка класу. Тада се зрно, не добијајући храниве материје и воду, суши — дозрева пре времена, те остаје штуро — празно. Према томе, ова трећа врста рђе јесте и најопаснија, јер уништавајући стабло, спречава сваки прилив у клас, а тиме онемогућава саму исхрану зрна. Стварно она и повлачи највећу штету.

У нормалним годинама, када је пшеница већ готова за жетву, крајем јуна и почетком јула, ова последња рђа (P. graminis) остаје безопасна у нашим крајевима, због тога што се и сувише позно јавља. Њена појава тада пада у доба сазревања пшенице, услед чега је њено веће развиће немогуће. Пшеница је у том случају избегла опасност.

Али ако је пшеница још зелена у времену појаве ове рђе; ако је дозревање одоцњено, као што је био случај ове године, онда последице могу бити готово катастрофалне. Овога лета P. graminis је имала скоро пун месец дана за своје развиће и она се стварно развила у таквим размерима, да ће произвођачи пшенице дуго памтити ову годину.

Дакле, пшеница је јаче страдала од рђе ове године због тога, што су изузетне времске околности омогућиле, продужавајући вегетацију, да се најопаснија врста рђе развије у таквом интензитету који неизбежно повлачи велико падање жетвеног приноса. Ово су јасно могли увидети и сами произвођачи — пољопривредници, јер су сорте пшенице које раније сазревају осетно мање страдале од рђе него оне позније.

Према томе, нема места неком нарочитом неспокојству у погледу даљег гајења пшенице. Нередовне времске прилике су имале и нередовне последице. У наредној години само ако будемо имали нормално пролеће и лето, о пшеничној рђи се неће много више говорити него ранијих година.

Из предњих излагања излази да, развиће рђе на пшеници и висина штете коју она повлачи, зависи у великој мери од временских чинилаца. Али то не значи да смо у борби са овом болешћу потпуно немоћни. Не! Применом извесних погодних мера може наш земљорадник осетно умањити штету коју рђа наноси. У будућности пак можемо чак очекивати да ову болест скоро потпуно уклонимо из наших поља гајењем пшенице, које су по природи својој отпорне према њој, сората, које уживају природни имунитет према овој болести.

Директна заштита пшенице против паразита рђе данас је неизводљива. Иако су извесни огледи, вршени како у Америци тако и у Европи, показали да сумпор у праху или

бакарни раствори имају јако заштитно дејство за пшеницу противу рђе, ипак се на запрашивање или на прскање пшеничних поља не може, бар засада, ни помишљати.

Сејање пшенице у редове (сејалицом) показало се у пракси као добра мера и против рђе. Јаче проветравање услед бољег струјања ваздуха између редова, умањује влажност око струкова пшенице и тиме умањује и погодности за развиће паразитних гљивица које изазивају рђу. Пшеница гајена на вишим, оцеднијим положајима је мање страдала од рђе ове године баш због мање влажности. Затим, *раније сетва с јесени* такође је за препоруку, јер убрзава дозревање и на тај начин умањује опасност од јачег развића оне најпознише и најопасније врсте рђе, коју ствара паразит P. graminis. Исто тако и *фосфорна гнојива* умањују штету од рђе и то на тај начин, што повољно делују на развиће зрна и његово брже сазревање. Азотна гнојива пак, продужавајући вегетацију пшенице, повећавају опасност од рђе. Због тога се њихова примена, нарочито у већој мери, мора обазриво искоришћавати. *Уништавање жуте шимширике* (Berberis vulgaris) је од користи у борби противу паразита P. graminis, јер овај жбун служи као прелазна хранитељка за ову гљивицу. Отклањањем жуте шимширике из близине пшеничних поља, умањује се могућност заразе, јер заразне споре (семенчице) паразита прелазе с пролећа са шимширике на пшеницу. Од колико је значаја уништавање жуте шимширике у борби са рђом, може показати чињеница, да су многе државе (Сједињене Америчке државе, Немачка, Данска и Норвешка) издале специјалне законске одредбе, које приморавају све сопственике и држаоце ма каквог земљишта да искорене шимширику са својих терена. Према томе, било би упутно да и наши пољопривредници не трпе ову биљку у близини својих њива.

Помоћу ових разних мера, као што се види, може се ублажити интезивност рђе на пшеници. А да би се пак ова опака болест могла потпуно уклонити, морају се употребити друге много радикалније мере.

Прецизним посматрањима установило се да све сорте пшенице под истим теренским и климатским условима не пате подједнако од рђе. Док су једне веоме осетљиве и страдају у огромним размерама, дотле су друге мање — више отпорне, а пронађене су и такве сорте које уживају потпуну природну отпорност — имунитет. Према томе, ништа није природније него усвојити за даље гајење само ове отпорне сорте.

Посао око истраживања ових природних имуних сората који на први поглед изгледа брз и једноставан, необично је спор и компликован. Због тога су основане у разним зем-

љама посебне научне установе за селекцију и оплемењивање пшенице у правцу њене отпорности према рђи. Рад ових установа је у више случајева крунисан успехом и извесни крајеви у неким државама су већ добили пшеницу за коју рђа не претставља практично никакву опасност. И код нас се у овом правцу ради. Државни и приватни заводи за селекцију и оплемењивање настојавају да и нашој пољопривреди пруже такве отпорне сорте пшенице. Већ постоје извесни успеси, који дају наду да ће и наши житородни крајеви у ближој или даљој будућности располагати пшеницом, коју нећемо имати потребе да бранимо од рђе.

Могло би се поставити питање, зашто одмах не искористимо ми отпорне стране сорте, селекционисане или оплемењене у другим државама. Стварно, било би најједноставније купити одређен број вагона семена од тих сората и дати нашим земљорадницима за наредну сетву. Али, на жалост, у пракси се ово показало као немогуће. А ево зашто. Сорте које су се показале отпорне према рђи у једном одређеном крају, нису остале у највећем броју случајева тако отпорне када су биле пренесене у који други крај. Такав је случај, поред многих других, на пример, са пшеницом „Риети", која, одабрана у Италији као врло отпорна према рђи, када је била пренесена у Француску, тамо се није показала скоро ништа отпорнија од тамошњих сората. Сличних примера има доста, тако да је изведено правило, да се рад на селекцији и оплемењивању мора вршити у сваком поједином крају, пошто се са резултатима добијеним у једном не могу служити друга чак и не много удаљена места.

Откуда долази ова неједнака отпорност једне исте сорте у разним крајевима? Ово питање је расветљено захваљујући оштроумним испитивањима разних научника, нарочито у Северној Америци. Утврђено је да та неједнакост у отпорности једне сорте у разним крајевима не долази од утицаја теренских или климатских чинилаца, који би као изазвали слабљење или губитак постојеће отпорности, — већ да та неједнакост наступа као последица те околности, што се у разним крајевима налазе разне биолошке расе паразитних гљивица које изазивају рђу. Тако, једна сорта, која ужива отпорност према расама паразита које се налазе у једном одређеном просторном реону, не морају бити, а понајчешће и нису, отпорне истовремено и према расама које живе у коме другом реону. Због тога се рад око одабирања и оплемењивања пшенице мора и спроводити у правцу добијања сората које ће уживати имунитет само према оним расама паразита, које постоје у крају за који су те сорте пшенице и намењене. Намера, да се добије нека сорта, која би била отпорна свуда где пшеница успева, према данашњем стању науке је потпуно

напуштена. Према томе, ми смо упућени да се постарамо да сами произведемо сорте које ће, одговарајући најбоље нашим теренским и климатским приликама, бити истодобно неосетљиве према расама проузроковача рђе, које код нас постоје.

Закључак: Рђа је једна од најраспрострањенијих болести пшенице, која сваке године утиче неповољно на принос. У изузетним годинама, као што је била ова, када је дозревање пшенице закашњено за скоро месец дана, рђа може узети карактер калamитета и довести целу жетву једног краја у питање. Борба са овом болешћу је врло тешка и једино се са успехом може извести гајењем сората које су по својој природи отпорне према њој. Таквих сората ми још немамо, али можемо се надати да ће их установе које се баве селекцијом и оплемењивањем у нашој земљи успети да открију или створе и тиме отклоне једну од највећих тешкоћа за повећање приноса наших поља.

Д-р Младен Јосифовић.

Питања и одговори:

Брадавице.[1]) То су израштаји на површини коже или слузокоже и појављују се код свију животиња, нарочито млађих и то првенствено на деловима тела са танком, нежном кожом (усне, нос, виме, мошнице, унутрашња страна ногу, трбух и т. д.) Појављују се било услед неког локалног надражаја, било код животиња, које поседују извесну диспозицију (склоност) за ту болест, која може да буде и наследна. Није искључено, да су ту по среди и бацили. Да ли су брадавице прилепљиве, о томе владају додуше подвојена мишљења, али је пракса доказала, да прелазе додиром на здрава грла. На човека не прелазе.

Има их разних врста: *Рожне брадавице* — суве, тврде, бело-сиве, или жуте боје и разне величине (до величине ораха), округле или пљоснате. Не седе дубоко у кожи и могу се лако отстранити завртањем или подвезивањем. Од лековитих средстава могу се употребљавати азотна киселина (проста азотна киселина), раствор сублимата (1:12 спиритуса) или чиста карболна киселина. Са овим лековима бити на опрези јер имају јако отровно дејство. Лечење у тим случајевима препустити ветеринару. Често пута овакве брадавице ишчезну саме без икаквог лечења.

Месната брадавице су много непријатније и опасније од предњих. Оне су само на површини суве и тврде, док је њихова унутрашњост месната. Оне су облика полуокруглог,

[1]) (Одговор на питање Д. Маринковића земљорадника из Бистрице.

величине као предње, али седе дубоко у кожи и могу се само оперативним путем радикално отстранити. Врло радо крваве код најмањег надражаја.

Трећа врста личи на карфиол. Појављује се ређе и то поглавито код коња и младих говеда на трбуху, грудима, и прегибалу кичичног зглавка, обично као последица једног хроничног зверинца. Лекови ту не помажу, већ треба приступити операцији.

Врло су непријатне брадавице на сисама код крава јер отежавају мужење и радо крваве. Обично нестану без икаквог лечења, у противном поступити како је горе наведено.

М. Ф.

Пролив.[1]) Добивени подаци одвише су оскудни, да би се могло тачно утврдити природа болести која влада код говеда.

Нагло разболевање код већег броја говеда на једанпут под истим знацима — грозница, ватра, пролив и скапавање након 15—20 дана — дало би повода мислити, да се у томе случају ради о једној жестокој зарази код говеда, зато би требало у првоме реду позвати државног ветеринара, који би испитао болест и предузео потребне мере за њено спречавање и угушивање.

Као главни знак наводи се *пролив*. Сваки пролив базира на једном надражењу, катару или запаљењу цревне слузнице, којом се приликом услед појачаног дотока крви и услед увећане перисталтике (кретање црева) излије већа количина течности, која садржину црева разреди и тако разређену протера напоље у виду измета.

Пролив се појављује код сваке врсте животиња, било појединачно спорадично, — било у виду заразе.

Има разних узрока, који изазивају ову болесну промену коју ми називамо пролив. Јесу то у првоме реду разни назеби било спољни, било унутарњи, даље грешке у самој исхрани, као на пр: прежderање, нагла промена уобичајне хране, претерано хранење воденом, сочном храном: трава, кромпир, репа и т. д. — даље покварена, пљеснива и укиснула храна, попаша на ливадама, које су биле дуже времена под кишом, смрзнута храна, росна трава, и напослетку и органске промене на самој слузници црева.

Напомињем, да се проливи најчешће појављују код младих животиња, а нарочито код сисанчади.

Ток болести је различит, као и време трајања. Сматра се као правило, да је пролив безопасан, док су екскременти

[1]) Одговор на питање Витомира Милићевића, економа из Лисе.

без нарочитог мириса, али чим би измети заударали, треба бити на опрези. Обично се у том другом случају појави и једно повећање телесне топлоте, болови у трбуху, стока губи апетит, тражи много воде, мршави и т. д. Рок трајања болести креће се између неколико дана до више недеља, па чак и месеци. Обично следује оздрављење, код тешких случајева наступа смрт. Најчешће страда сисанчад.

Има једна врста пролива код стоке, који по својим знацима много личи на срдобољу код човека и који врло често завршава угинућем. Болест наступа изненада, са великом грозницом и увећаном телесном топлотом. Стока не једе или врло мало, надува се, појављују се чести напињања и болови у трбуху. Измети су водени, помешани крвљу, слузави, боје мрке и необично смрдљиви. Кожа постане сува, длака накострешена, појављује се балење из уста, отежано дисање, грло све више и више мршави и након неколико недеља угине од изнемоглости.

Приликом лечења треба у првоме реду да обратимо сву пажњу на отклањање узрока, који су проузроковали надражај, катар или упалу цревне слузнице. Употребићемо у првоме реду дијеталну храну; препоручује се, оставити стоку првих дана да гладује — и умирујућа средства. Тек у другоме реду прибећи ћемо давању лекова за заустављање пролива.

Код обичног пролива довољно је да променимо врсту хране, даље, да држимо болесну стоку у топлој стаји са сувом и топлом простирком, да утопљавамо трбух, да дајемо више суву и лако сварљиву храну, да престанемо са попашом и да дајемо што мање и то устојале воде. У већини случајева биће ово довољно.

Не престане ли пролив и поред горњих мера, можемо да прибегнемо давању напоја од прженог јечма или овсеног брашна или прекрупе прженог овса или јечма. Још јаче дејствује прекрупа од прженог жира.

Ако и ово не помаже, лечење треба поверити марвеном лекару, јер је у томе случају болест озбиљније природе. До доласка ветеринара употребљавати горња средства.

М. Ф.

Помањкање пуног нагона[1]) појављује се и код мушких и код женских животиња. Узроци могу бити различити:

1. Општа слабост услед болести, старости, исхране штуром, слабом храном (брашно, кукуруз, уљани колачи и т. д.)

[1]) Одговор на питање Драгомира Симића из Кумана.

2. Флегматичан, миран темперамент, склоност гојењу, гојазност услед одвише јаке хране.

3. Ослабљење полних органа услед раног или претераног припуштања мужјака, или код женских животиња ако се припуштају под мужјака када траже.

4. Оболења и аномалија полних жлезда, туберкулоза, новотворине на јајнику. Код крава врло честа појава цисте (мехури) на јајнику.

Лечење треба управити према узроцима. Према томе код узрока, побројаних горе под 1.: обилна, јака храна, која поседује издашне хранљиве супстанције, у првоме реду миришљаво сено, зоб, прекрупљен јечам. Добра су и сирова јаја, помешана у храни.

Под 2. Издашно кретање у слободи, исхрана храном богатом у протеинима (праве беланчевине), а сиромашном у угљеним хидратима.

Под 3. За појачање полног нагона дајемо стоци: кухињску со, бибер, (4—8 грама дневно два пута), ким, ђумбир, боровице, семена од слачице са вином и т. д. Од лекова дајемо: глушац (15-30 грама дневно два пута), тинктуру од кантарида (4-8 грама са искуваним ланеним семеном), даље јохимбин (0.1 грам три пута дневно). Лечење лековима, које смо ту побројали оставити ветеринару.

Под 4. У већини случајева нема помоћи. Код циста на јајнику отстранити исте згњечењем истих кроз чмар. Ову сасвим сигурну операцију може са успехом да обавља само ветеринар.

У сваком случају питати за савет ветеринара, који ће прегледом утврдити који од поменутих узрока постоји па према природи болести дати потребна упутства.

М. Ф.

Питање: Сваке године у свом градинарству похватам око 200 до 500 комада кртица у разно годишње доба преко целе године. Да би од тога имао стварније користи, да не би морао отсад као и досад похватане и поубијане кртице закопавати са кожом да иструну, то молим Друштво да ми одговори, како би било да исте одерем и кожу дам да се учини, управо у које доба године је њихова кожа најбоља, и коме да се дају чинити исте, пошто сам ове давао нашим ћурчијама и код њих пропадну у чину.

Ивановић Димитрије,
Сомбор, фах 55.

Одговор: Кртица је необично корисна животињица, чист месождер. Уништава ларве најразноврснијих у пољопривреди

штетних инсеката, пужеве, ровчице, мишеве и т. д. Пошто је јако прождрљива, *то јој дневно треба више хране, него што је сама тешка.* Рачунамо ли дневни оброк 150 инсеката, то за годину дана, јер зиму не преспава, уништи једна кртица преко 5000 разних пољопривредних штеточина. — Истина, идући за храном мора земљу да рије и ову у облику познатих кртичњака избацује. То, и подривање коренова културних биљака једина је штета коју нам кртица наноси. — Али разуман пољопривредник мора да размишља и оцени: каква и колика би штета тек престојала од оних разних и многобројних штеточина које кртица тако ревносно уништава! Даље мора уважити околност, да абнормално размножавање пољопривредних штеточина утиче и на јаче размножавање њихових непријатеља па и кртица. Нема ли кртица у својој ловној области довољно хране она их проширује или се са очишћених терена и потпуно исељава, идући за храном, по општем закону природе. — Зато добар пољопривредник никад кртицу не уништава, а ако му је у градинарским лејама на сметњи, расељава их завлачењем крпа натопљеним у петролеуму, катрану и т. сл. у њене рупе. Ове мирисе кртица не воли, те се са овако заштићених леја исељава, да опет другде својим радом користи.

Само је зимска кожица с густом длаком од вредности, па и она далеко заостаје иза вредности кожица куна, творова, ласица и веверица. — Пошто јој је кожица мала, танка и мека, то тражи у раду при чињењу пажљивости, нарочито при чишћењу руба њурчијским косиром, при коме се најлакше поцепа. Је ли кожица летња, длака у линьању — испадању, то је без вредности, и нема њурчије који јој овај недостатак може отклонити.

Јаша Јањић.

Питање: У близини моје куће на $^1/_2$ км. имаде отока у средини реке Дрине, у величини око 12 дунума. Ово земљиште не налази се у катастарској евиденцији оба суседна среза. Молим да се обавестим како би и где требало слати молбу, да би се горње земљиште пренело у моју својину...

Ђорђе Вуксић, пољопривредник
из Сикирића п. Братунац.

Одговор: Према нашем грађанском закону § 262, острво које постане на речици сматра се као прираштај оних земаља, које дуж обале леже. Господари ових прибрежних земаља, ако је острво ближе једној обали имају право цело

острво задржати, а ако је на средини на пола га делити са господаром суседне земље, а према средини тока реке у нормалном стању. Острва постала на пловним рекама припадају држави.

Са наведеног ово земљиште припада власницима прибрежних земаља или држави. Што није заведено у катастарске књиге, свакако је због променљивости тока реке Дрине.

Према томе најбоље је обратити се среској власти којој поменуто земљиште припада или да поменуто земљиште добијете ако је то могуће без икакве накнаде, или пак да га узмете у дугогодишњи закуп, а окупација истог довела би до спора.

М. Ђурђевић.

Шашуљица[1]). Трава за коју се Ви интересујете и коју сте испослали Срп. пољ. друштву, да је одреди и да Вам да потребна обавештења о њој, у науци се зове: Calamagrostis epigeios. На нашем језику зове се шашуљица. Ова трава по својој каквоћи и хранивој вредности спада у групу трава слабог квалитета. Расте по сувим и песковитим шумским земљиштима, т.ј. на ливадама и пашњацима, који се на оваквим земљиштима налазе. Иначе ако расте по њивама сматра се као коров. Дугогодишња је трава. Семе од ове траве мислим да ћете тешко набавити. Ипак покушајте да потражите семе од неке семенарске радње. У случају да не нађете семе — онда можете и сами произвести — на тај начин, што ћете када трава сазри скупити мало семена и посејати у леју и идуће године — добићете више семена.

Ing. **Власт. Ђ. Ђорђевић,**
проф.

Питање: Кога се месеца калеме шљиве и јабуке на спавајуће окце? Да ли је и онда потребно уклонити стабло, или само лишће, а стабло оставити још за једну годину да служи као притка?

Још вас молим за тачно време кад се на окце калеми ружа и дуд?

Радивој Иконић,
Санад.

Одговор: Калемљење на спавајуће окце јесте највише примењен начин калемњења у воћним расадницима. Калемљење на спавајуће окце врши се само на младим подлогама једногодишњим или двогодишњим дивљакама.

[1]) Одговор на питање Живојина Тодоровића из Смедовца.

Време калемљења приближно се може тачно одредити. То смо изнели читаоцима Тежака у броју 17 за 1929 г. на стр. 625 под насловом „Јесење калемљење воћака", те Вас упућујемо да тај чланак прочитате.

Вама изгледа да је познат начин извођења калемљења, те вам у том погледу не треба давати упутства. Али вам ипак стављамо до знања ово:

Пупољак — окце — треба да је довољно развијен, те према томе са калем гранчице треба узимати само средње пупољке који су највише развијени. Овај ластар не сме бити водопија. При калемљењу пазите да не узимате цветне пупољке.

Шљива има добро развијене пупољке, те је очење шљива скоро увек сигурно, док су окца код јабука слабо развијена у доба када јабуку треба калемити. Зато приликом калемљења јабука изабрати само оне пупољке који су доста развијени, јер млад и недовољно развијен пупољак брзо се спаруши немогавши се прихватити за подлогу на коју је калемљен. Стога је проценат примања јабука на спавајуће окце тек задовољавајући, па и ако се калемљење изводи у право време и од вештог калемара. Зато је препоручљиво да се јабуке калеме упролеће на ма који начин, а нарочито добар је проценат примања на просто спајање. Лоше стране пролетњег калемљења јесу што се релативно споро изводи и што је издатак за калем-восак знатан.

Ако се калеме млади једногодишњи младари, треба калемити што ближе земљи 10—15 см.. Ако је подлога старија и израсла тако да има довољно висине за стабло, калемити у круни. Калемљење у круни препоручљиво је за јабуку често воће.

Када се пупољак намести на подлогу са ове се не скида ни лист ни стабло. Лист са дивљаке ујесен отпадне, а стабло се у пролеће скрати ако се је калем примио 15—20 см. изнад калема. Кад пупољак избије привеже се уз остављени патрљ да право расте и да га ветар не очене. Тек ујесен друге године по калемљењу патрљ се што краће сасече до места где је избио калем.

Руже се калеме на пупољак од месеца маја до конца августа. Дуд се обично калеми упролеће.

М. Л.

Пребирање ораха и јасуља. — Орахе је најбоље оставити на дрвету све док сами не падну и свакодневно их прибирати са земље. А ако место захтева да се на један мах све обере, онда да се не беру пре него што довољно сазру.

Обране орахе треба руком пребрати по величини, и треба избацити оне који већ својом спољашношћу опомињу на кваreж (који су лаки на црни и буђави).

Затим их треба свакодневно разастрти на поњави и сл., износити на сунце, док се не осуше.

Осушене орахе треба држати на сувом месту и у танком слоју. Најбоље је држати их на тавану око димњака, или на чардаку. Прозоре треба држати отворене, да се на промаји просушују. Такође треба их чешће пребацивати лопатом, како би доњи ораси дошли одозго на ваздух.

Овако обрани и спремљени ораси вреде за 20 до 25 од сто више на пијаци; а то значи много код данашње ниске цене. Такође то је велика награда за рад који је узгредан и који могу обавити старци и старице, као и деца.

Пасуљ треба пребрати тако, да остане само једна сорта по облику и боји, без икакве примесе (земље, каменчића и другог кртога) и кварних зрна.

То значи да у ситном белом пасуљу не сме бити крупних пљоснатих, дугуљастих и кривих зрна (кривана). Као што ни у крупном пљоснатом пасуљу не сме бити ситних зрна, ни зрна другачијег облика.

Тако исто шарени и бојени пасуљ морају бити од једне врсте; нити у њима сме бити смешано белих зрна.

Бела зрна у шареном и бојеном пасуљу, као и шарена или бојена зрна у белом пасуљу, сматрају се примесом и смањују цену пасуљу.

Пребирање пасуља може се обављати као узгредан посао, када се нема шта друго да ради. Такође могу га лепо обављати старице и старци, па и сама деца.

Овако пребран и уређен пасуљ вреди за 25 до 30 од сто више на пијаци. А то је велика награда за овај узгредни рад сељака и његове породице.

Рад Срп. Пољопривред. друштва.

Нов члан добротвор Друштва. Г. Срећко М. Милинковић, управник бановинског расадника у Гор. Милановцу, ценећи и уважавајући дугогодишњи рад Друштва на унапређењу пољопривреде и стручном просвећивању пољопривредника, поодавно је желео да то своје признање, поштовање и оданост овој старој и заслужној установи и видно манифестује. Случај је хтео да настане могућност, да г. Милинковић своју давнашњу жељу у дело приведе на овај начин:

Друштво је главним функционерима и посленицима у пољопривредним подружинама давало извесне мале наградехонораре за рад и пропаганду у народу. Таква награда је, у износу од 1065 динара, одлуком Управног одбора Друштва од 6. априла тек. год. а по једногласном предлогу подру-

жинске управе, дата и г. Милинковићу за рад у Подружини у Г. Милановцу и умешну и успешну пропаганду у народу.

Г. Милинковић је по саопштењу о одређеној му награди, преко Подружине у Г. Милановцу, чији је он секретар и главни посленик, послао признаницу на горњи износ хонорара са писмом ове садржине:

„Данас ми је саопштен акт Српског пољопривредног друштва Бр. 2845 од 7-IV-1932 год., па изјављујући своју најсрдачнију захвалност на пажњи Друштва према моме раду, уз ову своју претставку прилажем и признаницу на суму од 1065 једну хиљаду и шездесет пет динара и молим да се са овом сумом учини следећи распоред:

Пошто ми Друштво исплати износ од 1065 динара, да ме са сумом од 1000 динара упише за члана *добротвора Српског пољопривредног друштва* по чл. 7 друштвених правила. Повељу члана добротвора молим Друштво, да ми што пре изда. Затим молим Друштво, да за остатак суме у 65 динара одвоји неколико поучних пољопривредних књига свога издања и са својим писмом пошаље управитељу и школском одбору основне школе Тирањске у срезу драгачевском, ради раздавања на име награде најбољим ученицима који завршују основну школу и одлазе дому да помажу своје родитеље у пољопривредним пословима.

Налазим да ћу се на овај начин најдостојније одужити Српском пољопривредном друштву на пажњи коју ми чини својим напред поменутим писмом и да ћу, и ако са овим скромним добротворским улогом, потпомоћи Друштво у његовом корисном делању на путевима подизања нашега пољопривредника и јачања народне пољопривреде".

Износимо овај племенити гест г. Милинковића као врло редак пример љубави и пожртвовања у овим тешким и несређеним економским приликама, истичући га утолико јаче и видније, што га је учинио човек који је супруг и отац троје још незбринуте деце и човек чија средства за живот, неможемо рећи да су бедна, али траже строго вођење рачуна о свакој аспри, па да се са њима може да живи.

Живели и хиљадили се овакви синови и пријатељи народа и отаџбине!

Н.

Стечаји за напредније начине рада. Скреће се пажња члановима друштвеним и подружинским на расписане стечаје за напредније начине рада у пољопривреди који су у детаљима са условима изложени у пољопривредном календару за 1932. годину страна 241—244.

Рок пријаве је до краја ове године, а преглед и оцена пријављених објеката извршиће се у 1933 и 1934. години.

На име награде утакмичарима одређена је сума од 51.000— динара.

Пошто је се за поједине одељке пријавио мали број утакмичара, то се позивају сви пољопривредници а нарочито друштвени и подружински чланови да се за утакмичаре јаве.

Државне жељезнице за унапређење пољопривреде. По угледу на уређење жељезничких путева у напреднијим државама, у циљу искоришћавања земљишта поред жељезничких објеката и улепшавања ових, наше Министарство саобраћаја основало је при саобраћајном одељењу Генералне жељезничке дирекције *отсек за пољопривредну службу,* који ће радити на постизавању означеног циља,

Жељезнички путеви имају иначе огроман утицај на економски и културни напредак народа, а када свеколико земљиште које државне жељезнице поседују буде као разни очигледни примери служило и један велики број жељезничког особља, као пропагатори радили, онда ће утицај бити и јачи и кориснији, јер ће и непосредно народ потстицати на све оно што је у пољопривреди боље и корисније.

Нови отсек за пољопривредну службу основан је 1931. године, а ове године је, на основу израђеног плана за рад, већ дао стварне резултате. Отсек је у току пролећа ове године за незнатну суму трошкова, нешто више од 20.000— динара засадио и подигао око 5.000 комада првокласних окалемљених садница одабраних сората разног воћа: јабука, крушака, шљива, трешања, бресака и кајсија крај пруга појединих секција Сарајевске и Београдске дирекције. Обилнији рад отсека припрема се за извођење идуће јесени, зиме и пролећа.

Кад се узме да држава има преко две хиљаде километара жељезничког пута са великим бројем станица, караула и др. зграда пружних и саобраћајних установа и особља, онда се тек може закључити колико велики комплекски земљишта леже неискоришћени са економског и неукрашени са естетског гледишта. Ови нам подаци казују још и то да су државне жељезнице у нашој Краљевини највећи поседник земљишта, најјача и најбогатија комунална организација.

Искуством је утврђено да наш народ, наш пољопривредник, путем предавања и писаних поука доста слабо прима новине у пољопривреди, а врло радо их прима кад их било на државном било на приватном имању својим очима види и процени, а нарочито кад су у његовој непосредној близини. За њега су очигледни примери најбоља школа и најача потстрекач.

Лепо уређени и воћем, лозом и медоносним биљкама засађени жељезнички путеви и остали простори око жељезничких зграда разним повртарским и другим усевима, искоришћени и цвећем украшени; затим у двориштима разних жељезничких зграда подигнути практични и јевтини живинарници за гајење живине, обори за гајење добрих раса свиња, стаје и торови за добре краве и санске козе и пчелињаци за гајење пчела, служећи народу широм целе наше Краљевине као врло добра практична школа са очигледном наставом.

Интересовање жељезничког особља, за поједине пољопривредне гране у циљу усавршавања изазваће набавку и читање пољопривредних књига и листова. Ово интересовање пренеће се и на околне пољопривреднике, те ће се и са те стране помоћи стручном васпитању и културном подизању пољопривредника.

Кад се свему овоме дода и та чињеница, да ће сви наши жељезнички путеви бити са естетске стране лепи и примамљиви за путнике и туристе, а са економске стране искоришћени и у корист државе и у корист економског стања жељезничког особља, онда се предузети рад Министарства саобраћаја на овом пољу има свесрдно поздравити као акција од првокласне важности и пожелети истрајност на започетом послу.

Бор. Љ. Нешић

Белешке.

Трећи међународни виноградарски и винарски конгрес у Риму. У времену од 23 до 27 октобра ове године одржаће се у Риму у Међународном пољопривредном институту конгрес виноградара и винара из целог света. На конгресу ће се претресати ова питања: 1) смањивање производних трошкова за грожђе и вино; 2) непосредна употреба грожђа у исхрани; 3) употреба споредних производа винове лозе; 4) предлог за боље сређивање међународне трговине са вином; 5) утицај адаптације и афинитета на пораст, плодност и бујност винограда; 6) изједначивање метода за анализу вина и 7) вино у здравственом погледу.

За овај конгрес већ се пријавило више референата са свих страна света. Ко од наших стручњака жели да узме учешћа на овоме конгресу са рефератом по једном од горе истакнутих питања треба да се пријави, односно да пошаље реферат на адресу: г. Валентино, генерални секретар 2. Piazza Sidney Sonnino — Рим, најдаље до 31 јула ове године. Ближа обавештења могу се добити од Одељења за биљну производњу Министарства пољопривреде.

Б. Ђ. Р.

Записници

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

22. седнице, држане 1. јуна 1932. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, потпретседник Др. Т. Митровић и чланови: В. Матић, А. Рашковић, Д. Спремић, Б. Ранковић, М. Николић, Н. Белобрк, С. Ратковић и Н. Петровић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 463) Прочитан је и усвојен записник 21 седнице Управног одбора.

II 464) Примљен је знању записник 21. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 22. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

465) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

466) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 153, а одбију по предлозима бр. 155, 156, 159 и 162.

467) Да се по молби бр. 4631, ове године не може дати никаква помоћ због финансијске кризе.

468) Да се Подружини у Медвеђи одобри кредит 75.471— дин. с тим, да се урачуна и стари дуг, па кредит користи према броју чланова.

469) Да се Подружини из Милутовца не може дати више робе, него за онолико за колико има још неизузетог кредита.

470) Да се прими знању са захвалношћу, да је Банска управа из Сарајева дала Друштву помоћ од 3.000— дин. за извођење програма рада.

IV Прочитан је записник 22. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

471) Да се одабрава набавка 64 белегије по ранијој одлуци, као и да се по понуди бр. 4724 поручи још 300 ком. белегија.

473) Да се Е. Мароту исплате тријери раније узети, а за нову набавку да се доцније донесе одлука.

473) Да се по тражењу бр. 4580, остане при ранијој цени и условима.

474) Да се одбију понуде бр. 4613, 4708, 5111, 4630 и 4831, пошто се за означену робу нема потребе.

475) Да се по реферату бр. 4773, набави код Управе монопола 600 кгр. дуванског екстракта.

476) Да се набави 10 кгр. гума за везивање калемова од ранијег лиферанта.

477) Да се по писмима бр. 4763 и 4869, изда Главној задрузи 50 бала рафије пошто накнади трошкове, а за других 50 бала да се извести лиферант да не може да диспонира, пошто их је Друштво задржало по ранијој цени и продало.

478) Пошто поручене копачице из Немачке нису још стигле, то узети од „Економа" још 5 ком. по ранијој цени.

V Прочитан је записник 22. седнице програмског одбора, па је одлучено:

479) Да се прими у састав нова Подружина у Кочанима, пошто је испунила све услове прописане правилима.

480) Да се г. М. Стојановићу из М. Плане, исплати 90— дин. за рад у тамошњој Подружини.

481) Да се овлашћује претседништво да учини шта треба по закону о радњама, за Друштво и подружине.

VI 482) Прочитани су записници 1. и 2. седнице одбора за воћарски конгрес, па су исти усвојени.

Саопштење и предлози.

VII 483) Прочитано је писмо Подружине из Чачка, којим моли да се испита „предаљка" коју је конструисао члан Исаило Чакајац, па ако је иста добра, онда да се опише и рекламира преко Тежака. Одбор усваја предлог.

484) Г. г. Б. Ранковић и Н. Петровић саопштавају, да су у име Друштва присуствовали освећењу Ратничког дома. Одбод прима знању.

Са овим је седница закључена.

„Тежак" излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампана табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 15, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа повољна — по такси. Рачун код Поштанске штедионице 50.350.

Цене пољопривредних производа, на дан 24. августа 1932 г.

Пшеница

Нова Банат 76, 2%	130—132
„ Бачка 76/2%	130—132
Н. србијанска 75/76, 3% Дунав	120—125
Нова србијан. 72/73, 3% Сава	115—120
Н. србијанска гл. пруга	110—120
Н. србијанска узана пруга	110—117

Кукуруз

Банатске утовар станице	105—108
Банат пар. Вршац	103—108
Срем	106—110
Србијан. пар. Пожаревац	108—110

Овас

Српски нов пар. Београд.	115—120
Бачки	— — —
Сремски	110 - 120
Македон. — Косовски	— — —
Узана пруга	100—110

Јечам

Македонски — Косовски	— — —

Пасуљ

Србијански 2% 1930	105—115
Хрват. стан. 2% са врећама. Сисак	— — —
Сремски 2%	100—110
Бачки 2% утов.	100 - 110

Стока и сточни производи

Свиње тешке	9·50—10·50
„ средње	6—7
„ лаке	6 - 7
Волови I кл.	5—5·50
„ II	4—5·50
„ III	3—3·50
Краве I кл.	4·50 — 5
„ II	3·50—4
„ III	2·50—3
Овце	2—2·50
Маст	9—10
Сланина	8—9
Живина	10—10
Јаја	43—43
Млеко овче	3 - 4
„ кравље	2—2·50
Сир српски	10—12
Кајмак	26—27

Разно

Мекиње са врећа Срем, Бачка	70—75
Мек. вагон Београд, са вреће.	78—80
Сено	— — —
Кромпир, Београд	50 — 60

Хартије од вредности

Зајам 7% 1921	— — —
Аграрне обвезнице 4%	— — —
Ратна штета 2½%	198 - 204
Аграрна банка	260 — 270

Потпуно ђубрење

значи напредак

Гајењем усева извлачимо из земље у главноме 4 најважнија хранива састојка за биљке и то: душика, фосфора, калија и креча.

Употребом потпуног вештачког ђубрива

НИТРОФОСКАЛ-РУШЕ

враћамо земљи наведене састојке, те ју одржавамо у плодности и постижемо одличан принос и квалитет плодова

„Реци ми, како и чиме ђубриш, а ја ћу ти одговорити, да ли си напредан пољопривредник.“

Творница за душик Д. Д. РУШЕ

код Марибора

(Ђубриво се може набавити преко Српског Пољопривредног Друштва у Београду).

ЗАХТЕВАЈТЕ ОДМАХ
КЊИГУ О МОЈОЈ

НОВОЈ УМЕТНОСТИ ХРАНЕЊА

која је већ многе спасла. Она се може употребити код сваког начина живота и помаже да се болест брже победи. Ноћно знојење и кашаљ престају, телесна тежина се повишује, а постепено окрепљење докрањује болест.

ОЗБИЉНИ МУЖЕВИ

лекарске знаности потврђују врсноћу моје методе и радо је препоручују. Чим пре почнете са мојим начином хранења тим боље.

САСЗИМ БЕСПЛАТНО И СЛОБОДНО ОД ПОШТАРИНЕ

добићете моју књигу, из које ћете много корисног знања црпети. Како мој издавач разашиље свега само

10.000 КОМАДА БЕСПЛАТНО, ПИШИТЕ ОДМАХ,

довољна је и једна дописница на доњу адресу!

Сабирно место поште:

GEORG FULGNER,
BERLIN - NEUKÖLLN,
Ringbahnstrasse 24. ABT. 485.

Т Е Ж А К

излази 1 и 15 сваког месеца. Годишња је претплата 30·— дин. која се шаље Српском пољопривредном друштву, Београд I, Немањина 15.

Тражите упутства за оснивање подружина.

●

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Купујте и читајте пољопривредне књиге, тражите ценовник од Српског пољопр. друштва.

WÜRTT.

Пољопривредна школа код HOHENHEIMA - STUTTGART

Почетак зимског семестра 1932|33 21. октобра 193·. Проспекти и списак предмета од **Тајништва вис. школа.**

ШТАМПАРИЈА

»СКЕРЛИЋ«

БЕОГРАД
ТЕЛЕФОН 20-732.
Кр. Наталије 12.

Израђује све штампарске послове по најумеренијим ценама. Израда брза и чиста.

ЦЕНОВНИК

СЕЗОНСКИХ ПОТРЕБА, КОЈЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ КОД СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ НЕМАЊИНА УЛ. 11-15.

Француски тријери-сортирачи „Маро", најбољи и напрактичнији и то:
Бр. 4 Динара 4400.— Бр. 5. Динара 5200.— и Бр. 6. Динара 6 800.—
Тријери ХАЈД Бр. Ib Дин. 1700.— Бр. Ia Дин. 2000.— Бр. I/I Дин. 2600.—
Бр. V/I Дин. 4500.—
Тријери МАЈЕР Бр. Ia½ . . . . . 1800.— Дин.
„ Штахел и Ленер Бр. I/II Дин. 2750.— Бр. II/Ia Дин. 2350.— „
Бр. II/I . . . . . 2650.— „
Пресе за грожђе од 300 лит. 2700.— од 200 лит. 1800.— од 150 лит. 1600.— „
Муљаче за грожђе „Ферум" Дин. 600.— ЕКС Дин. 800.— Мајфарт 1.000.— „
Ебулиоскопи — оригин. француски (Малигани) . . . . . 950.— „
Крушача за кукуруз, за 1 клип . . . . . Дин. 650.— и 700.— „
за 2 клипа са ветром . . . . . 1500.— „
Резервна сита (округла) за тријере Хајд I/I . . . . . 165.— „
Цилиндери за тријер Хајд I-Ia . . . . . 1200.— „
Сејалице за жито, врстачне, од 13 реди . . . . . 2850.— „
Гвоздени вољак троделни Дин. 1200.— једноделни, са сеилиштем на точковима . . . . . 600.— „
Дрљаче дводелне, обичне, Дин. 300.— преламаче Дин. 450.— троделне, обичне . . . . . 500.— „
Сецкалице за ст. рену бундеве и корење . . . . . 500.— „
„ „ „ сено, сламу, шашу . . . . 750.— 950.— и 1.160.— „
Плугови лаки, са црталом, без точка, за воњаке и винограде 360.— „
„ „Фела" Бр. 5, са колечкама . . . . . 500.— „
„ „Рајнланд", Бр. Е. 6. са једним точком и црталом, лаки 450.— „
„ „ „ Д. 6. са колечкама (à la Sak) . . . 600.— „
„ обртачи Sak U. W. 5 са 1 точком 750.— исти, са колеч. 850.— „
„ за угаривање, са две бразде, за обичну запрегу . . 850.— „
„ „Monachia" Бр. 5 (звани „Сава"), награђени I наградом на утакмици . . . . . 730.— „
„ Еберхартови Бр. 4 „КОМЕТ" . . . . . 850.— „
Тегле за остављање зимнице, патент од ½, 1 и 2 литра, 12.— 14.— и 20.— „
Сумпор, на јути Дин. 10.— на азбесту, килограм . . . . 20.— „
Сајцов азбест, најбољи, у оригин, пакетима од килограмв . . 70.— „
Рибља бешика за бистрење белог вина килограм . . . . . 700.— „
Желетин за бистрење црног вина килограм . . . . . 50.— „
Калиум-метабисулфит у кристалу . . . . . 25.— „
„ ферцианатум, про анализи (издаје се по налогу Винар. надзорника) килограм . . . . . 200.— „

Комплетан ценовник Кундеовог алата, књига и др. потреба шаље се на захтев и бесплатно

Цене су франко друштвени магацин, а роба се шаље на доплату и повуку.

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

(бесплатно) Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 18. Београд, 15 СЕПТЕМБРА 1932. год. Год. 59

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

О чему има да води рачуна пољопривредник кад производи у садашњици.

— крај —

По својој природи, а и с обзиром на свој крајњи циљ, трговина жели стварност и утврђене облике и квалитете, и прилагођава се новим само у случају ма каквих њихових савремених, особитих квалитета. У сваком случају довољност квантитета се сама по себи разуме. Овим је јасно речено, да пољопривредник, ако жели добру продају своје робе, мора удовољити трговини, мора јој дати могућности да и она заради. Многи стари и старији начини куповине и продаје полако губе свој стари значај под утицајем све сложенијег економског живота. Сам развој до данашње стандаризације и тежње к њој ово јасно показује. У великој светској трговини жита на пр., куповало се и продавало, а и данас се то чини, уобичајеним трговачким опредељивањима. Купује се и продаје роба: „таква каква је", роба „просечног квалитета", „доброг,

просечног квалитета и „по мустри". Појам „таква каква је" ништа не одређује ближе и даје могућности многим незгодним шпекулацијама и непажњама, које баш на крају погађају пољопривредника; просечни квалитет или добар просечни квалитет даје далеко већу одређеност. Уколико ту није ништа тачно одређено, допуњује се узајамним уговорима и берзанским формама. Трговина „по мустри" је нешто посве одређено, нарочито кад се има у виду, да и ту берзанске норме регулишу много што шта.

У сваком случају ниједан од ових облика не претставља ништа стално у погледу квалитета робе у најширим потезима. Све је упућено на моменат, боље речено годину. Светска пак трговина врши закључке много раније но што се уопште зна право стање квалитета дотичне године. Дакле, појављује се очигледна једна незгода. И напослетку и та је незгода пребројена код држава и народа, које су завеле стандард, т. ј. утврђени су тачно типови, њихов квалитет, њихова марка. На пр. класа II степена 1. пшенице Уједињених држава Америке има:

хектолитарску тежину	77.2	кгр.
влаге	14.0	%
оштећених зрна . .	2.0	„
нечистоће	1.0	„
зрна неког другог жита	0.5	„
пшенице других класа	5.0	„

Ово је један посве утврђени тип и у трговини претставља нешто посве одређено ма када се закључивало. Оваквих је класа пет у сваком степену, а има пет правилних степена, и један ван ових обухвата пшеницу са извесним манама, али која се ипак не избацује из трговине. Или на пр. стандард манитобе. Западне Канаде утврђује за манитобу № (marquis или равна овој):

хектолитарску тежину	77.40 кгр.
тврдих стакластих зрна	80.00%

Здрава и добро сазрела она не може имати у себи зрна пшенице других нумера, других жита и т. д.

И ово је једна посве одређена трговачка роба, независна од године и времена, од начина жетве, вршаја и чувања, ма да би се могле ставити понеке замерке.

И наше Привилеговано друштво за извоз земаљских продуката учинило је један корак ка нашем стандарду. Оно извози и продаје иностранству следеће марке наше пшенице:

Бр. 50 потиска са 80-81 кг. хект. теж. и 1% неч.
Бр. 100 бегејска са 80-81 кг. хект. теж. и 2 „ „
Бр. 200 бачка-бан. са 79-80 кг. хект. теж. и 2 „ „
Бр. 163 југословен. са 77-78 кг. хект. теж. и 3 „ „
Бр. 324 југословен. са 78-79 кг. хект. теж. и 2—3 „

Пшеница Бр. 163 састављена је половином од пшенице са територије Србије пре балканског рата и половином од босанске пшенице. Бр. 324 из две трећине пшенице са територије Србије пре балканског рата и једне трећине сремске пшенице.

Али не само код пшенице, већ и код других пољопривредних производа се спроводи стандаризација и ако икоме, нама би била она преко потребна са врло много разлога. Какви бисмо само успех могли имати на страним тржиштима код стандаризације воћа, а специјално јабука и шљива. Ми лично нашу будимку ни уколико не потцењујемо према јонатану америчком, која важи као најбоља на европском тржишту, иако ју је наша стручна произвођачко трговачка комисија коју годину раније ставила одмах после јонатана. Ми лично у најмању руку стављамо је равну јонатану. Исто би тако много добила и трговина сувим и свежим шљивама и грожђем и т. д.

Дакле стандард у трговини претставља робу тачно утврђеног порекла и једнообразности квалитета, без обзира на године, те је за трговину нешто посве утврђено, а тиме је дата и боља и већа могућност успеху.

После овог малог излагања да се вратимо на идеје Ритерове и пренесемо на наше прилике.

Стандаризирање је за пољопривредника на првом месту мера за подизање продаје. Оно претпоставља одабирање, безобзирно ништење и уклањање слабих квалитета и увођење тачно утврђених типова.

Овим је тачно утврђен правац рада сваког појединог нашег пољопривредника. То није више само правац рада, већ и његова дужност према самом себи и нашој целини. Траже се квалитети и једнообразност. Ми смо досада безброј пута у нашим чланцима, расправама и студијама наглашавали, да је наше једино средство за успех у необично јакој конкуренцији на светском тржишту, квалитет уз повољну цену и што обилнији али и што уједначенији минимални квантитет. Ми не знамо где да погледамо, да бисмо добили успешнију слику. Код кукуруза је прави дар мар са несхватања. Код пшенице се тежи једноставно само ка квантитету и заборављају првокласне особине домаће, која високо стоји. Признајемо, да су извесни правци пошли добрим путем. Делом уништено шљиварство почело је обнављањем у неким крајевима погрешним путем. Када се узму у расматрање првокласни јабучарски крајеви, специјално рецимо Стари Влах, наилазимо ту на пр. на сразмерно мали број дрвета јабуке. Али ако се упустимо у анализу ових, долазимо до још већег изненађења, да је број дрвета првокласне трговачке јабуке, специјално будимке, толико мали, да је за жаљење. Тек у последње време народ увиђа и ради. Сађено је у прошлости просто из љубави према овоме или ономе не само ту, већ и у другим јабучарским крајевима, а да не говоримо о назорима ван пољопривреде: *„Нека стоји дрво, нека га само има"*. Данас та лозинка не може ни да се замисли. И сва та многобројна мало корисна дрвета осуђена су на смрт, јер само безобзирно ништење и уклањање слабих квалитета и онога што потрошач неће, даје успех у стандаризацији. Не би требале само недаће нашег пољопривредника да натерују да мисли, јер се иначе добија утисак да чами, а он поуздано није такав. Па ипак

овогодишња недаћа у сточној храни га је тек натерала да озбиљно мисли на луцерку и детелину.

Што је речено за воће и цереалије, важи и за све остало. Свакако да постоје многе тешкоће, али друге нема.

Извор успеха је у појединцу и у чврстом уверењу да сваки сарађује и да је то добро. Наравно, овде се одмах оцртава огромна морална одговорност стручних, водећих кругова у питањима квалитета, квантитета сорти, типова и т. д. Ритер сасвим правилно каже: „*Стандаризирање може имати тек успех, пошто се и најудаљенији кругови практичне пољопривреде увере у њену корисност и преку потребу, и кад се чврсто одлуче да сарађују у њој*".

Да закључимо. За пољопривредника су у најмању руку на равној нози производња и продаја. Како у производњи тако и у продаји он мора стално да мисли на то, да је он само један делић светске производње и продаје. *Због тога он мора своју производњу удешавати према пијаци, а никако према својој вољи. Његова производња треба да даје квалитативну и што једнообразнију робу.* Стандарди се стварају на подлози онога, чега се и каквог има и друкчије не може ни бити. Али и стандарди на основи лоших и лошијих квалитета не значе много. Основица у стварању и квалитета и квантитета је у пољопривреднику произвођачу. Огуда и проистиче велика његова морална одговорност прво за његов сопствени успех, а друго општи успех заједнице. Да трговина пољопривредним производима, мислимо специјално на спољну, на коју у овоме чланку стално мислимо и која нам стварно и доноси, има свој успех у нормалним приликама, треба да јој и произвођач добром и једнообразном робом помогне. Успех трговине овим артиклима на страном тржишту није успех само њен, већ и произвођача. Не треба се никада заваравати понеким изузетним годинама, када се све купује само ако га има. Чекати само на такве године, значи радити поуздано на своју штету и ићи у сусрет економском пропадању. *Избацити не-*

милостиво свеколико шаренило, јер оно баш ничему не доприноси, и задржати што је најбоље, што најбоље роди и што се најбоље плаћа. Избегавати апсолутно мешавине и мешања. Мешања оставити трговини, јер она је у то посвећена.

Водећи рачуна о захтевима трговине и тржиштима *тежити ка максимуму приноса.* Кад сваки о овоме свему буде не само водио рачуна, већ и буде радио у корисном правцу, створиће се брзо и квалитет и квантитет и једнообразност, бар практично. То ће бити најјача база најбољем стандарду. Наши су конкуренти многобројни, али и наши су квалитети по природи првокласни, те нам неће бити тешко изаћи на крај у конкуренцији, дакле што пре искористити оно, што природа даје.

Ето о чему пољопривредник на првом месту има да води рачуна у садашњој пољопривредној производњи. Он не треба никада да заборави на истину, да његово благостање неће зависити од количине добара, које он произведе и прода за подмирење унутрашње наше потребе, већ од величине сума, које се приме од иностранства за извезена добра. Што се тиче подмирења његових унутрашњих потреба, ту је он потпуно слободан у свом опредељењу. Па ипак ни то није на крају крајева без замерке.

М. Ђ. Николић.

Ратарство.

О сушењу детелине за сено.

У нашој околини детелину гаје од пре 60 година (Стиг). Са сушењем за сено употребљавани су сви начини који су препоручивани, почев од рачвастих кола, колеба, сушењем по шупама и др. Али поред великог труда никада доброга сена.

Од пре 5—6 година у овој околини детелину, а нарочито луцерку, суше са невероватним успехом, задовољством и великом коришћу на следећи начин.

Покошену детелину после десетак часова или најкасније другог дана, везују у снопље, величине 25—50 см. пречника. Уколико је детелина просушенија, утолико снопље веће. Сноп се усправи, горњи крај прикупи и привеже истом детелином тако, да сноп изгледа као кошница вршкара. Такво снопље издржи најдуготрајније кише без икакве штете.

Овај је начин за препоруку још и због тога, што је за пренос и храњење стоке лакши, бржи, и не трова се.

Када нема бојазни од кише, снопље се не мора усправљати и горњи крај скупљати. Али се апсолутно увек треба везивати због неопадања лишћа при транспорту и хранењу стоке. Везивање снопља вршимо ужадима од ражи и пшенице, прућем или манилом, која је већ употребљена при жетви жетелицама везачицама.

Ове године, ради пробе, везивао сам неколико снопова одмах. Ови снопови добили су другог дана 7, а трећег 11 м. м. кише без икакве штете. Иначе сено би потпуно пропало.

За везивање детелине у снопље, ако се због времена мора усправљати и горе прикупљати, практичније је када се коси ручном косом са нешто наслона, но косачицом.

Када је време добро, онда је боље косачицом, јер се брже суши.

Везивање не треба по сухом времену вршити, већ увече, а иначе када је бојазан од кише, у свако доба.

Детелину (а и сваку сточну храну) треба смештати под кров. Када није добро осушена не треба је газити — сабијати. А добро је да се после 5—6 дана прегледа и претресе.

А. Нешић.
Велико Село

Повртарство.

Бамија — Бамње.

Hibiscus esculentus L.

На црногорском приморју гаји се повртарска биљка звана бамње, која је како се прича пренесена на Балкан са Истока, а у Улцињ из Стамбола и Александрије. У којем је веку пренесена и како се друкчије зове, овде је непознато. Французи је зову „грчки рог". Улцињски Муслимани, који углавном и гаје и једу бамију, чије су сјеме на својим „ћемијама" — једрилицама и преније ли, тако су је заволели, да су њен плод толико производили, да су је и на скадарском тргу први продавали и околне сељаке научили култури. Муслимани воле бамију и нема куће која нема у своме врту; то је прави специалитет и раскош!

Бамија спада у племе слезова, а рачуна се да јој је ужа постојбина Азија и јужна Америка. Биљка ја једногодишња, а и сријета се већином онамо, гдје има Муслимана. Бамња има више сората: стамболска, султанија, амасилска, америкaнска и друге, које се мање више одликују по добу зрења и величини плода. Бамија „султанија", као рана сорта, ниског је раста и врло родна, највећама се цени, те је и „улцињска бамња" од султанија.

Стабло је чврсто, усправно, већином разгранато, са честим спорединм гранама, као код паприке. Узрасте од 50 см. до 1 м. и китњасто се разграњава, као грм. Воли простор, када и најбоље роди. Дрво је тврдо са огранцима; кора бледозелена, дебела, поглавито кад је биљка бујна,

Лишће је на дугим петељкама до 25 см, дужиће. Петељка је дебела, месната, при дну црвенкаста, гипка и обично избија из кратких чланака (коленаца) непарно, као код лозе. Лишће је велико, (лопушасто) налик на смоков лист, па и тикве, код неких сората мање дељен, а код неких петодељен са зупчастом ивицом. На врху петељке, где и почиње лист, има скуп месната их нерава (ребарца) који се истичу, и на површини листа са доње стране одвајају са неким ситним мљама, док је са горње стране површина глатка.

Цвијет док није цветао, прекривен је зеленим листићима, налик на почетак цвијета слеза. Цветови су из пазуха лишћа, при дну по један, а на врховима биљке по два и више. Развијени цвијет, кад отвори чашицу има жућкасте листиће, јасно се види дугачак тучак са прашницима. Жућкасти венац при дну је црвенкаст у виду прстена, а унутрашњост чашица је отворена, чиста, дно црвенкасто, онолико, колико и споља (прстен); са средине чашице издиже се тучак

дебео, меснат и завршава се тамно црвеном капом. Цветови су жути, усправни и на краткој петељци.

Плод је дугачка, шиљаста махуна, са 5 — 9 уздужних браздица, канала, правилног облика. Махуна је дуга 10—20 см. што зависи од сорте и бујности и завршава се меснатим врхом у којему су урезане све бразде глатко и неприметно. Плод је увек усправан, иза петељке листа стрчи као рошчић. Док је махуна млада, тамно је зелене боје и глатка; кад сазри бледа и са неким оштрим, чекињастим длачицама. Унутрашњост махуне подељена је на неколико уздужних одељака до 8, онолико, колико има и споља правилних удубљења. У овим одељцима махуне налази се сјеме као код пасуља, до 20 зрна, раздељено меснатим преградама. Зрно је округло, величине грахорице, кад сазри црно и тврдо. Клијавост траје до 5 година, а ниче по претходном потапању у воду кроз 6 дана

Сл. 59. „Ужичка" бамија.

Бамња тражи добро пођубрено земљиште и дубоко прекопано као за бостан. Најбоље је ђубрити прегорелим ђубретом с јесени, да до пролећа угњије. Као баштенску биљку најбоље је сијати је у близини воде или бунара, јер ако се не залијева, не расте, а плодови нису сочни, те и нису добри за јело. На посушном тлу плод је ситан, тврд и слабо употребљив.

Бамња се сеје с пролећа, кад се већ није бојати пролећних мразева, што је могуће раније. Најбоље је ако се посеје у топлим лејама, па се млада биљка рано расади. Да сјеме брже никне, потопи се у воду, у којој стоји док набубри, када се и сеје у оџаке, 2-3 зрна у реду од 40 см, кућица од кућице 60 см., да се лакше може окопати. На већој површини сеје се и омашке, па се касније проређује, али је успех слабији.

Кад семе никне, оставља се једна, највише две биљчице у оџаку, и редовно се окопава и залијева. Бамња, као и све окопавине, захтијева да се окопава и чисти од траве и корова, и тек онда даје крупне и сочне махуне.

Ако желимо од бамије семе ухватити — оставимо најбоље махуне да потпуно сазру, истресемо зрна, проперемо у чистој води од оне слузи, и оставимо на сувом месту до употребе. Семе се може и у махунама чувати. Семе се може набавити од семенара[1]) који гаје бамију по сортама.

Од бамије једе се само млада махуна; кад престари није за јело. Кад се врх младе махуне ломи, добра је; иначе, кад се врх превија, не ваља, те се остави да сазрева за семе. Махуне се остављају и за зиму да се једу, или се, док су младе и сочне, нанижу у дуге низове и суше на сунцу, или се у земљаном суду, или тегли сложе као сардине, прелију уљем, притисну поклопцем и добро затворе — најбоље херметично. Неки опет чувају махуне у туршији, али је у зејтину најбоље. Осушене махуне на сунцу треба пре употребе наквасити у води да омекшају, док се оне из зејтина прирећују свеже и кувају.

Бамија се прирећује за јело на више начина, посебно и као зачин са другим поврћем. Улцињска бамија ситнија је и увек је млада, те се и даде лакше и укусније и приредити.

Убране махуне метну се у хладну воду неколико минута да се освеже, после се ситно изрежу на комадиче и прелију сирћетом да мало очврсну и да се спречи лучење оног карактеристичног слузавог сока. Петељка и врх махуне очисти се тек пошто се из воде извади. Кад су махуне ситно изрезане, метну се у шерпу, наспе се уља и пржи уз непрестано мешање дотле, док не порумени. У другој шерпи, сасецка се ситног лука, посебно испржи и метне све у шерпу са бамијама, те на тихој ватри кува са додатком врло мало вруће воде док се не укува. Овоме се дода мало парадајза који се пржи са луком и све на тихој ватри кува. Неки прво попрже лук и парадајз црвени, па у ову запршку проређају махуне бамије и тако кувају док се не укувају у својој води.

[1]) Т. Владисављевић, Београд — Карађорђева 85.

Ово је прости начин „посни“ без меса и других зачина на мало зејтина, већином за сиромашнајег сељака и варошанина.

Паприкаш од бамија прирећује се овако. Узме се доброг овнујског меса, ситно се сасецка на комадиће, помеша са рајчицама и црним луком, добро зачини паприком и све се добро пржи, како треба. Кад је готово, насеку се бамије, попрже на мало масти, те додаду месу и све се то на тихој ватри кува, додајући по потреби по мало чорбе од меса. Кад је све укувано, скине се с ватре и може се јести. По вољи, додаје се и по који зачин да паприкаш буде бољи.

„Мусака“ — бамија. Узме се 15—20 комада младих махуна, очисте се и метну у мало сирћета. Затим се узме црног лука и плавог патлиџана, једна до две тиквице, зелена граха, зелене паприке и мало мркве, све ово ситно сасецкати и измешати у шерпи. Сад се узме добра говеђина, протури кроз машину да се измеље. Кад је и ово готово, узме се повећа шерпа или лонац и ређа се: слој исецканог меса, слој овог поврћа и бамија, док се све не сложи, те се све прелије говеђом јухом (чорбом), поклопи се суд и кува се на тихој ватри. По вољи „мусака“ се зачини бибером, или другим зачином какав се има и по укусу. Наравно, ово је основа, а додаци су увек по потреби и вољи домаћина.

Бамија је чисто источна биљка, те и подесна за источњачка јела, којих има више.

И. Калуђеровић.
агр.

Биљне болести и штеточине.

Рђа на пшеници.

Ове године пшеница је страдала од рђе у великој мери. У појединим крајевима зараза је узела толике размере, да је готово целокупну жетву пшенице уништила. Иначе, где се рђа и у мањој мери појавила, приноси су преполовљени, док је слама потпуно пропала. Нарочито су страдале позно посејане пшенице, као и пшенице посејане на влажним земљиштима, на њивама у околини река и засењеним местима. Пшенице у брдским крајевима и отвореним положајима мање су патиле од рђе, те су с тога врло доброг квалитета. На овом месту нећу говорити о рђи као заразној болести, о условима њеног развића и о сузбијању, већ о једном другом питању, а то је о последицама употребе заражене пшенице за људску и сточну храну. У ближој и даљој околини Ваљева појавило

се неколико случајева оболења код пољопривредника, који су употребљавали за храну хлеб од нове пшенице. Та оболења појављивала су се у виду главобоље, вртоглавице, праћене са повраћањем и т. сл. Интересантно је напоменути да је сличних оболења било и код домаћих животиња — свиња — којима је давано брашно од нове пшенице заражене рђом. Пољопривредници, како оболели, тако и други, приписивали су ову појаву рђи и тада је настала пометња у народу, те није смео да једе хлеб од пшенице заражене рђом. Овакав случај оболења појавио се и код једног радника, који је радио на имању Средње пољопривредне школе у Ваљеву, као надничар. Заинтересован овим случајем, тражио сам да ми донесе мало пшенице од своје куће, коју је млео у брашно, као и да прикупи коровске биљке ако их је било на његовој њиви у пшеници, што је он и урадио. Сутра дан донео ми је пшеницу и неколико стабљика љуља — утринца — (Lolium-a) са речима: „Ове је траве највише било у пшеници". Прегледајући пшеницу, коју ми је донео, приметио сам да је у њој било доста семена од овога корова. Знајући да пшеница заражена рђом не изазива оболења ове природе, ипак ради веће сигурности обратио сам се писмом Државном фитопатолошком заводу у Сарајеву за обавештење по овом питању, и отуда сам добио одговор у овом смислу: „Да пшеница заражена рђом не проузрокује оболења ове природе, али да ова оболења могу изазвати семена од извесних коровских биљака, ако се као уродица у семену пшенице налазе, као што је семе од кукоља (Agrosthema githago), ржана главница (Claviceps purpurea) и семе од једне врсте љуља — утринца — (Lolium temulentum). Одмах ми је било јасно да је оно оболење код оног радника, а свакако и код осталих, наступило од семена љуља, те сам га одмах обавестио да пшеницу претходно добро прочисти, а затим да је употребљива за храну. Према томе ова оболења није изазвала рђа, већ коровска семења — у овом случају семе од напред поменуте врсте љуља.

Овом приликом желим да скренем пажњу нашим пољопривредницима, иако је то досада безбројно пута чињено, да у интересу своме и својих породица, што брижљивије чисте своје њиве и усеве од коровских биљака, јер међу њима има тако опасних, да могу изазвати смрт. Што се тиче пшенице заражене рђом, може се употребљавати за храну, али ако је могуће треба је избегавати, пошто она по својој хранљивој вредности изостаје иза здраве пшенице. За семе се заражна пшеница не сме употребити, јер постоји опасност да се зараза идуће године јави. Стога за јесењу сетву пољопривредници треба да набаве здраво семе. Сламу од заражене пшенице не треба давати стоци за храну, већ је употребљавати као простирку, пошто се зна да ова изазива оболење

у желудцу домаћих животиња, само при томе водити рачуна, да се ђубре добивено од заражене сламе не износи на њиве, све дотле док потпуно згори. Угоревањем ђубрета уништавају се клице од рђе, те се према томе спречава и ширење заразе.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић.**
проф.

Сточарство.

Изгледи живинарства и потреба увођења гојења живине.

Као што је познато, живину искоришћавамо за производњу меса и јаја. Перје и ђубре од живине имају такође извесну вредност, али свакако мањег су значаја, те их као такве нећемо ни узимати у обзир овом приликом.

Производња јаја и поред нерационалног живинарења заузима важно место у нашој привредној делатности. Она служи како за подмирење домаће потрошње у земљи, тако и за извоз. Судећи по свима знацима, она ће тај положај свакако и задржати, можда са неким изменама.

Производња меса пернате живине била је до недавно од мањег значаја, бар уколико се тиче извоза у стране државе.

Али прилике се мењају, и те промене, нарочито у привредном животу, треба изближе посматрати и пратити. Само на тај начин бићемо у могућности, да у данашњим тешким приликама нађемо неки излаз. Наш рад на привредном пољу мора да се прилагођава новим условима тржишта, ако желимо да постигнемо бар приближан, ако не и потпун успех.

Природно је, што као пољопривредна земља располажемо доста знатним вишковима живинарских производа за извоз поред унутрашње потрошње. Но да ли ћемо увек наћи купце за те вишкове, зависиће у првом реду од квалитета наших живинарских производа. Прошло је време када се могло лако и добро продати све што се изнесе на пијацу. Сада је настала засићеност на тржиштима и само производи доброг квалитета налазе сигурну и добру пролу и уновчење.

Дакле, ми се већ сада налазимо у јеку тешке борбе и утакмице добрих квалитета свих производа, па према томе и живинарских. То је природна последица журног и смишљеног рада, како потрошачких, тако и извозничких земаља.

Али није сва тешкоћа и недостатак само у стварању добрих квалитета производа. Ми морамо да обраћамо исто тако највећу пажњу и на изгледе и могућности уновчења појединих врста производа, те да према тим изгледима подешавамо наш рад у производњи. Ми морамо стално да се обавешта-

вамо и да знамо, у коме облику производње могу наши живинарски производи да нађу најповољнију пијацу. Није свеједно и неће се постићи исти резултат, ако извозимо већином оне производе са којима су пијаце засићене, па према томе и тражња мања, или ако извозимо у довољној количини и у добром квалитету баш оне производе, чија је тражња већа, а продаја бржа и повољнија.

Ето, баш на ово питање даје нам можда најбољи одговор биланс нашег извоза у стране потрошачке земље. Из њега се запажа, без нарочитог напрезања, да су се тржишне прилике потрошачких земаља, у које ми извозимо наше живинарске производе, знатно измениле. Те су промене нарочито осетне у погледу односа, који је постојао између извоза живе и заклане живине с једне и извоза јаја с друге стране.

У времену од 1924 до 1932 године тај се је однос несумњиво и веома приметно изменио, нарочито у току две последње године. Тако на пример, почев од 1924 па све до 1930 године, извоз живе живине износио је по вредности незнатне суме, од 20 до 45 милиона динара годишње. За то исто време извоз јаја показивао је по вредности крупне суме од 400 до 700 милиона динара годишње.

Међутим, 1930 година пружа већ друкчију слику. Докле је извоз јаја остао и даље са малим променама према ранијим годинама, дотле се код извоза живе, па и заклане живине, примећује веома значајно повећање. Од 20 до 40 милиона динара, колико је обично износила вредност извоза живе живине у ранијим годинама, ова је цифра скочила на 113 милиона динара. Када се овој цифри дода вредност извоза заклане живине, онда она достиже око 180 милиона дин.

Очигледно је, да је овај скок веома значајан у погледу укупне вредности извезене живине у живом и закланом стању. Али је он исто толико значајан и нарочито карактеристичан у погледу количине изражене у тонама, као и у погледу процента према укупном извозу у тој години. Јер, докле је ранијих година извежено само око две до две и по хиљаде тона, дотле се у 1930 години тај извоз пење на преко осам хиљада тона живе живине.

Као што се из овог прегледа види, извоз живе и заклане живине се скоро учетворостручио према ранијим годинама и то како по вредности и по количини, тако и по проценту.

Исти је случај и у прошлој 1931 години. Извоз јаја износи по вредности око 400 милиона динара, а извоз живе и заклане живине 175 милиона динара.

Важно је истаћи још и то, да је наш целокупан извоз у 1932 години опао близу две милијарде динара према 1930 години. У том општем паду нашег извоза примећује се, да

је извоз живине и јаја и по количини и по вредности најмање опао и да је чак порастао у проценту од целокупног извоза за 1,5% према 1930 години.

Изнесени упоредни преглед извоза живине и јаја јасно указује на чињеницу, да баш са развојем кризе на свима пољима привредне радиности и са појачаном несташицом новца, живинарство добија све већи значај, како у домаћем газдинству, тако и у билансу нашег извоза у стране државе. То је уосталом сасвим природно и разумљиво, јер су пољопривредници у данашњим приликама приморани да се обрађају оним врстама производње, које ће им најбрже и најсигурније омогућити какав приход у новцу. Гајење пак пернате живине свакако је једна од најподеснијих грана за ту сврху. Уновчавање живине и јаја ипак је најлакше, најбрже и најповољније.

Осим тога гајење живине не изискује велике трошкове и велики капитал, и ако се разумно ради, оно може без великих тешкоћа и ризика да се прилагођава свима променама цена и тржишних прилика.

Најзад, поред повољних услова за гајење живине у нашој држави и релативно лаког уновчавања живинарских производа, у пркос тешке привредне кризе, ми не би требали да изгубимо из вида и следеће чињенице:

1) Да живина и јаја чине изврсну храну како за децу и болеснике, тако и за све одрасле особе и да се не може ни замислити добра кухиња без употребе живинског меса или јаја;

2) Да са умножавањем становништва потрошачких земаља, мора упоредо и у извесној мери да се повећава потрошња живине и јаја, или да се у најмању руку одржи садашњи ниво потрошње;

3) Да те потрошачке земље неће бити у стању да у блиској будућности подмирују своје потребе у живинарским производима из своје властите производње и поред највећих напора, које буду чиниле у том погледу;

4) Да је успех гајења живине и већег развоја ове гране у потрошачким земљама подређен и ограничен многим чиниоцима, које је веома тешко, па чак и немогуће изменити и савладати.

На основу изложених чињеница, мислим да нећу учинити никакву несмотреност, нити нарочиту смелост, ако изведем следеће закључке:

1) Општа привредна криза, која је обухватила све привредне гране, морала је оставити неки траг, неки пролазан отисак и на живинарству;

2) Општи пад цена свих пољопривредних и сточарских производа, морао је неизбежно повући и пад цена живинар-

ских производа, али је овај несумњиво знатно мањи, него код осталих грана.

3) Живинарство ипак има више изгледа да лакше поднесе кобне оштрица привредне кризе, него остале привредне гране, и оно ће вероватно међу првим ући у нормалан ток развитка и даљег напредовања.

Али да би наше живинарство могло и даље да настави ход напретка, потребно је да се рад око производње и гајења живине саобрази и прилагоди новим приликама тржишта и новим захтевима потрошача. Потребно је, да се без одлагања и код нас приступи што марљивијем припремању живине за пијацу увођењем гојења живине. Како ће се и на који начин вршити ова радња гојења живине у нашим приликама и према нашим расположивим средствима, о томе ће бити речи у наредним чланцима.

Д-р **Бож. С. Попадић.**

Овчарска селекциска задруга у Сврљигу.

Управа Пољопривредне подружине у Сврљигу, Моравске бановине, покренула је идеју оснивања овчарске селекцијске задруге у среском месту. Ради оснивања задруге Подружина је 14. јула тек. год. сазвала ванредну скупштину својих чланова.

Скупштину је отворио и претседавао јој претседник подружине г. Милован Поповић, свештеник. Он је лепим говором поздравио присутне, захвалио им се на одзиву и обилној посети и објаснио циљ скупштине. Затим је претседавајући дао реч г. Николи Ранчићу, такође свештенику, претседнику среског пољопривредног одбора, који је опширније изложио потребу и важност удруживања пољопривредника уопште, а посебно у крајевима као што је срез сврљишки, као и о користима од задружних и других пољопривредних организација. За овим је г. Миливоје М. Жујовић, срески пољопривредни референт и секретар благајник Подружине одржао предавање из сточарства и задругарства и прочитао правила нове задруге.

Последњи говорник био је свештеник г. Захарије Ристић, члан Пољопривредне подружине, који је поред осталога истакао плодоносан рад подружинске управе како у самој Подружини тако и у задругарству, за који је изјавио захвалност покретачима и сарадницима, а присутне позвао да се упишу у задругу.

На дан оснивања уписало се 25 чланова оснивача овчарске селекциске задруге и ова је потпуно организована.

За чланове њеног управног и надзорног одбора изабрани су добри и угледни пољопривредници и сточари.

Радо износимо овај рад Пољопривредне подружине у Сврљигу, која је досадањим радом дала доказа да улази у ред најбољих и најагилнијих подружина.

Н.

Воћарство.

Наше јабуке.

Између јабука имамо неколике врсте које су изврсне, међу њима и оне, које дуго трају, па још нарочито накиселе. Такве су нарочито:

Краљица, коју је још Вук Караџић забележио, а коју је Српско пољопривредно друштво прозвало *маљенком* зато, што је под Маљеном нађена. А она је, међутим, распрострањена баш по целој негдашњој краљевини краља Драгутина, па је допрла у крајеве ужичког округа, у коме је краљицу забележио још Вук Караџић. А краљицом је прозвана, извесно, још за владавине краља Драгутина, јер је била краљица међу јабукама, а накисела је била и врло је дуго трајала преко зиме. Интересантна је ствар, да у бившој краљевини краља Драгутина има још неколико врста јабука сасвим сличних краљици, и по дуготрајности и по силној накиселости њиховој.

Колачара, коју је у округу шабачком записао још М. Ђ. Милићевић у својој *Кнежевини Србији,* а коју је још пре тога забележио Вук Караџић под називом *тањирача,* и врло је накисела и распрострањена у крајевима, у којима је распрострта и краљица, са сличним особинама.

Подринка, или *црвена јесења,* забележена је у *Пољопривредном гласнику,* и веома је накисела.

Кисељача, коју су забележили Вук Караџић у *Српском Рјечнику* и М. Ђ. Милићевић у *Краљевини Србији,* први у округу ужичком, а други у окрузима: јагодинском, крагујевачком, рудничком и шабачком. Већ по самом своме називу је сасвим кисела јабука.

Јаблан, коју је М. Ђ. Милићевић у својој *Краљевини Србији* забележио у округу нишком као „*крупну зимовачу*".

Кадуманка, коју је у ужичком округу забележио Вук Караџић, а као *кадуману* је нарочито препоручио за калемљење Пољопривредни гласник.

Зимњача, коју је забележио Вук Караџић у Српском Рјечнику, а као зимовњачу помиње је у округу нишком М. Ђ. Милићевић у *Краљевини Србији,* а као зимкуљу је препоручио за калемљење *Пољопривредни гласник.*

Зеленика, коју је први забележио Вук Караџић у своме *Српском Рјечнику*, а по том је исту јабуку забележио М. Ђ. Милићевић у својој *Кнежевини Србији* у окрузима: јагодинском, шабачком и подринском, а за калемљење је препоручио Пољопривредни гласник.

Бедрика, коју је записао Вук Караџић, а потом М. Ђ. Милићевић у *Кнежевини Србији* у окрузима: шабачком, подринском и ужичком; уз то, у *Животу Срба сељака* наводи да је ужички сељаци мећу у божићну печеницу. На једној изложби Пољопривредног друштва прекрштена је у кабларку.

Будимка, коју је први забележио у округу ужичком Вук Караџић, а у подринском округу М. Ђ. Милићевић. Она је веома дуготрајна и ја сам је добивао крајем маја. Г. Миливоје Савић пише: „Најкиселије будимке су у срезу моравичком око Шареника, и Јавора, Дивљаке, Косовице и Радаљева, и оне се највише траже од странаца". То се, уосталом, и раније приметило: да будимке у равничарским крајевима изостају у многоме погледу иза оних које расту у планинским пределима.

Зуква, зуквара, зуквача, зуквија, коју је записао Вук Караџић с примедбом: „у којој семе звечи кад се њоме тресне", а М. Ђ. Милићевић у *Кнежевини Србији* помиње да је има у окрузима: шабачком, ужичком, чачанском и алексиначком.

Ђубалија, коју бележе и Вук Караџић и М. Ђ. Милићевић, добила је у Пољопривредном гласнику препоруку да се калемљењем размножава.

Дуница, забележена је у околини Пожеге.

Памуклија, коју је у ужичком округу забележио Вук Караџић, а потом М. Ђ. Милићевић у крагујевачком, рудничком и ужичком округу.

Сенабија, коју је забележио Вук Караџић, а М. Ђ. Милићевић у окрузима: шабачком, подрињском и у ужичком.

Стрекња, коју је М. Ђ. Милићевић забележио у рудничком округу. Врло је накисела.

Тврдокорка, коју је М. Ђ. Милићевић забележио у својој *Кнежевини Србији*, у окрузима: јагодинском, чачанском и алексиначком.

Тетовка, коју је забележио М. Ђ. Милићевић у својој *Кнежевини Србији*, а коју је Пољопривредни гласник препоручио за калемљење.

Црвењача, коју је прво забележио Вук Караџић, а потом М. Ђ. Милићевић.

Ове јабуке, од којих су *многе* накиселе, или и сасвим киселе, а *многе* и дуготрајне, саме собом се препоручују за размножавање.

Д. Л.

Двогубо присађивање (калемљење) воћака[1])

Двогубо (двоструко) присађивање састоји се у томе, што се извесна воћна младица (дивљака) прво окалеми при земљи са каквом питомом сортом воћака, која даје право стабло и која бујно и брзо расте. И када на овако окалемљеној воћки израсте и однегује се стабло до висине на којој треба да се образује круна, онда се изврши калемљење још једном и то овога пута са оном сортом од које желимо да добијамо плод. То се највише практикује код оних сората воћака, које имају танко и криво стабло, и које без притака (а често пута и са приткама) не могу да се негују правилно и како треба. Међутим, те сорте баш спадају у најбоље сорте воћака. Зато, да би се и код воћних дрвета, која ће нам давати плодове од тих одличних стоних и трговачких сората воћа, добило право, јако и дуготрајно стабло, и да би се избегла употреба притака — чиме се постиже поред осталога, приличка уштеда у издацима — врши се двогубо присађивање.

Двогубо присађивање врши се и онда, ако је извесна сорта воћака нарочито изложена нападима крваве ваши. У том случају стабло мора бити од сорте која је отпорна противу крваве ваши, а она сорта која од крваве ваши нарочито страда, калеми се у круни.

Исто тако, кад у расаднику и растилу већ имамо окалемљене саднице, које су однеговане до висине потребне за образовање круне, а имамо и вијоке од извесних страних рекламираних сората, чије праве вредности под нашим поднебљем и на нашем земљишту не познајемо, а желимо да их што пре упознамо, т.ј. да од дотичних сората што пре добијемо плод, вршимо калемљење истих у круни на већ окалемљеним садницама, које су нам у растилу и које су достигле висину за формирање круне. На тај начин неки наши управници бановинских и среских воћних расадника и неки наши познатији практичари воћари вршили су калемљење са вијокама од одабраних сората јабука набављених од С. А. Држава. Јер као што је познато, од најбољих трговачких сората јабука, чији се плодови на светским тражиштима продају по високој цени, а издрже врло дуге транспорте и могу врло добро и веома дуго да се очувају у свежем стању, Београдска трговачка комора набавила је прошле године из Америке велику количину вијока. Те вијоке разаслате су у све наше воћарске крајеве и на многим местима са њима је вршено двогубо присађивање, те ћемо се убрзо уверити о њиховом успевању, каквоћи и особинама у тим местима.

[1]) Одговор на питање г. Воји. В. Ашковића, из Бањана, које гласи: *„Ваља ли калемити по други пут калем на калем, када се што калемљење врши и зашто?“*

Код двогубог присаћивања дакле стабло је од једне, а круна од друге сорте. Примењује се поглавито код воћака са високим и полувисоким стаблом.

Бујна, права, дуготрајна и лепа стабла су код сората ниже означених, те од њих узимати вијоке за калемљење подлоге при земљи, и то:

Код јабука: златна зимска парменка, војводкиња Олга, царевка, Обердикова, Хербертова, (чије је стабло отпорно противу крваве ваши) и др.;

Код крушака: норманска моштевица, пастрмка, енглеска водењача, нови поато, декантковња и др.;

Код шљивака, бресака и кајсија: Катаринка, Халарасова, баварска крнкаода, левантска лепотица и др.

Двогубо присаћивање се са успехом изводи и код оних сората крушака, које су окалемљене на подлози дуња, а не напредују како ваља.

Н. Петровић.

Питања и одговори

Питање. Симо Вукојевић, из Бијелога Брда, моли за обавештење: *Како се може познати пчелиња болест „носема", као и како се она лечи и спречава?*

Одговор: Носема или нозематоз је опака и заразна пчелиња болест, јер се преноси из једне кошнице на другу, и са једнога пчелињака на други, и ако се њено ширење не спречи, може да захвати и све пчелињаке у околини, и да нанесе велике штете.

Знаци по којима се познаје ова пчелиња болест јесу ови: оболеле пчеле од ње имају надут трбух, т. ј. трбух им је већи но код здравих пчела. Малаксале су. Са дашчице испред лета не могу да полете, већ миле по њој, па са ивице дашчице падају на земљу испред кошнице, шире крила да се подигну са земље и да полете, али не могу полетети, већ остају на земљи испред кошнице и ту угину, због чега у кошници бива све мање пчела, а испред кошнице све више мртвих пчела.

Унутрашњост кошнице је често умрљана изметима.

Кад се здрава пчела згњечи прстима, њена утроба је жућкасте боје, а утроба оболеле пчеле од ове болести има бледо-сиву боју. Ако се 3—4 згњечене пчеле баце у чашу воде, онда, ако вода добије жућкасту боју, значи да су пчеле здраве, а ако добије боју беле кафе, значи да су оболеле од носеме.

Али је најсигурније да се десетак мртвих пчела спакује у дрвену кутијицу и пошље поштом Бактериолошком ин-

ституту у Београду, Александрова улица бр. 88, и замоли за обавештење.

Узрок ове болести су сићушније животињице, које се толико сићушње да се не могу видети очима, већ само помоћу нарочите справе. Њих има највише у појилима где пчелу пију воду, а и у пчелињој храни. То значи, да ове животињице улазе у пчелиње тело путем појења и хранења. Оне исисавају сокове из пчелињега тела, па се њима хране. Кад се оне јако намноже у пчелињем телу, а оне се брзо и јако размножавају, онда исишу из пчелињега тела све сокове, пчела због тога малакше, оболи и угине.

Пчеле могу да оболе од ове болести у свако доба, а болест се јавља некад у јачој, а некад у слабијој мери. Некад сама ишчезне, а некад ишчезне али се доцније опет поврати.

Кад се болест јави у јачој мери онда оболело пчелиње друштво све више слаби у погледу његове бројне јачине, а кад у кошници остане сасвим мало пчела, онда је нападну или мољци или пчеле туђице и сасвим је униште.

Као *предохрана* од ове болести препоручује се да се пчеле на пчелињаку поје, а не да саме траже воде по барушгинама. Појило на пчелињаку треба да је удешено тако, да пчеле пију свежу воду која отиче по жљебу на дасци, а не устојану воду.

Као *лек* противу ове болести препоручује се обична со. Со се даје прво у храни, а потом у води. У 1 литар шећернога сирупа, који се справља од 1 кгр. шећера и 1 литара топле воде, дода се једна кафена кашичица соли, па се тиме оболеле пчеле прихрањују 3 недеље, дајући им свако веће по 1 литар засољенога сирупа помоћу справа за прихрањивање пчела. После 3 недеље се оболеле пчеле поје посољеном водом помоћу исте справе кроз 6—8 недеља. Појење сланом водом може се вршити и дању,

Опширнија познавања ове болести, као и мере за њено сузбијање изложена су у књизи. „Болести пчела", која се може добити код Срп. пчеларског друштва у Београду. Стаје 12 динара.

Јов. П Јовановић.

Питање: Ливаде се морају косити у своје право време па ако тада нису добри дани да се сено осуши, како се сено осуши; како се може најпростије и најјевтиније силосовати зелена сточна храна да не изагније?

Јошовић Обрад.
секретар-благајник задруге
Сига — Печ.

Одговор: Ансилирање зелене сточне хране може се вршити у силосима и у обичним јамама (рупама), ископаним у земљи. Ансилирање сточне хране у обичним јамама, ископаним

у земљи данас се више не препоручује из разлога, што се храна не може правилно киселити, услед чега велики део исте пропадне. Много је боље ансилирати храну у силосима сграђеним од бетона (цемента и песка). Силоса има углавном три врсте и то: силоса у земљи, силоса делом у земљи а делом над земљом, и силоса над земљом. Прве две врсте силоса називају се сило коморама, а трећа сило-торњевима. Најбољи су силоси над земљом, али се са успехом може ансилирати храна и у сило-коморама. Стога вам, ако желите сами да градите силос, препоручујем да подигнете сило-комору, било потпуно у земљи, или делом у земљи, или делом у земљи а делом над земљом.

Сило-коморе могу се подизати различите величине, што зависи од количине сточне хране и од бројног стања стоке. Овде ћу вам изнети како ћете подићи једну сило-комору за 8500 — 10000 кгр. силаже. Ова количина силаже довољна је за исхрану 3 до 4 одрасла грла говеда за време од 4 до 5 месеци. Сило-коморе могу се градити округлог или четвртастог облика. Округле сило-коморе боље су од четвртастих, јер се у округлим боље слаже и равномерније слеже храна, што је од великог значаја по каквоћу исте. Подизање сило-коморе извешћете овако: ископајте најпре једну јаму у земљи $2^1/_2$ до 3 метра ширине и 3 метра дубине, округлог или четвртастог облика, према томе да ли желите да подигнете сило-комору делом у земљи а делом над земљом. У случају да желите да подигнете сило-комору делом у земљи а делом над земљом, онда ископајте јаму $1^1/_2$ мет. а остатак од $1^1/_2$ мет. изградите над земљом. Пошто ископате јаму, онда направите рам од дасака за зидање са бетоном. Бетон треба градити од цемента и шљунка у размери 1 : 5, т. ј. на један део цемента пет делова шљунка. Зидови сило-коморе треба да буду 15 до 20 см., а дно 25 до 30 см. дебљине. Пошто се на овај начин изгради сило-комора, онда зидове изнутра треба премазати цементном глазуром у размери 1 : 1, т. ј. на један део цемента један део ситног песка. Да би сило-комора трајала што дуже, треба при грађењу стављати у зидове гвоздене шипке — армирати, а унутрашњост премазивати материјом званом „инертол", која штити зидове сило-комора од киселина.

Стављање хране у сило-коморе. При стављању хране у сило-коморе треба обратити пажњу да се из исте што је могуће више истисне ваздух, а то се може постићи само онда, ако се храна претходно исецка на парчад 2 до 4 см. дужине, и ако се храна при трпању у сило-коморе добро набија. Крупно исецкана храна не може се добро набити, те остаје у сило-комори много ваздуха, који изазива кварење хране. Нарочито треба добро набијати храну поред зидова сило-коморе. Сецкање хране врши се помоћу нарочитих сецкалица, али се за

ову сврху могу употребити и обичне сецкалице за сламу и шашу. Набијање хране постиже се гажењем исте (3 до 4 човека газе храну у комори). Када се напуни сило-комора, на врху треба ставити округао или четвртаст дрвени капак, а на њега камење да притискује храну. Изнад сило-коморе треба направити кров да не би кишна вода улазила у комору.

Храна стављена у сило-коморе после неколико часова, а најдаље после 24 часа почиње да се загрева. Ово загревање хране треба контролисати. Брзина којом ће се загревати храна зависи од садржаја воде у храни, као и од набијања хране приликом пуњења сило-коморе. Храна која садржи много воде — дакле потпуно свежа покошена трава — као и храна која није добро набивена, теже се загрева. Стога у силосе треба стављатн храну која се је унеколико провенула и при том је добро набијати. Ако се храна загреје брзо преко 45° Ц. значи да су се развиле бактерије млечне киселине, да ансилирање иде добро, и тада ће се добити слатка силажа, пријатног укуса и мириса, коју стока радо једе. Ако се храна није загрејала до 45° Ц., добиће се кисела силажа непријатног укуса и мириса, коју стока нерадо једе. Кисела силажа ствара се под утицајем бактерија бутерне (маслачне) и сирћетне киселине. У случају да се храна не загреје преко 45 Ц. треба прекинути пуњење сило-коморе, и приступити набијању хране све дотле, док се достигне топлота од преко 45 Ц., а затим наставити даље пуњење. Контрола топлоте врши се помоћу топломера, завлачењем истога у храну.

Овом приликом хоћу да вам напоменем да се ливадске траве тешко ансилирају и да при ансилирању трава треба нарочиту пажњу обратити набијању исте у сило-коморе и провенулост трава, ако желите да добијете слатку силажу. Траве за силажу треба косити у исто време као и за справљање сена, т. ј. у цвету. Најбоља храна за силажу јесте зелени кукуруз, стога ако сте у могућности мешајте при ансилирању траву са кукурузом.

Једном одраслом говечету може се давати 10 до 20 кгр. силаже дневно, што зависи од величине грла. Уз ову храну треба давати стоци још мало сена и нешто јарме кукурузне или од каквог другог жита.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић,**
проф.

Питање: Да ли је потребно младим прасадима сећи зубе, да не би себи исекли језик, и да не уједају крмачу за сисе.

Мирко Ташић,
Гњилане код Пирота.

Одговор: Сечење зуба код младих прасади, на начин како то раде наши сељаци, нема никакве практичне вредности нити користи, напротив могу да наступе и рђаве последице.

Да млада прасад изуједају сисе мајке наступа због тога, што мајка има одвише мало млека или велики број прасади коју не може да подмири, те према томе млада прасад у борби за млеком изуједају сисе мајке.

Ако се већ зуби секу, није довољно да се изврши једноставно сечење помоћу маказа, како то наши сељаци практикују, јер на тај начин остају оштре ивице које могу још више да израњаве сисе. У томе случају требало би ивице малом турпијом састругати и заоблити.

Према томе, ако сопственик примети, да млада прасад изуједају мајку приликом дојења, нека одмах појача храну, јер је недовољна или водена храна разлог, да мајка оскудева у млеку и не може да задовољи своје мале.

Сечење зуба није потребно, а нарочито сечење на начин, како то наши сељаци практикују.

Уосталом, не смемо сваку промену на сисама приписивати зубима. Можда ту лежи неки други узрок. (богиње).

М. Ф.

Питање: Драгутин Јовановић, економ из Ваљевске Каменице, моли за обавештења: по чему се распознају старе и младе матице; која матица излази саројем, стара или млада, и шта треба радити с младом матицом која се нађе испред кошнице сројем, а коју су пчеле изгнале; да ли би се она могла додати у кошницу вршкару, која је пуна пчела, а неће да се роји?

Одговор: Правило је да саројем првенцем изађе стара матица, а у кошници из које је изашао рој остане млада матица. Ако ројење омете лоше време, онда се дешава да и саројем првенцем изађе млада матица. То бива због тога, што се онда у кошници налазе две матице, стара и млада, а две матице се не трпе, стога се одмах чим се сусретну потуку, и обично бива да млада матица надјача и убије стару матицу, и онда она изађе саројем првенцем, а у кошници остане друга матица млађа од ње, т.ј. која се после ње извела.

Кад ројење није било ометено ни спречавано, онда саројем првенцем свакад излази стара матица.

У року другенцу или вторакy свакад има више матица и све су младе, али пошто у пчелињем друштву не може бити више матица, но само једна, то се младе матице у року другенцу потуку, па која надјача и убије остале младе матице она завлада у кошници. Ако је која од младих матица заостала у животу, онда је пчеле кад је нађу изгоне из кошнице. То је млада и још неоплођена или неспарена матица. Она се не може додати ни у коју кошницу, јер је пчеле ни у којој кошници неће примити, већ ће је или одбити или изгнати из кошнице. Зато је не треба додати ни кошници

која је пуна пчела, а неће да се роји, пошто то не би изазвало или нагнало пчеле да се роје кад би је пчеле у њој и примиле.

Зашто се пчеле у вршкарама не роје и ако су препуне пчела, и уопште о гајењу пчела у вршкарама, биће изложено у „Тежаку" у нарочитоме чланку о томе.

Јов. П. Јовановић.

Питање: Једноме нашем члану оболело је једно теле, које у стаји од слабог материјала једе земљу, док за осталу храну нема воље.

Сава Огњановић,
Милутовац — Трстеник.

Одговор: Разлоге болести треба тражити у самој храни. Ако је храна слаба, без хранивих материја, ако не садржи довољно соли, креча, фосфора — уопште минералних састојака — престане стока да једе уобичајну храну и више воли да лиже јасла, зидове, да једе земљу, искварену кровину, па чак и своје сопствене измете.

Обично се ова болест појављује код сиромашнијих сељака, који нису у могућству да своју стоку хране добром, јаком храном, који често мењају храну према приликама и који нередовно хране своју стоку.

У самом почетку даје се болест лако излечити. Теже иде кад је већ наступила изнуреност и мршављење. Оваквој стоци треба давати добру храну — добро сено, детелину, прекрупљено жито, мекиње, соли и т. д. — Избегавати давање кромпира и репе. Као пиће давати чисту изворску воду.

Од лекова препоручују се: Дневно једну кашику сирове соне киселине (acid. hydrochloric. crudum) на кофу воде. Или узети из апотеке по рецепту следеће:

Rp.

Rhizoma Veratri	5·0
Rad. gentianae	
Rad. Calami	10·0
Natr. sulfuric.	100·0

M. D. S. На једанпут дати.

Стоку пуштати по могућству на попашу.

М. Ф.

Питање: На каквим земљама успева добро суданска трава?

Добросав Стојковић,
из Каоника, п. В. Шиљеговац.

Одговор: Суданска трава пореклом је из Судана (Африка) и гаји се као једногодишња њивска, пићна биљка. Отпорна је према суши, те се отуда поглавито гаји у крајевима оскуд-

ним у воденим талозима (сушним). Може успевати на свима земљама почев од тешких па до лаких, али су за њу погодније средње и лакше земље. Тешке земље обично су влажније, те на њима треба гајити биљке које потребују више влаге на пр. црвену детелину, а не суданску траву, која се задовољава сувљим земљама. Што се тиче плодности земљишта, суданска трава као и свака друга биљка боље успева на плоднијим земљама, па према томе даће и веће приносе. Поред тога треба водити рачуна да земља буде по могућству што дубље обрађена. У погледу креча суданска трава нема неке нарочите захтеве, али је у сваком случају корисно да земљиште садржи колико толико креча.

Ако имате земљиште у близини реке на коме се може вршити наводњавање, можете ради огледа са наводњавањем на том земљишту гајити суданску траву, али сматрам да би корисније за вас било да на овом земљишту гајите неку другу биљку, која захтева више влаге и којој је наводњавање више потребно: кукуруз, сточну репу и др.

Ing. Властимир Ђ. Ђорђевић,
проф.

Питање: Да ли могу оставити пшеницу да узри, коју је готово зрелу потукао град, па када сам њиву преорао, пшеница је добро поникла.

Светозар П. Гајић.
Крњево

Одговор: Вашу њиву, на којој Вам је прошле године убио град зрелу пшеницу, а коју сте после тога преорали и на којој је усев понова никао, немојте сада преоравати ако је пшеница довољно густо никла већ је оставите да сазри Пшеница ће сазрети као и обично, али ће свакако дати нешто мању жетву и са више уродице. Да сачувате пшеницу од уродице препоручујем Вам да је добро оплевите.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић.**
проф.

Записници

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

23. седнице, држане 8. јуна 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић и чланови: Д. Спремић, М. Николић, Н. Петровић, С. Ратковић, Н. Белобрк и В. Матић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 485) Прочитан је и усвојен записник 22. седнице Управног одбора.

II 486) Примљен је знању записник 22. седнице књижевног одбора с тим, да се о предлогу бр. 223 решава на идућој седници. У исто време решено је, да се тиража Тежака по могућству смањи на 7.500 примерака.

III Прочитан је записник 23 седнице финансијског одбора, па је одлучено:

487) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

488) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 164 и 174, и ако гарантује обласна задруга онда и по предлогу бр. 165, а одбије до предлогу бр. 171 и 173.

489) Да се не може изаћи у сусрет молбама бр. 4846, 1909 и 4911, пошто се нема буџетске могућности.

490) Да се оправка дела магацина, где је монтирана трифолин станица, изврши у режији.

491) Да се Подружини из Јагњила призна 150— дин. колико је издала за рачун Друштва у име награде на изложби у С. Паланци.

492) Да се привремено исплати рачун за прештампавање из Тежака говора г. М. Новаковића, о обавезном осигурању од града у Дунавској бановини, па наплата тражи од Банске управе.

493) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

IV Прочитан је записник 23. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

494) Да се по тражењу бр. 4906, не може да смањи цена плавом камену.

495) Да се по акту бр. 4761 одговори, да је испитана клијавост конопљаног семена и да је дала добре резултата.

496) Да се по акту бр. 4602 изврши снимање Друштвеног вагона на покретној изложби.

497) Да се одбије понуда бр. 4815, за чилску шалитру.

498) Да се изврши поруџбина 500 воћарских маказа и 200 белегија.

499) Да продајна цена кали фероцианатума буде: на мање 200— дин. а на цео килограм 180— динара.

500) Да се прими знању, да је од набављених 13.284 кгр. непречишћеног семена луцерке добивено чистог семена 12.393 кгр.

V Прочитан је записник 23. седнице програмског одбора, па је одлучено:

501) Да се одложи за доцније претрес правила о По-

љопривредним књижницама и читаоницама и омладинским дружинама.

502) Да се Покретној пољоприв. изложби и школи пошаљу на распродају означене књиге.

Саопштење и предлози

VI 503) Г. претседник саопштава, да по прибављеном обавештењу треба пријавити рад Друштва и подружина трговинском комесару и тражити решење да тај рад не потпада под закон о радњама. Одбор усваја предлог и текст писма.

504) Г. В. Матић, члан Управе саопштава да је у име Друштва присуствовао антитуберкулозном конгресу. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

24. седнице, држане 15. јуна 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: М. Николић, А. Рашковић, С. Ратковић, Н. Петровић, Д. Спремић, Т. Владисављевић. Н. Белобрк и В. Матић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 505 Прочитан је и усвојен записник 23. седнице Управног одбора.

II 506) Примљен је знању записник 23. седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 223.

III Прочитан је записник 24. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

507) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000— динара.

Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 177, а одбију по предлозима бр. 179, 180 и 182.

509) Да се подружини у Кочану одобрава кредит од 5.000— дин. с тим, да га може користити према броју чланова.

510) Да се Друштво не може да упише за члана Југословенске националне балканске конференције.

511) Да се исплати рачун бр. 5130, и прскалице које су биле у комисиону прокњиже.

512) Да се предаду адвокату предмети дуговања г. Др. А. Пешића, г. Б. Поповића и Ст. Станковића.

513) Да се по дуговању Браће Каранфиловића из Битоља решава на идућој седници, пошто се предмет проучи.

514) Да се потраживање у дин. 640— преведу у сумњива и расходују, а за М. Ковачевића видети да ли му је роба експедована.

IV Прочитан је записник 24. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

516) Да се одобрава набавка 4 туцета ножића са нитнама за косачице, пошто је извршена по поруџбини.

517) Да се по понуди бр. 5014, тражи 5 прекрупача у комисиони.

518) На се позове фотограф ради снимања друштвеног вагона на Покретној пољопр. изложби и школи.

519) Да се по рекламацијама бр. 4760, 4161, 4422, 4999 и 4872, пошаље накнадно роба, а за првим пошиљкама пошаљу потернице и извести Министарство саобраћаја о неуредности.

520) Да по реферату бр. 5100, донесе решење г. претседник, као надлежан по правилима.

V Прочитан је записник 24. седнице програмског одбора, па је одлучено:

521) Да се прими у састав нова Подружина у Лебанима пошто је испунила све услове по правилима.

522) Да се у смислу предлога бр. 128, позову секретари секција на идућу седницу.

523) Да се по предлогу бр. 129, претходно добије писмени пристанак о утрошку поменуте суме на наведени циљ.

Саопштења и предлози.

VI 523) Примљен је знању акт Министарства саобраћаја, да се у будуће има плаћати поштарина за експедицију Тежака.

525) По питању предлога подружина које нису рад обновиле и ради наплате дуговања одлучено је, да програмски одбор изради маршруту за пут Инспектора.

526) Г. претседник и ппретседник саопштавају, да су били код г. Министра саобраћаја, поводом продаје друштвеног имања и да им је казао, да до куповине не може доћи, пошто је имање велико и нема потребног кредита. Одлучено је: да се о овоме размисли и види шта би требало даље учинити.

Са овим је седница закључена.

25. седнице, држане 22. јуна 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови: Т. Владисављевић, А. Рашковић, М Николић, Н. Белобрк, С. Ратковић, Б. Ранковић и Д. Спремић, и секретари секција: Др. Б. Попадић, Ј. Јањић, М. Ж. Николић и Љ. Малетић.

Претседавао претседник г. М Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 527) Прочитан је и примљен записник 24. седнице Управног одбора.

II 528) Примљен је звању записник 24. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 25. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

529) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

530) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 191 а одбије по предлогу бр. 194.

531) Да се по тражењу Дирекције трамваја и осветлења доплати кауција за осветлење још 1.000— дин.

532) Да се усваја предлог бр. 193, о плаћању кулука.

IV Прочитан је записник 25. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

533) Да се по писму бр. 5218, одговори, да се рафија прима у комисион по означеној цени с тим, да се плати кад се прода.

534) Да се по понуди бр. 5119 тражи извештај од Подружина да ли желе да набаве понуђене вршалице, па према њиховим одговорима донети одлуку.

535) Да се понуда бр. 5143 одбије, пошто је понуђена машина непотребна.

536) Да се по понудама бр. 4864 и 2288, претходно прибави дозвола за бесцаринski увоз прерађевине, пошто се шаље сировина на прераду, па ако се добије таква дозвола онда понуде узети у поступак.

V Прочитан је записник 25. седнице програмског одбора, па је одлучено:

537) Да се понова замоли Министарство пољопривреде да што скорије изда уобичајену помоћ, како би Друштво могло да изведе васпитно-пропагандистички правац рада предвиђен за ову годину.

538) Да се усваја предлог бр. 131, о пропаганди у народу, и достави Министарствима: пољопривреде, просвете, народног здравља и саобраћаја с тим, да се помену и примери. Згодан чланак написати и за Тежак.

539) Да се учини примедба на извештај управника прве туре Покретне пољопривредне изложбе и школе и тражи званичан извештај и обавештења, да ли је друштвено одељење и у колико одговорило намењеном циљу.

540) Да се усваја предлог за пут Инспектора у циљу прегледа рада и наплате дуговања код подружина нарочито оних, које рад нису обновиле, с тим, да се изоставе оне које су удаљеније од пруге. На пут да пође 25. о. м. и проведе око 25 дана.

VI 541) По питању активнијег рада друштвдних секција, одлучено је: да се на конференцијама секција одмах узму у претрес питања која су од првокласног значаја по пољопривреду, као што су следећа питања: исхрана стоке, спремање живине за извоз, наводњавање. Секретари сукција да одреде дан и час за сазив конференција.

Са овим је седница закључена.

ЦЕНОВНИК

СЕЗОНСКИХ ПОТРЕБА, КОЈЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ КОД СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ НЕМАЊИНА УЛ. 11-15.

Француски тријери-сортирачи „Маро", најбољи и најпрактичнији и то:
Бр. 4 Динара 4400.— Бр. 5. Динара 5200.— и Бр. 6. Динара 6 800.—
Тријери ХАИД Бр. Іб Дин. 1700.— Бр. Іа Дин. 2000.— Бр. I/I Дин. 2600.—
Бр. V/I Дин. 4500.—

Тријери МАЈЕР Бр. 1а½	1800.—	Дин.
„ Штахел и Ленер Бр. I/II Дин. 2750.— Бр. II/Ia Дин.	2350.—	
Бр. II/I	2650.—	„
Пресе за грожђе од 300 лит. 2700.— од 200 лит. 1800.— од 150 лит.	1600.—	„
Муљаче за грожђе „Ферум" Дин. 600.— ЕКС Дин. 800.— Мајфарт	1.000.—	„
Ебулиоскопи — оригин. француски (Малигани)	950.—	„
Круњача за кукуруз, за 1 клип . . . . . Дин. 650.— и	700.—	„
за 2 клипа са ветром	1500.—	„
Резервна сита (округла) за тријере Хајд I/I	165 —	„
Цилиндери за тријер Хајд I-Ia	1200.—	„
Сејалице за жито, врстачне, од 13 реди	2850.—	„
Гвоздени ваљак троделни Дин. 1200.— једноделни, са седиштем на точковима	600.—	„
Дрљаче дводелне, обичне, Дин. 300.— преламаче Дин. 450.— троделне, обичне	500.—	„
Сецкалице за сточну репу, бундеве и корење	500.—	„
„ „ сено, сламу, шашу . . . 750.— 950.— и	1.100.—	„
Плугови лаки, са црталом, без точка, за воћњаке и винограде	360.—	„
„ „Фела" Бр. 5, са колечкама	500.—	„
„ „Рајнланд", Бр. Е. 6. са једним точком и црталом, лаки	450.—	„
„ „ Д. 6. са колечкама (à la Sak)	600.—	„
„ обртачи Sak U. W. 5 са 1 точком 750.— исти, са колеч.	850.—	„
„ за угаривање, са две бразде, за обичну запрегу	850.—	„
„ „Monachia" Бр. 5 (звани „Сава"), награђени I наградом на утакмици	730.—	„
„ Еберхартови Бр. 4 „КОМЕТ"	850.—	„
Тегле за остављање зимнице, патент од ½, 1 и 2 литра, 12.— 14.— и	20.—	„
Сумпор, на јути Дин. 10.— на азбесту, килограм	20.—	„
Сајлов азбест, најбољи, у оригин, пакетима од килограма	70.—	„
Рибља бешика за бистрење белог вина килограм	700.—	„
Желетин за бистрење црног вина килограм	50.—	„
Калиум-метабисулфит у кристалу	25.—	„
„ фероцианатум, про анализи (издаје се по налогу Винар. надзорника) килограм	200.—	„

Комплетан ценовник Кундеовог алата. књига и др. потреба шаље се на захтев и бесплатно

Цене су франко друштвени магацин,
а роба се шаље на доплату и повуку.

ГОРЗОЛ

УНИВЕРЗАЛНО И НАЈБОЉЕ ДОМАЋЕ СРЕДСТВО ЗА ПРАШЕЊЕ — ДЕЗИНФЕКЦИЈУ СЕМЕНА ПРОТИВ РАЗНИХ ГЉИВИЧНИХ БОЛЕСТИ И ТО:

главнице (тврде сњети) и фусаријума на пшеници; пругавости, снежне плесњи и гаре на јечму, ражи и овсу; трулења корена на шећерној репи, кукурузу, дувану и т. д.

ПОРЗОЛ-ом запрашено семе даје здраву и богату жетву, не убија клијавост семена, а појачава пораст биљке. — Употреба лака и јевтина, семе се запрши за 10 минута и може се одмах сејати. Уштеда семена 15-20%, радне снаге и времена, јер није потребно квашење и сушење.

ПОРЗОЛОМ ЗАПРАШЕНО СЕМЕ НЕ ЈЕДУ МИШЕВИ.

Тражите упутства и цене на адресу фабрике: „БИЉАНА" А. Д.

Тел. 20-380 :—: Београд :—: Прешернова бр. 14.

Цене пољопривредних производа, на дан 8. септембра 1932 г.

Пшеница	
Нова Банат 76, 2%	120—135
„ Бачка 76/2%	120—125
Н. србијанска 75/76, 3% Дунав	117—120
Нова србијан. 72/73, 3% Сава	110—115
Н. србијанска гл. пруга	105—108
Н. србијанска узана пруга	104—108
Кукуруз	
Банатске утовар станице	92— 96
Банат пар. Вршац	94—100
Срем	100—105
Србијан. пар. Пожаревац	102—106
Овас	
Српски нов пар. Београд.	105—110
Бачки „	— — —
Сремски „	102—110
Македон. — Косовски	— — —
Узана пруга	90—100
Јечам	
Македонски — Косовски	80— 85
Барањски	90—105
Пасуљ	
Србијански 2% 1930	100—115
Хрват. стан. 2% са врећама.	
Сисак	— — —
Сремски 2%	95—107
Бачки 2% утов.	95 107

Стока и сточни производи	
Свиње тешке	9—10
„ средње	7.50—8.50
„ лаке	7 - 8
Волови I кл.	5—5.50
„ II	4—5.50
„ III	3—3·50
Краве I кл.	4 - 4.50
„ II „	3·50—3.75
„ III „	2.50—3
Овце	2—2·50
Маст	9—10
Сланина	8—9
Живина	8—9
Јаја	45 - 50
Млеко овче	3—4
„ краљве	2—2·50
Сир српски	10—12
Кајмак	26—27
Разно	
Мекиње са врећа Срем, Бачка	50—60
Мек. вагон Београд, са вреће.	60—65
Сено „	— — —
Кромпир, Београд	65—70
Харшије од вредности	
Зајам 7% 1921	51—52
Аграрне обвезнице 4%	25—25.75
Ратна штета 2½%	194 - 198
Аграрна банка	215—217

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Универзитетска библиотека
/бесплатно/
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 19. Београд, 1. ОКТОБРА 1932. год. Год. 59.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. **МИРКО МИЉКОВИЋ**
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р **ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ**
Стојана Новаковића улица број 32.

Шта значи рационалан рад.

Једна је велика потреба говорити, често и непрестано, о погрешкама у раду нашега пољопривредника и упућивати га на бољи и усавршенији рад. Тај говор ће га постепено лечити од погрешнога рада и упућивати га на бољи и усавршенији рад. То је особито потребно говорити онда, када погрешан рад доведе до несретних резултата, као што је у последње време случај са сушом.

А да је потребно то говорити чак и за наше најнапредније крајеве, судим по једном писму, што сам га добио од уваженог уредника „Пољопривредног гласника", г. Др. Емила Поповића — Пеције, у коме он, између осталога и ово вели:

„Још и дан данас у напредној Војводини ору, преврћу и „ветре" пољопривредници већи део земљишта под кукурузом, упролеће, марта месеца, када стално ветар једва и суши земљу! Прошао сам поред једног таквога економа и прорекао му жалосну жетву. На жалост, имаћу права! — Још и дан данас стоје код нас

скоро све стрнике непреоране, данас у августу; И то на овој страшној врућини, те стотина милиона литара воде губе у ваздуху, те ако не буде на зиму сувише кише опет ће бити лоша и година 1928.

Осим тога, кукуруз све више страда од мољаца. Зар је то чудо? Особито када неке „угледне економије" још и данас чувају стару кукурузовину, легло мољаца!.

У ово неколико речи једнога сасвим компетентнога човека је изложена једна веома горка, али и врло исправна и тачна критика нашега погрешнога рада, који доноси собом милијарде динара штете — само једне године!

Г. Др. Пеција, затим, наставља, дајући утешнију слику, наиме, рад просвећених ратара, чији је број, истина, мали, али, који ће својим утицајем све већи број пољопривредника на добар пут изводити. На једном месту вели:

„Могу рећи и контра: мој брат Паја добро ради земљу, [1]) шта више: одлично. Он је добио *ове године* 1.450 кгр. пшенице по јутру (25 товара по хектару), а добиће сразмерно још више кукуруза. Успркос *суши*. Исто тако раде други и постизавају одличне жетве!

Али је, међутим, ово саопштење г. Др. Пеције најинтересантније и као похвалан пример управо сјајан:

„Јуче ми је саопштио један богат сељак из Инђије, да је он овога лета уредио и *наводњавање хмеља*. До сада га стаје наводњавање по јутру око 1.700 дин. а хмељ му стоји одлично. Имаће свакако врло велике користи од наводњавања."

Као карактеристику нашега немара г. Др. Пеција наводи и ово:

„Кроз Бачку пролазе два канала (Краља Петра и Краља Александра). Приликом изградње Мађари су имали циљ да створе могућност не само одводњавања,

[1]) У то сам се и ја лично уверио, кад сам покрај његовог имања пролазио: то је изврсно обрађена земља, нагнојена суперфосфатом, нигде бусена нема, него је сва у праху.

него баш нарочито и наводњавања. На ово последње се сасвим заборавило!"

Разуме се, да су појединци позвани унапређивати рад на својим имањима и наводњавати их, јер они од тога сву корист скидају и ни ским је не деле, као што су и обласне самоуправе (по негде среске и општинске) позване да организују наводњавање из канала, језера, река, речица, потока, поточића, извора, кладенаца и бунара. Жетвени принос који је данас умногим крајевима једва 6 товара, наводњавањем ће се попети на 18, а онамо камо је он данас 10, попеће се на 30 товара. Толики је огроман значај наводњавања!

Наводњавање је, с тога потребно, ма како се примитивно радило.

Међутим, примєр г. Паје Пеције показује да се обилат жетвени принос може постићи кад се у рад уложи *труда* и *разума,* разума више него и труда. И г. Паја Пеција ће, свакојако, са жетвеним приносом много даље отерати, кад и наводњавање на својим имањима примени.

Д. Л.

Досејавање ливада.

У оним крајевима странога света где су ливаде у одличном реду и где оне дају велики принос, важи као правило: да није довољно њих само добро неговати, гнојити и заливати, него да их по прилици сваке шесте године ваља још и досејавати семеном најбољих врста ливадских трава. Где се тако не чини, тамо приноси сена и поред најбоље неге и гнојења постају ипак све слабији.

Ова појава у раније време није била позната, она потиче тек из новијега времена, заправо отада, откад су пољопривредници усвојили савет пољопривредне науке да ливаде косе онда, кад је већина траве у цвету. Захтев да се сено рано коси врло је оправдан, јер се онда добија пића чија је храњивост знатно већа

него што је у сену од зрелих биљака. Али, раном се кошњом ослабљују бусени многих трава, особито оних које се размножавају из семена, а баш овамо спада већина најбољих врста ливадских трава. У старо су време пољопривредници косили обично врло касно. То је била велика штета, јер у ствари они нису са својих ливада добивали сено, него само сламу. Али зато су се њихове сенокоше саме подмађивале семеном које је имало доста времена да дозори и распе се по земљи. Било је то додуше без икакве контроле, па се је поред семена добрих трава расуло и врло много семена свакојаког корова, но ипак, и то је било барем нешто. Откад су се пољопривредници досетили, да с времена на време, обично сваке шесте године, своје ливаде досејавају семеном најбољих трава, они су опет добили у руке сигурно средство да своје ливаде стално одржавају младима, и поред тога, што их косе пре него се траве усемене, и тако добивају много хранљивију пиљу него њихови претходници. Зато је досејавање травног семена једна од првокласних мера за повећавање приноса сена и тамо, где су ливаде у најбољем реду, и где су у склопу ливадских биљака траве заступљене са 80 до 90%, разне детелине са 10 до 20%, и где коровских биљака уопште нема. А сад да видимо како је код нас.

Могу да говорим *само о брдским ливадама* јер те познајем с једног великог подручја наше државе. Али пошто баш брдске ливаде сачињавају највећи део свих наших ливада, то овај мој чланак добија тиме општи значај.

Ранијих година имао сам много прилике да проучавам флору брдских ливада у западним крајевима наше државе. Нашао сам да је та флора врло занимљива за ботаничара, али да није ни мало повољна за пољопривредника. Ако се све биљке што расту на некој ливади групишу на троје: на траве, детелине и остале зељасте биљке, то сам у флори испитаних сенокоша нашао просечно:

трава 17¼%
детелина 5¾%
зељастих биљака, већином корова . . . 77%

Овај склоп биљака променио се кад су ливаде биле нагнојене вештачким гнојивима. На гнојеним ливадама нашао сам просечно:

трава 14%
детелина 46½%
зељастих биљака са доста корова . . 39½%

Нагли пораст детелина од 5¾% са негнојене, на 46½% са гнојене земље, објашњава се тиме, што сам и у склопу биљака на негнојеној земљи нашао врло много струкова разних детелина, највише гуњице, али ове су тамо због недостатка биљске хране биле толико закржљане, да су се тек једва виделе из земље, па их коса не може ни да захвати. Но кад су те биљке добиле хране бујно су се развиле и јако повећале проценат детелине у сену. Ова појава остала је стално непромењена и тамо, где се је десет година узастопце земља гнојила вештачким гнојивима. Траве се нису на ливадама ни после десет година умножиле.

Ове године опет сам прегледао велики број ливада, па сам нашао: да **све оне уопште немају трава,** сем што на влажнијим земљиштима има мало **коровске траве медице** (Holcus) и на сувљим земљаштима мало *лоше траве стоклас*е или *репуље* (Bromus). Зато је и сено у нашим брдским крајевима, тамо где се не употребљавају вештачка гнојива, на жалост врло лошег квалитета и има га мало. То су већином патрљице коровских биљака. Нешто боље је сено са гнојених ливада. Отаве обично нигде немамо, или је то мешавина лоших, често пута и отровних биљака.

Ова околност присиљава нас да што пре приступимо досејавању наших ливада семеном добрих ливадских трава, како би те наше тако зване „сенокоше" могли већ једном назвати „травницима" или „ливадама", која им имена данас никако не припадају.

Како се изводи досејавање ливада? Познати ливадски стручњак светског гласа и велики познавалац

ливадских трава, професор др. В. Штрекер из Лајпцига у Немачкој, препоручује да се ливаде сваке шесте године досејавају семеном од неколико најбољих ливадских трава. Он препоручује само 4 до 5 врста трава и то: *ливадску власуљу, тимотијеву траву, златну овсику, крестац траву,* и само у мањој мери и *оштрицу.*

Количина за досејавање потребнога семена да се одмери према томе, у коликом су се степену ове траве са неке ливаде изгубиле, те да се узме четвртина или половина оне количине која је потребна кад се засејава нова ливада. Те пуне количине семена за засејавање нове ливаде износе по хектару рачунато за ниже назначене врсте најбољих ливадских трава;

златне овсике	2 до	4	килограма
ливадске власуље	5 до	10	„
тимотијеве траве	4 до	8	„
крестац траве	3 до	5	„
оштрице клупчасте . . .	5 до	15	„
ливадске власњаче . . .	5 до	10	„
ливадског лисичјег репка .	5 до	15	„
француског љуља	2 до	6	„
италијанског љуља . . .	3 до	5	„
беле росуље	5 до	10	„
енглеског љуља	5 до	10	„

Према предњим бројкама пољопривредник ће моћи лако одмерити количину семене потребну за досејавање.

Професор Штрекер препоручује три различна *доба сетве* и то:

а) сетву у пролеће

б) сетву у лето одмах после кошње сена

в) сетву у јесен после кошње отаве.

У које ће се доба сејати, то зависи од климе и земље. Где је клима и земља сувља, тамо треба сејати у пролеће или јесен: где има доста влаге треба сејати у лето.

За саму сетву ваља сачекати кишовито време и пре сетве треба ливаду добро подрљати.

Где се ливаде гноје компостом тамо се сетва може свршити на најбољи начин тако, да се прво извезе и

растури компост, по њему се посеје семе трава, и напослетку се све добро подрља и семе тако измеша с компостом, јер у компосту ће оно најбоље клијати.

Што се тиче количине семена, то ће у нашим приликама у највише случајева бити потребна пуна количина самена колика је напред назначена, а што ће пољопривредник за своје прилике моћи оценити према томе, да ли на његовој ливади има доста, мало или нимало траве.

С обзиром на врсте трава које ћемо досејавати, вреди углавном све оно што препоручује професор Штрекер. Но ја препоручујем да се за ливаде на којима има уопште мало трава, узму још неке врсте, нарочито пак ове: *италијански, енглески* и *француски љуљ*, те *ливадски лисичји репак.* Пољопривредник том приликом треба још да води рачуна и о томе, *да у смесу травног семена узме и ниске и високе траве*, и то тако, да ниске траве сачињавају поприлици две петине, а високе три петине количине.

Између поменутих трава јесу:

а) ниске траве: златна овсика, крестац трава, ливадска власњача, енглески љуљ и бела росуља;

б) високе траве: ливадска власуља, тимотијева трава, оштрица, ливадски лисичји репак, француски и италијански љуљ.

Разуме се само по себи да не треба досејавати и семе оних трава којих на ливади има већ у довољној количини, већ само оне које су изгинуле. Особито италијански љуљ треба досејавати чешће (можда и сваке треће године), јер он не издржи много година, али то је ипак одлична трава која даје и много и одлично сено.

Све што сам довде написо лако је разумљиво, и лако би било извести, кад се неби препречила једна велика тешкоћа због које ће многи пољопривредник само манути руком и казати: лакше је причати него урадити. То је тачно. Али, *откуд семе?!* Тако ће морати питати сваки пољопривредник. Зар из трговине, где је семе толико скупо, да би требало продати доста

товара пшенице па да се купи неколико десетина килограма травнога семена! Па ипак, не треба прећи преко ове ствари, а не покушати мало размислити о томе како би се могло добити травно семе. Ми ћемо ипак увидети да има и доста јефтиног семена неких добрих врста ливадских трава, и да су само неке између њих претерано скупе. Одлучићемо се дакле да набавимо оно што и с обзиром на тешке материјалне прилике будемо могли. Главно је да на нашим ливадама порасту већ једном и траве. Ко буде о овој ствари и још мало дубље размислио тај ће доћи и на ту мисао: *не би ли се и код њега могло произвести семе разних трава?*

Ја велим: **може и мора**, и радо сам спреман сваком вредном пољопривреднику помоћи како да оснује травни врт, где ће произвести најбоље семе траве за себе, па и за продају. О томе биће још говора и у Тежаку.

Питање темељног поправка ливада и у страном свету решено је тек онда, када је било решено питање произбодње доброг семена. Не може то ни код нас да буде друкчије, само пошто је то једно врло крупно питање, требали би и наши меродавни да о њему озбиљно поведу рачуна.

Коста Поповић

Повртарство.

О берби кромпира.

Берба кромпира настаје обично када стабљике почну да вену и пожуте. У то време значи да је живот биљака престао, да су кртале потпуно зреле и да их треба брати. То је за нормалне прилике; али на северу стабљика позних сората кромпира остају зелене до мраза, па се у оваквом случају сачека да мраз убије стабљике и онда се врши берба кромпира.

Ако су стабљике кромпира, за време вегетације, биле нападнуте разним кромпировим болестима, што се познаје по сивим и црним пегама на лишћу, онда

се пред бербу крумпира на 6—7 дана стабљике покосе, покупе на гомилу и спале, или се међу у компостну јаму, али се са овим ђубретом не сме ђубрити земљиште назначено за сетву крумпира.

За бербу крумпира ваља бирати по могућству чисте, сунчане дане. Обрани крумпир у оваквим данима може одмах да се оставља на место за чување, док обрани крумпир у влажно време мора прво да се просуши и проветри, па тек онда смешта ради чувања.

За време бербе крумпира, ваља одмах на месту одвајати кртоле за сетву на засебну гомилу а остале кртоле на другу гомилу.

Берба крумпира врши се на разне начине: ручним или сточним оруђем. Од ручног оруђа за бербу крумпира употребљава се: ашов, мотика обична или са рогљевима и виле. Виле и мотика са рогљевима сматрају се за најбоље ручно оруђе за вађење крумпира, јер најбоље разбијају земљу и од ње ослобођавају кртоле приликом вађења. Вађење крумпира ручним оруђем примењује се само на малим површинама, док је овај рад на већим површинама скуп те се примењује сточно оруђе: обичан плуг, огртач или нарочите машине. Обичан плуг вади кртоле заједно са земљом, па се после прелази дрљачом са дрвеним зупцима и кртоле откривају. Огртач је добар код плитког сађења крумпира, и примењује се када се стабљике сасуше или покосе. За употребу нарочитих машина за вађење крумпира морају се стабљике покосити и скупити грабуљама. После рада ових оруђа потребан је још и ручни рад за скупљање извађеног крумпира. Извађени се крумпир скупља у корпе или џакове и преноси у магацине или се на самој њиви слаже на гомиле, покрива крумпировим стабљикама да се просуши па преноси у магацине. Ако је погодно време и радна снага, при самом скупљању крумпира врши се и сортирање кртоле на крупне, ситне и кварне, или се само одвоје здраве и кварне (болесне) кртоле. Ако је крумпир потпуно зрео и сув одмах се после скупљања носи у магацине за чување, али ако није

сасвим дозрео, воденаст је и влажан, онда га ваља прво просушити, сортирати па сместити у магацине.

Ако кромпир не може одмах да се пренесе са њиве оставља се на њиви на гомилама, које се покривају стабљикама, асурама или сламом, да се заштити од светлости и мраза, па се после према указаној могућности преноси и смешта на одређено место ради чувања.

Милорад П. Зечевић.

Сточарство.

Питање исхране домаће стоке зеленом пићом нарочито у крајевима са сушним летом.

Прошла зима која је била врло дуготрајна, а исто тако и оштра, изненадила је и оне земљораднике који више мање воде рачуна о томе да им домаћа стока и преко зиме не остане гладна. Шта пак да кажемо о оним земљорадницима који питању зимске исхране домаћих животиња тако рећи и не поклањају никакву пажњу? Њихова је стока не само гладовала, него је у многим случајевима и липсавала од глади, тако да је ово дошло као један значајан плус општој кризи, која је и без тога била врло тешка, а која се још у недоглед продужава. Читали смо у новинама како су неки земљорадници продавали једно грло своје стоке, да исхране друго, али често и то није било довољно. Сви смо пак били очевитци са како слабом стоком је долазио земљорадник на пијацу да што прода, а још слабија му је била, стока коју је доводио на трг да прода. Разуме се, таква је стока продавана у бесцење за кланицу. Док су од овакве продаје месари и други трговци стоком видели добре користе, дотле су потрошачи меса изгубили вољу на месо, јер је месо од тако измршавеле стоке без икакве сласти и укуса, а земљорадник је остао без стоке, или са незнатним бројем грла.

Овакве зиме које изазивају несташицу сточне хране, нису редовне, али с обзиром на то што наш земљорадник не уме, или неће да цени исхрану своје стоке преко зиме, скоро по правилу сва му стока преко зиме измршави. Као последица тога пак јесте не само то што код нас сточарство тешко напредује, него такви земљорадници тешко и рђаво свршавају с пролећа своје пољске радове. Непосредна последица овога јесте то, да имамо поред слабог сточар-

ства и слабо ратарство. Јер неоспорно је да су ове две најглавније гране пољске привреде у апсолутној зависности једна од друге, бар под садањим приликама газдовања.

У питању зимске исхране домаћих животиња, важно је да пољопривредник има довољно ливада са којих ће добијати потребне количине сена. У колико му ливаде не дају довољну количину сена, пољопривредник, ово мора производити на њивама гајењем разних пићних биљака, као што су: грахорица, сточни грашак. сирак, кукуруз на сачму, мухар, суданси сорго, црвена детелина, луцерка и т. д. Као што се види, поред биљака за сточну исхрану које обично саме расту на нашим ливадама, број пићних биљака које се могу на њивама гајити као ратарски усеви није мали, мада су набројане само најглавније. Све ове биљке могу се трошити у свежем стању, или осушене као сено. Њима треба додати сточну репу, сточну мркову (шаргарепу) и угарњачу, чије се задебљало репасто корење, може употребљавати исецкано од ране јесени, преко целе зиме па све до пролећа када стигне нова зелена пића, те се на овај начин употребљава сува исхрана домаћих животиња, што је за напредно сточарство врло важно. Овамо треба споменути још и морску репу (чичоку, топинамбур) која заслужује велику пажњу због својих кртола које могу презимети у земљи, те се чак и с'пролећа могу давати стоци као изврсна храна, пошто се из трапа потроши сточна репа.

Увиђавни земљорадници тако и раде, те гајећи потребне пиће биљке, стока им никада не остаје приморана да гладује, како лети, тако и зими. Тако је бар када су нормалне године. а треба се постарати да се ћјаве последице отклоне и када су године ненормалне, сушне, или са дугом и оштром зимом. Ово се постиже на тај начин што св сушних година сувишна грла благовремено продају држећи се принципа да се зазими онолики број стоке колико би се могло добро прехранити и када би наступила најдужа и најоштрија зима. Дакле, увек спремити сточну храну као да ће бати најдужа и најоштрија зима.

Када би сваки земљорадник водио довољно рачуна о овим чињеницама, ако не сасвим, а оно бар у великој мери биле би отклоњене ћјаве последице које смо претрпели прошле зиме, а које се из године у годину више мање понављају.

Међутим питање исхране домаћих животиња у сушним крајевима т. ј. у крајевима где преко лета редовно нема довољно талога, као што је околина Прокупља у Топлици, а исто тако и већи део нашега југа, као и многи крајеви на истоку и западу наше домовине, где су лета по правилу сува, истиче се не само исхрана стоке преко зиме већ и преко лета,

нарочито у месецима: јули, август и септембар, а често и октобар. Јер док се у крајевима са довољно талога летњих месеца лако обезбеђује стоци зелена храна, дотле у сувим крајевима ово је врло тешко, тако да је пољопривредник често приморан да још у току ових месеца прихрањује своју стоку сеном, т. ј. храном коју је спремио за зиму, ако неће да му стока ослаби. Ако пак троши сено још преко лета, чиме ће своју стоку исхранити преко зиме?

Овим се питањем бавим одавно, а нарочиту сам му пажњу посветио од како сам у околини Прокупља. Ево пет година како се борим са зеленом исхраном стоке у току летњих месеца.

Ма да све ове године нису биле једнаке у погледу распореда водених талога летњих месеци, ипак се више мање у току лета кубури са зеленом храном, ма да се овом питању обраћа нарочита пажња. [1]) На име редовно се предузимају мере да се обезбеди зелена пића рано с пролећа, па се поред луцерке, која овде најраније стиже, сеје озима грахорица са ражи и озими сточни грашак са ражи. Ова последња два усева стижу доста рано и када пролеће није тако позно као ове године могу дати обилну и одличну зелену храну. Само овде морам узгред напоменути да озими сточни грашак може и да измрзне, као што је био прошле зиме, те се не треба само на њега ослонити; грахорица пак је одлично издржала. Ови усеви могу обично да задовоље потребе у зеленој пићи најраније од друге половине априла и током целог месеца маја. Количине које се дотле не могу искористити као зелена пића, треба их покосити за сено или за семе. Исто тако рану зелену пићу можемо добити и од инкарнатске детелине (руменике), као и од беле слачице, ма да гајење ових, биљака није уобичајено код нас. Но и сама грахорица и грашак могу да задовоље потребе у зеленој пићи за први почетак, ма да луцерка стиже прва, као што сам напред изнео, те би се прво она могла користити, с тим да се пази да не проузрокује надун. Ово се може избећи тиме што се покошена луцерка остави добро да свене, а после се даје стоци исецкана и помешана са плевом, или исецканом сламом. Што се тиче производње зелене пиће за даље месеце, у ову сврху обраћамо се јарим пићним биљкама као што је пролећна грахорица са овсом, која се може посејати у размацима од 10—15 дана, како би могли овом зеленом пићом своју стоку мало дуже хранити. Затим треба посејати, кукуруз на сачму, сирак обичан и шећерац, мухар и суданси сорго. Ове пићне биљке посејане у згодно време могу обезбедити газдинству потребне количине зелене пиће

[1]) Тиче се Пољопривредне школе у Прокупљу.

преко целог лета. Било би идеално за пољопривредника кад би могао у подесним размацима посејати напред поменуте пиљне биљке и на тај начин осигурати газдинству зелену пиљу преко целог лета.

Ма да је теориски ово врло лако остварити у пракси не само да је тешко изводљиво, него је често немогуће да се то и приближно оствари, нарочито када су у питању сушни крајеви. На име у овим крајевима рано посејана јара грахорица са овсем да брзо обилне количине зелене пиће још од друге половине маја, но с тим, ако су временске прилике повољне, као што је било пролеће 1928 год. Друга партија јаре грахорице, исте године, само посејана нешто доцније, дала је сасвим незнатан принос, док трећа партија ове грахорице није ни могла да се коси, као и кукуруз на сачму, те је стока пуштана да их запаса. Разуме се у оваквим приликама треба да сé помогнемо пиљним биљкама које подносе сушу, као суданси сорго, или сточна соја, али сушних година и ове биљке дају релативно слабе приносе, према приносу које би дале у годинама са довољно влаге. На тај начин не може се успети да произведе довољно пиће и када се посеју максималне површине пиљним биљкама. Па ипак треба обратити нарочиту пажњу овим последњим двема пиљним биљкама, јер овде је редовна појава почетак суше још од јуна месеца, те се њима пољопривредник ипак може донекле да помогне, али нажалост, наш пољопривредник слабо познаје и остале пиљне биљке, а поготову ове које се тек сада код нас уводе.

Како водени талози делују на производњу пиће у газдинству показује нам следећи примери. Напоменуо сам већ да је 1928 год. добивена одлична пиља од грахорице посејане рано с пролећа, док позније посејана грахорица, као и сачма, тако рећи су потпуно пропали. И 1929 год. био је сличан случај са раном грахорицом, док је позниja потпуно подбацила. Сачма пак посејама око 20 јуна после једне обилне кише лепо је никла али јулска је суша потпуно спаруши. Једна добра киша у августу повратила је ову сачму и она је дала доста добру пиљу у септембру. Али обилне кише у августу овде су више него изузетне и на њих се пољопривредник овде не сме ослонити. Јер сачма посејана 1930 и 1931 г. под сличним околностима није дала никакав принос пошто није било кише. Ипак карактеристика ових година може се рећи јесте та: да су оне дале добру и обилну пиљу за прве месеце пролећне исхране домаће стоке.

Међутим треба имати у виду један други случај који је у толико интересантнији што је од много веће важности, а то је да овде треба рачунати и на ране пролетње месеце са недовољним количинама водених талога и на овај начин јаре

пиће биљке које сам напред напоменуо дају сасвим мале приносе и тиме исхрана стоке зеленом пићом долази у питање у још пооштренијем облику, као што се већ показује ове године, те се пољопривредник налази у врло тешком и незгодном положају, како да прехрани своју стоку зеленом пићом.

Досадање искуство нам показује да као најсигурније можемо произвести зелену пићу озимим зеленим пићним биљкама те према томе у овим крајевима и треба да обратимо озимим пићним биљкама највећу пажњу. Међутим и у овом погледу се у овим крајевима показује једна тешкоћа у томе што се због суше овде обично не може да обради земља рано с јесени. Рачунајући пак на ову околност, треба бити увек у приправности и по сваку цену обрадити земљу држећи се принципа да одмах за жетелицом иде плуг, те је после поугарено земљиште у сваком случају лакше припремити за рану јесену сетву.

Дакле, којим пићним биљкама треба да се обратимо па да напред изнети ризик више мање потпуно отклонимо? Све сам ове биљке напред већ споменуо, а овде ћу их поређати редом према њиховој важности коју им придајем према стеченом искуству; 1) Луцерка, траје више година, даје више откоса у току сваке године и најраније стиже, то је „чудо пољског домаћинства" како каже Оливије д' Сер; 2) Озима грахорица; 3) Озими грашак (оба се сеју у смеси са ражи) и 4) Руменика (инкарнатска детелина). Ове последње пићне биљке трају само по једну годину и дају по један откос.

Ове четири пићне биљке посејане на довољним површинама, више мање могу нам сигурно дати потрбне количине зелене пиће која би нам била довољна за исхрану домаће стоке не само у току првих месеца пролећа, већ и у току летњих месеца за време којих нисмо увек сигурни да произведемо зелену пићу гајењем јарих пићних усева, што не треба да значи потпуно занемаривање ових биљака.

Према томе ова четири усева, са луцерком на челу, треба да буду основа за производњу не само зелене пиће, већ и у опште сточне хране у сваком газдинству где због суше није сигурно да се произведе потребна сточна храна гајењем јарих пићних биљака, које разуме се треба такође искоришћавати према временским приликама.

Употреба пиће од ових биљака пак ишла би овим редом: Како луцерка најраније стиже, то се ова прва може употребити, при том, обраћајући нарочиту пажњу да не проузрокује надун код преживара, те се у томе треба држати напомена које сам напред изнео, с тим да је мешање са плевом, односно са сецканом сламом неопходно потребно само у почетку док стока прелази са суве на зелену храну; овај прелаз

треба да буде постепен. Затим би се трошили грахорица, грашак, па инкарнатска детелина. Док потрошимо пиљу добивену од последње три биљке, луцерка ће опет стићи за кошњу. Док пак утрошимо и други откос луцерке, стићиће која од јарих пиљних биљака. Међу ове као најсигурнија је јара грахорице са овсем. Она ће према томе како је година повољна дати и одговарајући принос, а тако исто и други јари усеви.

Ради веће сигурности у исхрани домаће стоке са сточном храном овде нам се намеће једно друго питање, а то је: Да ли не би било пробитачно сувишну пиљу, коју не можемо зелену да утрошимо, да ансилирамо[1]) конзервишемо у сило — да је утрапимо) и употребимо је још преко лета као силажу у времену када нам друге зелене хране понестане?

Примена силаже и код нас постаје све више и више у употреби. Употреба њена потиче са северних и влажнијих крајева где се отава и друга позна зелена пиља не може да осуше било због честих киша, било због недовољне сунчане топлоте. Како је пак немогуће да се сва ова пиља утроши као свежа то се показало као најбоље да се ова сточна храна сачува помоћу силаже, те се троши као таква преко зиме. Како се у сушним крајевима ова потреба појављује још за време летњих месеца, било би од интереса да се примена силаже испроба у овим крајевима нарочито у циљу исхране стоке, још преко лета када понестане свеже зелене пиље.

Мислим да није потребно нарочито истицати разлику у томе када се стока храни свежом зеленом пиљом или силажом, која је сматра најприближнија зеленој пиљи и када се ова храни сеном, или сувом храном у опште. Јер свакоме пољопривреднику је добро познато да када стока пасе зелену траву, или јој се ова даје покошена у штали, ускоро се она поправи, а музаре дају и више млека. Напротив, чим преко лета зелене пиље понестане, као и зими, наша стока обично измршави, а музаре дају много мање млека, а често и сасвим пресуше. Ова нам напомена јасно показује од какве је важности да сваки пољопривредник осигура својој стоци не само довољно хране по количини, већ мора да води рачуна и о каквоћи исте, т. ј. да се стара да својој стоци осигура што дужу исхрану зеленом пиљом, а када ове већ нема у свежем стању, најбоље би је могао заменити конзервисаном пиљом из силоса, у колико је то могуће.

Колике количине зелене пиље треба да произведемо да би могли правилно отхранити своју стоку?

Ако рачунамо да је потребно давати једном крупном грлу дневно од 30 до 40 кгр. зелене пиље поред остале снажне

[1]) Види чланак „Силажа и силоси“ у „Тежаку“ бр. 12 за т. г.

хране (јарме, мекиње, уљане погаче и др.), за шест месеца његове летње исхране зеленом пиħом било би потребно да произведемо 54 до 72 товара ове хране. Ако пак узмемо да је просечни принос напред помнnутих усева у зеленој пиħи од 150 до 350 товара са 1 хектара. онда би било потребно имати под пиħним биљкама у опште 1 хектар за свака 3 до 5 грла крупне стоке. Дакле, као што се види потребно је да наш пољопривредник гаји пиħне биљке на већим површинама, него што то обично чини сејући по неколико ари луцерке или које друге пиħне биљке. Површина под пиħним биљкама могла би се донекле и смањити само у случају када пољопривредник располаже са довољно добре попаше.

За време зимских месеца пак количина зелене хране односно силаже, могла би од горње количине и за пола да се смањи с обзиром на то што зими имамо на расположењу још и суве хране, као што је слама, плева, кукурузна шаша и др., као и сено, у колико није спремљено у силажу. У недостатку силаже, преко зиме потребно је да имамо одговарајуħе количине сточне репе и друго коренасто биље, бундеве и т.д; Рачунајући дневно од 10 до 20 кгр. сточне репа по грлу крупне стоке, тако да ако би од коренасте хране имали само сточну репу, онда би могли рачунати када је добра година, што у сувим крајевима није често случај, 1 ha под репом за 10 до 12 грла крупне стоке. Међутим ради сигурнијег успеха потребно је поред репе имати и топинамбур, и мркву, и бундеве, а где може да успева, онда и угарњачу. Рекох за угарњачу где може да успева, јер је то биљк влажније климе. Исто тако црвену детелину само сам споменуо, јер је то биљка северније и влажније климе.

Ако према предњим напоменама произведемо сточну храну за своју стоку, онда можемо бити сигурни да ħемо је увек имати у довољној количини и да нам неħе стока не само измршавити. него ħе нам и лепо напредовати.

Добро дејство смишљеног рада у производњи зелене пиħе осетиħе се као што сам рекао у поправљању домаħе стоке: добијањем бољих производа, као и у већим количинам, а исто тако добијемо и у раду, када је у путању радна стока. Затим гајење пиħних, биљака на њивама, ове се поправљају, те и други ратарски усеви даваħе нам боље приносе. И на послетку обично стајско храњење стоке утиче да добијемо обилну количину стајског ђубрета које је још увек основна биљска храна, те и на овај начин утичемо на поправку ратарства.

Дакле у пољопривреди у опште последица доброг ратарства јесте добро сточарство и обратно, а ово нарочито у сушним крајевима где природа није много наклоњена пољопривреднику.

К. Г. Јанчић.

Старе и нове воћке.

У прошлом чланку „Наше воћарство", у 4 броју „Тежака" од ове године, стр. 118, изнео сам читаоцима на размишљање питање: о подизању нових воћњака на место житарица.

Овде желим сад да истакнем једно друго питање о воћарству: *о старим и новим воћкама.*

Још поодавно препоручују наши школовани агрономи да се нови воћњаци подижу од нових сората воћака, које се траже на европским тржиштима и скупље плаћају од наших.

Ова је препорука добра и корисна, јер се њом иде на то, да се наше воће може што лакше уновчавати на страним пијацама, и што скупље продавати.

Али, ја и овде, као и у оном првом чланку, морам да учиним једну опомену, а то је: *да се чувамо, да у журби за новим не испустимо сасвим наше старо воће, међу којем има сората бољих, и то знатно бољих, од нових, страних.*

Овим ја не желим да кажем, да не треба да примамо нове врсте воћака, већ да се вратимо *сама нашем старом воћу.* Не то, и не дај Боже! Већ хоћу ја само да опоменем наш свет, да *подижући ново, не упустимо сасвим да изумре наше старо воће.*

А многе су наше старе сорте већ тако ретке, да прети озбиљна опасност, да нам врло скоро сасвим ишчезну. Јер, заиста, колико има у нашој Отаџбини још дрвета крушке која се зове „медунак", или друге са именом „мирисавци"? А колико има још у нашој Отаџбини јабука, крупних, жутих, „петровача"? — Врло, врло мало. А још мало, па их неће бити више нимало, чак ни за гранчице за калемљење, наврtање.

А то би заиста била велика штета, па и срамота за нас све.

Рећи ће се: „Па шта ћемо с њима, кад их стран свет неће"?

То може бити, да их стран свет још не купује у већој мери. Али ту има и друга једна ствар. Запитајмо се: зашто их не купује стран свет? Да ли за то, што је наше воће лошије од онога страног, које се на великим европским пијацама купује на јагму? Не, и никако! Наше је воће напротив куд и камо боље од онога које се сад продаје одлично на европским пијацама. *Али тамошњи купци не познају наше воће и његову ваљаност.* Сва је ствар у томе. Тај је случај био у почетку и са нашим шљивама цепачама (мађаркама), кад смо их стали први пут извозити под нашим именом. А, кад су оне ипак, и као још непознате, стале страшно конкурисати својим ненад-

машним укусом, неким другим извозницима, стали су они, преко својих новина износити лажи и потворе против наших шљива. Сећам се добро, да су износили и ту лаж, како смо ми држали наше шљиве над димом од сумпора, од чега су као добијале онај фини примамљиви прашак. И једва су наши конзули на страни успели да побију ове лажи. Чак је долазило и до тужаба пред тамошњим судовима са наше стране, и хемијских прегледа са њине стране. И једва смо успели, да наша добра ствар победи истином. Можда ће морати бити тако исто и са нашим јабукама. Ми ћемо лажљиве конкуренте победити ваљаношћу наше робе и овај пут, као и увек доцније.

Рећи ће се, знам: „А што бисмо се ми мучили око освајања тамошњих пијаца, кад је много лакше размножити код нас оне туђе сорте воћака, које су већ прокрчиле пут за себе на тамошњим пијацама, па и ми да извозимо исто воће на исте пијаце"?

На ове речи ево два разлога, које ће боље расветлити целу ствар.

Пре свега, посве је оправдано да се послужимо *за сада* овим горњим мишљењем о засађивању нових врста воћака. Оно ће моћи да нам одлично помогне за дужи низ година. *Ми, дакле морамо сада засађивати нове воћњаке новим за нас воћкама.*

Али, ја гледам много даље у напред. Ја видим својим духовним очима, како ће све ове врсте воћа, које сада господаре европским пијацама, изгубити једном данашњи глас. Свет хоће промену, хоће нешто ново, нешто друкчије, кад се заситио дотадашњега. И ја гледам духовним очима својим како тада ми Југословени преплављујемо нашим *старим воћем* и ни јуриш освајамо стране пијаце, тако да нису у стању да нам конкуришу чак ни Северна и Јужна Америка.

Ја сам већ у првоме чланку објаснио зашто је наше воће боље од ма ког европског: зато, што је наше поднебље боље од њиног, тако да се у њему *добијају плодови од истих врста воћа, и крупнији и мирисније и укуснији и обојенији*[1]).

Ето, за то доба морамо се ми припремати из раније, — за сада ништа више, него *да сачувамо од коначне пропасти*

---

[1]) Године 1884 изиђосмо, једном као студенти, нас неколико на бечки Нашмаркт, да купимо мало свежег воћа из прве руке. Случајно наиђосмо на наше крушке „мирисавце", које су ненадмашног мириса и укуса. Ја стадох хвалити ту врсту крушака и затражих пола килограма. Дадох по једну друговима, а и сам, са водом у устима, исеких једну и окушах, па почех јести... Али, шта је ово? — Сви се зачудисмо: нешто бљутаво, немирисно!... А шта је било? Крушке су биле из Чешке, где нема нашег сунца ни нашег неба.

најбоље досадање врсте нашег воћа, да их не бисмо сасвим изгубили под навалом новог.

Кад, пак, дође време кад ће требати да наше досадашње врсте воћака гајимо у већој количини, увидећемо, како ћемо моћи *од наших воћака лакше гајити воћна дрвета, и лакше добијати од њих најузоритије плодове него сада од страних.* — Како и зашто то? Зато, што су наше врсте воћака већ давно и давно прилагођене на наше поднебље, па чак и на наше земљиште. Наше су воћке готове, већ од природе скројене за наше крајеве и наше прилике. Још од Немање и Св. Саве, наше су се садашње воћке у току векова прилагођавале и прилагодиле, навикавале се и навикле се на наше поднебље, и наше крајеве, гајене најпре око задужбина и других манастира, па на имањима велможа, а потом и код простијег света. Са оним, пак, садашњим страним воћкама све је то друкчије. Оне треба тек у низу година да се прилагоде на наше поднебље и наше земљиште, те да би код нас могле давати *одличне плодове.*

Даље су наше воћке већ испробане у *појединим нашим крајевима*, те се у главноме зна, које врсте наших воћака најбоље успевају у којем нашем крају. Са новима ће се воћкама морати све то тек испитивати и испробавати. — Које се, пак, од ових нових воћака буду најбоље прилагодиле на наше поднебље, те које буду давале одличне плодове, ми ћемо их задржати међу нашима, бар због оних купаца, који ће их ипак тражити на тржиштима.

Ето, то су та два разлога, и отуда наши сјајни изгледи за будућност нашег воћарства.

При свем том, пак, што ћемо се морати можда излагати многим незгодама и лутањима са новим воћкама, опет нам сада не остаје ништа паметније, него да храбро прионемо на рад на *обнови* наших воћњака помоћу *страних* одабраних воћака. Али, при том, нећемо ми заборављати ни наше старе најбоље врсте воћака, већ ћемо уз нове засађивати по неку и нашу ретку стару а ваљану, да би смо их спасли од потпуне пропасти. Само толико, а више неће засада бити потребно.

Сад је на реду, да овде претресемо друго једно питање, које је у вези са заштитом од коначне пропасти најбољих наших старих сората воћа.

То је питање транспорта.

Знам, да ће многи помислити: „Каква ми је ваљда што ћу старо наше воће штитити и чувати, кад се његови плодови неће моћи транспортовати у добром стању у далеке земље, где би се добро продавало, а да се све не згњечи и не пропадне"?

Заиста је у ранија времена, не баш ни тако давна, била ова бојазан оправдана, па чак и меродавна за гајење понеке

врсте нашег воћа. Тако је било скоро и немогућно транспортовати понеко наше воће у свежем стању, а кад је потпуно зрело. Такве су биле нпр. крушке караманке, јабуке петроваче крупне, белошљиве крупне, разне крупне бресквe, и неспуле морске. Али скоро исто тако није било могућно транспортовати на далеке европске пијаце, ни зреле крушке: мирисавце, жутице, медунке, кајсије, ни најраније трешње, нежније грожђе, па ни шљиве цепаче, а већ да и не говорим о малинама и јагодама. Међутим, се све то данас тако лепо пакује и удешава, да одлази у стран свет обезбађено од кварења на путу. Данас већ није више оправдана она ранија претерана бојазан за транспортовање свежега воћа, која нам је убијала вољу за извоз свежег воћа. Већ сада, много и много нежно наше воће стиже и у најудаљеније земље европске у потпуно свежем стању. То се постиже већ данас: удеснијим судовима у којима се извози наше воће, обазривијим и вештијим паковањем, пажљивијим утоваривањем и истоваривањем, бољим поступањем са транспортима воћним успут у железничким возовима, а често и транспортовање у нарочитим воћарским вагонима, у којима се воће не треска, не дрма и не гњечи.

Некада су у почетку, и наше шљиве цепаче (погрешно називане „мађарке"), тешко транспортоване, да би могле приспети у потпуно исправном стању нпр. у Беч, у Минхен или Берлин, са својим финим пепељком на себи. Данас је то, нарочито последње три четири године, толико усавршено, да стижу наше шљиве на место опредељења поуздано и потпуно свеже. Исти је такав случај био раније и са транспортовањем нашег грожђа. Сад су измишљени и нарочити сандучићи, а и корпе и корпице, у којима стиже и најмекше и најнежније наше грожђе, у средњу и северну Европу, потпуно свеже и ненагњечено. Исто ће то бити у своје време и са нашим крушкама караманкама, и са крупним јабукама петроваčама, и са свим осталим нежнијим воћем.

Све ће се то удесити како се само пожелети може.

А, шта тек да кажемо за транспортовање нашег нежнијег воћа *аеропланима?*... Да, аеропланима! Неће проћи ни шест до десет година, а све ће се нежније наше воће транспортовати аеропланима. И, што је најважније то је то, што ће транспортовање аеропланима бити и брже, и удесније, и поузданије за нежне врсте воћка да не буду баш ни мало нагњечене, а врз свега тога, што ће оно бити и знатно јевтиније него данас железницом!

На тај ће начин не само сасвим нестати бојазни и бриге при транспортовању нежнијег воћа, него ће то силно утицати на полет нашег воћарства. Оно ће тада зацело постати најглавнији извозни артикал наше дивне Југославије: јер се већ

данас свеже воће све више троши код свих културних народа на свету, као важна хигијенска храна, и јер је наша Југославија најблагословенија воћарска земља у Европи, а и јер је наш красни народ и увиђаван, и поучљив, и способан за свако културно прилагођивање, те ће радо примати научне поуке, па ће се и сам довијати и измишљавати све новије и боље начине паковања и транспортовања нашег воћа.

А баш ћемо у том погледу имати у много и много којечем да се дотерујемо и прилагођавамо. — Прва ће промена морати наступити у *нези воћака* много и много боље и научније него ли данас. Али ће се то онда испљаћивати многоструко, те ће свет радо приступати поучавању у овом погледу. — Затим ћемо се морати сасвим прилагодити новом начину брања воћа, него што се сада то ради мотком и „млатачем", при чем сваки плод чим падне на земљу буде повређен, рањен па и разбивен. Све то мора ићи друкче, све се мора брати руком најпажљивије и најпоштедније. Али ће све то давати и много и много боље резултате. Да не бисмо губили време у дугом објашњавању и доказивању о бољем новом начину брања од старога, описаћу овде један врло убедљив пример, који сам посматрао, са заменом старог новим начином брања зрелих шљива цепача, и њиног преношења од куће до удаљене железничке станице, пак ће бити расветљено цело ово питање. До 1900 године нико није брао шљиве у Левчу, у позадини Јагодине, друкчије него млатачем. Онда дође у јагодину један велики извозник са стране и објави преко општинских судова у свој пространој околини, да ће плаћати донете шљиве бране руком, потпуно целе, и са неотрвеним петељком, по три, четири, и пет, па и више пута скупље од цене пијачне шљивама браним млатачем — и одмах отпоче такве шљиве заиста и откупљивати знатно скупље, и одмах их испљаћивати у готову. И шта би? Као неком маџијском палицом цео се околни свет просто преобрази: ни они ранији људи ни дај Боже! Сташе сви који имадоше крупније шљиве, без опирања и без гуњања, већ шта више врло радо, па чак и из врло удаљених крајева, као што су Дулени и Надрље, доносити шљиве руком бране на коњима у пчелињим празним кошницама, по две са обе стране на самарима, свеже као да су још на дрвету. Они оближњи нису доносили на коњима већ на воловским колима, у корпама и корпицама, постављеним свежим лишћем или меком отавом. Ни ови волови, као ни они дални коњи, нису пуштени да се путем крећу по вољи, трчећи низ брдо, већ је свак водио своју стоку, и пазио да свуда иде споро и најопрезније. Извозник, пак, исправно донете шљиве одмах је примио и испљаћивао скупо, а неисправне одбијао и упућивао на пијац. Он их даље пребирао, помоћу жена сортирао их и

паковао врло пажљиво у мање и веће корпе, које су му на хиљаде израђивали сељаци крај Мораве, од врбовог прућа. Напуњене корпе покривао је платном од џакова, које је ивицом било прошивено за корпу. Тако спаковане корпе слагао извозник у вагоне, по нарочито удешеним и утврђеним полицама, — и тако опремљене шљиве транспортовао је одмах, брзовозно, на удаљене европске пијаце; које је нашом изврсном робом освојио на јуриш. Те пијаце, онда освојене, држе наше свеже шљиве цепаче и данданас. —

Ето, тако ће бити са брањем и транспортовањем и другог нашег нежног воћа, а ми ћемо се свему новом а корисном брзо прилагођавати, на своју и општу корист.

Још ћемо се морати прилагодити и *остављању воћа за зиму* у нарочитим траповима, и на више других начина, пак да га онда извозимо, кад у Европи не буде нигде воћа свежега, те да бисмо га најскупље уновчили. А ми имамо и таквога нашег воћа.

Ето читаоцима „Тежака“ пуно важних питања о воћарству за размишљање и разговарање у овим дугим зимским ноћима а кратким данима. У идућем броју изићи ће завршни чланак.

проф. **Сретен М. Аџић**

Шљива „Ана Спет“.

Код нас је јако развијено гајење шљива пожегаче (зване мађарке) и црвењаче (ранке), а по негде има белошљива и џанарика које се све гаје за пециво ракије, а пожегача за сушење, печење, пекмез и извоз.

Ми имамо многе врсте шљива, али ово што имамо све је добро како за производњу тако и за домаћу потрошњу.

Доста поодавно код нас је са стране донета једна врста шљива која је налик на нашу пожегачу, а која се код нас до данас није одомаћила, само због слабог интересовања одгајивача воћака; а поред тога нико се није хтео заузети за њено размножавање и уношење у народ.

Ова страна сорта шљива звана „Ана Спет“ (талијанка у неким крајевима) врло је родна дуговечна и слична нашој „пожегачи“ и роди врло добро, род је крупан и сочан те је одлична за сушење, кување пекмеза (мармаладе) и за извоз у корпама и рефуз.

Врло је лепа и подесна за градине, баште па и за воћњак (шљивар) као сама или са осталим шљивама; а нарочито је њена одлика леп и пријатан мирис. Једина слаба страна јој

је што је много крта и ломљива, те је њеном стаблу потребна притка за дуже време.

Са стране прво је донета у расадник Ратарске школе у Краљеву, ту је гајена и размножена у околини; а по оснивању Винодељско-воћарске школе пренета је и тамо, где је такође размножена у Букову.

Ова слика показује нам ту тако добру, лепу и корисну шљиву, која сваке године рађа и добро доноси корист. Отпорна је противу свих болести, а лепо се развија са угодном круном и без велике неге и орезивања.

Сл. 60. Шљива: „Ана Спет".

Сађење на високим положајима, који су изложени јаким и хладним ветровима није за препоруку.

Из приложене слике лепо се види род као грозд, са којим је цела шљива окићена.

Како се приближује време калемљењу на спавајући пупољак, начин који је за сада најбољи и најпрактичнији то налазимо за потребно да скренемо пажњу свакоме, ко воле лепе и добре шљиве да сада на време тражи калем-гранчице од поменутих школа, и да само по неколико садница окалеми и размножи те ће увидети користи отуда.

Добро би било да се за ову врсту шљива заинтересују сресни расадници, као и сви напредни економи, као и воћарске задруге, да се њено размножавање свуда уведе у народ, јер је она као што рекосмо за све добра и као трговачка, и као економска па и асталска шљива.

Она је прилагођена нашој клими и поднебљу, на пракси такође дала врло добре резултате, и онда нема шта више да се проба и испитује, већ само да се размножи.

Пре неколико година у околини Краљева сушена је на домаћој сушници и дала врло лепе осушене шљиве које су на пијаци плаћане са 30% скупље због крупноће, а мериле од 67—75 у по кгр. или како се то каже у шљиварској трговини; „седмице" и „осмице", које се увек добро плаћају за паковање у сандучиће од 5—10 кгр.

Размножавајмо и гајимо ову тако лепу, родну и корисну шљиву, која ће нам дати врло лепе користи, те да увећамо принос са земљишта.

Марко-Маша Тодоровић
економ

Питања и одговори.

Питање: Шта треба урадити да шира добро преври?

Душан Замуровић
свештеник.

Одговор: Да шира добро преври и да у добијеном вину остане шећера само у врло малим — незнатним количинама, потребна је у главном: 1°да у шири има довољно гљивица које изазивају и врше алкохолно врење шире и 2° да шира односно подрум за све време трајања врења буду довољно топли.

На грожђу односно у шири увек има толико гљивица алкохолног врења да оне могу под повољним условима температуре и проветравања да се размноже у толикој количини да врење заврше потпуно. Ако пак не отпочну то врење или га отпочну, па га не заврше како треба, онда то може бити само стога што шира није била довољно топла или што је било мало ваздуха у шири управо што шира није била пре врења претакана на ваздуху.

Има и других разлога што шира не преври како треба, као на пр. ако се шири дода сумпор — диоксида у већој мери него што треба за правилно врење, или ако је шира сувише слатка.

Вероватно у доба бербе овога грожђа и смештања шире у бурад и подрум није било топло време и нисте вршили ни претакање шире на ваздуху. А како је шира била слађа него од осталог грожђа и брзо оточена са комине, те услед тога није у њој остало довољно гљивица, то се оне нису могле у довољној мери размножити да отпочну и заврше врење шире.

Овако сладуњаво и слатко вино не треба ни у ком случају да оставите до пролећа, јер се спролећа и у току лета може покварити, стога је потребно још за време зиме да је изложите поновном алкохолном врењу, док потпуно не преври.

То ће те постићи ако буре са широм односно недовољно преврелим вином унесите у локал где се топлота одржава стално око 20° С, буре мало отпразните и ширу, односно вино преточите на ваздуху и метнете врањ за превирање. За сваки случај потребно је да набавите $^1/_2$ литра селекционисаних гљивица од Енолошке станице у Загребу и да спремљени квасац помешате са широм. Кроз кратко време бурно врење ће отпочети и ако се топлота локала одржава стално на 20°, оно ће се за неколико дана завршити. После тога буре треба напунити, пренети га у подрум где је топлота око 10—15° С, не затварајући отвор за врањ сасвим, да се у тако преврелом вину изврши и накнадно — тихо врење.

Ни у ком случају не треба да непреврелу ширу мешате са преврелим вином, јер онда целу количину вина излажете опасности да спролећа и почетком лета почне накнадно да превире само од себе и да се вероватно и поквари.

Опширније о свему овоме наћи ћете описано у мојој књизи „Винарство", коју можете набавити код Српског пољопривредног друштва по цени од 30 дин. примерак.

Божидар Ранковић

Рад С. п. друштва и његових подружина.

Воћарско - виноградарски калемарски курс у Д. Топлици.

Пољопривредна подружина у Д. Топлици среза колубарског бановине Дринске, организирала је и у времену од 4—11. априла ове године обавила шесто-дневни курс за обуку младића у калемљењу, сађењу и неговању воћака и лозе.

Курс је обављен у воћним расаднику онд. основне школе, кога је од почетка до краја уредно похађало 26 младића из околних села Гор. и Д. Мушића, Вртиглаве и Маљевића.

Управник и руковоћа курса био је г. Ђорђе Јов. Павићевић учитељ, секретар и магационер Подружине и редован члан Друштва, а наставници г. г. Милисав Петровић и Тихомир Јеремић свршени ученици ратарске школе.

Курзисти су сами окалемили 1500 ком. разних воћних садница.

На завршетку течаја извршена је оцена рада и прибављеног знања код слушалаца, па је утврђено да је постигнут потпуно задовољавајући успех, јер је општи резултат оцене $4\frac{5}{}$

Друштво је обављање овога курса помогло са 500 динара из које су суме, са додатком од подружинске готовине набављени разни воћарсхи алати и прибор и свима курзистима раздељени на име награде.

Са задовољством износимо овај рад Пољопривредне подружине у Д. Топлици као леп пример из кога се види, шта све може да уради и једна мања сеоска подружина, кад код главних функционера и воћа има добре воље и разумевања за рад на општем добру народа.

Н.

Свима подружинама.

Друштво има на распродају *Уљане погачице* (фабричке отпатке при изради уља) које врло корисно служе за исхрану стоке и живине.

Цена је погачицама ова: Од олајне репице и сунцокрета по 1 динар, а од соје и бундевиног семена по 2 динара кгр.

Како су ове погачице јако хранљиве и пријатне те их стока врло радо једе то ће оне врло корисно послужити у овом времену оскудним за сточну храну.

Записници

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

26. седнице држане 29. јуна 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић чланови: А. Рашковић, В. Матић, Н. Белобрк, М. М. Николић, Д. Спремић, С. Ратковић, Т. Владисављевић и Н. Петровић.

Претседовао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић

I 542) Прочитан је и усвојен записник 25 седнице Управног одбора.

II 543) Примљени су знању записници 25. и 26. седнице Књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 247, 254 и 255.

III Прочитан је записник 26. седнице Финансијског одбора, па је одлучено:

544) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

545) Да се одобрава привремено кредитирање по предлозима бр. 196 и 202, а одбије по предлогу бр. 201. Исто тако кредити се могу дати по предлогу бр. 199, али ако гарантује Обласна задруга и по предлогу бр. 200, на подлози обвезнице и ако кредит није исцрпљен.

546) Да се М. Пантићу продужи рок за исплату дуга, до конца августа о. г.

547) Да се на основу закона о димничарском занату, плаћа димничару месечно за чишћење и паљење димњака.

IV Прочитан је записник 26. седнице Набављачког одбора, па је одлучено:

548) Да се одбије понуда бр. 4864/5288, пошто се не може добити одобрење за бесцаринski увоз прерађевине

549) Да се по понуди бр. 5446 тражи од фирме, да понуду обнови у месецу фебруару.

550) Да се одбије понуда бр. 5449 и захтев бр. 5386.

551) Да се по тражењу бр. 5372, не може цена да смањују.

552) Да се по акту бр. 5447, понуди семе које се тражи.

553) Да се по тражењу бр. 5428, накнадно пошаље семе које је на пошти пропало, а за изгубљене пакете учинити потернице и писати Министарству саобраћаја за раније и ову неуредност поште.

554) По понуди бр. 5354, претходно прикупити поручбине, па онда извршити набавку.

555) По понуди бр. 5514 набавити 1000 кгр. угарњаче али да цена важи франко Београд, па семе продавати: на мање количине по 18— дин. а на веће по 16— дин. кгр.

V Прочитан је записник 26. седнице Програмског одбора, па је одлучено:

556) Да се Б. Чаровић и М. Обућина, уведу у списак такмичара за подигнуте воћњаке, по расписаном стечају

557) Да се по молби бр. 5445, не могу дати књиге на поклон, пошто је партија на тај циљ исцрпљена.

VI 558) Прочитан је записних 3. седнице одбора за воћарски конгрес. па је исти усвојен.

VII 659) Прочитана је оставка г. J. Јекића, на звање секретара секције за шумарство и лов, па је одлучено, да се изнесе пред конференцију.

VIII 559) По питању укидања поштанске повластице Друштву, одлучено је, да се упути молба Народној скупштини да се Друштву поврати повластица.

IX Саопштења и предлози.

560) Прочитано је писмо г. претседника, да од 1 јула о. г. иде на одмор и да ће га у дужности заступати г. ппретседник. Одбор прима знању.

561) По позиву Савеза трезвене младежи на скупштину која ће се одржити на Цетињу, одлучено је да се замоли члан г. М. Поповић, да у име Друштва присуствује скупштини.

562) По предлогу г. претседника да се утврди резултат рада и стање магацина за прву половину о. г. одлучено је, да г. Др. Т. Митровић, С. Ратковић и М. Николић изврше преглед и поднесу извештај.

563) Г. В. Матић саопштава, да је по позиву окружног суда ишао тамо у име Друштва и дао потребну реч. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

27. седнице, држане 6. јула 1932. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: М. Николић, С. Ратковић, В. Матић, А. Рашковић, Н. Белобрк и Др. М. Градојевић.

Претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 564) Прочитан је и усвојен записник 26. седнице Управног одбора.

II 565) Примљен је знању записник 27. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 267.

III Прочитан је записник 27. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

566) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

567) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр, 205 и 210.

568) Да се усвоје предлози бр, 206, 207 и 211, о продужењу рокова за исплату дуговања.

569) Да се од Подружине у Рачи, приме пет признаница у износу 575— дин. колико је у име Друштва издала награде излагачима на изложби у Смед. Паланци.

570) Да се Подружини у Сврљигу уступи дрљача упола цене, која се већ код ње налази.

IV Прочитан је записник 27. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

571) Да се усвоји понуда бр. 5600 за семе угарњаче, а одбије бр. 5163 за разне казане.

572) Да се по тражењу бр. 5651 пошаље требовано семе кад се прими распоред.

573) Да се по понуди бр. 5568 набавља роба само према поруџбини.

574) Да се предмет бр. 5606 остави у архиву као ликвидиран.

V Прочитан је записник 27. седнице програмског одбора па је одлучено:

575) Да се Подружини у Пироту исплати помоћ у 200— динара за одржана предавања.

576) Да се усвајају молбе подружина у Турији и Сурдулици да ликвидацију не врше, пошто ће рад да обнове.

577) Да се прими знању извештај Подружине у Пријадору да је рад обновила стим, да се Тежак одмах шаље.

VI 578) Прочитан је и примљен знању записник 2. седнице надзорног одбора из кога се види да је извршен преглед рада управе за друго тромесечје и нађено стање исправно.

VII 579) Прочитан је записник 4. седнице одбора за земаљски воћарски конгрес, па је исти усвојен.

VIII 580) Узето је у претрес питање о продаји друштвеног имања, па је одлучено: да се претходно упути Претседништву министарског савета понуда, да оно откупи имање за државне потребе, па према добивеном одговору да се донесе коначна одлука.

Саопштења и предлози.

IX 581) Г. ппретседник саопштава, да је према ранијој одлуци ишао у Смедерево ради договора о држању Земаљске конференције о грожђу. На заузимању Подружине у Смедереву, одзив је био одличан и врло радо прихваћена замисао Друштва о држању намераване конференције. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

Т Е Ж А К

излази 1 и 15 сваког месеца. Годишња је претплата 30·— дин. која се шаље Српском пољопривредном друштву, Београд I, Немањина 15

Тражите упутства за оснивање подружина.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!
Купујте и читајте пољопривредне књиге, тражите ценовник од Српског пољопр. друштва.

ШТАМПАРИЈА
„СКЕРЛИЋ“
БЕОГРАД
ТЕЛЕФОН 20-732.
Кр. Наталије 12.

Израђује све штампарске послове по најумеренијим ценама. Израда брза и тачна.

ЗАХТЕВАЈТЕ ОДМАХ
КЊИГУ О МОЈОЈ
НОВОЈ УМЕТНОСТИ ХРАНЕЊА
која је већ многе спасла. Она се може употребити код сваког начина живота и помаже да се болест брже победи. Ноћно знојење и кашаљ престају, телесна тежина се повишује, а постепено окрепљење докрањује болест.

ОЗБИЉНИ МУЖЕВИ
лекарске знаности потврђују врсноћу моје методе и радо је препоручују. Чим пре почнете са мојим начином хранења тим боље.

САСВИМ БЕСПЛАТНО И СЛОБОДНО ОД ПОШТАРИНЕ
добићете моју књигу, из које ћете много корисног знања црпети. Како мој издавач разашиље свега само
10.000 КОМАДА БЕСПЛАТНО, ПИШИТЕ ОДМАХ,
довољна је и једна дописница на доњу адресу!
Сабирно место поште:

GEORG FULGNER,
BERLIN-NEUKÖLLN,
Ringbahnstrasse 24. ABT. 485.

ЦЕНОВНИК

СЕЗОНСКИХ ПОТРЕБА, КОЈЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ КОД СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ НЕМАЊИНА УЛ. 11-15

Француски тријери-сортирачи „Маро", најбољи и најпрактичнији и то:
Бр. 4 Динара 4400.— Бр. 5. Динара 5200.— и Бр. 6. Динара 6 800.—
Тријери ХАИД Бр. Іб Дин. 1700.— Бр. Іа Дин. 2000.— Бр. І/І Дин. 2600.—
Бр. V/І Дин. 4500.—

Тријери МАЈЕР Бр. 1а½	1800.— Дин
„ Штахел и Ленер Бр. І/ІІ Дин. 2750.— Бр. ІІ/Іа Дин.	2350.—
Бр. ІІ/І	2650.— „
Пресе за грожђе од 300 лит. 2700.— од 200 лит. 1800.— од 150 лит.	1600.— „
Муљаче за грожђе „Ферум" Дин. 600.— ЕКС Дин. 800.— Мајфарт	1.000.— „
Ебуноскопи — оригин. француски (Малигани)	950.— „
Крушача за кукуруз, за 1 клип Дин. 650.— и	700.— „
за 2 клипа са ветром	1500.— „
Резервна сита (округла) за тријере Хајд І/І	165 — „
Цилиндери за тријер Хајд І-Іа	1200.— „
Сејалице за жито, врстачне, од 13 реди	2850.— „
Гвоздени вршак троделни Дин. 1200.— једноделни, са селиштем на точковима	600.— „
Дрљаче дводелне, обичне, Дин. 300.— преламаче Дин. 450.— троделне, обичне	500.— „
Сецкалице за сточну репу, бундеве и корење	500.— „
„ „ „ сено, сламу, шашу 750.— 950.— и	1.100.— „
Плугови лаки, са црталом, без точка, за воћњаке и винограде	360.— „
„ „Фела" Бр. 5, са колечкама	500.— „
„ „Рајплана", Бр. Е. 6. са једним точком и црталом, лаки	450.— „
„ „ „ Д. 6. са колечкама (à la Sak)	600.— „
„ обртачи Sak U. W. 5 са 1 точком 750.— исти, са колеч.	850.— „
„ за угаривање, са две бразде, за обичну запрегу	850.— „
„ „Monachia" Бр. 5 (звани „Сава"), награђени 1 наградом на утакмици	730.— „
„ Еберхартови Бр. 4 „КОМЕТ"	850.— „
Тегле за остављање зимнице, патент од ½, 1 и 2 литра, 12.— 14.— и	20.— „
Сумпор, на јути Дин. 10.— на азбесту, килограм	20.— „
Сајцов азбест, најбољи, у оригин, пакетима од килограма	70.— „
Рибља бешика за бистрење белог вина килограм	700.— „
Желетин за бистрење црног вина килограм	50.— „
Калиум-метабисулфит у кристалу	25.— „
„ ферроцианатум, про анализи (издаје се по налогу Винар. надзорника) килограм	200.— „

Комплетан ценовник Кундеовог алата, књига и др. потреба шаље се на захтев и бесплатно

Цене су франко друштвени магацин, а роба се шаље на доплату и повуку.

ПОРЗОЛ

УНИВЕРЗАЛНО И НАЈБОЉЕ ДОМАЋЕ СРЕДСТВО ЗА ПРАШЕЊЕ — ДЕЗИНФЕКЦИЈУ СЕМЕНА ПРОТИВ РАЗНИХ ГЉИВИЧНИХ БОЛЕСТИ И ТО:

главнице (тврде сњети) и фусаријума на пшеници; пругавости, снежне плесњи и гаре на јечму, ражи и овсу; трулења корена на шећерној репи, кукурузу, дувану и т. д.

ПОРЗОЛ-ом запрашено семе даје здраву и богату жетву, не убија клијавост семена, а појачава пораст биљке. – Употреба лака и јевтина, семе се завраши за 10 минута и може се одмах сејати. Уштеда семена 15-20%, радне снаге и времена, јер није потребно квашење и сушење.

ПОРЗОЛОМ ЗАПРАШЕНО СЕМЕ НЕ ЈЕДУ МИШЕВИ.

Тражите упутства и цене на адресу фабрике: „БИЉАНА" А. Д.

Тел. 20-380 :—: Београд :—: Прешернова бр. 14.

Цене пољопривредних производа, на дан 24. септембра 1932 г.

Пшеница	
Нова Банат 76, 2%	130—135
„ Бачка 76/2% Срем	130—135
Н. србијанска 75/76, 3% Дунав	120—130
Нова србијан. 72/73, 3% Сава	117—125
Н. србијанска гл. пруга	127—135
Н. србијанска узана пруга	130—135
Кукуруз	
Банатске утовар станице	90— 95
Банат пар. Вршац	92— 95
Срем	100—105
Србијан. пар. Пожаревац	100—106
Овас	
Српски нов пар. Београд.	105—110
Бачки	— — —
Сремски	100 - 110
Македон. — Косовски	— — —
Узана пруга	90—100
Јечам	
Македонски — Косовски	80— 85
Барањски	90—105
Пасуљ	
Србијански 2% 1930	100—115
Хрват. стан. 2% са врећама.	
Сисак	— — —
Сремски 2%	100—110
Бачки 2% утов.	100 110

Сточна и сточни производи	
Свиње тешке	8·50—9
„ средње	8—8·50
„ лаке	7—8
Волови I кл.	5—5.50
„ II	4—4.50
„ III	3—3·50
Краве I кл.	4 - 5
„ II	3—3.50
„ III	2.50—3
Овце	2—2·50
Маст	9—10
Сланина	9—10
Живина	8—10
Јаја	40—60
Млеко овче	3—4
„ кравље	2—2·50
Сир српски	10—12
Кајмак	26—27
Разно	
Мекиње са вреће Срем, Бачка	50—60
Мек. вагон Београд, са вреће.	60—65
Слама	30—35
Кромпир, Београд	45—50
Харшије од вредности	
Зајам 7% 1921	50—50
Аграрне обвезнице 4%	24—24
Ратна штета 2½%	187 - 187
Аграрна банка	227—228

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

/бесплатно/ Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 20. Београд, 15. ОКТОБРА 1932. год. Год. 59.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Земаљска конференција о грожђу и изложба у Смедереву.

Велики пораст извоза свежег грожђа из наше Краљевине за последњих неколико година, затим захтеви и укус његових купаца и потрошача на страни како у погледу сората тако и у погледу начина паковања за извоз, изазвали су јаку потребу држања једне земаљске конференције на којој би се донели закључци и утврдили принципи, које сорте грожђа у којим крајевима треба да размножавамо, како да их гајимо и од болести и штеточина бранимо и како грожђе да беремо и пакујемо, да би смо купце и потрошаче његове задовољили и придобили у циљу бољег уновчавања и повећања извоза.

Српско пољопривредно друштво увиђајући горњу потребу а потстакнуто од свога почасног члана г. Др. В. Стојковића, примило је на себе организацију и држање земаљске конференције о грожђу, одредило питања за расправу на њој и именовало г. г. референте,

те је иста у дане 25 и 26 прошлог месеца са успехом приређена и обављена у великој сали зграде Првостепеног суда у Смедереву. За место држања конференције одређено је Смедерево с тога, што је оно центар производње и извоза грожђа и што се налази на месту јаког и уређеног железничког и воденог саобраћаја.

Поред конференције, смедеревска Пољопривредна подружина организовала је и у великој сали општинског дома приредила изложбу грожђа, воћа, вина и ракије,

Интересовање за конференцију било је врло велико, које је при отварању исте тако видно манифестовано присуством великог броја како стручњака и виноградара тако и претставника и делегата највећих и најјачих државних, приватних, привредних и саобраћајних институција.

Како је Смедерево са својом околином чувено са одабраним сортама и добрим квалитетом грожђа и најбоље уређеном виноградарском задругом, то је интересовање и за изложбу и њено продајно оделење било такође велико, што је осведочено огромном посетом, која се у Смедереву после ратова није видела.

У 9.30 часова, у присуству изасланика Њ. В. Краља, пуковника г. Пупана, бана Дунавске бановине г. Николића, затим вице гувернера Народне банке, претседника и секретара Трговачке коморе, претставника Министарства пољопривреде, саобраћаја, трговине и индустрије, начелника пољопривредних одељења Дунавске и Моравске бановине, претставника многих корпорација, као и великог броја стручњака, пољопривредника и гостију из ближе и даље околине, ппретседник Српског пољопривредног друштва г. Др. Т. Митровић отворио је изложбу, па је после неколико прикладних речи претставника г. Министра пољопривреде инспектора г. Н. Ж. Петровића настало разгледање исте.

У 10 часова, у присуству горе именованих изасланика, високих функционера и делегата и претставника разних институција и корпорација и врло велики

број стручних виноградара и других посетиоца отворена је конференција о грожђу. Конференцију је као домаћин отворио и присутне поздравио лепим говором претседник смедеревске Пољопривредне подружине г. Милутин Гец ветеринар, истакнувши кратко и концизно циљ и важност састанка и рада, па је даље вођење и претседавање конференцији предао потпретседнику Др. Митровићу, који је обраћајући се најпре изасланику Њ. В. Краља с молбом да Њ. Величанству највишем заштитнику Друштва изјави захвалност Друштва и присутних на високој пажњи и заштити пољопривреде и њеног напретка, затим бану Дунавске бановине г. Николићу и осталима, поздравио их и захвалио им се на посети. За овим је претседавајући др. Митровић објавио почетак рада и пре прелаза на дневни ред по програму дао реч бану Дунавске бановине г. Николићу, који је изјавио признање Српском пољопривредном друштву на покренутој идеји за расправу ових важних питања истичући укратко његов рад од пре 60 година. Г. Николић је дао лепу и ласкаву изјаву о раду пољопривредног одељења поверене му бановине, коме је на челу начелник г. Милан Новаковић преко кога је се вели и он упознао са проблемима наше пољопривреде, изјављујући своју готовост, да ће њено унапређење и са садањег положаја у свакој згодној прилици помагати свима својим могућностима.

После говора бана г. Николића претседавајући је дао реч првом референту по првој тачци програма г. Милутину Стојановићу директору Средње пољопривредне школе у Букову. После г. Стојановића прочитан је по истом питању реферат г. Александра Тасића помоћника референта за виноградарство и воћарство у Вардарској бановини. Трећи референт по првом питању био је г. Станко Ожанић обласни пољопривредни референт у пензији из Сплита. По другом и врло важном питању о грожђаном мољцу референт је био г. Др. П. Вукасовић биолог Централног хигијенског завода у Београду.

По трећем питању о берби и паковању грожђа за извоз био је референт г. Антоније Антонијевић управник бановинског лозног расадника у Смедереву. По четвртом питању о начинима чувања свежега грожђа прочитан је реферат г. Фрање Рудла управника Адамовићевих винограда у Срем. Карловцима.

По петом питању о саобраћајним могућностима за лакши, бржи и јевтинији пренос грожђа био је референт г. Добривоје Јотић извозник из Смедерева.

По шестом питању о повећању потрошње стоног грожђа, прочитан је реферат г. Др. Живадина Стевановића лекара из Смедерева.

По седмом питању о практичним мерама за повећање и организацију извоза свежега грожђа из наше земље, био је референт г. Јован Ивковић извозник из Смедерева; и на крају по осмом и такође врло важном питању о производњи грожђа од непосредно родних хибрида референт је био г. Др. Роберт Пауловић секретар и делегат Главног савеза виноградара и воћара у Новом Саду.

Потребно је овде нагласити да су сва г. г. референти уложили велики труд и старање да своје реферате што потпуније обраде и унесу све што је потребно за расправу изнетих питања.

Конференција је и првог и другог дана активно и пре и после подне радила и са напорима се успело да се сав материјал савлада и иста закључи другог дана у 19 часова увече, а од конференције одређени одбор од г. г. референата дао је последњу стилизацију резолуције која је на конференцији прочитана, допуњена и усвојена и која гласи:

Резолуција.

Донесена на земаљској конференцији о грожђу, која је одржана 25 и 26 септембра 1932 године у Смедереву.

I

1) Да се пропагандом путем летака, брошура, књига, дневних и стручних листова, приређивањем грожђаних дана и оснивањем станица за потрошњу грожђа, ради на повећању потрошње грожђа, како у земљи тако и на страни. За ту сврху настојати да се продужи време потрошње грожђа гајењем како најранијих тако и најпознијих сората.

2) Настојати код санитетских власти да се у свима лечилиштима, летовалиштима, бањама и т сл. заведе лечење грожђем и ради тога ступити у везу са Југословенским лекарским друштвом и Југословенским савезом трезвености.

3) Да се трговина грожђем за потрошњу у земљи и за извоз подвргне стручној контроли сличној трговини сувим шљивама и воћем по нарочитом правилнику.

4) Молити Министарство саобраћаја да снизи подвозне ставове за пренос грожђа у унутрашњости земље и за извоз.

5) Молити Министарство пољопривреде и Банске управе да помажу организовање производње стоног грожђа.

6) Молити Министарство трговине и индустрије да подејствује, да се снизе царински ставови на грожђе у земљама увозницама.

7) Од стоних сората препоручују се ове:

а) *Најраније и ране.*

Чабски бисер (јулски мускат) бело
Кармелитанка (Љуљатика) бело
Слатки марсељац црно
Праскава племенка (шасла од Фонтеблоа) бело
Црвена племенка (шасла црвена)

б) *Мускатне-миришљаве сорте:*

Мускат хамбург (у целој Краљевини)
Мускат александријски (Малага-Цибиб мускатни)
Мускат жути

Мускат терацински (последње три за топлије крајеве — Далмација, Херцеговина и Јужна Србија)

в) *Позне сорте:*

Афус Али (бејрутска урма) бело
Цибиб бели
Смедеревка
Пагадебити сплитски (за топлије крајеве)
Солин бели (за топлије крајеве)

г) *Најпозније сорте*:

Валандовски црвени дренак
Тројка
Криваља бела
Солин црни
Шљива херцеговачка

За гајење осталих сората оставља се Банским управама, да се ближе определе према месним приликама.

8) За извоз се препоручује гајење стоних сората само поред железничких и водених путева, у близини великих градова, лечилишта, летовалишта, бања и т. д. Пожељно би било да мали поседници све ово изводе на задружној основи.

9) Да би се ширење препоручених стоних сората што брже спровело, потребно је оспособити расаднике за производњу довољних количина калемгранчица и калемова.

10) При пропаганди ширења гајења стоних сората, треба истовремено давати упуте за њихово најуспешније гајење. Предавањима и течајевима упућивати виноградаре како се лоза чува и брани од разних болести и штеточина.

11) За олакшање извоза требало би извозницима обезбедити потребан сезонски кредит код Народне банке, која би подједнако излазили у сусрет како трговцима, тако и задружним организацијама.

12) Умолити Краљевску Владу, да се при постојећим енолошким станицама оснују ентомолошки отсеци, који ће проучавати биологију и штетно дејство грожђаног мољца па упућивати виноградаре, каква сретства треба употребити за његово сузбијање и које

је најподесније време за то. У виноградарским центрима где не постоје енолошке станице, да се оснују посебне ентомолошке станице за ту сврху.

13) У вези са напред изложеним требало би на основи прописа Закона о сузбијању биљних болести и штеточина наредити обавезно сузбијање грожђаног мољца.

14) Да се течајевима упућују виногради у правилно брање, одабирање и паковање грожђа.

15) Да се за домаће раденике у главним виноградарским центрима приређују курсеви ради обуке у правилном раду, одабирању и паковању грожђа.

16) За паковање грожђа употребити Југословенски начин паковања (сличан холандском начину), којим се досадањи начин паковања у корпама има да замени. Паковање да се врши све дотле у виноградима, док се виногради не организују у задругу за извоз грожђа и не подигну нарочита сместишта за паковање.

17) Продаја да се врши на досадањи начин пословања, а дошније по берзанским узансама.

18) Да се у Бановинским ресадницима и другим државним установама изврше опити конзервисања грожђа за зиму влажним начином и др. да би се заинтересовани виногради упутили примером у овај посао.

19) Да се умоли Министарство саобраћаја, да се тарифа за превоз грожђа у Аустрију изједначи са тарифама за превоз грожђа у друге земље.

20 Да се одреде сабирна кола за денчану робу, која би се прикопчавала свима возовима изузев експреса. Да се грожђе увек отпреми као брзовозна роба, а тарифа да се примењује као за споровозну.

21) Да се на вагонима за грожђе и воће који саобраћају са иностранством поставе прозори са чеоних страна и решетка на вратима, а да роба не закисне.

22) Да се за извоз у иностранство пуштају само најбоље сорте стонога грожђа.

23) Да се извоз у иностранство и његов промет у земљи врши на задружној основи.

24) Молити Министарство финансија да се осигурање висине валуте врши са 50% мање но досада.

25) Да се умоли Министарство пољопривреде да у интересу нашега виноградарства предузме следеће:

а) Да забрани извоз вина од непосредно родних хибрида.

б) Да најстрожије забрани употребу вина од непосредно родних хибрида за фабрикацију сирћета.

в) Да спроведе денатурисање вина справљених од непосредно родних хибрида.

г) Да се увођењем високих бановинских такса онемогући даље гајење винограда од непосредно родних хибрида.

д) Да се виноградарима у типично виноградарским положајима омогући обнова уништених винограда на тај начин, што ће се за сваки извађени чокот од непосредно родних хибрида бесплатно или по знатно сниженој цени дати један калем племените лозе.

ђ) Да се нови закон о вину саобрази новом кривичном закону.

* * *

Резолуција ће се доставити Министарствима: пољопривреде, трговине и индустрије, социјалне политике и народног здравља са молбом, да изволе поступите по њеним одредбама у колико се на које Министарство односи, а Српско пољопривредно друштво стараће се, да целокупан рад конференције добије ширу публикацију и одлуке њене да се у дело приведу.

Ослобођење воћњака и маслињака од плаћања пореза.

Да би се потпомогло унапређење воћарства, као једне врло важне пољопривредне гране, од које читави наши воћарски крајеви поглавито живе, и да би се и на тај начин утицало на олакшање кризе, — За-

коном о изменама и допунама закона о непосредним порезима, који је закон штампан у 70 броју „Службених новина“ од 24 марта ове године, предвиђено је, да се ослобођавају плаћања порезе „земљишта на којима се засаде нови воћњаци и то шљивом претежно пожегачом (бистрица, плаве, цепаче, читловке, мађарке) или јабукама и крушкама претежно јесењим, као и орасима, бадемима, лешницима и другим племенитим воћем за шест година, а земљишта на која се подижу маслињаци за двадесет година“.

У циљу извршења горњег законског прописа, Господин Министар пољопривреде под Бр. 55860/II од 10 септембра о. г. прописао је правилник, којим се прецизира, да се под воћњаком сматра оно земљиште на коме је после 25 марта 1932 године правилно засађено племенито воћно дрвеће. А под таквим земљиштом подразумева се она површина, која је у катастру одвојена као засебна парцела и нумерисана засебним бројем парцеле. Ако је воће засађено само на једном делу такве парцеле, онда та површина под воћњаком мора да има најмање 250 кв. метара, да би се стекло право на привремено ослобођење од пореза, и да би се то могло прибележити односно провести у катастру земљишта.

Даље, тим Правилником (чл. 3) регулисано је да се под правилно засађен воћњак, подразумева који је засађен на положају и земљишту, који одговарају дотичној врсти воћа, у правим редовима и на отстојању које се за дотичну врсту воћа препоручује, као и да је земљиште преорано, где је то могућно да се изведе.

Чланом четвртим Правилника предвиђено је, да се као племенита воћна дрвета сматрају све оне сорте шљива, јабука, крушака, трешања, вишања, кајсија, бресака, ораха, бадема, лешника, смокава и осталог племенитог воћа, које су сорте препоручене од Министарства пољопривреде и банских управа, да се гаје у појединим срезовима и местима.

Не сматра се воћњаком оно воћно дрвеће, које је појединачно или у редовима засађено по ивицама и

међама њива, поред стаза и путева, по баштама (ако је засађено уз друге културе) и виноградима.

Интересенти подносе пријаве и молбе за ослобођење воћњака од порезе надлежној катастарској управи у премереним крајевима, односно надлежној пореској управи у непремереним крајевима А катастарска (пореска) управа доставља те молбе надлежном среском начелнику, који одређује среског пољопривредног референта да по службеној дужности изађе на лице места и утврди, да ли подигнути воћњак одговора прописима Правилника.

Које све податке треба молба да садржи и сва друга обавештење по овоме наведена су у Правилнику. Правилник је достављем банским управама, које ће га, несумњиво, расписом доставити среским начелствима, те ће срески пољопривредни референти моћи заинтересованим лицима да дају тачна потребна обавештења. Поред тога, Правилник је оштампан у „Службеним новима„ бр. 215 од 17 септембра 1932 године.

Н. Ж. П.

Воћарство.

Стратификовање семена

Семе неких биљака има тврду опну и тешко клија. Када се такво семе сеје у јесен одмах после бербе клија следеће године у пролеће, али ако се такво семе чува и сеје у пролеће ниче тек друге године.

Пошто није увек могућно такво семе сејати у јесен из разних узрока, а најчешћи је узрок што се семе скупља у јесен позно, и позно долази у продају ако се оно купује, или, ако се скупља не стигне се са сетвом док још може у пољу да се ради, и тада се оно чува до пролеће за сетву. Да код тога чувања такво семе неби изгубило клијавост и да би се оспособило за сетву у пролеће да никне исте године врши се стратификовање семена. Та реч стратификовање семена пред сетву и чување до сетве врло се често чује и употребљава у пољопривредној литератури, а мало је таквих који познају значај ове радње и како се она врши. Овим редовима намера нам је да читаоце Тежака упознамо са овим радом.

Суштина стратификовања семена састоји се у мешању семена са чистим и добро испраним песком. Измешано семе смешта се у судове и чува у сувом месту на равномерној топлоти. Овај рад стратификовања семена врши се у главном на два начина: или се семе меће у суд наизменично слој песка па слој семена тако да се последњи слој семена покрије песком, или се семе помеша са песком (2-3 дела песка на 1 део семена) и меће у судове и чува. Ако се по првом начину семе чува само за годину дана, онда се на 1 део семена меће 2 дела песка, а то значи на 1 см. дебљине слоја семена долази 2 см. дебео слој песка; ако је пак семе назначено за дуже чување, напр. за две године, онда се узима на 1 део семена 3 дела песка.

Стратификовање семена врши се у разним судовима, али су зато најбољи дрвени сандучићи дубине 30-60 см, или саксије; дубина ових судова зависи од врсте семена. Семе се може стратификовати и у јаркове на отвореном пољу.

Кад се стратификује у сандучиће ваља знати да се не сме мењати дебео слој песка јер у сувише дебелом слоју песка тежак је приступ ваздуха који је потребан за дисање семена — за живот семена. Дебљина слоја семена и песка у сандучету, а то значи дубина сандучета са семеном и песком за јабуке и крушке не сме да буде већа од 30 см. а за коштичаво семе 60 см. Слој семена за јабуке и крушке 1-2 см а песка 1-3 см. а за коштичаво семе дупли слој песка. Овако напуњено сандуче са семеном и песком залије се водом и остави у подрум или друго суво место. Стратификовано семе јабука и крушака не залива се одмах већ на крају фебруара т. ј, на $1^1/_2$ месец пред сетву, јер код заливања овога семена у јесен може да проклија пре времена и да иструле клице.

Ако се пак семе меша са песком, онда се ово мешање врши пажљиво и тако да се семе међусобом не додирује, зашто се узима 3-4 дела песка на 1 део семена. Помешано семе са песком се залије, понова се промеша да се постигне равномерна влажност, сипа се у судове и чува.

Пред сетву у пролеће семе се вади из песка, просуши па сеје.

Коштичаво семе може да се стратификује у простим јамама на отвореном пољу уместо у сандучићима, ако се јаме копају у неком заклону. Ради се овако: ископа се јема дубине 90 см. (може и дубље), на дно ове јаме направи се дренажа од цигле; ова дренажа може да буде и од парчића цигле. На ову дренажу постави се слој песка од 4 см. па слој семена и тако се наизменично ради док се јама не испуни у виду хумке па се озго постави покривач од сламе, а на њега слој земље.

Може и овако: семе јабука и крушака меће се са песком у сандучиће дубине 20 см; на сандуче се чврсто постави поклопац дрвен који је избушен ради приступа ваздуха. Овако напуњено сандуче са семеном и песком и затворено, закопа се у јаму тако, да се горњи крај сандучета налази раван са површином земље, па се онда покрије земљом; овај се покривач над земљом направи у виду хумке и издигне 15—20 см. За семе коштичавог воћа може да се ископа јама дубине 20 см. и ширине 10 см. а дужине по потреби. Јама се испуни семеном и покрије песком па се озго постави даска, а на даску покривач земље у виду хумке. Да се семе у овим јамама заштити од сувишне влаге и труљења око јаме се прави мали канал за одвод воде. За време топлих дана у јесен семе се открива бар једанпут месечно, а ако је потребно додаје влага и покривач. Кад наступе мразеви све јаме са семеном открију се и залију се да би семе и песак, били влажни. За ово заливање узима се кишница. После се јаме покрију покривач појача 15-30 см.

Без стратификовања коштичаво семе за сетву може се овако спремити у циљу бржег клијања. Кад плод добро сазри семе се одвоји и очисти од меснатог омотача. Очишћено семе меће се у стаклени суд (теглу) са водом па се покрије неким плехом и чека на врућ дан. Врућ је дан за овај случај када је топлота на суцу 45—50°С. Пошто је овде у питању семе трешања, вишања, шљиве, кајсије и бресквe, које може раније да се добије, онда и ова топлота може да се постигне. Дакле када се жељена топлота на сунцу добије семе се извади из тегле око 11 часова, сипа на покривач од тегле разастре на њему у слој од једног зрна и држи на сунцу 2-3 часа. У току тога времена зрна семена почну да пуцају; а после 5 часова држања на сунцу на сваком зрну прва љуска распрсне (семе коштичавог воћа има две тврде опне) Сад се семе скупи и меће поново у чисту суву теглу и држи на влажном месту до сетве. а може се одмах сејати у леје на дубину 4 см. и у пролеће рано ниче.

Милорад П. Зечевић

Производња дуњи.

Ни један наш расадник није у могућности да производи довољан број садница дуња. Али како је потраживање ове воћке сваким даном све веће, то ћемо укратко изнети на који начин можемо доћи до већег броја однегованих дуња и подмирити потраживање воћара.

Производња дуња врши се: семеном, изданцима, резницама и калемљењем.

Размножавање дуња семеном готово је немогуће, јер би био потребан велики број плодова ради добијања незнатне количине семена, те је овај начин прозводње у пракси врло редак. Семе треба стратификовати у песку и на пролеће посејати. Проценат клијања је 80%.

Размножавање изданцима јесте најбољи и најбржи начин производње садница дуња.

За производњу дуња изданцима подижу се матичњаци као матичњаци америчке лозе. Одређено земљиште за матичњак треба пољубрити и преко зиме са два ашова риголовати. У пролеће земљиште се поравња ископају се рупе и дуње се саде. Приликом сађења земљу избачену из рупе добро је помешати са добро згорелим стајским ђубретом, како би се саднице што бујније развијале. Садити у размаку од 2 метра у квадрат. После сађења, у месецу марту, треба урубити воћкицу поврх земље. Из овако урубљене дуње у првој години сађења избиће 5—6 изданака, који не могу довољно да порасту за нагртање.

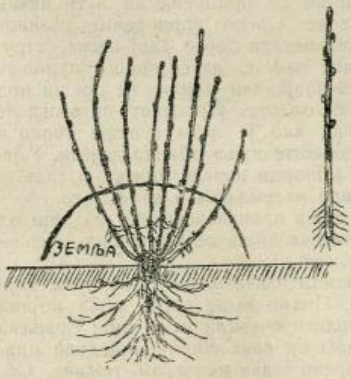

Сл. 61. Матично стабло и прпорак

У пролеће друге године, изврши се поново урубљивање избилих летораста. У овој години избиће до 10 изданака из сваког урубљеног пања. У месецу мају, ове се младице постепено нагрћу са ситном земљом и мало при томе повију у страну. На овај начин нагрнути део летораста добија адвентивне корене (жиле) сл. 1. који ће да хране биљку када се одвоји од матичног стабла. Према томе већ друге године добићемо од сваког матичног стабла 5—10 ожиљених изданака који се посаде у растило и негују као и остале младице.

За подизање матичњака можемо узети изданке било од племенитих сората дуња, у ком случају произведене воћкице не морамо калемити, или од обичних ситних дуња, које ће се доцније окалемити на спавајући пупољак са племенитим сортама. И један и други начин су добри, те се подједнако препоручују.

Ова матична стабла из године у годину постају све јача добијају све више жила, те се из њихових урубљених пањева развије сваке године све већи број изданака, тако да могу да дају сваки по 30 изданака.

На овај начин расадници могу да сваке године произведу довољан број дуња и да подмире потражњу. Ако нпр. посадимо само 50 матичних стабала дуња у пуном приносу оне могу да нам дају 1000—1500 лепих младица.

Пошто је дуња одлична подлога за крушку, то матичњак за производњу изданака треба да буде знатно већи, како би већ једном заменили дивљу крушку као подлогу племенитим сортама крушака, јер она не подноси тешку иловачу.

Сл. 62. Резница

Дуње се могу размножавати и резницама. У касну јесен новембра месеца усеку се резнице од једногодишњих летораста који треба да имају у пречнику дебљину плајваза па и већу. Исеку се тако да им је дужина око 50 сантиметара. Ове се резнице утрапе у земљу или песак и у пролеће марта месеца изврши се прпорење на исти начин као и винове лозе. Преко упрпорених резница стави се 3—4 сантиметара дебео слој песка, струготине или плодне земље, да се вршни пупољак који се наллзи на површини земље не осуши под утицајем сунчеве топлоте. Проценат примања је око 50%. Па некад ако је лето сувише топло и сушно треба прпориште дуња обилно залити. У јесен се ожиљени прпорци поваде, орежу и саде у воћно растило ради калемљења и даље неге.

Калемљења дуња произведених на ма који од горе наведених начина врши се искључиво очењем ни спавајуће окце.

Ради потпуности изнећемо и сорте дуња чији број није велики. Имамо наше сорте дуња којима су и страни пемолози очували наше име: Врањска дуња је најкрупнија од свих сората, појединн примерци достижу преко један килограм тежине. Облика је дугуљастог. Лист има крупнији од осталих дуња. Лесковачке или Алексиначке дуње више је округластог облика, нешто ситније од врањске дуње, али је исто врло цењена сорта. Португалска дуња Шампион и домаћа ситна дуња. Постоји и једна декоративна дуња т. ј. Јапанска дуња, чије је место у парковима и вртовима. Расте ниско, има јако трње. Цвета у пролеће, има многобројне као крв црвене цветове, због којих се и гаји. Плодови су јој опори и не могу се трошити.

Дуња се гаји нарочито као полувисоко дрво, никако као високо, а добро ју је гајити и као ниску воћку. Када дуња

добије стабло и круну више се не орезује, јер би јој на тај начин уништили родне пупољке који се налазе на врху летораста.

Плодови су јој веома тешки и лако опадају, тешу воћку треба гајити у заклону од јаких ветрова.

Од плодова дуње справљају се компоти, сулцеви и китинкес (колачи) те су као такви изврсна зимска храна. Дуња се радо троши за јело печена, јер је као свежа доста опора.

Потрошња дуње је велика нарочито у јесен, и многи воћари могли би гајењем дуња доћи до лепих прихода, јер је дуња још ретка воћка.

Миливоје Н. Лолић
срески пољопривредни референт.

Неке наше добре крушке

Неке од наших крушака су врло дуготрајне, а неке су, опет, изрсне за прераду. Такве су:

Арайка, коју је забележио у *Српском Рјечнику* Вук Караџић, а по том М. Ђ. Милићевић у *Кнежевини Србији*.

Арайка морска, коју је, поред арапке, забележио Јов. Мишковић у опису округа рудничког.

Бјела шакиша, забележена око Пожеге; то је досте крупна такиша, колачаста; једе се свежа, варена-сушена, меша се у водњику, негде се цеди сок из ње и вари изврстан пекмез.

Гушавац или велика арайка, коју је у алексиначком округу забележио М. Ђ. Милићевић у својој *Кнежевини Србији*.

Зимњача, забележена око Пожеге, у Синошевићу, Стрмостену и Жидиљу.

Зимци, у Стењевцу у Ресави, јако су тврде, те се, кад се уберу, прво поваре, па се исеку на кришке, нанижу на конац и суше се; врло су слатке.

Зимкуља, у Арнајаву.

Озимача, коју је још Вук Караџић забележио у *Српском Рјечнику* у округу ужичком, а М. Ђ. Милићевић у *Кнежевини Србији* у неколико округа.

Такиша, за коју Вук Караџић вели: Такише су мале (мало веће од ораха) и округле; док не угњиле опоре су за јело а гњиле су врло слатке, особито су добре за сушење и за туршију; а и пекмез је врло добар". Још је М. Ђ. Милићевић у *Кнежевини Србији* помиње у неколико округа.

Као што се види, ове су крушке врло добре за зиму, за пекмез, за туршију и прерађене на сваки начин.

Д. Л.

Боље воће у јужној Србији.

Јужна Србија има лепога воћа. За извоз она располаже са неколико сората. Између многих изложићемо само неколико њих. Наиме, од јабука вреди истаћи ове сорте:

Босанка, која има накисело — сочно месо, а сазрева у августу.

Дугалица, која сазрева у новембру, траје дуго, добра је сорта за јело, а врло добра за прераду.

Ђула, која је пријатно накисела, сазрева у новембру, а траје до марта, одлична је за јело и прераду.

Зеленика, која је накисела, стасава у новембру, а траје до марта. Одлична је сорта за јело и прераду.

Зимња, која је накисела, стасава у октобру и траје до Божића. Изврсна је сорта за јело и прераду.

Колачара, која стасава новембра и траје до фебруара. Одлична је сорта за јело и прераду а нарочито за јабуковачу.

Пепанка, која је мало накисела, сазрева у новемру и раје до пролећа. Врло је добра за јело, као и за прераду. Пре 30 година је један немачки часопис донео, да се ове јабуке веома троше и да се вагонима извозе у иностранство.

Тетовка, која сазрева у новембру и траје до пролећа. Изврсна је за јело и прераду.

Крушке.

Арапка, која сазрева у децембру и траје до пролећа. Врло је добра за јело и за прераду.

Тиранка, која сазрева у новембру и траје до пролећа. Врло је добра за прераду а нарочито за пекмез. Укуса је сличног такиши, само је већа од ње.

Тупњаки, која је врло добра врста за прераду.

Осим овога воћа, Јужна Србија може да извози огромне количине сувих шљива, џенарика, вишања, бресака, кајсија и т. д., као што може извозити финога пекмеза и мармелада и развити у извесним крајевима гајење нара, лимуна, поморанџи и смокава.

Д. Л.

Биљне болести и штеточине.

Лешников жижак[1]).

У великој групи жижака, све штетнијих један од другог лешников жижак заузима истакнуто место, с обзиром на штету коју често наноси.

---

[1]) Одговор на питање госп. Благоја Стевановића, Крагујевац.

Одрасла буба (сл. 1а) спада у ред тврдокрилаца, дуга је око 1 см., јајастог облика, боје црне, али обрасла је ситним жућкасто сивим длачицама. Длачице образују на покрилцима, тврдим горњим крилима, обично нејасне, неодређеног облика мрље, а ређе дају попречне пруге. Од осталих жижака буба се одликују нарочито својом јако дугом и танком рилицом (сл. 1b.) јако посавијеном при врху, црвено мрке боје.

Жижак се јавља у мају—јуну понајчешће и борави на лишћу храneћи се њиме, а чим су млади плодови почели да бубре, женка својом рилицом избуши, боље рећи изједе малу шупљину, снесе јаје над њом и угура га рилицом у изгрижену рупу.

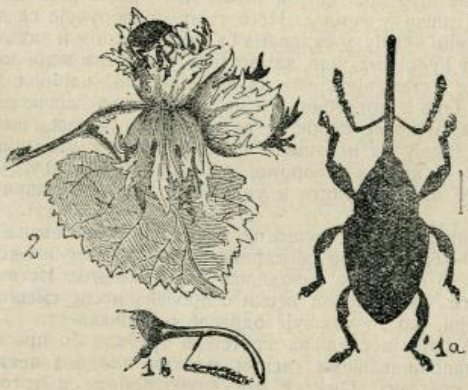

Сл. 62. *Лешников жижак*: 1а) одрасли жижак, 1в) рилица одраслог жишка; 2) одрасла буба на младом плоду.

Заражени плодови развијају се и даље као здрави. Изгрижено место на покожици плода образује ожиљак, лако видљив као мала тамна пега. За то време, за недељу до недељу и по испили се из јајета ларвица. Она остаје у плоду, храни се семенком док потпуно не израсте, а то је отприлике док лешници не почну да зре. Ларва личи на малог црвића беле боје, са мрком главом и врло јаким мрко црним вилицама, и обично је доста јако у лук повијена.

Кад се ларва развије, заражени плодови обично опадају. Уосталом, отпали или на дрвету остали, одрасла ларва прогриза округли отвор у чврстој љусци плода, напушта љуску пуну црног праха, њеног измета, и одлази у земљу, често доста дубоко, до 25 см. Ту начини малу чаурицу од земље, презими

у њој, а на пролеће претвара се у лутку и у одраслог инсекта. По-стоји, дакле, свега један годишњи нараштај, али често довољан да нанесе велике штете.

Сузбијање штеточине доста је тешко. Добри се резултати могу постићи скупљањем одраслих у мају—јуну. Они се тада налазе на лишћу и зором, због јутарње свежине, тешко су покретљиви и при слабом потресу опуштају се и падају на земљу. Ако се тада протресу гране, могу се лако скупити на прострте поњаве и уништити, и тако сачувати плодове да их не заразе.

Да би се пак спасли навала шчеточине идуће године, препоручује се да се скупљају и уништавају опали плодови по могућству што пре, да би што мањи број ларава изашао из њих и отишао у земљу. Исто тако препоручује се да се зрели лешници чувају у судовима са глатким дном и зидовима, на пример у ћуповима, или, ако их има у великим количинама, одаје где се остављају треба да имају раван, најбоље бетонисан под. Ово је потребно, јер често већи део ларава остане у плодовима и после бербе те да не би могле изаћи касније и отићи у земљу да презиме. У судовима или у магазама као што су ове о којима говоримо, ларвице иако изађу, угину или се могу лако сакупити и уништити, када се лешник искористи.

Извесни немачки стручњаци препоручују загревање плодова до 50—65°C да би се ларвице у заграженим плодовима убиле, али то су тешко изводљиви експерименти. Исти саветују и да се земља испод лески с пролећа поспе смешом од креча и чађи, јер то удаљује одрасле од воћака.

Место ових последњих сретстава требало би пре покушати са запрашивањима сасвим младих плодова неким од арсенових сретсава. Она се могу лако добити у трговини. Сама запрашивања су лако изводљива помоћу обичног ручног запрашивача и не коштају много. Бушећи младе плодове прекривене отровним прахом, одрасли инсекти морају појести извесну количину отрова и угинути или бар довољно оболети да не носе јаја.

Најзад, непотребно је рећи да је зимска нега, нарочито добро прекопавање и ситњење земље испод воћака од велике користи.

Др. П. Вукасовић.

Питања и одговори.

Питање: Да ли се могу житарице узастопно гајити?

С. Коцић

Одговор: Гајење житарица као и осталих усева узастопно на једном истом земљишту, кроз дужи низ година није до-

бро, већ усеве међу собом треба смењивати. С тога ако желите да повећате жетвене приносе на Вашем имању морате увести плодоред. Какав ћете плодоред увести, овде Вам не могу изнети, пошто састав плодореда зависи од многобројних чинилаца: климе, врсте земљишта, циља газдовања, економских и др. прилика. За обавештење по овом питању обратите се Управи пољопр. школе у Лесковцу, где ћете добити сва потребна обавештења.

Што се тиче Ваше намере да ове јесени преорете њиве три пута, па затим да посејете пшеницу, можете је привести у дело, али су изгледи на успех слаби, пошто су како се из питања види, земље на Вашем имању слабе снаге, због тога што се не ђубре.

Постарајте се те њиве боље ђубрите, па ће и жетва бити већа. За ђубрење у првом реду употребљавајте стајско (сточно) ђубре, а затим вештачка ђубрива. Стајско ђубре износите на њиве с јесени што раније и то на оне њиве на којим ће бити окопаване: кукуруз, сточна репа, кромпир и др. Можете стајско ђубре употребити и под пшеницу, само у том случају водите рачуна да оно буде што згорелије. Стајско ђубре заоравајте на 12-15 см. дубине. За 1. ха потребно Вам је око 3000 кгр. стајског ђубрета сваке 3-4 године.

Од вештачких ђубрива можете употребљавати за ђубрење: чилску шалитру, суперфосфат и 40% калијеву со. Но да се не би излагали великом ризику, ја бих Вам препоручио да ђубрење са вештачким ђубривима ове године изведете на мањој површини (1-2 хектара) јер вештачка ђубрива поред тога што су доста скупа, захтевају да се правилно примене, па да покажу своје дејство. Ако овако урадите, ризик би био мањи, а у исто време Ви би се упознали са употребом вештачких ђубрива и испитали њихов рентабилитет.

Ђубрење са вештачким ђубривима изведите на следећи начин: суперфосфат и 40% калијеву со растурите по њиви на 15. дана пред сетву пшенице а затим добро задрљајте, а чилску шалитру растурите пошто пшеница никне и то једну половину јесенас, а другу половину на пролеће када пшеница почне да тера. Зз површину од 1 хектара потребно Вам је 200 кгр. суперфосфата; 300 кгр. 40% калијеве соли и 150 кгр. чилске шалитре. Од 150 кгр. чилске шалитре 75 кгр. употребити јесенас пошто никне пшеница, а других 75 кгр. на пролеће, као што сам Вам напред напоменуо. Сва ова ђубрива можете набавити код Српског пољопр. друштва у Београду.

Пшеницу за семе узмите код Пољ. школе у Лесковцу или пак гајите „економку" коју сте и до сада гајили.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић**
проф.

Питање: Да ли је могуће да вино добије задах од додавања калиум-метабисулфита, и како се задах отстрањује?

Ђорђе Б. Тешић

Одговор: И ако сте шири додали мало већу количину калијум-метабисулфита, но што је требало то чинити ове године, која је била добра виноградарска година, ипак ако сте калијум-метабисулфит употребили онако, како је прописано (види књигу „Винарство" стр. 74—87), рђав задах, које је добило ваше вино, није могао доћи од сумпор-диоксида, јер би тај задах добило све сумпорисано вино, а не само једна извесна количина. Мени изгледа да је овом рђавом задаху узрок нечиста каца, јер ви и сами у питању кажете да је каца у којој је врела шира служила *„првенствено"* за грожђе, дакле кад је првенствено служила за грожђе, служила је ко зна још за што, можда чак и за купус. Или је, што је вероватније, при сумпорисању буради, капао сумпор у буре, па стврднуо и ви то нисте приметили тако да кад је после сипано вино у буре, почео се стварати сумпор-водоник.

Главно је то да употреба сумпор-диоксида, односно калијум-метабисулфита при справљању вина не само што не може имати никаквих штетних последица за вино, него је та употреба, нарочито за наше прилике, толико препоручљива да ни један виноградар, не би смео пропустити, а да у своју ширу пре почетка њеног врења, не дода 15 до 30 грама калијум-метабисулфита на 100 литара шире, и то: мање додати шири од црног, а више шири од белог грожђа; мање додати шири од здравог а више шири од натрулог грожђа и мање додати по хладном а више по топлом времену, односно кад је шира хладнија мање, а кад је топлија више.

Да би ваше вино изгубило непријатан задах на покварена јаја, треба да га одмах преточите и то излажући га при томе претакању што јачем додиру са ваздухом. А то ћете постићи, ако испод славине наместите један повећи дрвени шафољ и у њега попреко једну даску, па пустите да из славине што јачи млаз вина пада на даску и одатле у шафољ. Из шафоља пак једним мањим дрвеним судом-ведрицом пресипати вино у друго чисто буре, сипајући га у буре на дрвени левак са што веће висине. Ако је задах јак, онда вино не треба одмах претакати у чисто буре, него га из шафоља пресипати натраг у исто буре, па тек после тога првог претакања у исто буре, преточити га у друго чисто буре.

Ако задах не би ишчезао после две недеље дана од претакања, обратите се поново Друштву за савет, али пошаљите и $^1/_2$ литра од тога вина.

Бож. Ђ. Ранковић

На питања г. К. Ристивојевића дајем овај *Одговор:*
1) Колико ће дуже да траје терисана виноградарска притка од нетерисане зависи од тога са каквом је пажњом терисање извршено, као и од физичких и хемиских особина земљишта. Али без обзира на то овај се посао исплаћује чак и тамо где дрво није скупо.

2) Свакако да је било штете по калемове, што сте их морали у сред најјачег стварања спојног ткива откривати, захлађивати стратификалу и нежно, тек израсло ткиво запрашивати сумпором и то можда рђавог квалитета. Та штета још је већа, ако су се на појединим калемовима, избили ластарићи сасушили, па доцније избили други, јер је ту узалуд отишла резервна храна, из подлоге и вијоке. Тога свега не би било, то јест плесањ се не би појавила у сандуку са стратификованим калемовима, да сте при стратификовању обратили пуну пажњу на овај посао, нарочито да сте маховину и струготину употребљавали свежу и добро прокувану у води и да сте при ређању калемова у сандуку сумпор и угљен употребљавали како је то прописано. Појави плесњи у сандуку допринело је и то што сте, како се из вашег питања види, употребили стари начин неге калемова у стратификали, држећи их ту 21 дан место две недеље, како се то сада препоручује и о чему је било писано у „Тежаку" више пута, а што је описано и у књигама „Практично виноградарство" и „Ново виноградарство."

3) Мускат хамбург оплођава се добро. те нема потребе да се при сађењу меша са другим сортама. Ипак је за препоруку и за њега као и за све друге сорте винове лозе, да се не саде саме за се на сувише великим површинама. него је боље да се после неколико редова једне сорте засади неколико редова друге сорте винове возе. Разлог што мускат хамбург мање рађа, него рецимо прокупац не лежи у оплођавању, него што му је таква особина. Зато се пак мускат хамбург не орезује, као прокупац, него је за њега подесније шпалирско гајење и потребна дужа резидба. Што многе сорте винове лозе, нарочито стоне, слабо рађају код појединих виноградара, узрок је рђава резидба. Резидба је најважнији посао у винограду и тај посао треба не само да зна да врши сваки виноградар него и да га разуме. О томе, како се која сорта винове лозе орезује и о начелима резидбе било је говора у „Тежаку" често пута, а то ћете наћи описано и у књижици „Резидба винограда," која се добија код Српског пољопривредног друштва по 6 дин. комад. Растојање при сађењу мускат хамбурга, треба да буде, као што је уобичајено у вашем крају т.ј. 120 до 130 м. чокот од чокота.

Божидар Ђ. Ранковић

Питање. Да ли Соја пасуљ садржи у себи отровних састојака и да ли се тај отров пре употребе мора одстранити а на који начин.

С. Дромак.

Одговор. Соја пасуљ не садржи никаквих отровних састојака ни у зеленом стању за сточну храну, ни у зрелом семену за људску храну. Али зрело семе за људску храну кува се, теже него обичан пасуљ, ако се не примени неко нарочито сретство за олакшавање кувања. На пример — као такво сретство може да служи сода — бикарбониум. Не једно пола киле семена соје узима се нешто око једне кашике соде и воде толико да соја буде под водом, па са остави преко ноћи да соја мало набубри; после се вода одлије, опет дода мало соде (око три четири пута мање), налива се топла вода и стави на ватру и кува. Кроз један-два сата соја се лепо скува, постаје мека и много нежнија него пасуљ; додаје се нешто лука, паприке, парадајз и т. д. по укусу, и јело је готово.

За сточну храну, као зелена пића, соја се коси у почетку цветања и стока кад навикне — једе је радо, као и сваку другу махунасту пићну храну.

Т. Л.

Књижевност.

Значај шума у привредном и културном животу нашега народа. Под овим насловом скоро је изашла књига. издање Српске краљевске академије, из задужбине Каменка и Павла браће Јовановића. Књигу је написао Др. Милан Маринковић, професор пољопривредно - шумарског факултета,

Као што и сам наслов каже, књига је обрађена у правцу познавању наших шума, језиком врло разумљивим и поучним, тако, да она, као поучна, може послужити свакоме ко живи на селу и ко има ма и најмање шума и забрана. Наш је тежак обично научио да посматра шуму са своје материјалне користи. Даље га се више ништа не тиче Он ће напослетку искрчити и последњи пањ из земље, ако овај њему треба. Међутим, потребно је знати, да се са шумом или забраном не сме поступати као са осталим сопственим имањем, на пример виноградом, воћњаком или ма каквим другим годишњим усевом. Јер, ово ако би уништио може бити од штете само по њега и његов дом, и то се опет може обновити без великих тешкоћа. Али уништити шуму или забран, ма то био и сопствени значи угрозити сваки даљи услов за живот, не само

своје сопствене чељади, но и чељади својих суседа па и читавог села. По чему и откуда овако рђаве последице остају иза утрвених шума, изложено је кратко и јасно у овој књизи. Са непознавања користи од шума много се пати. Стога се ова књига може препоручити свакој сеоској кући, као врло корисна за читање и поучавање деце о значају шума. Књига је укоричена и стаје само 10 динара. Но, ако се узме најмање пет књига одједном онда се добија по 6 динара.

Јов. П. Јекић.

Мало винарство. Под овим насловом изашла је латиницом штампана 4 свеска „књижице за виноградаре и воћаре" у издању „Господарских новина" у Загребу. Књижицу је написао пољ. инжињер Марсел Стипетић, винарски надзорник Савске бановине. Садржај књиге је овај: 1. када треба брати грожђе, да вино буде добро и стално. 2. како треба поступати кад је грожђе гњило, а да се ипак добије добро и стално вино. 3. када се и како може мошт поправити додавањем сладора. 4. како се може од црних врсти грожђа приредити бело вино. 5. како се могу поновним вређењем отстранити разне грешке вина. 6. како настаје вино или шта треба сваки виноградар да знаде о врењу. 7. зашто је потребно претакати вино. Како се и када претече. 8. о надолевању бачава једном од најважнијих послова у винарству. 9. О чувару вина — сумпору — кога сваки разборити винар употребљава. 10. О мутном вину, које се даде очистити — али не без слоге винара. 11. Бачве и друго посуђе морају се увек држати чисте и у реду. 12. Још неколико речи о винарским задругама. 13. Закон о вину и његова потреба и корист. 14. Најпотребније справе за истраживање мошта и вина (моштна вага, киселиномјер и ебулиоскоп). Додатак, обрасци пријаваи молба прописаних законом о вину и правилником за његово извршење.

Књижица је писана лаким језиком, разумљивим за виноградаре, те је препоручујемо свима који знају читати латиницу. Цена јој је 10 динара, без поштарине. Наручује се код Управе „Господарских новина" у Загребу.

Б. Ђ. Р.

Рад С. п. Друштва и његових подружина.

Због великих послова око сређивања података за годишњи извештај о раду у 1931 години и нагомиланог другог материјала, није било могућности да се у Тежаку укратко нотирају радови Друштва и његових подружина од почетка

ове године, што је потребно ради евиденције, а и ради потстицања и крепљења духа и подизања морала у овим данима велике и тешке пољопривредне и економске кризе.

Последице тешких пољопривредних прилика у опште, које су за собом повукле и пореметиле целокупан привредни и новчани ред и поредак осетиле су се највише код пољопривредника у нашој Краљевини, а они чине 95% чланова друштвених Подружина. Због овога на много места су се збуннли и клонули духом чак и они који су били први у борби противу недаћа и предњачили у сваком погледу. Ово је једини разлог што известан број Пољопривредних подружина ни до краја фебруара нису обновиле рад и ступиле у контакт са Друштвом, ма да су њихови функционери свесни колике користи чланови Подружина имају у поукама и разним набавкама пољопривредних потреба. Духом се не сме клонути. У овој тешкој депресији пољопривредници морају најпре сами од себе помоћ да очекују и у себе да се уздају. Битку изгуби и најпре пропадне онај, који духом клоне и код кога се морално стање поколеба. У помоћ се прилази ономе ко најдуже борбу издржи.

Док ствари овако стоје код неких Подружина, дотле код многих других њихове воће улажу сву своју могућу снагу труд и вољу па се удружени ватају у коштац са тешкоћама и боре се, да се са што мање штете извуку.

Ради примера наводимо агилнији рад у овој години Пољопривредних подружина у Чачку, Сопоту, Краљеву, Гор. Милановцу, Сврљигу, Пожеги, Ужичкој, Гостивару, Аранђеловцу, Ваљевској Каменици, Бечевици, Гружи, Доњем Крчину, Сенти-Бачка, Ваљеву, Пироту, Нишу, В. Градишту, Бања Луки, Крагујевцу, Љубовији, Смедереву, Рибнику, Лесковцу и др. које су рад свој првих дана јануара са већим бројем чланова обновиле, а многе већ ступиле у кредитни однос са Друштвом и у велико врше набавке за своје чланове, а нарочито семе пићних биљака за сејање рано с пролећа ради прихвата са сточном храном, а затим и осталих потреба за борбу противу оскудице и кризе.

Нарочито пак морамо да истакнемо рад Подружина у Сопоту, Чачку, Краљеву и Сврљигу које су одмах схватиле сву тежину прилика у којима се пољопривреда и пољопривредници налазе, па су на својим редовним годишњим скупштинама поред правилима прописаног дневног рада, главну пажњу поклониле на предавања, поуке и договарања о садањим тешкоћама и о мерама за њихово ублажавање и сузбијање. Тако су на скупштинама у Чачку и Сврљигу донете резолуције о мерама ради ублажавање пољопривредне кризе, за које треба да се умоле да их предузму Краљевска влада,

Народна скупштина и Сенат а у Сопоту и Краљеву одржата су поучна пољопривредна предавања и израђени опсежнији програми рада за ову годину.

Предаваче на годишњим скупштинама у Сопоту и Чачку као и делегата на скупштини у Рибнику одржаним 17 јануара све годоне Друштво је послало.

Понављамо, да ћемо се у тешкоћама најпре сами помоћи истрајним радом, штедњом и разумним газдовањем. Зато оснивајмо Пољопривредне подружине и задружне организације, јер је у њима спас свих пољопривредника и произвођача у пољопривреди.

Бор. Љ. Нешић.

Земаљски воћарски конгрес са изложбом воћа у Чачку.

Српско пољопривредно друштво, приређује овај Конгрес и изложбу од 27—30. октобра о.г. са следећим програмом:

Отварање изложбе воћа у 9 часова.

Отварање конгреса у 10 часова и поздравни говори.

Реферати и дискусија.

По завршетку рада конгреса, екскурзија до воћарских задруга у Трнави, Качулици и Ариљу, где ће се укратко изложити историјат о њиховом постанку и раду.

Распоред реферата који ће поднети конгресу наши признати стручњаци овај је:

I Производња воћа

1. А. Стебут: Реони за гајење разних воћака у нашој држави, с обзиром на педолошке особине земљишта и природне (климатске) прилике.

2. М. Стојановић: Домаће и стране сорте јабука у нашој земљи.

3. Ј. Приол: Ђубрење воћака, нарочито шљивака и јабучара.

4. М. Никетић: Обрада земљишта у воћњацима: искоришћавање земљишта разним усевима и нескоришћавање земљишта под воћњацима.

5. Д. Сăремић:
6. С. Коидл:
7. М. Пудић:
} Подлоге за калемљење шљива, стечена искуства и новија опажања.

8. Б. Раданчевић: Важност подлоге у воћарству и њен утицај на развитак и плодност воћке.

9. М. Лолић: Размножавање воћака, специјално крушке и бресквe: подлоге за калемљење, њихов утицај на плодност и поправку каквоће истих.

10. М. Фазлагић: О орезивању и формирању шљивине круне у циљу квалитативне производње.

11. Срп. пчеларско друштво: Воћарство и пчеларство.

12. М. Бобановић: Како да се прошири гајење бадема и марашака у Далмацији.

13. Вардар. бановина: Могућност гајења ораха (лешника, бадема и питомог кестена) у Ј. Србији.

14. Др. П. Вукасовић: а) Прскање воћака као редовна нега воћњака у циљу добијања потпуно здравих и трајних плодова: сретства, методе, организација. — б) Штетни инсекти шљиве и јабуке.

15. Др. М. Градојевић: Прскање воћака као редовна нега воћњака у циљу добијања потптно здравих и трајних плодова: сретства, методе, организација.

16. Др. М. Јосифовић: Болести јабука и шљива и њихово сузбијање.

II Прерада воћа

17. К. Д. Главинић: О потреби и могућности бољег и јевтинијег задружног сушења шљива и кувања пекмеза.

18. Безалкохолна продукција Љубљана: Израда воћних безалкохолних сокова: производња и потрошња.

19. ..... Како да се олакша и убрза развој индустрије воћних конзерава у нашој држави.

III Продаја и потрошња воћа

20. В. Петковић: Организација унутрашњег и спољног тржишта за наше воће: могућност, сретства, методе.

21. ..... Саобраћајне и тарифске могућности за лакши, бржи и јефтинији пренос воћа и воћних производа.

22. Др. Сп. Иванић: Хигијенске особине воћа и воћних производа и пропогадна за њихову већу употребу у исхрани нашег народа.

23. А. Гагић: Наше воћарство и трезвењачки покрет.

* * *

24. Др. В. Стојковић: Значај воћарства у нашој народно економији и будуће смернице наше воћарске политике.

Изложба ће бити приређена у Соколском дому, а конгрес у сали гимназије.

Све припреме за изложбу и конгрес као и за дочек посетилаца већ се приводе крају. Преноћишта и исхране потпуно су осигуранм и цене утврђене.

На изложби ће бити организовано и продајно одељење, где ће сваки посетилац моћи одмах да купи одличног воћа, ораха и сувих шљива упаковано у корпицама од 3—5 кгр.

Стручњаци воћари на сваки начин треба да дођу на ова конгрес и узму учешћа у дискусији а љубитељи природних лепота чачанског краја и лепог воћа треба такође да искористе ову прилику и последње лепе дане ради упознавања овога дивног краја и снабдевања воћем по избору.

Посетиоцима је одобрен попуст на железницама 50% у времену од 25. октобра до 1. новембра о. г. стим да се на полазној станици купи цела карта која ће уз потврду Приређивачког одбдра важити и за повратак.

Белешке.

Привредни адресар Краљевине Југославије. У издању Завода за унапређивање спољне трговине изашао је привредни адресар Краљевине Југославије за 1932 годину.

Ово је већ други адресар, који је Завод издао. Када се узме са каквим се трошковима код нас прикупља материјал за овакве публикације, онда се са пуно права може рећи да јавност може бити задовољна са адресаром. У овогодишњем адресару налази се нарочито поглавље, у коме су по бранша сређене адресе детаљних трговина, разуме се само протоколисаних фирми. У овом издању додан је још италијански језик и нове рубрике: трговина, већа занатска предузећа, воћ за бање и путовања и списак адвоката.

Садржај адресара је следећи: индустрија и већа занатска предузећ, а извоз, трговина, новчани заводи, помоћна трговачка предузећа, адвокати, додатак (привредне установе и организације, задругарство, привредна штампа, страна дипломатска претставништва), воћ за бање и путовања. Текст је

на српском, француском, немачком, енглеском италијанском језику.

Адресар ће добро доћи сваком практичном трговцу, индустријалцу, увознику и извознику не само наше земље, већ и читавог низа оних страних држава с којима стојимо у ужим економским везама.

Цена Адресару је динара 350 а наручбе се шаљу на Завод за унапређивање спољне трговине, Београд.

Записници.

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

28. седнице, држане 13. јула 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: А. Рашковић, Н. Белобрк, Т. Владисављевић. В. Матић, Д. Спремић, М. Николић, С, Ратковић и Н. Петровић.

Претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић

Белезио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 582) Прочитан је и усвојен записник 27 седница Управног одбора.

II 583) Примљен је знању записник 28. седница Књижевног одбора.

III Прочитан је записник 28. седнице Финансијског одбора, па је одлучено:

584) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

585) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 213, а одбије по предлогу бр.214.

586) Да са одобрава исплата дуга: по акту бр. 5601, до 1. октобра о. г. стим да се изда меница и по акту бр. 5708 у две рате т. ј. 1. септембра и 1. октобра о. г.

587) Да се од Подружине у Скопљу прими натраг роба о њеном трошку, означена у акту бр. 5681.

588) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

IV Прочитан је записник 28· седнице Набављачког одбора, па је одлучено:

589) Да се по тражењу бр. 5781 исплати рачун и пошаље роба по поруџбини. Остатак робе да се врати.

590) Да се по тражењу бр. 5676, одговори да робе још имамо у магацину, и да ћемо извршити поруџбину кад нам затреба.

591) Да се усвоји понуда бр. 5779 и роба задржи у комисијон, у противном да је узме натраг.

592) Да се по тражењима бр. 4505 и 4956, накнадно пошаље плави камен, а за прве пошиљке учини потерница.

593) Да се по акту бр: 5709, прими прашач натраг па испита и о резултату извести фабрика,

594) Да се по тражењу бр. 5724, одговори, да ће му се рачун исплатити чим добијемо девизу.

V Прочитан је записник 28. седнице Програмског одбора, па је одлучено:

595) Да инспектор у идућем путовању прегледа рад и Подружне у Кули, а у вези извештаја бр.5759.

596) Да се по претставци бр. 5763, поступи у смислу извештаја инспекторовог о нађеном стању код Подружина.

597) Да се подружини из Мрчајеваца да за изложбу 30 похвалница и календара из ранијих година за 200— дин

598) Да се прими знању извештај инспектора бр. 5796. о прегледу рада код Подружина о нађеном стању и да се усвајају предложене мере за довођење у рад неисправних радњи. Инспектор у будуће да се јавља с пута кратким извештајима. Свима потписницима обвезница писати да настану да се дуг ликвидира и скину са себе одговорност.

599) Да се замоли Деканат пољопривредног факултета, да у будуће извештава Друштво о награђеним тематима и студентима из друштвене награде. Исто тако да се изјави жеља Друштва, да би оно давало темате на разраду, које би потом по могућству штампало.

600) Прочитан је и усвојен записник 5. седнице Одбора за Земаљски воћарски конгрес и Земаљску конференцију о грожђу, па је исти усвојен осим предлога да се утроши за конференцију о грожђу сума од 18.600— динара која је намењена за други циљ.

VII 601) По реферату магационера бр.5793, да са фирмом Браће Радојловића није могао да изврши обрачун за

прскалице које су међусобно позајмљиване, јер фирма обрачунавање стално одлаже, одлучено је, да се књижење по новчаним и матаријалним књигама изврши на основу фирминих реверса и према стању које је Друштва утврдило, о чему фирма да се извести.

Са овим је седница закључена.

ЗА ЈЕСЕЊУ СЕТВУ:

Семе озиме грахорице за сточну храну, на мање 4.— на 100 кгр. 3,50 дин.

Семе озимог грашка за сточну храну, на мање 2,50 на 100 кгр. 2,20 дин.

Семе селекционисане пшенице, само на цео џак од 80 кгр. 2,10. дин.

Може се добити код Српског пољопривредног друштва у Београду, Немањина улица бр. 15.

„Тежак“ излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампана табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, а за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 15, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа повољна — по такси. Рачун код Поштанске штедионице 50.350.

ЦЕНОВНИК

СЕЗОНСКИХ ПОТРЕБА, КОЈЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ КОД СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ НЕМАЊИНА УЛ. 11-15

Француски тријери-сортирачи „Маро", најбољи и најпрактичнији и то:
Бр. 4 Динара 4400.— Бр. 5. Динара 5200.— и Бр. 6. Динара 6 800.—
Тријери ХАИД Бр. Іб Дин. 1700.— Бр. Іа Дин. 2000.— Бр. I/I Дин. 2600.—
Бр. V/I Дин. 4500.—
Тријери МАЈЕР Бр. $1a^1/_2$ . . . . . 1800.— Дин.
„ Штахел и Ленер Бр. I/II Дин. 2750.— Бр. II/Іа Дин. 2350.—
„ Бр. II/I . . . . . 2650.— „
Пресе за грожђе од 300 лит. 2700.— од 200 лит. 1800.— од 150 лит. 1600.— „
Муљаче за грожђе „Ферум" Дин. 600.— ЕКС Дин. 800.— Мајфарт 1.000.— „
Ебулиоскопи — оригин. француски (Малигани) . . . . . 950.— „
Крунача за кукуруз, за 1 клип . . . . . Дин. 650.— и 700.— „
„ за 2 клипа са ветром . . . . . 1500.— „
Резервна сита (округла) за тријере Хајд I/I . . . . . 165.— „
Цилиндери за тријер Хајд Іа . . . . . 1200.— „
Сејалице за жито, врстачне, од 13 реди . . . . . 2850.— „
Гвоздени ваљак троделни Дин. 1200.— једноделни, са сеидиштем на точковима . . . . . 600.— „
Дрљаче дводелне, обичне, Дин. 300.— преламаче Дин. 450.— троделне, обичне . . . . . 500.— „
Сецкалице за сточну репу, бундеве и кореље . . . . . 500.— „
„ „ „ сено, сламу, шашу . . . 750.— 950.— и 1.100.— „
Плугови лаки, са црталом, без точка, за воћњаке и винограде . . . . . 360.— „
„ „Фела" Бр. 5, са колечкама . . . . . 500.— „
„ „Рајплана", Бр. Е. 6. са једним точком и црталом, лаки . . . . . 450.— „
„ „ „ Д. 6. са колечкама (à la Sak) . . . 600.— „
„ обртачи Sak U. W. 5 са 1 точком 750.— исти, са колеч. . . . . 850.— „
„ за угаривање, са две бразде, за обичну запрегу . . . . . 850.— „
„ „Monachia" Бр. 5 (звани „Сава"), награђени 1 наградом на утакмици . . . . . 730.— „
„ Еберхартови Бр. 4 „КОМЕТ" . . . . . 850.— „
Тегле за остављање зимнице, патент од $^1/_2$, 1 и 2 литра, 12.— 14.— и 20.— „
Сумпор, на јути Дин. 10.— на азбесту, килограм . . . . 20.— „
Сајлов азбест, најбољи, у оригин, пакетима од килограма . . 70.— „
Рибља бешика за бистрење белог вина килограм . . . . 700.— „
Желетин за бистрење црног вина килограм . . . . . 50.— „
Калиум-метабисулфит у кристалу . . . . . 25.— „
„ феропианатум, про анализи (издаје се по налогу Винар. надзорника) килограм . . . . . 200.— „

Комплетан ценовник Кундеовог алата. књига и др. потреба шаље се на захтев и бесплатно

Цене су франко друштвени магацин, а роба се шаље на доплату и повуку.

ПОРЗОЛ

УНИВЕРЗАЛНО И НАЈБОЉЕ ДОМАЋЕ СРЕТСТВО ЗА ПРАШЕЊЕ — ДЕЗИНФЕКЦИЈУ СЕМЕНА ПРОТИВ РАЗНИХ ГЉИВИЧНИХ БОЛЕСТИ И ТО:

главнице (тврде сњети) и фусаријума на пшеници; пругавости, снежне плесњи и гаре на јечму, ражи и овсу; трулења корена на шећерној репи, кукурузу, дувану и т. д.

ПОРЗОЛ-ом запрашено семе даје здраву и богату жетву, не убија клијавост семена, а појачава пораст биљке. — Употреба лака и јевтина, семе се запраши за 10 минута и може се одмах сејати. Уштеда семена 15-20% радне снаге и времена, јер није потребно квашење и сушење.

ПОРЗОЛОМ ЗАПРАШЕНО СЕМЕ НЕ ЈЕДУ МИШЕВИ.

Тражите упутства и цене на адресу фабрике: **„БИЉАНА" А. Д.**

Тел. 20-380 :—: Београд :—: Прешернова бр. 14.

Цене пољопривредних производа, на дан 6. октобра 1932 г.

Пшеница	
Нова Банат 76, 2%	130 - 135
„ Бачка 76/ 2% Срем	135 - 145
Н. српијанска 75/76, 3% Дунав	125 - 130
Нова српијан. 72/73, 3% Сава	120 - 125
Н. српијанска гл. пруга	127 - 135
Н. српијанска узана пруга	120 - 130
Кукуруз	
Банатске утовар станице	85 - 92
Банат пар. Вршац	85 - 92
Срем	85 - 95
Српијан. пар. Пожаревац	92 - 97
Овас	
Српски нов пар. Београд.	105 - 110
Бачки	— — —
Сремски	100 - 110
Македон. — Косовски	— — —
Узана пруга	95 - 100
Јечам	
Македонски — Косовски	80 - 85
Барањски	90 - 105
Пасуљ	
Српијански 2% 1930	110 - 120
Хрват. стан. 2% са врећама. Сисак	— — —
Сремски 2%	105 - 115
Бачки 2% утов.	100 - 110
Суве шљиве	
Обична гарнит. пар. Ваљево	205 - 215
70/75	280 - 295
80/85	220 - 230
95/100	200 - 220
110/120	280 - 200
Стока и сточни производи	
Свиње тешке	8 - 10
„ средње	7 - 9
„ лаке	4·50 - 5
Волови I кл.	3·50 - 4
„ II	4 - 4.50
„ III	2·50 - 3
Краве I кл.	4 - 4·50
„ II	3 - 3.50
„ III	2 - 3
Овце	2 - 2·50
Маст	9 - 11
Сланина	9 - 10
Живина	8 - 10
Јаја	65 - 70
Млеко овче	3 - 4
„ краљче	2 - 2·50
Сир српски	10 - 12
Кајмак	26 - 27
Разно	
Мекиње са врећа Срем, Бачка	50 - 60
Мек. вагон Београд, са врећ.	60 - 65
Слама	30 - 35
Кромпир, Београд	35 - 60
Црни лук	55 - 55
Харшије од вредности	
Зајам 7% 1921	51 - 51
Аграрне обвезнице 4%	— — —
Ратна штета 2½%	185 - 186
Аграрна банка	222 - 222

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
/бесплатно/
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 21. Београд, 1. НОВЕМБРА 1932. год. Год. 59.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Педесетогодишњица Ниже пољопривредне школе у Краљеву.

29 јуна 1882 године, на основу чл. 2 Закона о нижим пољопривредним школама основана је у вароши Краљеву школа за ратарство под именом „Ратарска школа". Октобра 1. исте године школа отпочиње рад и пријем ученика.

Октобра 14. ове године навршава се *педесет година* од дана њеног оснивања, откако она спрема, васпитава земљорадничке синове и шаље их у народ, да у њој стечено знање и искуство уносе у најшире слојеве земљорадника.

И због тога сматрамо за своју дужност, да се сетимо далеке, полавековне прошлости ове наше прве школе, која је годинама примала у своје окриље много сељачких синова, васпитала, образовала, и слала у народну средину младиће (свршене ратарце) са пуно воље за рад на ширењу пољопривредног знања, буђењу воље код сељака за бољим радом и разумним животом.

Ето, педесет година прође од њеног оснивања, и педесет година њеног плодног рада. Благодарећи Богу, јакој вољи њених управника и наставника а и жељи ученика за знањем, ми данас имамо у предратној Србији готово у сваком селу по неколико свршених ђака, зрелих људи, па и стараца, који су радили па и данас раде са пуно воље у свима правцима и на свима гранама пољске привреде.

Први весници бољег рада и живота, носиоци пољопривредне културе били су ђаци „Ратарци", како их је народ онда звао, па и данас. Они су онда, када је пољска привреда била у повоју, по маленој Србији полако али сигурно у народу ширили стручно знање у свима правцима, учили сељака бољем раду и животу.

Темељно знање које су добили у школи и на пракси за време од три године, онда па и данас давало им пуно вере и воље за рад и успех. И сада се то јасно види, да је школа „Ратарница" по имену мала, а по делима врло велика; она је дала оно све што је једном савременом земљораднику било најнужније да зна.

Када су њени први ђаци после свршене школе дошли у народ, одмах се приметило јаче интересовање код сељака за бољим радом, за бољим и савршеним справама, бољим семеном и за бољом расом стоке и живине. Отпочело је уношење гвоздених плугова, дрљача, прашача, сејалица, па и осталих воћарских и виноградарских справа и алата. Нестало је дрвених плугова и ралица и осталих некорисних справа и алата; сваки је тежио за бољим справама и алатима.

Орање бољим плуговима, дрљање, сејање бољег семена и боља обрада земљишта давали су видне користи, које су утицале на материјално подизање сељака.

Развитак Ратарске школе и њених ученика ишао је са временом, како оних у школи, тако и оних у народу. Сви су тежили за новим знањем и напреднијим начинима рада, да би се ишло путем културних народа.

Сваки њен ђак стеченим знањем у школи и лепим васпитањем имао је увек пуно вере у успешан рад, и

зато није губио наду на свима гранама пољске привреде. Сваки се трудио и радио како је најбоље могао.

Идеја о задругарству поникла је у Ратарској школи, и одатле је разнесена по целој Србији. 1892 године свршени ратарци створили су прву задругу на уделима. Но услед политичких прилика у оно доба она је угушена. Њени идеолози разишли су се по народу, и тек после се почело са оснивањем земљорад. задруга, у чему су исто тако узели видног учешћа ратарци.

Када је 1898 године донесен Закон о унапређењу воћарства и виноградарства и о оснивању среских расадника, ми видимо да су већина свршених ђака ратараца заузели места економа и помоћника, и примили на себе тако велику, тешку и деликатну дужност у оно доба, када је наш народ био до крајности конзервативан, и када је све новине врло тешко примао. Они су спровели организацију тих нових установа намењених народу, да му преко њих држава пружи знање, и да ове установе као пољопривредне буду у народној средини угледна добра, где ће сељак моћи увек доћи и затражити савета и поука.

Непристрасно суђење мора признати велике заслуге овим људима, који су умели и могли са оном спремом, васпитањем и праксом, које им даде Ратарска школа, да схвате сво тежиште њихове дужности и као државни пољопривредни чиновници и као свршени ђаци „Ратарци". Њихова способност и схватање иако са средњом школом, задивили су све њихове претпостављене, и они су са јаком вољом и истрајношћу спровели организацију по донесеним законима, и заслужили сваку хвалу и поштовање.

Напредак пољске привреде опазио се свуда и на све стране и у свима правцима пошло се попут културних и напредних народа, а нарочито је воћарство и винодеље напредовало невероватно брзо и успешно.

Простор листа не дозвољава да се све то овде изнесе, главно да су успеси били велики и разноврсни,

како оних који су били у државној служби, тако и оних који су живели у народној средини.

И као просветних радника има доста њих који су радили, па и данас под старим данима неуморно раде на народном просвећивању у свима правцима, речју, делом и писањем стручних чланака и поука.

Када је требало бранити Отаџбину, ми видимо наше Ратарце све резервне официре, као јунаке, који су осветлали образ родитељима, школи и отечеству.

Мала Ратарска школа умела је своје ђаке да спреми и васпита за овако велика дела како на привредном, тако и на бојном пољу.

Нека је слава и хвала нашој Ратарници, њеним управницима и наставницима, који васпиташе и спремише своје ученике до овако великог дела!

Слава палима на бранику Отаџбине, а хвала живима који и данас неуморно раде на народном напретку у свима правцима!

„Ратарска школа", њени живи управници и наставници, могу бити горди и поносни, и говорити са похвалом о светлој прошлости и педесетогодишњем раду своме у школи и ван ње, јер су њихови ђаци осветлали образ школи, особљу па и држави.

Да се ова педесетогодишњица наше прве „Ратарске школе" не би дала забораву — писац ових редова, њен ђак, сматра за част и дужност да се бележењем овога славља у Тежаку, одужи својој некадашњој школи, а у исто време и да потсети све њене ђаке, широм велике наше Краљевине да је недавно минуло пола века откако је њихова школа основана.

Овом приликом треба да се сетимо и наших управника, професора и другова, који нису живи, и који у раду и рату падоше.

Дужност је свију нас живих да се сетимо приликом педесетогодишњице своје школе, како то раде културни просвећени људи, и да сачувамо лепо сећање на школу „Ратарницу", како смо је од милости звали,

када нисмо били срећни да прославимо дан њене педесетогодишњице.

Све велике тековине треба поштовати и чувати од заборава.

Марко-Маша Тодоровић.
економ.

Ратарство.

Проблем наше пшенице.

Проблем наше пшенице није ниуколико нов. Он је постојао у предратној Србији исто тако као данас у Југославији. Његова оштрина је у току времена расла и падала. Данас под утицајем разних околности у светској производњи и на светском тржишту, под утицајем производње европских произвођача и увозника, произвођача и извозника, даље наших унутарњих прилика и стања нашег тржишта, дошао је овај проблем до своје кулминације и тражи потребно целисходно решење, уколико ово стоји бар у нашој руци. Многа питања, која обухвата овај проблем, дошла су већ на прекретницу и траже постављање здраве и корисне основице.

Цео проблем се рашчлањава на производњу, исхрану и трговину.

Да бисмо дали суд и гледиште, потребно је, да се прво расмотре неке чињенице.

Гро наше пшенице припада групи Tr. vulgare, варијетету erythrospermum. То је позната банатска пшеница у ширем смислу речи. Она има својих специјалних особина, које је у погледу каквоће издвајају од осталих варијетета, како ове тако и других сората. Те њене квалитативне особине и трговина, и млинарство, и пекарство високо цене. Она, манитаба и неке пшенице Јужне Русије су најбоље пшенице света. У многим пределима даје се манитоби прво место и она се истиче испред банатске. Ово може да има само утолико оправдања, уколико ова као извозна роба није

достигла висину манитабе, а специјално рецимо marguis-a. По природним пак особинама, а с обзиром на млинарство и пекарство, пшеница неких наших крајева (Потисје, Северни Банат и т. д.) превазилази манитобу. Брашно и пециво јој је пуно. Овај случај није код манитобе. По нашим искуствима и сазнању, манитоба, као јарица, може се код нас претворити у озимицу. Ово је преважно за многобројна испитивања, а особито у јужним областима. На ово смо ми досада много пута у нашим студијама и расправама скретали пажњу. Дакле, у питању су, уколико се сорте тиче, две по квалитету најбоље пшенице света као подлоге за стварање. Таква стварања по логици дају изгледа и за најбољи успех. Једино још durum може доћи у обзир, али за јужне области. Ова наша по квалитету добра пшеница, није створена квалитетним вештачким путем. Створили су је поднебље и земља, а највероватније да води порекло из Јужне Русије, јер се са сличним тамо сусрећемо. Вероватно да је некада у давној прошлости пренесена приликом сеобе народа. Могуће да је и из ког другог краја Русије исто онако, као што су пшенични крајеви некадашње Русије дали многи и обилан материјал за стварање северно-америчких варијетета пшенице, а нарочито оних добре квалитете.

Гро производње наше најбоље пшенице лежао је, а и данас лежи у области црнице, преко Саве и Дунава, на теренима некадашњег Панонског мора, хумусним теренима, које је оно за собом оставило. На првом месту су овде Бачка и Банат, а нарочито дуж Тисе. У овом су положају умногом били за дуго време и Срем и Славонија. Србија, Хрватска и Босна производиле су и производе и данас исту пшеницу, али под утицајем својих терена квалитативно нешто слабију, и то не с обзиром на чистоћу, главничавост и т. д., већ у погледу особина за трговину, млинарство и пекарство, у погледу количине и квалитета лепка и т. д. Зашто је то наступило под утицајем земље под готово истим климатским приликама, јер се количине летњег

воденог талога мало разликују између Србије и Војводине, а нешто само знатније између ових и Босне и Хрватске, нећемо се овде упуштати.

Стара Србија и Македонија заузимају нешто подређеније место, како у погледу квалитета, тако и у погледу шаренила сората.

На целом овом терену, а у циљу издизања пшенице некога краја по квалитету, а сходно старом правилу и гледишту из искуства, да је потребно мењати семе с времена на време, набављано је семе из крајева најбоље пшенице.

Још предратна Србија је у том циљу набављала семе у Потисју и раздавала народу. Чињени су покушаји и са дурумом, мислим у години 1906 или 1907. Семе је набављено у Солуну, те води порекло или из Јужне Русије (Кубан-кубанка), или је из данашњих наших јужних области, које су тада биле под Турском. Поред тога, приватна иницијатива је набављала много пута сама семе из тадашње Аустрије, делом потиско а делом т. з. американско (последњих година пред балкански рат). Та звана американка, по нашем мишљењу није ништа друго до већ у промет пуштени пролифик Бохутинског, познат данас под именом ширбаница. По свршеном светском рату унесена је у границе предратне Србије прилична количина манитобе. Она је делом остала као јарица, а делом је претворена у озимицу. За неколико година по увођењу могла се видети на српским пољима као самостална чиста култура. Данас ју је тешко где наћи. Измешана је са домаћом или поједена. Хлеб од ње је народ необично ценио. Коју годину за овим увезена је из Чехословачке ческа пресивка. И ова је доживела судбину манитобе. Биће и других сората, које су појединци с времена на време по својој иницијативи увозили, а нарочито по ослобођењу и уједињењу. Нешто је у Мачви растурила и Пољопривредна школа у Шапцу од својих одгајених типова. У овом испоручивању семена учествују и јужне области. Набављана семена из јужних области од стране појединаца, нешто је тежња за новачењем, а нешто

тежња за већим приносом и уновчавањем. Последица је овога, да се у границама предратне Србије сусрећемо поред домаће и са типовима са Овчег поља, Куманова и Скопља, исто тако као и са ширбаницом и новијим одгајивањима са Беља и Ледереровим пролификом и т. д. Ширбаницу је нарочито пре коју годину раширило Министарство пољопривреде.

По себи се разуме, да је у оваквом раду чињено много грешака. Много пута уведене сорте нису у по неким крајевима дале ни близу очекиване резултате. Ово је писац јасно утврдио и изнео у својој публикацији, „Огледи са пшеницом, кукурузом" и т. д. још год. 1912. Материјал је на основу сопствених огледа. Није опортуно увожење без контроле. На тај се начин могу погубити драгоцени типови за поједине крајеве. Разуме се, да из овога излази велика дужност и морална обавеза, а уз то потребна средства, која наша пољопривреда није никада имала, поготову будући у том неугодном положају, да на својим леђима вуче све остале привредне гране, а нарочито индустрију, па и све остало.

Поред изложеног и сама техника и њено спровођење знатно су допринели дегенерисању и старе домаће много где. Разни терени давали су и разне каквоће и т. д. Све је ово допринело стварању једног приличног шаренила, те није чудо, што се у нашем трговачком свету почело говорити о неким чак 140 (мислимо) варијетета, који се запажају у роби. Ово се шаренило даје лепо запазити и за време вегетације.

У Војводини, Срему, Славонији и Хрватској налазимо поред старе, и њене оплемењене варијетете, као што су: секачева, бељска, румска, па онда шомаћска, диосечка, вероватно и који новији варијетет мађарског одгајивања, пролифик Бохутинског и Ледереров пролифик. Углавном пролифик Бохутинског, звана ширбаница, ухватила је нарочито корена у Хрватској, Славонији, па и Срему и Северној Босни, иначе се са њом сусрећемо готово у целој земљи, прошараним овде онде.

Пшеница јужних области у укупности је једна велика мешавина како сората тако и варијетета. Некоје су по природи посве слабог квалитета. Заступљен је поред Tr. vulgare и durum, turgidum, па чак и compactum. Само је Dr. Ћосић изнашао и испитивао 17 варијетета (Летопис Огледне и Контролне Станице Топчидер). Ова је област наш по каквоћи најслабији производни крај.

У предратној Србији није било ниједне селекционе станице нити ма каквог озбиљнијег рада у том правцу. То исто важи и за јужне области. Крајеви, који су били под некадашњом Аустријом, били су под утицајем селекција, Бохутинског, Секача и Румског властелинства, уколико нам је познато. Та селекција као и сва потоња до у данашње доба ишла је углавном у правцу отпорности и квантитативном приносу по јединици површине. По ослобођењу и уједињењу знатно је порастао број селекционих станица, приватних и државних. Код државних, а из досадашњег рада, види се свако отсуство директиве вишега стила. Оне су без специјалног постављеног задатка и правог правца решавања постављеног питања. Овде не мислимо на њихов општи задатак, већ задатак у правцу истакнутог проблема. Млади људи су изгледа, сами постављали питања и тражили решења, како су мислили да је или да треба да је, и то већином под утицајем још свежих школских знања. Станица у Бељу пошла је правилним путем на подлози домаће уколико је она заступљена. Станица Ледерер је пошла делом на домаћој подлози, а делом на подлози америчких сората — Манитоба I, Дакота и бастардирања. Али ми још ни данас немамо праву слику квалитета одгајених типова, сем донекле Ледерерових типова. Извештај бељске селекционе станице даје нам углавноме слику квантитативне вредности. У питању су шомоћерска шишуља, пролифик, бркуља, банатска бркуља, диосечка бркуља и јара пшеница. Количина протеина јако варира и није особито висока, ма да је хектолитарска тежина врло добра. Само ово није довољно мерило за прави квалитет. О

проценту искоришћавања, количини и квалитету лепка пецивости и т. д. не знамо ништа. Ово је врло важно знати, када пшенице по готову када се препоручују и њима жели да замени нека друга, која је, или се сматра лошијом. Извештај нарочито потенцира само за колико је која плоднија од оне из које је изведена, дакле рад у чисто квантитавном правцу. Углавном у истом је правцу и селекциони рад и других станица. Ово је очигледно грешка али не и усамљена. И у другим земљама се са истом грешком сусрећемо. Свуда се тежи на првом месту за квантитетом. Последица је овога, да су се квалитети почели полако губити. Овоме није крива производња, већ трговина. Она није правила особито какву разлику између најбољих и најслабијих пшеница. Она се знала испомагати правећи вештачки добре квалитете на уштрб произвођача најбољих квалитета, а у циљу својих шпекулација, док производња најбољих пшеница често стаје скупље. У овом вештачком справљању квалитета пшенице однели су рекорд амерички терминални елеватори како у Уједињеним државама тако и у Канади. Под оваквим околностима је сасвим логично што се и код нас, и тамо и свуда где се овакав посао спроводи, подизао глас и подиже с времена на време, како млинске индустрије тако и произвођача. Обоје се на равној нози налази у незгодном положају. Што се нас тиче, ту је тешко помоћи се, докле год су овакви односи и докле год и трговина с једне стране, а производња с друге стране не нађе свој интерес у квалитативнијој пшеници. О овоме је и код нас доста расправљано преко стручних гласила и дневних листова (М. Корић)

Али овакво стање ствари у светској производњи и трговини ми можемо ванредно да искористимо. Ствар је схватања.

М. Ђ. Николић.

Јесење ђубрење озимог жита.

Налазимо се на прагу јесењих радова у пољу и сетве озимог жита. Тим поводом желимо овде да скренемо пажњу нашим пољопривредницима на извесна запажања и стечена искуства у погледу ђубрења озимог жита.

Ове јесени пољопривредници ће свакако настојати, да што раније баце семе у земљу, бојећи се лошег времена, јер су у прошлој години искусили неуспех услед ране зиме и касне сетве. Зато ће сада њихов главни циљ бити, *да пре него што наступи зима постигну добро расвијени и убокорени озими усев.* Да би у овоме што боље успели биће свакако потребно, да поред доброг семена и напредне обраде земље, спомогну се и употребом вештачких ђубрива у додавању најважнијих хранивих састојака за биљке које оне црпе из земље, а то су: душик (азот), фосфор и кали.

Овогодишњим бујним развојем кукуруза и добрим изгледима на жетву, може се претпоставити, да су из земље исцрпљене знатне количине свих хранивих састојака, те је и то један разлог више, да се мисли на њихову надокнаду употребом вештачких ђубрива, што се може врло добро постићи посипањем испред сетве једног потпуног вештачког ђубрива, као што је Нитрофоскал-Руше (200 кг. по 1 ха).

У многим случајевима додавање душиковог (азотног) састојка намеће се као неодложна потреба, и то нарочито код касне сетве и на слабијим земљама, које било да нису скоро ђубрене сточним ђубретом, било да је предусев јако исцрпео земљу. У ту сврху довољно је сипати 100 до 150 кг. вапненог душика по 1 ха испред сетве.

Јесења употреба овог ђубрива не само да утиче на ојачање усева пре уласка у зиму — што је од особитог значаја нарочито код касне сетве — већ истовремено снабдева усев у душиковом састојку рано спролећа, када се на њивама не може лако спровести ђубрење по површини усева, и које због евентуалних сушних периода код нас морамо избегавати. Благодарећи своме саставу и постепеном деловању, вапнени душук (кречни азот) врло је погодан за јесењу употребу за озима жита.

Исто тако за ливаде и пашњаке употреба вапног душика с јесени је за сваку препоруку. Ливаде ђубрене овим ђубривом раније крећу и бујније напредују с пролећа и пружају за недељу-две дана раније зелену храну за стоку, што је од особитог значаја за наше прилике, у којима обично

рано с пролећа недостаје сточне хране. Поред тога, употребом вапненог душика, као и осталих вештачких ђубрива, постиже се боља хранива вредност сена.

Д. Илић.

Семе Трава.

О потреби и важности производње травног семена.

I. Наше ливаде и пашњаци, а то су 40% свега нашега обрадивога земљишта, налазе се у врло лошем стању уопште, а нарочито лош је и састав биљака (флора) што на њима расту, јер међу тим биљкама преовлађују корови, а правих ливадских трава врло је мало, и те су већином лоше. Такво стање, желимо ли од ливада и пашњака да имамо више користи, изискује пуну меру радова, између којих *не сме изостати ни досејавање семена добрих ливадских трава.*

II. У свима газдинствима где је пољопривреда напредна, пази се данас много на то, да се произведе не само много већ и квалитетно што боља пића. Између осталих мера то се постизава и раном кошњом ливада, т. ј. кошњом док су траве још младе, богате беланчевинама и сиромашне несварљивом целулозом. Но овим поступком оштећују се ливаде, јер им се никако не пружа могућност да се саме обнове семеном трава, као што је то бивало у ранија времена, кад су се ливаде косиле касно, т. ј. онда, кад је већина трава била већ презрела и расула по ливади своје семе. Нов начин ране кошње ливада изискује због тога помоћ од стране пољопривредника, а та јесте: *да се ливаде сваке четврте-пете-шесте године досејавају семеном трава*, наравно оних, за које се примети да их је почело из ливадске флоре нестајати.

III. Напредно сточарство не да се данас друкчије замислити, већ да се поред добрих ливада и пашњака имају још и велике површине оранице под пићним биљкама. Међу најбоље њивске пићне биљке убрајају се детелине (црвена детелина и луцерка). У великој већини напредних сточарских газдинстава оне — а не ливаде — и јесу управо главни темељ сточарства. Али, чиста детелина ипак није тако природна храна као што је нпр. добро сено или добра паша са травника где расте много врста различних биљака, које — све помешане — дају храну укуснију, природнију и здравију. Чиста се детелина и тешко сређује за зимску пићу, теже се суши и много јој се лишћа истрини. *Зато се у напредним газдинствима никад не сеје сама детелина, већ увек смеша детелине и траве.* Оваква смеша даје и већу количину пиће,

лакше се сређује, усев више година може да остане на њиви и не мора се већ друге године разорати, као што се мора нпр. чиста црвена детелина. У крајевима где се овако поступа, троше се годишње велике количине травног семена за сејање на ораницама.

IV. Да би се правилно сватила важност и потреба производње травног семена код нас, треба да још упознамо неке важне особине трава, и подударање тих особина са нашим климатским и теренским приликама.

Упознаћемо се прво са особином: *како се траве размножавају.*

Траве се размножавају на три начина:

1) Семеном

2) Бусеном

3) Рицомима или изданцима

1) Све траве за њихово развиће у **нормалним** *прилакама* способне су *да донесу семе,* из кога ће се развити нове јединке. Код већине баш најбољих ливадских и пашњачких трава доношење семена и размножавање семеном управо је редовно правило, и те траве назваћемо именом **траве-семењаче.**

2) Велики број — скоро све траве — кад доспу у *прилике* **боље** *од нормалних* — показују, у јачој или у слабијој мери, ту особину да нагињу ка *бусењу* (бокорењу). Помоћу бусења, кад се овај рашчупа на више делова, настају нове јединке, које и опет даље бусају. И тако нека врста траве може да се и без семена из године у годину подмлађена одржава. Разуме се, да траве у таквим приликама у јачој или слабијој мери занемарују доношење семена. Ова појава може се уосталом видети и код наших стрних жита, која ботанички спадају такође у фамилију трава. У годинама кад је бујна вегетација обично је много сламе а мање зрна, но у годинама с мање бујном вегетацијом.

Траве које јако нагињу стварању бусена назваћемо именом: **траве-бусењаче.**

3) Неке траве опет, кад доспу *у прилике* **лошије** *од нормалних,* осигуравају свој опстанак тако, *да стварају подземне огранке* (подземна стабла, рицоме). Ови рицоми могу да издрже већу сушу или већу влагу, него обична нормална биљка, и на тај начин такве траве без штете преброђавају за њих критично време, да — кад настану повољне прилике — из окаца тих рицома избију надземна стабла, дакле нове јединке. На овај начин размножава се нпр. пиревина и зубача (у борби са сушом), и трске (у борби са превеликом влагом).

Разуме се — у нормалиим приликама оне бусају. Ове траве називаћемо именом **траве изданачке**.

Упознаћемо се још и са питањем: *какву климу и какву земљу траве највише воле.*

Траве у великом и претежном делу јесу биљке умерено влажног поднебља (климе). Но скоро све траве у доста великој мери могу се прилагођавати на промењене прилике. У бољим приликама оне бујније расту и јаче бусају, а у лошијим закржљају и развију се слабије, стварајући у много случајева рицоме. То прилагођавање иде дотле, да има и таквих трава, које подносе и највећу сушу, као и највећу влагу, особито ако суша или влага трају само повремено.

За практичног пољопривредника траве су најкорисније ако их он може гајити у врло повољним климатским приликама, и на врло доброј земљи, јер тада ће оне развити највећу количину стабљика и лишћа, т. ј. сточне хране. Тако и јесте у влажнијем поднебљу, где има много росе, магле и влаге уопште, особито и тамо, где се травњаци могу још и заливати. Где владају овакве прилике тамо и има највише земље под ливадама и пашњацима. Али, *у оваквим најповољнијим климатским приликама траве* **нису** *и најбољи произвођачи семена.* Најбољи произвођачи семена, по квалитету и по количини, јесу оне траве, које се гаје у нешто сувљем поднебљу и на врло доброј земљи. Да ли пак постоје код нас такве за производњу семена повољне прилике, на то питање најбољи одговор даће нам наша пшеница, та „најплеменитија трава", која код нас даје такве квалитете као мало где у свету. Према оваквом стању ствари може се сматрати: *да су наши житородни крајеви у одличној мери способни за производњу травнога семена, више способни за производњу семена, него за производњу највећих количина сена.* По количини сена увек ће предњачити крајеви влажнији, умереније топлоте, и правилније расподеле воденог талога преко читаве године.

V. Погледамо ли најзад и ценовнике наших трговина семеном, ми ћемо видети да се цене травног семена креће од 10 до 136 динара по килограму, већ према врсти траве и квалитету семена. Премда ове трговачке бројке можемо смањити чак на пети део, па да добијемо ону бројку, колико би вероватно за свој производ добио сељак-произвођач, који робом снабдева трговца, то нам и ове бројке у поређењу са бројкама за цену пшенице још увек јасно говоре: да би производња травног семена код нас могла да буде уносан и користан посао и у оном случају, кад га производимо за себе и за побољшање сопствених ливада и пашњака, јер у томе случају семе за нас вреди онолико колико у трговинама, пошто би га иначе морали куповати.

Из свега што је напред назначено под тачкама I. до V. јасно произилази, да је крајње време да се већ једном позабавимо овим важним питањем.

У наредном броју „Тежака" биће описано и то, како треба приступити овоме послу.

К. Поповић.

Цвећарство.

Узимљавање ружа.

Већина наших оплемењених (окалемљених) ружа, које у башти гајимо због њиховог лепог цвета, осетљива је на мразу. Тако, чајне руже промрзну на температури од 6—8° испод нуле, а чајни хибриди (мелези) и неке ремонтантне руже страдају од мраза на 10—12° испод нуле. Из тога видимо, да одгајивачи ружа, или они који ове имају у својим баштама, морају познавати своје руже и у погледу њихове отпорности на мразу да би на тај начин подесили и њихово узимљавање у циљу заштите од мраза и отклањања штета, које отуда могу произаћи [1])

И сувише рано узимљавање ружа није правилно, јер се врло често дешава да наступе неколико слабих мразева, па понова настану топли дани са дужим временом и онда дрво код рано покривених ружа, уместо да потпуно сазри, под покривачем постаје мекше и осетљивије. Зато је потребно да се руже за покривање још раније припреме, а то је у октобру.

Радња припремања састоји се у овоме: у првом реду пре узимљавања са руже се уклања лишће; али при уклањању овога лишћа ваља бити обазрив. Кад лишће ујесен почне да жути и да опада, то је знак да гранчице које носе лишће завршавају своју вегетацију, а дрво и пупољци дозревају. Ово дозревање потребно је свакој биљци, јер ако дрво из којих било узрока не дозри, онда је оно изложено опасности да угине. Наше руже, које имамо, не завршавају ујесен подједнако и правилно вегетацију. То долази из више узрока, а у првом реду од особине биљке, којих има много међу ружама, те код неких ружа у неку руку настаје одмор, а лишће не пожути, неко опет са бујним порастом терају доцкан ујесен изданке, и најзад, ако су руже неправилно и позно ђубрене, ако је преко лета владала суша, па се лето завршило са кишом или ако су упролеће или улето приликом сечења цвета кратко сечене, терају позно младе изданке и недозре-

[1]) Све о познавању ружа може се наћи у књизи: *„Гајење ружа"* од Милорада П. Зечевића. Цена 10— дин.

вају ујесен. Зато код руже морамо исећи и оно лишће које не пожути и не опада, да би биљке на тај начин завршиле вегетацију и здвениле се до мразева. Због оваког стања овај посао уклањања лишћа дели се на три дела, а то је користан посао за руже, које ујесен имају још зелено лишће. Први део лишћа уклања се крајем септембра, а то се почиње оздо, други део средином октобра, а трећи део у новембру. Кад се обавља овај трећи део уклањања лишћа засецају се и вршни пупољци и врхови недозрелих грана.

После овога рада, руже са високим стаблом повијамо к земљи, причврстимо за земљу и припремимо покривач. Ако се руже повијају у времену када су наступили мразеви, стабло се лако ломи, због чега се тај посао мора веома обазриво вршити; а да се ово избегне руже се повијају и учвршћују за земљу пре но што наступе мразеви, док су још сочне и у цвету. За повијање високих ружа потребна је извесна извежбаност и обазривост. Повијање се врши сваке године у једном и истом правцу. Пре повијања огрне се корен. Затим се ухвати круна руже једном руком, а другом руком ухвати се стабло и при савијању вуче круна, да се на тај начин савије стабло уколико је год могуће мањем луку. Велику круну скупимо и вежимо врбовим прућем, па се онда учврсти за земљу куком, или помоћу два кочића у виду крста.

За овим се круна руже покрива сувим лишћем од четинара, земљом, песком, струготинама, тресетом или просејаном шљаком. Место где се круна полаже такође се покрије.

Руже са јаким стаблом, као и оне које имају ране и које се из којих било узрока не могу савијати, узимљују се у стојећем ставу. Такве руже прво се привежу уз јак и учвршћен колац, па се онда скупи круна и веже канапом. Унутрашњост круне испуни се дрвеном вуном или танком хартијом, затим увије из неколико слојева хартије или старога штофа, а увојак се направи тако, да се вода споља лако слива и да не продире у круну. Корен се огрне.

Жбунасте руже покривају се лакше и довољно је ако им се у виду хумке нагрне земља на врат корена пре но што почну јачи мразеви. Где се ово покривање не може извршити са земљом, за покривање се употребљава исти материјал којим се покривају и високе руже.

Милорад П. Зечевић.

Ветеринарство.

Оток као пропратна појава разних болести.

Има много болести, које се испољавају једним или више отока на разним деловима тела. Нећу на томе месту улазити у опис оних отока, који су или последица разних пов-

реда, уједа и удара, или разних уганућа и ишчашености разних упала жлезда, ждребећак и т. д. Више пажње заслужују они отоци. који наступају у вези са јаким органским и термичним променама у организму и који су пропратни симптоми других, у већим случајевима тешких болести, а којима се не поклања онолика пажња колику заслужују због њихове опасности по здравље и живот грла.

Наш сељак сматра оток као оток и лечи га на свој начин. Било пуштањем крви, било кукуреком, било убодом усијане гвоздене шипке, било обичним катранским крстом, кога наслика на болесни део тела и т. д.

Какве подгледне последице може имати на пр. пуштање крви код једне од заразних крвних болести, рецимо код прострела!

Због интересантности наводим један јединствени случај, где је сељак лечио своју краву, која је боловала од надуна на тај начин, што јој је кроз уста сипао већу количину петролеја (гаса). Каква бесмисленост. Прво, овај начин лечења у ничему није могао да утиче на побољшање болести а друго, и месо је било у томе случају неприкладно за људску исхрану, када је грло заклао из нужде.

Имао сам прилике да видим сељака како лечи један оток убодом усијане гвоздене шипке. Тај његов подухват може бити од користи ако се оток налази на једноме месту где у близини нема осетљивих делова и ако тај отак није пропратна појава какве друге болести. А шта би било, да ту његову "операцију" предузме рецимо на самом зглобу, шта је даље постигао ако набуши оток који се појављује у вези са најопаснијим заразама, прострелом, шуштавцем, злим отоком.

Као пратиоци појављају се отоци код следећих болести: 1. метиљавост, 2. прострел, 3. шуштавац, 4. зао оток и 5. општа водена болест.

1.) *Метиљавост* је нашем сељаку добро позната болест. Напада најчешће овце, ређе говеда, козе и свиње. Проузрокавач је један паразит — метиљ — који се налази у жучним каналима и жучној бешици. Стока се зарази пашом на водоплавним местима, нарочито у кишним годинама и после великих киша. Клице поједе стока заједно са травом. Из двана-ест палачног црева клице долазе у жучне канале, где се отприлике у току од 3 недеље развију у праве метиље. Овој болести подлежу највише младе, слабо храњење животиње са слабом телесном конституцијом, даље овце боље пасмине (мерино). Обично се стока зарази у лету, док се метиљ излеже тек ујесен, а права болест почиње зими.

У почетку болести, и ако је стока мање заражена, знаци су мање упадљиви, појави се само извесна малаксалост. Доц-

није, у почетку зиме наступа малокрвност и мршавост, даље типичан оток испод гуше и водена болест. У тешким случајевима може доћи до угинућа услед опште слабости организма, ако грло није раније заклано.

Како има више болести, које се испољавају горе описаним знацима, може се тачно утврдити болест метиљавост парањем леша угинуле или заклане животиње, ако у жучним каналима или чак у жучној бешици наиђемо на метиље или још за време живота микроскопским прегледом измета, ако у препарату нађемо јаја од метиља.

Лечење је данас врло једноставно и потпуно сигурно. *Дистол*, проналазак професора Марека, може грло сасвим излечити, ако је благовремено употребљен, то јест, ако га дајемо ујесен, када паразити још нису могли изазвати хроничне промене у јетрама. И руковање тим леком је врло једноставно, дакако, да треба то радити по упуству марвеног лекара.

Болест можемо избећи ако стоку не пуштамо на пашу на мочварне и водоплавне пашњаке. Ако је земљиште, где треба стока да пасе, сумњиво, онда је препоручљиво давати стоци пре поласка на пашу посољено сено и слану воду (до $^1/_2$ %). Уопште стоци давати што више соли, јер со уништава церкарије (клице). Болесне овце заклати и јетре уништити.

2.) *Прострел*. И код ове најопасније и код нас одомаћене сточне заразе могу се појављивати отоци на разним деловима тела, првенствено код говеда, коња и свиња, ређе код оваца. Отоци се налазе у кожи, у почетку су мали, убрзо се повећавају и могу достићи велику запремину. Обично појављује се само један, у изнимним случајевима два или више. У почетку врући и осетно болни охладе убрзо и постају безболни. Садржина је чврста, жуте боје и сланинаста. При резу излива се жута вода. Њихово седиште су најчешће груди и плећка, али могу се појавити и на осталим деловима тела. Нестану ли брзо значи, да је угинуће скоро.

Сличне отоке можемо наћи и на слузокожама, тако у гузном цреву, материци, водопусту, даље на језику и ждрелу.

Познато је, да је ова болест заразна и за човека. Човек се обично зарази додиром лешине од прострела угинуле или заклане животиње или њезиних делова (кожа, месо). Зараза бива кроз озлеђену кожу, нарочито код стрводера, месара, лекара, марвених лекара, трговаца са кожом и длаком, даље у штаварама, код цревара и т. д. Ређе се дешава, да заразу на човека пренесе муве.

На месту инфекције појављује се понајпре један мали чворчић (Pustula maligna) који јако пече и сврби. Доцније се развија у повећи оток, кога у струци називамо карбунклом.

Овај пукне или буде разгребан и на тај начин ствара се један чир. Околни лимфни судови и лимфне жлезде отичу, телесна топлота повећава се, појављују се знаци главобоље, повраћања и пролива и ако није указана благовремено лекарска помоћ наступа смрт убрзо.

Могућа је и инфекција кроз уста узимањем меса, јер кувањем не можемо уништити споре (трајне клице) прострела. Болови су у томе случају још интензивнији и смртност велика и поред лекарске помоћи.

Као најбоље средство за спречавање те заразе јесте правилно и благовремено проведено заштитно пелцовање против прострела, нарочито у крајевима где је зараза одомаћена. Пелцовање препустити ветеринару.

3.) *Шуштавац.* Појављује се код млађих говеда у старости од 3 месеца до 4 године. Сасвим млада, до 3 месеца и старија говеда не показују склоност за ту болест. Код свиња, оваца и коза наступа ређе, коњи изгледа да су имуни (непријемчиви). Болест је врло опасна и брза; угинуће наступа обично у току од 2—3 дана.

Проузроковач је једна заразна клица (бацил), који живи и одржава се годинама у земљи, не свугде, већ у извесним пределима нарочито у Алпима. Болест се појављује улето и ујесен и то код стоке, која се пушта на пашу, ређе код шталске стоке.

Инфекција бива узимањем заражене хране кроз органе за варење, ређе кроз ране, Но дешава се, да се млада грла у периоду мењања зуби заразе кроз уста услед отворених рана на усној слузокожи.

Знаци заразе јесу: болест почиње немиром, дрхтавицом, стењањем, престанком апетита и преживања. Ход је укочен, телесна топлота увећана. Истовремено појављују се на разним деловима тела нарочито на плећци, крстима и под трбухом, даље на мускулозним деловима ногу, ређе на врату пљоснати, тестасти, топли, у почетку болни отоци. Они се брзо шире тако, да грло изгледа као надувено. Карактеристично је код тих отока, да се под притиском осећа јасно пуцкарање, односно шуштање, од чега и назив болести шуштавац. Суседне лимфне жлезде брзо отичу. Грло има високу ватру, срчани рад је ослабљен, утучено је и много лежи. У току од 1—3 дана наступа угинуће под знаковима опште малаксалости. Било је и случајева, где је угинуће наступило већ након 8—12 сати без упадљивих отока.

Претсказивање (прогноза) је неповољно. Обично наступа смрт. Ретки су случајеви да је које грло прездравило и то само код старијих грла.

Мере предохране: избегавати попашу на сумњивим или мочварним пашњацима, лешине затрпати дубоко у земљу и

дотично место оградити од приступа стоке, јер је бацил врло отпоран. На месту би била и дренажа мочварних земљишта. Где год је то могуће требало би лешине за сваку сигурност спалити.

Локално (местно) лечење дубоким зарезима у оток са накнадном дезинфекцијом 3% раствором карбола може имати успеха, али не мора.

Потпун успех даје заштитно пелцовање, јер се пелцовањем стока заштити од заразе бар за годину дана. Природно, да пелцовање може обавити само ветеринар.

4.) *Зао оток.* Инфекциозно запаљење ткива скопчано високом ватром. Не појављује се тако често. Претходи увек једна позледа коже или слузокоже. Јавља се првенствено код коња, ређе код говеда и мањих преживара. Код коња обично после штројења, код крава и оваца после телења и јагњења.

Проузроковач је један мали покретан бацил, који се налази у горњим слојевима земље, у ђубрету, у трињама од сена и т. д. Улазећи кроз ране у поткожно ткиво ствара топле и болне отоке, који врло брзо напредују. Оток под прстима пуцкара, услед стварања гасова. Придружује се отежано дисање и поремећаји у органима за варење. Болест је врло опасна и завршава угинућем након 1—3 дана.

Локално лечење може имати успеха, ако се отоци благовремено хируршким путем отворе и накнадно испирају 1% раствором кали хипермангана. Лечење поверити ветеринару.

Наводно помаже и заштитно пелцовање.

5.) *Водена болест.* Јавља се најчешће код оваца, ређе код свиња и говеда. Треба да разликујемо две врсте горње болести.

а.) Општа водена болест: под том болешћу подразумевамо једно болесно нагомилавање водене течности у једној или више телесних шупљина или у телесном ткиву као пропратна појава разних оболења грудне и трбушне марамице, срчане кесе, јетре или као последица разних срчаних мана.

б.) Самостална водена болест: појављује се услед оскудице у крвним зрнцима и плазматичним материјама. Ова болест напада највише овце.

Знаци болести: Грло показује знаке малаксалости, примећује се јака бескрвност, апетит смањен, жеђ увећана. Појављују се карактеристични хладни, безболни и тестасти отоци, првенствено испод гуше, даље на грудима, трбуху и ногама. У даљем току болести грло све више и више слаби, слузнице су бледе, очи отечене, из уста осећа се јак задах, вуна испада. Коначно придружује се још нагомилавање водене течности у грудној или трбушној дупљи.

Болест се вуче дуже времена — више месеци — и завршава угинућем, ако није предузето благовремено лечење или

није раније из нужде заклано, док је месо још прикладно за људску исхрану.

Узроци самосталне водене болести јесу: недовољна храна, храњење воденом храном, оскудном у протеинима као: кромпир, репа и т. д. попаша на влажним, водоплавним и мочварним земљиштима, даље смрзнута храна, храна сиромашна у минералним материјама.

Болест се појављује нарочито у кишовитим годинама после непрестаних киша.

Ако болест није узела маха, лечење може имати успеха. Првенствено треба отклонити узроке, даље пружити болесном грлу, добру, јаку, непокварену и лако сварљиву храну (добро сено, прекрупу од овса или јечма и т. д.) Добре услуге чини и давање кухињске соли као надражујуће средство за што боље варење, и гвоздену воду. Код младих грла препоручује се давати обичног или фосфорнокислог креча у 1% раствору.

Ф. М.

Воћарство.

Шљива Ана Спет и талијанка

У 19 броју Тежака изашао је чланак г. Марка Маше Тодоровића о овим шљивама. Сматрам потребним да га и са своје стране употпуним и — унеколико исправим.

Шљива *Ана Спет*, (оригинално име јој је Anna Späth) заиста је једна од најбољих шљива, и она је — благодарећи својим одличним особинама, свуда у свету раширена тамо, где се тражи фино стоно воће. Једино као стоно воће она је скупоцена, док је потпуно неподесна за сушење, а и за ракију је од слабе вредности.

Дакле: где има могућности да се род прода за потрошњу у свежем стању, шљиву Ана Спет треба гајити. У воћњацима Ниже пољопривредне школе у Славонској Пожези има велики број красних стабала ове шљиве, као и велики сортимент најфинијих стоних сората. Но ја сам са родом ових шљива имао сваке године неприлике, јер нико није хтео да их купи, а тако су биле лепе да ми је жао било сручити их у каце за ракију. Из Слав. Пожеге пренео сам цео сортимент и у Шабац на имање тамошње Ниже пољопривредне школе.

С обзиром на врсту шљива Ана Спет спада у класу „овалне бардаклије" или „овалне дамасценке" и нема никакве сличности са нашом пожегачом. Нарочито као шљива за сушење она уопште никако не долази у обзир, а не да би још могла надмашити нашу шљиву.

Шљива *талијанка* спада међутим у исту класу у коју се убраја и наша пожегача, а то су: „праве шљиве". Талијанка

Шљива *Ана Сйеш*, (оригинално име јој је Ana Späth) заиста је једна од најбољих шљива, и она је — благодарећи својим одличним особинама, свуда у свету раширена тамо, где се тражи фино стоно воће. Једино као стоно воће она је скупоцена, док је потпуно неподесна за сушење, а и за ракију је од слабе вредности.

Дакле: где има могућности да се род прода за потрошњу у свежем стању, шљиву Ана Спет треба гајити. У воћњацима Ниже пољопривредне школе у Славонској Пожези има ве-

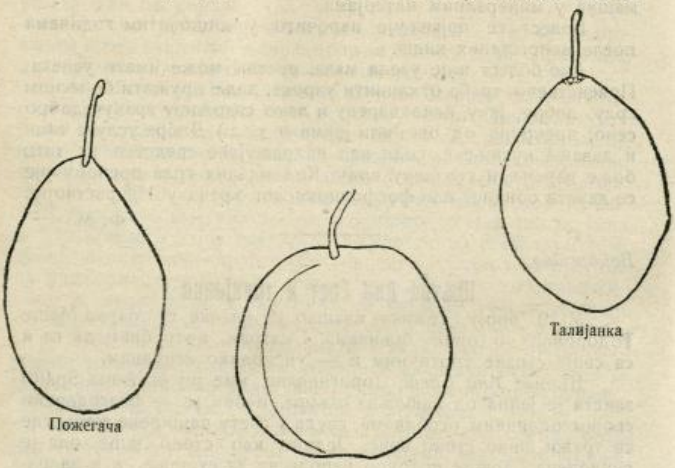

Anna Späth

Сл. 64.

лики број красних стабала ове шљиве као и велики сортимент најфинијих стоних сората. Но ја сам са родом ових шљива имао сваке године неприлике, јер нико није хтео да их купи, а тако су биле лепе да ми је жао било сручити их у каце за ракију. Из Слав. Пожеге пренео сам цео сортимент и у Шабац на имање тамошње Ниже пољопривредне школе.

С обзиром на врсту, шљива Ана Спет спада у класу „овалне бардаклије" или „овалне дапасценке" и нема никакве сличности са нашом пожегачом. Нарочито као шљива за сушење она уопште никако не долази у обзир, а не да би још могла надмашити нашу шљиву.

Шљива *Талијанка* спада међутим у исту класу у коју се убраја и наша пожегача, а то су: „праве шљиве". Талијанка је по својим особинама прилично слична нашој пожегачи, али — сем тога што је крупнија од наше *просечне* пожегаче, она се ни по чему не може мерити са нашом домаћом шљивом, већ је она лошија по мирису, укусу и сласти. Она јаче страда и од прва и обично нагло дозрева и брзо одмекне толико, да постане неподесна за транспорт. Нема дакле много смисла да тражимо преко леба погаче. Напротив, треба што боље да понегујемо нашу стару одличну пожегачу, и треба поштено и солидно да послужујемо иностране купце наше шљиве, па ће нам она опет постати оно што нам је и ранијих срећних година била. Уз овај чланак шаљем и слике шљиве пожегаче, Ане Спет и талијанке.

Овом приликом не могу а да и не упозорим на потребу тога, да се већ једном стручњачки и зналачки темељито проучи наш воћни материјал у опште, и нарочито каквих све имамо шљива. Данас то не знамо, јер не знамо шта све имамо у нашој Отаџбини. — Типичним нашим воћкама дајемо накарадна имена, нпр. нашу најрођенију шљиву окрстисмо именом „мађарка" — уместо „мађунарка". — У иностранству купујемо семе дивље шљиве St. Julien као једине подлоге-спаситељке за калемљење наше шљиве, а да већина нас није никада ни видела како та St. Julien — шљива уопште изгледа, јер да смо то видели, онда би знали, да је наша „цибурица" исто што и St. Julien, па би смо већ одавна све наше шљиваке могли искалемити на тој подлози које у неким крајевима наше Отаџбине имамо врло много. — Не правимо баш никакве разлике између многобројних и међу собом врло различних одлика џанарике, већ напросто тврдимо: џанарика ништа не ваља, или пак: џанарика је најбоља подлога. — Без плана и главе уносимо што је туђе, занемарујући своје што је боље од туђега. — Увозимо са туђим материјалом и туђе болести и штеточине, и није искључено да ћемо још који пут платити данак каквој филоксери или штитастој ваши. —

Времена су тешка, па и ми треба да будемо своји.

Коста Поповић.

Питања и одговори.

Произвео сам око 40.000 крушкових дивљачица, врсте „слапопаћа". У Јужној Србији се она налази на сувим и присојним местима, што показује да је отпорна према суши,

Молим Друштво за обавештење, да ли је слапапаћа добра као подлога и да ли има неке нарочите захтеве при калемљењу. Осим тога, молим за обавештење да ли је боље окалемити крушкове дивљачице с јесени у семеништу на спавајуће око, па их с пролећа пресадити у растило, или је боље окалемити их преко зиме — „из руке".

Знам да Друштво има у горњим питањима дугогодишње искуство, те се ради тога и обраћам за обавештење.

Инж. **Бора Стаменковић.**

Крушка дивљачица „слапопаћа" локална је сорта. Свакако то није нова врста, пошто у Европи постоје само две врсте и то: Pyrus communis и Pyrus nivalis.

Слапапаћа је врло добра као подлога за племените сорте крушака, пошто већ тамо добро успена, а отпорно је према суши. Неке нарочите захтеве нема, сем општих потребних и за остале врсте воћака: право време калемљења, избор вијока и вештог калемара.

Крушке се калеме са одличним успехом ујесен на спавајуће окце (август—септембар), те је овај начин најпрепоручљивији од свих осталих Могу се калемити и из руке, али овај начин изискује више времена, те према томе и веће производне трошкове, а проценат примања у најбољем случају не прелази 80%.

Ако већ нисте окалемили крушке у септембру у семеништу на спавајуће окце, онда их посадите у растило, и идуће јесени окалемити на спавајуће окце, јер крушке калемљене из руке, поред тога што није увек проценат примања задовољавајући, још не расту право, те им ни пораст није подједнак, те склоп воћака у растилу није потпун, на што такође треба обратити пажњу.

М. Н. Лолић.

Рад пољопривредних подружина.

У овим тешким економским и финансијским приликама има људи који су обазриви и убеђени, да се зло, које нас притискује и које се кризом зове, може да лечи само пажљивим и правилним радом и штедњом, па у том правцу и своје делање упућују и другима савете дају. Ради примера наводимо поред досада изнетих и рад наших подружина у Неготину — Крајина и Доњем Милановцу.

Подружина у Неготину приредила је и објавила у времену од 22 до 26 августа тек. год. петодневни калемарски курс у онд. бановинском лозном и воћном расаднику. Курс је уредно похађало и завршило 17 младића. Успех је постигнут врло добар. Било је само троје деце, која обуку нису озбиљно схватила и на испиту обављеном петога дана показала једва добар успех. Слабо интересовање и заузимање општинских судова или боље рећи неразумевање потребе, да се сва сеоска деца на овим кратким течајевима обуче у размножавању и правилном гајењу воћака и лозе, учинили су да број курзиста буде овако мали.

Руковање курсом и извођење наставе поверено је г. г. Милану Алексићу, управнику бановинског расадника и његовом помоћнику — практиканту Петру Веловићу, који су овај посао предано и на потпуно задовољство извршили.

Курсисти су за све време трајања курса добијали од Подружине храну а поред тога она им је и преноћиште обезбедила, те никаквих трошкова око издржавања они лично нису имали. Подружина је на приређивање курса утрошила из својих средстава 1270 дин.

Подружина у Доњем Милановцу основана је 3 јула ове године и рад у њој почео је одмах живљим темпом. Тако је на дан 11 IX- приликом држања седнице ради саопштења акта о пријему Подружине у састав Друштва, било присутно поред управног и надзорног одбора још и већи број редовних чланова. Претседник подружине јерej г. Михаило Виноградов искористио је прилику присуства већег броја чланова и саопштењу поменутог акта дао извесну свечану форму и том приликом одржао предавање присутнима о користима од гајења детелине и соје за исхрану стоке, а срески ветеринар г. Ђорђе Гајиновић одржао је лепо предавање о Подружини као пропагандистичко и посредничко — набављачкој установи.

Срески пољопривредни референт у Доњем Милановцу г. Воја Радукановић секретар је нове Поружине и један од иницијатора за њено оснивање, који је главни посленик у њој

Износимо рад ових двеју подружина са жељом да оне послуже за пример другима. Нарочито се истиче рад наше старе и јаке подружине у Неготину, која за последње две године после застоја у раду показује све већу активност, што се има приписати у заслугу њеним садањим функционерима и управи.

Белешке.

Нове књиге.

Централни хигијенски завод у Београду, поред осталог рада обраћа нарочиту пажњу на проучавање нашег народа. Доследно своме задатку овај Завод издао је три *нове* књиге.

Антрополошка испитивања од Др. Бранимира Малеша — цена 10 динара.

Природни прираст становништва Србије од Др. Јовановића — Батута — цена 10 динара.

Пшенице Јужне Србије — физичка својства, хемиски састав, пецивост од Др. Божидара Вајића — цена 20 динара.

Све три књиге рађене су на основу свестраног испитивања и великог материјала прикупљеног у току времена. Поткрепљене статистичким подацима, а израђене савесно и са познавањем ствари, зашто нам и имена писаца гарантују — књиге претстављају једну новину и драгоцени прилог у стручној литератури, тим пре, што се поједина питања по први пут стављају пред нашу јавност. Оне ће свакако бити од велике користи како за стручњака, тако и за оног ко се овим питањима интересује, те сматрамо да ће наићи на добар пријем код свакога ко схвата значај питања која су у овим књигама обрађена.

Књиге се могу добити у Централном хигијенском заводу и у свима већим књижарама.

ПОЗИВ

Српско пољопривредно друштво прославиће најскромније своје крсно име

СВЕТОГ КРАЉА МИЛУТИНА,

12 новембра о. г. у своме дому у Немањиној улици бр. 15.

Водоосвећење и сечење славског колача извршиће се у 9½ часова.

Примање гостију трајаће до 13 часова.

Записници.

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

29. седнице, држане 20. јула 1932. г. у друштеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник Др. Т. Митровић и чланови: А. Рашковић, В. Матић, М. Николић, С. Ратковић, Н. Белобрк, Т. Владисављевић, Д. Спремић, Б. Ранковић и Н. Петровић.

Претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 602) Прочиian је и усвојен записник 28. седнице Управног одбора.

II Прочитан је записник 29, седнице финансијског одбора па је одлучено:

603) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

604) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 220.

605) Да се Подружини у Младеновцу одобрава кредит 10.000— дин. с тим, да може користити према броју чланова.

606) Да се усваја предлог бр. 222, који се односи на наплату дуга од Ниже пољопр. школе у Тетову, с тим, да се саслуша и мишљење адвоката.

607) Да се предмет дуговања г. М. Петровића, преда адвокату ради наплате судским путем.

III Прочитан је записник 29. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

608) Да се по понуди бр. 6887, упуте г. г. М Николић члан управе и А. Петровић магационер, да справе прегледају и поднесу извештај.

609) Да се по акту бр. 5366 замоли Економија, да прашач опроба и у кукурузу.

610) Да се прима знању писмо бр. 5873 с тим, да се од „Зорке" узме још 10.000— кгр. плавог камена.

611) Да се по акту бр. 5870 поступи с тим, да се на име провизије наплати 5%.

612) Да се одбије понуда бр. 5858 за ручне прскалице.

IV Прочитан је записник 29. седнице програмског одбора, па је одлучено:

613) Да се по акту бр. 5560, не може усвојити предлог о плаћању чланског улога. Иначе Подружини се захвалити на агилној пропаганди и морално је потпомоћи.

614) Да се Т. Радовановић из Прислонице, прими за утакмичара по расписаним стечајевима за напредније начине рада.

615) Да се прими знању акт бр. 5880, и приступи оснивању Омладинских пољопривредних дружина.

616) Да се замоли Министарство пољопривреде за обавештење, како стоји питање закона о Пољопривредним коморама и да ли ће исте бити установљење.

617) Да се Министарству саобраћаја поново изјави захвалност на отварању пољопривредног отсека у своме ресору и изјави готовост на помагање отсека у раду свима својим средствима.

618) Да Инспектор по тражењу бр. 5725, попуни карту Дунавске бановине податцима које се траже.

619) Да се понова објаве стечаји за напредније начине рада, пошто је број пријављеник такмичара мали.

V 621) Прочитан је извештај комисије за преглед магацина, па је одлучено да се од магационера претходно тражи реч: да ли признаје нађено стање. Члановима комисије да се исплати уобичајени хонорар за преглед магацина.

Са овим је седница закључена

30. седнице, држане 27. јула 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: В. Матић, М. Николић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк, Д. Спремић, С. Ратковић, Н. Петровић.

Претседовао ппретседник г. Др. Т. Митровић.

I 622) Прочитан је и усвојен записник 29. седнице Управног одбора.

II 623) Примљени су знању записници 29 и 30 седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 287 и 294.

III Прочитан је записник 30 седнице финансијског одбора, па је одлучено:

624) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

625) Да се одобрава расход календара за раније године по предлогу бр. 225 у вредности 300.— дин. пошто је дужник умро.

626) Да се одбије молба Р. Петровића о начину ликвидације дуга и да се остане при ранијој одлуци.

627) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 227.

628) Да се од Подружине у К. Митровици прими у замену старе обвезнице меница за обезбеду дуга од 5000.— динара.

IV Прочитан је записник 30. седнице набављачкиг одбора, па је одлучено:

629) Да се по тражењу бр. 5931, пошаље понуда за прскалице и запрашиваче.

630) Да се по писму бр. 5984, тражи на увиђај сечка и скица.

631) Да се прими понуда бр. 5887/6035, ако понуђач снизи цене за 10% и да франко наш магацин.

632) Да се учине припреме и набављачки одбор предложи начин за што интензивнији рад Трифолин станице и организацију откупа семена. Министарству пољопривреде поднети претставку да се спречи куповина семена на зелено и забрани извоз непломбиране луцерке и детелине.

V Прочитан је записник 30. седнице програмског одбора, па је одлучно:

633) Да члан утемељач г. Т. Рајчић, може да се такмичи по расписаним стечајима за напредније начине рада, пошто се бави пољопривредом.

634) Да се прими знању извештај Подружине из Сврљига да је њеном иницијативом основана овчарска селекцијска задруга стим, да се овај њен рад похвали преко Тежака.

635) Да се Књижници и читаоници у Бинчи поклони за за 100— дин. календара из ранијих година.

636) Да се питање о подели помоћи за изложбе, предавања и курсеве, одложи до идуће седнице.

637) Да се усваја предлог бр. 157, о маршрути за пут Инспектора у циљу прегледа рада подружина.

638) Да се уређај друштвеног вагона на покретној пољопривредној изложби и школи, преуредили по предлогу бр. 158.

VI 639) Прочитан је записник 6 седнице одбора за земаљску конференцију о грожђу и земаљски воћарски конгрес, па је исти усвојен.

IX Саопштења и предлози.

642) По питању утврђивања друштвеног финансијског стања решено је, да финансијски одбор са члановима управе г.г. Н. Белобрком и Н. Петровићем спреме извештај за идућу седницу.

643) Г. ппретседник саопштава да је погодио да се изради платнена надстрешница пред излозима магацина, за 610— дин. па моли да се то одобри. Одбор одобрава израду.

644) Г. ппретседник саопштава да ће извесно време одсуствовати па предлаже да га у дужности претседавајућег заступа г. Б. Ранковић, члан управе. Одбор усваја предлог.

645) По предлогу секретара секције за земљорадњу и сточарство да се сазове Конференција ради претресања питања која су у вези са данашњим стањем, одлучено, је да претседништво одреди дан за сазив конференције.

646) По молби Ж. Стефановића, пекара, да му се одобри продаја пекарских производа на прозору од служитељског стана, одлучено је, да се молба одбије.

Са овим је седница закључена.

Стечај

на упражњена места чиновника пољопривредне струке у Дунавској бановини.

У Дунавској бановини има да се попуне ова места при Енолошкој станици Дунавске бановине у Вршцу;

1) једног асистента с факултетском спремом

2) једног званичника лаборанта с истом спремом.

Молбе се имају таксирати са 25— дин. у држ. таксеним маркама и са 5— дин. у таксеним маркама Дунавске бановине.

Кандидати могу услове стечаја да добију од Пољопривредног оделења Кр. банске управе у Н. Саду, ако му пошаљу пошт. марку од 4·50 дин. за препоручено писмо и у писму назначите своју тачну адресу.

20. октобра 1932 г. Н. Сад III. Број 48061/1932.

Пољопривредно оделење Кр. банке управе

„Тежак“ излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампана табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, а за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 15, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа повољна — по такси. Рачун код Поштанске штедионице 50.350.

ЦЕНОВНИК

СЕЗОНСКИХ ПОТРЕБА, КОЈЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ КОД СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ НЕМАЊИНА УЛ. 11-15.

Француски тријери-сортирачи „Маро", најбољи и најпрактичнији и то Бр. 4 Динара 4400.— Бр. 5. Динара 5200.— и Бр. 6. Динара 6 800.—
Тријери ХАЙД Бр. Іб Дин. 1700.— Бр. Іа Дин. 2000.— Бр. І/І Дин. 2600.— Бр. V/І Дин. 4500.—

Тријери МАЈЕР Бр. 1а½	1800.—	Дин.
„ Штахел и Ленер Бр. І/ІІ Дин. 2750.— Бр. ІІ/Іа Дин.	2350.—	
Бр. ІІ/І	2650.—	„
Пресе за грожђе од 300 лит. 2700.— од 200 лит. 1800.— од 150 лит.	1600.—	„
Муљаче за грожђе „Ферум" Дин. 600.— ЕКС Дин. 800.— Мајфарт	1.000.—	„
Ебулиоскопи — оригин. француски (Малигани)	950.—	„
Крушача за кукуруз, за 1 клип Дин. 650.— и	700.—	„
за 2 клипа са ветром	1500.—	„
Резервна сита (округла) за тријере Хајд І/І	165 —	„
Цилиндери за тријер Хајд І-Іа	1200.—	„
Сејалице за жито, врстачне, од 13 реди	2850.—	„
Гвоздени ваљак троделни Дин. 1200 — једноделни, са седиштем на точковима	600.—	„
Дрљаче дводелне, обичне, Дин. 300.— преламаче Дин. 450.—		
троделне, обичне	500.—	„
Сецкалице за сточну репу, бундеве и корење	500.—	„
„ „ „ сено, сламу, шашу 750.— 950.— и	1.100.—	„
Плугови лаки, са црталом, без точка, за воћњаке и винограде	360.—	„
„ „Фела" Бр. 5, са колечкама	500.—	„
„ „Рајнлана", Бр. Е. 6. са једним точком и црталом, лаки	450.—	„
„ „ „ Д. 6. са колечкама (à la Sak)	600.—	„
„ обртачи Sak U. W. 5 са 1 точком 750.— исти, са колеч.	850.—	„
„ за угуривање, са две бразде, за обичну запрегу	850.—	„
„ „Monachia" Бр. 5 (звани „Сава"), награђени I наградом на утакмици	730.—	„
„ Еберхартови Бр. 4 „КОМЕТ"	850.—	„
Тегле за остављање зимнице, патент од ½, 1 и 2 литра, 12.— 14.— и	20.—	„
Сумпор, на јути Дин. 10.— на азбесту, килограм	20.—	„
Сајлов азбест, најбољи, у оригин, пакетима од килограма	70.—	„
Рибља бешика за бистрење белог вина килограм	700.—	„
Желетин за бистрење црног вина килограм	50.—	„
Калиум-метабисулфит у кристалу	25.—	„
„ ферроцианатум, про анализи (издаје се по налогу Винар. надзорника) килограм	200.—	„

Комплетан ценовник Кундеовог алата, књига и др. потреба шаље се на захтев и бесплатно

Цене су франко друштвени магацин, а роба се шаље на доплату и повуку.

Цене пољопривредних производа, на дан 21. октобра 1932 г.

Пшеница	
Нова Банат 76. 2%	145 - 150
„ Бачка 76/ 2% Срем	150—155
Н. србијанска 75/76, 3% Дунав	140—145
Нова србијан. 72/73, 3% Сава	132—140
Н. србијанска гл. пруга	137—145
Н. србијанска узана пруга	132—140
Кукуруз	
Банатске утовар станице	85— 92
Банат пар. Вршац	85— 92
Срем	85— 95
Србијан. пар. Пожаревац	90— 95
Овас	
Српски нов пар. Београд.	105—110
Бачки	— — —
Сремски	100 110
Македон. — Косовски	— — —
Узана пруга	95—100
Јечам	
Македонски — Косовски	80— 85
Барањски	90—105
Пасуљ	
Србијански 2%, 1930	125—130
Хрват. стан. 2% са врећама.	
Сисак	— — —
Сремски 2%	120—125
Бачки 2% утов.	120—123
Суве шљиве	
Обична гарнит. пар. Ваљево	195—200
70/75	250—260
80/85	200—210
95/100	190—200
110/120	180—190
Стока и сточни производи	
Свиње тешке	9—10
„ средње	7— 8
„ лаке	7— 8
Волови I кл.	4-4·50
„ II	3-3.50
„ III	2·50—3
Краве I кл.	3·50—4
„ II „	2.50—3
„ III „	2—2·50
Овце	2-2·50
Маст	10—12
Сланина	9—10
Живина	10—11
Јаја	55- 65
Млеко овче	2·50 -3
„ краве	1·80—2·25
Сир српски	10—11
Кајмак	20—25
Разно	
Мекиње са врећа Срем, Бачка	65—70
Мек. вагон Београд, са вреће.	70— 80
Слама	30— 35
Кромпир, Београд	40 - 60
Црни лук	60—75
Харшије од вредности	
Зајам 7%. 1921	51—51
Аграрне обвезнице 4%	30—32
Ратна штета 2½%	170 - 173
Аграрна банка	213—217

ИЗАШЛО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

ВОЋАРСТВО

II поправљено издање

од

Милутина Ј. Никетића

професора Средње пољопривредне школе у Ваљеву

ЦЕНА 20 ДИНАРА

Добија се у Српском пољопривредном друштву.

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 29-732.

Универзитетска Библиотека
/бесплатно/
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 22. Београд, 15. НОВЕМБРА 1932. год. Год. 59.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ГЛ. СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

I Земаљски воћарски конгрес са изложбом воћа.

У Чачку, као најважнијем воћарском центру у нашој држави, приредило је Српско пољопривредно друштво заједно са Пољопривредном подружином чачанском Земаљски воћарски конгрес са изложбом воћа. Тај конгрес, који је био ванредно посећен и на коме су узели учешћа многобројни наши најбољи стручњаци из целе земље, непрекидно је трајао 27 и 28 октобра ове године. И огроман број реферата, 23 на броју, заједно са дискусијом по њима, могао је за та два дана бити саслушан једино на тај начин, што се није допустила излишна и сувишна дискусија и што се од референата захтевало и постигло, да своје реферате изложе за релативно кратко време, а да ипак изнесу све што је потребно.

Пространа свечана сала чачанске гимназије била је дупке пуна посетиоцима, када је 27 октобра у 10 часова конгрес отворен, па је та множина слушалаца, међу којима је био добар број сељака, таква остала за све време трајања конгреса, што најбоље сведочи од

колике је важности приређивање тога конгреса за наше пољопривреднике, а нарочито наше воћаре. И конгресисти, којима се дала прилика да саслушају реферате и дискусију по свима најважнијим питањима из производње, прераде, продаје и потрошње воћа, захтевали су да се слични конгреси приређују сваке године и то у другом месту и другој покрајини. Они су нарочито истицали, да се оваквим конгресима, уз расправу стручних питања, воћарима из свију покрајина наше земље указује прилика да се састану и упознају, што је и са националног гледишта од особите користи.

Отварању конгреса присуствовао је изасланик Његовог Величанства Краља, пуковник г. Светислав Поповић, који је врло пажљиво пратио и реферате и дискусију, а који је такође присуствовао отварању воћарске изложбе, о којој ће доцније бити речи. Даље, отварању конгреса и изложбе присуствовали су: изасланик г. Министра пољопривреде, г. Милан Ђурић, начелник Одељења за биљну производњу, као и г. Dr. Велимир Стојковић, начелник Одељења за аграрну политику, затим шеф отсека за виноградарство и воћарство г. Божидар Ранковић; од стране Дринске Бановине, на чијој је територији конгрес са изложбом приређен, конгресу је присуствовао г. Бора Станисављевић, начелник Пољопривредног одељења Банске управе у Сарајеву, који је на конгресу заступао г. Бана. Министарство саобраћаја имало је на конгресу три своја делегата са г. Dr. Александром Ђајом, шефом пољопривредне службе, а од Министарства трговине и индустрије конгресу је присуствовао г. Станишић, секретар врховне комисије за преглед воћа намењеног за извоз. Изложбу и конгрес посетио је и г. Милутин Станојевић, претседник Београдске трговачке коморе, а другог дана конгреса дошли су г. Воја Петковић, потпретседник Коморе и г. Милан Лујановић, члан Коморе. Све банске управе делегирале су на изложбу и конгрес своје стручне референте за воћарство, а поред ових референата дошли су на конгрес и многобројни срески пољопривредни референти и управници бано-

винских и среских воћних расадника. Запажено је и и присуство г. Аце Јовановића, директора Средње пољопривредне школе у Ваљеву, као и многих других уважених личности, које се због краткоће чланка не могу именовати, те се лепо моле за извињење.

У претседништво конгреса изабрани су: за претседника, г. Dr. Танасије Митровић, потпретседник Српског пољопривредног друштва, за првог потпретседника г. Мартин Хумек, претседник воћарског и вртларског друштва из Марибора; за другог потпретседника г. Стјепан Којдл, пређ. пољ. наставник и познати воћар-

Конгрес воћара у сали чачанске гимназије.

ски стручњак из Славонске Пожеге; за секретаре су изабрани: г. г. Милан Дамњановић, секретар С. п. д., Мата Бобановић, вин. над. у Сплиту, Мехмед Алија Јаловичић, бански референт за воћарство из Сарајева и Срећко Милинковић, управник воћног расадника из Горњег Милановца.

После изречених лепих поздравних говора од стране г. г. Dr. Танасија Митровића, Раше Гавровића, претседника општине у Чачку, Борисава Станисављевића и Мартина Хумека, конгрес је подужим говором — изневши његов циљ и значај и значај воћарства за нашу државу, — отворио г. Dr. Велимир Стојковић, начелник Министарства пољопривреде.

Први референт на конгресу био је г. А. Стебут, професор Пољопривредног факултета Београдског Универзитета. Његов реферат *„О реонима за гајење разних воћака у нашој држави, с обзиром на педолошке особине земљишта и природне (климатске) прилике“*, саслушан је са напрегнутом пажњом и топло поздрављен.

Други по реду био је реферат *„Домаће и стране сорте јабука у нашој земљи“*, чији је био референт г. Милутин Стојановић, директор Средње пољопривредне школе у Букову. После овог реферата развила се интересантна и дуга дискусија, јер је било повише говорника, који су понешто о сортама јабука могли рећи и јер су неки стручњаци пледирали да се извесним страним, сортама јабука као што су: енглеска златна парменка, канадска ренета и кожара, посвети нарочита пажња, пошто су то одличне трговачке сорте, које код нас добро успевају и чији се плодови боље уновчавају од наших сората јабука.

О *„обради земљишта у воћњацима“* реферисао је г. Милутин Никетић, професор Средње пољопривредне школе у Ваљеву.

Тема *„Подлоге за калемљење шљива, стечена искуства и новија опажања“* имала је три референта, г. г.: Драгутина Спремића, Стјепана Којдла и М. Пудића. Референти су се размимоилазили у погледима, јер су једни доказивали да се џанарика као подлога треба да употребљава за извесна земљишта и места, а други су пак стајали на гледишту, да се шљива треба да размножава само одабраним изданцима. Како је ово веома важно питање, изазвало је најинтересантнију дискусију многих стручњака и практичара воћара. У резолуцији, коју ће „Тежак“ донети за своје читаоце, формирано је гледиште конгреса и по овој ствари као и по свима осталим расправљаним на конгресу.

Г. Богољуб Раданчевић, вин. надзорник из Мостара, реферисао је *„О важности подлоге у воћарству и њеном утицају на развитак и плодност воћке“*. А г. Миливоје Лолић, учитељ пољопривреде при По-

љопривредној школи у Шапцу био је референт *„О размножавању воћака, специјално крушака и бресака; подлоге за калемљење, њихов утицај на плодност и поправку каквоће истих“*. По теми пак *„О орезивању и формирању шљивине круне у циљу квалитативне производње“* референсао је г. М. Фазлагић, управник Бановинског воћног расадника у Гораждн. Референт за питање *„Како да се прошири гајење бадема и марашки у Далмацији“* био је г. М. Бобановић, винарски надзорник у Сплиту.

Г. Јова Јовановић, делегат Пчеларског друштва из Београда, убедљиво и ванредно лепо је референсао о томе, како воћарство и пчеларство треба да иду заједно и упоредо да се развијају.

Једна од најглавнијих и најкориснијих, а најактуелнијих расправа на овоме конгресу свакако је била: *„Прскање воћака као редовна нега воћака, у циљу добијања потпуно здравих и правних плодова“* као и *„Штетни инсекти шљиве и јабуке“*. Референт је био г. Dr. Павле Вукасовић, биолог Централног хигијенског завода из Београда. Реферат г. Вукасовића заинтересовао је све воћаре-конгресисте.

„О организацији унутрашњег и спољњег тржишта за наше воће“ са одличним познавањем питања референсао је г. В. Петковић, извозник и потпретседник Трговачке коморе из Београда. А члан исте Коморе г. Милан Лујановић имао је реферат *„Саобраћајне и тарифске могућности за лакши, бржи и јевтиниј пренос воћа и воћних производа“*.

Претпоследњи референт био је г. А. Гагић, учитељ и секретар Пољопривредне подружине у Рибарској Бањи, који је расправљао питање *„Наше воћарство и трезвењачки покрет“*.

Напослетку, *„О значају воћарства у нашој народној економији и будућим правцима наше воћарске политике“* дуго и документовано референсао је г. Dr. Велимир Стојковић, начелник Министарства пољопривреде, који је и иницијатор овога конгреса.

Из предњег набрајања реферата види се од колике

су они вредности за напредак нашег воћарства. А има још реферата, који овде нису поменути зато, што њихови референти нису могли доћи на конгрес, а који су реферати такође врло важни. Како ће пак сви реферати бити штампани од стране С. п. друштва у засебној књизи, то ће читаоци „Тежака“ моћи да их прочитају.

Конгресом је руководио са особитом вештином, ауторитетом и рутином г. Dr. Танасије Митровић, претседник истог, уз симпатичну сарадњу оба потпретседника и секретара.

Првог дана конгреса увече био је учесницима и референтима конгреса приређен банкет, на коме су се чуле врло лепе здравице.

Конгресисти у Воћар. задрузи у Качулицама.

По завршетку конгреса многи његови учесници начинили су излет до Воћарске задруге у селу Качулицама, где су разгледали задругине просторије и чули историјат њеног оснивања од њенога претседника г. Боре Штављанина.

Што се тиче изложбе воћа, она је била укусно приређена у соколском дому. Све бановине на ту изложбу послале су одабране примерке воћа од оних

сората, које су од стране стручних бановинских комисија и од стране Министарства одређене и утврђене да се у појединим бановинама гаје и размножавају. По броју изложених примерака бановине су биле заступљене овако: Дринска 155, Вардарска 215, Моравска 123, Зетска 96, Врбаска 77, Савска 32, Дравска 27 и Дунавска 27. Околни срезови били су заступљени на изложби са овим бројем примерака: срез трнавски 700, срез љубићски 310 и срез драгачевски 172. Укупно изложених примерака било је 1940. Сви ти предмети, одабрани разуме се, били су сређени тако, да је цела изложба на посетиоце чинила ванредан утисак.

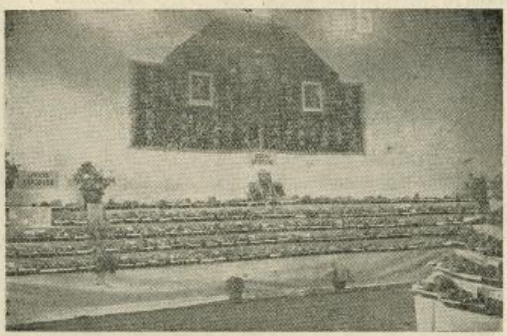

Изложба воћа у соколском дому у Чачку.

Нарочити циљ ове смотре воћа из бановина био је: да се од стране сакупљених стручњака из целе земље ти примерци воћа прегледају, па да се дефинитивно утврди, које ће се сорте воћа у будуће гајити у појединим воћарским местима наше земље и то с погледом на њихову трговачку вредност. И то је учињено. А предмети изложени од стране приватних излагача из срезова: трнавског, драгачевског и љубићског узети су у оцену и најбољи су предмети награђени. За награде у справама и алатима дало је Министарство пољопривреде 10.000 динара.

Изложбу ову, у присуству свих напред назначених изасланика, референата и учесника као и многобројног света, после поздравног говора г. Dr. Митровића и г. Милоша Поповића, претседника Пољопривредне подружине у Чачку, отворио је изасланик г. Министра пољопривреде, г. Милан Ђурић, начелник Министарства пољопривреде, који је врло лепим говором изнео важност неговања воћака и заштиту истих од разних болести и штеточина, што је у воћарству засада најважније.

Посетиоца изложбе, који су је разгледали са пажњом и интересовањем, било је довољно и то сва

Изложба воћа у соколском дому у Чачку.

четири дана, колико је изложба трајала. А за лепо срећену изложбу, за предусретљив и пажљив дочек и смештај гостију, за примеран ред уопште, заслуга припада чачанском одбору за конгрес и изложбу, из кога можемо поменути г. г. Милоша Поповића, претседника чачанске Пољопривредне подружине, Бору Нешића, инспектора С. п. д., Рашу Гавровића, претседника чачанске општине, Љубомира Тюсића и Живка Тодоровића, управнике банског расадника, Брану Обра-

довића, школског надзорника у пензији; Свету Обрадовића, среског начелника и велики број њихових сарадника из Чачка и околине.

Ник. Ж. Петровић.

Ратарство.

Проблем наше пшенице.

(наставак)

Као што се види, ми за данас још ништа позитивног не знамо о правом квалитету и ово мало сворених варијетета на подлози домаће. Ми имамо разлога да верујемо у њихову доброту, али то није довољно. Може бити и изненађења. Тамо, где се нешто препоручује и шири у маси пољопривредника, мора се све знати у детаљима. Тешко је после понова мењати. Често се чује не само у границама наше Краљевине, већ много више ван ових даље, а нарочито у центрима најјаче потрошње, да су се погубили квалитети откако је селекција ступила у пуно дејство. Овакве притужбе нису без основа. Разлози се налазе у напред изложеним чињеницама. Селекција се мора вратити и квалитету уз довољан квантитет. То има да буде њен крајњи циљ. У сваком случају нешто тежи задатак. Али треба се и озбиљније позабавити. Ово тражи и времена и напора поред најбољих способности. Рекламе ту не помажу. Напротив штете. Приватна селекција у тежњи за зарадом треба да се што више умери у интересу успеха. Потребне су године напорних радова. Селекциони рад не треба никада компромитовати због личних амбиција. И трговина и млинарство треба да потпомогну што више могу. Тако ми мислимо. Ми ни данас још немамо ниједну институцију у земљи, која би се посветила искључиво испитивању наших пшеница, како оплемењених тако и не-

оплемењених. Већина података анализа, пецивости итд. страног је порекла. У многе од тих података ми лично немамо поверења, јер стоје у опреци са неким другим истинама. Хектолитарска тежина за прави квалитет не значи много. Много пута на пр. ширбаница има знатно већу хектолитарску тежину од старе баш из Потисја и околине Кикинде, па је ипак квалитативно са гледишта млинарства и пекарства лошија од ове. Ово исто важи и за крупноћу, специфичну тежину, па и количину протеина и лепка. Сама констатација количине протеина не значи особито много. Истина је, да ми на основу ове можемо приближно одређивати количину лепка, али ми на крају не знамо квалитет лепка. Ту су подједнако важни и количина и квалитет. Шта више ово друго је много важније. Зна се на пр. за пшеницу неких наших крајева, да и најгорих година по квалитету лепка не само код нас, већ и у светској продукцији, она стоји још увек врло високо. Овакав случај је био у претпрошлој години, када су и најпрвокласније пшенице у светској производњи подбациле у погледу квалитета лепка, она је у поређењу са њима стајала високо. Ово треба наша селекција добро да подвуче, те да се не бакће са којекаквим проблематичним варијететима и типовима.

Даје се још једна опаска констатовати. Тиче се хектолитарске тежине и количине протеина. Добија се утисак као да ни једно ни друго није, нормално посматрано, на некадашњој висини. Шиндлер на пр. карактерише банатску робу са 78 — 88 кгр. хектолитарске тежине. Доња граница је ту, али горњу данас ретко да нађемо. Биће је овде онде код кога произвођача, али у извозној роби тешко. Овој класификацији су повод свакако раније деценије. Мерења, која је писац у овој години спровео у једном крају предратне Србије, који не спада у крајеве пшеничне продукције, дала су хектолитарску тежину старе домаће 85 кгр., а ширбанице 88 кгр., па ипак је по нашем мишљењу стара имала више бољих особина са мли-

нарског гледишта. Свакако, да је оваквих хектолитарских тежина мање.

За предратну банатску пшеницу утврдио је Кошутањи протеин на 15,4% просечно, а Шиндлер чак на 15—17%. Ово би одговарало количини лепка око 13,5—15,3%.

Послератне анализе показују знатно мање количине. Према извештајима бељске станице пролифик бркуља има 78—76 кгр. хектолитарске тежине и према анализи Факултета у Загребу 16.36% беланчевине. Пшеница је вероватно из године 1928 или 1929. Шомоњска шишуља има 78—82 кгр., банатска бркуља 76—82 кгр. хектолитарске тежине, а до 12% протеина, диосешка бркуља 74—81 кгр. хектолитарске тежине. Тавчар на основу хемиских анализа пшенице из године 1923, 1924 и 1925 долази до закључка, да се код банатске пшенице и њених одлика кретала количина протеина 13.98%—14,39%, хектолитарска тежина просечно 75.1 кгр., пролифика 14,75%—15,51%, хектолитарска тежина 77.6 кгр., шомоњске 13,61%—13,93% хектолитарска тежина 75,5 кгр. Ово би одговарало, имајући у виду и бељски квалитет, око 10.80—14.75, а према Тавчаревим количинама протеина

банатска 12,58—12,95% лепка
пролифик 13,27—13,95% „
шомоњска 12,24—12,52% „

Наглашавамо овде узгред, да је пролифик овде нарочито издигнут и да се даје тешко спровести правилан закључак. Ово нам најбоље показују хектолитарске тежине. Хектолитарска тежина банатске је далеко испод просечног, а исто је и за шомоњску.

Према резултатима анализе контролне станице у Берну (Швајцарска), прошлогодишња пшеница дала је ове резултате:

	хектол. теж. кгр.	% сувог лепка
1 Тиса I	80	10.36
2 Тиса II	80	10.06

	хектол. теж. кгр.	% сувог лепка
3 Горња Бачка	81	9.40
4 Бегеј	81	10.36
5 Горњи Банат	81	10.40
6 Сремска	79	9.30
7 Југословенска (т. ј. Србија и Босна)	79	8.48

Резултати анализе у Пешти су:

1 Тиса I (№ 50)	8.0
2 Тиса II (№ 51)	7.5
3 Бегеј (№ 100)	7.8
4 Горњи Банат (№ 395)	8.2
5 Горња Бачка (№ 399)	7.9

Ово су анализе по тражењу Привилегованог друштва. Иако се пештанским анализама не може поклонити потребна пажња ми их куриозитета ради наводимо.

Ови би бројеви одговарали приближно следећим количинама протеина.

бернска	анализа:
1	11.51%
2	11.17 „
3	10.44 „
4	11.51 „
5	11.55 „
6	10.44 „
7	9.42 „
пештанска	анализа:
1	9.91%
2	8.33 „
3	8.55 „
4	9.11 „
5	8.77 „

Очигледно је да се ове анализе не могу узети озбиљно у расматрање, јер им оскудева стварност. Али и ако је то тако, оне ипак врло много подупиру стварност. Стварност је, да је и хектолитарска тежина, количина протеина и лепка у декаденци према пратним квалитетима. Ово је очигледно према изнесеним бројевима.

Квалитет пшенице ствара поред сорте земља и клима, као што смо већ и казали. Под земљом треба схватити и све остало, што овом појму припада. Обично високо квалитативне пшенице нису у исто време и високо квантитативне. Према досадашњим запажањима и проучавањима квалитет и квантитет стоје обично у супротности. Пшенице високо квантитативне су обично пшенице блаже климе и високог воденог талога, дакле припадају више приморској клими, а пшенице високог квалитета припадају више полустепској и степској клими. Зато се и квалитет у Европи креће са запада па ка истоку. Квантитативне пшенице су и пшенице високих захтева. Отуда је поникла подела на т. з. интензивне и екстензивне сорте. Али по нашем уверењу и на основу расматрања чињеница, нашу домаћу пшеницу све ово особито много не тангира под нашим приликама. Кад једно јутро донесе 12, па чак и до 18 товара, што ће рећи око 20—35 товара по хектару, онда се ту више не може говорити о сорти која мало рађа и даје добар квалитет. Колико ће родити зависи од године, припремања земље, предусева и саме неге. Зато је баш наша домаћа пшеница наше неоцењиво благо, наш специјалитет. И ово селекција не сме да изгуби из вида. Ми лично знамо, да је једне године на државном добру Косанчић донео хектар јарице око 44 товара. Пшеница је дошла после црвене детелине. Истина је да ни производња нити селекција не трпе сорте и варијетете, који тек понеки пут и под извесним условима донесу по коју рекордну жетву, па се уђуте и чекају опет свој момент, да се краће изразимо ћудљиве сорте. Жели се што осигуранији и уједначенији принос. Нашој домаћој пшеници се не може замерити никаква ћуд. Ово у пуном смислу припада нашем поднебљу. Са овим ми у продукцији имамо на првом месту да рачунамо. У том погледу је нашој селекцији дато широко поље делатности. Кратка вегетација у вези са квалитетом и квантититом и отпорност према суши су преважни моменти поред осталих. Нека је само ово довољно, да

разоружа оне, који мисле да увожењем и селекцијом неких других варијетета стварају код нас ново. У погледу експериментисања могу бити узете само у обзир њој равне, а то су неке јужне Русије и северне Америке, а нарочито манитоба и њен одгајен облик marguis или евентуално Тиркеу. Манитоба у том погледу има значај за јужне области. Ми не смемо, радећи без довољно просуђивања и познавања чињеница, поћи оним истим путем, као што се догодило у Румунији, и наудити нашој домаћој пшеници.

Сви варијетети банатске пшенице, одгајени или локалне модификације нису подједнаке квалитативне висине. Ово питање захтева нарочиту студију. Овде се у ово не можемо упуштати. У главним потезима можемо рећи, да је ширбаница и поред раније изнетих података квалитативно нижа према банатској и то са гледишта млинарства и пекарства, али по неким другим особинама је равна њој и слична. Ове се особине односе на њене вегетативне особине. Ледереров пролифик стоји још ниже, ма да добро роди. Румске оплемењене сорте као и бељске, уколико нису на подлози домаће, као и Секачева, јесу на подлози банатске, а ширбаница и шомоћска су страног порекла. Ово вероватно важи и за Ледереров пролифик. Све ове наведене сорте су у ширењу баш у самом центру продукције наше квалитативније пшенице. У Бачкој и Барањи ширбаница не само да се угнездила, већ се лагано и шири.

С обзиром на висину хектолитарске тежине и чистоћу, главницу и уродицу, нису сви наши продукциони крајеви подједнаки. Ово стоји у вези умногом са економском снагом јединке, употребом машина, културним нивом, специјално пољопривредним, општом просвећеношћу крајева, прошлошћу, уложеним капиталима још из раније итд., земљом, ђубрењем, начином култивисања, специјалне неге итд. Најбоље стоје крајеви преко Саве и Дунава. Најгоре јужне области. Са све већим продирањем машинског рада око вр-

шаја, пречишћавања и сортирања семена, расте и степен чистоће.

И хектолитарска тежина (ово принципијелно), са све већом употребом плавог камена и других препарата и средстава противу главнице, опада њен проценат. На жалост он је још увек доста велики. Само питање главнице и чистоће је већ један важан проблем за себе. Њиме се још предратна Србија озбиљно бавила. У суштини је и до данас остало нерешено. Мислимо на радикално решење. И данас се исте мере предузимају као и тада. Нешто се ипак одмакло с обзиром на рад селектора, тријерских станица, увећану употребу хемикалија за потапање итд. Прошлогодишњи житни режим је први темељни покушај радикалног решења. Прописима је тачно утврђена висина нечистоће, уродице, главнице и хектолитарска тежина. Они произвођачи, који нису својом пшеницом задовољавали услове, нису могли ни продати своју пшеницу. И да је житни режим остао, онакав какав је био у погледу ових прописа, само за мален број година, било би ово питање радикално решено. У погледу хектолитарске тежине недостајале су извесне одредбе, које су могле необично потстаћи баш најквалитативнију продукцију.

М. Ђ. Николић.

Биљне болести и штеточине.

Сузбијање биљних болести и штеточина у Швајцарској.

Питање сузбијања биљних болести и штеточина постаје из дан у дан све важније код свих пољопривредника.

Напредни пољопривредници не дозвољавају, да им разне штеточине уништавају културне биљке и да их на тај начин лишавају богатства. Повољна клима на територији Швајцарске пружа услове за развој ових биљних напасти.

Чешће падање кише и росе за време пролећа и лета, а затим појава сунца са својим благим и пријатно топлим зрацима, стварају односне услове за развој и живот криптогамских болести и притајни зимски живот разних инсеката.

И поред свега тога, швајцарски пољопривредници не дозвољавају тим великим биљним непријатељима да спута-

вају њихову интензивну пољоприв. производњу, у којој је одлично организована продаја пољопривред. производа и од које се доста новаца сваке године добија. Не трпе их, јер знају да постоје сигурна средства и начини за њихово сузбијање. Знају и то, ако их једне године оставе на миру, зато што је неосетна или врло мала појава њихова, да ће им се идуће године појавити у много већем броју и да ће им се за ту њихову малу неагилност много осветити.

У мају месецу се виде групе ђака из старијих разреда основних школа, како са својим учитељима стресају се воћака на прострте застираче мајску бубу, и уништавају је. Овим се две користи чине: уништава се штеточина и поучавају се деца како је треба уништавати.

У Швајцарској је сваки пољопривредник свестан, коју штету могу да нанесу биљне болести и штеточине на културним биљкама, и мере против њих сматрају врло потребним и неодложним. У Швајцарској, поред осталих, и произвођачи средстава за сузбијање биљних болести и штеточина помажу сељаку на тај начин, што за мање потребе, рецимо у градинарству, за сузбијање пероноспоре на бораниј и др. поврћу, одређују количину плавог камена и кречног праха, које посебно увијене слажу у пакетиће разне величине. На омоту пакетића или у пакетићу се налази упут о употреби и о даљем поступку пољопривредника са истим, на пр. како се које средство раствара, кад и како треба прскати итд.

Ратарске и градинарске биљке бране прскањем, а воћке чишћењем и прскањем. Од воћа, највећу пажњу обраћају јабуци зато, што је највише и гаје и највише користи од ње и добијају. Остале врсте воћа климатске прилике свеле су на врло мале количине. У кантону Берна су одличним сортама јабука засађене велике површине. Нарочито је за дивљење успешно гајење јабука поред путева. Стабла лепо подгајена, са одлично формираном круном. Јабучари се прскају разним средствима по неколико пута за време вегетационе периоде. Ако би запитали, зашто тако често прскају, кад се сад није појавила никаква болест, одговорили би вам: „Па ми и прскамо да се не појави, кад се појави, наш рад је мањег дејства и више нас кошта поред већ причињене штете".

Ово обављају путем поделе рада. Постоје за то извежбана и спремна приватна лица, која су се за тај посао спремила и снабдела сама себе потребним справама. Она долазе на позив сваког појединог пољопривредника и као специјалисте радници врше прскање културе против разних штеточина. Понегде, где је то потребно, добијају од сопственика културе, која се брани, по једно лице које им помаже у раду.

Средства за прскање набављају преко својих месних земљорадничких задруга. Ова лица - специјалисти радници,

обављају своје послове са највећом тачношћу, јер својим радом стичу поверење код послодаваца, а тиме сигурније и стално запослење.

Ови специјалисти радници, који раде са већим аутоматским прскалицама које вуче радна стока и са којима се може свршити посао на већим површинама, наплаћују труд према извршеном послу. Остали, који раде са малим прскалицама, које сами вуку, наплаћују труд према проведеном времену на послу. Наплаћују надницу колико и остали пољопривредни радници. Скоро се увек за њих нађе посла. Ако нема посла на њиви, у воћњаку и у градини, нађе се за њих посао и на дезинфекцији сточних стаја, која се врши једанпут или двапута годишње, а при појави какве сточне заразе и ванредна се дезинфекција има извршити. Пољопривредник не мора да обуставља своје редовне послове, да би извршио и тај понекад и непредвиђени посао, већ само позове зато спремно и справама снабдевено лице, и посао је брзо готов.

Напред описани начин би код нас добро дошао, тим пре, што сваки наш пољопривредник не може да се брзо за тај посао спреми и справама снабде.

Рад би се на овај начин изводио боље. Избегле би се последице површног схватања пољопривредника при извођењу ових радова. Омогућило би се сваком, па и оном пољопривреднику, који има неколико дрвета воћака, да их сачува од најезде штеточина, јер му се и не исплати да набавља прскалице и др. ради неколико стабала воћака.

Данас има већи број лица, која не могу да нађу потпуно запослење преко целе године на своме малом газдинству. Она би се могла за овај посао спремити и снабдети, па корисно послужити себи и околини. Треба само помислити колико се штетује код нас са те стране, нарочито на воћу, јер су услови за успевање скоро свих врста воћа повољни. Наш сељак у западној Србији не би остао без шљиве, свог главног извора богатства, само да је био мало агилнији у овоме погледу. Мислим, да би ови начини могли код нас корисне примене наћи. И иначе, услед стручне неупућености за сузбијање биљних штеточина и новоподигнути ће шљиваци тако исто за неко време угинути, ако се наш сељак не би на неки лакши и јевтинији начин осигурао против штеточина који нападају шљиву.

У Швајцарској постоје специјалисти радници и за друге радове у пољопривреди, као на пр. калемари, градинари за повремене радове, за извођење вештачких облика воћа и др. вештина у пољопривреди. Ова подела рада је и у пољопривреди нашла корисне примене и могућа је тамо, где постоје пољопривредни радници. Ако неко има и сувише радне снаге,

те је не може сву упослити, нека своју радну снагу запосли где на другој страни, да заради толико, колико му је потребно да изда за ту сврху и да на тај начин регулише рад на своме газдинству.

Стеван Јешић.

Сточарство.

Сточарско задругарство у Колубари.

Према своме природном карактеру, срез колубарски — са седиштем у Мионици — убраја се у сточарско-воћарске крајеве; он има врло повољних услова и за успевање свих грана пољске привреде, али нарочито за сточарство и воћарство.

Колубара је чувена као сточарски крај са истакнутом колубарском стоком. У последње време видно се примећује, да сточарство слабо напредује у овом чувеном сточарском крају. Разлог томе је што су деобом братских — крвних задруга постали већином мали и ситни поседи испод 10 хектара земље (око 85%), те су појединци у немогућности да набаве и издржавају потребан број мушких приплодних грла племенитих раса стоке. А набавка и нега приплодних грла племенитих раса стоке скопчана је са великим трошковима и ризиком, захтева и доста стручног знања и вештине од пољопривредника, све то наш мали, ситан поседник није у могућности да поднесе као јединка.

Отуда се појављује сточарско задругарство, које има задатак, да удружи ситне поседнике — произвођаче, и да им покаже да заједничким путем врше набавку мушких приплодних грла стоке племенитих раса. У другом реду сточарске задруге воде рачуна о пореклу појединих грла, тако да је свагда у могућности одабрати за приплод оно што је најбоље. Поред тога сточарске задруге посредују у продаји задружне стоке и на тај начин отклањају несолидно посредовање трговаца у продаји стоке.

То има великог значаја за напредак наших малих, ситних сеоских поседа из разлога, што су наши произвођачи без школе и стручног знања, и не располажу потребним трговачким знањем које је неопходно потребно за успешно вођење пољопривредног газдинства.

Вредно је напоменути, да је сточарство у Швајцарској достигло своју садању висину једино помоћу сточарских задруга, те је јасно, да ће се и код нас једино помоћу сточарских задруга унапредити сточарство и повећати његова рентабилност.

Ова опажања од стране напредних пољопривредника у

Колубари покренула су идеју за оснивање сточарских задруга, које за Колубару претстављају нов облик земљорадничког задругарства, али и као једино средство за унапређење сточарства данашњег доба. Тако у току 1930. год. оснива се у срезу колубарском Говедарско-селекциска задруга у Мионици, а Сточарско-селекциска у Бабајићу. Обадве задруге су регистроване код суда и развијају своје пословање у циљу остварења постављеног задатка.

1. *Говедарско-селекциска задруга* у Мионици обухвата подручје око 12 села западног и југо-западног дела среза колубарског. У току прве године свога пословања успела је са својим скромним радом из својих средстава и субвенције, да набави четири приплодна бика сименталске расе и раздала их у приплодне сврхе, и четири јунице које је исто раздала својим задругарима у приплодне сврхе.

2. *Сточарско-селекциска задруга* у Бабајићу, обухвата подручје око 10 села и то југо-источни део среза колубарског. У току прве године свога рада успела је са својим скромним радом из сопствених средстава и субвенције да набави пет приплодних бикова сименталске расе и разделила их својим задругарима, једног пастува источно-пруске расе кога је ставила на расположење својим задругарима за опасивање кобила; и једног нераста и две крмаче расе мангулице, које је разделила задругарима у приплодне сврхе.

Тако скромним својим радом задруга је успела у току 1931. год., да на своме подручју набављеним мушким приплодним грлима оплоди око 60 крава; око 20 крмача и око 10 кобила, што значи доста велики успех у оплемењивању домаћих раса стоке.

Као што се из раније реченог види у срез Колубарски у току 1931. год. увезено је доста приплодног материјала у сврху оплемењавања домаћих раса стоке, а постоји вероватноћа да ће се у будуће много више радити и успети за напредак сточарства у Колубари, посредством сточарских задруга. Само је потребно, да управе задруга воде рачуна о теренским приликама при набавци приплодног материјала и побољшању за одгајивање стоке; т. ј. за брдске крајеве набавити приплодна грла „монтафонске расе" а за равнице набављати приплодна грла „сименталске расе".

При набавци приплодних грла свиња грешило се, те због тога овом приликом препоручујем набавку средњих јоркширских свиња, које се одликују великом плодношћу и особинама за месо, а наша домаћа свиња одликује се добрим особинама за маст и средњом плодношћу, те би се укрштањем добили мелези са свима добрим особинама.

Као што смо напоменули, сточарско задругарство у Колубари налази се још у повоју, а када се томе дода, да је

се појавило у доба опште привредне кризе и стагнације, и да је сваки почетак тежак, онда је јасно, да за његов успешан напредак треба поднети велике напоре док се не развије задружна свест у довољној мери.

Данас из свега овога можемо извући закључак, да будућност и напредак сточарских задруга зависи од разумног, енергичног и поштеног рада управе задруга и сарадње пољопривредних стручњака.

Агр. Света Радојчић.

Воћарство.

Преглед воћарства у горњем Подрињу.

Крај око Фоче, Горажда, Вишеграда и Рудог, особито у долини Дрине, Лима, те њихових притока, познат је ради свога лијепог воћа још од давнина. Воћарство је ту цветало још за слободног босанског краљевства. Овамо је проширено из Мале Азије, те са обала источних и југоисточних Средоземног мора. Поред воћарства ширила се и култура винове лозе, што се види и из назива разних села, на пр. Винарићи код Горажда. У том крају и данас се може местимице у плотовима наћи подивљале винове лозе.

Како Ислам забрањује својим следбеницима уживање алкохола, то су доласком Турака виногради крчени и запуштани. Турци су нам познати као унапређивачи воћарства на Балкану. Уживали су у разним шербетима, у куханом и сушеном воћу, туршијама и пекмезима, па су се старали да у сваки крај унесу лепе сорте воћа из својих воћарских покрајина. Тако су унесене код нас од јабука: ђулабија, сенабија, колачара, будимка, пазарка, присатка, бихорка, суплија, бедрика и многе друге. Од крушака имамо јербасму, арапку, такишу, буздоханлију, караманку и друге. Те сорте код нас су се добро очувале, те углавном и претстављају наш локални сортименат.

И наши стари претци особито су се одликовали као пионири у тој грани. У свима својим селима садили су воћњаке, ишли сами и уз путеве и по шумама калемили дивља стабла. Било је тако строгих властелина, који нису давали дозволу за женидбу своме кмету, док пре тога није засадио прописану му множину воћних садница. Те су мјере биле племените, имале су свој морални и материјални значај. Предвиђано је, да ће кмет имати деце, те му треба и врело прихода за њихово издржавање. Деца као деца, ако немају у својој башти трешњу, јабуку, шљиву, крушку и орах, она ће заћи у комшијску, па ето онда свађе и мржње.

Воћарство се онда није могло код нас ни много развијати, јер није било данашњих комуникација: цеста, аута, железница, лађа, па се није могло ни уновчавати.

За време аустриске владавине почео је и наш сељак да посвећује већу пажњу воћарству, а особита заслуга иде бившем Земаљском воћном расаднику у Горажди, који је основан био пре 30 година.

По свом богатству у воћу тадањим стручњацима упао је одмах у очи овај воћарски крај. Због свога положаја, земљишта и поднебља, крај је способан за одгој најфинијих стоних сората воћа и као такав означен је и у помолошкој карти. Ондашња управа расадника нашла је као што је и данашње стање масу разних сората локалних јабука. У програму расадника је било, да се од локалних сората узгајају саднице колачаре и сенабије, а да се тиме редуцирају остале мање вредне сорте. Даље су се одгајиле саднице страних оглашених сората финог стоног воћа. Те све сорте у почетку нису биле испитане у овом крају, те је и народ из неповерења и конзервативности нерадо садио, а често се је директно опирао. Саднице су издавате и бесплатно, много пута и уз асистенцију и углед управне власти.

Име управника расадника г. Фрање Шмида, сада пензионисаног у Травнику, познато је широм овога краја и остаће дуго незаборавно. Ишао је и прекалемљивао, а из својих средстава куповао воћарски алат, рафију и восак, те свету даривао. Да имамо данас у Подрињу толико финог стоног воћа, има се једино њему приписати у заслугу.

Наш сељак искрено и предано љуби своју државу, а цијени и одаје поштовање раду чиновника стручњака, те га у томе не омета никакав локални патриотизам.

Г. Шмид дошао је у наш крај из братске Чешке, срастао се са овим свијетом, озбиљно је схватио потребе народа и за његово привредно и просветно подизање предано радио. Воћарске задруге у Горажди и Фочи повеле су акцију, да се тај заслужни раденик у свима подрињским општинама овога краја призна за почасног општинара.

Услед рата и послератне дезорганизације ометен је рад у томе расаднику, док није коначно и ликвидирао. Расадник је обновљен у 1929 години на поседу бивше Државне ергеле у Горажди, те је већ почео и са издавањем садница.

Како дуго година није овде било расадника, народ није могао доћи до ваљаних садница, па се у тој периоди осећа велики застој у овој уносној привредној грани.

Свијет се помагао како је знао; у својим баштама одгајао је шљивове изданке, из шума вадио дивља дебла: од јабука, крушака и трешања, пресадио их у своје воћњаке и прекалемио.

Свијет је био препуштен потпуно себи, своме незнању, немару и сиромашству. Није имао између себе довољно агронома-раденика, који ће га пријатељски упућавати на стазе просвете и благостања.

Грешке лошег начина воћарења видимо на сваком кораку, а гријех вуче за собом казну, освету.

Шљиваци су сађени у најмршавијим и плитким странама. Изданци су вађени непажљиво, већином док су старији; до тога доба мало се ко побринуо, да их окопа, ваљано реже и ђубри. На тај начин изданак се није могао ни развити. Извађен примитивно, сађен је на стална места у шљивике. Мало се тко запитао, да ли је то земљиште и тај положај прикладан за шљиве. Тко ти је још дао себи толико труда, па да рупу ископа 1 м. дужине и 1 м. ширине, а 80 см. дубине, те да посади шљиву од шљиве далеко 6—7 м. па још да при садњи даде лопату-две ђубрета и да посади паметно. А тек онда да шљиву сваке године по десетак пута обиђе, да је чисти, реже, ђубри, окопава, и чува од болести и штеточина.

Шљивик прегусто посађен у мршавом и плитком земљишту, на незгодном положају и ненегован, унапред је осуђен на пропаст.

Сунце, и зрак немају у њ приступа; ту је борба за храну на живот и смрт. Ту је легло свију воћних болести и штеточина. Принос таквих шљивика је минималан и живот им је кратак.

Шљивина сочна уш и пламац помогли су и убрзали ликвидирање таквог шљиварења, те нешто обогаћени искуством, а нешто упућени и од власти, сељаци данас шљиви посвећују већу пажњу, подижу нове шљивике у прикладнијим земљиштима и положајима.

Јабуке и крушке сељаци су прије садили, а и данас то у већини саде само уз ограде и по окрајцима.

Још и данас има много сељака који не увиђају уносност и исплативост те гране, још и данас многи у овом брдском крају дају предност узгоју житарица. Не виде, да једно јабуково дебло на површини од $^1/_{12}$ дунума даде два или три пута више користи од цијелог дунума засијаног житом.

До пре две до три године народ је своје јабуке и крушке исто тако лоше његовао као и шљиве, али по ступању Закона о уништавању биљних штеточина и болести на снагу, те његовог стриктног провођења са стране државне и општинске управе, ипак се је доста кренуло напред. Тај рад се наставља све живље и живље, сељаци почињу и без притиска власти да на време своје воћњаке очисте, уколико имају ђубрета и пођубре, те да их окопају.

Ораси из Подриња познати су на светској пијаци због

своје пуности, крупноће, мекоће љуспе и бијеле језгре, а народ од њих види доста користи. Уклањају се и сијеку орахова дебла која дају ситан плод. Законске мјере да се ораси истргају зелени, спроводи се што тачније а незрело обране орахе и сељак већ теже уновчује.

Питомог кестена има само у некојим селима, али услова за њега овде имаде, па је потребно, да се садња прошири. У сиромашним брдским крајевима Италије па и код нас у Босанској Крајини печени и кухани питоми кестени често су пута дневни оброк.

Имамо у нашем крају најмање око 30 сората локалних јабука, готово су све слатке. Часну изнимку прави наша колачара, коју у Горажди зову зеленика, у Фочи мајарка, а у Посавини кањижак. Она је код нас цар — јабука, а њена се вредност свугде признаје. Њу треба код нас умножавати бар за 50% од осталих јабука, те јој посветити нарочиту пажњу. Треба је углавном садити на положајима који су виши од 650 м. надморске висине. Даље имамо сенабију, која је одлична наша слатка зимска сорта. У доброј земљи, на згодном положају може сенабија да достиже и крупноћу будимке, која је опет у добром делу Србије главна сорта јабуке. Својом формом сладости, укусом и мирисом, те родношћу и задовољавајућом крупноћом, заслужује од локалних сората да буде уочена и бихорка, слатка зимска јабука. Те сорте нема по свуда, али је треба размножити.

Остале локалне сорте којих има једна силесија, не треба умножавати.

Заслугом првог расадника унесене су у овај крај многе стране сорте фиких стоних јабука. Неке су се показале одличне, неке опет траже много његе, избирљиве су. Водећи рачуна о техничкој воћарској спреми и материјалном стању нашег сељака, те потражњи на тржишту, треба и овај број сората унесеног воћа исто тако редуцирати.

Према господарским основима, нормира се у неким срезовима број сората јабука обично на 2—3, тако у неким крајевима Србије на: будимку, кожару и златну зимску парменку, те се од тих сората може данас и у будуће да извози на стотине вагона. У овом крају, за узгој финог стоног воћа особито подесног, та основа смије да буде нешто шира, али и то се шаренило ипак мора да нешто сузи.

Има то трговачког значаја; ријешићемо се мање издржљивих, мање тражених сората, а на домаћа и страна тржишта избациваћемо читаве транспорте и по форми и по квалитету и по трајности једнаке робе.

Данас је стање таково, да наше воћарске задруге и наши домаћи трговци муку муче док саставе један или два вагана златне зимске парменке или које друге унесене сорте.

Ту је и стручни значај; гајимо ли у једном крају што мање сората, ми се као привредници, који се уз воћарство и сточарством бавимо, лакше прилагођујемо интенсивнијем воћарењу. У људском друштву сваки човек бира себи ужи круг својих одабраних другова који се добро познају и међусобно помажу. Не само што врсте воћа, него још и сорте од исте врсте на пр. од јабука, стављају своје посебне захтеве на земљиште, храну, положај и климу, него ту долази у обзир још и потирање разних воћних болести и штеточина. Гајимо ли што мање сората, ми их можемо лакше контролисати и течајем година научимо се све што је потребно за бољи успех ове или оне сорте.

Према досадањим резултатима одлучили смо се, да за потребе овога краја гајимо од локалних сората јабука: двије слатке: сенабију и бихорку, те киселу зеленику (колачару).

Од унесених сората гајићемо: канадску ренету, мирисавку (Паркерспепинг), боскопку, златну зимску парменку (добринку), цветачу, машанску и батуленску. То је у свему десет сората јабука. Поред овога смијемо у мањој множини гајити специјалне сорте као што су: кантилсинап, ананас ренету, Коксову, наранчасту ренету, министар Хамерштајн и евентуално још коју, али том производњом требају да се баве само најваљанији и највештији воћари.

Приметити ми је, да се цветача не гаји у долинама због свога раног сазревања и због незгоде за њен извоз. Она сачува боље своју типичку форму, сличну зечијој глави, у брдима од 6—800 м. надморске висине, касније зри, те се још у тврдом стању и боље транспортује. Најбоља транспортна сорта је машанска, која код нас добро успева, и по квалитету једнака је оној из своје колевке Штајерске.

Жалосно је али морамо констатовати, да немамо у нашој држави толико касних крушака, па да их можемо у иноземство вагонима извозити, а ипак зимске крушке тако се добро уновчују.

Од крушака гајимо у овом крају нашу јерибасму, али морамо проводити строг избор. Имаде јерибасми ситних и пјешчаних. Калем гранчице треба брати са пробраних матичних дебала која носе крупан и сочан плод, без пијеска. Добра је од локалних крушака зимска караманка, која је и у пјесми опевана. Код нас није проширена; у расаднику се одгаја, те ће се касније народу издати.

Од унесених сората крушака најбоље се препоручују калуђерке. Бујног су раста, брзо долазе на род, добро роде; препоручују се за брдске положаје. У расаднику узгаја се даље читав сортимепат разних и најфинијих сората.

Шљиве треба уздржавати. Недаћа ради шљивове сочне уши не смије нас утући; то је била пролазна напаст која је у

главном и отклоњена. Старе шљивике крчимо, а земљишта употребимо за узгој других којих пољских плодова. За нове шљивике употребимо посебна и подесна земљишта. Учимо се од грешака почињених у старом шљивику!

Краљевска банска управа у Сарајеву подигла је у околини Горажде две модерне пушнице.

У расаднику узгајамо за нас нову врсту шљиве округлице, која се зове нансијска мирабела; 20 годишња та стара шљива носи и по 200 клгр. плода крупног као ашлама, а жутог као ћелибар, те слађег и од наше пожегаче. Одлична је за јело, печење ракије и кување пекмеза. Не мисли се тиме да се напусти узгој наше шљиве пожегаче, која је за нас урма.

Прошлог пролећа грађански воћни расадник набавио је нешто калем гранчица од те мирабеле, те је и сељацима наоколо подељивао. И овај пут набавиће се опет тијех калем-гранчица, па ће се давати сељацима да њима прекалеме по који млади шљивић.

Код нас је још потребно да се сади извесна множина бресака и кајсија, а особито оних раних, које се одлично уновчују.

Расадник има у програму узгој и бољих, крупних сората лијеске, које би се касније давале народу да их сади по таквим местима, која се иначе осим испаше не би дала друкче искористити. Лешник се на тржишту много тражи, те кад би у овом крају и та култура процветала, ето народу још једног врела прихода.

Тај кратки програм на хартији, а замашан у воћњаку, већ је почет да се извршује. Ангажован је и расадник и воћарске задруге, те од правне власти срески пољопривредни референт и сва општинска поглаварства. Ти фактори унапређења воћарства упућиваће и даље нашег подрињског тежака — воћара, да боље своје воћњаке пази, пријатељски ће његов рад надзирати и колико им прилике дозволе и материјално га у томе потпомагати.

Прави воћар колико год је радиша, мора да буде скроман и особито стрпљив, у своме раду треба да тачно познаје темеље и принципе за све што је воћци ради опстанка нужно, мора да фанатички љуби ову грану и да чврсто верује у спасоносност свога рада.

До једно 15 година ово убаво Подриње биће пуно фиким стоним воћем, а наш благородни сељак биће много задовољнији и богатији. Овај крај добива и рекламише се као најбољи воћарски базен, те постаје важно воћарско врело, из кога ће се моћи подмирити не само потребе унутрашње потрошње, већ ће добивати знатне количине за извоз.

Агр. **М. Фазлагић.**

Справљање јабуковаче

Када су јабуке зреле, оберу се и класирају на три класе тако, да у прву класу дођу јабуке бранице, најбољег квалитета, које се употребе за продају, док се у другу класу одвајају јабуке ситније и лошијег квалитета, које немају тржишне вредности, већ се употребљују за кућевну потрошњу. Трећу класу чине јабуке најситније, рањаве, црвљиве, мељанице итд., које се уопште не могу у сировом стању искористити. Да та трећа класа јабука не би потрулила и пропала, као што се то и дешава код нашег неумешног произвођача, треба трећу класу јабука искористити за справљање *јабуковаче*, за коју се употребљавају и дивље, самоникле јабуке, од којих се добија најбоља јабуковача.

Ево како се справља и добија јабуковача.

Чим су јабуке обране и класиране, одмах се трећа класа јабука као и зреле дивљаке скупе на једну гомилу, било у згради или напољу, где остану 8—10 дана, да за то време јабуке дозру и омекшају. После 10 дана приступи се гњечењу јабука, било нарочитим машинама или дрвеном маљицом на домаћи начин. Када се све истуцају одмах се приступа цеђењу тако, да сва течност под утицајем притиска изиђе из јабука, па се добивена течност сипа у добро очишћене и сумпорисане каце и бачве, у којима остаје 10—12 дана, и то на топлоти 15—17° Ц.

За то време шећер преври и створи се алкохол. После превирања каце и бачве допуне се, добро затворе, и тако остану 8—10 недеља. За то време слегну се и сталоже најситнији делови који су прошли кроз пресу, а затим се преточе у друге добро очишћене судове, где остане до своје употребе. Тада добијамо потпуно чисту, бистру, ружичасту боју јабуковаче.

Овако добивена јабуковача може да се чува и употребљава 4—5 година и то само у добро чистим судовима, а што је старија, т. ј. уколико дуже стоји, утолико је укуснија и боља за пиће. Јабуковача справљена од дивљих, самониклих јабука много је боља и дуже се чува, а нарочито се цени њена ружичаста боја. Јачину достиже 7—8 гради.

И наши произвођачи справљају слатку јабуковачу и то од раних сората јабука, али ми смо им изнели тачан упут за справљање праве јабуковаче, која се више цени него лошија вина, а употребљава се у свако доба године, а нарочито за лето, јер гаси жеђ.

Напоминьем да се судови у којима је била јабуковача не смеју употребљавати, а када су празни, треба их сваке 4 или 6 недеље засумпорисати и очистити, јер и јабуковача привлачи гљивице разних болести исто као и вино.

Произвођачи ће из овога видети и сами, да је ово уноуносно, јер се добро искористе најлошије јабуке, што могу опробати још ове јесени, па ће се уверити;

Милисав К. Аничић,
пољопривредни стручњак.

Питања и одговори.

Одговори на питања *г. Драгољуба Врбића*, земљорадника из Владимираца.

I

Пошто на Вашој ливади, као што се из питања види, не расту корисне траве, већ коров, а нарочито „вучији трн", не остаје Вам ништа друго, до да исту разорете, и да на њено место подигнете нову ливаду. Стога још ове јесени поорите по могућству што дубље Вашу ливаду и ораницу оставите у браздама да презими, а на пролеће идуће године посејте на овом земљишту усеве, помоћу којих можете сузбити коровске биљке и поправити земљиште. Најбољи усеви за сузбијање коровских биљака су окопавине или пиљне биљке, које се густо сеју. Који ћете Ви усев посејати, то зависи од особина земљишта и потреба Вашег газдинства. Ако Вам је потребнија људска храна, — гајите биљке које дају људску храну, на пр. кукуруз, а ако Вам је потребна у већој мери сточна храна, онда гајите биљке за сточну храну: сточну репу, сточни грашак или грахорицу. Најбоље бисте урадили, ако би засејали $^1/_3$ овога земљишта кукурузом, $^1/_3$ сточном репом и $^1/_3$ грашком. Друге године морате гајити опет ове усеве с тим, што ћете им променити места, тако да на месту, где је био кукуруз посејете грашак; место грашка сточну репу, а место сточне репе кукуруз. Ако приметите да и после две године гајења ових усева, има још коровских биљака, онда морате продужити гајење њихово још једну годину. Земљиште под кукуруз ђубрите стајским ђубретом.

После две или три године — што зависи од тога, да ли су коровске биљке уништене и земљиште поправљено, приступите подизању нове ливаде. Овде ћу Вам изнети, које ћете траве посејати, али Вам ипак препоручујем, да се за савет обратите и пољопривредном референту у Владимирцима, пошто је одређивање трава за сејање, када се не познају прилике, доста тешко. За сетву набавите семе од следећих трава:

1) Црвене детелине	2.	кгр.
2) Беле детелине	0.300	„
3) Жутог звездана	1.5	„

4) Тимотијеве траве	3.	кгр.
5) Ливадског вијука	12.	„
6) Јежевице	8	„
7) Лисичијег репа	6	„
8) Безосног власена	16	„
9) Праве ливадарке	1.5	„
10) Обичне ливадарке	1.5	„

Свега 50.8 килограма

Ове се количине семена односе на 1 хектар. Семе можете набавити од Срп. пољ. друштва у Београду.

Семе од трава можете посејати ујесен или упролеће. Пре сетве земљу добро припремите: иситните и поравнајте, а затим сејте семе од трава. Пошто посејете семе, онда га задрљајте лаком дрљачом или браном.

II.

На земљишту, на коме сте мислили да подигнете багремар, можете то урадити. Подизање багремара може се извршити семеном и садницама. Боље је садницама. Саднице можете сами произвести тако, што ћете семе од багрема посејати на редове у леје на растојању 25 см. ред од реда. За годину дана младице од багрена узрасту толико, да се још исте године с јесени или идуће године с пролећа могу посадити на стално место. Саднице посадите најпре гушће, а затим их разредите када се буду примиле и одрасле. Семе од багрема прикупите сами у околини.

III.

Бундеве (тикве) се тешко чувају преко зиме, јер садрже много воде, услед чега се кваре. Стога се чување бундева не препоручује у траповима од земље. Најбоље ћете сачувати бундеве, ако исте сместите у какав сув подрум или неку другу одају, где топлота преко зиме не пада испод 0° (степени) т. ј. где оне не могу измрзнути.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић,**
проф.

Књижевност.

Гајење питомих зечева.

Гајење питомих зечева је врло уносна и корисна споредна грана господарства за сваког сељака и пољопривредника. Кунић (питоми зец) је скромна животиња, која добро искоришћује све отпатке пољопривреде, претварајући их у месо,

кожу, скупоцено крзно за све врсте крзнених предмета, длаку за фине тканине и сл. Разлог слабом ширењу гајења питомих зечева код нас, лежи једино у недостатку савремене и заиста стручне књиге о гајењу кунића на нашем језику. Нова књига нашег стручњака — кунићара, господина Рудолфа Степанека, Сарајево, На мејдану ул. 13, коју је издао под насловом „Практично кунићарство", долази у добар час, јер је данас потребно више него икада, да наш сељак побољша свој господарски положај искоришћавањем свих постојећих могућности. Књига је писана латиницом, стручно и лако разумљива, а садржи 52 врло лепе слике. Цена јој је 25 динара, а добива се у свим књижарама, или директно од писца.

Записници
Управног одбора Српског пољопр. друштва

31. седнице, држане 3. августа 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. заст. претседника Б. Ранковић и чланови: С. Ратковић, Н. Белобрк, Т. Владисављевић, Д. Спремић и В. Матић.

Претседавао заст. претседника члан г. Б. Ранковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 647) Прочитан је и усвојен записник 30. седнице Управног одбора.

II 648) Примљен је знању записник 31. седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 299.

III Прочитан је записник 31. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

649) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

650) Да се одобравају привремена кредитирања по предлозима бр. 230 и 232.

651) Да се усваја предлог бр. 231 и исплати 350 дин. за прековремени рад око анализе семена луцерке.

652) Да се по предлозима бр. 233 и 234, одобрава расход 34 пољоприв. календара, пошто су дужници умрли.

IV Прочитан је записник 31. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

653) Да се по тражењу бр. 6109, пошаље понуда за семе угарњаче. Набавку семена извршити ако се закључи продаја.

654) По писму бр. 6122, тражити понуду са мустром, ценом и означењем количине коју нуди.

656) Да се понуда бр. 6052, за муљаче и пресе, држи у евиденцији.

V Прочитан је записник 31. седнице програмског одбора,

657) Да се прими знању извештај Подружине из Куманова, о похвалном раду њеног секретара г. Ж. Михаиловића с тим, да га Подружина у фебруару идуће године предложи за редовног члана.

658) Да се извести Подружина у Д. Крчину, да ће Друштво водити рачуна приликом наплате дуговања о местима која су потучена градом, колико је год то могуће.

659) Да се Подружини у Белановици одговори, да ће Друштво наплату дуга тражити од потписника обвезнице, а Подружина нека се пријави у стецишну масу њеног дужника.

660) Да се г. Ђ. Гојковић, из Раче краг. прими за такмичара по расписаним стечајима.

VI Прочитани су извештаји бр. 6192/6193 о стању друштвених финансија као и мере за одржање буџетске равнотеже, па је одлучено: да се начелно усвоје оба извештаја с тим, да се примењују одредбе које предвиђају већи проценат уштеда. Дефинитивна одлука да се донесе кад буде на окупу већи број чланова управе.

662) По примедбама Министар. пољопривреде на правилник о раду са трифолин станицом одлучено је: да се у одговору да објашњење, да је Друштао калкулисало таксу за пломбирање с обзиром на то, што оно даје прописне нове џакове без шава и што ће количине од 2—3 џака да плате за пломбирање више но што је просечна цена коју Друштво предвиђа. Иначе ако Министарство пољопривреде не прихвата ово објашњење, онда Друштво пристаје да Контролна станица наплаћује таксу за пломбирање и да се правилник потврди код надлежне власти.

Саопштења и предлози

VII Прочитана су писма г. г. Н. Петровића и М. Николића, да ће извесно време бити ван Београда и да због тога неће моћи да долазе на седницу. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

Бановински лозни и воћни расадник у Љубушком

има више хиљада првокласних дивљачица од магриве (Prunus mahaleb). Цена од 1000 комада 200 динара без паковања.

ЦЕНОВНИК

СЕЗОНСКИХ ПОТРЕБА, КОЈЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ КОД СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ НЕМАЊИНА УЛ. 11-15.

Француски тријери-сортирачи „Маро", најбољи и најпрактичнији и то Бр. 4 Динара 4400.— Бр. 5. Динара 5200.— и Бр. 6. Динара 6 800.—	
Тријери ХАИД Бр. Іб Дин. 1700.— Бр. Іа Дин. 2000.— Бр. I/I Дин. 2600.— Бр. V/I Дин. 4500.—	
Тријери МАЈЕР Бр. $1a^1/_2$	1800.— Дин.
„ Штахел и Ленер Бр. I/II Дин. 2750.— Бр. II/Іа Дин. 2350.— Бр. II/I	2650.— „
Пресе за грожђе од 300 лит. 2700.— од 200 лит. 1800.— од 150 лит.	1600.— „
Муљаче за грожђе „Ферум" Дин. 600.— ЕКС Дин. 800.— Мајфарт	1.000.— „
Ебулиоскопи — оригин. француски (Малигани)	950.— „
Крушача за кукуруз, за 1 клип Дин. 650.— и	700.— „
за 2 клипа са ветром	1500.— „
Резервна сита (округла) за тријере Хајд I/I	165 — „
Цилиндери за тријер Хајд I-Ia	1200.— „
Сејалице за жито, врстачне, од 13 реди	2850.— „
Гвоздени ваљак троделни Дин. 1200 — једноделни, са сединштем на точковима	600.— „
Дрљаче дводелне, обичне, Дин. 300.— преламаче Дин. 450.— троделне, обичне	500.— „
	500.— „
Сецкалице за сточну репу, бундеве и корење	500.— „
„ „ „ сено, сламу, шашу 750.— 950.— и	1.100.— „
Плугови лаки, са црталом, без точка, за воћњаке и винограде	360.— „
„ „Фела" Бр. 5, са колечкама	500.— „
„ „Рајнлана", Бр. Е. 6. са једним точком и црталом, лаки	450.— „
„ „ „ Д. 6. са колечкама (à la Sak)	600.— „
„ обртачи Sak U. W. 5 са 1 точком 750.— исти, са колеч.	850.— „
„ за угаривање, са две бразде, за обичну запрегу	850.— „
„ „Monachia" Бр. 5 (звани „Сава"), награђени I наградом на утакмици	730.— „
„ Еберхартови Бр. 4 „КОМЕТ"	850.— „
Тегле за остављање зимнице, патент од $^1/_2$, 1 и 2 литра, 12.— 14.— и	20.— „
Сумпор, на јути Дин. 10.— на азбесту, килограм	20.— „
Сајџов азбест, најбољи, у оригин, пакетима од килограма	70.— „
Рибља бешика за бистрење белог вина килограм	700.— „
Желетин за бистрење црног вина килограм	50.— „
Калиум-метабисулфит у кристалу	25.— „
„ феродианатум, про анализи (издаје се по налогу Винар. надзорника) килограм	200.— „

Комплетан ценовник Кућеовог алата, књига и др. потреба шаље се на захтев и бесплатно

Цене су франко друштвени магацин, а роба се шаље на доплату и повуку.

„ПРОВАНДЕИН“

Пажња свињогојцима

Чуђени Белгијски препарат познат широм света, који спречава болести код свиња и угоји их за 2-3 месеца раније.

Фабрика обог изборског препарата, у жељи да га користе сви одгојивачи решила је и поред кризе да поново пусти цене.

Искористите прилику и одмах купите код Вашег трговца једну оригиналну кутију од с-са 800 грама која сада стаје само 25.— динара, па ћете се брзо уверити у истинитост наших навода.

ГАРАНЦИЈА у случају неуспеха примамо неискоришћену количину и враћамо цео новац Ако га у Вашем месту не нађете, пишите нам на ћемо Вам сваку количину послати. Начин употребе налази се у сваској кутији на нашем језику.

Генерални Заступник **ЛЕОН М. СИД**

Ранћева ул. 22., Београд, — пошт. фах 471.

Цене пољопривредних производа, на дан 8. новембра 1932 г.

Пшеница	
Нова Банат 76, 2%	145—150
„ Бачка 76/2% Срем	150—155
Н. србијанска 75/76, 3% Дунав	140—145
Нова србијан. 72/73, 3% Сава	132—140
Н. србијанска гл. пруга	140—145
Н. србијанска узана пруга	140—145
Кукуруз	
Банатске утовар станице	85— 92
Банат пар. Вршац	85— 92
Срем	85— 95
Србијан. пар. Пожаревац	90— 95
Овас	
Српски нов пар. Београд	105—110
Бачки „	— — —
Сремски „	100—110
Македон. — Косовски	— — —
Узана пруга	95—100
Јечам	
Македонски — Косовски	80— 85
Барањски	90—105
Пасуљ	
Србијански 2%, 1930	125—130
Хрват. стан. 2% са врећама.	
Сисак	— — —
Сремски 2%	120—125
Бачки 2% утов.	120—123
Суве шљиве	
Обична гарнит. пар. Ваљево	210—230
70/75	260—280
80/85	220—240
95/100	210—230
110/120	200—220

Ораси	
Узане србијански	430—460
„ босански	— — —
Стока и сточни производи	
Свиње тешке	7—10
„ средње	7— 8
„ лаке	7— 8
Волови I кл.	3·50—4
„ II	3—3.50
„ III	2—2·75
Краве I кл.	3 3·50
„ II „	2.50—3
„ III „	1·50—2
Овце	1·50—2
Маст	11—13
Сланина	10—11
Живина	10—14
Јаја	70—85
Млеко овче	2·50—3
„ кравље	1·80—2·25
Сир српски	10—11
Кајмак	20—25
Разно	
Мекиње са врећа Срем, Бачка	65—70
Мек. вагон Београд, са вреће.	70—80
Слама „	30—35
Кромпир, Београд	55—80
Црни лук	120—160
Хартије од вредности	
Зајам 7%, 1921	46·50—46·50
Аграрне обвезнице 4%	21—22
Ратна штета 2½%	188—190
Аграрна банка	211—212

Штампарија „Скерлић“ — Мил. К. Цветановића
Београд — Краљ. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Краља Александра 7ј Београ

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 23. Београд, 1 ДЕЦЕМБРА 1932. год. Год. 59

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ИЗДАВНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Ратарство.

Проблем наше пшенице.

(свршетак)

Утврдили смо већ бројевима анализа, не узимајући у обзир повремене притужбе нашег млинарства, извесно опадање у квалитету наше пшенице. Ово опадање мора имати свог разлога. Овај ће тешко лежати у погоршаном начину културе или у измењеном поднебљу, већ пре у тежњи ка једноставној плодности створених варијетета, и оних, који се стварају, а можда још у великој мери и у земљи. Није без значаја што је ширбаница већ ухватила маха чак и у Бачкој и у Барањи. За сремску пшеницу се често чују притужбе, да све више губи свој стари реноме. Овде је у питању по нашем мишљењу само сорта квалитативно слабија. С друге стране поља су одиста богата али не и неисцрпна. Укупно узевши у суштини је двополно газдовање: кукуруз, пшеница. Ђубрета ми немамо довољно за наша поља, а вештачка

су за нас још увек и сувише скупа. Ову чињеницу, т.ј. стање плодности поља тих крајева и дејства овога на квалитет пшенице у садашњиши требало би безусловно одмах испитати, како би се добила тачна претстава о правим узроцима. И ову околност смо имали у виду, када смо још од 1925 године у свима нашим расправама, студијама, на јавној говорници увек пропагирали и саветовали што брже увлачење луцерке и детелине у свако газдинство. У сваком случају количину беланчевине, лепка и његов квалитет безусловно ствара поред сорте поднебље и земља. Поднебље се није изменило, значи дакле земља и сорта; код земље треба у овом случају специјално схватити азот. Ово је нарочито јасно, када се имају у виду принципи и разлози, који стварају обиље протеина у зрну у односу према скробу и квалитет лепка.

На чистоћу робе у погледу сората није се никада особито озбиљно мислило. Трговина је мислила на ову чистоћу само са разлога, што је у томе гледала слабији квалитет робе, ма да ово не мора бити тачно. Једној мешавини са млинарског или пекарског гледишта нема се шта замерити, ако су захтеви и једног и другог у свему задовољени. Овде је у питању само квалитет, па ипак је једнообразност роби потребна у трговини. Ми ипак немамо разлога да идемо путем америчких терминалних елеватора, јер немамо 232 варијетета и сората, које имају Уједињене државе. Нама се чини да су баш због тога тамо и били принуђени на онакве класификације у својим стандардима, а тиме дали могућности вештачким стварањима степена онако, како се тамо много година чини у чисто шпекулативне сврхе како у Уједињеним државама тако и Канади. Разуме се, да је наша трговина и млинарство под утицајем падања квалитета тражила разлоге и запазила прво оно што је најуочљивије. Овоме је нарочито допринело и изрођење. Без сваке је сумње да измешани слабији квалитети са првокласним овоме морају убити вредност. Ако је ико, а оно је наша млинска индустрија тачно упозната са квалитетима сваког нашег

продукционог краја, и што у погледу квалитета подижу свој глас с времена на време, ми их потпуно разумемо. Али ако се озбиљио не почне стварати у погледу квалитета, неће проћи много, па ћемо сличне притужбе морати чути и ван наших граница, а то ће бити штета. Тешко се повраћа изгубљени глас.

После ових изглагања да се вратимо на јужне области и да мало дубље расмотримо тамошње стање. Тамо се сусрећемо најмање бар са око 18 варијетета и сората.

Tr. durum	5
Tr. vulgare	5
Tr. turgidum	7
Tr. compactum	1

На једном сразмерно малом простору ово претставља велику мешавину — шаренило, које је свакако стварно далеко веће. Са трговачког гледишта нас овде може једино интересовати Tr. vulgare и Tr. durum, обоје са по пет варијетета и то Tr. vulgare: erythrospermum (дакле банатска), ferrugineum, alborubrum, lutescens u albidum; Tr. durum: muzeiense, leucurum, lybicum, affine и Schimperi.

Откуда је ова мешавина и код ових двеју, тешко је погодити. Durum је вероватно пренесен или из Јужне Русије, где се и данас гаји под именом арнаутка или гановка, бјелотурка и кубанка, или из крајева некадашње турске империје, где се гајио durum. Код Tr. vulgare налазимо тип: банатске — erythrospermum, тип лисичарке, таганрошке — донке, т. з. црвенокласке, познате у трговини са Америком под именом Red Russian и клевенске планинке — све ferrugineum; сандомирске (руска Пољска), хаинеовог јарог Јафета, мордовљеве пруске — све alborubrum; галицијске јаре шишуље, пробштајске, ширифовог скверела и свију изведеница и одгајених варијетета, нос, хајнеове шишуље и т. д. — све lutescens; франкенштајнске, кујавске, епа, костроме (пунавке) и т. д. — све albidum. Из овога није тешко закључити, да су и ови типови највероватније доспели овамо из Јужне Русије,

вероватно преко Одесе или и за време ратова прошлих столећа и претстављају добре квалитете, принципијелно с обзиром на ботанички тип, уколико нису erythrospermum, т.ј. банатска, али у сваком случају слабији од банатске.

За нас се овде појављује једно интересантно питање са чисто аграрно политичког гледишта. У питању је култура durum-а с једне стране, а са друге најквалитативније и најквантитавније сорте, јер се не може ни помислити на даље задржавање сората без икакве или врло мале трговачке вредности.

Засада производе и извозе durum Јужна Русија и Северна Америка углавном. Позната је довољно употреба duruma у светском млинарству као и производња робе од теста. Према томе ниједан разлог не стоји на путу са трговачког гледишта не развити ову културу у потребним границама, а на рачун садашњих тамошњих слабих квалитета. Дакле, узети у заштиту ову врсту пшенице. Ми смо чак убеђени, да би оваква наша одлука била врло корисна по нас са врло много разлога. Из групе Tr. vulgare задржати само erythrospermum и овој ставити на супрот манитоби I или marguis и претворити у озимицу. Наравно, прво испитати у најширем обиму. Ми мислимо, имајући све у виду, да би ове дале далеко боље резултате под тамошњим вегетационим условима, од erythrospermuma. На овај начин имали бисмо у тим крајевима durum и lutescens (манитоба, marguis) и евентуално чак и erythrospermum. Наравно ово зависи од успеха и добивених резултата, јер може остати и само durum и lutescens исто тако као и durum и erythrospermum. У сваком случају у упоредно истраживање узети и тамошњи садашњи lutescens.

После изнесених чињеница да се вратимо на проблем будуће производње. Овде се оцртавају у пуној величини сорта и њен квалитет и квантитет, а на другој техника у свима правцима и врло много још нерасправљених питања. У нашој домаћој имамо заступљен и квалитет и квантитет и још уз то њен стари глас

Ово је подједнако важно како за Војводину тако и остале крајеве изузимајући јужне. Ове треба нарочито третирати, како је то изнесено. За данас су најраспрострањеније домаћа и ширбаница. Будући селекциони рад засновати на чисто банатској, али не само у правцу квантитета, већ и квалитета, уклањајући при том њене познате биолошке мане. Сва евентуална укрштања са другим првокласним спроводити на домаћој. У погледу укрштања, а у циљу експериментисања у јужним областима употребити раније назначене сорте и варијетете тамошње, т.j. erythrospermum, durum и lutescens, ширбаницу подвргнути даљој селекцији у правцу квалитета. У оним продукционим крајевима, где нема институције за селекцију, употребити у ту сврху постојеће пољопривредне школе и друге пољопривредне установе, додељујући им и селекциони рад на пшеници. Рад треба да је што преданији и савеснији. Узимање у расматрање у почетку рада безброј јединки из популација најразличитијих крајева наше територије, па чак и из јужних на многе хиљаде, као основицу будућих линија, које се испитују, па их после сводити на неколико само у току годину две дана рада, јесте узалудан посао и прилично непознавање. Истина је, да је врло корисно имати у почетку што већи број, али у духу постављеног задатка, а не с брда с дола, да се тако изразимо. Није опортуно узимати у конкуренцију и типове, који су слабијих квалитета и који су се као такви код нас и показали. Узалудан је то посао. Линије тражити и стварити у банатској пшеници. Ширбаница је данас толико раширена, да се тешко даје и замислити њено једноставно уклањање, утолико више, што она ван квалитета има добре особине.

Довољно би било ако би се успело, да се спречи њено даље ширење, а нарочито у крајевима наше најквалитативније пшенице, докле год се из ње не би створило што квалитативно равно старој. У селекционом раду стављати локалне модификације домаће у упоређење са најквалитативнијом домаћом и из тога

извлачити потребне закључке. Посебни задаци и лична нахођења појединих руководаоца, њихов лични интерни рад у циљу специјалних и најразноврснијих проучавања, нема са државном аграрном политиком ничега заједничког, бар засада, а нарочито ако није у правцу њених смерова. Бар у главним продукционим крајевима најквалитативније пшенице одмах суспендовати даље гајење слабих и слабијих варијетета од старе домаће, па ма откуда они потицали. Овде се не мисли на ширбаницу.

Казали смо, да за утврђивање правог квалитета није довољна само хектолитарска тежина или проста анализа на протеин, па чак евентуално на глутен, а још мање која анализа страног порекла. Ту је потребно све знати и расправити све, што досада није учињено. Потребно је знати не само прави квалитет створених варијета,већ и оних, који се стварају. Селекциона станица у Осеку на пр. у прошлој години муку је мучила тражећи пут и начин да испита квалитет својих линија, не задовољавајући се само голом хектолитарском тежином, висином приноса и биолошким особинама, што је посве тачно. Потребан нам је један завод или бар један организовани лабораторијум, који ће за целу земљу овај посао свршавати. Без овога наш би селекциони рад ишао кроз маглу и многа најквалитативнија јединка би била изгубљена. Било би много пута у опреци са постављеним задатком. Ми не треба никада да сметнемо са ума, да све оно што нашем спољном проматрању избегне, не избегне млинарству и пекарству, јер на крају крајева ту се види шта је шта и шта вреди. Засада је због тога млинарство било и једини наш судија и подизало свој глас не без оправдања. Не треба опет мислити, да је селекцијом све урађено. Она не може отклањати незнање и нехат произвођача у свему. У најбољу руку у таквим случајевима она ће га ублажавати само. Ово смо лепо изложили у нашој расправи: „Савремена гледишта о правцима у пољопривредној производњи и стварно стање код нас".

Идеално је задржати или створити и раширити један тип квалитетне пшенице бар у главним продукционим крајевима. Овим путем се добија и првокласна стандардна роба. Једна или нека врста селекционог рада може се одмах у најширем обиму спровести. Он се и данас спроводи али зависи од личне воље. Тиче се чишћења и сортирања семена за сетву. Не допустити само сетву без најтемељнијег чишћења и сортирања, па је за моменат урађено много. За ово би послужиле све тријерске станице и селектори. Ово исто важи и за потапање и томе слично у циљу сузбијања главнице. Што се тиче чистоће и уродице, разлупаних и здробљених зрна, морамо у садашњим приликама препустити још увек да иде од пољопривредника како иде, остављајући трговини осталу бригу. Али и ту поштовати принцип чистоће. Добра воља произвођача и коректност трговца могу много учинити, те и данашњи инвентар машина може сигурно давати далеко чистију робу, но што много пута бива. Ми лично ценимо врло високо одредбе пшеничног режима, па мислимо, да би његове одредбе требало задржати и у интерној трговини.

Као што смо већ казали, потребно је одмах расправити сва нерасправљена питања, а нарочито питање утицаја земље на смањени квалитет. И за ово је потребно исто тако време као још и више за селекцију. Нама се чини, да питање земље није ништа мање важно од стварања новог. Тек на бази сазнања правог стања ствари моћи ће даље да се правилно ради. У погледу површина ми смо у нашем делу „Југославија и светска производња и промет кукуруза" као и напред наведеној расправи, заузели тачно гледиште и навели за ово разлоге и доказе, те се у то овде нећемо упуштати.

За гро наше пшеничне производње, а у вези са исхраном, нема се шта нарочито рећи. Али за наше крајеве, који толико произведу, колико им треба за исхрану, или су упућени на повремено или стално куповање и увожење из суседних или и даљих наших продукци

оних, области питање сорте са гледишта квалитета губи своју важност. Овде није у питању извозна роба, већ најнужнија количина за исхрану. Отуда је у питању само најплоднија сорта под датим околностима. Овде се појављује један парадокс. Пшеница, преко чијих се мана не може прећи ћутке са пољопривредне тачке гледишта, у нашим планинским, воћарским и сточарским крајевима и поред свог лаког зараживања и сталног зараживања главницом даје високе приносе по јединици површине. Овде је у питању Ледереров пролифик. Ми смо ову појаву лично студирали и пратили. Чак нам се чини да ту и ширбаницу туче, већ домаћу редовно, уколико ми знамо. Са пољопривредног гледишта пшеница са сваквом маном се не допушта у гајењу, па и са здравственог гледишта не. Али са друге стране трбуху је потребан хлеб. Што га више тамо има, утолико боље по те крајеве и по извозну количину. Укратко речено, те крајеве не дирати у погледу квалитета. Њима је потребан квантитет и ту само њему тежити, па ма на којој то подлози било. Дакле, спречавати тамо ширбаницу, па ако хоћемо чак и Ледереров пролифик, била би грешка све донде, док се неби што боље створило. Ми смо свесни грешке коју чинимо кад ово кажемо и за Ледереров пролифик, али мислимо, да ће ово и други схватити као и ми. Уосталом, ако ширбаница покаже и близу успех као и он, онда овај одмах уклонити, а то није тако тешко.

У вези с исхраном морамо још додати, да ова не треба да буде на бази најбољих квалитета. Баш обрнуто. Баш обрнуто треба да имамо што више за извоз најбоље квалитете. У том смислу су били и неки прописи пшеничног режима из прошле године. Ми налазимо, да је то било врло мудро и корисно. Признајемо, да је услед овога наша млинска индустрија имала тешкоћа око снабдевања и удаљавала се од својих уобичајених интерних тржишта и морала свој капацитет попуњавати из других области него ли дотле, али друге није, кала је у питању интерес целине.

Што се тиче остале технике производње под данашњим приликама мора се засада препустити нормалном току, изузимајући питања легуминоза и дубоке културе. На крају скрећемо поново пажњу на ранија излагања, уколико што није завршни део обухватио, јер она сама собом носе и решења, као што је на пр. експериментисање манитобом и т. д.

М. Ђ. Николић.

Повртарство.

Производња раног поврћа за домаћу употребу.

Поврће је неопходно потребна храна. Оно не само што користи организму својим хранивим састојцима, поглавито витаминима, већ му пружа и потребна градива, која потпомажу варање; спречавају штетно дејање творевина посталих распадањем меснате хране на слузокоже желуца и црева и тиме знатно утиче да се очува здравље, гипкост тела и свежина мисли.

Кад се има све то у виду, ниједан оброк не треба да буде без поврћа. Истина позног поврћа у нашој домовини има прилично и доста се употребљава, али у раном поврћу осећа се велика оскудица.

Рано поврће, које се на нашим пијацама виђа, већином је страног порекла, зато је доста скупо и ретка су домаћинства, којима новчана средства дозвољавају, да своју кухињу снабду раним свежим поврћем. Са политичко економског гледишта штетно је уопште увозити земљорадничке плодове који се у нашој домовини могу произвести. Таквим радом повећава се само државна пасива, а свесни пољопривредници једне чисто земљорадничке земље не треба то да дозволе.

Сваки ко има ма и најмању баштицу, може за своју потребу да произведе рано поврће, само ако се буде придржавао следећих упутстава:

Земља за башту треба да је трошна, дубока, богата биљним хранивим градивима и не сувише влажна. Доњи слој земље — здравица — треба да је пропустљива. Вода мора бити при руци у довољним количинама, јер недовољно заливено поврће спорије расте и није тако сочно и укусно.

Башту за поврће треба поделити на четири дела тако, да се разне врсте поврћа могу наизменично гајити и тиме се земља боље искористи.

Први део треба одредити за гајење биљака које захтевају свеже ђубре, као: купус, кељ, карфиол, келераба, спанаћ, салата, целер, патлиџан и празан лук.

Други део за биљке које не воле свеже ђубре, али које ипак захтевају снажну земљу, као: мрква, пашканат, першун, ротква, црни лук, кромпир и др.

Трећи део остави се за гајење махунастог усева (пасуља, соје, сочива, грашка и боба).

Четврти део треба засадити разним дугогодишњим биљкама (шпарглом) или разним кореньем (енглеским киселjаком, питомим зељем, реном и др.).

Даље башту треба испресецати потребним стазама, да би се разни послови, као и довоз и увоз могли лакше обављати.

Најподеснije су оне баште, које су у непосредној близини економског дворишта, односно зграда за становање.

Воћних дрвета у башти треба да је што мање, како не би површе било сувише много засењавано. За препоруку је засадити само ниско, чучаво воће и то поред стаза.

Ограда (плот) може бити од дасака, зида или живе ограде. Најбоље је зидана ограда, јер добро штити усеве од хладних ветрова; поред тога може се гајењем патлиџана или воћа поред ограде постићи већи принос. Патлиџани поред зида засађени, раније дозревају и боље се уновче.

Обрада и ђубрење земље. Да се земља у башти може дубоко и лепо обрадити, потребно је имати разног оруђа, као: риљ, ашов, мотику, мотичицу, будак, грабуљу, канте за заливање и т. д. Оруђа треба одржавати увек у добром стању, да разни послови могу бити на време, брже и лакше обављени.

Земљу баште треба што дубље преривати, како би се што боље промешала и уништио разни штетни коров. Дубоко риљање треба предузимати само ујесен, да се земља, утицајем зимских мразева што боље раздроби. Трошна земља је плоднија, а и омогућава раније и лакше обављање пролећних послова. Повремено треба баштенску земљу дубоко изриголати и то на 50—60 см., при чему се добро промеша и пођубри.

Уопште баштенска земља може само онда корисно да послужи производњи површа, ако се обилно пођубри.

За ђубрење повртњака служе у већини природна ђубрва, као: говеђе, коњско, овче, свињско, нужничко и кокошије ђубре.

Говеђе ђубре погодно је за сваку земљу, нарочито за лакшу.

Коњско ђубре најбоље делује на лакшој и хладној земљи. Ако се нема довољно природног ђубрета, ту се мора испомоћи са вештачким ђубретом, којих имамо: азотно (чилска шалитра), калијево (калијева 40% со) и фосфорно (супер-

фосфат). Вештачко ђубре калијево и фосфорно растура се (2—4 кгр. по ару) ујесен и одмах, земља прериља или прекопа, а азотно ђубре растура се (до 2 кгр. по ару) непосредно по браздама или кућицама засађеног усева.

Стајско ђубре најбоље је растурати ујесен и заривати у дубину 25 см., да не изгуби своја драгоцена биљна хранива градива.

Сетва повртарског семена обавља се обично непосредно у бразднице или се омашке растура. Такво се поврће не расађује и остаје на том месту све до бербе. Овде спада: мрква, першун, пашканат, спанаћ, црни и бели лук, цвекла, кромпир, грашак, пасуљ, и разно кухињско корење.

Остала поврћа сеју се прво на неком привременом месту и кад довољно ојачају и очврсну, расађују се на сталном месту.

Семена појединог поврћа сеју се према томе, кад се исто жели употребити за сто.

Да се постигне рано поврће, нужно је сетву семена извршити у сандучиће са размерама 30 см. дужине 30 см. ширине и 13 см. високе. На дну ових сандучића проврти се неколико рупа за оцеђивање воде, цело се дно покрије парчадима црепа или ћерамиде, а може и каменим олуцима, и пошто се сандуче до на један см. при врху напуни добром баштенском земљом, измешаном са просејаним компостом и песком, засеју се жељеним повртарским семеном, које се покрије са око пола см. ситно просејаном баштинском земљом. Затим се сандучићи положе обично до прозора, неке топле и светле одаје Да посејано семе у сандучићима што пре никне, треба земљу што чешће заливати млаћном водом, пазећи при том да семе не сплави. Препоручљиво је, да се семе пре но што се посеје, остави да накличи (набубри). За ову потребу саспе се семе на неку крпу и помеша са дрвеном струготином, потом умочи у топлу воду и остави до прозора у топлој одаји. Чим семе покаже кличице, треба га у сандучиће сејати.

У сандучићима густо проникао расад треба мало прочупати да поједене биљке остану размакнуте 1—2 см. Тако ће оне брзо ојачати и оспособити се за пресађивање у леје на стално место.

Расађивање расада из сандучића врши се пошто је претходно очврснуо, т.ј. пошто је поступно навикнут на спољни ваздух. Ово се очвршћавање изводи на тај начин, што се сваког лепог и топлог дана износе сандучићи из одаје на поље и увече се опет враћају натраг.

Расађивање треба вршити по мутном и облачном дану, рано или увече; кад сунце греје не треба расађивати, јер тада млад расад брзо вене и тешко се прима. Пре него се ра-

сад из сандучића извади, треба исти добро залити, како би се могао лакше вадити и са нешто ситне земље на жилицама. Расађивање се врши у редовима у троуглу или у квадрату. Погодније је расађивање у квадрату, јер се припадајући радови око неге површа лакше изводе.

Расад од правог зеља расађује се нешто дубље, него што су биљчице расада биле у сандуцима. Жилице струкова се по мало скраћују, а код целера и прази лука сасеца се нешто и лишће.

Расађени расад мора се одмах добро и залити. Ако је расад расађен рано упролеће, треба га преко ноћи покривати шаком сламе или лишћа, да биљчице не назебу и не попусте у свом порасту. Исто тако расад треба покрити кад су јаке врућине после заливања.

Заливању површа је задаћа, да се биљна хранива градива садржана у земљи, посредством воде растворе и биљкама пруже у већим количинама за исхрану. Површе, које је заливано, крто је, сочно, укусно и добро сазрева.

Вода за заливање треба да је чиста, без икаквих биљкама шкодљивих примеса, мека и на сунцу загрејана. Упролеће најбоље је површе заливати уподне, улето рано ујутру или увече.

Младе биљке треба заливати кантом снабдевеном решетком. Одраслије површе залива се и кроз цев канте, но при том треба пазити, да водени млаз не пада на лишће и струк, већ поред биљке.

При посебном гајењу појединих врста површа треба имати на уму следеће:

1. *Право зеље* (карфиол, купус, кељ, келераба) за своје успешно напредовање захтева дубоку, добро разрађену и добро пођубрену земљу. У лакој и сувој земљи не успева добро. Обилно ђубрење, нарочито говеђим ђубретом, и чешће заливање нужно је да се добију крупне главице, а код карфиола крупни, крти и укусни цветови. Корисно је повремено заливање осоком или разређеном говеђом балегом.

Семе разних сорта правог зеља сеје се у сандучиће још у фебруару месецу. Кад расад ојача и очврсне расађује се у отворене леје.

Растојање појединих струкова даје се с обзиром на сорту и њену крупноћу, а то бива од 40—60 см. у квадрату. За време пораста право се зеље праши, плеви, окопава и у сушном времену залива. Да карфиол буде бео, крт, сочан и укусан, бледи се на тај начин, што му се све лишће у врху повеже као купа. Као узрод гаји се салата, рана келераба и спанаћ. Ране сорте треба брати што пре, јер се дуго не могу свеже одржати;

2. *Салата* произведена у сандучићима у фебруару месецу, расађује се као међу-усев или узрод. Од позних мразева и слане чува се млада расађена салата сламом или лишћем. Зимска салата сеје се у септембру у браздице 8—10 см. дубоке, а да не измрзне покрије се коњским ђубретом. Упролеће кад се снег отопи, браздице се очисте покривача, земља се разради и добро пођубри. Густо поникла салата се прореди, тако да поједине биљчице остану на растојању 15—25 см. Салату треба доста заливати, нарочито је благодарна ако се чешће залива осоком и то увек испод листа.

3. *Спанаћ* се код нас сматра као најраније поврће, он се сеје у септембру у браздице удаљене 10—15 см. од себе и заштити се коњским ђубретом од мразева. Упролеће се грабуљом скине покривач и земља се препрашује, плеви и кад је потребно залива. Кад спанаћ почне да прорашћује, губи од укуса и није више добар за јело.

Осим обичног спанаћа, гаји се и новоселандски спанаћ, који преко целог лета расте и не протока. Лишће му се стално подбире све до првих мразева, који га одмах и опрже. Семе његово сеје се у сандуке, или саксије, па кад младе биљчице ојачају и очврсну, расађују се у добро припремљеним лејама на растојању 60—70 см. од себе. Расађене младе биљке, све док се потпуно не приме, треба засенчити. Даљи радови састоје се у прашењу, плевљењу и заливи се кад је сушно време.

4. *Корење:* мрква, першун, пашканат, ротквице и шпанаћ змијак, сеју се у марту на отвореном пољу на леје у браздице на 15—20 см., исте се покрију коњским ђубретом, па кад се младе биљчице појаве и време отопли, браздице се очисте од ђубрета, биљчице прореде на 5—8 см.

Рен се размножава угодније изданцима него семеном. Изданци се расађују на дубоко изриголованој земљи рано упролеће у редове 35—40 см., а корен од корена 25—30 см. После сађења рен се једном залилије. Корење се у јуну доста дубоко одгрне и са стране избили коричкови се отсеку, да корен расте чист и гладак. Рен је дугодишња биљка, па стога се гаји изван плодореда (IV парцела).

Целер се сеје у сандучиће или саксије почетком марта и кад младе биљчице ојача у и очврсну, [illegible]ују се на отворене леје на растојању 35—40 см. од себе. Као узрод целеру сеје се салата, спанаћ или рана кељераба.

Нега коренастог поврћа састоји се у честом препрашивању, плевљењу, а у доба суше се залива. Целер је врло напредан ако се до корена почесто залива осоком.

М. Дуњић.

Питања и одговори:

Молим Друштво за одговор, да ли би могао бадем да успева у нашем крају? Какво је земљиште најподесније за бадем? Где би могао набавити саднице од бадема или семе да посејем, јер ме ово интересује.

Гвозден Марковић,
пољопривредник из
Јежевице, срез Пожега ужичка.

Бадем је воћка топлих крајева и у Европи је одавно познат и распрострањен. Нарочито је јако раширен по обалама Средоземног мора: Грчкој, Италији, Јужној Француској, Северној Африци, па и код нас у Далмацији. Међутим бадем може да успева и у Северној Србији, али даје род лошијег квалитета, због неподесног тла и недовољне топлоте. Ови недостаци не би били апсолутна препрека за гајење бадема код нас, да ова воћка не цвета веома рано, те скоро увек цвет страда од позних пролећних мразева.

Уживања ради, понеко дрво бадема може се садити око куће, у двориштима потпуно заклоњеним од хладних ветрова, али никако у сврху производње бадемових плодова за продају, јер у нашој земљи постоје одлични услови за гајење бадема. Далмација и Хрватско приморје имају толико бадема да могу да задовоље унутарњу потрошњу, чак шта више интезивнијим подизањем нових бадемњака на подесним земљиштима, могли би ове извозити и за иностранство.

Басен Западне Мораве најподеснији је крај у нашој земљи за подизање јабучара, по чему је чувен и ван граница наше домовине, те питање подизања бадема не треба да вас интересује. Нека вас интересује само јабука, јер она даје и вама и нама свима поред лепих пара и светски глас на тржиштима. Поред будимке и колачаре подижите још финије стоне сорте јабука: лепу боскопску, канадску ренету и енглеску златну парменку, које треба калемити на холандску јабуку или крупну дивљу слаткачу, а не на обичну ситну дивљаку.

Обавештења ради стављамо вам до знања да саднице бадема можете набавити у далматинским воћним расадницима.

М. Н. Лолић.

Записници

Управног одбора Српског пољопр. друштва

32. седнице, држане 10. августа 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г: заступник претседника, члан г. Б. Ранковић и чланови: В. Матић, Д. Спремић, Н. Белобрк, С. Ратковић и Др. М. Градојевић.

Претседавао заступник претседника члан г. Б. Ранковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 664) Прочитан је и усвојен записник 31. седнице Управног одбора.

II 665) Примљен је знању записник 32. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 32. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

666) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000 динара.

667) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 536.

668) Да се по тражењу начелника ср. из Лебана одговори, да за једну Главинићеву сушницу могу добити гвоздене делове од Друштва с тим, да сад положе 200 дин. а остатак у 300 дин. кад почну рад. За подизање сушница да се Подружина обрати преко Друштва.

669) Да се општини Драславичкој продужи рок за исплату дуга најдаље до краја о. г, с тим, да сада пошаље у отплату колико може.

670) Да се прими знању, да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

IV Прочитан је записник 32. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

671) Да се по актима бр. 6104 и 6218 тражи, да се снизе цене па да роба остане у комисиону, а на чврст рачун да се не може преузети.

672) По питању бр. 209 одговорити да Друштво продаје само пломбирано семе и ако их такво ингересује послаће им у своје време понуду и мустру.

683) По тражењу бр. 6272. докупити потребну количину ђубрива па комплетирати и извршити целу поруџбину.

674) Да се по молби бр. 6256, изврши замена справа, па вршалица пошаље новом купцу.

175) Да се понуда бр. 6200. за разне справе држи у евиденцији.

176) Да се ступи у преговоре са Привилегованим друштвом за извоз ради испоруке потребне количине семена пшенице од прошлогодишње жетве.

V Прочитан је записник 32. седнице програмског одбора, па је одлучено:

677) Да се М. Стевић, прима за такмичара по расписаним стечајима.

678) Да се прими у састав Омладинска пољопривредна дружина из Гушевца, пошто је испунила услове прописане правилима.

689) Да се усваја распоред путовања инсектора у Војводини, у циљу прегледа рада тамошњих подружина.

Са овим је седница закључена.

33. седнице, држане 17. августа 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. заступник претседника, члан г. Б. Ранковић и чланови. В. Матић, Д. Спремић, С. Ратковић, Н. Белобрк, Т. Владисављевић и Др. М. Градојевић.

Претседавао заступник претседника члан г. Б. Ранковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 681) Прочитан је и усвојен записник 32. седнице Управног одбора.

II 682) Примљен је знању записник 33. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 33. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

683) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

684) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 241. Исто тако одобрава се и кредитирање бр. 242, али са гаранцијом.

р85) Да се одбије позив за упис у чланство Међународне трговине.

686) Да се овлашћује претседништво да набави два вагона дрва из унутрашњости, ако је таква набавка повољнија.

587) Да се по молби бр. 1375 одобри кредитирање за четири месеца.

688) Да се г. А. Петровићу, магационеру, исплати 76 д. колико је утрошио за бензин и скелу приликом одласка својим мотоциклом у Нови Сад, ради наплате друштвеног потраживања.

788) Да се одговори Подружини из Бељине, да Друштво само посредује у набавци семенске пшенице и према томе куповина може бити само за готов новац. Иначе за по-

зајмицу пшенице за семе нека се обрати Банској управи која је добила за то кредит.

IV Прочитан је записник 33. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

690) Да се набави 200 кгр. енглеске траве, пошто је тражња, а Друштво је распродало раније набављену количину.

601) Да се прими знању извештај Инспектора бр. 6346 и сачекају мустре и цене, па онда приступи куповини.

692) Да се по предлогу бр. 261 набави по једна бала малих и великих џакова.

693) Да се по предлогу бр. 217, набаве два бурета трифолин масе и плате у динарима по пријему робе.

694) Да се усваја предлог бр. 218, о замени препарата.

695) Да се усваја предлог бр. 219, о семену луцерке и пшенице.

V Прочитан је записник 33. седнице програмског одбора, па је одлучено:

696) Да се г. М. Виторовић прими за такмичара по расписаним стечајима.

697) Да се по молби бр. 6340 не могу дати тражене књиге на поклон пошто се нема буџетске могућности.

Са овим је седница закључена.

34. седнице, држане 24. августа 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: В. Матић, Д. Спремић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Н. Белобрк, Др. М. Градојевић и Б. Ранковић.

Претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 698) Прочитан је и усвојен записник 33. седнице Управног одбора.

II 699) Примљен је знању записник 34. седнице књижевног одбора с тим, да се од 15. августа о. г. смање хонорари, и то уреднику за 12.5%, а писцима са 20%. Тежак да излази као досада.

III Прочитан је записник 34. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

700) Да се прими знању да су примљени и за исплату оверени рачуни преко 1000 дин.

701) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 248, ако Подружина гарантује редовне месечне отплате по 100 дин. и по предлогу бр. 250.

702) Да се по предлогу бр. 151 продужи рок за исплату дуга до краја октобра о. г.

703) Да се предлог бр. 252) усваја с тим, да се лужиницима стави на терет по 10 дин. за опомену и трошкове.

604) Да се такође усваја и предлог бр. 253, али да се тражи извештај колико ће трошкови да изнесу,

IV Прочитан је записник 34. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

705) Да се прими знању да су предузети кораци код осталих трифолин станица за заједнички рад.

706) Да се набави: по акту бр. 6437 ране инкарнатске детелине 200 кгр. која да се продаје по 10 дин.; по акту бр. 6484 панонске грахорице 5000 кгр. али да понуђена цена важи франко Београд, и по акту бр. 6489, дуванског екстракта 90 кгр. а ако још буде требало онда по одобрењу претседништва.

707) Да се по предлогу бр. 224 траже мустре, па према њима да Друштво одреди цену.

808) Да се претседништво по акту бр. 6397 лично обавести и тражи да се усвоји друштвени предлог бр. 6208.

709) Да се по предлогу бр. 226, сачека повратак Инспектора за подружине.

910) Да се по писму бр. 1486 набави један вагон потиске пшенице, отријерише и испита клијавост, па онда продаје за семе.

711) Да се на писмо бр. 6321 одговори, да ће се у своје време понудити пломбирана роба.

712) Да се по понуди бр. 6425 одговори, да се цена луцерке одређује према мустри. Један део мустре послати Контролној станици на испитивање.

713) Да се на питање бр. 6425 одговори, да се цена луцерки одређује према мустри. Што се тиче грожђа, може се примити у комисион, ако буде пробрано и по сортама паковано.

V Прочитан је записник 34. седнице програмског одбора, па је одлучено:

714) Да се прими у састав Подружина у Урошевцу, пошто је испунила услове прописане правилима.

715) Да се М. Парандиловићу из Лучице, поклоне 3 календара за раније године и да му се препоручи оснивање подружине.

716) Да се усваја предлог покретне изложбе бр. 6456 с тим, да се тријер не може преносити у отворен вагон, пошто би киша шкодила ситима.

VI 717) Прочитан је и усвојен записник 7. седнице одбора за земаљску конфевенцију о грожђу и земаљски воћарски конгрес.

Са овим је седница закључена.

35. седнице, држане 31. августа 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, С. Ратковић, Н. Белобрк, Б. Ранковић, Т. Владисављевић, В. Матић и Др. М. Градојевић.

Претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио секретар г. М. Дамњановић.

I 718) Прочитан је и усвојен записник 34. седнице Управног одбора.

II 719) Примљен је знању записник 35. седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 324 о смањењу хонорара са 20% за штампане радове у Тежаку.

III Прочитан је записник 35. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

720) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

721) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 255. Исто тако и по предлогу бр. 256, али да пола вредности одмах плати, а другу половину до конца године, под обавезом да обнови Подружину.

722) Да се по предлогу бр. 257 од молиоца тражи да са ср. пољоприв. референтом оснује Подружину, а што се кредита тиче, видеће се кад буде дошао овамо.

723) Да се на писмо бр 6547 одговори, да има дуг одмах да плати, у противном наплата ће се предати адвокату.

IV Прочитан је записник 35. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

724) Да се по предлогу бр. 230 пошаље понуда за означену робу.

725) Да се по тач. 231 и 232 прими знању смањење цена тријерима Штахел Ленер, као и цијанамиду. Нитрофоскал узимати према потреби. Цијанамид продавати по 2 дин.

726) Да се понуда бр. 6551 за грахорицу и инкарнатску детелину држи у евиденцији, а бр. 6544 за луцерку одбије.

727) Да се по тач. 234 одговори, да Друштво не врши кредитирање, већ ће посредовати у продаји.

V Прочитан је записник 35 седнице програмског одбора, па је одлучено:

728) Да се решење по предлогу 171 одложи, док се не добије одговор од М. пољопривреде.

729) Да се по молби бр. 6531, учини претставка М. пољопривреде и М. саобраћаја.

730) Да се нова Подружина у Д. Милановцу прими у састав пошто је испунила све услове прописане правилником.

731) Да се правила о Пољопр. књижницама и читаоницама упуте на мишљење секцији за пољопр. установе и законодавство.

732) Да се преглед приватних газдинстава и државних бановинских установа изврши згодном приликом и о личном трошку.

733) Да се усваја извештај Инспектора о прегледу подружина, као и предлог за куповину семена с тим, да чланове набављачког одбора, ако нису у месту, може да замењује претседништво. — Луцерка да се плаћа до 6 динара процењат чистоће и црвена детелина до 7 динара, у нашим џаковима и франко станица.

Саопштења и предлози.

VI 734) Прочитан је акт М. пољопривреде, којим саопштава да је одобрило измену члана 33. друштвених правила, по коме се члански улог смањује од 40 на 30 дин. Одбор прима знању.

735) Прочитано је писмо А. Рашковића, члана управе, којим извештава да остаје при својој оставци. Одбор оставља ово питање нерешено за једну од наредних седница.

736) Прочитани су позиви: Југослов. ветеринар. удружења и Савеза Срп. земљорадничких задруга из Сарајева, на годишњу скупштину, и Управе велесајма из Љубљане, на јесењи сајам. Одлучено је, да се скупштини ветеринара пошаље поздрав, а на скупштину Савеза да се делигира г. Б. Станисављевић, редован члан.

737) Г. ппретседник предлаже да се изврши оправка друштвене зграде. Одбор усваја предлог с тим, да се оправка изврши у режији.

Са овим је седница закључена.

36. седнице, држане 7. септембра 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. заст. претседника члан г. Н. Белобрк и чланови Н. Петровић, С. Ратковић, Д. Спремић, М. Николић, Др. М. Градојевић, В. Матић.

Претседавао заст. претседника члан г. Н. Белобрк.

Бележио заст. секретара — економ г. Н. Стаменковић.

I 738) Прочитан је и усвојен записник 35. седнице Управног одбора.

II 739) Прочитан је и примљен знању записник 36. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 36 седнице финансијског одбора па је одлучено:

740) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

741) Да се по предлогу бр. 260 одобре привремена кредитирања.

742) Да се по предлогу бр. 261 тражи наплата за Календаре од управника расадника среза брзо паланачког, јер је исте сам поклањао без одобрења Друштва.

743) Да се по предлогу бр. 262, претставка инспектора за подружине г. Б. Нешића изнесе на решење доцније.

744) Да се по предлогу бр. 263, упути г. В. Поповић, економ у пензији да све набавке врши преко месне Пољопривредне подружине.

745) Да се предлог бр. 264, који се односи на дуг књижаре „Јединство" из Суботице усвоји.

746) Да се предлог бр. 265, усвоји и књиге и даље оставе у комисионој продаји књижари браће Каваја из Никшића.

747) Да се по предлогу бр. 266, издаду бесплатно Управи Ботаничке баште Београд. универзитета по 1 примерак Пољопривредних календара и Тежака од оних које Друштво има, а остале књиге које тражи да плати са 20% попуста.

748) Да се по предлогу бр. 267 врати готовина у 658.— дин. Пољопривредној подружини у Урошевцу, пошто је обновила рад.

749) Да се по предлогу бр. 268 продужи рок исплате Пољоприв. календара г. Дим. Стаменковићу, ср. пољопр. реф. у Штипу до 1. октобра т.г.

750) Да се прими знању да је извршен преглед стања касе и рачуна за август т.г. и да је нађено исправно стање, с тим, да се биланс прочита на идућој седници.

IV 751) Прочитан је записник 36. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

752) Да се по предлогу бр. 235 упуте у Банат члан Управе г. Т. Владисављевић и инспектор Нешић Б., а у Смед. Паланку А. Петровић, ради набавке и куповине семена луцерке и црвене детелине.

753) Да се по предлогу бр. 236 приме са захвалношћу понуђене справе.

754) Да се по предлогу бр. 237 задрже и даље у комисионој продаји справе Господарског друштва по сниженим ценама.

755) Да се по предлогу бр. 238 усвоји понуда „Зорке" за вештачка гнојива, уколико има поруџбина за исто.

756) Да се по предлогу бр. 239 магацин испразни и доведе у ред.

757) Да се усвоје предлози бр. 240 и 241.

V Прочитан је записник 36 седнице програмског одбора па је одлучено:

758) Да чланови управе згодном приликом заједнички разгледају зграде и огледно добро Пољоприв. факултета у Земуну.

579) Да се рад Подружине у Неготину — Крајина на пропаганди и ширењу знања у народу похвали и нотира у „Тежаку".

760) Да се потврди пријем распореда изложаба у Вардарској бановини и да се изјави готовост Друштва за сарадњу.

761) Да се усваја предлог бр 180 поводом приређивања пољопривредне изложбе у Гор. Милановцу.

762) Да се приређивачким одборима издаду картонске тацне на послугу и то: у Градачцу и Бабушници по 4000, а у Краљеву 500 комада.

Саопштења и предлози

763) Прочитан је извештај секретара г. М. Дамњановића којим јавља да је болестан и да не може на дужност доћи. Одлучено да га до доласка инспектора заступа економ г. Стаменковић, а после инспектор г. Нешић.

Са овим је седница закључена.

37. седнице, држане 14. септембра 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. ппретседник Др. Т. Митровић, и чланови В. Матић, Д. Спремић, Б. Ранковић, Н. Белобрк, Т. Владисављевић, С. Ратковић, и гости г. г. М. Николић и Др. Б. Попадић, редовни чланови.

Претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио за секретара инспектор г. Б. Љ. Нешић

I 764 Примљен је знању записник 37. седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 333 за набавку књига ради продаје.

II Прочитан је записник 37. седнице финансијског одбора па је одлучено:

765) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни у износу преко 1000 динара.

766) Да управник бановинског расадника у Белој Паланки настане да Друштву дуг што пре измири.

767) Да се адреса за г. Драг. Милојевића тражи од управника расадника у В Поповићу.

768) Да се „Свесловенској књижари" уступе књиге у комисиону продају.

769) Да се прими знању извештај Централног хигијенског завода у Скопљу за исплату дуга.

770) Да се примају знању извештаји ср. пољопр. референта у Св. Николи, управника расадника у Штипу и Ораховцу и ср. начелства у Бачкој Паланки, да ће дуг Друштву исплатити чим новац од финансијских управа приме.

771) Да се усваја предлог бр. 276 по тражењу помоћи, пошто Друштво за исту нема могућности.

772) Да се издаду воћарске справе нижој пољопр. школи у Крагујевцу са пошиљком рачуна и чековне уплатнице да новац за исте пошаље.

IV Прочитан је записник 37. седнице набављачког одбора па је одлучено:

773) Да се по предлогу бр. 242 тражена роба понуди по најнижој цени, да се сличне понуде у будуће врше уз одобрење претседништва као и набавке потреба ради комплетирања поруџбина.

774) Да се одобрава куповина 3.370 килограма семена луцерке и 543 кгр. црвене детелине купљених непосредно од малих произвођача и да се рад на куповини овим начином настави, за коју сврху упутити у околину Смедерева и Пожаревца магационера г. Петровића са признавањем трошкова за бензин и чиновничке дневнице.

775) Де се плугови фабрике „Униа" и даље задрже у комисионој продаји и да се сместе у магацин.

776) Да се усвајају предлози бр. 245 и 246 о добијању понуда за набавку „Виталитаса" (хране за живину) и за израду плавог камена.

777) Да се усваја предлог бр. 248 о будућем раду при набавци семена луцерке и црвене детелине и да се може купити натуралног семена луцерке до 4, а црвене детелине до 1 вагона.

V Прочитан је записник 37. седнице програмског одбора па је одлучено:

778) Да се правила за Пољопривредне књижнице и читаонице и Омладинске дружине пошаљу свима постојећим пољопривредним књижницама и читаоницама да по њима даду своје мишљење, и потом да се по саданьим правилима њиховог савеза сазове скупштина преставника и делегата и на њој нова правила приме. Пољопривредне књижнице и читаонице упутиће своје претставнике на скупштину о свом трошку.

779) Да се се одбору за приређивање пољопривредне изложбе у Алексадровцу жупском даду на послугу 1000 ком. картонских тацни и да му се понуди куповина 300 рајнских и 700 бордовских флаша за вино по 2 динара комад

780) Да се усваја предлог бр. 184 о учешћу Друштва на изложби у Александровцу.

781) Да се прими за утакмичара на расписане стечаје за напредније начине рада г. Милоје Сретеновић из Михаиловца по одељку V. тач. 1.

782) Да се приме у састав Друштва новоосноване Пољопривредне омладинске дружине за села Д. Луг и Д. Лијеску

у срезу вишеградском, затим у селима Д. Кркину и Карановчићу среза темнићског и Неменикућама ср. космајског.

783) Да се усвоји предлог бр. 187 да Друштво нема могућности да даје помоћи за школовање.

784) Да се Београдској задрузи за безалкохолну прераду воћа не може дати новчана помоћ, а да ће Друштво помагати у погледу пропаганде за потрошњу и употребу свежега воћа и дати јој књиге по одређеној цени са 20% пупуста.

785) Да финансиски одбор за идућу седницу спреми потребне податке и предлоге за утрошак примљене државне помоћи за ову годину и дефинитивно решење нерешених финансијских питања, као и помоћи подружинама за пропагандистички рад.

Саопштење и предлози.

VI 786) Прочитана је молба секретара Друштва г. Дамњановића, којом на основу лекарског мишљења тражи боловање до 3-X т. г. ради лечења, па је одлучено, да му се тражено боловање одобрава с тим, да га у дужности заступа инспектор г. Б. Нешић.

787) Прочитан је и примљен знању акт Министарства саобраћаја којим извештава, да Друштву не може дати никакве повластице за подвоз справа, семена и др. материјала.

788) Прочитани су позиви Удружења рез. официра и ратника на помен палима за Отаџбину; Савеза здравствених задруга на конгрес и Савеза земљорадничких задруга у Новом Саду на годишњу скупштину, па је одлучено: да на помен палим ратницима иде члан Управе г. Никола Петровић, на конгрес Савеза здрав. задруга редован члан г. Др. Божа Попадић, а на скупштину Савеза земљорад. задруга у Н. Саду редован члан г. Милан Новаковић, начелник Пољоприв. одељења Дунавске бановине.

789) Прочитан је извештај инспектора о набавци семена луцерке и црвене детелине у Банату па је одлучено, да се рад одобри, да се прикупе извештаји од лица и установа којима је дата капара за семе колико су истога прикупили и г. Нешић инспектор понова упути да откупљене количине по мустрама прими и да понесе потребну суму новаца и потребан број џакова.

Са овим је седница закључена.

38. седнице, држане 21. септембра 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г г. ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Н. Белобрк, Н. Петровић, Д. Спремић, С. Ратковић, и Т. Владисављевић и гост г. Др. Б. Попадић.

Претседавао ппретседник г. Др. Митровић.

Бележио заст. секретара инспектор г. Б. Нешић.

I 790 Прочитан је и усвојен записник 37. седнице Управног одбора.

II Прочитан је записник 38 седнице књижевног одбора па је одлучено:

791) Да се усваја предлог бр, 339 о приказивању листа „Млада трезвеност" и слању „Тежака" у замену за њега.

792) Да се усвоја предлог бр. 341 о откупу 20 комада књига „Метеорологија" — Наука о времену од Љ. М. Ђурића са 25% попуста.

III Прочитан је записник 38 седнице финансијског одбора па је одлучено:

793) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

794) Да се усваја предлог бр. 279 и пошаљу справе, семе и материјал по девет тражења Пољопривредним подружинама и др. установама уз пошиљку рачуна и чековне уплатнице да новац одмах по пријему робе пошаљу.

795) Да се решавање по предлогу бр. 280 одложи за наредну седницу.

IV Прочитан је записник 38 седнице набављачког одбора па је одлучено:

796) Да се усвоји предлог бр. 249 и роба понуди по најнижој цени.

797) Да се изврши набавка 300 ком. вреће-џакова средњег квалитета за разно семе.

798) Да се прима извештај о домаћој копачици и да се иста има у евиденцији при новим набавкама и да се о резултатима испитивања извести фабрика.

799) Да се одобрава набавка још 2164 кгр. семена луцерке непосредно од произвођача и набавке овим путем и даље врше док се потребна количина не набави.

800) Да се усваја предлог бр. 253 и набавка изврши по послатој мустри.

801) Да се понуда бр. 6931 за разно семе држи у евиденцији при евентуалним набавкама ако цене буду повољне.

V Прочитан је записник 38 седнице програмског одбора па је одлучено:

802) Да се питање помоћи за изложбу Подружине у Неготину—Крајина реши са осталим сличним питањима по мишљењу финансијског одбора.

803) Да се Српској ратарској читаоници у Белобрешци—Румунија, даду бесплатно поучне пољопривредне књиге у вредности 200 динара.

804) Да се претседништво преко општинског грађевинског оделења постара да прибави тачне податке о површини и слици друштвеног плаца, који му остаје после просецања

улица, да би се приступило припремама за што скорије подизање друштвеног дома на бази продаје једног дела плаца

VI По питању учешћа Друштва на Земаљској конференцији о грожђу и изложби у Смедереву одлучено је:

805) Да на Конференцију и изложбу иду председник г. Др. Т. Митровић, који ће Конференцији председавати г. Б. Нешић као заступник секретара за вођење записника и економ г. Н. Стаменковић, који ће уредити одељење Друштва на изложби са виноградарско-винарско воћарским справама, алатима и књигама које ће Друштво изложити.

VII 806) По питању давања у штампу Пољопривредног календара за 1933. г. одлучено је да се штампарије позову да поднесу понуде за штампање са означеном ценом од табака

VIII Саопштења и предлози.

807) Примљено је на знање решење Министарства пољопривреде, Сточарског одељења, о помоћима датим Подружинама за изложбе, па је одлучено, да се помоћ изда оним подружинама за изложбе, које ће изложбе стварно приредити ове године или узети активног учешћа на изложбама бановинским у њиховим месту, у противном учинити предлог за давање исте помоћи подружинама у другим местима.

808) По молби Средишног одбора народне одбране за оглас Друштва у његовом календару одлучено, да се да оглас на 1/4 стране.

809) Примљен је на знање извештај инспектора г. Нешића о набавци 7488 кидограма семена луцерке и 1843 килограма црвене детелине непосредно од произвођача, па је рад одобрен као и трошкови учињени око набавке.

810) По позиву Удружења југословенских агронома на конгрес и главну скупштину, одлучено је, да се за представника Друштва одређује председник г. Др. Т. Митровић, а ако он буде спречен, онда ред. члан г. Макса Николић, секретар секције за законодавство и пољопр. установе.

Са овим је седница закључена.

39. седнице држане 30. септембра 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, потпретседник Др. Т. Митровић и чланови С. Ратковић, Н. Белобрк, Т. Владисављевић, В. Матић, Др. М. Градојевић и Н. Петровић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио заст. секретара инспектор г. Б. Нешић.

I Прочитан је и усвојен записник 38. седнице Управног одбора.

II 811) Прочитан је записник 39. седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 346 за откуп 1 примерка Календара Народне одбране за 1933. годину.

III Прочитан је записник 39. седнице финансијског одбора па је одлучено:

812) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

813) Да се по тражењу Подружина и других установа, њих 13 на броју, пошаље роба са рачуном и чеком да новац по пријему пошаљу.

814) Да се одобрава кредит Подружини у Урошевцу од 1000 динара.

815) Да се секретару г. Дамњановићу одобрава подизање суме од 2000 динара из фонда његовог осигурања ради лечења.

816) Да се у интересу штедње изврше смањења личних издатака у следећем износу:

а) Дневнице члановима Управног и Надзорног одбора из Београда за рад у ужим одборима 25%, а члановима надзорног одбора из унутрашњости и члановима Управног одбора кад службено путују 14,3% дневнице.

б) Плате свих друштвених чиновника и службеника смањују се за 12.50%. Смањење да важи од 1. септембра т. г. Секретару да се исплаћује за рад око приређивања конференције у Смедереву и Конгреса у Чачку.

в) Дневнице чиновника кад службено путују 16.7% динара дневно.

г) Трошкови за кола од стана до железничке и паробродске станице или канцеларије и обратно, како у Београду тако и унутрашњости као и трошкови за унос и износ пртљага неће се у будуће признавати ни члановима Управног и Надзорног одбора ни чиновницима.

д) Да километража остане као и досада на 4 динара по километру, а вожња железницом признаје се само II класа а паробродима I класом како члановима Управног и надзорног одбора тако и чиновницима.

ђ) Да се хонорар уреднику Тежака смањи са 12.50%, а писцима сведе на скалу по којој је књижевни одбор хонорисао бр. 17, 18 и 19 Тежака за ову годину.

817) Да се државна помоћ троши на штампање Тежака и Пољопривредног календара, на бесплатно раздавање књига, и на помоћи подружинама за приређивање пољопривредних изложаба течајева и предавања.

818) Да се у стан, у коме је досада седео друштвени благајник г. Марковић, усели г. Никодије Стаменковић економ друштва, а у стан г. Н. Стаменковића г. Б. Нешић инспектор.

IV Прочитан је записник 39. седнице набављачког одбора па је одлучено:

819) Да се одобрава набавка справа и материјала по предлогу бр. 255, а да се одбију понуде по предлогу бр. 256.

820) Да се изврши набавка 12 комада прскалица „Илинка“ за приватне поручиоце.

821) Да се ради набавке семена луцерке и детелине упуте: члан управе г. Тима Владисављевић у Белу Цркву, Вршац, Мариолану и околину, а г. Петровић у Пожаревац, Смедерево, Ковин, Обреновац и околину ради куповине истог од произвођача.

V Прочитан је записник 39. седнице програмског одбора па је одлучено:

822) Да се похвали рад Управе нове подружине у Доњем Милановцу.

823) Да се Савезу трезвене младежи у Шапцу не може да укаже тражена помоћ.

824) Да се по поднетим пријавама приме за утакмичаре на расписане стечаје за напредније начине рада г. г. Мијушко Петровић, пољопривредник из Врњаца по одељку II тач. 1. и по одељку V тач. 1, и г. Марко Радановић по одељцима II, III и V с тим да своју пријаву допуни.

825) Да се претседнику Подружине у Врњу г. Бружићу да на поклон једна књига „Ново виноградарство од М. Стојановића, а секретару благајнику г. Стојану Јов. Додићу похвалница за агилан рад у Подружини.

826) Да се месном одбору Црвеног крста у Будаку код Бенковца даду на поклон разне књиге у вредности 50 динара.

827) Да се помоћ Народне банке од 4000 динара пошаље Пољопривредној подружини у Пећи ради раздавања награда излагачима стоке на овогодишњој изложби коју бановина уз помоћ Министарства пољопривреде приређује.

828) Да се на изложбу у Александровац због штедње не шаље делегат, већ да се рад телеграмом честита.

VI 829) По питању давања у штампу Пољопривредног календара за 1933. годину одлучено је, да се уредник г. Др. Т. Митровић распита о ценама и учини предлог за уступање најповољнијој штампарији.

Саопштења и предлози.

VII 830) По тражењу Министарства пољопривреде, да се из магацина ратне штете изнесу и у дрштвене магацине привремено склоне две сточне вршалице, одлучено је да се вршалице приме на чување.

831) Примљен је на знање поздравни телеграм приређивачког одбора Пољопривредне изложбе у Бабушници са „Живели“.

832) Примљено је на знање саопштење Министарства пољопривреде, да је ставило на расположење среском начелству у Смедереву суму од 3000 динара за награде излагачима на изложби грожђа.

833) Примљено је на знање да је лиферанг дрва Шумадијска кредитна банка у друштвено двориште стоварила 55 кубних метара и одлучено, да се свих 55 метара по утврђеној цени од 107 динара метар задрже за друштвене потребе и да се за стругање истих плати 8 динара по метру.

834) Примљен је на знање усмен реферат потпретседника г. Др. Митровића о одржаној конференцији о грожђу и изложби у Смедереву, па је г. Митровићу изјављена захвалност на успешном вођењу конференције и одлучено, да се резолуција достави Министарству пољопривреде, саобраћаја, трговине и индустрије, унутрашњих послова, Трговачкој комори и Народној банци с молбом, да се по њој поступа, а записник Конференције са рефератима да се оштампа у брошурану књижицу у издању Друштва. Тако исто одлучено је да се предузму потребне мере да се извесни појављени недостаци у организацији рада око изложбе у Смедереву не би поновили приликом држања воћарског конгреса у Чачку.

Са овим је седница закључена.

40. седнице, држане 5. октобра 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, чланови: Д. Спремић, Н. Белобрк, Н. Петровић, А. Рашковић, и С. Ратковић и гост М. Ж. Николић, редован члан из Београда.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 835) Прочитан је и усвојен записник 39. седнице Управног одбора.

II 836) Примљен је знању записник 40. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 40 седнице финансијског одбора, па је одлучено:

837) Да се прими знању да су прегледни и за исплату оверени рачуни преко 1.000.— динара.

838) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 289, а одбијају по предлогу бр. 290.

839) Да се потражи нова понуда за измену олука на друштвеној згради, пошто је понуда бр. 7224 висока.

IV Прочитан је записник 40. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

840) Да се по понуди бр. 7118, набави 50 кгр. азбеста.

841) Да се усвоји предлог бр. 260, о откупу семена луцерке и црвене детелине од разних понуђача.

842) Да се понуда бр. 7032 за пшеницу држи у евиденцији.

843) Да се по телеграму бр. 7356, одобри куповина по 7.—дин. с тим, да семе буде као оно из прошле године.

V Прочитан је записник 40. седнице програмског одбора, па је одлучено:

844) Да се замоли Народна банка, да стави Друштву на расположење књиге које је откупљивала од појединих писаца, да их Друштво пошаље Пољопривредним и народним књижницама и читаоницама, пољопривредним изложбама и другим приредбама.

845) Да се по молби бр, 7344 не могу дати књиге на поклон, а по молби бр. 7284 да се дају у вредности до 100 динара.

846) Да се усваја предлог бр. 203 о давању помоћи Омладинским пољопривредним дружинама.

847) Да се понуди Савезима срп. земљорадничких задруга у Београду, Н. Саду и Сарајеву, као и Савезу аграрних заједница у Скопљу, да им Друштво ликерује потребне количине семена луцерке и црвене детелине.

VI 848) Прочитан је записник 8 седнице Одбора за земаљски воћарски конгрес, па је исти усвојен.

Саопштење и предлози.

VII 849) Г. претседник предлаже, да у будуће седнице почињу у 17 часова пошто је дан окраћао. Одбор усваја предлог.

850) Г. претседник саопштава да је добио усмену молбу Пољопривредног живинарског друштва, да им се одобри да користе друштвени слог за календарски део. Одбор одобрава слог стим, да молилац прибави одобрење и од аутора.

Са овим је седница закључена.

Бановински лозни и воћни расадник у Љубишком има више хиљада првокласних дивљачица од магриве (Prunus mahaleb). Цена од 100 комада 200 динара без паковања.

ЦЕНОВНИК

СЕЗОНСКИХ ПОТРЕБА, КОЈЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ КОД СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ НЕМАЊИНА УЛ. 11-15

Француски тријери-сотирачи „Маро", најбољи и најпрактичнији и то Бр. 4 Динара 4400.— Бр. 5. Динара 5200.— и Бр. 6. Динара 6 800.—		
Тријери ХАИД Бр. Іб Дин. 1700.— Бр. Іа Дин. 2000.— Бр. I/I Дин. 2 600.— Бр. V/I Дин. 4500.—		
Тријери МАЈЕР Бр. $1a^1/_2$	1800.—	Дин.
„ Штахел и Ленер Бр. I/II Дин. 2750.— Бр. II/Ia Дин.	2350.—	„
„ Бр. II/I	2650.—	„
Пресе за грожђе од 300 лит. 2700.— од 200 лит. 1800.— од 150 лит.	1600.—	„
Муљаче за грожђе „Ферум" Дин. 600.— ЕКС Дин. 800.— Мајфарт	1 0 0.—	„
Ебулиоскопи — оригин. француски (Малигани)	950.—	„
Крушача за кукуруз, за 1 клип Дин.— 650 и	700.—	„
за 2 клипа са ветром	1500.—	„
Резервна сита (округла) за тријере Хајд I/I	165.—	„
Цилиндери за тријер Хајд I-Ia	1200.—	„
Сејалице за жито, вртаче, од 13 реди	2850.—	„
Гвоздени вољак троделни Дин. 1200.— једноделни, са сеиштем на точковима	600.—	„
Дрљаче дводелне, обичне, Дин. 300.— преламаче Дин. 450.—		
троделне, обичне	500.—	„
Сецкалице за сточну репу, бундеве и корење	500.—	„
„ „ сено, сламу, шашу 750.— 950.— и	1.100.—	„
Плугови лаки, са црталом, без точка, за воћњаке и винограде	450.—	„
„ „Фела" Бр. 5. са колечкама	500.—	„
„ „Рајланд", Бр. Е. 6 са једним точком и црталом, лаки	450.—	„
„ „ „ Д. 6. са колечкама (à la Sak)	600.—	„
„ обртачи Sak U. W. 5 са 1 точком 750.— исти, са колеч.	850.—	„
„ за угаривање, са две бразде, за обичну запрегу	850.—	„
„ „Monachia" Бр. 5 (звани „Сава"), награђени I наградом на утакмици	730.—	„
„ Еберхартови Бр. 4 „КОМЕТ"	850.—	„
Тегле за остављање зимнице, патент од $^1/_2$, 1 и 2 литра, 12.— 14.—	20.—	„
Сумпор, на јути Дин. 10.— на азбесту, килограм	20 —	„
Сајцов азбест, најбољи, у оригин, пакетима од килограма	70.—	„
Рибља бешика за бистрење белог вина килограм	700.—	„
Желетин за бистрење црног вина килограм	50.—	„
Калиум-метабисулфит у кристалу	25.—	„
„ ферцианатум, про анализи (издаје се по налогу Винар. надзорника) килограм	200.—	„

Комплетан ценовник Кунделовог алата, књига и др. потреба шаље се на захтев и бесплатно

Цене су франко друштвени магацин, а роба се шаље на доплату и повуку.

XII

Salon de la Machine Agricole

(Изложба пољопривредних стројева)

од 24 — 29 јануара 1933., одржава се у Паризу светска изложба.

Улазнице и каталог у више језика шаљу се на захтев франко и бесплатно.

Salon de la Machine Agricole, 38 rue de Chateaudun, — Paris.

Цене пољопривредних производа, на дан 23. новембра 1932 г.

Пшеница	
Нова Банат 76. 2%	145 - 150
„ Бачка 76/ 2% Срем	150 - 155
Н. српијанска 75/76. 3% Дунав	140 - 145
Нова српијан. 72/73. 3% Сава	132—140
Н. српијанска гл. пруга	140—145
Н. српијанска узана пруга	140—145
Кукуруз	
Банатске утовар станице нови	50— 55
Банат пар. Вршац	52— 57
Срем	54— 60
Српијан. пар. Пожаревац	55— 62
Овас	
Српски нов пар. Београд.	105—110
Бачки	— — —
Сремски	100 110
Македон. — Косовски	— — —
Узана пруга	95—100
Јечам	
Македонски — Косовски	80— 85
Бараньски	90—105
Пасуљ	
Српијански 2%, 1930	125—130
Хрват. стан. 2% са врећама.	
Сисак	— — —
Сремски 2%	120—125
Бачки 2% утов.	120 123
Суве шљиве	
Обична гарнит. пар. Ваљево	250—230
70/75	280 2?0
80/85	260—240
95/100	250—230
110/120	240 - 220

Ораси	
Узане српијански	500—530
„ босански.	— — —
Сточа и сточни производи	
Свиње тешке	9—9.50
„ средње	7.50—8.50
„ лаке	7.50—8.50
Волови I кл.	5—6
„ II	4—4.50
„ III	2—2·75
Краве I кл.	3 - 3·50
„ II	2.50—3
„ III	1·50—2
Овце	1·50—2
Маст	12.50—13.50
Сланина	10—11
Живина	10—14
Јаја	75 - 90
Млеко кравље	2·25—2·50
Сир српски	10—12
Кајмак	22—28
Разно	
Мекиње са врећа Срем, Бачка	65—70
Мек. вагон Београд, са вреh.	70—80
Слама	30 - 35
Кромпир, Београд	55 - 100
Црни лук	120—160
Харчије од вредности	
Зајам 7%- 1921	46·50—47
Аграрне обвезнице 4%	24—24
Ратна штета 2½%	204 207
Аграрна банка	227—227

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Народна библиотека
/бесплатно/
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 24. Београд, 15 ДЕЦЕМБРА 1932. год. Год. 59

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Проблем наше пшенице.

Трговина пшеницом је стварно друга половина целокупног проблема не само за гро наших продукционих реона, већ и за нашу извозну трговину и годишњи биланс. Са разних тачака гледишта је овај део проблема ако не важнији, а оно бар на равној нози са првим делом. У много чему он је регулатор производње, а нарочито у садашњици. Не може се више производити шта било, шта се хоће, по свом нахођењу, жељи и наклоности, овоме или ономе, већ оно што тржиште тражи. О овој се чињеници мора најозбиљније водити рачуна, иначе се трпе велике штете или се доживи чак, да се буде избачен из утакмице на тржишту. У врло великој мери трговина издиже и обара извесну продукцију. Произвођач се мора покорити захтевима тржишта, ако жели успех.

Сличне појаве се дају констатовати и у трговини као и код производње. Србија до балканског рата

била је упућена готово искључиво на бечко и пештанско тржиште. Извесне количине пшенице су или даље препродавање, саме за себе, или у мешавини са тамошњом, или и консумиране у земљи, или прерађивање. Економски рат, који је Србија водила са аустриском монархијом, поред политичких разлога и са чисте депресије немачког аграризма, коју је монархија морала осетити и на својим леђима, дао је разлога Србији, да и даљи Запад упозна својом пшеницом. Сукоб се као што је познато, завршио успешно по Србију. Разлози и тежња за нова тржишта изгубили су своју акутност, те је после тога углавном остало по староме. Овоме су нарочито допринеле ратне прилике. По свршетку светског рата нестало је двојне монархије. Највећи део продукционих области из дунавског базена припао је нашој данашњој Краљевини, делом Мађарској, а делом Румунији. На овај начин смо постали поседници најважнијих продукционих области робе, са којом је мешана српска или чак под њеним именом продавана. Да би се бар колико толико сачувао стари положај норме пештанске берзе, у садашњици тачно дефинишу шта се има да разуме под мађарском пшеницом, али на штету пшенице, која се производи у Југославији. У трговини, па и у науци се тамо ишло раније као и данас за брисањем имена банатске пшенице и натурањем имена мађарске пшенице. У ов ј општи назив уливало се све. Ово је са научне тачке гледишта посве лако спроводљиво, пошто је исти тип. Извоз пшенице Дунавом и Црним морем третирао је пшеницу општим именом „подунавска пшеница" или чак „румунска" због претовара у Браили. На тај начин у тим временима српска пшеница није долазила никада даље до правог изражаја. Овоме су много доприносиле и друге околности, а на првом месту чистоћа. Србија је оскудевала много у најважнијим машинама за чишћење и вршај. Само стање интерне трговине није особито много ишло у правцу чистоће. Произвођач много пута није ни тежио особито овој. Трговац и произвођач су се утркивали тако рећи, ко ће на чији

рачун зарадити, трговац одбијајући више или земљорадник пружајући мању нечистоћу. Ову нечистоћу ваљало је уклонити ради даље трансакције или и прераде. То је чињено у Пешти и Бечу.

У бољем су положају наше продукционе области које су биле под двојном монархијом, али и њихова се пшеница уливала у општу реку мађарске пшенице, само под много бољим условима.

По балканском рату Србији су припале јужне области и њихови пшенични продукциони крајеви. Није нам познато, колико је пшенице ових крајева ишло ван граница Турске и Полуострва за време турске владавине. У сваком случају није гравитирала северу или у најбољем случају врло мало. Расматрајући њен данашњи квалитет, тешко се може претпоставити, да је у већим количинама могла ићи на западна тржишта. Највероватније је, да су Грчка и Албанија били главни потрошачи.

Предратна Србија није имала нарочито организовану трговину пшеницом. Извозни део њене годишње жетве није стајао у њеној руци, нити је извожен њеним капиталом. Није постајао такав организован капитал. Стајало је све у туђој руци и зависило од туђег капитала. Она није никада била у положају да натури своју вољу, већ је у групи питања могла налазити само најбоља решења. Али ни после светског рата за дуго време се стање није ни у Југославији знатније изменило. И даље је извозни део пшенице све до житног режима са трговинске тачке гледишта стајао у рукама неколико страних кућа. Ове су имале ванредно спроведене организације, како за куповину тако и за продају. Мале су се количине могле самосталним сматрати. Оне су у својим рукама држале тако рећи монопол без монопола. Нису биле картелисане, али за ово нису имале ни потребе. Довољно је било само узајамно толерирање. Оне су одређивале цену. Њу је морао наш пољопривредник да прима, јер му друге није било. Ово им је утолико лакше било спровести, јер је наш пољопривредник жељан новца, у њему увек оскуде-

вао и оскудева нарочито у то доба године. Због тога он у почетку сезоне продаје највећи део своје пшенице, а тада су и фирме одређивале и најниже цене. На овај начин је и гро наше пшенице извожен за мале паре. Ово је имало за годишњи биланс велики значај. Колико је моћан утицај ових фирми био на ток ствари, најбоље илуструје околност, што су се неке од њих почеле увлачити и у наше институције, диктирајући при томе и цене. Понекад су се оне појављивале и као продавци наше робе нашим трговцима, мањим спекулантима. Све ово у великој мери указивало је на зависност наше трговине пшеницом. И њихова продајна организација била је ванредно спроведена. Оне су узимале учешћа у снабдевању потрошачких земаља у великим размерама. На великим светским берзама оне су могле продавати унапред великим увозницима, потрошачким центрима и концернима млинске индустрије, јер су располагале сигурним и најбољим информацијама. Са овим кућама се није могао борити наш мали капиталист. Мало је наших новчаних институција, које су се бавиле извозом пшенице. Споразуми ових кућа са бродарским друштвима дају им већ извесну зараду у виду рефакција. Њих наш мали извозник није могао имати услед саме природе ствари. И закључивање шлепова унапред од стране јаких кућа иде на штету малих. Много пута и водостај на Дунаву и Сави има значај за висину цене. Мала вода и нагомилавање робе иде руку под руку и обарају цену. Овакви случајеви су чешћи били на Сави (Шабац, Митровица, Бијељина, Бос. Шамац и т. д). Ништа мањи значај немају ни железничке тарифе у упоређењу са воденим путевима. Због овога су ишле и иду велике количине пшенице Дунавом преко Брапле. Због железничких тарифа се много више рентирале црноморске луке од наших јадранских. Подвоз железницом је на пр. варирао око 18—24 дин. по товару до наших лука, а шлеповски транспрорт до Брапле око 9 дин. Због овога су наше луке долазиле у озбир за извоз у Италију, Грчку и Албанију. Од овога смо трпели штету. Претовзрни трош-

ков и подвоз паробродима смо плаћали другима. Утоварена роба у Браили сматрала се румунског порекла или у најбољем случају дунавског. Колико нам је познато, у овој години је била одређена нарочита комисија за расправљање овога питања. Њени закључци нам нису познати. Наша извозна трговина пшеницом мора се признати била је до пшеничног режима врло слабо организована у нашу корист. Но по природи првокласни материјал, па ма и нешто слабији према некадашњем, није ни по ослобођењу и уједињењу излазио на светско тржиште као наш у оној мери, како су то и квалитет и количине захтевали. Ово се најбоље види из бројева извоза у Румунију и Мађарску (Статистика спољне трговине Краљевине Југославије).

Поред ових тешкоћа и оних у производњи појавиле су се тешкоће као последица светске производње и светског тржишта. Дошла је криза пшенице.

(наставиће се)

М. Ђ. Николић.

Семе трава

II

Које траве да гајимо ради производње семена?

Одговор на предње питање кратак је:

1) Оне које код нас добро расту, јер те нам требају за поправљање и досејавање наших ливада и пашњака.

2) Оне које код нас добро расту, а употребљавају се у свету за сејање на њивама у смеши с детелинама, јер њих и ми треба да гајимо на ораницама ради појачања производње сточне хране, и јер се њихово семе може лако и у великим количинама продати у трговини.

3) Оне чије је семе врло скупо — уколико код нас буду добро напредовале.

Велики је број врста у фамилији трава; у Европи има их неколико стотина. Но нису све те многобројне

врсте и од једнаке вредности. Постоје међу њима и велике разлике обзиром на њихову подесност за различне климате, различне земље, и различне прилике уопште. И кад се све то узме у обзир, смањује се број од неколико стотина на само каквих двадесетак врста заиста добрих трава, које су довољне па да задовоље пољопривредникове потребе у свима приликама. Најважније између њих ја ћу овде укратко описати, а кад се пољопривредник с тим описом упозна, неће му бити тешко одлучити се коју од њих да гаји.

Утринац, engleski ljulj, (Lolium perenne). Вишегодишња, ниска трава. Цвета рано. Највећи принос даје у другој години. Има је увек више у отави него у сену. Пића је одличног квалитета. Отпорна је против студени и суше, но највише воли влагу. Расте најбоље на хумозним глинушама. Врло је благодарна за заливање. Не шкоди јој кад га стока често одгриза и гази, зато је то *најбоља трава за пашњаке.* **Семе је много тражена трговачка роба.** Цена семена 1932 год. била је око 10.— динара по килограму.

Италијански рајграс, italijanski ljulj (Lolium italicum). Вишегодишња, висока трава. Цвета врло рано. Већ прве године даје велики принос, друге највећи, треће године почине гинути. У повољним приликама даје 6 — 8 откоса годишње. Пића је одличног квалитета. Довољно је отпоран против студени и суше, но најпогоднија му је клима где расте винова лоза. Најбоље расте на умерено растреситој и добро плодној земљи. Одлично подноси заливање. *Ова трава много се сеје на њивама у смеши с црвеном детелином,* зато је **њено семе много тражена трговачка роба.** Цена семену 1932 год. била је 10.— динара по килограму.

Француски рајграс, francuski ljulj, **високи ливадски овсик,** (Avena elatior). Вишегодишња, висока трава. Цвета рано. Највећи принос даје друге године. Даје годишње 3 — 4 откоса, први је увек најбољи. Пића је доброг квалитета, али се мора рано косити да не презри. Не сме га у сену бити одвише, јер

горчи. Њему најбоље годи блага виноградска, сува клима. Најбоље расте на дебелој, хумозној, плодној иловачи. Подноси заливање само ако вода не лежи одвише дуго. Цена семену 1932 год. била је 20.— динара по килограму.

Лисичји репак, лисичји repak, (Alopecurus pratensis). Вишегодишња, висока трава. Цвета врло рано. Највећи принос даје друге и треће године. Даје годишње 2 откоса. Пиња је одличног квалитета, али се мора рано косити. Најпогоднија му је влажна клима. Најбоље расте на добрим, хумозним глинушама. Заливање подноси врло добро. Цена семену 1932 год. била је 35.— динара по килограму.

Јежевица, klupčasta oštrica, (Dactylis glomerata). Вишегодишња, висока трава. Цвета врло рано. Највећи принос даје друге године, после четврте године гине. Из првог откоса брзо поново расте. Пиња одличног квалитета, али се мора рано косити. Неосетљива је према студени и суши, шкоде јој само касни пролећни мразеви. Воли дебеле, плодне, умерено влажне глинуше. Заливање подноси врло добро. Цена семену 1932 год. била је 15.— динара по килограму.

Вујук ливадски, vlasulja livadska, (Festuca pratensis). Виш годишња, висока трава. Цвета рано. Највећи принос даје друге и треће године. Даје годишње до 3 откоса. Пиња је одличног квалитета. Воли влажну климу с много росе и магле. Отпорна је против студени Расте најбоље на дебелој хумозној глинуши и иловачи. Заливање подноси одлично. *Семе се у трговини доста тражи.* Цена семену 1932 год. била је 15.— динара по килограму.

Тимотејева трава, мачји репак, (Phleum pratense.) Вишегодишња, висока трава. Цвета касно. Највећи принос даје друге године, четврте почиње да гине. Ње има више у отави него у сену. Пиња одличног квалитета, али мора се косити пре цватње. Воли јако влажну климу. Неосетљива је према студени и смрзавици. Расте најбоље у влажној и хумозној глинуши. Заливање подноси одлично. *Ова се трава најзише*

сеје на њивама у смеши са црвеном детелином, зато је њено семе много тражена трговачка роба. Цена семену 1932 год. била је 15.— динара по килограму.

Права ливадарка, vlasnjača prosta, (Poa trivialis). Вишегодишња, ниска трава. Цвета рано. Највећи принос даје треће године. Пића је врло доброг квалитета. Према клими је неосетљива, подноси студен и сушу. Воли плодну, растреситу земљу. Заливање подноси одлично *Доброг семена има у трговини мало, зато се семе може лако продати*. Цена семену 1932 год. била је 30.— динара по килограму.

Обична ливадарка, vlasnjača livadska, (Poa pratensis). Вишегодишња, ниска трава. Цвета врло касно, зато је има више у отави него у сену. Највећи принос даје друге године, од пете године гине. Квалитетно најбоља пића. Захтева влажну и умерено влажну, плодну земљу, глинушу и иловачу. Заливање одлично подноси. *Доброг семена има у трговини мало, зато се семе може лако продати*. Цена семену 1932 год. око 22.— динара по килограму,

Обична росуља, obična rosulja, (Agrostis vulgaris). Вишегодишња, ниска трава. Цвета у јуну. Квалитет пиће у брдима је добар, у низинама слаб. Росуља је више подесна за пашу. Према клими је неосетљива. Воли највише суве земље без креча, но расте на свима земљама.

Бела росуља, bijela rosulja, (Agrostis alba). Вишегодишња, ниска трава. Цвета врло касно, зато је има више у отави. Пића различног квалитета, најбоља као паша. Подноси и највећу студен; воли влажну климу с много росе и магле. Сушу не подноси. Бела росуља, за разлику од обичне росуље, расте само на влажним глинушама. Заливање подноси одлично. Цена семена била је 1932 год. 22.— динара по килограму.

Чешљик, krestac trava, (Cynosurus cristatus). Вишегодишња, ниска трава. Цвета касно, зато га има више у отави. Највећи принос даје друге и треће године. Пића је врло доброг квалитета, али мора се рано косити. Подноси и влажну и суву климу. Најбоље расте

на хумозној иловачи. Заливање подноси врло добро. Цена семена била је 1932 год. 24.— дин по килограму.

Златни овсик, ovas žutkasti, (Avena flavescens). Вишегодишња, ниска трава. Цвета доста касно. Годишње даје 2 откоса. Пића одличног квалитета. Најбоље му годи виноградска клима и суве године. Према великој влази је осетљив. Расте најбоље на сувљим, брдским, кречним земљама — ако су ове и доста плодне. **Цена семену била је 1932 год. 135.— динара по килограму.**

Тврди вијук, tvrda vlasulja, (Festuca arundinacea). Вишегодишња, висока трава. Нарасте врло рано и брзо, бокори се обично, зато даје много и сена и отаве. Пића је доброг квалитета, али се мора рано косити. Није избирљива у погледу климе и земље, но најбоље расте тамо где има доста влаге. Највише воли влажну и хумозну земљу. *За влажне ливаде ова је трава од велике важности.* Заливање подноси одлично. Цена семену била је 1933 год. 22.— динара по килограму.

Из предњег кратког описа најважнијих врста трава пољопривредник ће научити како се оне зову (у наредном чланку научићемо га како ће их и препознати); упознаће се са њиховим најважнијим особинама обзиром на њихове захтеве према клими и земљи; и упознаће њихову привредну вредност.

Што се тиче *имена*, то напомињем да је важно да сваки бољи пољопривредник треба да знаде како се која трава зове. Наш пољопривредник не зна скоро ниједној трави правог имена, и већину трава зове именима „росуља", „репуља" или „влаесуља", исто као што словеначки сељак сваки цвет зове „рожица". Ја сам у овом опису назначио имена која се данас употребљавају у српској и хрватској стручној литератури. Но како су се за неке траве увукла у литературу управо накарадна имена као на пр. „рајграс", то сам између српских и хрватских назива подвукао оне које би свуда требало употребљавати. А латинске називе додао сам зато, да касније — кад будемо једном семе

трава производили за трговину — не буде забуне и двојбе коју смо траву трговцу понудили.

У наредном чланку ја ћу описати како треба да приступимо послу око гајења трава у сврху производње њиховог семена, па да при томе не чинимо грешке, већ да нам посао буде свестан и успешан,

К. Поповић.

Повртарство.

Производња раног поврћа за домаћу употребу.

(свршетак)

5. *Кромпир* у башти гаји се само од раних сората. Да се што пре дође до раног кромпира ради се свако. Почетком месеца фебруара мету се кртоле у сандучиће, чије је дно покривено песком тако, да се сваки трећи ред кртола поспе се 4—5 см. слојем песка. Преко последњих кртола поспе се 10—15см. песак. Тако испуњени сандучићи поставе се, што даље од пећи, у видну и загрејану одају, где остану 6—8 недеља и полагано клијају. Крајем марта ваде се кромпири из сандучића, и то пажљиво да им се клице не поломе и пресађују се у редове 50—60 см. удаљене, а кућица од кућице 35 см. у дубини не више од 10 см

Ако је земља за кромпир тешка, треба при сађењу у сваку кућицу усути по неколико прегршти песка помешаног са нешто пепела и ђубревите земље.

Поникли кромпир треба одмах прашити. Кад истера шаку високо, ваља га окопати, а кад израсте стопу више, онда га треба загрнути.

У току пораста често кромпир пати од пероноспоре, зато га пре појаве болести треба прскати са 1% бордовском чорбом и то три пута преко године.

У месецу мају може се већ рани кромпир вадити за јело.

6. *Лукови* рани производе се од зимских сората. Бели лук размножава се од својих чешњева и сади се септембра у леје на одстојању 15—20 см. редови, а 10—12 см. чешњеви од себе. Прази лук сеје се у леје, добро ојачали расад расађује се на 15—20 см. од себе. Зимски празилук издржи преко целе зиме, а да се не мора ничим заштитити.

Црни лук размножава се већином од арпацика, прошле године из семена произведеног лукца. Да се лук произведе нешто раније за јело као млад, сади се арпацик у марту и за неко време заштити покривачем од коњског ђубрета.

За време пораста треба лукове пратити, плевити и ако је потребно заливати. Прази лук захтева често заливање, а нарочито је сочан и укусан ако се почесто залива и осоком.

7. *Патлицани* рани сеју се већ у фебруару у сандучиће, који се поставе у топлу одају ближе прозору. Изникле биљчице се прво пресаде на неко привремено место, може опет у сандучиће, или на неку леју у пољу, заштићену од ветра и хладноће. Кад се ове младе биљке лепо развију, тек онда се по други пут расађују и то на стално место у редове 60—90 см. а тако и струк од стука. Црвени патлицани најбрже зру кад се засаде поред неког зида са јужне стране. Ако је земља лака и сува треба за сађење патлицана ископати рупе 20 см. дубоке а толико и широке. Дно се рупе опет ашовом прериља и преко дна наспе по две прегрешти сагорелог ђубрета. Млад расад се сади на дно рупе, и уколико биљка расте, утолико се постепено загрће, и на тај начин добија биљка врло велики број жила и жилица, које скупа упијају влагу из много веће запремине земље.

Црвени патлицан мора добити притку иначе полегне и због тога плод споро зри и труне. Ако се жели добити крупан плод, уз притку се завезује само 5—6 изданака, остали се отсеку, а да брже узри отсецају се и врхови стаблике заруделих патлицана, па и лишће откланља које плодове засењује. Чим почну патлицани да црвене, онда се пажљиво беру и поређају у суве и видне одаје ради накнадног зрења.

Плави патлицани не потражују притку, иначе се производе у сандучићима као и црвени.

Даља нега састоји се у прашењу, плевљењу, заливању и нагртању.

8. *Бостан* рани, краставци, диње и лубенице производе се на тај начин, што се семе засеје у фебруару месецу у саксије напуњене добром компостном земљом. У сваку се саксију мање 3—5 семенке, које се покрију са 1—2 см. добром компостном земљом. Саксије се оставе у топлој одаји ближе прозора. Све док се младе биљке не појаве треба чешће заливати, те да семе што пре проклија. Пре сађења треба поникле биљке очврснути. У другој половини априла биљке се расађују на отвореном пољу, у нарочито спремљене, вештачки загрејане јаме. За ову сврху ископају се јаме на растојању 1.5 –3 м., у дубини 30—50 см. а у пречнику 1 м., исте се напуне добрим свежим коњским ђубретом, добро нагазе и залију топлом водом, да ђубре пре почне трунути.

На тако припремљене рупе насипа се толико добре компостне земље, да оџак за 15 см. буде уздигнут. Младе се биљке пажљиво истресају из саксије и у напред спремљене рупе по среди оџака усаде. Од хладноће треба младе вреже

заштитити превернутим саксијама или сандучићима без дна, на које се место капка метне стакло.

Ако се не жели добити крупнији плод, онда кад се вреже развију на 5—6 листа, одрежу се слабије вреже, а оставе се само две најаче. Кад је четврти лист остављене вреже добро израстао, откине се над њим врх вреже. Због тога ускоро избију из пазуха лишћа споредне вреже, које се пусте да расту, док се на њима не заметну плодови и не порасту у величини јабуке. У току пораста све оне споредне вреже, на којима нема плода, отсеку се оштрим ножем, да би сва снага остала за плод. У току пораста треба залити млачном водом, особито краставце треба чешће заливити, те да плодови не горче. Нарочито су диње и лубенице издашне; кад се повремено заливају осоком. Заливање не треба вршити непосредно на биљку, већ увек поред корена.

У току пораста треба бостан прашити и нагрнути.

9. *Варива* рана производе се на овај начин: грашак се посеје у септембру месецу на отворене леје, у браздице 40—50 см. удаљене, а дубоке 6—7 см. и у њих се полаже семе на растојању 2 см. Пошто се браздице поравнају, покрију се коњским ђубретом, као заштита преко зиме. Рано упролеће ђубре се грабуљом смакне, а грашак, ако је тачкаш, добије притке уз које ће пузити.

Поникли грашак упролеће се праши и по потреби залива.

Рани пасуљ гајимо ради бараније. Он се мора сејати такође у саксије месеца марта, напуњене добром баштенском земљом. У сваку се саксију меће 5—6 зрна, после чега се оне оставе у топлој и видној одаји.

Израсле биљчице пошто су очврсле, пресађују се у априлу на отворено поље на растојању 50—60 см. у квадрату. Приликом истресања земље из саксије са младим биљкама пасуља, мора се нарочито пазити да се земља не истроши. Зато треба претходно земљу ножем у саксији окружити. Расађ не биљке треба заштитити од позних мразева сламом или лишћем. Ако се пасуљ сеје у априлу месецу на отвореном пољу, треба га метнути да накличи. У току пораста пасуљ се праши, нагрће и по потреби залива. Пасуљ тачкаш, а то су обично у већини боље сорте за бараниј у, треба да добије 1.5 м. дугачку притку.

10. *Зачини.* Код нас је најважнији зачин паприка. Семе њено сеје се у сандучиће месеца фебруара, а како клијање дуже траје, треба семе претходно ставити да наклич и. Кад су младе биљке у сандучићима очврсле, а то бива у почетку маја, расађују се на отвореном пољу у редове 15—20 см.

струк до струка. По расађивању треба паприку брижљиво заливати, а врло је издашна ако добије осоку или разређену говеђу балегу. Паприку треба препрашивати чим се на земљи кора образује.

М. Дуњић.

Спремање ђубрета за топле леје.

Најбољи и најјевтинији материјал за стварање топлоте у топлим лејама јесте свеже сточно ђубре. Сточно ђубре по своме пореклу дели се на коњско, кравље, свињско и т. д. По извору топлоте дели се на хладно и топло. У хладно ђубре убраја се кравље и свињско, а у топло коњско ђубре. Хладно ђубре ретко се употребљава за топле леје, ма да може и оно бити употребљено, али оно даје умерену топлоту, споро се

Сл. 69. — Свеже ђубре на гомили пуши се и показује знаке загревања, да се може уносити у топлу леју.

загрева, и његова топлота траје дуго. Као најбоље ђубре за топле леје остаје и даље коњско ђубре; али и коњско ђубре у погледу квалитета по топлоти није свако једнако. Тако по квалитету на топлоту најбоље је коњско ђубре из војних коњушница, зато што се војни коњи хране јачом, зрнастом храном, па је и ђубре јаче, но што је оно из сеоских стаја.

Коњско ђубре не може се употребити за топле леје у сваком облику. Пре но што се ђубре унесе у топлу леју, оно мора да се загреје. Загревање ђубрета врши се на више начина. Најобичнији начин загревања свежег коњског ђубрета јесте тај, што се на недељу дана, пре но што ће се ђубре

унети у топлу леју, сложи у једну гомилу и оно се у току седам дана загреје. Загрејано ђубре познаје се по томе што се пуши. Такво коњско ђубре, које се износи свеже из коњушница, може се лако и брзо загрејати, нарочито када је оно још топло и умерено влажно. Али ако се за пуњење топлих леја узима такво ђубре, које је раније избачено из коњушнице и хладно је, а по квалитету је суво и сламасто, т. ј. није прегорело, онда се овакво ђубре пре тога мора загрејати. Загревање оваквог ђубрета врши се на овај начин: узима се 1—2 кола свежег топлог коњског ђубрета и смести у средину гомиле ђубрета, које желимо да загрејемо, па озго покрије хладним ђубретом и нагази. Топлота свежег коњског ђубрета утиче на његов биолошки процес и ђубре се почиње загревати. Ако се не може имати свеже коњско ђубре, онда се уместо овога могу употребити врућа цигле (5—10 ком.), које се закопају у средини гомиле ђубрета. Може се употребити и кључала вода (60—120 *л*); или се у средину гомиле ђубрета меће негашеног креча 15—30 кгр. у неки суд, налије се вода, услед чега се развије врло висока топлота. Овим путем исто се тако може користити кад се ђубре у топлој леји охлади.

Ако је за топле леје потребна већа количина ђубрета, а овога се нема, па се мора скупљати и чувати, онда се овако поступа: изнесено ђубре из стаје не треба смештати на једну гомилу, већ на више гомила и ове гомиле загревати према потреби. Ако се ђубре скупља за време зиме, опет се смешта на неколико гомила и у средини сваке гомиле оставља се отвор кроз целу висину гомиле, па се овај отвор озго покрије да га снег не би затрпао. Пред уношење ђубрета у топлу леју, отвор гомиле се открије, и у њега наспе свеже топло ђубре, па се озго постави дебео слој покривача од хладног ђубрета и на тај начин гомила се загрева. Или се изнесено ђубре из стаје меће на површину земље у таквом слоју, да тај слој може скроз да замрзне, па се нагази — набије. Следећа партија ђубрета смести се на на овај замрзнути слој. Тако се постепено добије гомила ђубрета. Снег који пада на ову гомилу ђубрета скида се, да његовим топљењем ђубре не изгуби своју јачину за топлу леју. На две недеље пред пуњење леја ово ђубре се доводи у стање равномерног загревања. Ради тога се гомила пребаци на другу страну и сложи у гомилу без набијања у висини $1^1/_2$—2 м., при чему се са овим хладним ђубретом меша свеже топло ђубре и заврши са хладним ђубретом, услед чега започне загревање.

Милорад П. Зечевић.

Питања и одговори.

Питање: Какав закон постоји за виноградаре, односно који чувају винограде, а поседују оружје, и сме ли се оружје употребити у правцу и на штеточинца пуцати, на невидљиво кршење и тргање у винограду, дању или ноћу, да се одбрани своје власништво.

Одговор: Ниједан закон не дозвољава употребу оружја, а поготову у овом питању, пошто чувар ништа није предузео да штеточинца ухвати или спречи у тргању или наношењу штете, како винограду тако и власнику непосредно. У претстављеном случају ако би чувар пуцао и том приликом штеточинца у виду неког крадљивца убио, имао би да одговара за умишљено кривично дело убиства, а по прописима кривичног закона, и тешко да би се могао позвати на стање нужне одбране, јер му то суд не би узео у призрење.

Власнику стоји на вољу да учиниоца ухвати или препозна, па било у грађанској парници тражити накнаду причињене штете, било у кривичном поступку тужити га као крадљивца. Препоручљив је кривични поступак као бржи и ефикаснији, а поготову за оваку врсту штете.

Књижевност.

Одбир најмедоноснијих биљака Југославије.

Саставио проф. Сретен М. Адић. Прештампано из „Гласника Министарства пољопривреде" за 1932 г. Београд 1932.
Страна 40 велике осмине. Цена 5 динара.

У овоме новоме пољопривредноме списи огледа се лепа и корисна намера њенога писца Г. Адића, да се и њоме припомогне развоју пчеларства у нашој земљи, као значајној грани наше народне производње.

Пчеларство се све више шири. То се огледа у томе, што се у нас стално увећава и број пчелара и број кошница са пчелама. Али се уз ту повољну појаву опажа и друга неповољна појава за развој и напредовање нашега пчеларства, а то је жалба пчелара на оскудну пашу за пчеле, или на слабе изворе нектара, од кога пчеле справљају мед, а који се извори налазе у цветовима разнога биља, које се због тога назива медоносним биљем, а тога биља у нас у истини бива све мање. Због тога за развој и напредовање пчеларства у нас колико је потребан утицај за ширење и унапређење пчеларства, толико је потребан и утицај за побољшање пчелиње паше. Тај користан и потребан утицај почео је изводити у нас са доста труда и воље Г. Адић од пре више година. Пре

овога списа израдио је и спис „Медоносно шибље и цвеће“ (1924 године).

Да би се могло увећавати гајење медоноснога биља у нас са довољним успехом, потребно је добро и довољно познавање свега медоноснога биља, т. ј. познавање о значају појединих врста биља за пчеларство и познавање о њиховоме гајењу. Та познавања пружају оба списа г. Аџића, којима се могу користити и наши пчелари и произвођачи медоноснога биља ради продаје.

Али се мора зажалити што ови списи нису обилнији, па да у већој мери одговарају ономе чему су намењени. Предмет који г. Аџић обрађује је врло обиман, па се зато не може добро и темељно обрадити у списима тако малога обима. Због тога оба ова списа нису без мана и недостатака.

Врста медоноснога биља има врло много, од којих су некоје више, а некоје мање медоносне. Због тога су некоје од већега, а друге од мањега значаја за пчеларство, па је због тога писац г. Аџић хтео да у овоме другоме, новијем спису „Одбир најмедоноснијега биља“, пружи познавања само онога биља, ко е има највећега значаја за пчеларство. Али, по нашем уверењу, одбир је одвећ мали, што претставља знатан недостатак овога списа.

Одбир најмедоноснијега биља треба на сваки начин да је много потпунији. Штета је што је из овога одбира изостављено ово врло медоносно биље:

Код зељастога биља: олајна репица, левандула, арабис, сатуреја, крокус, шафран, главоч (Echinops) сунцокрет, солидаго, ђурђевак и друге.

Код цбуња: аморфа, жестика или жежља, калуна, карагана, рус тифина, малина, леспедеза и друге.

Код дрвећа: кестен, каталпа, пајасен, гледичија, врба и др.

Све ово изостављено биље из овога одбира је много медоносније и од већега значаја за пчеларство од многих биљака које је обухватио овај мали одбир.

Неоспорно је, да би овај одбир кад би он био потпунији, у већој мери одговарао ономе чему је намењен, и да се стога мора оправдано зажалити што је он толико непотпун, и пожелети да друго његово издање буде потпуније.

Мора се исто тако оправдано зажалити и због некојих нетачности у овоме спису. У њему се на пр. и бор (Pinus) претставља као врло значајна биљка за пчеларство, а у ранијем спису од истога писца: „Медоносно шибље и дрвеће“ истиче да га пчеле „ревносно траже и походе, више због нектара, него ли због прашка, јер је чувен боров мед.“ У ствари боровога меда нема, а оно што се тако назива није прави или цветни мед, већ медљика (екстрафлорални мед), а и његов

прашак пчеле нерадо скупљају. По томе бор уопште не треба убројавати у медоносно биље, а још мање у одбир најмедоноснијега биља.

Спис овај, као што је напред наглашено, доприноси побољшању пчеларских прилика у нас, стога га препоручујемо, а писцу одајемо заслужену хвалу и признање за израду овога потребнога и кориснога списа, али изражавамо и оправдану жељу да друго његово издање буде знатно потпуније, те да би у већој мери одговарао својој намени.

Јов. П. Јовановић.

Рад Српског пољопривредног друштва.

Пољопривредна подружина у Вишеграду.

У току године 1930 и 1931 ова Подружина била је позната само неколицини, јер је иста бројала само 28 чланова.

Новоизабрани одбор у овој години схватио је у правом смислу своју дужност и својски се прихватио рада.

Прва брига била је да се чланство повећа и да ти чланови буду са сваког краја овога среза, што је и учињено. Данас ова Подружина броји 50 чланова и то из сваке општине са бар по 3—4 члана. На овај начин Подружина је позната скоро свима житељима овога среза.

У току године уз помоћ Српског пољопривредног друштва одржана су два воћарско-калемарска течаја, на коме је било 30 слушаоца. Течај је водио претседник подружине г. Ефанов, срески пољ. референт. Том приликом течајницима је подељено разног алата и семена у вредности од дин. 2000.

Осим тога, течајнике је помагало и овдашње Соколско друштво, плативши им подвоз и давши им преноћиште, јер су ти течајници већином чланови соколских чета.

На завршетку свога овогодишњег рада, Подружина је хтела да се увери о успеху свога рада и приредила малу изложбу са концертом у просторијама Соколског дома на дан 16 октобра ове године.

Како су у Подружини учлањени већином пољопривредници и старији људи, то је Подружина замолила Соколско друштво и Црквено певачко друштво „Заставу", да помогне Подружину при приредби концерта, а својим члановима наредила да донесу на изложбу разне прилоге од пољопривредних, сточарских, воћарских, пчеларских, живинарских и др. производа.

Соколско друштво уступило је своје просторије и блех музику бесплатно, а чланови сеоских чета извели су две тачке вежби.

Црквено певачко друштво „Застава“ отпевало је три песме са хьмном и углавном извели цео програм.

Претседник подружине г. Ефанов у кратким цртама изнео је функцију Српског пољопривредног друштва и опширан рад подружина.

Чланови су се врло добро одазвали и изложили врло лепе егземпларе.

По свршеном концерту све изложене ствари продаване су на томболи. Вредно је било видети посетиоце концерта, како сваки носи пуне руке разних добитака, који су били укусно декорисани.

Материјалан успех концерта био је прилично слаб, ваљда услед високог датума или кише која је тога дана падала, али моралан успех је изван сваког очекивања.

И овом приликом сматрам за потребно да се у име Подружине Соколском друштву и Црквеном певачком друштву „Застава“ најтоплије захвалим на помоћи и да их замолим да и овом приликом приме изразе нашег нарочитог поштовања. А чланове Подружине позивам да истрају у своме раду, јер у раду је спас, и да настоје да и наша Подружина иде у стопу са осталим подружинама учлањеним у Српском пољопривредном друштву.

Б. М. Поповић.

Пажња пољопривредним подружинама.

I. Смањен чланси улог. По најновијој измени чл. 33. правила Српског пољопривредног друштва, која важи од 1. јануара 1933 године и коју је изволео одобрити и господин Министар пољопривреде, *чланови пољопривредних подружина плаћају на име чланског улога годишње најмање 30 динара,* а не 40, као што је досада било. Од ове чланарине у 30 динара, подружине су дужне *да шаљу Друштву за сваког свог члана по 25 динара,* а 5 динара остаје за подружинску касу, односно за њене потребе.

Моле се све подружине, да предњу измену приме на знање и по истој се у будуће управљају.

II. Подружинска дуговања Друштву. Иако је одзив наших подружина ове године у погледу отплате њихових дуговања Друштву по текућим рачунима бољи него у прошлој години, ипак има и таквих подружина, које су у отплату свога текућег рачуна како за ову, тако и за раније године послале релативно врло мале отплате, иако је рок њиховим обавезама истекао 1. тек. месеца.

Друштво скреће пажњу свима својим подружинама које дугују, да своја дуговања до краја овога месеца у сваком случају измире и омогуће му рад на снабдевању у идућој години. Ако се неке подружине и на овај позив Друштва не одазову, оно ће и ако нерадо, ипак бити принуђено, да за наплату дуга немарљивих дужника тражи интервенцију државних власти.

И овом приликом молимо све своје подружине које дугују да не дозволе да се рад Друштва онемогући у наредној години и да се дуг не тражи преко државних власти, јер су оне позајмицу и кредит примиле у справама и др. материјалу, потребном за одржање имовине својих чланова без икаквог интереса.

Српско пољопривредно друштво.

Пољопривредне књижнице и читаонице.

Јака пољопривредна и економска криза оставила је штетне трагове и у раду свих хуманих установа и удружења, јер њихови чланови нису имали ни средстава ни вр мена да својим чланским дужностима како треба одговарају. Такав је случај и у раду пољопривредних књижница и читаоница, које у овој години нису дале жељене резултате.

До почетка ове године било је основано 81 пољопривредна књижница и читаоница, а у току ове године основано је 9 нових. Од досадањих три су због пре ештаја њихових главних функционера ликвидирале, те их сада на крају ове године има 87.

Како су досадања правила Савеза пољопривредних књижница и читаоница због састава његовог средишног одбора била тешко применљива и изводљива, а у жељи да се уз књигу и поуку са омладином може да ради и на терену, Извршни одбор Савеза у споразуму са Српским пољопривредним друштвом израдио је нова правила за пољопривредне књижнице и читаонице и омладинске дружине и иста доставио Министарству просвете, које их је са мањим изменама и допунама одобрило. Новим правилима није предвиђена установа Савеза, већ је Српско пољопривредно друштво као покретач идеја остављено као централа свих пољопривредних књижница и читаоница и оно ће и на овом пољу радити све што је потребно за развијање њиховог рада и за оснивање нових установа.

Нова правила су послата на проучавање и евентуалне примедбе свима постојећим пољопривредним књижницама и читаоницама с тим, да своје мишљење по њима доставе Са-

везу односно Друштву до 15 тек. месеца, те да се у почетку наредне године отпочне по њима да ради.

Како пољопривредне књижнице и читаонице и омладинске дружине у селима и варошицама треба да играју улогу народних пољопривредних универзитета, то их свуда у сваком селу и варошици где иоле има повољних услова, треба оснивати и на њиховом развијању предано радити.

Бор. Љ. Нешић.

Некролози.

† Коста Јанчић,

директор Пољопривредне школе у Прокупљу.

Наша млада агрономска струка изгуби једнога младога и вредногa пионира у раду на унапређењу пољопривреде. После кратке али тешке болести, на дан 8 новембра ове године, сахрањен је Коста Јанчић, директор Пољопривредне школе у Прокупљу, уз велико учешће грађанстваа града Прокупља, својих колега и претставника власти. Са мртвим покојником, при испраћају за Смедерево, где је сахрањен, опростили су се више говорника у име колега, грађанства, просвете и његових ученика.

Покојни Коста рођен је 1895 године у селу Стојакову, на неколико километара од Ђевђелије, на нашем крајњем југу, у кући која је одувек осећала и радила за нашу националну идеју. Отац покојнога Косте био је познат у целој својој околини као велики борац за српску националну идеју. Он је узимао видног учешћа у свима националним покретима свога краја и с пушком у руци, као српски четник, борио се и бранио наш тамошњи народ од турског зулума и зверстава бугарских комита. Као четник погинуо је још за време турског режима, оставивши Косту са браћом још нејаке на милост и немилост судбине. Покојни Коста још као врло млад продужио је рад свога покојног оца и бугарске комите, јуна месеца 1913 године, као дечака, ухвате га и поведу на губилиште. Срећом, изненада, патроле савезничке нам војске спасу га од сигурне смрти.

Покојни Коста после свршене основне школе у месту рођења, продужио је школовање у српској гимназији у Солуну. Одмах по ослобођењу Јужне Србије прелази у гимназију у Скопље, где се истиче својом бистрином и прилежним радом. На томе месту га затиче и европски рат. На први глас пушке ступа у редове наше војске и бори се као ђак и убрзо буде произведен у чин поднаредника. У рату се одликује

својим пожртвовањем и храброшћу, и буде рањен. По оздрављењу жури у своју јединицу, са којом се повлачи преко Албаније и прелази на Крф, затим у Северну Африку и Бизерту. Услед изнурености од задобијене ране и глади преко Албаније ослобођен је као неспособан за даљу службу у војсци, и буде упућен у нашу гимназију у Сен Жану у Француској, где положи испит зрелости са одличним успехом. По завршеној гимназији уписује се у Вишу пољопривредну школу у Гриньону крај Париза, коју такође завршава са одличним успехом.

После завршеног школовања враћа се у домовину и одмах буде постављен за среског економа на изричну своју жељу баш у Ђевђелији, да својом високом стручном спремом и националним радом помогне своме завичају. На овој дужности је остао неколико година, где је оставио видног трага на унапређењу своје струке и националног рада свога родног краја. Затим буде премештен за писара Министарства пољопривреде и вода у Београду. Укратко потом га преместе за суплента Више пољопр школе у Краљеву, где 1927 године полаже професорски испит, такође, као и увек са одличним успехом. Његове непосредне старешине увиђајући његову високу стручну спрему, способност и рад, исте године поставе га за директора новооснована Пољопривредне школе у Прокупљу, где га и затече изненадна и прерана смрт. Уређење школе и њеног добра служи на част и углед целој околини и сталежу.

За све време свога краткога али плоднога живота, пок. Коста, увек скроман, предано и несебично је радио у својој струци и народу, не презајући ни пред каквим тешкоћама. Свој живот и своје способности ставио је у службу народа и отаџбине. За овакав рад био је поштован и вољен од својих колега и цењен од својих претпостављених старешина. Све до последњега часа, иако тешко оболео, водио је и даље послове своје школе.

Поред редовне дужности покојни Коста је радио и на литерарном пољу своје струке. Написао је више чланака у стручним листовима, који су били јако запажени и цењени од стручњака.

Покојни Коста оставља за собом незбринуту и нејаку децу, жену, браћу, сестре, многобројну родбину, своје драге ученике и нас колеге, да оплакујемо његову прерану смрт.

Слава му и вечан помен!!

Р. Ђ. Б.

† Андрија Станојевић,

Члан добротвор Срп. пољоприв. друштва

У селу Лозници код Чачка, 23 августа ове године угасио се живот једног врлог и честитог, вредног и напредног земљорадника. Тога дана умро је Андрија Станојевић, оснивач и непрекидно редован члан чачанске Пољопривредне подружине, а често је бивао председник и члан њеног управног одбора.

Покојни Андрија се родио 12. фебруара 1861 године у селу Гор. Краварици, среза драгачевског, у честитој и радној кући Станојевића. Отац му се звао Гвозден, а мати Станка.

У кршном и широм Србије па и целе наше Краљевине чувеном *Драгачеву* нису ретки примери земљорадници честити, вредни и напредних идеја, али је покојни Андрија по свима својим личним особинама, по радљивости, племенитости и скромности одвајао и био ваздa међу првима, те је јако цењен и вољен био од свих који су га иоле познавали.

Кад му је било око 30 година живота, Андрија је увидео да за његове напредне идеје у раду и за његову неизмерну радљивост, због земљишних и климатских прилика, нема повољних услова у његовом родном месту, и он се преселио у питомо село Лозницу код Чачка, и у њему засновао ново домаћинство. Непрекидним и неуморним радом Андрија је са својим братом, својом врлом супругом и снахом, а доцније и синовцем Обрадом, успео да за 40 година рада и стварања високо подигне углед свога дома, како у погледу увећања своје свеколике имовине, тако и у погледу савременог уређења и дома и дво-

риштa и сточних стаја, њива, воћњака, винограда и остале имовине, те је иста служила за пример целој околини.

Врата дома покојног Андрије била су у свако доба отворена за приступ државних економа и др. школованих пољопривредника, који су и пре и после минулих ратова најрадије излазили на његово имање и вршили разне опите и проучавања у савременим пољопривредним питањима.

Од интереса је и важно напоменути, да је покојни Андрија највише уживао и волео да дочека ма кога од школованих пољопривредника и у свакој згодној прилици је говорио, како за своје увећање и уређење имања има највише да благодари својим среским економима и др. школованим пољопривредницима, чије је савете радо слушао и пажљиво их на свом имању примењивао.

За покојника се са тврђењем може рећи, да је и поред дубље старости на раду умро. Тога дана кад је издахнуо, у јутру је изашао у двориште и распитивао се да ли су радници отишли на рад, како је синоћ распоред направљен; да ли је поштански ауто из Гуче прошао и радницима ручак однесен и т. д.

Поред поменутих врлина покојног Андрију су красиле и лепе карактерне особине искрености и великодушности. Свуда и у свакој прилици помагао је сиромашније дајући им своју радну стоку у помоћ, а често и људску и сточну храну ради прехране до новине. И за време непријатељске окупације Андрија је штитио сиротињу. Кад је у његовом присуству, а често и код његовог дома од стране непријатељских власти решавано о томе, која кућа мора да да стоку за исхрану војске, Андрија је често говорио: „Ако им и тог брава узмете ви бар и укућане побите, јер се немају чиме издржавати. Боље је да од мене узмете, јер ће ми нешто и остати, а они ништа више од стоке немају".

Ценећи рад, заслуге и љубав свог врлог родитеља према напредној пољопривреди, а нарочито према Српском пољопривредном друштву и његовом дугогодишњем раду, а у жељи да му име и помен овековече, његова кћи гђа Миља и зет г. Милан Броћић, угледан трговац из Гуче, уписали су га за члана добротвора Друштва са улогом од 1000 динара.

Слава и вечан помен покојном Андрији, чији живот и рад треба да послуже за пример и поуку потомству.

Бор. Љ. Нешић.

Записници

Управног одбора Српског пољопр. друштва

41. седнице, држане 12. октобра 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, В. Матић, А. Рашковић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Белобрк и Н. Петровић и гост г. М. Ж. Николић, редован члан из Београда.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 851) Прочитан је и усвојен записник 40. седнице Управног одбора.

II 852) Примљен је знању записник 41. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 357 и 358.

III Прочитан је записник 41 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

853) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

854) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 293, а одбије по предлогу бр. 294.

855) Да се по писму бр. 7454 одговори, да се рок за наплату дуга продужава до 15. новембра о. г. ако и остали потписници дају изјаву за солидарно плаћање, у противном наплата ће се тражити судским путем.

856) Да се прима знању са захвалношћу, да је Народна банка дала за Воћарски конгрес помоћ у 2000— динара.

857) Да се по молби бр. 7503 одобри замена књига са уобичајеним рабатом.

858) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

IV Прочитан је записник 41. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

859) Да се од раније понуђача набави још 200 кгр. калиметабисулфата.

860) Да се одобрава набавка 100 ком. берила, пошто је извршена по поруџбини.

861) Да се приме 2000 кгр. суперфосфата по условима изнетим у акту бр. 7420.

862) Да се набавка рафије засада не врши и да се учини шта треба за исплату купљене количине.

863) Да се Смедеревској задрузи за извоз грожђа одобри држање грожђа у магацину без обавезе за квар и слабу продају с тим, да Друштву да 7% на име режиских трошкова.

864) Да се прими знању са захвалношћу решење Дунавске бановине, по коме поклања Трифолин станици једно буре трифолин мисе.

865) Да се Заводу за спољну трговину пошаље извештај о количини семена које мисли Друштво да набави са стране.

866) Да се по писму бр. 7433 да овлашћење за набавку семена луцерке и црвене детелине по ценама које Друштво одобри и на основу послатих мустара.

867) Да се прими предлог бр. 271, о добивеној количини тријерисане пшенице као и о продајној цени семенске робе по 2,10 дин. а отпадак по 0.70 дин. килограм.

V Прочитан је записник 41. седнице програмског одбора, па је одлучено;

868) Да се у смислу одлуке на прошлој седници, да помоћ и Омладинској дружини у Б лом Потоку.

869) Да се препоручи Подружини у Пећи, да у споразуму са прирећивачким одбором организује и изложбу стоке и излагачима подели помоћ Народне банке.

870) Да се Изложбеном одбору у Неготину кр. да на послугу 1000 ком. картонских тањира.

VI 871) По питању утрошка кредита за Земаљски воћарски конгрес, одлучено је да налоге издаје непосредно претседништво.

872) По реферату уредника Календара, да најбоље цене и услове за штампање нуди штампарија „Скерлић", одлучено је, да се њој уступи штампање календара за идућу годину.

VII Саопштења и предлози.

873) Г. В. Матић, члан Управе саопштава да је ишао у Претседништво М. савета поводом друштвених ствари, али да га Г. Претседник није могао да прими пошто је много заузет, већ му је речено да писмено изјави друштвену молбу. Одлучено је, да се напише претставка и да је г. Матић однесе.

Са овим је седница закључена.

42 седнице, држане 19. октобра 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, потпретседник Др. Т. Митровић, и чланови: М. Николић, Д. Спремић, В Матић, С. Ратковић, А. Рашковић, Н. Петровић, Т. Владисављевић и Н. Белобрк и гост М. Ђ. Николић, редован члан из Београда.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 874) Прочитан је и усвојен записник 41 седнице Управног одбора.

II 875) Примљен је знању записник 42 седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 42 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

876) Да се прими знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— дин.

877) Да се одобрава привремено кредитирање по предлогу бр. 300, а одбије по предлогу бр. 302.

878) Да се по акту бр. 7666 тражи од дужника да пресу врати.

879) Да се по акту бр. 7625, тражи од секретара-благајника да он дуг плати.

880) Да се Подружини у Белановици продужи рок за исплату дуга до краја о. г.

881) Да се усваја молба бр. 6780 о начину продаје грожђа.

882) Да финансиски одбор даје непосредно директиву за вођење преписке са дужницима, по интервенцији друштвеног адвоката.

883) Да се одбије молба бр. 7652, пошто јој нема места.

IV Прочитан је записник 42. седнице набављачког одбора па је одлучено:

884) Да се набави још 6 ком. прскалица „Илинка" пошто су поручене.

885) Да се за семе понуди по акту бр. 7641, дин. 5.50, по акту бр. 7302, дин. 1.50.

886) Да се по тражењу бр. 7646, исплати дуг по предлогу бр. 275.

887) Да се продајна цена луцерке и детелине одреди кад се семе пречисти и пломбира.

888) Да се одбију понуде означене у предлогу бр. 277.

V Прочитан је записник 42 седнице програмског одбора, па је одлучено:

889) Да се замоли Министарство пољопривреде, да се неутрошени кредит за изложбе, пошто су шест подружина одустале од приређивања изложаба, утрошн за набавку семена пиљних биљака ради бесплатног раздавања, а ако то није могуће онда да се депонује за изложбе у идућој години.

890) Да се усвоји план за пут Инспектора ради прегледа рада у подружинама.

891) Да се г. Ж. Марић, прими за такмичара по расписаним стечајима.

892) Да се прими знању са захвалношћу решење Министар. пољопривреде, којим је дало 10.000— дин. помоћи за награде излагачима на изложби у Чачку.

893) Да се стечаји за напредније начине рада понова објаве у Календару и преко дневних листова.

VI 894) Прочитан је записник 9 седнице одбора за Земаљски воћарски конгрес, па је исти усвојен с тим, да на конгрес иду сви чланови одбора за воћарски конгрес.

895) Прочитан је записник 3 седнице надзорног одбора, па је исти примљен знању.

VII Саопштења и предлози.

896) Прочитано је писмо Маршалата двора, којим саопштава да ће отварању конгреса и изложбе у Чачку присуствовати изасланик Њ. В. Краља. Одбор прима знању са узвиком: Живео Њ. В. Краљ!

897) Прочитани су писмо и проглас Савеза трезвене младежи, којим моли да и Друштво потпише проглас ако се са њим слаже и одобри да се публикује прек) дневне штампе. Одбор одлучује да се проглас потпише и одобрава публикацију.

898) Прочитано је писмо штампарије „Скерлић" којим потврђује да пристаје да штампа Календар по 2050— дин. штампани табак. Одбор прима знању.

899) Г. претседник саопштава да је 14. о. м. ишао код г. Министра пољопривреде и предао му повељу о почасном чланству. Том приликом упознао га са радом Друштва и са претстојећим воћарским конгресом и изложбом у Чачку, па је замолио да да извесну помоћ за награде излагачима. Г. Министар се врло љубазно захвалио на избору за почасног члана и изјавио поздрав целој Управи. Исто тако пажљиво је саслушао његов говор, па је обећао да ће за изложбу у Чачку дати 10.000— дин. о чему је већ и решење добивено. Одбор прима знању са захвалношћу Г. Министру и г. претседнику.

900) Г. В. Матић, члан Управе саопштава, да је ишао у Народну скупштину поводом друштвене молбе за ослобођење од поштарине и да му је речено да ће молба бити упућена М. финансија на мишљење. Одбор се захваљује г. Матићу на труду.

Са овим је седница закључена.

43. седнице, држане 25. октобра 1932 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић и чланови: Т. Владисављевић, С. Ратковић, Д. Спремић, Б. Ранковић, Н. Белобрк, Н. Петровић, В. Матић и М. Николић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 901) Прочитан је и усвојен записник 42. седнице Управног одбора.

II 902) Примљен је знању записник 43. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 43. седнице фанансиског одбора, па је одлучено:

903) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

904) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 309.

905) Да се по тражењу бр. 7795, упути Инспектор да прегледа рад Подружине.

906) Да се М. Ђокићу, служитељу, одобри становање у друштвеној згради.

907) Да се Р. Стефановићевој, чиновници, призна од 1. новембра о. г. 8 степен 2 групе, на који је стекла право по правилнику.

908) Да се одбије молба бр. 7802, и остане при ранијем решењу.

IV Прочитан је записник 43. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

909) Да се усваја предлог бр. 278 и Задрузи скрене пажња, да одржава једну цену, у противном да јој се откаже услуга.

910) Да се на акт бр. 7791 одговори, који су узроци што Друштво набавља прскалице са стране.

911) Да се по понуди бр. 7681, понуде предложене цене за означено семе.

912) Да се одбије понуда бр. 7800 за целофан, пошто је Друштву непотребан.

913) Да се прима знању предлог бр. 282 о пречишћавању семена луцерке и да се по предлогу бр. 283 прода два вагона пломбираног семена по 14 дин. од којих један вагон Привилегов. друштву за извоз земаљских производа, са роком од 10 дана. Ако се ова продаја оствари, онда набављачки одбор да купује непречишћено семе и даље и плаћа га по одређеној цени.

V Прочитан је записник 43. седнице програмског одбора, па је одлучено:

914) Да се Пољопривредна књижница и читаоница из Илина упути, да књиге на поклон тражи од Народне банке, која за овај циљ има фонд. На ово скренути пажњу свима читаоницама и подружинама.

VI 915) По питању избора одбра за припреме за друштвену славу, одлучено је, да се слава најскромније проведе и на дочек гостију утроши сума предвиђена буџетом. У одбор да уђу чланови Управе г.г. В. Матић и М. Николић, и друштвени благајник.

VII Саопштења и предлози.

916) Прочитано је писмо Комесара министарства трговине и индустрије, којим саопштава да рад Друштва не под-

пада под Закон о радњама, пошто продаје само својим члановима. Одбор прима знању.

917) Г. В. Матић, члан Управе, саопштава, да се један члан подружине жалио како Друштво продаје „Порзол" скупље од Биљане. Одлучено је, да се на ово скрене пажња Биљани.

44. седнице, држане 2. новембра 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, и чланови: М. Николић, А. Рашковић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Н. Петровић, Н. Белобрк, Б. Ранкозић, В. Матић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 918) Прочитан је и усвојен записник 43. седнице Управног одбора.

II 919) Примљен је знању записник 44. седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 383, за куповину књига за продају.

II Прочитан је записник 44 седнице финансиског одбора па је одлучено:

920) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

921) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 317.

922) Да се по предлогу бр. 319 тражи наплата преко друштвеног адвоката, а по предлогу бр. 324 продужи рок до 4. децембра о. г. па ако се дуг не исплати предати адвокату.

923) Да се Техничком бироу исплати 5485.— дин. за узете справе.

924) Да се по предлогу бр. 321 продужи рок за исплату дуга до краја о. г. и по предлогу бр. 325 тражи да робу врати о свом трошку.

925) Да се по тражењу бр. 7938, не може одобрити аконтација, пошто није стављено у понуди то као услов.

926) Да се усвоји понуда бр. 7939, за штампање извештаја о Земаљском воћарском конгресу.

927) Да по предмету бр. 7731, Инспектор за подружине изврши преглед рачуна који се овде налазе и да своје мишљење ради даљег рада.

IV Прочитан је записник 44 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

930) Да се по акту бр. 7916 тражи извештај, колико могу да испоруче семена, по којој цени и за које време. У исто време решено је, да г. М. Николић, члан Управе, одмах отпутује ради набавке семена, по датим му упутствима.

929) Да се по акту бр. 7946, упути магационер да прими вештачко ђубриво.

930) Да се прими знању писмо бр. 7962 и да се одговори, да засада немамо више семена на продају.

V Прочитан је записник 44. седнице програмског одбора, па је одлучено.

931) Да се А. Прелић прими за такмичара по расписаним стечајевима.

932) Да се од Народне банке приме књиге које поклања и да јој се изјави захвалност.

VI Саопштења и предлози.

933) Прочитан је поздравни телеграм са изложбе у Неготину кр. Одбор прима знању са: Живели!

Са овим је седница закључена.

45. седнице, држане 9. новембра 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, С. Ратковић, Б. Рапковић, М. Николић, Н. Петровић, Н. Белобрк, Др. М. Градојевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 934) Г. претседник саопштава да је 4. о. м. преминуо Др. Марко Леко, дугогодишњи члан Управе и претседник овога Друштва. Као сарадник на Тежаку много је урадио на популарисању хемије у земљорадњи. Његови многобројни радови о анализи наших лековитих вода и пољопривредних производа, уздигли су га у ред научника и неуморних радника. Друштво му дугује захвалност и високо поштовање за све услуге које му је учинио у најкритичнијем моменту, залажући се својом снагом за опстанак и напредак Друштва. У знак захвалности Друштво је приложило на његов одар венац, а г. г. претседник са ппретседником и члановима узели су учешћа у спроводу и изјавили покојниковој породици саучешће. Моли Управу да сви заједнички одаду покојнику пошту са слава му. Управни одбор одаје покојнику пошту са: Бог да га прости и слава му!

II 935) Прочитан је и усвојен записник 44 седнице Управног одбора.

III 936) Примљен је знању записник 46 седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 393 и 394 за набавку књига за продају.

IV Прочитан је записник 45 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

937) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

938) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 327.

939) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

V Прочитан је записник 45 седнице набављачког одбора па је одлучено:

940) Да се набави по предлогу бр. 287, азбеста 50 кгр. а по предлогу бр. 288, сумпора на азбесту 100 кгр.

941) Да по предлогу бр. 289 отпутује Магационер и закључи куповину семена колико год нађе, а по предлогу бр. 290, да се за семе понуди означена цена франко утоварна станица.

942) Да се одбију предлози бр. 391 и 392, пошто се замена не може вршити.

943) Да се прима знању да је очишћена и друга партија луцерке и да се набавка непречишћеног семена и даље врши.

VI Прочитан је записник 45. седнице програмског одбора, па је одлучено:

944) Да се Р. Белошевић из Рожанца прими за такмичара по расписаним стечајевима.

945) Да се усваја предлог бр. 217 и да се цена друштвене робе калкулише с обзиром на тржишне цене.

946) Да се по предлогу бр. 218, ставе Банској управи на расположење означене справе с тим, да оне и даље остану подружинска својина.

947) Да се усваја предлог за пут Инспектора у циљу прегледа рада код подружина и наплате дуговања.

948) Да се Пољоприв. књижници и читаоници поклоне књиге по предлогу бр. 219.

Саопштења и предлози:

VII 949) Прочитано је писмо Маршалата двора, којим јавља да ће друштвеној слави присуствовати изасланик Њ. В. Краља. Одбор прима знању са узвиком: Живео Њ. В. Краљ!

950) Г. Н. Петровић, члан Управе, саопштава да је у име Друштва присуствовао предаји заставе коју је даровао Њ. В. Краљ инвалидима, и да је у заставу укуцао спомен клинац, давши том приликом 200— дин. прилога. Одбор се захваљује г. Петровићу на труду и одобрава издатак од 200— динара.

951) Г. М. Николић, саопштава, да је ишао у горњу Бачку ради куповине семена, али да није могао ништа да набави због високе цене. Одбор прима знању.

952) Председник реферише о земаљском воћарском конгресу и изложби воћа у Чачку. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

46. седнице, држане 16. новембра 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Н. Петровић, Д Спремић, М. Николић, Н. Белобрк, С. Ратковић, Б. Ранковић и А. Рашковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 955) Прочитан је и усвојен записник 45. седнице Управног одбора.

II 956) Примљен је знању записник 46. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 46. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

957) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

958) Да се одобрава привремено кредитирање по предлогу бр. 330.

959) Да се одобрава гђи С. Абрамовићки, писарици, да подигне са личне штедње 1000— дин. с тим, да ову суму врати за четири месеца.

960) Да се дужник Р. Петровић из Роге, преда на наплату друштвеном адвокату.

961) Да се одбије молба за помоћ бр. 8106, пошто се нема финансиске могућности.

962) Да се Подружини у Смедереву одобри кредит у 42.000— дин. с тим, да се урачуна и дуг уколико га има.

IV Прочитан је записник 46. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

963) Да се одобрава набавка 20 широмера и 1 дрљаче, пошто је извршена по поруџбини.

964) Да се по понуди бр. 8161 прими 500 кгр, семена по означеној цени.

965) Да се прими знању да је пречишћена и трећа партија луцерке од 10.305 кгр. од које је добијено чистог семена 8591 кгр.

966) Да се одбије молба бр. 8125, за закуп дворишта за угаљ.

V Прочитан је записник 46. седнице програмског одбора, па је одлучено:

967) Да се извести Народна банка да ове године, није могла да се одржи сточарска изложба у Зетској бановини и да је помоћ резервисана за идућу годину.

968) Да се прими понуда Југословенског савеза трезвености, да Друштво растури 1000 прогласа: „О већој потрошњи грожђа и воћа".

969) Да се по молби ђака Средње пољопр. школе у Ваљеву, поклони за њихову читаоницу по једна књига од којих Друштво има у магацину, и да им се Тежак шаље бесплатно.

VI Саопштења и предлози:

970) По писму Главног савеза виноградара и воћара, да им се препоручи један виноградар за члана одбора за оцењивање вина, одлучено је да се предложи г. Божидар Ајдуковић, претседник општине у Јајинцима и редован члан Друштва.

971) По писму Удружења пољопривредника у Н. Саду, бр. 8205, одлучено је, да се учини даље шта треба.

972) Прочитане су и примљене знању многобројне честитке приспеле о друштвеној слави, са узвиком: Живели!

973) По позиву Друштва „Књегиња Љубица" на славу, одлучено је да иде г. С. Ратковић, члан Управе.

Са овим је седница закључена.

47. седнице, држане 23. новембра 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: А. Рашковић, Д. Спремић, В. Матић, Н. Белобрк, С. Ратковић, Н. Петровић, Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 972) Прочитан је и усвојен записник 46 седнице Управног одбора.

II 973) Примљен је знању записник 47 седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 406 за набавку књига за продају.

III Прочитан је записник 47 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

974) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

975) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 336.

976) Да се по предмету бр. 11.456/29 учини потерница код овдашње поште.

977) Да се по акту бр. 8274, тражи исплата дуга у десет меничних рата, без интереса.

978) Да се по предлогу бр. 8304, прода стражара за 200— динара.

IV Прочитан је записник 47. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

979) Да се усваја предлог бр. 299, у погледу плаћања семена натуралне луцерке.

980) Да се по понуди бр. 8270 набави натуралне црвене детелине 5000 кгр.

981) Да се набави од фабрике Олт 10 ливадских дрљача, а понуда бр. 7382 да се одбије.

981) Да се приме знању нове цене карбокримпа.

983) Да се на питање бр. 8294 одговори, да ће потреба плавог камена у идућој сезони бити иста као и ове сезоне.

V Прочитан је записник 47 седнице програмског одбора, па је одлучено:

984) Да се М. Петровић, из Г. Мушића, прими за такмичара по расписаним стечајевима за напредније начине рада.

985) Да се осам књига „Обезбеђење усева и плодова од града", које су примљене на поклон од М. пољопривреде, разделе бесплатно активнијим подружинама.

986) Да се прими знању привремени извештај Инспектора за подружине о извршеним прегледима у Богатићу, Липолисту и Владимирцима, као и о куповини семена луцерке.

VI 987) По молби М. пољопривреде, да му се уступи воће са чачанске изложбе ради анализе и снимања у боји, одлучено је, да се воће уступи без накнаде трошкова које је Друштво имало и да се Министарство замоли за резултат анализе.

988) По молби Покретне пољоприв. изложбе и школе, да јој се уступи извесна количина свежег воћа са чачанске изложбе ради излагања у покретној изложби, одлучено је да се уступи од свију сората од којих се има.

Саопштења и предлози

VII 989) Г. Ппретседник предлаже да се од Трговачке коморе тражи помоћ за набавку воћног карболинеума који би се бесплатно раздао у воћарским крајевима, а Друштво у споразуму са Министарством пољопривреде да том приликом одржи практична предавања. Одбор усваја предлог и овлашћује претседништво да учини даље шта треба, ако Трговачка комора прихвати предлог.

Са овим је седница закључена.

„Тежак" излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампана табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, а за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 15, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа повољна — по такси. Рачун код Поштанске штедионице 50.350.

ЗАХТЕВАЈТЕ ОДМАХ
КЊИГУ О МОЈОЈ

НОВОЈ УМЕТНОСТИ ХРАНЕЊА

која је већ многе спасла. Она се може употребити код сваког начина живота и помаже да се болест брже победи. Ноћно знојење и кашаљ престају, телесна тежина се повишује, а постепено ојачање докрајчује болест.

ОЗБИЉНИ МУЖЕВИ

лекарске знаности потврђују врсноћу моје методе и радо је препоручују. Чим пре почнете са мојим начином хранења тим боље.

САСВИМ БЕСПЛАТНО И СЛОБОДНО ОД ПОШТАРИНЕ

добићете моју књигу, из које ћете много корисног знања црпети. Како мој издавач разашиље свега само

10.000 КОМАДА БЕСПЛАТНО ПИШИТЕ ОДМАХ,

довољна је и једна дописница на доњу адресу!

Сабирно место поште:

GEORG FULGNER,
BERLIN - NEUKÖLLN,
Ringbahnstrasse 24. ABT. 485.

XII

Salon de la Machine Agricole
(Изложба пољопривредних стројева)

од 24 — 29 јануара 1933., одржава се у Паризу светска изложба.

Улазнице и каталог у више језика шаљу се на захтев франко и бесплатно.

Salon de la Machine Agricole, 38 rue de Chateaudun, — Paris.

Цене пољопривредних производа, на дан 9. децембра 1932 г.

Пшеница

Нова Банат 76, 2%	145—154
„ Бачка 76/ 2% Срем	148—154
Н. српска 75/76, 3% Дунав	138—145
Нова српска, 72/73, 3% Сава	132—142
Н. српска гл. пруга	137—142
Н. српска узана пруга	140—150

Кукуруз

Банатске утовар станице нови	50— 53
Банат пар. Вршац	52— 55
Срем	52— 55
Српски пар. Пожаревац	55— 60

Овас

Српски нов пар. Београд.	105—110
Бачки	— — —
Сремски	100 - 110
Македон. — Косовски	— — —
Узана пруга	95—100

Јечам

Македонски — Косовски	80— 85
Барањски	90—105

Пасуљ

Српски 2% 1930	120—130
Хрват. стан. 2% са врећама.	
Сисак	— — —
Сремски 2%	115—120
Бачки 2% утов.	115 120

Суве шљиве

Обична гарнит. пар. Ваљево	265—290
70/75	430 - 450
80/85	310—330
95/100	260—285
110/120	235—255

Ораси

Узане српски	500—530
„ босански	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	9—10
„ средње	7—8
„ лаке	7—8
Волови I кл.	4—5
„ II	3—3.75
„ III	2—2·75
Краве I кл.	3.50 - 4
„ II „	2.50—3
„ III „	1·50—2
Овце	1·50—2
Маст	11—12
Сланина	9—10
Живина	9—12
Јаја	50 - 65
Млеко кравље	2 25—2·50
Сир српски	10—12
Кајмак	22 - 28

Разно

Мекиње са врећа Срем, Бачка	60 - 65
Мек. вагон Београд, са вреће.	65—70
Слама	30 - 35
Кромпир, Београд	55 - 100
Црни лук	120—160

Хартије од вредности

Зајам 7% 1921	47—50
Аграрне обвезнице 4%	27—28
Ратна штета 2½%	220 - 223
Аграрна банка	227—227

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

РЕУМАТИЧНЕ БОЛОВЕ
можете зауставити

Без обзира дали су болови у мишићима или зглобовима, СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ ће их одстранити. Без утрљавања — одмах продире, гриje и умирује. Не трпите — имајте увијек боцу при руци.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против реуматизма, ишијаса, болова у крстима, болести леђа, болова дисторзије и контузије и против свих врсти болести мишића.

Добива се у свим ЉЕКАРНАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ
одстрањује болове

Одобрено од Мин. Соц. Пол. и Нар. Здравља С. број 4.497 од 15 марта 1933 год.

„ПРОВАНДЕИН“
Пажња свињогојцима

Чувени Белгијски препарат познат широм света, који спречава болести код свиња и утоји их за 2-3 месеца раније.

Фабрика овог изврсног препарата, у жељи да га користе сви одгајивачи решила је услед кризе да поново пусти цене

Искористите прилику и одмах купите код Вашег трговца једну оригиналну кутију од с-са 800 грама која сада стаје само 25.— динара, па ћете се брзо уверити у истинитост наших навода.

ГАРАНЦИЈА у случају неуспеха примамо неискоришћену количину и враћамо цео новац. Ако га у Вашем месту не нађете, пишите нам па ћемо Вам сваку количину послати. Начин употребе налази се у свакој кутији на нашем језику.

Телефон бр. 23-616.

ГЕНЕРАЛНИ ЗАСТУПНИК
ЛЕОН М. СИД & Ко
Раићева 22., Београд, пошт. фах 471.

ИЛУСТРОВАНИ ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

за годину 1933 са пољопривредним поукама

изашао је из штампе. — Цена овог популарног календара са пробраном садржином, износи свега динара 10.—

Лицима и установама, које поруче најмање 10 комада календара, даје се:

ако узму на кредиту распродају	**15%**	**рабата**
ако узму на повуку-доплату	**20%**	**„**
ако пошаљу новац УНАПРЕД	**25%**	**„**

Календари код поруџбине 10 комада шаљу се о трошку Друштва; код поруџбине од једног комада слати још динара 1,50 за поштарину, а од 2 до 9 комада слати по 1.— динар од комада на име поштарине. Ко жели препоручено, да пошаље још 3.— динара више. Поруџбине испод 10 комада не шаљу се доплатом.

Са поруџбинама похитати, јер је Календар штампан у ограниченом броју примерака. Поруџбине ће се извршивати по реду пријава, првенствено онима који новац пошаљу унапред, па тек после онима на повуку и кредит.

Новац слати на чековни рачун Поштанске штедионице Бр. 50.350, а на полеђини уплатнице увек назначити зашто се новац шаље.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд — Немањина ул. бр. 15.